6524
6530

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΤΟΜΟΣ ΙΕ'.

ΜΕΡΟΣ Α'.

1880-81.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1884.

Έδρα τοῦ Συλλόγου:

Πέραν, Ὁδὸς Τοπτσιλάρ, ἀριθ. 18.

Πράκτορες διὰ τὸ ἐξωτερικόν:

Lorentz und Keil, Librairie internationale

Πέραν, Μεγάλη Ὁδός, ἀριθ. 457.

Τυποις Σ. Ι. Βογγυρα.

MEGARO
SISMANOGLIO

ΜΕΛΗ

ΤΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΙΔΡΥΤΑΙ.

1861.

† Αποστολιδης Τ. Δ., ἔμπορος.
† Αποστολιδης Ι., ἰατρός.
Αριστοκλης Ἰωάννης.
Βασιλαδης Ἡρακλῆς, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.
Βαφιαδης Ἀπόστολος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.
† Βλαστος Ἀντώνιος, τραπεζίτης.
† Γαλατης Ἰ. Σ., ἰατρός.
Γενιδουνιας Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.
Γκιουμουτσγκερδανης Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.
† Ευθυφρων Η., ἰατρός.
Ζανος Α. Π.
† Ζωγραφος Θεόδωρος, ἰατρός.
Ζωγραφος Ξενοφῶν, ἰατρός.
Ζωηρος Ἀλέξανδρος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει.
† Ιγγλεσης Α., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.
Ιωαννιδης Ἐμμανουήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀμοργῷ.
Καλλιαδης Κωνσταντῖνος, πρώην Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας.
Καραθεοδωρη Ἀλέξανδρος, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας.
† Καραθεοδωρη Κωνσταντῖνος, ἰατρός.
† Καραθεοδωρη Στέφανος, ἰατρός.
Κοσογλης Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.
† Κωνσταντινιαδης Χ" Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ/πόλει.

† **Λασκαρις** Ἀλέξανδρος, μητροπολίτης Σισανίου.

Μαυρογενης πασᾶς Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α.Α.Μ. τοῦ Σουλτάνου.

Νεοκοσμος Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει.

† **Παλαιολογος** Α., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος.

Πασπαλας Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει.

Πυλαδης Βασίλειος, λόγιος ἐν Κ/πόλει.

Ραζης Δημήτριος.

Σαββας πασσᾶς Ἰωάννης, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας.

Σοφοκλης Γαβριήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

† **Χρυσοβεργης** Γεώργιος, καθηγητής.

SISMANOGLIO MEGARO

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ.

Α.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Αγγελιδης Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1880
Αγελαστος Δημοσθένης Στ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Αδαμαντιδης Γεώργιος, γραμματεὺς τοῦ ἁγίου Στρωμνίτσης	1871
Αθηνογενης Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κων/πόλει	1861
Αθηνογενης Παῦλος, τραπεζίτης ἐν Σμύρνῃ	1871
Ακατος Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1865
Albert Long, καθηγητὴς ἐν τῷ Ῥοβερτείῳ Λυκείῳ	1879
Αλεξανδριδης Δημήτριος, ὑπάλληλος τῶν αὐτοκρατ. τηλεγράφων	1872
Αλεξαανδριδης Δημήτριος, ἰατρός	1872
Αλεξανδριδης Ζαχαρίας, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1869
Αλεξιδης Ἀλέξιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1880
Αλιμπερτης Ἰωάννης, γραμματεὺς τοῦ κ. Κων. Ζάππα ἐν Βρυσθενίῳ	1872
Αμαξοπουλος Εὐάγγελος, καθηγητὴς ἐνταῦθα	1880
Αμπατης Σθενέλαος, ἀξιωματικός	1880
Αναστασιαδης Ι., μητροπολίτης Καισαρείας	1876
Αναστασιαδης Ἰωακείμ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Ανδρεαδης Ὀδυσσεύς, λόγιος ἐν Κ/πόλει	1880
Ανδρειαδης Ὀθων, ἀτμακτὶς ἐν Σηλυβρίᾳ	1881
Ανδρεου-Χ" Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Ανδρονικος ἱερομόναχος	1879
Ανθοπουλος Κωνσταντῖνος, Γερουσιαστὴς καὶ γενικὸς εἰσαγγελεὺς τοῦ Κράτους	1864
Αντυπας Διονύσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1866
Αντωνιαδης Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πίρᾳ Τηλεγραφείου	1879
Αντωνιαδης Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Αντωνιαδης Σωτήριος, ἰατρὸς ἐν Φιλιππουπόλει	1873
Αποστολιδης Γεώργιος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1874
Αποστολιδης Θεόδωρος, ἐλεγκτὴς τῆς Τραπέζης Κων/πόλεως	1878
Αποστολιδης Καλλιάρχης, ἐν Κ/πόλει	1871
Αποστολιδης Περικλῆς, ἔμπορος ἐν Βώλῳ	1870
Αργυριαδης Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
Αργυρος Ἀθ.	1880
Αρισταρχης Σταυράκης, Μέγας Λογοθέτης καὶ Γερουσιαστής	1862
Αριστοκλης Ἰωάννης Δ., πρώην μέλος τοῦ ἀνωτάτου Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας	1861
Αρτεμιαδης Ἰάκωβος, πρώην Σύμβουλος τῆς Νομαρχίας Ἰωαννίνων	1876

ς'.

Β.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Βαλλιάδης Κωνσταντῖνος, Μητροπολίτης Μυτιλήνης	1874
Βαλλιάνος Βασίλειος Μ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Βασσάμος Ι., μεσίτης ἐν Κ/πόλει	1872
Βλατατζῆς Μιλτιάδης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1871
Βαμβάκης Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Βάος Γ., ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1881
Bardaut A., δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1878
Βαροτσῆς Ἰάκωβος » »	1878
Βασιάδης Ἡρακλῆς, ἰατρός	1861
Βασιλειάδης Γ., κτηματίας ἐν Χάλκῃ	1881
Βασματζιάδης Ι., Διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέρᾳ Ἑλλ. Ἐκπαιδευτηρίου	1881
Βαφειάδης Γεώργιος, δημοσιογράφος	1868
Βαφείδης Φιλάρετος, καθηγητὴς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ	1878
Βαφιάδης Ἀπόστολος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1861
Βελισσάριος Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Βελισσάριος Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Βελλογιαννης Μ., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1877
Βερναρδάκης Ἀθανάσιος, οἰκονομολόγος ἐν Ἀθήναις	1870
Βιθυνὸς Ἰωάννης, πρωτοδίκης ἐν Πέρᾳ	1876
Βικελας Δ., τραπεζίτης ἐν Λονδίνῳ	1872
Βλαστάρης Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Βλαστὸς Ἐρνέστος, μηχανικὸς ἐν Παρισίοις	1874
Βοδίτζας Ἰωάννης, ναυλοτραπεζίτης	1879
Βογιαδάκης Χριστόδουλος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1877
Βουρος Περικλῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1867
Βουτυρας Σταῦρος Ι., διευθυντὴς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος *Νεολόγος*	1866
Βρετος Ἰωάννης, δημοσιογράφος ἐν Κων/πόλει	1871

Γ.

Γενιδουνιας Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1861
Γεραρδος Κωνσταντῖνος, βιβλιοδέτης ἐν Κ/πόλει	1873
Γερασιμος, μητροπολίτης Σκυθουπόλεως, ἐπίτροπος τοῦ Μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐν Κ/πόλει	1879
Γερμανος, μητροπολίτης Ῥόδου	1876
Γεωργαδας Κ., διδάσκαλος	1876
Γεωργαντοπουλος Ἰωάννης, δικηγόρος ἐν Κων/πόλει	1861
Γεωργιαδης Θεόδωρος, ἰατρός	1878
Γιαλουσης Μιλτιάδης, τραπεζομεσίτης	1879
Γιανναρος Θρασύβουλος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1867
Γιαννεδης Ἰωάννης, ἔμπορος	1878

Ἔτος ἐκλογῆς.

ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει 1861
ΓΚΙΩΝ Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ πρακτορ. τῆς ἀσφαλιστ. ἑταιρίας *Ὁ Φοῖνιξ* ἐν Κ/πόλει 1864
ΓΚΙΩΧΗΣ Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
ΓΑΥΚΑΣ Νικηφόρος, μητροπολίτης Μεθύμνης 1872
GÖDEL Lannoy, ἐπιτετραμμένος τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐν Τεχεράνῃ 1874
ΓΟΡΓΟΡΙΝΗΣ Γεώργιος, ἐν Ροστοβίῳ 1879
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, μητροπολίτης Ἡρακλείας 1874

Δ.

DALESSIO J., τραπεζίτης 1874
ΔΑΝΙΗΛ ἱεροδιάκονος. 1874
ΔΕΚΑΣΤΡΟΣ Αὔγουστος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1872
ΔΕΛΛΑΠΟΡΤΑΣ Βρασίδας, ἔμπορος ἐν Ταϊγανίῳ 1873
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης ἐν Κ/πόλει 1872
DERENTHAL Chev. de, σύμβουλος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας ἐν Ῥώμῃ 1872
DEVEAUX Emile, διευθυντὴς τῆς Α. Ὀθωμανικῆς Τραπέζης ἐν Κ/πόλει 1873
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1871
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Γ. Α., μηχανικός 1871
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Κοσμᾶς, ἔμπορος 1879
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ξενοφῶν, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1873
ΔΙΑΓΓΕΛΗΣ Γ., δικηγόρος ἐν Κων/πόλει 1874
ΔΙΑΛΕΓΜΕΝΟΣ Γεώργιος, διευθυντὴς ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν 1872
ΔΙΓΕΝΗΣ Β., ὑπάλληλος τοῦ ἑλλ. Προξενείου ἐν Κ/πόλει 1878
ΔΟΡΔΟΥΦΗΣ Π., ἐμπορουπάλληλος ἐν Ὀδησσῷ 1878
ΔΟΥΔΑΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητὴς 1879
ΔΡΑΚΟΣ Ἀντώνιος, ἐμπορομεσίτης ἐν Κων/πόλει 1880
ΔΡΑΚΟΣ Νικόλαος, μεσίτης ἐν Κ/πόλει 1873

Ε.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Λεόντιος, μέγας ἀρχιμανδρίτης τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας 1881
ΕΛΗΙΑΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Προξενείου 1874
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Παναγιώτης, ἔμπορος 1879
ΕΣΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, μηχανικὸς ἐν Κ/πόλει 1872
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Δημοσθένης, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1873
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, διευθυντὴς τῆς Ὀθ. Ἑταιρίας Συναλλαγῶν καὶ Ἀξιῶν 1871
ΕΥΘΥΒΟΥΛΗΣ Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1878
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλ. Ἱερομόναχος, γραμματεὺς τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγ. Ὄρους 1875

Ζ.

ΖΑΜΒΑΚΟΣ Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1871
ΖΑΝΝΕΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος ἐν Μυτιλήνῃ 1868

Ἔτος ἐκλογῆς.

ΖΑΡΑΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1880
ΖΑΡΙΦΗΣ Γεώργιος Π., ἐμποροϋπάλληλος ἐν Κ/πόλει 1880
ΖΑΡΙΦΗΣ Ἰωάννης Π., » » » » 1880
ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδας, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1872
ΖΑΡΙΦΗΣ Πέτρος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1873
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Π., ἔμπορος ἐν Μαγχεστρίᾳ 1878
ΖΙΦΟΣ Ἰωάννης, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1869
ΖΙΦΟΣ Θεμιστοκλῆς, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΙΦΟΣ Μιλτιάδης, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΙΦΟΣ Παῦλος, ἐν Ῥοστοβίῳ 1879
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, ἰατρός 1861
ΖΩΤΟΥ Στέφανος, ἐν Πανόρμῳ 1874

Η.

ΗΛΙΑΔΗΣ Στέφανος, ἔμπορος 1878
ΗΡΩΙΔΗΣ Γεώργιος, ἔμπορος 1879
ΗΣΑΪΑΣ Μιχαήλ, γραμματεὺς τοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου 1881

Θ.

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1875
ΘΩΜΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει 1872

Ι.

ΙΑΚΩΒΟΣ, ἐπίσκοπος Ἀμφιπόλεως 1875
ΙΑΚΩΒΟΥ Ἰάκωβος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1874
ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλτιάδης, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει 1872
ΙΑΛΕΜΟΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος 1872
ΙΩΑΚΕΙΜ, μητροπολίτης Δέρκων 1874
ΙΩΑΚΕΙΜ, » Λήμνου 1874
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, ἰατρός 1879
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
ΙΩΑΣΑΦ, ἱεροψάλτης ἐν Κ/πόλει 1874

Κ.

ΚΑΒΟΥΡ Σ., ἰατρὸς ἐν Αἴνῳ 1878
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Παντελῆς, » » 1872
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΣΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΣΗΣ Ν. Ζ., λογιστής 1879
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρώην μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας 1861

	Ἔτος ἐκλογῆς
Καλλιβουρτσης Πέτρος, ἰατρός	1871
Καλλινικος, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης	1875
Καλλινικος Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Καλφογλους Κ., ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1879
Κανακης Κ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Κανακης Ἀθανάσιος Π., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Καραβασιλης Ἰωάννης, διδάκτωρ τὰ νομικά	1876
Καραβελλας Τίτος, λόγιος ἐν Κ/πόλει	1879
Καραβοκυρος Μιλτιάδης, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1876
Καραθεοδωρη Ἀλέξανδρος πασσᾶς, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν	1861
Καραθεοδωρη Ἀλέξανδρος Κ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐν Βρυξέλλαις Ὀθ. Πρεσβείας	1874
Καραθεοδωρη Κωνσταντῖνος Στεφ., Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας	1867
Καραθεοδωρη Στέφανος, πρεσβευτὴς τῆς Υ. Πύλης ἐν Βρυξέλλαις	1867
Καραθεοδωρη Τηλέμαχος, μηχανικὸς ἐν Κ/πόλει	1874
Καραπαναγιωτης Γ., ὑπάλληλος	1880
Καραπανος Κωνσταντῖνος, βουλευτής, μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις	1862
Καρατζας Πρίγκηψ Ι. Κ., πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Χάγῃ	1879
Καροδιδης Ἰορδάνης, καθηγητὴς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ	1871
Καστελλης Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Κατινακης Μιλτιάδης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Κατσιγρας Θωμᾶς, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872
Κεπετζης Σταῦρος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Κεσσισογλους Α., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Κεχαγια Καλλιόπη, διευθύντρια τοῦ Ζαππείου Παρθεναγωγείου ἐν Κ/πόλει	1875
Καεαχθης Ζήνων, ἀρχιτέκτων ἐν Κ/πόλει	1865
Κλουμασης Δ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1878
Κοκκωνης Δ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Κορτζης Πάνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1879
Κορωνακης Π., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Κορωνιος Γ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1872
Κοσογλης Θεμιστοκλῆς, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1861
Κοστομυρης Γεώργιος, ἰατρὸς ἐν Ἀθήναις	1880
Κοτζαμπασης Γεώργιος, καπνέμπορος ἐν Ἀμισῷ	1875
Κουγιουμτζιαν Πετρὸς ἱρίνδης, διευθυντὴς τῶν δασῶν καὶ μεταλλείων	1872
Κουμαριανος Δημήτριος, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος *ἡ Φιλιππούπολις* ἐν Φιλ/πόλει	1877
Κουματος Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Κουμπαρης Ἀριστείδης, διευθυντὴς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μετεωρολογίου	1864
Κριεζης Κωνσταντῖνος, γραμματεὺς τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας ἐν Βερολίνῳ	1880
Κρικοτσος Ἰωάννης, μεσίτης ἐν Παρισίοις	1879
Κρικοτσος Νικόλαος, μεσίτης ἐν Παρισίοις	1864
Κρινος Κ., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879

ι'.

Ἔτος ἐκλογῆς.

Κρισεγγυος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1879
Κυμπριτης Δημήτριος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει 1879
Κυριακοπουλος Ἐτεοκλῆς, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος Phare du Bosphore 1872
Curtis Rev. C. G., πρεσβύτερος τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας Memorial Church ἐν Κ/πόλει 1871
Kutschera Hugo, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Αὐστριακῆς Πρεσβείας 1880
Κωνσταντάρας Χρ., κοσμηματοπώλης ἐν Κ/πόλει 1879
Κωνσταντινιδης Γεώργιος, ἀδαμαντοπώλης ἐν Κ/πόλει 1872
Κωνσταντινιδης Δημήτριος, ἀδαμαντοπώλης ἐν Κ/πόλει 1872
Κωνσταντινιδης πασσᾶς Ἀλέξανδρος, πρώην σύμβουλος τῆς νομαρχίας Θεσσαλονίκης. 1872
Κωνσταντινιδης Χ'' Γεώργιος, κτηματίας ἐν Κ/πόλει 1861

Λ.

Λαζοπουλος Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1871
Λατρης Γεώργιος, ἐμποροϋπάλληλος ἐν Κ/πόλει 1871
Λεοντιας Σαπφώ, διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου *Παλλάδος* ἐν Κ/πόλει 1872
Λιανοπουλος Γεώργιος, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ καὶ Ἐμπορικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης 1875
Λιουμας Ἀπόστολος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1868
Λουσης Βασίλειος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1881
Λουτραρης Νικόλαος, καθηγητὴς 1879

Μ.

Μαθιουδακης Ἀλέξανδρος, διευθυντὴς τῆς Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας ἐν Βώλῳ 1875
Μακρης Κωνσταντινος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει 1880
Μαλιακας Ἀβρακὶμ, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει 1877
Μαλαιδης Δημήτριος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει 1865
Μαλαιδης Μ. 1878
Μανος Γρηγόριος 1880
Μανωλοπουλος Ἐμμανουὴλ 1881
Μαριανος Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1873
Μαστορακης Ἀριστείδης 1879
Μαυρικος Ἰωάννης, στρατιωτικὸς ἰατρὸς 1879
Μαυρογενης Ἀλέξανδρος Σπ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐν Μαδρίτῃ Ὀθωμ. Πρεσβείας 1870
Μαυρογενης Δημήτριος, ἔμπορος 1871
Μαυρογενης Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου 1861
Μαυρογοραδτος Ἐλευθέριος 1876
Μαυρογοραδτος Θεόδωρος Α., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1872
Μαυρογοραδτος Α. Φραγκούλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει 1874
Μαυρογοραδτος Ἐμμανουὴλ, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει 1873
Μεγακλης Ἀθανάσιος, μέγας Πρωτοσύγκελλος 1877

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Μεθοδιος, πρόεδρος Διδυμοτείχου	1876
Μελανδινος Ἐμμανουήλ, ἐν Κ/πόλει	1877
Μελανδινος Παναγιώτης, ἐμποροϋπάλληλος ἐν Κ/πόλει	1880
Μενδωνιδης Σταῦρος, ἔμπορος ἐν Ἰσμαηλίῳ	1872
Μητσορας Κυριακός, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
Μικελης Μ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1878
Μισαηλιδης Εὐαγγελινός, διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος ἡ Ἀνατολή	1872
Μιχαηλ Μιχαὴλ Ν., ἔμπορος ἐν Θεσσαλονίκῃ	1870
Mizzi Lewis, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1873
Μομφιλιος Ἐμμανουήλ, βιομήχανος	1879
Mordtmann Dr A. D., ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου ἐν Κ/πόλει	1871
Mordtmann Jean, διερμηνεὺς τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας ἐν Κ/πόλει	1872
Μοσχοπουλος Χ. Θεόδωρος, γραμματεὺς τῆς Ρουμουνικῆς Πρεσβείας ἐνταῦθα	1880
Μουζαλας Π., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Μουσικος Ἰωάννης, διδάσκαλος	1878
Μηλιδης Σταῦρος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1875
Μηλεσσας Ν. Γ., γενικὸς ἐλεγκτὴς τῆς Γενικῆς Ἑταιρίας τοῦ Ὀθωμ. Κράτους	1871
Μηοσταηδης Παναγιώτης, ἔμπορος	1879
Μυκαρος Γ.	1873

Ν.

Ναϊδης Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1880
Ναουμ Ἀλέξανδρος, διδάκτωρ τῆς νομικῆς	1880
Νεγροποντης Ἰωάννης	1871
Νεγρης Νικόλαος, ἐν Ἀθήναις	1874
Νεμτσογλουτς Ζήσης, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
Νεοκοσμος Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1861
Νεοφυτος, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως	1871
Νεοφυτος, μητροπολίτης Λαρίσσης	1874
Νικοδημος, μητροπολίτης Κυζίκου	1877
Νικολαβουρας Σ. Α., καθηγητὴς	1871
Νικολαϊδης Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Ξάνθῃ	1873
Νικολαϊδης Δ., δημοσιογράφος	1878
Νικολαϊδης Ἰωάννης, ἐν Ροστοβίῳ	1879
Νικολαων Δ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας	1880
Νομικος Α., ἐν Ροστοβίῳ	1879
Νοννοττης Αἰμίλιος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1873

Ξ.

Ξανθοπουλος Δ., ἀτματίκης	1874
Ξανθος Γεώργιος, δικηγόρος	1878
Ξυδιας Δ., ἐν Ροστοβίῳ	1879
Ξυδιας Θ., ἐν Ροστοβίῳ	1879

Ο.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Οἰκονομίδης Γεώργιος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1880
Ολυμπιάδης Δ., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Ομηρος Γ., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1873
Ορφανουδάκης Κωνσταντῖνος, καλλιτέχνης	1879

Π.

Παγουνης Ἰωάννης, διευθυντὴς τῆς ἐν Νεοχωρίῳ ἑλληνικῆς Σχολῆς τῶν ἀρρένων	1874
Παλαμας Γρηγόριος, ἀρχιμανδρίτης, σχολάρχης τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς	1879
Πανουργιας Κ., πρώην ὑποπρόξενος τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Κ/πόλει	1878
Πανουργιας Δημήτριος	1880
Παντζειρης Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Παντζειρης Κωνσταντῖνος, ὑπάλληλος ἐν Κ/πόλει	1875
Πανωριος Κ., ἔμπορος	1865
Παπα Δανιήλ, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1872
Παπα Θεοδόσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Παπαδοπουλος Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1871
Παπαρρουσης Πέτρος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1875
Παπης Τιμολέων, λογιστὴς τραπεζιτικοῦ καταστήματος	1874
Παρανικας Ματθαῖος, γυμνασιάρχης ἐν Σμύρνῃ	1862
Παρανικας Νικόλαος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1871
Παρηγορης Κ. Α., ἀρχιτέκτων ἐν Κ/πόλει	1872
Παρισης Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1873
Πασπαλας Ἀλέξανδρος, ἔμπορος	1870
Πασπαλας Δημήτριος, τραπεζίτης	1861
Πασπαλας Νικόλαος, ἔμπορος	1871
Πασπατης Ἀλέξανδρος Γ., ἰατρός	1862
Παγαγης Ἀργύριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872
Pears Edwin, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1874
Περδικιδης Κυριακός, ἔμπορος	1871
Περσιναkης Σπυρίδων, ἔμπορος ἐν Βραΐλᾳ	1880
Πηδαικας Ἀλέξανδρος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Πιπιατεδης Ν., ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Πισανης Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1880
Πλατων Γρηγόριος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
Ποδυκαρπος, ἱεροδιάκονος	1872
Πορτοκαλης Περικλῆς	1880
Πορφυριος, ἡγούμενος τοῦ Σιναϊτικοῦ μετοχίου	1874
Πρωιος Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1874
Πυλαδης Βασίλειος, λόγιος ἐν Κ/πόλει	1874

Ρ.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Ραζης Ἀλέξανδρος, διερμηνεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει	1875
Ραζης Ἀριστείδης, μηχανικὸς ἐν Κ/πόλει	1873
Ραλλης Ἀλέξανδρος Στεφ., τραπεζίτης	1872
Ραλλης Κωνσταντῖνος, ἐμποροϋπάλληλος ἐν Κ/πόλει	1875
Ραλλης Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1863
Ραφαηλ Ἀλέξανδρος, ὑπάλληλος ἐν Κ/πόλει	1874
Ραφαηλ Ἐλευθέριος, δικηγόρος	1874
Ρεβελακης Δημοσθένης	1878
Ρενιερης Α., ἐν Ροστοβίῳ	1879
Ροσολυμος Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871

Σ.

Σαββας πασσᾶς Ἰωάννης, πρώην ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Κ/πόλει	1861
Σαγραντης Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Ἀθήναις	1878
Σακελλαριδης Δ., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1878
Σαββαγος Κ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1878
Σαατσης Θ., καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1875
Σαμαρτσιδης Χριστόφορος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει	1877
Σαπουντζης Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Βώλῳ	1872
Σαρακιωτης Βασίλειος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1865
Σαρδινσκης Κωνσταντῖνος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1868
Σαρσεντης Ἠλίας, ἐν Ροστοβίῳ	1879
Σατραζαμης Σταῦρος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος	1879
Σγουτας Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1871
Σεβαστοπουλος Ζωρζῆς, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Σεβαστοπουλος Νικόλαος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1880
Σεϊτανιδης Γεώργιος, βιβλιοπώλης ἐν Κ/πόλει	1872
Σιδεροπουλος Ξενοφῶν Α., ἐν Κ/πόλει	1880
Σισμανογλους Ἰωάννης, τραπεζίτης	1873
Σκανδης Νικόλαος, ἐν Ροστοβίῳ	1879
Σκαραμαγκας Ε., ἐν Ροστοβίῳ	1879
Σκαραμαγκας Ἰωάννης, ἐν Ροστοβίῳ	1879
Σκλαβος Φώτιος, φαρμακοποιὸς ἐν Κ/πόλει	1879
Σκορδος Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1878
Σκουλουδης Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1871
Schroeder Paul, γενικὸς πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Βηρυττῷ	1871
Σουβατζογλους Βασίλειος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1871
Σουγδουρης Π., ἐν Ροστοβίῳ	1879
Σουλιδης Νικόλαος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει	1871
Σουτσος Ἀλέξανδρος	1881
Σοφοκλης Γαβριήλ, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις	1861

Ἔτος ἐκλογῆς.

Σπαθαρης Ἀνδρέας, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν Κ/πόλει..... 1874
Σπαναδωνης Γ., ἐμποροϋπάλληλος..... 1874
Σταματιαδης Δημήτριος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει..... 1872
Σταματιαδης Νικόλαος, διδάκτωρ τῶν νομικῶν ἐν Σύρῳ..... 1878
Σταμουλης Ἀναστάσιος, ἔμπορος ἐν Σηλυβρίᾳ..... 1879
Σταυρακης Μαρῖνος, ἔμπορος..... 1897
Στεφανοβικ Παῦλος, τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει..... 1875
Στογιαννοπουλος Εὐθύμιος, ἀρχιτέκτων..... 1879
Shaw William, ἐν Ἀθήναις..... 1872
Σωφρονιος, μητροπολίτης Ἰωαννίνων..... 1871

Τ.

Ταγης Ἀναστάσιος..... 1872
Ταγης Φίλιππος, καθηγητὴς ἐν Κ/πόλει..... 1875
Τamβακοπουλος, ταμίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου..... 1880
Τamβακος Ν. Δ., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1863
Ταντάλιδης Ἰωάννης, δημοσιογράφος ἐν Κ/πόλει..... 1875
Ταπεινος Ἐλευθέριος, ἔμπορος..... 1872
Ταζης Βασίλειος, ἔμπορος..... 1871
Τετζης Γεώργιος, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις..... 1874
Τετζης Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Γαλαξίῳ..... 1872
Τζετζης Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Ἰωαννίνοις..... 1879
Τρανος Ἐμμανουήλ, μεσίτης ἐν Κ/πόλει..... 1870
Τσαμπουλας Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1880
Τσεραεντης Βελισσάριος, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1873
Τσερωνης Κωνσταντῖνος, δικηγόρος ἐν Κ/πόλει..... 1871
Τσικαλιωτης Στέφανος, ἔμπορος..... 1871
Τσιτσοπουλος Κωνσταντῖνος, κοσμηματοπώλης..... 1878
Thoman A., διδάσκαλος ἐν τῇ Γερμανοελβετικῇ Σχολῇ..... 1875

Υ.

Υπαναρευμενος Ζαφείριος, ὑπάλληλος τῆς Ὑψ. Πύλης..... 1877

W.

Weissbach Augustin, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει..... 1873

Φ.

Φακαρος Μ., διερμηνεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου..... 1874
Φαμπιατος Ν., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει..... 1873
Φεϊζη μπέης, πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Τριπόλει..... 1874
Φιλιος Δ., διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις..... 1872
Φιλιπποβιτς Δημήτριος, ὑπάλληλος τοῦ Αὐστρο-Οὐγγρικοῦ ταχυδρομείου..... 1872
Φραγκατος Μιχαήλ, δικηγόρος..... 1880

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Φρυδας Ν., καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς	1874
Φωτιαδης Δ. Ν., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1876
Φωτιαδης Ν., ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1861
Φωτιαδης Φώτιος, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1878

Χ.

Hanson H., τραπεζίτης ἐν Κ/πόλει	1875
Χαραλαμπιδης Ν., δικαστὴς ἐν Κ/πόλει	1879
Χασιωτης Γεώργιος, λόγιος ἐν Παρισίοις	1869
Χατζη Χριστου Χρῆστος, ἱδρυτὴς τοῦ ἐν τῷ Πίραν Ἑλλ. Λυκείου	1872
Heidenstam Oscar G. de, γραμματ. τῆς Σουηδ. καὶ Νορβηγικ. Πρεσβείας ἐν Κ/πόλει	1874
Χεαμης Μιχαήλ, φαρμακοποιός	1873
Χριστιδης Ἀναστάσιος, ἰατρὸς	1879
Χριστοφοριδης Θεμιστοκλῆς, πρόεδρος τοῦ κακουργιοδικείου ἐν Κ/πόλει	1875
Χριστοφοριδης Συμεών, ἰατρὸς ἐν Κ/πόλει	1876
Χρυσοβελωνης Ἀριστοτέλης, ἔμπορος ἐν Κ/πόλει	1873
Χρυσοβελωνης Λεωνίδας, ἔμπορος ἐν Μαγχεστρίᾳ	1866
Χρυσοβελωνης Μιχαήλ, ἔμπορος ἐν Λιβερπούλῃ	1876
Χρυσολεων Ξενοφῶν Ε.	1880

Ψ.

Ψαχαροπουλος Κωνσταντῖνος, ταμίας τῆς Ρωσσικῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρ. ἐν Κ/πόλει	1875
Ψυχαρης Νικόλαος	1880

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ.

Α.

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, Μητροπολίτης Ἐφέσου 1881
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Οὐασιγκτῶνι 1879
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίνῳ 1873
ΑΡΜΕΝΗΣ Βράϊλας, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις 1864

Β.

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου 1874
BARTHÉLÉMY Saint-Hilaire, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας καὶ Γερουσιαστής. 1871
ΒΑΛΑΙΑΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ 1871
BANCROFT Georges, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίνῳ 1872
ΒΑΣΙΑΕΙΟΥ Γεώργιος, ὑποδιοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος 1871
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, καθηγητὴς τῶν βασιλοπαίδων ἐν Ἀθήναις 1874
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ., ἰατρὸς ἐν Σμύρνῃ 1863
ΒΗΣΑΝΗΣ Πανταζῆς, ἐν Τάντᾳ 1881
ΒΙΤΤΩΡΗΣ Ἰωάννης, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1881
BLACKIE J. Stuart, καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ Πανεπιστημίῳ 1868
VOGUÉ Melchior Comte de, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, πρώην πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις 1871
BOKER, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα, Washington. 1862
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Ὀδησσῷ 1881
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἰωάννης, Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ 1881
BURSIAN C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου 1870
BURNOUF Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, ἐν Παρισίοις. 1867

Γ.

GAMBETTA Léon 1878
GEMMA Adolfo, διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ *Revista* 1871
GLADSTONE William, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας 1862

Δ.

DERBY Lord 1876
DUMONT Albert, μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, ἐν Παρισίοις 1868
DURUY Victor, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, πρώην ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἐν Παρισίοις .....

Ε.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Echstreïz, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Λειψίας καὶ γυμνασιάρχης τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου	1879
Εδχεμ πασσᾶς, Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν	1865
Egger Emile, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου ἐν Παρισίοις	
Eichthal Gustave d', μέλος τῆς ἀσιατικῆς Ἑταιρίας ἐν Παρισίοις	1864
Elliot Sir G. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ	1872
Ευστρατιαδης Π., ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἑλλάδι	1879

Ζ.

Zambaldi F., καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμμ. ἐν Βενετίᾳ	1872
Ζαππας Κωνσταντῖνος, κτηματίας ἐν Βρουθενίῳ	1874
Ζαριφης Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1863
Zichy Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐν Κ/πόλει	1874
Ζωγραφος Χριστάκης, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1863

Ι.

Ignatieff, Général	1865
Ιστριας Δώρα	1868
Ιωακειμ Γ', Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης	1878
Jebb, καθηγητὴς ἐν Γλασκώβῃ	1878

Κ.

Καλλιγας Π., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1871
Καστορχης Εὐθύμιος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1871
Καφταντζογλους Α., ἀρχιτέκτων ἐν Ἀθήναις	1871
Κεμαλ πασσᾶς, γερουσιαστής, ὑπουργὸς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου	1871
Keudell von, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Ῥώμῃ	1872
Christ, καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου	1870
Kirchhoff A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου	1872
Κοκκινος Ἐμμανουήλ, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1863
Κοντος Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1874
Κουμανουδης Στέφανος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1863
Κουμουνδουρος Ἀλέξανδρος, πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος	1878
Κουντουριωτης Ἀνδρέας Γ., πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Κ/πόλει	1875
Curtius Ernest, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου	1870
Chassang, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Παρισίοις	1868

Λ.

Λαμπρος Π., νομισματολόγος ἐν Ἀθήναις	1871
Lesseps Ferdinand de, ἐν Παρισίοις	1865

Ἔτος ἐκλογῆς.

LÉVÊQUE Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, καθηγητὴς ἐν τῷ Collège de France, ἐν Παρισίοις 1866
ΑΙΒΑΔΑΣ Θεαγένης, λόγιος ἐν Βιέννῃ 1874
LUDOLFF Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κ/πόλει 1872
LYONS Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Παρισίοις 1865

Μ.

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ν., πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου 1864
ΜΕΤΑΞΑΣ Σταῦρος, ἰατρὸς ἐν Μασσαλίᾳ 1880
ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ἡρακλῆς, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1873
MILLER Emmanuel, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν νεωτέρων ἀνατολικῶν γλωσσῶν 1863
MORRIS Joy, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει. 1865
ΜΟΥΝΙΦ πασσᾶς 1865

Ο.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Ἰωάννης, πρώην γραμματεὺς τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων 1873
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Θεόδωρος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1867

Π.

ΠΑΛΑΗΣ Α., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1872
ΠΑΝΤΑΖΗΣ Δ., τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ἐν Ἀθήναις 1872
ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1874
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1879
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς, Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ταϊγανίῳ 1880
PERROT Georges, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, ἐν Παρισίοις 1874
ΠΕΤΡΟΣ Β', Αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας 1873
ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ Χ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1871

Ρ.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ 1863
ΡΑΛΛΗΣ Γ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου 1869
RENÉ Briant, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας 1876
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Μ., διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος 1864
ROSSIGNOL J. P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας 1864

Σ.

SAVFET πασσᾶς, πρώην μέγας Βεζίρης, γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ὑπουργείων 1871
ΣΑΪΤ Πασσᾶς, μέγας Βεζύρης 1879
ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ Νικόλαος, μέλος τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Συλλόγου τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου 1861
SAUPPE Herrmann, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γοτίγγῃ Πανεπιστημίου 1875
SCHMIDT Bernard 1870
SCHMIDT Moritz, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰένῃ Πανεπιστημίου 1871

Τ.

	Έτος ἐκλογῆς.
Tissot Charles, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κ/πόλει	1880
Thurot Charles, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις	1873
Τρικούπης Χαρίλαος, πρωθυπουργὸς ἐν Ἀθήναις	1878
Tuckerman Charles, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει.	1873

Υ.

Υφαντης Γρηγόριος, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βιέννῃ	1871

V.

Vogué Melchior de, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας, πρώην πρεσβευτὴς, ἐν Παρισίοις	1871

W.

Waddington W. Henri, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας, γερουσ. ἐν Παρισίοις.	1878
Weil Henri, καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν Παρισίοις	1867
Werther Baron von, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Κ/πόλει	1875
Wieseler Friedrich, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Γοτίγγης	1873
Witte Baron de, μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας, ἐν Παρισίοις	1876

Φ.

Fabri	1878
Φιλημων Τυρλέων, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς	1879
Φιλιππωφ, στρατηγὸς ἐν Ῥωσσίᾳ	1878
Fournier Ch., πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κ/πόλει	1878
Φρεαριτης Κωνσταντίνος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου	1867

Η.

Hatzfeldt V., πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Κ/πόλει	1880
Havet Ernest, καθηγητὴς ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις	1867
Heap H. G. Γεν. Πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει	1880
Hengen, W., Γραμματεὺς τοῦ Instituto di Corréspondenza Archeologica	1872
Heuzey Léon, καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ὡραίων Τεχνῶν ἐν Παρισίοις	1874
Holtzendorff Franz von, καθηγητὴς τοῦ Δικαίου ἐν Βερολίνῳ	1872
Houssaye Henri, λόγιος ἐν Παρισίοις	1879

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ.

Α.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Αγγελίδης Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κίῳ	1863
Ανθιμος, μητροπολίτης Βελεγράδων	1868
Αρβανιτάκης Λέανδρος, καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
Αργυροπουλος Β., καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1872
Αριστάρχης Δημήτριος, ἐν Κ/πόλει	1875
Αριστείδης Γ., σχολάρχης ἐν Κυδωνίαις	1876

Β.

Βελουδος Ι., διευθυντὴς τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης	1871
Βεργωτης Παναγῆς, ἐν Κερκλληνίᾳ	1878
Berthérand, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς Ἑταιρίας	1870
Βλαβιανος Ν. Νικήτας, δήμαρχος ἐν Ἀμοργῷ	1864
Βλαχος Ἄγγελος, τμηματάρχης ἐν τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργ. τῆς Ἑλλάδος.	1875
Βυζάντιος Ἀλέξανδρος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ	1879
Βυζαντιος Ἀναστάσιος	1879

Γ.

Gebhardt W., ἀρχαιολόγος ἐν Γοτίγγῃ	1873
Γεωργιαδης Ν., ἰατρὸς ἐν Βώλῳ	1863
Gidel Charles A., proviseur τοῦ λυκείου Louis-le-Grand, ἐν Παρισίοις	1867
Γρηγορας Γερμανός	1863
Γρηγοριαδης Α., καθηγητής	1864

Δ.

Δαμων Δ., ἰατρός	1872
Δεκιγαλλας Ι., ἰατρὸς ἐν Νάξῳ	1864
Δεστουνης Γ., καθηγητὴς τῆς ἑλλ. γλώσσης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Πετρουπόλεως	1876
Δεφνερ Μιχαήλ, ὑρηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίῳ	1875
Δημητσας Κ., ἰατρὸς ἐν Ἀδριανουπόλει	1871
Dozon Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872

Η.

Ηλιαδης Ἀιωνίδας, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις	1873

Θ.

Θεοδωριδης Κ., ἔμπορος ἐν Ῥαιδεστῷ	1870
Θερειανος Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ	1863

Ι.

Ιωαννιδης Ἐμμανουὴλ, καθηγητὴς ἐν Ἀμοργῷ	1861
Ιωαννιδης Σάββας, πρώην διδάσκαλος ἐν Τραπεζοῦντι	1870
Ιωαννιδης Σιραπίων, καθηγητὴς ἐν Καισαρείᾳ	1863

Κ.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
Caillemer Exupère, πρύτανις τῆς νομικῆς Σχολῆς Λουγδούνου	1870
Κοεν, συντάκτης τῶν *Ἰσραηλιτικῶν Χρονικῶν* ἐν Κερκύρᾳ	1863
Κοσμιδης Κυριακός, ἔμπορος ἐν Πτολεμαΐδι	1863
Κουμπαρης Παναγιώτης	1864
Coussemaker Arthur, νομικὸς ἐν Αἴῃ	1870
Κριτικιδης Ἐμμανουήλ, ἰατρὸς ἐν Σύρῳ	1870
Κρινος Δ., φαρμακοποιὸς ἐν Ἀθήναις	1865
Queux de Saint-Hilaire marquis de, λόγιος ἐν Παρισίοις	1867
Cullen Dr	1880
Κυριακιδης Κ., πρώην σχολάρχης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι Ἑλληνικῆς Σχολῆς	1864
Chiari Chevalier Gérard de,	1872
Κωδιατσος Σωκράτης, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ῥιζαρείου Σχολῆς	1878
Κωνσταντινιδης Γ., διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις	1876

Λ.

Λαμπριδης Ἰωάννης, ἰατρὸς ἐν Ἰωαννίνοις	1874
Λεβιδης Δ. Ν., δικηγόρος, πρώην πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ ἐν Ἀθήναις	1872
Legrand Emile, *προγραμματεὺς* ἐν τῇ Σχολῇ τῶν νεωτέρων ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίοις	1870
Leonardi Giovanni, φαρμακοποιὸς ἐν Κερκύρᾳ	1871
Λημνιος Ν., ἰατρὸς ἐν Ἄρτῃ	1872
Λυκουδης Ἐμμανουήλ, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις	1874

Μ.

Μαμουκας Ἀνδρέας, γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλλάδος	1878
Μανδρης Σπυρίδων, γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις	1863
Μανδρας Γρηγόριος, ἔμπορος, ἐν Μυτιλήνῃ	1873
Ματσανος Γ., καθηγητὴς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ ἐν Ἰωαννίνοις	1872
Montani Pietro	1866
Μορδος Σαμουήλ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
Μυριανθευς Ἱερώνυμος, ἡγούμενος τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας	1872

Ν.

Ναναμουδης Ἰωσήφ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
Νερουτσος Τάκης, ἰατρὸς, διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου	1875

Ξ.

Ξανθοπουλος Κωνσταντῖνος, καθηγητὴς	1863

Ο.

Οἰκονομου Παναγιώτης, διευθυντὴς ἰδιωτικῆς Σχολῆς ἐν Κερκύρᾳ	1868

Π.

Παπαγεωργιου Γ., διδάσκαλος ἐν Ἄρτῃ	1872
Παπαδοπουλος Μ., ἰατρὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ	1863

Ἔτος ἐκλογῆς.

Παπαδόπουλος Χρῆστος, λόγιος 1864
Παπαζόγλους Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βραΐλᾳ 1871
Πετριδης Ἀθανάσιος, σχολάρχης ἐν Κυπαρισσίᾳ 1864
Πιερίδης Δ., λόγιος ἐν Κύπρῳ 1871
Πινιατωρος Γεράσιμος 1878
Πολιτης Ν. Γ., λόγιος ἐν Ἀθήναις 1878

Ρ.

Ραγκαβης Ρ. Ἀλέξιος, ὑπάλληλος τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου τῆς Ἑλλάδος. 1870
Ραλλης Ν., ἰατρὸς ἐν Περγάμῳ 1872
Ραμμος Ι., σχολάρχης Ἄρτης 1864
Ρωμανος Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ 1874

Σ.

Σαθας Κωνσταντῖνος, μεσαιωνοδίφης ἐν Παρισίοις 1868
Σαρρος Στέφανος, ἰατρὸς ἐν Βουκουρεστίῳ 1874
Σκορδελης Βλάσιος, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις 1868
Σκυλιτσης Ι., δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις 1863
Σταματιαδης Ἐπαμεινώνδας, διευθυντὴς τοῦ ἡγεμονικοῦ γραφείου ἐν Σάμῳ 1867
Schliemann Ἕλλην, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις 1871
Σχορτσανιτης Δ., πρώην σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ 1871

Τ.

Τριανταφυλλιδης Κ., καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βενετίᾳ 1872
Τριανταφυλλιδης Ν. 1863
Τσαπαρας Π., γυμνασιάρχης ἐν Κερκύρᾳ 1876

V.

Veidner André, καθηγητὴς ἐν Μαγδεμβούργῳ 1872

Φ.

Φιλαδελφευς Χ. Ν., τυπογράφος ἐν Ἀθήναις 1864
Freshfield Edwin, ἐν Λονδίνῳ 1877

Χ.

Χασιωτης Δ., ἰατρὸς ἐν Ἰωαννίνοις 1874
Hirschfeld Gustave, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν Καινιγσβέργῃ 1873
Χρονιδης Κ., λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει 1863

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥ'ΕΡΓΕΤΑΙ.

Χρ. Ζωγραφος.

ΕΥ'ΕΡΓΕΤΑΙ.

Γεωργιος Ζαριφης.
Μενελαος Νεγροποντης.
† Ευανθια Θεοφιλιδου.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ.

Κωνσταντινος Καραπανος.
Το εν Αθηναις Εθνικον Πανεπιστημιον.
Γεωργιος Κορωνιος.
Στεφανος Ραλλης.
† Αντωνιος Βλαστος.
† Παντιας Σεκιαρης.

ΔΩΡΗΤΑΙ.

Αυτοκρατορικη Οθωμανικη Τραπεζα.
Γενικη Εταιρια του Οθωμανικου κρατους.
Το εν Αθηναις Υπουργειον της Δημοσιας Εκπαιδευσεως.
Ο εν Αθηναις προς διαδοσιν των Ελληνικων Γραμματων Συλλογος.
Ζαννης Στεφανοβικ.
Ανδρεας Βλαλιανος.
Αυστροτουρκικη Πιστωσις.
† Κωνσταντινος Δοσιος.
Θεοδ. Α. Μαυρογορδατος.
† Κωνσταντινος Ξενοκρατης.
Βασιλειος Σουβατζογλους.
Θ. και Β. Σουβατζογλους και Σ/α.
Αλεξανδρος Σεβαστοπουλος.
Ανδρεας Συγγρος.
Στεφανος Σκουλουδης.
Αναστ. Ψαιστιδης.
† Αρχιμανδριτης Ανανιας Βατοπαιδινος.
Ζηνων Καλανθης.
Εμμανουηλ Σπιθακης.
Αδελφοι Αντωνιαδαι.
† Σ. Αρχιγενης, ιατρος.
Στεφανος Π. Σκυλιτσης.
Υιοι Σεβαστοπουλου.
Γεωργιος Ζαφειροπουλος.
Γρηγοριος Κουμπας.
Κωνσταντινος Παιασκος.
Κωνσταντινος Ζαππας.

ΠΡΟΕΔΡ. ΤΟΥ' ΣΥ'ΛΛΟΓΟΥ'.

Στεφανος Καραθεοδωρη ...	1861—62
Πετρος Ζανος.....	1862—63
Ηρ. Βασιαδης.....	1863
Σπ. Μαυρογενης	1863—64
Αλ. Γ. Πασπατης.....	1864—65
Σπ. Μαυρογενης.....	1865—66
Κ. Καραθεοδωρη	1866—67
Ξεν. Ζωγραφος	1867—68
Ηρ. Βασιαδης.....	1868—69
Ιουλιος Μιλλγεν.....	1869—70
Σταυρ. Αριστarχης	1870—71
Κ. Καραπανος.....	1871—72
Κ. Καραπανος	1872—73
Ηρ. Βασιαδης	1873—74
Κ. Καλλιαδης.....	1874—75
Αλ. Γ. Πασπατης.....	1875—76
Ιω. Αριστοκλης	1876—77
Ιω. Αριστοκλης.....	1877—78
Οδ. Ιλλεμος	1878—79
Αλ. Πασπατης.....	1879—80
Ηρ. Βασιαδης.....	1880—81

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

Κατα το ετος 1880—81.

Προεδρος.....	Ηρ. Βασιαδης.
Αντιπροεδροι.....	Οδ. Ιλλεμος.
	Θ. Σαλτελης.
Γεν. Γραμματευς....	Δ Κυμπριτης.
Ειδ. Γραμματευς...	Αθ. Αργυρος.
Ταμιας.....	Ν. Βαμβακης.
Βιβλιοφυλαξ.....	Θ. Σαλτελης.

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1880—81.

Α'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ.

1. Αντωνιαδης Θ.
2. Βαφειαδης Απ.
3. Βοζανης Βρανος.
4. Θεοδωριδης Αθανασιος.
5. Ιαλεμος Οδυσσευς.
6. Καλλιαδης Κωνστ.
7. Λουτραρης Ν.
8. Μαλλιακας Αβρ.
9. Παρανικας Ν.
10. Σαατσης Θ.
11. Χατζηχριστου Χριστος.

Β'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ.

1. Αθηνογενης Γ.
2. Ακατος Ν.
3. Βαλλιανος Β.
4. Βλασαμος Ι.
5. Βελλογιαννης Μ.
6. Βλασταρης Κ.
7. Γιανναρος Θρ.
8. Γκιων Ι.
9. Ιακωβου Ιακωβος.
10. Μαυρογορδατος Φραγκουλης Δ.
11. Παρισης Γ.
12. Σαρακιωτης Βασιλειος.
13. Ταμβακος Δ.

Γ'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. Αριστάρχης Στ.
2. Καραθεοδωρη Κ. Στ.
3. Mordtmann A. (οἱοί).
4. Mordtmann J. (οἱοί).
5. Πασπατης Αλ.
6. Περδικιδης Κυριακος.
7. Schroeder Paul.

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ.

1. Αριτρος Αθ., *Εἰδ. Γραμματεὺς.*
2. Δεπαστας Ν.
3. Θεοδωριδης Αθανασιος.
4. Ιαλεμος Οδ.
5. Καραβασιδης Ιω.
6. Κυμπριτης Δ., *Γεν. Γραμματεύς.*
7. Λουτραρης Ν.
8. Μαλλιακας Αβρ.
9. Περδικιδης Κ.

Ε'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. Βοζανης Βρανος.
2. Δημητριαδης Αθ.
3. Μαλλιακας Αβρ.
4. Μαστορακης Ιω.
5. Νοννοττης Δημ.
6. Ντουλας Κ.
7. Σαατσης Θ.
8. Ταγης Θ.
9. Χατζηχριστου Χριστος.

ΣΤ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ.

1. Αριστάρχης Στ.
2. Βαροτσης Ιακ.
3. Δημητριαδης Γεωργιος.
4. Ευθυβουλης Δ.
5. Ιακωβου Μιλτ.
6. Ιαλεμος Οδ.,
7. Καραβασιδης Ι.
8. Καραθεοδωρη Κ. Στ.
9. Καραθεοδωρη Τηλεμαχος.
10. Μαλλιαδης Δ.
11. Σαρακιωτης Β.
12. Σταματιαδης Δ.
13. Synvet Αι.
14. Φωτιαδης Φ.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

τῆς Ὀργανοθήκης.

Τηλ. Καραθεοδωρη.

Γ. Α. Δημητριαδης.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ

τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν.

Κ. Περδικιδης.

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1880 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1881.—ΤΟΜΟΣ ΙΕ'. ΜΕΡΟΣ Α'. (*).

ΜΕΛΕΤΗ

ΤΩΝ «ΟΡΝΙΘΩΝ» ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ,

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΦΛΙΒ' Συνεδριάσει).

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο τὸ πάλαι ὡς αὐτόχθονες. Ἐνόμιζον ὅτι, ὅτε ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκεῖτο δὲν ὑπῆρχεν ἑτέρα τις πόλις. Ῥήτορες καὶ ποιηταὶ μετεχειρίσθησαν ἐπιτηδείως τὴν περὶ αὐτοχθονίας τῶν Ἀθηναίων ἰδέαν, τοῦτο δὲ μεγάλως συνέβαλλεν εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἀθηνῶν[1]. Καὶ κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν Μηδικῶν μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (490—431 π. Χ.) ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν κυβερνωμένη ὑπὸ φιλοπατρίδων ἀνδρῶν προέκοψε λίαν καὶ οὐ μόνον ἐρίμιλλος ἐγένετο τῆς ἀντιζήλου Σπάρτης, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος τότε ἐχούσης, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολλὰ ἀνωτέρα ταύτης ἐφάνη ἐπὶ Περικλέους, πλὴν ἴσως τῶν κατὰ τὸν πόλεμον.

Θανόντος ὅμως τοῦ Περικλέους τῷ 6' ἔτει τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τοῦ Πελοποννησιακοῦ, ἦλθον πλέον εἰς τὰ πράγματα δημαγωγοί, προστῶτες ὀκύηροι καὶ κακοὶ πολῖται ἀνατρέψαντες καὶ συγχέαντες τὴν πολιτείαν. Προχωρούντων δὲ κακῶς τοῖς Ἀθηναίοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν πραγμάτων, ἰδίᾳ μετὰ τὴν Νικίειον εἰρήνην ἐπὶ τοῦ Δεκελεικοῦ πολέμου, κατήντησεν ἀρρύητος πλέον ἡ ἐν Ἀθήναις διαμονὴ πρὸ πάντων διὰ τὸ φιλόδικον καὶ στρεψόδικον τῶν Ἀθηναίων.

Τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας ὁρῶν ὁ Ἀριστοφάνης καὶ τούτοις ἀγανακτῶν, ἀφοῦ ἐν ἄλλοις αὐτοῦ δράμασι διὰ τῆς κωμῳδίας ἤλεγξε τοὺς κακῶς πολιτευομένους, ἐν ταῖς *Ὄρνισιν* ἐπενόησε μεγαλοπρεπές τι σχέδιον. Προτείνει δηλαδὴ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ τὴν ἀποικέσιαν πλέον ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως, τὴν ἵδρυσιν νέας πολιτείας ἀλλαχοῦ, τὴν εἰσαγωγὴν νέας θρησκείας ἀντὶ τῆς ὑφεστώσης, τὴν λατρείαν νέων θεῶν καὶ τὰ ὅμοια, ὡς τῆς τέως πολιτείας νοσούσης ἀθεράπ-

(*) Σημ. τῆς Συνταξ. Ἐπιτροπῆς. Ὁ ΙΕ' οὗτος τόμος ἀποτελεσθήσεται ἐκ δύο μερῶν, ὧν τὸ μὲν ἐστὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας, τὸ δὲ ἐκδοθήσεται ἐπιόντως καὶ ἀποτελεσθήσεται ἐκ τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ κ. Ἡρ. Βασιάδου, ὧν περιληψις μόνον ἐν τῷ παρόντι ὑπάρχει.

1) Λυσίου ἐπιταφ. ε'. Ἰσοκρ. πανηγυρ. δ'.

πευτον νόσον καὶ διεφθαρμένης ὑπὸ τῶν προεστώτων.

Τὰ πράγματα τότε τῶν Ἀθηναίων ἦσαν, ὡς εἴρηται, εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ ναυτικὸν αὐτῶν εἶχε καταστραφῇ περὶ τὴν Σικελίαν, εἶχον ἀποθάνει οἱ στρατηγοὶ Λάμαχος καὶ Νικίας, οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον τειχίσει τὴν Δεκέλειαν, Ἄγις ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐπολιόρκει τὴν Ἀττικήν, ὁ Ἀλκιβιάδης ἐρρύετο τὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν συνεβούλευε τὰ συμφέροντα αὐτοῖς. Τοιαῦται ἦσαν αἱ συμφοραὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅμως οὐκ ἀπείχοντο τοῦ κακοπραγμονεῖν καὶ συκοφαντεῖν καὶ φυγαδεύειν. Εἰκάζεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ κωμῳδία αὕτη ἐδιδάχθη ἐπὶ Χαβρίου ἄρχοντος διὰ Καλλιστράτου ἀντὶ τοῦ ποιητοῦ Ἀριστοφάνους, μεταξὺ τῆς ια' καὶ ιγ' ἐλαφηβολιῶνος τῷ β' ἔτει τῆς 91ης Ὀλυμπιάδος, ὅ ἐστι, κατὰ τὴν ἡμετέραν χρονολογίαν, εἰς μίαν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Μαρτίου, ἢ εἰς μίαν τῶν πρώτων τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 414 π. Χ. Οἱ μὲν νεώτεροι κριτικοὶ θεωροῦσιν αὐτὴν τὴν εὐφυεστάτην καὶ ὡραιοτάτην τῶν μέχρις ἡμῶν διασωθεισῶν κωμῳδιῶν τοῦ ποιητοῦ, οἱ ἀρχαῖοι ὅμως, οἱ ἐπίσημοι μάλιστα ἐν Ἀθήναις κριταί, δὲν ἐθεώρησαν αὐτὴν τοιαύτην, διότι ἀπένειμαν αὐτῷ οὐχὶ τὸ πρῶτον βραβεῖον ὡς πολλοῖς ἄλλοις τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ τὸ δεύτερον[1], προτιμήσαντες τὰς κωμῳδίας τοῦ Ἀμειψίου, ὃν ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Βατράχοις (στίχ. 14) κατηγορεῖ ὡς ἀδέξιον ποιητήν.

Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῶν κριτῶν πιθανῶς ἔδωκαν ἀφορμὴν ἄλλα αἴτια, οὐχὶ δὲ ἡ ἀπροκατάληπτος ἐκτίμησις τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ ποιήματος· ἴσως ὁ ποιητὴς τῶν Κωμαστῶν ἠνίττετο ἀγροικότερα καὶ παρίστανε ψηλαφητότερον τὰ τελευταῖα τότε γεγονότα καὶ μάλιστα τὴν ἀποκοπὴν τῶν Ἑρμῶν καὶ τὰς ἐκ τούτου καταγγελίας καὶ καταδίκας. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ κρίσις τῶν νεωτέρων εἶναι ὀρθοτάτη διά τε τὸ τολμηρὸν καὶ καινὸν τῆς εὑρέσεως τοῦ μύθου, διὰ τὸ πλῆθος καὶ ζωηρὸν τῆς διαθέσεως, ἅτινα ἁπαντῶμεν καὶ εἰς ἄλλα δράματα τοῦ ποιητοῦ, πολὺ δὲ περισσότερον καὶ ἁρμονικώτερον ἐν τῷ προκειμένῳ.

Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ σχέδιον καὶ τίς ὁ σκοπὸς τοῦ δράματος τούτου; Οἱ νεώτεροι κριτικοί, ὡς εἴρηται, θαυμάζουσιν αὐτὸ διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ τὴν ποιητικήν του ἀξίαν, διαφωνοῦσιν ὅμως μεγάλως περί τε τοῦ σχεδίου καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Οἱ μὲν νομίζουσιν ὅτι ὁ ποιητὴς παρέχει ἐν αὐτῷ λεπτομερεστάτην ἱστορικὴν καὶ ποιητικὴν ἀλληγορίαν τῶν συγχρόνων γεγονότων, οἱ δὲ ἐνορῶσι συμβολικὴν παράστασιν γενικῶν τινων φιλοσοφικῶν καὶ ποιητικῶν ἰδεῶν περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων· ἕτεροι τούναντίον οὐδένα βαθύτερον ἐμβλέπουσιν ἐν αὐτῷ σκοπὸν ἢ τὴν εὐφυᾶ μὲν πλὴν ἀδιάφορον διακωμῴδησιν θείων καὶ ἀνθρωπίνων, ὡς πολλαχοῦ τῶν ἀριστουργημάτων του πράττει ὁ Ἀριστοφάνης. Ἕτεροι πάλιν νομίζουσιν ὅτι ἐνῷ πρότερον ἐν ἄλλοις δράμασιν ὁ ποιητὴς προσέβαλε τοὺς ἐχθροὺς τῆς τοῦ λαοῦ θρησκείας ἤδη αὐτὸς οὗτος πολεμεῖ αὐτήν, φαίνεται δὲ καὶ φίλος τῶν πολέμων, ἐνῷ πρότερον ἐλάλει καὶ εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ἄλλοι παρατηροῦσιν ἐν αὐτῷ σάτυραν τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῆς κουφότητος τῶν Ἀθηναίων ἡδέως ἀκροωμένων παντὸς λάλου τοιαῦτα τῆς φαντασίας πλάσματα ὑπισχνουμένου· ἄλλοι τελευταῖον οὐδένα πολιτικὸν σκοπὸν ἐν ταῖς *Ὄρνισι* διαβλέπουσι, νομίζουσι δὲ ὅτι ὁ ποιητὴς πειρᾶται νὰ ἐκκλίνῃ καὶ ἀποτρέψῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀκροατάς του ἀπὸ τοῦ πνιγηροῦ ἀέρος τῆς πραγματικότητος καὶ μεταβιβάσῃ εἰς τὴν χρυσῆν αὔραν τῆς ποιήσεως· διὸ παρίστησιν οἱονεὶ ὄνειρον εὐάρεστον, λαμπρὸν μέν, ἀλλ' ἀπραγματοποίητον.

Τοιαύτη λοιπὸν σύγχυσις καὶ διαφορὰ γνωμῶν ἐπικρατεῖ περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ λαμπροῦ τούτου δράματος παρὰ τοῖς νεωτέροις. Ἵνα ἐννοήσωμεν καλλίτερον τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἂς ἀναλύσωμεν λεπτομερέστερον αὐτό, ἐκ δὲ τῆς ἀναλύσεως πειραθῶμεν νὰ ἐξαγάγωμεν ἀσφαλές τι συμπέρασμα.

Δύο Ἀθηναῖοι πολῖται, ὧν τοὺς χαρακτῆρας κάλλιστα δηλοῦσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν, *Πεισθέτερος*, ὁ πείθων τοὺς ἑταίρους, καὶ *Εὐελπίδης*, ὁ πάντοτε ἀγαθὴν ἐλπίδα ἔχων, ἀηδιάσαντες τὸν ἐν Ἀθήναις βίον καὶ μάλιστα τὰς ἀεννάους δίκας τῶν συμπολιτῶν των, ἀποφασίζουσι νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς ἄλλον τόπον, ἔνθα ἠδύναντο νὰ ζήσωσιν ἡσύχως·

> ἡμεῖς δὲ φυλῇ καὶ γένει τιμώμενοι
> ἄστοι μετ' ἀστῶν, οὐ σοβοῦντος οὐδενὸς
> ἀνεπτόμεθα ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν τοῖν ποδοῖν
> . . . . . .
> . . . . . .
> . . . . . Ἀθηναῖοι δ' ἐπὶ

1) Ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν «Ὀρνίθων» εὑρηται: «Ἐδιδάχθη ἐπὶ Χαβρίου διὰ Καλλιστράτου ἐν ἄστει, ὡς ὢν δεύτερος ταῖς Ὄρνισι, πρῶτος Ἀμειψίας Κωμασταῖς, τρίτος Φρύνιχος Μονοτρόπῳ».

ἐπὶ τῶν δικῶν ᾄδουσι πάντα τὸν βίον.
διὰ ταῦτα τόνδε τὸν βάδον βαδίζομεν,
. . . . . .
πλανώμεθα ζητοῦντε τόπον ἀπράγμονα,
ὅπου καθιδρυθέντε διαγενοίμεθ' ἄν.
(Ὄρν. 33—45).

Ἔχοντες οὖν ὁδηγοὺς δύω πτηνά, μίαν κορώνην καὶ ἕνα κολοιόν, φέρονται εἰς χώραν ἔρημον μεταξὺ δασῶν καὶ βράχων, πέραν χιλίων σταδίων ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι, βεβαίως, πλαστή, καθαρὸν τῆς τοῦ ποιητοῦ φαντασίας ἀποκύημα. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εὑρίσκουσι τὴν κατοικίαν τοῦ Ἔποπος.

Ὁ Ἔποψ ὅτε ἦν ἔτι ἄνθρωπος, ἐκαλεῖτο Τηρεύς. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ὁ Τηρεὺς ἦτο βασιλεὺς τῶν Θρᾳκῶν. Παιδίων ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐπολέμει ποτὲ πρὸς Λάβδακον τὸν βασιλέα τῶν Θηβῶν. Ἐζήτησε λοιπὸν τὴν βοήθειαν τοῦ Τηρέως κατὰ τοῦ Λαβδάκου, ὡς ἀμοιβὴν δὲ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν θυγατέραν Πρόκνην ὡς γυναῖκα· ὁ βάρβαρος ὅμως Τηρεὺς καίτοι παιδοποιήσας ἐξ αὐτῆς, τὸν Ἴτιν, προὐφασίσθη ὅτι ἡ Πρόκνη ἀπέθανε καὶ ἔλαβε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Φιλομήλαν· αὕτη ἀνακαλύψασα τὴν ἀπάτην ἠθέλησε ν' ἀποκαλύψῃ ἰδίας συμφορᾶς· ἀλλ' ὁ Τηρεὺς ἀπέκοψε τὴν γλῶσσαν αὐτῆς, ἥτις ὅμως ἐδήλωσε τὰ κατ' αὐτὴν εἰς τὴν Πρόκνην διὰ κεντήματός τινος. Ἡ Πρόκνη ἐκδικουμένη τὸν Τηρέα, ἔσφαξε τὸν υἱὸν Ἴτιν καὶ παρέθετο αὐτὸν ὡς βρῶσιν τοῦ ἰδίου πατρός. Ὁ Τηρεὺς ἐνόησε τὸ κακούργημα, κατεδίωξε τὰς ἀδελφὰς καὶ τότε κατ' ἀπόφασιν τῶν θεῶν μετεβλήθησαν οἱ σύντρεις εἰς πτηνά· καὶ ἡ μὲν Πρόκνη ἐγένετο ἀηδὼν κλαίουσα τὸν Ἴτιν, ἡ Φιλομήλα διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῆς γλώσσης χελιδών, αὐτὸς δὲ ὁ Τηρεὺς ἔγεινεν Ἔποψ[1].

Κατὰ τὸν ὡραῖον τοῦτον μῦθον, ὁ Ἔποψ ἦτο ὁ Τηρεύς, τῶν Θρᾳκῶν μὲν βασιλεύς, ὡς δὲ σύζυγος τῆς Πρόκνης θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Πανδίωνος, συγγενὴς τῶν Ἀθηναίων· διὰ τὴν συγγένειαν ταύτην καὶ τὴν μεγάλην του ἐμπειρίαν, ἣν ἐκτήσατο, ὡς πτηνὸν ἱπτάμενος τῇδε κἀκεῖσε, ἦν ὁ καταλληλότατος, ὅπως συμβουλεύσῃ τοὺς Ἀθηναίους μετανάστας τίνα μέλλουσαν οἴκησιν συνέφερεν αὐτοῖς νὰ ἐκλέξωσιν. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τοῦ Ἔποπος δειχθέντων τόπων ἤρεσκεν αὐτοῖς, ὁ Πεισθέταιρος ἀποφασίζει μετὰ τοῦ ἑταίρου Εὐελπίδου νὰ μείνωσι παρὰ ταῖς *Ὀρνισι*, τῇ δὲ βοηθείᾳ αὐτῶν νὰ κτίσωσι πόλιν μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς· αὕτη δὲ ἡ πόλις κειμένη ἐν μέσῳ τῶν δύω θέλει ἄρχει ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της θεῶν καὶ ἀνθρώπων.

ἢν δ' οἰκίσητε τοῦτο καὶ φράξηθ' ἅπαξ
ἐκ τοῦ πόλου τούτου κεκλήσεται πόλις.
ὥστ' ἄρξετ' ἀνθρώπων μὲν ὥσπερ παρνόπων,
τοὺς δ' αὖ θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ Μηλίῳ.
(183—186).

Ὁ Ἔποψ ἀκούσας τὸ σχέδιον τοῦτο, ὑποστηριζόμενος δὲ ὑπὸ τῆς γυναικός του Ἀηδόνος (Πρόκνης) ἀμέσως συγκαλεῖ ἔκτακτον ἐκκλησίαν τῶν Ὀρνίθων. Τὰ πτηνὰ ἀκούσαντα ὅτι παρ' αὐτοῖς μέλλουσι νὰ κατοικήσωσιν *ἄνθρωποι*, οἱ ἀδιάλλακτοι ἐχθροὶ τοῦ γένους αὐτῶν, τὸ πρῶτον μὲν ἀνθίστανται σφόδρα εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Τηρέως, τέλος ὅμως ἐπιτρέπουσι τῷ Πεισθεταίρῳ τὸν λόγον.

ΕΠ. Ἴτω τις ὧδε τῶν ἐμῶν ὁμοπτέρων. (223).
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
δαῦρ' ἴτε πευσόμενοι τὰ νεώτερα,
πάντα γὰρ ἐνθάδε φῦλ' ἀθροίζομεν
οἰωνῶν ταναοδείρων
ἥκει γάρ τις ἀριμὺς πρίσβυς, . . (252—255).

Ὁ δὲ χορὸς τῶν ὀρνίθων λέγει :

ΧΟΡ. Δολερὸν μὲν ἀεὶ κατὰ πάντα δὴ τρόπον
πέφυκεν ἄνθρωπος· σὺ δ' ὅμως λέγε μοι.
(451—452).

Οἱ ὄρνιθες ἀκούσαντες τῶν λόγων τοῦ Πεισθεταίρου καὶ πεισθέντες δέχονται ἡδέως καὶ ἐνθουσιῶντες μάλιστα τὸ σχέδιόν των.

ΧΟΡ. Πολὺ δὴ πολὺ δὴ χαλεπωτάτους λόγους
ἤνεγκας, ἄνθρωπ' . . . . . .
. . . . . .
σὺ δέ μοι κατὰ δαίμονα καὶ κατὰ συντυχίαν
ἀγαθὴν ἥκεις ἐμοὶ σωτήρ.
ἀναθεὶς γὰρ ἐγώ σοι
τὰ νοττία κἀμαυτὸν οἰκήσω.
ἀλλ' ὅ,τι χρὴ ὁρᾶν, σὺ δίδασκε παρών . . .
. . . . . (539—556).

Ὁ Ἔποψ διὰ μαγικῆς τινος ῥίζης προσέθηκε πτερὰ εἰς τοὺς δύω ἐπήλυδας, Πεισθέταιρον καὶ Εὐελπίδην, οὕτω δὲ προσωκείωσεν αὐτοὺς περισσότερον ταῖς ὄρνισι.

ΕΠ. Μηδὲν φοβηθῇς· ἔστι γάρ τι ῥίζιον
ὃ διατραγόντ' ἔσεσθον ἐπτερωμένω. (654-655.

Ἀμέσως μετὰ τάχους θαυμασίου κτίζεται ἡ νέα πόλις ὑπὸ τῶν Ὀρνίθων αὐτῶν διὰ δὲ πα-

1) Preller's Griechische Mythologie II, 143.

νηγυρικῆς τινος θυσίας ἐγκαινιάζεται τῇ ἐπικλήσει τῶν θεῶν τῶν Ὀρνίθων.

ΕΥ. Ἄγε δὴ τί χρὴ δρᾶν; ΠΕΙ. Πρῶτον ὄνομα τῇ [πόλει
θέσθαι τι μέγα καὶ κλεινόν, εἶτα τοῖς θεοῖς
θῦσαι μετὰ τοῦτο . . . . (809—811).

Ὁ Πεισθέταιρος καλεῖ τὴν νέαν πόλιν, ἥτις ἐκτίσθη μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, *Νεφελοκοκκυγίαν*· ὁ δὲ ἱερεὺς βλασφημεῖ παρῳδῶν τὰς συνήθης εὐχὰς τοῖς θεοῖς ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τῆς νέας πόλεως εὔχεται τοῖς Ὄρνισιν οὕτως:

Εὔχεσθε τῇ Ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ καὶ τῷ ἱκτίνῳ
τῷ Ἑστιούχῳ, καὶ ὄρνισιν
Ὀλυμπίοις καὶ Ὀλυμπίῃσι
πᾶσι καὶ πάσῃσιν
. . . . . .
καὶ κύκνῳ Πυθίῳ καὶ Δηλίῳ καὶ Λητοῖ Ὀρτυγομήτρᾳ καὶ Ἀρτέμιδι Ἀκαλανθίδι
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
καὶ ἥρωσιν ὄρνισι καὶ ἡρώων παισί, πορφυρίωνι, καὶ πελεκᾶντι, καὶ πελεκίνῳ, καὶ φλέξιδι, καὶ ἑπτάκι, καὶ ταὼνι, καὶ ἕλικι, καὶ βασκῇ, καὶ ἕλαπι, καὶ ἐρωδιῷ, καὶ καταράκτῃ, καὶ μελαγκορύφῳ, καὶ αἰγιθάλλῳ,
(864—889).

Τότε παρουσιάζεται καὶ ποιητής τις διὰ τῶν ὕμνων του εὐχόμενος τὰ βέλτιστα τῇ νέᾳ πόλει

Νεφελοκοκκυγίαν τὰν εὐδαίμονα
κλῄζον, ὦ Μοῦσα, τεαῖς ἐν ὕμνων ἀοιδαῖς.
(904—905).

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι κατόπιν ἐκ τῆς γῆς, ἵν' ὁπωσδήποτε ὠφεληθῶσιν ἐκ τοῦ νέου τούδου ἱδρύματος, οἷον χρησμολόγος, ὁ ἀστρονόμος καὶ γεωμέτρης Μέτων, ψηφισματοπώλης καὶ ἄλλοι. Ταῦτα δὲ γίνονται ἐκτὸς τῆς σκηνῆς.

Οἱ ἐν Ὀλύμπῳ θεοὶ μετὰ λύπης ἤκουσαν καὶ εἶδον τὴν νέαν καὶ παράδοξον ταύτην ἐπιχείρησιν, τὴν κτίσιν τῆς νέας πόλεως Νεφελοκοκκυγίας, ἀμέσως λοιπὸν πέμπουσι τὴν Ἶριν, ὅπως διατάξῃ αὐτοὺς νὰ θύσωσι τοῖς δυσηρεστημένοις θεοῖς.

Ὁ Πεισθέταιρος ἐρωτᾷ·

αὖτη σὺ ποῖ ποῖ ποῖ, πέτει; . . .
. . . . . .
τίς εἶ; πόθαπή; λέγειν ἔχρῆν ὁπόθεν πέτει
ΙΡ. παρὰ τῶν θεῶν ἔγωγε τῶν Ὀλυμπίων.
ΠΕΙ. ὄνομα δέ σοι τί ἐστι; πλοῖον ἢ κυνῆ;
ΙΡ. Ἶρις ταχεῖα . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
ἐγώ; πρὸς ἀνθρώπους πέτομαι παρὰ τοῦ πατρὸς φράσουσα θύειν τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς
μηλοσφαγεῖν τε βουθύτοις ἐπ' ἐσχάραις
κνισᾶν τ' ἀγυιάς. ΠΕΙ. Τί σὺ λέγεις; ποίοις [θεοῖς;
ΙΡ. ποίοισιν; ἡμῖν τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς.
ΠΕΙ. θεοὶ γὰρ ὑμεῖς; ΙΡ. τίς γάρ ἐστ' ἄλλος θεός;
ΠΕΙ. ὄρνιθες ἀνθρώποισι νῦν εἰσι θεοί.
οἷς θυτέον αὐτούς, ἀλλὰ μὰ Δί' οὐ τῷ Διΐ.
(1199—1237).

Ἡ Ἶρις ἐπιθυμεῖ νὰ πετάξῃ ἡσύχως διὰ μέσου τῆς νέας πόλεως, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν παρατηρεῖ διόλου, ὡς ὅλως ἐναέριον φρούριον· οἱ πυλωροὶ ὅμως ἐμποδίζουσιν αὐτήν, ὁ δὲ Πεισθέταιρος μετ' ἀπειλῶν αὐστηρῶν ἀποδιώκει αὐτήν.

ΠΕΙ. Οὐκ ἀποσοβήσεις; οὐ ταχέως; εὐρὰξ πατάξ.
. . . . . .
. . . . . .
ΧΟΡ. Ἀποκεκλήκαμεν διογενεῖς θεοὺς
μηκέτι τὴν ἐμὴν διαπεραῖν πόλιν,
μηδέ τιν' ἱερόθυτον ἀνὰ δᾶπεδον ἔτι
τῇδε βροτῶν θεοῖσι πέμπειν καπνόν.
(1258—1266).

Ὁ Πεισθέταιρος δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἔπεμψε κήρυκα πρὸς τοὺς βροτοὺς ἐπὶ γῆς, ἵν' ἀναγγείλῃ τὴν ἵδρυσιν τῆς νέας πόλεως. Ὁ κῆρυξ ἐπιστρέψας φέρει τὴν εἴδησιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἤκουσαν τὴν ἵδρυσιν τοῦ νέου κράτους τῶν ὀρνίθων καὶ τὴν παγκόσμιαν κυριαρχίαν των, πλῆθος δὲ μεταναστῶν ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἐλθεῖ ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸ νέον κράτος, τὴν Νεφελοκοκκυγίαν.

Ὁ κῆρυξ λέγει·

Ὦ Πεισθέταιρ', ὦ μακάρι', ὦ σοφώτατε,
ὦ κλεινότατ', ὦ σοφώτατ,' ὦ γλαφυρώτατε,
ὦ τρισμακάρι', ὦ κατακέλευστον.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
ὦ κλεινοτάτην αἰθέριον οἰκίσας πόλιν,
οὐκ οἶσθ' ὅσην τιμὴν παρ' ἀνθρώποις φέρει,
ὅτους τ' ἐραστὰς τῇδε τῇς χώρας ἔχεις.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . ἓν δέ σοι λέγω
ἥξουσ' ἐκεῖθεν δεῦρο πλεῖν ἢ μύριοι
πτερῶν δεόμενοι καὶ τρόπων γαμψωνύχων
ὥστε πτερῶν σοι τοῖς ἐποίκοις δεῖ πολύ.
(1271—1307).

Ὁ Πεισθέταιρος ἀκούσας ταῦτα ἀμέσως ἑτοιμάζει φορτία πτερῶν, ὅπως πτερώσῃ τοὺς ἐπήλυδας. Ἔρχονται τωόντι πολλοὶ ὅπως κατοικήσωσιν ἐν τῇ νέᾳ πόλει, ἀλλ' ὁ Πεισθέταιρος

δὲν τοὺς θεωρεῖ ἀξίους καὶ δὲν παραδέχεται αὐτοὺς πολίτας τῆς Νεφελοκοκκυγίας του. Ἀνοήτόν τινα π. χ. υἱὸν πατραλοίαν, κακοποιοῦντα τὸν πατέρα του, μεταβάλλει εἰς ἀλέκτορα, ἀλλὰ διατάττει αὐτὸν νὰ φύγῃ εἰς Θρᾴκην, ὅπως ἐκεῖ πολεμῶν ἐντίμως διακριθῇ.

ΠΕΙ. . . . Ἐπειδήπερ γὰρ ἦλθες, ὦ μέλε,
εὔνους πτερώσω σ' ὥσπερ ὄρνιν ὀρφανόν·
σοὶ δ', ὦ νεανίσκ', οὐ κακῶς ὑποθήσομαι,
ἀλλ' οἷά περ αὐτὸς ἔμαθον ὅτε παῖς ἦν· σὺ γὰρ
τὸν μὲν πατέρα μὴ τύπτε· ταύτην δὲ λαβὼν
τὴν πτέρυγα, καὶ τουτὶ τὸ πλῆκτρον θᾶττον ᾖ,
νομίσας ἀλεκτρυόνος ἔχειν τοῦδε λόφον,
φρούρει, στρατεύου, μισθοφορῶν σαυτὸν τρέφε,
τὸν πατέρ' ἔα ζῆν· ἀλλ' ἐπειδὴ μάχιμος εἶ,
εἰς τἀπὶ Θρᾴκης ἀποπέτου, κἀκεῖ μάχου.
(1360—1369).

Ἐπίσης ἀποπέμπει καὶ τὸν διθυραμβοποιὸν Κινησίαν, τὸν ἀγαπητότατον καὶ δραστηριώτατον ἀντιπρόσωπον τῆς νεωτεριστικῆς τάσεως τῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς ἣν συνεχῶς καὶ σφόδρα ἐπολέμησεν ὁ Ἀριστοφάνης.

Καί συκοφάντης τις, οὗ τὸ γένος ἤνθει τότε ἐν Ἀθήναις, ἔρχεται ἵνα κατοικήσῃ καὶ ἀσκήσῃ τὸ στυγερὸν ἔργον του ἐν τῇ νέᾳ πόλει, ἀλλ' ἐκδιώκεται ὑπὸ τοῦ Πεισθεταίρου.

ΣΥΚ. Οἴμοι τάλας· μάζιγ' ἔχεις. ΠΕΙ. πτερῶ μὲν οὖν,
οἵσί σε ποιήσω τήμερον βεμβικιᾶν.
ΣΥΚ. Οἴμοι τάλας. ΠΕΙ. οὐ πτερυγιεῖς ἐντευθενί;
οὐκ ἀπολιβάξεις, ὦ κάκιστ', ἀπολούμενος;
πικρὰν τάχ' ὄψει στρεβλοδικοπανουργίαν.
ἀπίωμεν ἡμεῖς ξυλλαβόντες τὰ πτερά.
(1464—1469).

Τὸ κακὸν προχωρεῖ· οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσι νὰ μετανασταεύσωσιν εἰς τὴν νέαν πόλιν, οὐδεὶς θύει πλέον τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς, λιμὸς δὲ φοβερὸς ἐνσκήπτει εἰς τὸν Ὄλυμπον. Τοῦτο ἐνόησεν ὁ φίλος τῶν ἀνθρώπων Προμηθεύς, ὁ ἄλλοτε κλέψας ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πῦρ καὶ μεταδούς τοῖς ἀνθρώποις. Πνευστιῶν οὗτος καὶ ἀγωνιῶν ἐπὶ τὸ κωμικώτερον, μήπως ἐννοήσῃ αὐτὸν ὁ Ζεὺς καὶ τιμωρήσῃ διὰ τὴν προδοσίαν του, παρουσιάζεται εἰς τὸν Πεισθέταιρον καὶ λέγει αὐτῷ, ὅτι τὰ τῶν θεῶν πράγματα ἔχουσι κακῶς, διότι οὐδεὶς τῶν βροτῶν θύει πλέον αὐτοῖς, ὑπὸ λιμοῦ δὲ μεγάλου μαστίζονται οἱ ἀθάνατοι θεοί, οἱ δὲ θεοὶ τῶν βαρβάρων οἱ Τριβαλλοὶ ἑτοιμάζονται νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τοῦ Διός.

ΠΡΟ. ἄκουε δή νυν. ΠΕΙ. ὡς ἀκούοντος λέγε.
ΠΡΟ. ἀπόλωλεν ὁ Ζεύς. ΠΕΙ. πηνίκ' ἄττ' ἀπώλετο;
ΠΡΟ. ἐξ οὗπερ ὑμεῖς ᾠκίσατε τὸν ἀέρα·
θύει γὰρ οὐδεὶς οὐδὲν ἀνθρώπων ἔτι
θεοῖσιν, οὐδὲ κνῖσα μηρίων ἄπο
ἀνῆλθεν ὡς ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου,
ἀλλ' ὥσπερεὶ Θεσμοφορίοις νηστεύομεν
ἄνευ θυηλῶν· οἱ δὲ βάρβαροι θεοὶ
πεινῶντες ὥσπερ Ἰλλυριοὶ κεκριγότες
ἐπιστρατεύσειν φᾶσ' ἄνωθεν τῷ Διί,
εἰ μὴ παρέξει ταμπόρι' ἀνεῳγμένα,
ἵν' εἰσάγοιτο σπλάγχνα κατατετιμημένα.
(1513—1524).

Ὁ Ζεὺς λοιπόν, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Προμηθεὺς τῷ Πεισθεταίρῳ, ταῦτα φοβούμενος θέλει πέμψει πρέσβεις πρὸς αὐτὸν περὶ διαλλαγῶν. Συμβουλεύει αὐτῷ ἐπ' οὐδενὶ ὅρῳ νὰ μὴ συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ Διός ἐκτὸς ἐὰν ὁ Ζεὺς παραχωρήσῃ τοῖς μὲν ὄρνισι τὸ σκῆπτρον, αὐτῷ δὲ τῷ Πεισθεταίρῳ σύζυγον τὴν Βασιλείαν δῆλα δὴ τὴν προσωποποίησιν τῆς ἀρχῆς.

ΠΡΟ. μάλιστα πάντων· ἓν δέ σοι λέγω σαφές·
ἥξουσι πρέσβεις δεῦρο περὶ διαλλαγῶν
παρὰ τοῦ Διὸς καὶ τῶν Τριβαλλῶν τῶν ἄνω·
ὑμεῖς δὲ μὴ σπένδεσθ', ἐὰν μὴ παραδιδῷ
τὸ σκῆπτρον ὁ Ζεὺς τοῖσιν ὄρνισιν πάλιν,
καὶ τὴν Βασιλείαν σοι γυναῖκ' ἔχειν διδῷ.
ΠΕΙ. Τίς ἐστιν ἡ Βασιλεία; ΠΡΟ. καλλίστη κόρη,
ἥπερ ταμιεύει τὸν κεραυνὸν τοῦ Διός,
καὶ τἄλλ' ἅπαξάπαντα, τὴν εὐβουλίαν,
τὴν εὐνομίαν, τὴν σωφροσύνην, τὰ νεώρια,
τὴν λοιδορίαν, τὸν κωλακρέτην, τὰ τριώβολα.
(1531—1541).

Καὶ ὄντως μετ' ὀλίγον ἔρχονται πρέσβεις πρὸς τὸν Πεισθέταιρον, ὁ Ποσειδῶν, ὁ Ἡρακλῆς καὶ Τριβαλλός τις. Οὗτοι διεκπεραιοῦσι κάκιστα τὴν διπλωματικὴν αὐτῶν ἀποστολήν. Ὁ μὲν Ἡρακλῆς ὀργισθεὶς κατ' ἀρχάς, γαργαλίζεται κατόπιν καὶ μαλακώτερος καθίσταται ὑπὸ τοῦ Πεισθεταίρου δεικνύοντος αὐτῷ ὡραῖον ψητόν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Τριβαλλὸς καίτοι τραυλίζων πως συνιέναι, ὁ Ποσειδῶν διαμαρτυρόμενος σιωπᾷ.

ΠΟΣ. σφὼ νῶν διαλλάττεσθε καὶ ξυμβαίνετε·
ἐγὼ δ', ἐπειδὴ σφῷν δοκεῖ, σιγήσομαι.
(1683—1685).

Τότε ὁ μὲν Ἡρακλῆς μένει φύλαξ τοῦ ψητοῦ, ὁ δὲ Πεισθέταιρος μετὰ τῶν δύω ἑταίρων ἀναβαίνει εἰς τὸν Ὄλυμπον, ἵνα λάβῃ σύζυγον τὴν Βασιλείαν· διὰ δὲ τοῦ θριάμβου καὶ τῆς γαμηλίου πομπῆς τελευτᾷ τὸ δρᾶμα.

ΧΟΡ. ἄναγε, δίεχε, πάραγε, πάρεχε,
περιπέτεσθε
μακαρα μάκαρι σὺν τύχᾳ.
ὦ φεῦ φεῦ τῆς ὥρας, τοῦ κάλλους.

ὦ μακαριστὸν σὺ γάμον τῇδε πόλει γήμας.
μεγάλαι μεγάλαι κατέχουσι τύχαι
γένος ὀρνίθων
διὰ τόνδε τὸν ἄνδρ'. ἀλλ' ὑμεναίοις
καὶ νυμφιδίοισι δέχεσθ' ᾠδαῖς
αὐτὸν καὶ τὴν Βασιλείαν.
Ἥρᾳ ποτ' Ὀλυμπίᾳ
τῶν ἠλιβάτων θρόνων
ἄρχοντα θεοῖς μέγαν
Μοῖραι ξυνεκοίμισαν
ἐν τοιῷδ' ὑμεναίῳ.
Ὑμὴν ὦ, Ὑμέναι' ὦ. (1720—1736).

Καὶ ὁ Πεισθέταιρος ἐπὶ ταῖς ᾠδαῖς ταύταις χαίρειν μέγα λέγει·

ἐχάρην ὕμνοις, ἐχάρην ᾠδαῖς·
ἄγαμαι δὲ λόγων, ἄγε νυν αὐτοῦ
καὶ τὰς χθονίας κλήσατε βροντάς,
τάς τε πυρώδεις Διὸς ἀστεροπάς,
δεινόν τ' ἀργῆτα κεραυνόν.
(1743—1747).

Ἐπίσης προσκαλεῖ πάντα τὰ φῦλα τῶν ὀρνίθων νὰ χαρῶσι καὶ συγχορεύσωσι.

ΠΕΙ. Ἕτεσθε νῦν γάμοισιν, ὦ φῦλα πάντα συγγόνων πτεροφόρ,' ἵτ' ἐπί τε πέδον Διὸς καὶ λέχος γαμήλιον. ὄρεξον, ὦ μάκαιρα, σὴν χεῖρα, καὶ πτερῶν ἐμῶν λαβοῦσα συγχόρευσον· αἴρων δὲ κουφιῶ σ' ἐγώ.

Καὶ ὁ χορὸς τῶν ὀρνίθων ἐπὶ τούτῳ·

ἀλαλαλαί, ἰὴ Παιών.
τήνελλα καλλίνικος, ὦ
δαιμόνων ὑπέρτατε. 1755—1765).

Οὕτως ἐν μέσῳ ᾀσμάτων καὶ χορῶν ἐπὶ τῷ γάμῳ τοῦ Πεισθεταίρου καὶ τῆς Βασιλείας, ἣν ἔλαβεν ἐκ τοῦ Διὸς ἐν Ὀλύμπῳ ὁ ἱδρυτὴς τῆς Νεφελοκοκκυγίας, ἀποπερατοῦται ἡ κωμῳδία.

Ὁ μετὰ προσοχῆς παρατηρῶν, καὶ ἀναγινώσκων τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ μύθου τῆς κωμῳδίας ταύτης πείθεται, ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦτο δὲν εἶναι ὅλως πλάσμα τῆς φαντασίας, εἰς τέρψιν μόνον καὶ γέλωτα τῶν θεατῶν προωρισμένον, ἀλλ' ἔχει ὁπωσδήποτε καὶ σκοπόν τινα. Ὁ μέγας κωμικὸς δῆλα δὴ σκοπεῖ ἐν αὐτῷ νὰ παραστήσῃ ποιητικώτερον τὰς ἰδέας του ἐπί τε τῶν παρόντων καὶ τῶν πρὸ ὀλίγου συμβεβηκότων, διὰ δὲ τῆς παραστάσεως ταύτης νὰ ἐπενεργήσῃ οὐ μόνον εἰς τὴν φαντασίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διάνοιαν τῶν θεατῶν.

Ἀλλὰ πῶς δυνάμεθα νὰ ἐξιχνιάσωμεν καὶ ἀνεύρωμεν μεθοδικῶς τὸν σκοπὸν τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ δράματι τούτῳ; Ἐξετάσωμεν πρῶτον τὸ κυριώτερον πρόσωπον, τὸν πρωταγωνιστὴν τοῦ δράματος, τὸν Πεισθέταιρον.

Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὴν πλήρη πρώτην παράβασιν (676—800), τὴν ἀτελῆ δευτέραν (1470—1493 καὶ 1694—1705), ἅτινα πληροῦσι τὰς διακοπὰς τῆς πράξεως, ὁ Πεισθέταιρος πάντοτε παρίσταται ἐπὶ τῆς σκηνῆς· ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ Εὐελπίδης παρίσταται μὲν καὶ αὐτὸς διαρκῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς καθ' ὅλον τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ δράματος (μέχρι τοῦ στίχου 847), ἔπειτα ὅμως ἀφανίζεται ἀπὸ τῆς σκηνῆς. Τοῦτο πράττει ὁ ποιητὴς εἴτε διότι ἔχει ἀνάγκην νὰ ὑποκριθῇ καὶ ἕτερα ὑποδεέστερα πρόσωπα ὁ τὸν Εὐελπίδην ὑποκρινόμενος δευτεραγωνιστής, εἴτε διότι ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπόν του, δηλαδὴ παρεσκεύασε διὰ ποικίλων εὑρυῶν τρόπων καὶ χαριτολογιῶν τὴν σχέσιν τοῦ εὐρυεστέρου ἑταίρου τοῦ Πεισθεταίρου μετὰ τοῦ Ἔποπος καὶ τῶν λοιπῶν ὀρνίθων καὶ ἐπέδειξε κωμικώτερον τὰ σχέδια αὐτοῦ.

Πῶς λοιπὸν δεικνύουσι τὴν ἀλληγορίαν καὶ πρὸς τίνας παραβάλλουσι τὰ πρόσωπα ταῦτα;

Ἐνόμισάν τινες, ὅτι ὁ Πεισθέταιρος εἶναι μίγμα τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ Γοργίου, ὁ δὲ Εὐελπίδης εἶναι ὁ Πῶλος ὁ μαθητὴς τοῦ Γοργίου, ἢ μᾶλλον προσωποποίησις τοῦ πλήθους τοῦ παρακολουθοῦντος τῷ Ἀλκιβιάδῃ. Ἡ ἐξήγησις ὅμως αὕτη δὲν φαίνεται ἐπιτυχής· πρῶτον διότι ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος ἦσαν ξένοι καὶ ἑπομένως πρόσωπα λίαν ἀσήμαντα διὰ τὸν Ἀριστοφάνην, ὅπως προσβάλῃ αὐτὰ τοσοῦτον· ἔπειτα καθ' ὃν ἐδιδάχθη χρόνον τὸ δρᾶμα τοῦτο ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχε καταφύγει εἰς Σπάρτην, ἐν δὲ Ἀθήναις εἶχε καταδικασθῇ ἐρήμην εἰς θάνατον. Ἤθελεν εἶναι λοιπὸν ὅλως ἀκατάληπτον τὸ παραστῆσαι αὐτὸν κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ὡς πείθοντα τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἐκτέλεσιν παρατολμων ἐπιχειρήσεων.

Ἐὰν πάλιν ἐκλάβωμεν τὴν μετανάστασιν τοῦ Πεισθεταίρου ἐξ Ἀθηνῶν αἰνιττομένην τὴν φυγὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου εἰς Σπάρτην, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν κατ' αὐτοῦ κινηθεῖσαν δίκην, τότε πρέπει οἱ ὄρνιθες, πρὸς οὓς καταφεύγει ὁ Πεισθέταιρος, νὰ σημαίνουσι τοὺς Σπαρτιάτας, ὅπερ ὅμως ἀδύνατον. Τελευταῖον, ὡς ὁ Ἀριστοφάνης παρίστησιν ἡμῖν ἐν Βατράχοις (στιχ. 1431) τὸν Αἰσχύλον ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου:

» οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν·
ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν, »

φαίνεται ὅτι εἶχε πολὺ μεγαλειτέραν ἰδέαν περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς του θέσεως ἐν Ἀθήναις, ἢ ὅπως παρίστησι τὸν Πεισθέταιρον, ὃν ἔστιν ὅτε μάλιστα παρέχει καὶ δειλόν (στιχ. 68 καὶ 91).

Ὡς δὲ ἐν τῷ Πεισθεταίρῳ δὲν δυνάμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν τὸν Ἀλκιβιάδην, οὕτω καὶ οὐδὲν ἕτερον εὑρίσκομεν πρόσωπον· ταῦτα ῥητέον καὶ περὶ τοῦ Εὐελπίδου. Διὸ δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ δὲν ἐπροσωποποίησεν ὡρισμένα ἄτομα, ὧν τὰς ἰδέας, πολιτικὰς, θρησκευτικὰς καὶ ποιητικὰς, ἐξόχως ἐπολέμει, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς δυσὶ κυρίοις προσώποις τοῦ δράματός του, τῷ Πεισθεταίρῳ καὶ Εὐελπίδῃ, παρέστησεν *ὁλοκλήρους τάξεις* τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων.

Κατὰ ταῦτα ὁ Πεισθέταιρος καὶ ὁ Εὐελπίδης παριστάνουσι τὰς ἰδέας καὶ προσπαθείας πολλῶν Ἀθηναίων πολιτῶν ὡς ὁ Δικαιόπολις ἐν Ἀχαρνεῦσιν, ὁ Τρυγαῖος ἐν Εἰρήνῃ, ὁ Φιλοκλέων καὶ Βδελυκλέων ἐν Σφηξὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἀλλαντοπώλης ἐν Ἱππεῦσι δύναται νὰ παραστήσῃ κωμικώτερον τὸ ἰδανικὸν τῶν δημοκρατικῶν τοῦ *μέλλοντος*, τῶν ὑπερβαινόντων καὶ αὐτὸν τὸν Κλέωνα. Ὁ Πεισθέταιρος εἶναι ὁ τύπος τῶν τυχοδιωκτῶν ἐκείνων κομματαρχῶν οἵτινες συλλαμβάνουσι *σχέδια* καὶ λέγουσι πολλὰ καὶ μεγάλα ἐν ταῖς ἑταιρίαις δηλαδὴ ἐν ταῖς πολιτικαῖς λέσχαις. Ὁ Εὐελπίδης ἀφ' ἑτέρου εἶναι ὁ τύπος τῶν κατωτέρων μελῶν τῶν ἑταιριῶν τούτων, ἅτινα ἄγονται καὶ φέρονται ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν καὶ βοηθοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἐπιτύχωσι τῆς εὐνοίας τοῦ πλήθους εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτῶν.

Ὅτι ὁ Πεισθέταιρος καὶ ὁ Εὐελπίδης δὲν παριστάνουσι τὸ πλῆθος τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος δημοκρατικοῦ κόμματος, ἀποδεικνύει ὁ χορὸς τῶν ὀρνίθων οὓς πιθανώτατα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς παριστάνοντας τὸ πλῆθος τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἀριστοφάνης παρίστησι πιθανῶς τοὺς συμπολίτας του Ἀθηναίους ὡς *ὄρνιθας*, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς συμβουλῆς, ἣν ὁ Πεισθέταιρος δίδωσι τῷ Ἔποπι, τῷ ἀντιπροσώπῳ ὅλων τῶν ὀρνίθων· ὁ Ἔποψ λέγει·

. . . . . πρῶτα μὲν
μὴ περιπέτεσθε πανταχῇ κεχηνότες·
ὡς τοῦτ' ἄτιμον τοὔργον ἐστίν. . (164-165).

ἡ λέξις *κεχηνότες* ἀναμφιβόλως ἀναφέρεται εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Τὴν λέξιν ταύτην περὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων μετεχειρίσθη καὶ ἐν τοῖς Ἱππεῦσιν ὁ Ἀριστοφάνης·

ὅταν δ' ἐπὶ ταυτησὶ καθῆται τῆς πέτρας
(τῆς Πυκνὸς)
κέχηνεν ὥσπερ ἐμποδίζων ἰσχάδας
(Ἱππ. 754-5).

καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ αὐτοῦ δράματος (στ. 1262).

καὶ μὴ ἐγώ σε, ὦ Δῆμε, θεραπεύσω καλῶς
ὥσθ' ὁμολογεῖν σε μηδὲν' ἀνθρώπων ἐμοῦ
ἰδεῖν ἀμείνω 'ν τῇ Κεχηναίων πόλει.

Ὁ ἀκούων λοιπὸν τὴν λέξιν *κεχηνότες*, γνωρίζει ὁπωσδήποτε καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ποιητοῦ, ἴσως καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων περιστάσεων, ὡς εἴρηται, ἔπρεπε νὰ ἐννοήσῃ περὶ τίνος πρόκειται. Τὸ ἀσταθές, εὐμετάβολον καὶ κουφόνουν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἅτινα οἱ Ἀθηναῖοι ἐδείκνυον πρὸ πάντων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ δήμου, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἀριστοφάνην ὅπως παραστήσῃ αὐτοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς *ὄρνιθας*, κούφους δηλαδὴ εὐμεταβόλους καὶ ἄνοας.

Ἴσως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προσωπείου τούτου καὶ ἡ γλῶσσα. Παρὰ τοῖς τραγικοῖς τῶν Ἀθηναίων ὡς καὶ παρὰ Ξενοφῶντι καὶ Πλάτωνι συνεχῶς εὑρίσκομεν τὴν λέξιν *ἀναπτεροῦν* σημαίνουσαν μεταφορικῶς τὴν τῆς ψυχῆς ἐξέγερσιν. Ἀναλόγως ἐχρήσατο τῇ λέξει καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Οἰδ. Τυράννῳ «πέτομαι δ' ἐλπίσιν» (στιχ. 487). Πιθανῶς αἱ λέξεις πτεροῦν ἀναπτεροῦν, πέτεσθαι, πεποτῆσθαι, εἶναι ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνήθεις, τοῦ συρμοῦ, ὡς λέγομεν, εἰς δήλωσιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἐνθουσιώδους ἐξεγέρσεως τῆς ψυχῆς πρός τι οἱονδήποτε. Οἱ λόγοι τοῦ Πεισθεταίρου (στιχ. 1436 καὶ 1445).

νῦν τοι λέγων πτερῶ σε

καὶ

πάντες τοῖς λόγοις ἀναπτεροῦνται

ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν συνήθων φράσεων τῶν πατέρων, ὧν τινες διεσκέδαζον λέγοντες ἐν τοῖς κουρείοις περὶ τῶν υἱῶν των·

δεινῶς γέ μου τὸ μειράκιον Διιτρέφης
λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν.
ὁ δέ τις τὸν αὑτοῦ φησιν ἐπὶ τραγῳδίᾳ
ἀνεπτερῶσθαι καὶ πεποτῆσθαι τὰς φρένας.
(Ὄρν. 1442-1445)

Ἐπίσης λέγει ὁ Στρεψιάδης περὶ τοῦ Φιλιππίδου ἐν Νεφέλαις (στιχ. 319)·

ταῦτ' ἄρ' ἀκούσας' αὐτῶν τὸ φρέγμ' ἡ ψυχή μου
[πεπότηται.

Καὶ ἐν ἄλλοις ὁμοίως, ἐννοοῦντες πιθανῶς ὡς διὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ἐνθουσιῶντες.

Ἐὰν δέ τις δὲν παραδέχηται ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ χοροῦ τῶν ὀρνίθων αἰνίττεται τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι ὁ Πεισθέταιρος, καὶ ὁ Εὐελπίδης

κατέλιπον τὰς Ἀθήνας καὶ ἐβάδισαν ἐπέκεινα τῶν χιλίων σταδίων ὅπως φθάσωσιν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἔποπος, ὃς παρατηρήσῃ πρὸς τούτοις ὅτι, ὁ ποιητὴς διὰ τὴν πρᾶξιν τοῦ δράματός του ἐχρειάσθη φαντασικήν τινα χώραν, *οὐτοπίαν*· τοιαύτη δὲ χώρα εἶναι ἡ Νεφελοκοκκυγία σχέσιν ἔχουσα τὸ μὲν πρὸς τὰς νεφέλας, τὰς θεὰς τῶν μετεωροσοφιστῶν καὶ μετεωροφενάκων, τὸ δὲ πρὸς τὴν κόκκυγα τὸ σύμβολον τῶν ἁπλῶν καὶ κούρων ἀνθρώπων. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι κατάλληλον σύμβολον διὰ τὰ τυχοδιωκτικὰ σχέδια μεμακρυσμένων ἀποικίσεων καὶ δι' αὐτῶν ἱδρύσεως μεγάλης δυνάμεως. Τοιαύτας δὲ ἰδέας συνελάμβανον τότε πολλοὶ Ἀθηναῖοι δημαγωγοὶ καὶ μάλιστα οἱ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, ταύτας δὲ ἐνεκολποῦντο μετὰ ζήλου πολλοὶ ὀπαδοὶ αὐτῶν, τὸ δὲ πλῆθος τὰς παρεδέχετο ἀμέσως.

Ἐπίσης καὶ νέα κοσμογονία καὶ θεογονία, ἣν κηρύττουσιν οἱ Ὄρνιθες ἐν τῇ παραβάσει (στιχ. 685), ὡς παρῴδησις τῶν εὐχῶν ἐν τῇ θυσίᾳ, ὁ φανερὸς πόλεμος κατὰ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, πάντα ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀντιθρησκευτικὴν κίνησιν τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀπορρέουσαν τοῦτο μὲν ἐκ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τοῦ μυστικισμοῦ, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἀπιστίας καὶ ματαιότητος. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐφαίνετο εἰς τὸν Ἀριστοφάνην ἐπικίνδυνος οὐχὶ ἐκ θρησκευτικῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ πολιτικῶν λόγων, ἑπομένως ἀπορριπτία. Ἐντεῦθεν ἐννοοῦνται τὰ ὑπὸ τῶν λεγομένων Ὀρφικῶν καὶ ὁμοίων ἀγυρτῶν τελούμενα καὶ ἡ χλεύη τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προστατευομένων μυστηρίων ἐν ἰδιωτικοῖς οἴκοις, ὡς ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἔτι δὲ ἡ ἀποκοπὴ τῶν Ἑρμῶν ἀποδιδομένη κυρίως εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ Εὐρυλήτου. Ταῦτα ὅμως εἰσὶν ὅλως γενικὰ μὴ αἰνιττόμενα ἰδιαίτερα συμβάντα ἢ ὡρισμένα πρόσωπα.

Ἄλλοι πάλιν διεῖδον ἐν τῷ Ἔποπι μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ λόγου τῶν πτερῶν τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Λάμαχον, ἐν τοῖς θεοῖς τοὺς Πελοποννησίους, ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοὺς ἑκατέρωθεν συμμάχους. Ταῦτα ὅμως καταβιβάζοντα τὸ λαμπρὸν προϊὸν τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ εἰς ψυχρὸν καὶ δυσεξήγητον αἴνιγμα δυσκόλως λύουσιν αὐτό.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ τολμηρὰ καὶ παράλογος ἐπιχείρησις τοῦ Πεισθεταίρου ἐν τῇ κωμῳδίᾳ πεφάτται αἰσίως, τὸ δὲ δρᾶμα τελευτᾷ διὰ τοῦ θριάμβου τοῦ Πεισθεταίρου κατὰ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν καὶ τῆς συζεύξεώς του μετὰ τῆς Βασιλείας δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης σπουδαίως ἐποδοκίμαζε ταῦτα παρέχων τοῖς συμπολίταις αὐτοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἀναμορφωτικὸν σχέδιον, δῆλα δὴ τὴν μεταβολὴν τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας εἰς παγκόσμιον ἄρχουσαν δημοκρατίαν, ὡς ἐπὶ Περικλέους;

Βεβαίως οὐχί! οὐδένα ἔχομεν λόγον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς μετέβαλε ῥιζικὸν τὰ πολιτικά του φρονήματα γενόμενος ἀπὸ συντηρητικοῦ ῥιζοσπάστης. Ἔπειτα αὐτοὶ οἱ ἱδρυταὶ τῆς νέας πόλεως ἐπανειλημμένως καταφρονοῦσι τήν τε ἐπιχείρησιν αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τῶν ὀρνίθων, ὁμιλοῦσι δὲ περὶ πόλεως, τὴν ὁποίαν οἱ θεαταὶ διόλου δὲν βλέπουσιν.

Αἱ δὲ ἀπαιτήσεις, ἃς οἱ δύο μετανάσται προβάλλουσι τῷ Ἔποπι πρὶν ἀποφασίσωσι νὰ μείνωσι παρὰ τοῖς ὄρνισιν εἰς τὴν νέαν πόλιν των δὲν ἀφορῶσιν εἰς νέον τι σχέδιον ἀλλὰ μόνον εἰς ἡδονὴν καὶ τέρψιν τῶν αἰσθήσεων.

Ὁ ποιητὴς λοιπὸν δὲν παραδέχεται τὰς πράξεις καὶ τὰ σχέδια τῶν ἡρώων τοῦ δράματός του, τοῦτο ὅμως περατοῦται αἰσίως, διότι οἱ μετανάσται ἐπιτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Τί συμβαίνει λοιπόν; Οὐδὲν ἄλλο ἢ *εἰρωνεία*, ἥτις καίτοι κρύπτουσα τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἰδέαν ἀναγνωρίζεται εὐκόλως ὑπὸ τῶν εἰδημόνων· οὗτοι δηλαδὴ ἐννοοῦσιν ἐν τῇ παραστάσει τῶν *Ὀρνίθων* τὸ μηδαμινὸν καὶ ἀντίστροφον καὶ τὴν ἀνοησίαν. Καὶ ὁ ἁπλούστερος Ἀθηναῖος ἐννοεῖ ὁπωσδήποτε τὴν κωμῳδίαν καὶ μὴ θεωρῶν αὐτὴν, ὡς ἁπλῆν διασκέδασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ ταύτης (εἰς τοῦτο δὲ εἶχον συνειθίσει αὐτοὺς ὅ τε Κρατῖνος καὶ ὁ Ἀριστοφάνης) βλέπων ἱδρυομένην πόλιν ἄνευ ἐργατῶν, τὸν δὲ ἄρχοντα αὐτῆς ἁρπάσαντα τὸν Διὸς τὸ σκῆπτρον καὶ τὴν Βασιλείαν, τὰς δὲ πράξεις τῶν ἐν τῇ σκηνῇ προσώπων ὁμοίως παραπλησίας ταῖς τῶν ἐν ταῖς ἑταιρίαις καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν κυριωτέρων δημαγωγῶν, ἠδύνατο νὰ εἴπῃ· ἀμέλιστα, μάλιστα. Τοιοῦτοι τυχοδιῶκται καὶ ἀπατεῶνες εἶναι καὶ οἱ πολιτικοὶ ἡμῶν ἄνδρες, ἀνόητοι δὲ εἴμεθα ἡμεῖς, οἵτινες ἀπατώμεθα ὑπ' αὐτῶν καὶ βοηθοῦμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἵδρυσιν τῶν ἀνοήτων σχεδίων των, τῶν ἐναερίων κτιρίων των· αὐτοὶ μᾶς ὑπισχνοῦνται ὀρνίθων γάλα καὶ ἡμεῖς τὰ πιστεύομεν.

Ἐὰν λοιπὸν οἱ *δεξιοὶ* θεαταὶ ἢ *σοφοὶ* πρὸς οὓς ἀποτείνεται ὁ Ἀριστοφάνης, ἐνόησαν τοῦτο ἀμέσως, ὁ ποιητὴς ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του· ὁ σκοπός του ἦτο νὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς συμ-

πολίτας του κωμικώτερον, ἐν μέσῳ τῆς μέθης καὶ τῆς χαρᾶς τῶν Διονυσίων *τὰ ἀνόητα σχέδια τῶν κούφων πολιτικῶν των ἀνδρῶν*, Δι' ἐκείνους ὅμως, οἵτινες ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἐτύφλωττον καὶ δὲν ἀνεγνώριζον τὴν ὁμοιότητα τοῦ γελοίου καὶ πραγματικοῦ, τὸ ὅλον τοῦ δράματος ἦν εὐχάριστος παιδιά, ἐν ᾗ χαριέντως προσεβάλλοντο πλαγίως γνωστὰ πρόσωπα, ὡς ὁ Ἐξηκεστίδης (στιχ. 11), ὁ λαίμαργος καὶ δειλὸς Κλεώνυμος (289), ὁ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἐκτιλλόμενος Καλλίας (285), οἱ καταβροχθισταὶ καὶ ἁλαζόνες διὰ τὰ πλούτη των Θεαγένης καὶ Αἰσχίνης (822), ὁ γεωμέτρης Μέτων (922—), ὁ ποιητὴς ἢ μελοποιὸς Κινησίας (1373—), ὁ ἱματιοκλέπτης Ὀρέστης (1491), ὁ φιλόσοφος Σωκράτης καὶ ὁ φίλος καὶ μαθητής του Χαιρεφῶν (1555 καὶ 1556—), ὁ παχὺς ἀλλὰ δειλὸς Πείσανδρος ἐξ Ἀχαρνῶν (1556—).

Τὸ αὐτὸ περίπου συμβαίνει καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις· ὡς ἐν ταῖς Ὄρνισιν ὁ Πεισθέταιρος καὶ ὁ Εὐελπίδης μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν πτηνῶν ἐκτελεῖ τὸ σχέδιόν του, κτίζει πόλιν ἐν τῷ αἰθέρι, θριαμβεύων δὲ καὶ νικῶν τοὺς θεοὺς βλέπει ὅλον τὸν κόσμον ὑπὸ τοὺς πόδας του, οὕτω καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις ἡ Πραξιγόρα κατορθοῖ μετὰ τῶν ἑταίρων αὐτῆς γυναικῶν νὰ δοθῇ ἡ ἐξουσία τοῦ δήμου εἰς τὰς γυναῖκας· οὕτω δὲ διὰ τῶν ῥιζικωτάτων τούτων μεταρρυθμίσεων, διὰ τῆς κοινοκτημοσύνης κτημάτων καὶ γυναικῶν θεραπεύονται ὅλα τὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ ἁμαρτήματα. Ἐπίσης καὶ ἡ κωμῳδία αὕτη «Ἐκκλησιάζουσαι» περατοῦται διὰ θριαμβευτικοῦ δείπνου παρασκευασθέντος δαπάνῃ τῆς πόλεως εἰς τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης πράγματι εἶχεν αὐτὸν τὸν σκοπόν, αὐτὸ τὸ ἰδανικὸν τῆς ποιήσεώς του, τὸν *κοινωνισμὸν* τῶν νεωτέρων; Βεβαίως ὄχι!

Σκοπὸς λοιπὸν αὐτοῦ ἦτο ἔν τε ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις καὶ ταῖς Ὄρνισι νὰ παραστήσῃ ὁ πανοῦργος ἐν φανταστικαῖς εἰκόσιν εἰς τοὺς συμπολίτας του τὰς ἀνοήτους πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς θεωρίας καὶ προσπαθείας τινῶν ἐκ τῶν συγχρόνων συμπολιτῶν του[1].

Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

II

ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΕΝ ΤΑΙΣ ΔΗΜΩΔΕΣΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ.

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ).

(Ἀναγνώσθη ἐν τῇ ΚΗ' συνεδριάσει).

Κύριοι,

Ἥκων ἐπὶ τὸ βῆμα τοῦ ἀνωτάτου τούτου φιλολογικοῦ κριτηρίου τῆς Ἀνατολῆς δὶν προτίθεμαι νὰ λαλήσω ὑμῖν περὶ τῶν θαυμασίων λειψάνων τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, ὧν ἡ θέα ἀναπετάννυσι τὰς πτέρυγας τῆς ποιητικῆς φαντασίας καὶ ἀνοίγει εὐρὺ στάδιον εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας περὶ τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ, ἀλλὰ ποιήσομαι τὸν λόγον περὶ παλαιῶν μνημείων, μέγα ἐχόντων τὸ ἐνδιαφέρον διὰ πάντα ὅστις σεμνύνεται ἐπὶ τῇ ἑλληνικῇ αὐτοῦ καταγωγῇ. Ἔρχομαι καταδείξων ὅτι ἡ γλῶσσα ἐν ᾗ ἔψαλλεν ὁ Ὅμηρος πρὸ τριῶν περίπου χιλιάδων ἐτῶν σώζεται καὶ σήμερον ἔτι ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι ἑπομένως τὸ περὶ Ὁμηρικῆς γλώσσης ἀμφισβητήσιμον ἐπὶ τῇ ἑλληνικῇ αὐτοῦ καταγωγῇ.

1) Πρβλ. Bursian's, Ueber die Tendenz der Vogel des Aristophanes.

ματα δεν δύνανται νὰ λυθῶσιν ἄλλως ἢ διὰ τῶν συγχρόνων ἑλληνικῶν διαλέκτων.

Καὶ τῷ ὄντι μεθ' ὅλα τὰ περὶ ὁμηρικῆς γλώσσης ὑπομνήματα τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων φιλολόγων, μεθ' ὅλας τὰς προόδους τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας περὶ τοῦ ἐτύμου τῶν λέξεων, πολλαὶ εἰσέτι ὁμηρικαὶ λέξεις στεροῦνται ἀκριβοῦς καὶ ἀποχρώσης ἑρμηνείας.

Τίς ἆρά γε ἡ αἰτία τούτου; Ἐγὼ νομίζω ὅτι τοῦτο προῆλθε πρῶτον ἐκ τῆς ὀλιγωρίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σχολιαστῶν τοῦ ἐξακριβῶσαι τας συγχρόνους αὐτοῖς διαλέκτους, ἐκ τῆς ἀφροντισίας τοῦ ζητῆσαι εἰ αἱ θεωρούμεναι ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐκλείψασαι ὁμηρικαὶ λέξεις ἐσώζοντό που· διότι ἀκατανόητον τίνι τρόπῳ λέξεις ἐπικαί, οὐδόλως μνημονευόμεναι ὑπ' αὐτῶν ὡς σωζόμεναι, αἴφνης ἀναφαίνονται σήμερον ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁμηρικὴν σημασίαν· δεύτερον αἴτιον τούτου ἐστὶν ὅτι οἱ εὐρωπαῖοι ἑλληνισταὶ οὐδὲ κἂν ἐφαντάσθησαν ὅτι ἠδύναντο νὰ λύσωσι τὰς ἀπορίας αὐτῶν περὶ πολλῶν ὁμηρικῶν λέξεων διὰ τῆς βοηθείας τῶν συγχρόνων ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ἀλλὰ καίτοι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ὁμήρου παρημελήθησαν αἱ δημώδεις διάλεκτοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, καὶ οὕτω πολλαὶ μάρτυρίαι, ἃς ἠδύναντο νὰ παρέχωσιν ἡμῖν ἀπώλοντο, σώζονται ὅμως καὶ σήμερον ἔτι σπουδαῖα λείψανα τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης, ἱκανὰ νὰ διασκηνίσωσι πολλὰ σκοτεινὰ χωρία τοῦ Ὁμήρου, νὰ καταδείξωσι διὰ τῆς πληθύος αὐτῶν τὴν ζωτικότητα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν ἑνότητα τῆς διασωσάσης αὐτὰς φυλῆς μετὰ τῶν κληροδοτησάντων αὐτῷ τηλικοῦτον πλοῦτον.

Τοιουτοτρόπως μηδὲν ἔχοντες τοῦ λοιποῦ νὰ περιμένωμεν παρὰ ξένων ὑπομνηματιστῶν, ἀνάγκη νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν πρὸς τὰς πηγάς, τὰς διασωθείσας ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις. Διὰ τούτου θέλω νὰ εἴπω ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων ἡμῶν συγγραφίων ἑρμηνεία ἀνήκει ἡμῖν αὐτοῖς, διότι ὁ ἀρχαῖος ἑλληνισμὸς ἔν τε τῇ γλώσσῃ καὶ ταῖς παραδόσεσι δὲν ἐξέλιπεν. Ἡ τοῦ Ὁμήρου γλῶσσα ζῇ ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων, καὶ ζῇ σχεδὸν ἀκεραία. Ἐάν λέξις τις ἐξέλιπεν ἐνταῦθα, ἀναφαίνεται ἐκεῖ, ἐὰν οὐδεμία παράδοσις διεσώθη περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν Ἑλλήνων δὲν σημαίνει ὅτι οὐδεμία τις τοιαύτη ἔρθασε μέχρις ἡμῶν.

Ὑπάρχουσιν εἰσέτι Ἕλληνες εἰς ὧν τὰ ὦτα βομβοῦσιν «αἱ οἰμωγαὶ καὶ εὐχωλαὶ τῶν ὀλεσάντων καὶ ὀλομένων ἀνδρῶν» ἐν Τροίᾳ, ζῶσιν εἰσέτι Ἕλληνες ἀκούσαντες παρὰ τῶν προγόνων αὐτῶν τὰς ἐπελθούσας συμφορὰς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πριάμου ἕνεκα τῆς Ἀργείας Ἑλένης.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἄρχομαι πρῶτον ἀπὸ τῶν παραδόσεων, ἃς ἀνευρίσκω ἐν δυσὶ παροιμίαις τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἰδίως τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Κρώμνης, ἥτις ἴσως ἐστὶν ἄποικος τῆς καθ' Ὁμηρον ἐν Παφλαγονίᾳ, εἰ μὴ ἐστιν αὐτὴ αὕτη ἕνεκα τῆς γειτονίας, διότι τῷ Ὁμήρῳ ἐστὶν ἄγνωστος ἡ Καππαδοκία. Οἱ ἀπόγονοι λοιπὸν τοῦ ἐξ Ἐνετῶν Πολυμένους, τοῦ ἡγουμένου τῶν Παφλαγόνων ἐν τῇ ὑπερασπίσει τοῦ Ἰλίου, θέλοντες νὰ ἐξενέγκωσι μεγάλην ἀρὰν κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν λέγουσι «*Τῆς Τροάδας τὰ κακὰ 'ς τὸ κεφάλι αὐτῶν*» ἤτοι *τῆς Τρῳάδος τὰ κακὰ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν*. Καὶ ἄλλοτε πάλιν βλέποντες ὅτι ἕνεκα τῆς νεονύμφου ἀνεφύησαν διχόνοιαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ γαμβροῦ ἀναμιμνήσκονται τῶν Ἑλένης ἕνεκα ἐρίδων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τρώων καὶ ἐπιλέγουσιν «*ἡ 'Ελέν' ἐσέβεν 'ς τὸ σπίτ'*» ὅπερ ἐστὶν *ἡ Ἑλένη εἰσέβη εἰς τὸν οἶκον*.

Αἱ δύο αὗται παροιμίαι διασωθεῖσαι ἐν χώρᾳ μεσογείῳ, ἐπὶ ὑψηλῶν ὀρέων, παρ' Ἕλλησιν ἀπομεμονωμένοις ἀπὸ πάσης ἄλλης ξένης φυλῆς, εἰσὶ προφανέσταται ἀπήχησις τῶν περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου παραδόσεων, αἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν, εἰ μὴ ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ἦν γεγονός.

Ἆρα καὶ αἱ δύο αὗται παροιμίαι ἔρχονται πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, εἰ παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς καὶ ἀρχαιολόγοις ὑπάρχουσιν εἰσέτι ἀμφιβολίαι περὶ τούτου.

Ὅτι παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ διεσώθησαν καὶ ἄλλαι παροιμίαι ὑπενθυμίζουσαι ἱστορικὰ γεγονότα περὶ τούτου ποιησόμεθα λόγον ἄλλοτε, καὶ πέπρωται νὰ μὲ ἀκούσητε καὶ αὖθις λαλοῦντα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου περὶ τῆς παρελθούσης δόξης τῶν προγόνων ἡμῶν. Νῦν δὲ τοσαῦτα εἰπὼν περὶ παραδόσεων, ἐναργέστατα ἀποδεικνυουσῶν τὸν ἀδιάρρηκτον ἡμῶν σύνδεσμον μετὰ τῶν ὁμηρικῶν προγόνων, εἶμι ἐπὶ ἄλλα ζῶντα ὁμηρικὰ μνημεῖα ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις, ἅπερ ὡς καὶ τὰ ἐκδοθέντα ἤδη παρ' ἐμοῦ οὐ μικρὸν ἐπιχέουσι φῶς εἰς τὴν ἀμφίβολον μέχρι σήμερον ἑρμηνείαν πολλῶν ὁμηρικῶν λέξεων.

Ἡ λέξις ΔΝΟΠΑΛΙΖΩ ἀπαντᾷ δὶς μόνον παρ' Ὁμήρῳ, ἐν Ἰλιάδι Δ, 472 «ἀνὴρ ἄνδρα

ἐδνοπάλιζεν» καὶ ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512 «τὰ σὰ ῥάκεα δνοπαλίξεις». Τὰ δὲ περὶ αὐτοῦ σημειούμενα ὁπότε τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων σχολιαστῶν εἰσὶ σκοτεινὰ καὶ ἀόριστα καὶ ὡς λίαν περίεργα παρατίθεμεν ὁλόκληρα ὡς ἔχουσι παρὰ τῷ κυρίῳ Πανταζίδῃ λέγοντι «Τὸ *δροπαλίζω* λαβὸν πολλὰς παραγωγὰς καὶ ἑρμηνείας κατὰ μὲν τὸν Λόβεκον ἐκ τοῦ ἀχρήστου οὐσιαστικοῦ *δροπαλὶς ἢ δρόπαλος*, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀχρήστου *δόρος* (ὅθεν τὸ *δορεῖν* καὶ ὁ *δόρυξ*) καὶ τοῦ *πάλλω* ἰσχηματίσθη, σημαίνει δὲ ἐν Ἰλιάδι μὲν *τινάσσω, διασείω, ῥίπτω τῇδε κἀκεῖσε*, ἐν Ὀδυσσείᾳ δὲ *φορῶ ἢ περιβάλλομαι*, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τοῦ αἰολικοῦ *γνάφαλον*=κνάφαλον καὶ σημαίνει *διατινάσσω*, ὡς ὁ κναφεύς· ὅθεν τινὲς τὸ ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512 ἑρμηνεύουσι *θὰ καθαρίσῃς, θὰ ξεπλύνῃς*· ἄλλοι δὲ παράγουσιν ἐκ τῆς Σανσκριτικῆς ῥίζης nabh, νεφ (ὅθεν *νέφος, γνόφος, δνόφος*)· καὶ ἑρμηνεύουσι *τινάσσω, κρύπτω, φορεύω*. Τέλος ὁ Δύντζερος παράγει ἐκ τοῦ ἀχρήστου *δνόπαλος*, ὅπερ ἐκ τῆς ῥίζης *δνεπ*, καὶ ἑρμηνεύει διὰ τοῦ *ἅπτομαι, λαμβάνω*, ὅπερ ἁρμόζει ἐπίσης εἰς ἀμφότερα τὰ χωρία».

Ἀλλὰ τί ἄλλο ἐξάγει τις μετὰ τὰς πολλὰς ταύτας καὶ ἀντιφατικὰς παραγωγὰς καὶ ἑρμηνείας, εἰ μὴ ὅτι ὡς ἔλεγεν ὁ Εὐστάθιος «ἂν ταῖς χερσὶν ἕξεις, ταῖς παλάμαις δονήσεις ἢ δινήσεις, οἷα συῤῥάπτων ἢ καὶ ἄλλως μεταχειριζόμενος καὶ καλύπτων τάδε ἢ ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ σώματος, τὰ γυμνὰ δηλαδή, διὰ τὸ διερρωγότα εἶναι τὰ ῥάκεα καὶ ἔστι *δροπαλίζειν*, ὡς εἰπεῖν τὸ *δοροπάλλειν ἢ δοροπαλαμίζειν*», καὶ κατωτέρω, ὡς ἔν τινι ῥητορικῷ λεξικῷ ἐγράφετο *αδροπαλίζειν* τὸ κεντεῖν, τὸ ταράσσειν, ἐκτινάσσειν, σείειν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ κτείνειν καὶ πολεμεῖν»;

Ὅπως γένηται καταληπτότερον περί τίνος πρόκειται ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις χωρίοις, θεωροῦμεν ἐπάναγκες νὰ ἀρχηγηθῶμεν τὰ περὶ τούτων καθ' Ὅμηρον.

Οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἕλληνες ποιοῦνται συνθήκας ὅπως ὁ τε Πάρις καὶ ὁ Μενέλαος μονομαχήσωσι καὶ ὁπότερος νικήσῃ καὶ κρείσσων γένηται νὰ λάβῃ τὴν Ἑλένην. Συγκροτεῖται ἡ μονομαχία καὶ ὁ Μενέλαος διαμῷ τὸν χιτῶνα τοῦ Πάριδος διὰ τοῦ ἴγχους, διαθρύπτει τὸ ξίφος ἐπὶ τῆς κόρυθος αὐτοῦ καὶ λαβὼν ἐκ ταύτης ἕλκει αὐτὸν πρὸς τοὺς ἐυκνήμιδας Ἀχαιούς, ἀλλ' ἡ Ἀφροδίτη ταχέως ἐννοήσασα τοῦτο ῥήγνυσι τὸν ἱμάντα τῆς τρυφαλείας καὶ καλύψασα αὐτὸν δι' ἠέρος πολλῆς ἐξαρπάζει καὶ φέρει πρὸς τὴν Ἑλένην, ἐνῷ μικροῦ ἐδέησε νὰ ἅρηται μέγα κῦδος ὁ Μενέλαος. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ νίκη ἐφαίνετο ὑπὲρ τοῦ Μενελάου, ὁ ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων προχωρεῖ πρὸς τὸν ὅμιλον τῶν Τρώων καὶ προσκαλεῖ αὐτοὺς νὰ ἐκδῶσι τὴν Ἀργείαν Ἑλένην καὶ σὺν αὐτῇ πάντα τὰ κτήματα, ἀλλ' οἱ Τρῶες παραβαίνουσι τὰ ὅρκια καὶ ἐπεμβάσει τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν ὑπὲρ ἑκατέρων τῶν διαμαχομένων μερῶν συνάπτεται γενικὴ μάχη. Πρῶτος ὁ Νεστορίδης Ἀντίλοχος φονεύει τὸν ἐκ τῶν Τρώων Θαλυσιάδην Ἐχέπωλον. Τῶν δὲ Τρώων πειρωμένων ν' ἀναλάβωσι τὸ σῶμα αὐτοῦ,

«ἔργον ἐτύχθη
ἀργαλέον Τρώων καὶ Ἀχαιῶν· οἱ δὲ λύκοι ὣς
ἀλλήλοις ἐπόρουσαν, ἀνὴρ δ' ἄνδρα ἐδνοπάλιζεν».

Μετὰ τοιαύτην φρικαλέαν μάχην, καθ' ἣν οἱ πολεμισταὶ ἐπέπιπτον κατ' ἀλλήλων ὡς λύκοι, τὸ δνοπαλίζω ἔπρεπε νὰ σημαίνῃ τὸ ποιούμενον ὑπὸ τῶν λύκων, δηλαδὴ *σπαράττω*, διὰ τοῦτο καὶ ὑπελήφθη σημαῖνον *κτείνω*.

Ὅπως δ' ἐννοήσωμεν τί σημαίνει καὶ τὸ ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512

«τάτ' ἠῶθεν γε τὰ σὰ ῥάκεα δνοπαλίξεις»,

πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ ἑξῆς.

Ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς δεδμημένος ὕπνῳ κατετέθη ὑπὸ τῶν Φαιήκων ἐπὶ ψαμάθῳ Ἰθάκης καὶ ἐγρεθεὶς δὶν ἐγνώριζε ποῦ εὑρίσκεται, ἡ Ἀθηνᾶ θέλουσα νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τὸν Ὀδυσσέα ἢ ἄλοχος, οἱ ἀστοὶ καὶ οἱ φίλοι, πρὶν οὗτος πᾶσαν ὑπερβασίην μνηστῆρας ἀποτίσῃ, μεταμορφοῦται εἰς ἄνδρα ἐπιβώτορα μήλων, πλησιάζει τὸν Ὀδυσσέα, διασκεδάζει τὴν ἠέρα, δείκνυσιν αὐτῷ τὸ ἔδος τῆς Ἰθάκης καὶ προτρέπει νὰ τεύξῃ αὐτὸν ἄγνωστον ἀπάντεσι βροτοῖσι. Διὸ ἐπιμασσαμένη αὐτὸν ῥάβδῳ·

κάρψεν μὲν χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσιν,
ξανθὰς δ' ἐκ κεφαλῆς ὄλεσεν τρίχας, ἀμφὶ δὲ δέρμα
πάντεσσιν μελέεσσι παλαιοῦ θῆκε γέροντος·
κνύζωσεν δέ οἱ ὄσσε, πάρος περικαλλέ' ἐόντε·
ἀμφὶ δέ μιν ῥάκος ἄλλο κακὸν βάλεν ἠδὲ χιτῶνα,
ῥωγαλέα, ῥυπόωντα, κακῷ μεμορυγμένα καπνῷ·
ἀμφὶ δέ μιν μέγα δέρμα ταχείης ἔσσ' ἐλάφοιο
ψιλόν· δῶκε δέ οἱ σκῆπτρον καὶ ἀεικέα πήρην,
πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ[1].

Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης βλέπομεν καθαρῶς ὅτι ὁ διὰ μαγικῆς ῥάβδου τῆς Ἀθηνᾶς μεταμορφωθεὶς εἰς ἐπαίτην Ὀδυσσεὺς ἔφερε ῥάκος καὶ χιτῶνα *καταξεσχισμένα, καταλερω-*

1) Ὀδυσ. Ν, 430—440.

μένα καὶ *καταμαυρισμένα* ὑπὸ καπνοῦ. Ὅτε δὲ κατόπιν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ συβώτου αὐτοῦ Εὐμαίου καὶ διηγήθη αὐτῷ πλαστὴν ἱστορίαν, δι' ἧς ὑπηνίσσετο τὴν κακὴν αὐτοῦ ἐσθῆτα, ὁ Εὔμαιος ἀπαμειβόμενος εἶπεν·

Ὦ γέρον, αἶνος μήν τοι ἀμύμων, ὃν κατέλεξας,
Οὐδέ τί πω παρὰ μοῖραν ἔπος νημερδὲς ἔειπες.
Τῷ οὔτ' ἐσθῆτος δευήσεαι οὔτε τευ ἄλλου,
ὧν ἐπέοιχ' ἱκέτην ταλαπείριον ἀντιάσαντα,
νῦν· ἀτὰρ ἠῶθέν γε τὰ σὰ ῥάκεα *δροπαλίξεις*·
οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι ἐπημοιβοί τε χιτῶνες
ἐνθάδε ἔννυσθαι· μία δ' οἵη φωτὶ ἑκάστῳ.

Τί λοιπὸν σημαίνει ἐνταῦθα τὸ *δροπαλίξεις;* ὁ Alexis Pierron, ὁ τελευταῖος γάλλος ἐκδότης τοῦ Ὁμήρου λέγει tu manieras, c'est-à-dire tu nettoiras et rapiéceras, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατά τι σχόλιον «διὰ χειρῶν ἕξεις», δηλαδὴ *θὰ πάρῃς ἐς τὸ χέρι*. Κατὰ δὲ τὸν Εὐστάθιον, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, «ταῖς χερσὶν ἕξεις, ταῖς παλάμαις δονήσεις, οἷα συρράπτων ἢ καὶ ἄλλως μεταχειριζόμενος καὶ καλύπτων τάδε ἢ ἐκεῖνα τὰ τοῦ σώματος μέρη, τὰ γυμνὰ δηλαδή, διὰ τὸ διερρωγότα εἶναι τὰ ῥάκεα καὶ ἔστι *δροπαλίζειν*, ὡς εἰπεῖν, τὸ *δοροπαλεῖν*, ἢ *δοροπαλαμίζειν*». Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐπιλησθῶμεν ὅτι τὸ ῥάκος καὶ ὁ χιτὼν τοῦ Ὀδυσσέως ἦσαν «ῥωγαλέα, ῥυπόεντα, κακῷ μεμορυγμένα καπνῷ», ὅτι τὸ «ἀδνοπαλίζω» ὅπως ἑρμηνεύεται ὑπὸ Alexis Pierron καὶ Εὐσταθίου, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ δύο ἀντιθέτους σημασίας, *καθαρίζω πλύνων* ἢ *ἐκκορίζων* καὶ *διορθόω, συρράπτω*. Τούτου παραδεκτοῦ γενομένου, ἀκατανόητον τίνι τρόπῳ ἡ αὐτὴ λέξις δύναται νὰ λέγηται καὶ περὶ πολεμιστῶν ἐφορμώντων κατ' ἀλλήλων ὡς λύκων, ὅτε ἔπρεπε νὰ σημαίνῃ *καταασπαράσσω*, ὅπερ πάντῃ ἀδιάφορον τοῦ *συρράπτω*, ἀλλ' ὁ Alexis Pierron θέλει νὰ μὴ ἐξέλθωμεν τῆς κυρίας σημασίας manier καὶ ἐξηγεῖ «ἀνὴρ ἄνδρα ἐδονοπάλιζεν» le guerrier secouait le guerrier, c'est-à-dire, le prenait à bras-le-corps et le terrassait. Διὰ τῆς ἀορίστου λοιπὸν ἐκφράσεως «διὰ τῶν χειρῶν ἢ ταῖς χερσὶν ἕξεις» ἣν ἀνταποδίδωσι διὰ τοῦ γαλλικοῦ manier φαντάζεται ὅτι ἑρμηνεύει ἀπογρώντως ἀμφότερα τὰ χωρία, ἐν οἷς ἅπαντῶμεν τὸ «ἀδνοπαλίζω».

Ἀλλὰ τοιαύτας αὐθαιρέτους ἑρμηνείας βασιζομένας πάντοτε ἐπὶ τῶν ἀρχαίων σχολίων ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ ἀσυζητητί. Αὕτη εἰσδύουσα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν τῶν γλωσσῶν ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐξ ἧς συνίστανται ὕλης καὶ ἀναλύουσα τὰς λέξεις ἀνευρίσκει διὰ τῆς συγκριτικῆς ἐτυμολογίας τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν σημασίαν. Ἀφοῦ δὲ οἱ ἀρχαῖοι τοιαύτην ἐπιστήμην οὔτ' ἐφαντάσθησαν οὔτ' ἐδημιούργησαν, ἐννοεῖται ὅτι ἡμεῖς οἱ νεώτεροι δὲν δυνάμεθα ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰς ἀτομικὰς τῶν παλαιῶν ἐμπνεύσεις, αἵτινες ἄλλο δὲν ἐκφράζουσιν ἢ γνώμην ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς ἰδίας ἐκείνων ἀντιλήψεως, ἑπομένως ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν ἀλλαχοῦ τὸ ἔτυμον τοῦ *δροπαλίζω*.

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχουσι δύο μόνον λέξεις ἐκ *δρ* ἀρχόμεναι, εὑρισκόμεναι δὲ ἀμφότεραι παρ' Ὁμήρῳ, τὸ «*δροφερός*», ὅπερ ἴσον τὸ *ζοφερὸς* ἐκ τοῦ παρ' ἄλλοις ποιηταῖς *δρόφος*, παρ' Ὁμήρῳ «*ζόφος*» καὶ τὸ «*δροπαλίζω*», ὅπερ πρέπει ν' ἀντιστοιχῇ ἀρρήτῳ τινὶ *ζοπαλίζω*, παραγομένῳ ἐξ οὐσιαστικοῦ *ζόπαλον*, καὶ τοῦτο ἐξ ἄλλου τινὸς *ζόπα* σωζομένου ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ καὶ σημαίνοντος τὸν παρ' ἄλλοις *στρόμπουλον*, ἐστραμμένον ῥινόμακτρον ἢ χειρόμακτρον, δι' οὗ οἱ παῖδες παίουσιν ἀλλήλους ἐν διαῤῥόοις παιδιαῖς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὸ *ῥοπαλίζω* παράγεται ἐκ τοῦ *ῥόπαλον*, *ῥοπή*, καὶ τὸ *κροταλίζω* ἐκ τοῦ *κρόταλον*, *κρότος*. Τὸ ὑποτιθέμενον τοῦτο *ζοπαλίζω*, ὅπερ ἤθελε σημαίνει παίειν διὰ τῆς ζόπας, μηκύνσει τοῦ ο εἰς *ου* ἤθελεν εἶναι *ζουποπαλίζω*, καὶ ἐπανόδῳ τοῦ μεταγενεστέρου *λ* εἰς τὸ ἀρχαιότερον *ρ ζουπαρίζω*, δωρικώτερον *ζωπαρίσδω*, ὅπερ σώζεται ἐν ταῖς κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἑλληνικαῖς κώμαις, ταῖς διεσπαρμέναις ἀπὸ Ἀργυρουπόλεως μέχρι Διαρβεκίρ, προφερόμενον «*ζουπαρδεύω*», καὶ σημαίνει *ξυλοκοπῶ, ξυλοφορτώνω* ἢ ἁπλῶς *τύπτω, δέρω*. Ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι τὸ ὁμηρικὸν «*δροπαλίζω*» σημαίνει κυρίως *παίω ξύλῳ* ἢ *ῥοπάλῳ* ἢ ἄλλῳ τινὶ ὁμοίῳ, καὶ κατόπιν *πληγὰς ἐντείνω* ἐκ τοῦ *πλησίον* καὶ οὐδὲν ἄλλο, διότι ἐν συμπλοκῇ ἐκ τοῦ συστάδην παίουσι καὶ παίονται οἱ διαμαχόμενοι παντὶ τῷ προστυχόντι, ὡς τὰ παίζοντα παιδία καταφέρουσιν ἀλλήλοις πληγὰς διὰ τῶν ζοπῶν ἢ στρομπούλων.

Ἐπειδὴ δὲ παίων τις ἐκτινάσσει καὶ τὸν κονιορτόν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὅτι ὁ Ὅμηρος μετεχειρίσθη τὴν αὐτὴν λέξιν καὶ περὶ ἐκκονίσεως ῥεμπωμένων, παλαιῶν καὶ διερρωγότων ἱματίων ὡς ἐν Ὀδυσσείᾳ Ξ, 512. Καὶ ἐνταῦθα τὸ «*δροπαλίζω*» ἄλλο δὲν σημαίνει ἢ *ἀποσοβῶ τὴν κόνιν, ἐκκονίζω*, ὡσεὶ διὰ ζόπας ἢ *ῥαβδίου παίων* ἢ δι' ἄλλου τινὸς εἰς τοῦτο χρησίμου. Εἰ ἐπὶ τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς ἦσαν γνω-

στὰ τὰ σημερινὰ ψῆκτρα καὶ εὑρίσκοντο ἐν τῇ κλισίῃ τοῦ Εὐμαίου, βεβαίως ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ ἤθελε κεῖσθαι ἄλλη λέξις, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ ἀποσόβησις τῆς κύνεως ἀπὸ τῶν ἱματίων καὶ ἄλλων ἴσως ἐπίπλων ἐγίνετο διὰ τῆς ἀποκρούσεως ῥαβδίῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ ὁμοίῳ, ὡς καὶ σήμερον ἔτι πολλοὶ ποιοῦσιν ἐν ἀνάγκῃ.

Ἀλλ' ἤδη ὑμεῖς ἐρωτῶντί μοι, ἡ λέξις «ζόπα» ἐστὶν ἑλληνική; ἐρεῖτε βεβαίως «ἡμεῖς μέχρι τοῦδε ὑπελαμβάνομεν αὐτὴν τουρκικήν, διότι καὶ οἱ Τοῦρκοι λέγουσι «σόπα» σημαίνοντες διὰ τούτου τὸ *ῥόπαλον*». Εἰς ταῦτα δ' ἀποκρινοῦμαι—εἰ ἡ λέξις αὕτη εὑρηται καὶ ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἢ ὅτι μετέβη εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν, οἷον τῆς Περσικῆς, ἢ τῶν νεοσανσκριτικῶν γλωσσῶν τῆς Ἰνδικῆς, ἕνεκα τῆς γειτνιάσεως καὶ ἐπιμιξίας, ὡς τοῦτο συνέβη καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων λέξεων. Ὅθεν παρατηροῦμεν ὅτι s'âk'à ἐν τῇ Σανσκριτικῇ καὶ 'saka' ἐν τῇ Λιθουανικῇ καὶ cykr ἐν τῇ Ῥωσσικῇ, ὅθεν καὶ τὸ ceky, *μαστιγόω, ξυλίω*, σημαίνουσι *κλάδον, ῥάβδον* καὶ ἐν τῷ τῶν Οἰνοίων *τσήπα*, δηλοῦντι ξυλάριον, ἐμπηγνύμενον εἰς τὴν τῶν πίθων ὀπὴν ἐξ ἧς ἐκρέει τὸ ἐμπεριεχόμενον ῥευστόν, ἐν τῷ τῆς συγχρόνου Περσικῆς soup. σημαίνοντι *ῥόπαλον* καὶ τέλος καὶ ἐν ἄλλῃ τουρκικῇ λέξει τῇ *σαπ*, σημαινούσῃ *στέλεχος* καὶ *στελεόν*. Ἄρα ἡ «ζόπα» σημαίνει κυρίως *κλάδον*. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τούτου γίνονται καὶ ἡ ῥάβδος καὶ τὸ ῥόπαλον, ἀναμφιβόλως καὶ τὸ «*δροπαλίζω*» ὅπερ ἴσον τῷ *ζοπαλίζω*, παραγομένῳ ἐκ τοῦ ἀρχέτου *ζόπαλον*, καὶ τούτου ἐκ τοῦ *ζόπα*, οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει ἢ *ῥαβδίζω, ῥοπαλίζω, ξυλίζω* ἤτοι *παίω ῥάβδῳ, ῥοπάλῳ*, ἢ ξύλῳ, καὶ προκειμένου μὲν περὶ ἀνθρώπου *πληγὰς ἐντείνω παίων ῥάβδῳ ἢ ῥοπάλῳ*, ἢ ἄλλῳ τινὶ ὁμοίῳ, περὶ δὲ πραγμάτων *ἐκτινάσσω τὴν κόνιν παίων ῥάβδῳ ἢ τοιούτῳ τινί*.

Τοιαύτη καθ' ἡμᾶς ἡ σημασία καὶ ἑρμηνεία τῆς λέξεως ταύτης, ἥτις κάλλιστα ἁρμόζει καὶ εἰς τὰ δύο μνημονευθέντα χωρία τοῦ Ὁμήρου.

Τὰ περὶ τῆς λέξεως ΔΙΠΛΑΞ παρά τε ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἑρμηνευτῶν σχολιασθέντα εἰσὶν ἀντιφατικὰ καὶ ἄόριστα. Ὡς ἐπίθετον μὲν ἐξηγεῖται «*διπλοΐς, μὲ δύω δίπλαις*», καὶ ὡς παράδειγμα φέρεται τὸ ἐν Ἰλ. Ψ, 243·

«Καὶ τὰ μὲν (ὀστέα Πατρόκλου) ἐν χρυσέῃ φιάλῃ
καὶ δίπλακι δημῷ θείομεν».

καὶ ὀλίγον κατωτέρω ἐν 253

«Κλαίοντες δ' ἑτάροιο ἑνηέος ὀστέα λευκὰ
ἄλλεγον ἐς χρυσέην φιάλην καὶ δίπλακα δημόν».

Ὡς οὐσιαστικὸν δὲ θηλυκῶς ἡ «δίπλαξ» παρέσχε πράγματα εἰς τοὺς πάσης ἐποχῆς σχολιαστάς. Ἐθεωρήθη «χλαῖνα διπλῆ» ἣν ἔστι δὶς ἀμφιέσασθαι, ἀντιθέτως τῷ *χλαῖνα ἁπλοΐς*, ὅπερ ἐπίσης ἀπαντᾷ παρ' Ὁμήρῳ. Καί τινες μὲν φρονοῦσιν ὅτι ἐστὶν ἱμάτιον διπλῆς ὑφῆς τοῦτος, ὥστε ἡ μὲν κυρία ὑφὴ νὰ ἦ λευκή, τὰ δὲ κοσμήματα πορφυρᾶ, ἄλλοι δὲ ὅτι ἐστὶν ἐκ δυμίτου ὑφάσματος.

Οὐδεμία τῶν ἑρμηνειῶν τούτων, κατ' ἐμὴν γνώμην, ἐστὶν ἀληθής. Οὐσιαστικῶς ἡ «*δίπλαξ*» σημαίνει κυρίως εἶδος ὑφάσματος, ὁποῖον δὲ τοῦτο ἦν διασκοροῦσι τὰ ἑξῆς.

Ὅτι κατὰ τὸ ἐν Ἰλιάδι Γ, 125—127 «Ἶρις ἦλθεν ἄγγελος τῇ λευκωλένῳ Ἑλένῃ, εὗρεν αὐτὴν ἱστὸν μεγάλωο,

ἡ δὲ μέγαν ἱστὸν ὕφαινεν,
δίπλακα πορφυρέην, πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους
Τρώων θ' ἱπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.

Καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Ἰλιάδι Χ, 440—441 ἡ Ἀνδρομάχη ἀγνοοῦσα τὸν ὑπ' Ἀχιλλέως θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς Ἕκτορος,

«..... Ἱστὸν ὕφαινε, μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
δίπλακα πορφυρέην, ἐν δὲ θρόνα ποικίλ' ἔπασσεν».

Ἐκ τῶν παρατιθεμένων στίχων καταφαίνεται ὅτι ἡ *πορφυρέη δίπλαξ* ἐστὶν ἐπεξήγησις τοῦ ἱστοῦ, ὅτι ἐνόσῳ αὕτη ὑφαίνετο ἦν ὕφασμα καὶ οὐδὲν πλέον, ἀλλ' ὁποίου εἴδους ἀντερεῖτε.

Πρὶν ἀποκριθῶ εἰς τοῦτο δίν δύναμαι νὰ μὴ ἀποκαλύψω ὅτι ἡ *δίπλαξ* εὑρηται καὶ ἐν Ὀδυσσείᾳ Τ, 225. Ἐν τῇ πλαστῇ ἱστορίᾳ, ἣν ὁ Ὀδυσσεὺς διηγεῖται τῇ Πηνελόπῃ λέγει ὅτι

χλαῖναν πορφυρέην οὐλὴν ἔχε δῖος Ὀδυσσεύς,
διπλῆν.

Καὶ ὀλίγον κατωτέρω

«αἱ ἐγὼ . . . *δίπλακα* δῶκα
καλὴν πορφυρέην, καὶ περονήσαντα χιτῶνα».

Ἐνταῦθα πιθανὸν ἡ *δίπλαξ* νὰ σημαίνῃ

χλαῖναι, ἀλλά, καθ'ἡμᾶς, ἐκ τοῦ ὑράσματος, ὅπερ ἐκαλεῖτο *δίπλαξ*. Ἡ ἀνωτέρω *πορφυρέη, οὔλη* καὶ *διπλῇ χλαῖνα* τοῦ Ὀδυσσέως κάλλιστα ἀποδεικνύει ὅτι αὕτη ἦν οὔλη ἑκατέρωθεν καὶ διὰ τοῦτο *διπλῆ* καλεῖται ἀντιθέτως τῇ *ἁπλοΐδι*, ἥτις ἦν οὔλη ἐξ ἑνὸς μόνον μέρους, ὡς τῳόντι καὶ νῦν ἔτι ὑπάρχουσι *κάπαι* ἢ *φλοκάται ἁπλαῖ* καὶ *διπλαῖ*, ἤτοι ἐξ ἑνὸς μέρους ἢ καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν οὖλαι ἢ βοστρυχωταί, οἷαι αἱ τῶν χωρικῶν τῆς Ἑλλάδος ἢ αἱ τῶν Καυκασίων λαῶν. Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ἐπὶ οὔλου ὑράσματος δυνατὸν νὰ ἐμφαίνωνται ποικίλα θρόνα καὶ πολεμικὰ ἄεθλα; Τοῦτο καίτοι μὴ ἦν τεχνικῶς ἀδύνατον ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ὅτι ἡ ὑφαντικὴ τέχνη κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν ἦν τοσοῦτον προωδευμένη, ὥστε κατώρθου καὶ ποικίλματα εἰς τοιούτου εἴδους ἱστούς. Οὐδὲν ὅμως κωλύει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἑτέραν ὑπόθεσιν, ὅτι ἡ *πορφυρέη δίπλαξ* ἦν δίμιτον ὕρασμα ἐφ' ᾧ ἐνέπασσον διάφορα ποικίλματα, καὶ τὰς δύο ἡμῶν ταύτας ὑποθέσεις στηρίζομεν ἐπὶ τῶν ἑξῆς· 1) ὅτι *διπλάριον* ἐν Οἰνόῃ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Εὐξείνῳ λέγεται «λλινον ἐφάπλωμα οὖλον ἑκατέρωθεν καὶ πολλάκις πεποικιλμένον διαφόροις χρώμασιν. Ἐκ δὲ τοῦ Ὁμήρου γινώσκομεν ὅτι ἡ χλαῖνα ἐχρησίμευε καὶ ὡς σκέπασμα νυκτερινόν, ἤτοι ὡς *πάπλωμα* διὰ τοὺς κοιμωμένους. Ἰλ. Ο, 646· Ὀδυσ. Γ, 349, 351· Δ, 299· Λ, 189 καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰ λοιπὸν ἡ *δίπλαξ* ἦν ἡ ἄλλως *χλαῖνα παρ'* Ὁμήρῳ λεγομένη, ἢ ὕρασμα ἐξ οὗ ἐγίνοντο αἱ χλαῖναι, ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ ὕρασμα ὡς τοιοῦτον καὶ ἡ χλαῖνα ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς νυκτερινὸν σκέπασμα, ἑπομένως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ *δίπλαξ* ἐστὶν αὐτὸ τὸ σημερινὸν *διπλάριον* τῶν ἐν Εὐξείνῳ Ἑλλήνων· 2) κατόπιν τὰ διάφορα εἴδη τοῦ *δίπλακος*, πιθανὸν μαλλίνου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑράσματος, ἐχρησίμευον καὶ διὰ πᾶν ἄλλο εἶδος ἱματισμοῦ· διὸ σήμερον εἰδικῶς *διπλάρι* ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγεται τὸ δίμιτον ὕρασμα, ἐξ οὗ οἱ χωρικοὶ ποιοῦσι τὰ ἑαυτῶν ὑράσματα.

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω διισχυριζόμεθα ὅτι ἡ «*δίπλαξ*» ἐκ τῶν προεκτεθέντων ὁμηρικῶν χωρίων σημαίνει κυρίως εἶδος ὑράσματος καὶ οὐχὶ εἶδος ἱματίου, εἰ δέ ἐστι σύνθετος ἐκ τοῦ *δὶς* καὶ *πλέκω*, κατὰ τὸν Κούρτιον, ἢ ἐκ τοῦ *δὶς* καὶ *πλὰξ* κατ' ἄλλους, καθ' ἡμᾶς δὲ τύπος ἰσοδύναμος τῷ λατινικῷ duplex ἕνεκα τῆς ἐπιθετικῆς αὐτοῦ σημασίας, περὶ τούτου κρινάτωσαν οἱ γλωσσολόγοι.

Καὶ ἡ λέξις ΧΟΑΝΟΣ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς εὐρωπαίους ἑρμηνευτὰς τοῦ Ὁμήρου νὰ εἴπωσιν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων. Ὁ μὲν Δοιδερλῖνος νομίζει ὅτι ὁ «*χόανος*» ἐστὶν ὁ σωλὴν τῆς *φύσης*, τοῦ φυσεροῦ, ἄλλος δέ τις ὅτι ἐστὶν εἶδος χωνευτηρίου, πηλίνου πυρομάχου, ἀντέχοντος δηλαδὴ εἰς τὸ πῦρ, ὁ δὲ γάλλος ἐκδότης, οὗ ἐμνήσθημεν ἐν τῷ «*dropaλίζω*», σημειοῖ τὰ ἑξῆς· «Ἐν χοάνοισι, dans les creusets. La traduction in *fornacibus* n'est point inexacte, puisque les creusets sont dans le foyer de fa forge; mais elle manque de précision χόανος ou χόανον vient de χέω, fondre, et désigne ce qui contenait le métal destiné à être fondu. Les lexicographes donnent, au nominatif singulier χόανος, masculin. Mais on ignore, en réalité, si le mot χοάνοισιν est masculin, féminin ou neutre. Eustache: Φασὶν οἱ παλαιοὶ τὸ γένος τοῦ *χοάνοισιν* ἄδηλον εἶναι» Τέλος ὁ Ηανταζίδης λέγει· *χόανος*=*χῶνος*, χοάνη, χωνευτήριον, βόθρος, ἢ κάμινος, ἔνθα χωνεύονται τὰ μέταλλα.

Ἐκ τῶν πολλῶν τούτων ἑρμηνειῶν διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν μίαν τινὰ ἀτυζητητί. Τὸ *χοάνοισιν* εὑρηται ἅπαξ μόνον ἐν Ἰλιάδι Σ, 470 κατὰ τὴν ἑξῆς περίστασιν.

Ὅτε ὁ πιστὸς ἑταῖρος τοῦ Ἀχιλλέως Πάτροκλος ἐδάμη ὑπὸ τῶν Τρώων καὶ ἀπώλεσε τὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ ὅπλα, ἃ ἐνέδυ, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀχιλλέως Θέτις πορευθεῖσα εἰς τὸ δῶμα τοῦ Ἡφαίστου παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ κατασκευάσῃ νέα ὅπλα διὰ τὸν υἱὸν αὐτῆς. Ὁ δὲ Ἥφαιστος εἰπὼν αὐτῇ θαρσεῖν ἔδῃ ἐπὶ φύσας·

«Τὰς δὲ ἐς πῦρ ἔτραπε, κέλευσέ τε ἐργάζεσθαι.
Φῦσαι δ' ἐν χοάνοισιν εἴκοσι πᾶσαι ἐφύσων
παντοίην εὔπρηστον ἀϋτμὴν ἐξανιεῖσαι».

Ἡ ἔννοια τῶν στίχων τούτων ἐστὶ τοσοῦτον σαφής, ὥστε ἀποροῦμεν τίνι τρόπῳ ὁ ἑρμηνευτὴς τῆς Ἰλιάδος Döderlein νομίζει ὅτι ὁ *χόανος* ἐστὶν ὁ σωλὴν τῆς φύσης. Ὁ Ὅμηρος σαφέστατα λέγει ὅτι ὁ Ἥφαιστος ἔτρεψε τὰς φύσας εἰς τὸ πῦρ καὶ ἐκέλευσεν αὐτὰς νὰ ἐργάζωνται, αἱ δὲ φῦσαι αὗται εἴκοσι πᾶσαι τὸν ἀριθμὸν ἐφύσων ἐν *χοάνοισι*. Τί ἐστι *φῦσα* ἢ *φυσερὸν* γινώσκει καὶ ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων. Ὑπολείπεται νὰ μάθωμεν τί ἐστιν ὁ *χόανος*, ὅπως καὶ πάλιν ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ γερμανὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ Ὁμήρου περιέπεσεν οὐχὶ ἅπαξ εἰς παραδοξολογίας.

Αἱ φῦσαι, ὡς εἴδομεν, ἐστράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἡφαίστου εἰς τὸ πῦρ καὶ διετάχθησαν νὰ φυσῶσιν ἐν τοῖς *χοάνοις*, ἄρα τὸ πῦρ εὑρίσκετο

ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου τῆς καμίνου, ἐφ' οὗ ἦσαν καὶ οἱ *χόανοι*. *Χόανος* λοιπὸν ἦν τὸ μέρος, ἔνθα ἔκαιε τὸ πῦρ. Εἰ νῦν καὶ τὸ κατεργαστέον μέταλλον εὑρίσκετο ἐκεῖ, ἔνθα ἔκαιε τὸ πῦρ, περὶ τούτου οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία, διότι κατὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ σήμερον πολλαχοῦ, τὸ πῦρ ἔπρεπε νὰ ὑπέρκειται τοῦ μετάλλου ἐν τῷ βόθρῳ τῆς καμίνου, καὶ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἰδίως ἔπρεπε νὰ διευθύνοντο αἱ φῦσαι, ἑπομένως ὁ *χόανος* ἦν ἐκεῖ, ὅπου ἦν καὶ τὸ πρὸς χώνευσιν μέταλλον καὶ τὸ πῦρ.

Τὴν ἰδέαν ἡμῶν ταύτην βασίζομεν ἐπὶ τοῦ διασωθέντος ἐν Οἰνόῃ κατ' ἀρσενικὸν γένος *χῶρος*, προελθόντος συναιρέσει ἐκ τοῦ *χόανος* καὶ σημαίνοντος τὸ μέρος τῆς καμίνου, ἔνθα καίει τὸ πῦρ, ὅπερ καὶ «*χωροπῦρι*» λέγεται. Ὁ τῶν Οἰνοέων λοιπὸν «*χῶνος*» ἐκτὸς τοῦ ὅτι αἴρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ γένους τοῦ «*χοάνοισιν*» ἀποδεικνύει καὶ ποῖον μέρος τῆς καμίνου ἐλέγετο *χόανος*. Ὥστε ἡμεῖς βλέποντες ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ χωρίου ὅτι τὸ πῦρ ἦν ἐκεῖ, ἔνθα ἦσαν καὶ οἱ χόανοι, διότι αἱ φῦσαι δὲν ἠδύναντο νὰ στραφῶσι συγχρόνως εἰς δύο διάφορα σημεῖα, δὲν διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ βόθρῳ, ἐν ᾧ ἐτήκετο τὸ μέταλλον, ἦν καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸ μέρος τοῦτο, ἔνθα ἐχώνευε καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ μέταλλον, ἐλέγετο *χόανος* καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον νὰ ὀνομάζηται *χῶνος*.

Ἐκ τῶν ὀλίγων καὶ συντόμων τούτων ἐρευνῶν περὶ τῶν σωζομένων ὁμηρικῶν μνημείων ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γίνεται κατάδηλον ὅτι οὐ μόνον ἡ ὁμηρικὴ γλῶσσα ζῇ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων, ἀλλ' ὅτι καὶ ὅπως κάλλιον εἰσδύσῃ ὁ σημερινὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ Ὁμήρου εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀθανάτων αὐτοῦ ἐπῶν ἀνάγκη νὰ μὴ παραβλέπῃ τὰ περισωθέντα ὁμηρικὰ λείψανα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι, ἂν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς πρέπει νὰ ἀναμασσῶνται αἱ ἐωλοκρασίαι τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν, μετὰ παρέλευσιν ἑκατονταετηρίδος, ὅτε νομίζω οὐδ' ἴχνος ἐκ τῶν ζώντων σήμερον ἀρχαίων γλωσσικῶν μνημείων ὑπολειφθήσεται, ἡ ὁμηρικὴ γλῶσσα ἀπολέσει τὸν μίτον, δι' οὗ καὶ μόνον δυνάμεθα νὰ διαλύσωμεν τὴν περικαλύπτουσαν πολλὰς λέξεις ἀχλὺν καὶ δίδωμεν τὴν πρώτην καὶ ἀληθῆ σημασίαν αὐτῶν.

Τὸ ἔργον λοιπὸν τῆς παραβολῆς τῶν ὁμηρικῶν λέξεων πρὸς τὰς σήμερον κατὰ τύπους σωζομένας ἐστὶ κατεπείγουσα ἀνάγκη διὰ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν δι' ὃν ὑπέδειξα κίνδυνον, καὶ καθῆκον ἐθνικόν, καὶ εἰ μὴ ἔτι οὐδένα διατρέχομεν κίνδυνον, διότι ὁ σωζόμενος ὁμηρικὸς πλοῦτος ἐν ταῖς δημώδεσιν ἡμῶν διαλέκτοις κάλλιον παντὸς ἄλλου, ἀσφαλέστερον πάσης ἐθνολογικῆς ἐρεύνης, ἀποδεικνύει τὴν ταυτότητα ἡμῶν μετ' ἐκείνων, ὧν λαλοῦμεν τὴν γλῶσσαν καὶ ὧν καυχώμεθα ὅτι ἐσμὲν ἀπόγονοι. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπὸ Κοραῆ μέχρι σήμερον γραφέντων περὶ τῶν ζώντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκ τῆς συλλεγείσης ὕλης ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀθήναις ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ πρακτική τις ὠφέλεια διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, καὶ ταύτης κάλλιον δὲν ἠδυνάμεθα ἄλλως νὰ ἐπιτύχωμεν ἢ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν τε ποιητῶν καὶ πεζογράφων μεταχειριζόμενοι ὡς πιστὸν σύμβουλον τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ τῶν δασῶν καὶ τῶν ὀρέων, τοῦ γνησίου τούτου κληρονόμου τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν παραδόσεων περὶ γλώσσης καὶ ἱστορίας.

Ἐὰν τῳόντι ἡμεῖς εἰλικρινῶς πιστεύωμεν ὅτι ἡ σύγχρονος ἡμῶν γλῶσσα οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ μία τῶν πολλῶν περιόδων, ἃς διήνυσε, τότε πῶς ἐστι δυνατὸν ὁ ἑρμηνεύων εἰς ἑλληνόπαιδας τὴν Ἰλιάδα νὰ μὴ ἀναχαιτίζηται ἐν ἑκάστῃ λέξει, ἥτις σώζεται που παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, καὶ νὰ μὴ λέγῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ πρώτη λέξις, λόγου χάριν, τῆς Ἰλιάδος σώζεται ἐν Καλύμνῳ κατ' ἀρσενικὸν γένος ὁ «*μῆνις*» καὶ ἀλλαχοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης κατ' ἄλλον ὅμως τύπον, θεωρεῖ περιττὸν νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν διὰ τῶν λέξεων *κότος*, *χόλος*, *ὀργή*, *θυμός*, διότι οὐδὲν τούτων ἀνταποδίδωσιν ἀκριβῶς τὴν σημασίαν τῆς «*μήνιος*» ἐπειδὴ μεταξὺ τῆς «*μήνιος*» καὶ τοῦ *κότου* ἢ τοῦ *χόλου* ἢ τῆς *ὀργῆς* ἢ τοῦ *θυμοῦ*, καίτοι κατὰ τὸ φαινόμενον συνωνύμων, ὑπάρχει τοσαύτη διαφορὰ ὅση μεταξὺ τοῦ κυανοῦ καὶ πρασίνου χρώματος. Γνωστὸν δὲ ἐκ τῆς συνωνυμολογίας ὅτι λέξεις ἐκ διαφόρων ῥιζῶν παραγόμεναι οὐκ ἔστι δυνατὸν νὰ ὦσιν ἀκριβῶς συνώνυμοι.

Ἠδυνάμην, κύριοι, νὰ μακρηγορήσω εἰ ἀπηριθμουν πάσας τὰς ὠφελείας, ἃς δυνατὸν νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τῆς συγκριτικῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πρὸς τὰς συγχρόνους διαλέκτους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἤδη ἐδημοσίευσα περὶ τούτου ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλιαρίῳ καὶ ἐξ ὅσων σήμερον εὐηρεστήθητε νὰ ἀκούσητε παρ' ἐμοῦ εὐκόλως καταντεῖτε ὅτι τὸ περὶ διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ζήτημα ἄλλως ἔχει παρ' ἡμῖν ἢ ὅπως παρὰ τοῖς ξένοις ἔθνεσιν.

Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅσα περὶ ὁμηρικῆς γλώσσης ὑπομνήματα κατέλιπον ἡμῖν οἱ προγεγονότες Ἕλληνες, καὶ εἰς ὅσα νῦν τύχησαν οἱ σύγχρονοι γλωσσολόγοι ν' ἀνακαλύψωσιν ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν λαλουμένων σήμερον ἑλληνικῶν διαλέκτων, τῶν πολυτίμων τούτων συντριμμάτων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθείας, ὅπως δυνηθῶμεν ἀσφαλῶς νὰ ἐξενέγκωμεν κρίσιν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἑρμηνειῶν. Τὰ ξένα ἔθνη πάντη διάφορον ἐπιδιώκοντα σκοπὸν ἐν τῇ ἐκμαθήσει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ οὐδαμῶς συνδεόμενοι μετ' αὐτῆς φυλετικῶς ἢ διαλεκτικῶς δὲν ἔχουσι σπουδαίους λόγους νὰ συμπεριλάβωσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἁπάσας τὰς φάσεις αὐτῆς. Ὁπωσδήποτε ὅμως οἱ εὐρωπαῖοι ἑλληνισταὶ ὅταν ἴδωσι καὶ πεισθῶσιν ὅτι ἡ λύσις πολλῶν περὶ τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης ἀπορίων ἀσφαλέστερον ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν σωζομένων ὁμηρικῶν μνημείων ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς, ἀναγκασθήσονται νὰ ἐγκύψωσι καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης, καὶ νὰ μὴ ὑπαγορεύωσιν ἡμῖν καὶ τῇ ἑαυτῶν νεολαίᾳ ἑρμηνείας περὶ ὁμηρικῶν λέξεων ἄνευ τῆς ἐπικυρώσεως τῶν σημερινῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων.

Κ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΩΣ ΣΥΜΜΑΧΟΙ.

(Ἀναγνωσθὲν ἐν τῇ XII' Συνεδριάσει).

Ὁ μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας ἀνταγωνισμὸς θεωρεῖται ἤδη τετριμμένον θέμα τῆς νεωτέρας φιλολογίας. Κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ φυσιοδίφαι ἐπίσης ἐξιστόρησαν ἐν πνεύματι πικρίας τὰς μάχας ἃς διεξήγαγον, τὰς ἀδικίας ἃς ὑπέφερον καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους σπουδαίας ἀντεγκλήσεις. Οἱ μαχιμώτεροι προέβησαν θρασέως εἰς τὴν συμπλοκὴν καὶ δι' ὀξυτόμου γραφίδος ἢ γλώσσης ἐπήνεγκον πλείονα ἐρεθισμὸν καὶ νέας αἰτίας παραπόνων. Εἰρηνόφιλοί τινες ἄλλοι ἀπεπειράθησαν διὰ διαφόρων συνδιαλλακτικῶν μέσων ἵνα πείσωσι τοὺς μαχητὰς ὅπως καταθέσωσι τὰ ὅπλα των. Ἱστοριοδίφαι ἐξηρεύνησαν καὶ ἐπανεῦρον λησμονηθέντα ἐπεισόδια τοῦ ἀγῶνος, οἱ δὲ φιλοσοφικώτερον σκεπτόμενοι συνεζήτησαν τὰ μύχια αὐτοῦ ἐλατήρια. Οὕτως ἢ ἄλλως πάντες συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐφελκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου πρὸς τὴν ἐχθρικὴν στάσιν τῶν διαφερομένων.

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι πολλάκις συνεκρούσθησαν πρὸς ἀλλήλας ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐπιστήμη.

Ἀλλ' ἀρκεῖ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὅλη ἡ σειρὰ τῶν μεταξὺ των σχέσεων περιορίζεται εἰς αὐτὰ καὶ μόνον; δὲν ὑπάρχει καὶ ἄλλη φάσις ταύτης τῆς ὑποθέσεως; νομίζομεν ὅτι ὑπάρχει.

Πολλὰ ἐπίσης ἠδύναντο νὰ λεχθῶσι, μοὶ φαίνεται, καὶ περὶ τῶν μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θρησκείας ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων καθὼς περὶ τῶν ἐχθροπραξιῶν των. Ἐπειδὴ ὅμως περὶ τῶν τελευταίων μόνον τοσαῦτα ἠκούσθησαν ἀξίζει τὸν κόπον ἴσως νὰ ἐξετάσωμεν ὀλίγον καὶ περὶ τῶν πρώτων. Ἐν πρώτοις λοιπὸν πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ θρησκεία ὀφείλει σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ἡ ἐπιστήμη οὐ μόνον δὲν μετῆλθε τὸ πρόσωπον ἁπλοῦ εἰκονοκλάστου πρὸς πᾶν ὅ,τι ἱερόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύει ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς θρησκείας. Διὰ τῶν φωτοβόλων ἀκτίνων τῆς ἐπιστήμης ἡ ἄφωνος ὕλη, ὁ κεκρυσταλλωμένος στοχασμὸς τοῦ Δημιουργοῦ, διελύθη εἰς εὐνοήτους φωνὰς καὶ ἡρμήνευσε τὰ μυστήριά του. Ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ἡ μαγνῆτις καὶ τὸ κρύσταλλον ἀπέκτησαν γλῶσσαν καὶ ἕκαστον διηγήθη πράγματα, καὶ ἀπεκάλυψε κατορθώματα, ἅτινα, ἂν προεῖλεγέ τις πρὸ χιλίων ἐτῶν, θὰ ἐνομίζοντο Ἀραβικοὶ μῦθοι. Οἱ θριαμβοι δὲ οὗτοι τῆς ἐπιστήμης δὲν ἀνταναλῶσιν ἁπλῶς

ματαίαν τινὰ δόξαν εἰς ἑαυτήν, ἀλλὰ συνετέλεσαν πρὸς τούτοις εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ποῖον ἄλλο ἐπιχείρημα περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ ἔσχε πλείονα ἰσχὺν ἢ τὸ ἐπιχείρημα τὸ ἀπορρέον ἐκ τῆς πεφροντισμένης κατασκευῆς τοῦ κόσμου; Ἐκ τῆς θαυμαστῆς ἁρμονίας καὶ προσαρμογῆς τῶν ὄντων ὁ φυσικὸς θεολόγος πορίζεται τὰς πειστικωτέρας ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεως Ὑπερτάτου Νοὸς πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ Σύμπαντος. Πόθεν ἀποκτᾶται ἡ μάθησις τῆς ἐντέχνου διακοσμήσεως τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων; Ὁμολογουμένως ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης τῆς φύσεως ἀρυόμεθα τὴν ὑπερβάλλουσαν ἰσχὺν αὐτοῦ τοῦ ἐπιχειρήματος. Κοινὴ παρατήρησις ἀναμφιλέκτως ὑπηγόρευσεν ἀρχαιόθεν τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα καὶ προσήνεγκεν οὐκ ὀλίγας διασαφήσεις εἰς μαρτυρίαν. Πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν ὁ Ψαλμῳδὸς προέτεινε τὰς μεγαλοπράγμονας καὶ προσφυεῖς ἐκείνας ἐρωτήσεις, *«ὁ φυτεύσας τὸ οὖς οὐχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν οὐχὶ κατανοεῖ; ὁ παιδεύων ἔθνη οὐχὶ ἐλέγξει; ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν;»* Ἐν αὐταῖς ἀκριβῶς ἑδράζει τὸ περὶ δημιουργικῆς προμελέτης ἐπιχείρημα ὁλόκληρον. Ἀλλ' εἰς τὰς νεωτέρας φυσικὰς ἐρεύνας, ἰδίως ἐν τῇ ἀνατομίᾳ, χημείᾳ, φυσικῇ ἱστορίᾳ κ.λ.π. ὀφείλονται αἱ διαπρεπεῖς ἐκείναι ἀποκαλύψεις περιέργων ἰσοσταθμήσεων καὶ ἀλληλουχιῶν, αἵτινες ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πάλεϋ ἢ τοῦ Καρύλου Βίλλ ἐνίσχυσαν καὶ ἐμεγάλυναν τοσοῦτον τὸ περὶ Θείας Προνοίας ἐπιχείρημα.

Παραβάλλοντες τὰς τοῦ Δαβὶδ καὶ ἀποστόλου Παύλου περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνότητος καὶ Προνοίας γνωστὰς ἀποδείξεις μὲ τὰς ἀποκαλυπτομένας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κοὺκ ἐν τῇ χημείᾳ, τοῦ Οὐίγχεν ἐν τῇ Γεωλογίᾳ ἢ τοῦ Ἀγασσὶζ ἐν τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ καταλαμβάνομεν πόσον ὑπέρτεραι καὶ καταπληκτικαί εἰσιν αἱ τελευταῖαι!

Δεύτερον, ἡ ἐπιστήμη ὁμολογουμένως ἐβοήθησε τὴν θρησκείαν ὅπως διακαθάρῃ τὰς πεποιθήσεις της καὶ διερρύθμισε τὴν λατρείαν της. Ὁ δύσμορφος κορμὸς δένδρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀγρίᾳ αὐτοῦ καταστάσει ἐσώθη διωκόμενος ὑπὸ θηρίου, ἢ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταπεσοῦσα μελάγχρους λίθος, ὁ ὄφις ἢ ὁ κροκόδειλος, οὗτινος ἡ παράξενος μορφὴ καὶ ἰσχὺς μαγγανεύουν τὸν πρωτογενῆ ἄνθρωπον, τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἀντικείμενα σεβασμοῦ καὶ λατρείας παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐν τῇ ἁπλοϊκῇ αὐτῶν ἀρχαιότητι· καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἡ θρησκεία ἔμενεν ὡς παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ Ἀσσυρίοις εἰς ταύτην τὴν χαμαίζηλον κατάστασιν. Ἀλλὰ καθόσον αἱ γνώσεις ηὔξανον οἱ ἄνθρωποι διεῖδον τὸ μάταιον καὶ τὴν οὐτιδανότητα τοιούτων ἀντικειμένων πρὸς λατρείαν ὑπὸ λογικῶν ὄντων. Ὅθεν ἡ πίστις ἀνύψωσε τοὺς βραχίονας εἰς τὰ ὑπέρτερα ἀντικείμενα, τὸν ἀόρατον μὲν ἀλλ' ἀκατάσχετον ἄνεμον, τὸ ἐκτεταμένον τοῦ οὐρανοῦ στερέωμα, τὸ αἰθέριον πῦρ, τὸν ἥλιον θερμαίνοντα καὶ φωτίζοντα τὴν γῆν ὁλόκληρον. Ταῦτα λοιπὸν ὡς πανίσχυρα ὄντα ἐγένοντο σεβαστὰ διὰ δημοτελῶν ἱεροπραξιῶν καὶ θυσιῶν. Ἀλλ' ὅταν πάλιν ὁ ἄνθρωπος κατενόησε ὅτι καὶ ταῦτα ὑπείκουσιν εἰς σταθερούς νόμους, καὶ κινοῦνται ἐντὸς ὡρισμένων τροχιῶν, καὶ μελετῶν ἑαυτόν, ἐν τῇ συναισθήσει νοὸς καὶ τῆς διεπούσης βουλήσεως ἀνεγνώρισεν ἐν ἑαυτῷ κρεῖττόν τι τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ πυρός, τότε ἡ πίστις ἀνέφερε τὸν σεβασμὸν αὐτῆς πρὸς ἀποθεωθεῖσαν ἀνθρωπότητα, πρὸς θίασον ἀνθρωπίνων θεοτήτων, οἷος ὁ Ζεὺς ὡς θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἡ Ἥρα ὡς βασίλισσα αὐτοῦ, ὁ Ἑρμῆς ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν, ὁ Ἔρως ἱμπνέων συμπαθείας καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ καθόσον πάλιν κατενοεῖτο ἡ ἑνότης ὅλης τῆς φύσεως, ἀνυψοῦτο βαθμηδὸν ὁ ἄνθρωπος μέχρι τῆς ἰδέας ἑνὸς μόνου Ὑψίστου Θεοῦ τοῦ Ἰεχωβά, τοῦ Αἰωνίου, τοῦ Βράχμα, καὶ κατεβίβασε πάσας τὰς λοιπὰς θεότητας εἰς τὴν θέσιν τῶν πνευμάτων, δαιμονίων ἢ διαβόλων.

Ἡ θρησκεία ὅμως δὲν εἶχεν ἐλευθερωθῇ εἰσέτι ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀκόμη ἐπέμενον εἰς τὰς διὰ πυρῶν θυσίας, εἰς ἐθελουσίας κακώσεις, εἰς μεσιτείας ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν πνευμάτων, εἰς ἰδίας περὶ θεοῦ ζηλοτύπου, ἐκδικητικοῦ, εὐδιαλλάκτου, μετανοοῦντος ἐνίοτε δι' ὅ,τι ἅπαξ ἐποίησε, καὶ μεσιτεύοντος ὅπως ἐπιδιορθώσῃ τὸ ἴδιόν του ποίημα.

Μὲ τὴν βαθμιαίαν αὔξησιν τῶν γνώσεων ἐξέλιπον μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ αἱ πρόσθετοι αὗται χειροπέδαι τῆς θρησκείας, ὥστε καταναοήσασα αὕτη τὴν ἀΐδιον καὶ παγκόσμιον ἐνέργειαν τοῦ ἀπείρου καὶ τελείου ὄντος λατρεύει αὐτὸ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ.

Ναὶ μὲν ἐν τῇ προσπαθείᾳ της ὅπως διαφωτίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἐπιστήμη κατέλυσε πολλά, ἅτινα ἦσαν προσφιλῆ εἰς αὐτήν, ἐξερρίζωσεν ἀπηρχαιωμένας ἰδέας καὶ ἐκρήμνισε παραδεδεγμένα συστήματα φυσικά τε καὶ πνευματικά, αἱ δὲ περὶ κόσμου ἰδέαι ἡμῶν ἠλλοιώθησαν ῥιζηδόν. Ὁ Χριστιανισμὸς καθ' ὅλον

τὸν μεσαίωνα ἐπίστευεν ὅτι ἡ γῆ ἦτο ἐπίπεδον παραλληλόγραμμον, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ περιμέτρου ὑψοῦντο οὐρανομήκη τείχη βαστάζοντα τὴν ἀψῖδα τοῦ οὐρανοῦ, συνισταμένην ἐκ στερεοῦ διαφανοῦς κρυστάλλου, ὅτι ἐν αὐτῇ ἦσαν προσηλωμένοι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ἐσύροντο ἔνθεν κἀκεῖθεν ὑπὸ τῶν ἀστέρων ἡ Σελήνη καὶ ὁ Ἥλιος. Ὑπεράνω τούτου τοῦ στερεώματος ἦτον ἡ οὐράνιος δεξαμενὴ ἡ ἀποχωρίζουσα τὰ ἄνω ὕδατα ἀπὸ τῶν ἔνερθεν τοῦ στερεώματος ὑδάτων, ἀπὸ δὲ τῶν θυρίδων αὐτῆς ἀνοιγομένων ἐνίοτε ὑπὸ φυλάκων ἀγγέλων, κατέρρεεν ἡ βροχὴ πρὸς ἄρδευσιν τῆς γῆς. Ὑπεράνω τῆς δεξαμενῆς ἦτο ὁ ἑπτάστεγος οὐρανός, ἐπὶ δὲ τῆς ἀνωτάτης στέγης ἐκάθητο ἐνθρονισμένος ἐν δόξῃ ὁ Ἰεχωβὰ περικυκλούμενος ὑπὸ ἀγγέλων καὶ ἁγίων.

Πόσον ἠλλοίωσε καὶ ἐμεγάλυνεν ἡ ἐπιστήμη τὴν σήμερον αὐτὸν τὸν μικρόκοσμον! Ὁ ἀστρονόμος ἔστρεψε τὸ τηλεσκόπιόν του πρὸς τὸ ἀδαμάντινον ἐκεῖνο στερίωμα καὶ ἰδοὺ διελύθη εἰς λεπτὸν ἄέρα.

Τὰ διαλάμποντα ἐκεῖνα σημεῖα τὰ στολίζοντα τὴν ἐπιφάνειαν τῆς κυανοχρόου ἀψῖδος ἐμεγαλύνθησαν εἰς πελωρίους ἡλίους χιλιάκις ὀγκωδεστέρους τῆς ἡμετέρας σφαίρας. Ὁ περιωρισμένος τῆς ἀποκαλύψεως οὐρανός, ἔχων δεκακισχιλίων σταδίων ἔκτασιν ἐκασταχοῦθεν, ἐξετάθη εἰς ἀχανῆ χῶρον, οὕτως ὥστε ὅπως ῥιφθῇ εἰς τὸν πλησιέστερον ἡμῶν ἀπλανῆ ἀστέρα ταχυδρομοῦσα ἀτμάμαξα ἀπαιτεῖται 700,000 αἰώνων χρονικὸν διάστημα, καὶ ὅταν προχωρήσῃ αὕτη εἰς τοσαύτην ἀπόστασιν θὰ εὑρεθῇ εἰς τὰ πρόθυρα ἄλλων ἀποστάσεων ἀστέρων ὧν αἱ ἀκτῖνες προέρχονται ἀπὸ μεμακρυσμένων ἀπειραρίθμων ἡλίων. Ἡ ἡμετέρα γῆ ἀνέκαθεν θεωρουμένη ἐπιφανὴς ἀκίνητος σταθμός, δι' ἣν ὁ περιπολῶν αὐτὴν ἥλιος καὶ λοιποὶ ἀστέρες ἦσαν ἁπλοῖ στολισμοί, συνεστάλη εἰς μικρὸν σφαιρίδιον κοσμικῆς ὕλης, ἐξετοπίσθη ἀπὸ τῆς παγίου καὶ κεντρικῆς θέσεως καὶ ἀρέθη νὰ στροβιλίζῃ ὡς εἷς ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων δορυφόρων, κατόπιν κεντρικοῦ σώματος, τοῦ ἡλίου, μεγαλειτέρου αὐτῆς ὅσον ὁ τροχὸς ἁμάξης ὑπερτερεῖ πίσου, οὗτος δὲ εἶναι εἷς ἐκ τῶν εἴκοσιν ἑκατομμυρίων τοιούτων ἐν τῇ γειτνιαζούσῃ ἀβύσσῳ τοῦ χώρου εὑρισκομένων ἡλίων. Ἀλλ' οὔτ' αὐτὸς εἶναι στάσιμος, ἀλλὰ κινεῖται μετὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν σμήνους πλανητῶν, κατὰ λόγον τετρακισχιλίων μιλλίων καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐν κύκλῳ ἔχοντι ἀπώτατόν τι κέντρον.

Ἡ ἐπιστήμη ἐπολλαπλασίασε τεραστίως τοὺς ἀριθμοὺς κατὰ χρόνον οὐχ ἧττον ἢ κατὰ χῶρον. Ἐνῷ ἡ χρονολογία τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς ἀπέδιδεν ἑβδομήκοντα μόνον ἑκατονταετηρίδας εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ κόσμου, ἡ ἐπιστήμη οὔτε μὲ ἰσαρίθμους χιλιετηρίδας ἱκανοποιεῖται· καὶ ἐνῷ κατὰ τὴν Γένεσιν προσδιορίζονται ἓξ ἡμέραι διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς δημιουργίας, ἡ Γεωλογία ἀπαιτεῖ τοσαύτας μυριετεῖς ἐποχάς. Ἡ ἐπιστήμη ὤρυξεν ἐντὸς σπηλαίων καὶ ἀνεῦρεν ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα τοῦ ἀνθρώπου μεταξὺ τῶν ὀστῶν τῶν μαστοδόντων. Ἡρμήνευσε τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ εὗρε τέχνας καὶ ἱστορίαν ἐποχῶν ἀρχαιοτέρων ἐκείνης, καθ' ἣν οἱ ὑπομνηματισταὶ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς γνωματεύουσιν ὅτι ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ. Ἀπέδειξεν ὅτι εὐρύτατα στρώματα γύψου καὶ τιτανολίθου, διήκοντα εἷς τινων μιλλίων πάχος ἐνίοτε, κατεσκευάσθησαν ὑπὸ μικροσκοπικῶν ζωϋφίων. Ὅτι ἡ γῆ ἀπὸ πυρίνου νέφους συνεστάλη εἰς ῥευστὴν στροβιλίζουσαν σφαῖραν καὶ ἐπὶ τῆς ῥευστῆς ταύτης λάβας ἰσχηματίσθη φλοιός, ὅστις μᾶς βαστάζει τώρα ἄνωθεν τῆς εἰσέτι πυριφλεγοῦς ἐσωτερικῆς μάζης. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον μανθάνουσα ταῦτα ἡ ἐπιστήμη, ἠναγκάσθη νὰ παρεκτείνῃ τὴν χρονολογίαν τῆς κοσμογονίας εἰς ἀρχαιότητα, ἥτις συγκρινομένη πρὸς τὴν μωσαϊκὴν πλησιάζει τὴν αἰωνιότητα. Οὕτω πως δὲ παρατείνουσα ἡ ἐπιστήμη τὴν ἡλικίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ κόσμου μετέβαλε τὰς ἰδέας ἡμῶν περὶ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν τὸ σύμπαν ἔλαβε τὴν ὕπαρξίν του. Δὲν δύναται πλέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαπίνης δημιουργηθὲν ἐκ τοῦ μηδενός, ἀλλ' ὡς σειρὰ ὀργανισμοῦ, σειρὰ συνεχὴς καὶ ὁμοία δι' ἕκαστον ἄτομον.

Εἰς τὴν λαμπετόεσσαν νεφελώδη ἀτμίδα, εἰς τὴν θρομβώδη πυρινοειδῆ φλέγουσαν ὁμίχλην τῶν ἐμβρυωδῶν ἀστέρων, εἰς τὴν πυκνοτέραν μὲν ἀλλ' ἔτι ῥευστὴν καὶ ἀνακυκωμένην μάζαν τοῦ ἡλίου, εἰς τὸν δακτυλιοζωστον πλανήτην Κρόνον καὶ εἰς τὸν ἔτι ἀτμοσκιερὰ Δία καὶ εἰς τὴν φαιδρὰν θερινὴν ὄψιν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου διακρίνει ὁ φυσιοδίφης τοὺς διαφόρους σταθμούς, οὓς διέρχεται ἑκάστοτε τὸ πλανητικὸν σύστημα. Ἀπὸ τοῦ ἑτερογενοῦς εἰς τὸ ὁμογενές, ἀπὸ τοῦ διακεχυμένου εἰς τὸ συμπαγές, ἀπὸ τοῦ ἀνοργάνου εἰς τὸ ὀργανικόν, ἀπὸ τοῦ ἀψύχου εἰς τὸ ἔμψυχον ζῶον, τοιοῦτος εἶναι ὁ ῥυθμὸς τῆς κοσμικῆς ἐξελίξεως.

Κοσμικῆς ἐξελίξεως! Ναί, αὕτη εἶναι ἡ προσωτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα ἀλλοίωσις, ἣν ἡ ἐπιστήμη ἐπήνεγκεν εἰς τὰς ἰδέας ἡμῶν περὶ

τῆς κυβερνήσεως τοῦ παντός. Πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων ὑπῆρχε γενικὴ πεποίθησις ἐν τῇ χριστιανικῇ Εὐρώπῃ, ὅτι ἡ γῆ αὕτη ἦτο παρακμάζων κόσμος, ὑποκειμένη εἰς ὑπερφυσικὰς μεσολαβήσεις, καὶ ἀείποτε ἐπικίνδυνος κατασκήνωσις. Αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους διεμάχοντο πρὸς τὰς τοῦ φωτός, ποία νὰ κατισχύσῃ τῆς ἄλλης. Ὑποκάτω δὲ καὶ πλησίον τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἦσαν πυριφλεγὴς ἄβυσσος, καὶ αἱ σκιαὶ πύλαι τῆς κολάσεως. Ὅτι διὰ σπηλαίων καὶ μυστηριωδῶν ἀτραπῶν πονηροὶ δαίμονες καὶ κακεντρεχῆ πνεύματα ἀνήρχοντο καὶ κατήρχοντο πρὸς βλάβην μᾶλλον ἢ ὄφελος τῶν ζώντων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Τὰ νεκροταφεῖα ἦσαν κρησφύγετα τῶν *βρυκολάκων*.

Ἡ ἐμφάνισις κομήτου προεμήνυε δυστυχίας εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ὁ σεισμὸς ἦτο προανάκρουσμα τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τῆς κρίσεως. Διὰ συνθήκης μετὰ τοῦ σατανᾶ οἱ μάγοι εἶχον δύναμιν νὰ καταστρέφωσι τὴν συγκομιδὴν τῶν ἀγρῶν, ἢ καὶ νὰ καταβάλλωσιν οἱονδήποτε ἤθελον διὰ θανατηφόρου νόσου. Τὰ συνήθη φαινόμενα ἐθεωροῦντο ὡς φυσικὰ ἀποτελέσματα δημιουργικῆς διατάξεως. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε συνέβαινεν ἐκτὸς τῆς συνήθους τάξεως ἐνομίζετο ὅτι γίνεται δι' ἰδιαιτέρας μεσολαβήσεως ἁγίου τινὸς ἢ μάγου, ἐωσφόρου ἢ ἀγγέλου, τοῦ σατανᾶ ἢ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐπιστήμη ἀπεσκοράκισε πάντα ταῦτα ἀπὸ τῶν πεποιθήσεων τῶν πεπαιδευμένων. Ἀντὶ δὲ ἐκφαυλίσεως τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐπικειμένου ὀλέθρου τοῦ κόσμου ἡ ἐπιστήμη ἔδειξε τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν βαθμιαίαν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἀντὶ κατοικίας ἐν σπηλαίοις καὶ ἀντὶ ἐνδυμάτων δερματίνων ἐχορήγησε τὴν εὐμάρειαν καὶ δαψίλειαν τοῦ παρόντος πολιτισμοῦ ἡμῶν.

Ἐπιστήμονες περιηγήθησαν ἁπάσας τὰς χώρας τῆς ὑρηλίου καὶ ἠρεύνησαν ὅλον τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, κατοπτεύοντες πᾶσαν γωνίαν ἄγνωστον τέως καὶ πάντα τὰ φαινόμενα, ἀλλ' οὔτε τὰ τελειότερα ὀπτικὰ ἐργαλεῖα οὐδαμοῦ ἀπεκάλυψαν κανένα διάβολον, οὐδὲ τὰ βαθύτατα ὀρυχθέντα ῥήγματα ἔρθασαν εἰς εἱρκτήν τινα κολαζομένων ψυχῶν. Αὐτοὶ προλέγουσιν ἀλανθάστως τὴν διεύθυνσιν ἔνθα ὁ κομήτης μέλλει νὰ ὁδεύσῃ, ἠρμήνευσαν τὴν αἰτίαν τοῦ σεισμοῦ, τὴν σχέσιν τῆς νόσου μὲ τὰ φυσικὰ αὐτῆς προηγούμενα καὶ εὗρον τὰ ἀντιφάρμακά της.

Τὰ φάσματα ἐξηγήθησαν ὅτι εἰσὶν ἁπλῆ ἀπάτη τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων, καὶ ἡ ἐπιληψία πάθησις τῶν ἐγκεφαλικῶν λοβῶν.

Αἱ γόησσαι καὶ αἱ νεράϊδες τῶν ἀρχαίων ἐξέλιπον ἐνώπιον τῶν μεταγενεστέρων φώτων, ὡς σκιαὶ φρικαλέαι νυκτὸς εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς αὐγῆς.

Παρεκκλίσεις ἀπὸ τῆς καθεστηκυίας τάξεως ὑπὸ μάγου ἢ ἱεροῦ ἐξορκιστοῦ δὲν πιστεύονται πλέον· ἀλλὰ νόμος, ἄκαμπτος νόμος, ἄνευ ἐλαχίστης παρεκτροπῆς πιστεύεται ὅτι βασιλεύει πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Τὸ ἄνθος τοῦ κρίνου, ὡς καὶ τὸ ἡλιακὸν σύστημα, ἐξελίσσονται κατὰ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τύπον. Ἡ παρακοπὴ τῶν αἰσθήσεων, ἡ ἐκστατικὴ μανία ἔχουσι καὶ αὐταὶ φυσικὴν ἀφορμὴν ἐξ ἧς παράγονται κατὰ κανονικήν τινα τάξιν. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς θεωρουμένας εἰσέτι ὡς ἐξαιρέσεις ὑπολανθάνει βαθύτερός τις νόμος.

Μετὰ τοσοῦτον ἰσχυροῦ καὶ εἰκονοκλαστικοῦ βραχίονος ἡ ἐπιστήμη κατέφερε τὸν πέλεκυν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς πίστεως· δι' ὃ καὶ ἐλύπησεν οὐ μετρίως πολλοὺς εὐσεβεῖς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ παραπονῶνται ὅτι αἱ ἀνασκευαὶ αὗται, ἃς αἱ ἔρευναι τῶν νεωτέρων φυσιολόγων ἐπήνεγκον, κλονίζουσιν ἐκ θεμελίων τὴν θρησκείαν, ὅτι ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τοῦ ἄνθους τῆς πίστεως τὸ ἄρωμα τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἱερότητος καὶ ὁδηγοῦσιν εἰς τὴν ἀσέβειαν.

Πρέπει ἀληθῶς νὰ θρηνῇ τις διὰ ταῦτα; μοὶ φαίνεται ὄχι, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ εὐχαριστῆται.

Ναί μὲν ἀληθεύει ὅτι κατέφερε θανάσιμον τραῦμα ἡ ἐπιστήμη εἰς πολλὰ εἴδη πίστεως, ἀφῄρεσε πολλὰς ἀρχαίας εὐλαβείας· διότι τὴν σήμερον φέρομεν ἐντὸς τῶν θυλακίων ἡμῶν φλόγα ἐσφραγισμένην, ἑτοίμην ν' ἀναπηδήσῃ μὲ ἑλαφρὰν προστριβὴν τῆς πυροβόλου θρυαλλίδος, καὶ καμμία θεότης δὲν περιμένει νὰ τῇ προσφέρωμεν τὰ πρωτότοκα ἡμῶν εἰς θυσίαν. Τώρα ὁπότε περικλείομεν τὴν ἀστραπὴν ἐντὸς φιάλης καὶ τὴν μεταχειριζόμεθα ὡς διαγγελέα ἵνα μᾶς ὑπηρετῇ, δὲν τὴν εὐλαβούμεθα πλέον ὡς κεραυνὸν τοῦ Διός. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἀνταπέδωκε πολὺ μεγαλείτερα τῶν ὅσα ἀφῄρεσεν ἀπὸ τῆς θρησκείας· καθότι τὴν ἀπέστρεψεν ἀπὸ τυφλῆς λατρείας εἰς τὰ ἄγνωστα καὶ φαντασιώδη, καὶ ἀντικατέστησεν ἀντ' αὐτῆς λογικωτέραν λατρείαν πρὸς τὸ γνωστὸν Μέγα Ὄν. Ἂν κατέβαλεν ἀπηνῶς πᾶσαν ἀβάσιμον παράδοσιν καὶ μωρὰν πλάνην, παρατηρεῖ ὅμως μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ τὸ ἁπλούστερον πραγματικὸν φαινόμενον. Ἂν ἡ φύσις δὲν ἦναι πλέον ἀντικείμενον ἀνθρωπίνων φόβων, ἀλλ' ὅμως ὡς χρήσιμον ταμεῖον, ἔνθεν πορίζόμεθα τὴν τροφὴν ἡμῶν καὶ ὑλικοὺς θησαυρούς, ὡς

φίλεργος Τιτάν, ἐκτελῶν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπηρεσίας ἔνθα ἡμεῖς ἀβοήθητοι δὲν ἰσχύομεν, ἐκτιμᾶται τώρα πλέον ἢ πρίν. Ἂν τὸ τηλεσκόπιον τοῦ ἀστρονόμου διέλυσε τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα οὐρανίου στερεώματος, ἰδοὺ δείκνυσιν ἡμῖν ἀντὶ ἐκείνου συστήματα ἀλλεπάλληλα οὐρανίων σωμάτων, διαλαμπόντων εἰς ἀκαταμετρήτους ἀποστάσεις ἐν τῷ βάθει ἀχανοῦς χώρου. Ἂν ἡ γεωλογία καθήρεσε τὴν ἰδέαν τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου ὡς δῆθεν ἐπιτελεσθείσης ἐντὸς ἓξ ἡμερῶν τοῦ ἔτους 5508 πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἀνταπέδωκεν ἡμῖν συνεχῆ ἐξακολούθησιν διασκευῆς καὶ τελειοποιήσεως τοῦ παντὸς διήκουσαν ἐπὶ ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἐτῶν.

Ἡ αὐστηρὰ ἔρευνα τῆς φύσεως ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης οὐδόλως ἠλάττωσε τὸν ὑπὲρ τῆς τελειότητος αὐτῆς θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἀπεκάλυψε νέα θαύματα εἰς προσθήκην ἐκείνων, ἅτινα ἀνέκαθεν ἐσπάσαντο τὴν προσοχὴν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ εὕρυνσις τοῦ κύκλου τῶν εἰσέτι ἀγνώστων ἐχρησίμευσεν εἰς τὸ νὰ παρουσιάσῃ βαθύτερα μυστήρια. Ἡ ἐπιστήμη ἀπεσύβησε θαύματα καὶ μαγείας ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἀλλ' ἀνέλαβεν αὐτὴ εἰς χεῖράς της τὴν μαγικὴν ῥάβδον καὶ ἔφερεν εἰς τὸ φῶς παραδοξώτερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα φαινόμενα, μᾶλλον δὲ δυσεξήγητα καὶ καταπληκτικὰ ἕνεκα τῆς βεβαιότητος, ἣν συναισθανόμεθα ὅτι ταῦτα δὲν ἀντίκεινται εἰς τὴν καθημερινὴν συνήθη ἡμῶν πεῖραν.

Ἡ ἐπιστήμη ἐρυγάδευσε τὰς γόησσας, φαντάσματα, νεράϊδας, νύμφας, καὶ τοὺς δαίμονας ἐρημώσασα οὕτω πως τὸν ὑπερφυσικὸν κόσμον, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ βεβήλου τούτου θιάσου, οὗτινος ἡ ἰδιότροπος παρέμβασις συχνάκις παρέλυε τὴν θέλησιν καὶ διέστρεφε τὴν καρδίαν τῶν δεισιδαιμόνων, τὸ σύμπαν ἀνεπληρώθη διὰ τῆς παρουσίας Ἑνός, τοῦ Αἰωνίου καὶ Ἀπείρου εἰς τοῦ ὁποίου τὸν νόμον τὰ πάντα ὑπείκουσι.

Ὅσον σαρέστερον διακρίνομεν τὴν ὁδὸν εἰς ἣν ἡ ἐπιστήμη ἄγει, τόσον ὀλιγώτερον ἔχομεν νὰ φοβώμεθα περὶ τῆς ἀνθρωπότητος κίνδυνον κρημνισμοῦ εἰς ἀσεβῆ τινα ἄβυσσον. Ἐξήγησον εὐκρινῶς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν εἰς οἱονδήποτε, ἔπειτα ἐρώτησον αὐτὸν ἐὰν προτιμᾷ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν νηπιώδη ἐκεῖνον μικρόκοσμον τοῦ μεσαίωνος. Τίς θὰ παρεδέχετο ἐκ νέου ὕπερθεν τῆς κεφαλῆς του θολοσκεπὴς κρυστάλλινον στερέωμα, ἀντὶ τοῦ ἀπείρου χώρου; τίς θὰ περιώριζεν εἰς ἓξ συνήθεις ἑσπέρας καὶ πρωΐας τὴν ἐνέργειαν τοῦ κατοικοῦντος ἐν τῇ αἰωνιότητι; τίς θὰ ἐγκατελίμπανε τὴν πεποίθησιν, ἢ τὴν ἐλπίδα ἐκείνην, ἣν ἐμπνέει ἡ σταθερὰ πρόοδος τοῦ κόσμου, συμφώνως πρὸς τοὺς αἰωνίους σκοποὺς τῆς Προνοίας; Ἡ ἐπιστήμη λοιπὸν προσέφερεν εἰς τὴν πίστιν βοήθειαν ἥτις ἀντισταθμίζει πληρέστατα, οἱανδήποτε βλάβην κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ ἂν ἐπροξένησεν αὐτῇ.

Ἐπίσης καὶ ἡ θρησκεία πραγματικῶς ἐβοήθησε τὴν ἐπιστήμην, πλέον ἢ ὅτι, ὡς νομίζεται, τὴν παρεμπόδισεν. Εἰς τὸ λογικὸν ἀνάγονται συνήθως τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν φυσικῶν ἐρευνῶν.

Τῆς ἐπιστήμης ἡ δικαιοδοσία περιλαμβάνει ἁπλᾶ, σαφῆ καὶ εὐκρινῆ πράγματα, ἐνῷ ἡ θρησκεία κατέχει τὸ κράτος τῶν αἰσθημάτων, ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν ποτε ἡ διάνοια νὰ κερδήσῃ τὰς μεγάλας αὐτῆς νίκας ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς καρδίας; πῶς νὰ εἰσδύσωσιν αἱ αἰσθήσεις εἰς τῆς φύσεως τὰ ἄδυτα, ἂν δὲν ἐφέροντο ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ πνεύματος; τί ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ ἡ ἐπιστήμη ἐστερημένη τῶν αἰσθημάτων, τῆς ἀρσιώσεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ; τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὡραίου, καὶ ἄνευ ἀκραιφνοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν; Ἂς ἐξετάσῃ ἕκαστος ἑαυτὸν καὶ θέλει εὕρει ὅτι κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἠθικοὶ ἢ ἀνήθικοι στοχασμοί, κατὰ τὴν περίπτωσιν, εἰσὶν ἡ δύναμις ἡ ὠθοῦσα τὴν διάνοιαν ἑκάστου εἰς κίνησιν. «Τὰ μεγάλα ἔργα, »λέγει ὁ διάσημος φυσιολόγος Huxley, ὁρμῶ»λονται ὀλιγώτερον εἰς τὴν διάνοιαν, ἢ εἰς τὴν »διεύθυνσιν ἐκείνης τῆς διανοίας ὑπὸ ἐξόχου »θρησκευτικοῦ πνεύματος».

Ἐξετάζοντες τὰ ἀπαιτούμενα χαρακτηριστικὰ πρὸς ἐπιτυχῆ σπουδὴν τῆς φύσεως συνήθως εὑρίσκομεν πνευματικήν τινα πηγήν, ἐξ ἧς οἱ φυσικοὶ θρίαμβοι προέρχονται. Πρῶτον στοιχεῖον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐπακτικῆς μεθόδου εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη, ἥτις ὑπείκει εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῶν πραγμάτων. «Εἴσοδος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ἀνθρώπων, ἥτις βασίζεται ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν», παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Βάκων, «ὁμοιάζει τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν *ἔνθα ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέρχωνται μόνον παιδία*».

Ἑτέρα συνθήκη πρὸς ἐπιτυχίαν εἶναι πνεῦμα φιλοπονίας μὴ ἐπηρεαζόμενον ὑπὸ ῥᾳθυμίας, ἢ ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι αἶσχος. Ἄλλη πάλιν συνθήκη εἶναι ἡ εὐθυκρισία ἥτις ἐξετάζει πάντα τὰ περιστατικὰ ὑποθέσεώς τινος καὶ ἀκροάζεται πᾶσαν ἔνστασιν· καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὡς τὸ οὐσιωδέστε-

ρον ἀντικείμενον. Ταύτας τὰς ἰδιότητας οἱ ἐπιστήμονες θεωροῦσιν ἀναγκαίας ὅπως εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος τοῦ ναοῦ τῆς φύσεως· ἀλλὰ τί ἄλλο εἰσὶν αὗται ἢ χάριτες τοῦ Χριστιανισμοῦ; διάθεσις ὁμοιάζουσα ἐκείνην τῶν παιδίων, ἣν συνέστησεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἐπακτικῆς μεθόδου Βάκων, εἶναι ἀκριβῶς τοιαύτη, οἵαν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παραγγέλλει.

Ἡ σταθερὰ ἀγάπη τῆς ἀληθείας, ἡ ἐπιβάλλουσα αὐστηρὰν ἔρευναν τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, πῶς ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ, ἂν πνευματικοὶ πόθοι δὲν ὑπέτρεφον ἀεννάως τὰ κρύφια ἐλατήρια αὐτῆς διὰ τῆς ἀκορέστου ἐπιθυμίας πρὸς τὴν τελειότητα; Ἡ δραστηριότης εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καὶ ἡ τιμητικὴ ἐκείνη ὑπόληψις τῆς ἐργασίας, ἥτις εἶναι οὐσιώδες ἐχέγγυον ἐπιστημονικῆς προόδου, πόθεν ἀντλεῖ τὴν ἐνθάρρυνσίν της καὶ διακρίνει τὰ χριστιανικὰ ἔθνη; Διάσημος Γερμανὸς συγγραφεὺς παρατηρεῖ ὀρθῶς, «Παρὰ τοῖς εἰδωλολάτραις προγόνοις ἡμῶν, ὡς »καὶ τὴν σήμερον εἰσέτι, ὁπουδήποτε δὲν κη»ρύττεται τὸ Εὐαγγέλιον, ἡ ἐργασία ἐνομίζετο »αἶσχος, δι' ὃ ἡ ἐνεργὸς διάθεσις, ἡ ἐπιμέλεια, »τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα εἰς τὸν λαὸν ἦσαν »τότε ἀσυγκρίτῳ λόγῳ χαλαρώτερα. Τὸ καθή»κον καὶ ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας εἰς τὴν νεωτέραν »ἐπιστήμην εἰσὶν ἓν ἐκ τῶν ἀνεκτιμήτων δω»ρημάτων τοῦ εἰπόντος *Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι »κἀγὼ δεῖ ἐργάζεσθαι*».

Εἶναι περίεργον ὅτι μ' ὅλην τὴν ὀξύθυμόν των καὶ τὴν ἀκραιφνῆ λατρείαν πρὸς τὸ ὡραῖον, ἅτινα διέκρινον τοὺς ἡμετέρους προγόνους, καὶ ἀπέναντι τοῦ βαθέος σεβασμοῦ πρὸς τὸν νόμον, τοῦ χαρακτηρίζοντος τοὺς Ρωμαίους, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ τόσον ὀλίγα κατώρθωσαν πρὸς ἐρμήνευσιν τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως. Ἐπειδὴ ἦσαν κάτοχοι τοιούτων προτερημάτων, δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι αἰσθανόμενοι τὸ γόητρον καὶ τὴν καλλονὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου θὰ ἐνησχολοῦντο μετὰ πλείονος ζήλου ν' ἀνακαλύψωσι τὰς ἀναλλοιώτους διατάξεις τῆς φύσεως. Εἶναι λοιπὸν παράλογον ἂν ἀποδώσωμεν μέγιστον μέρος τοῦ φαινομένου τούτου εἰς τὴν διαφορὰν τοῦ θρησκεύματος, ἥτις προφανῶς διαχωρίζει τὸν κλασικὸν κόσμον τοῦ χριστιανικοῦ; Ἐν πρώτοις ἡ ἐγωϊστικὴ ἀπομόνωσις, ἡ ζηλότυπος ἀτομικότης τοῦ ἀρχαίου βίου δὲν ἐνεθάρρυνε τὸ αἴσθημα κοινῶν συμφερόντων τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου γένους, ὅπερ δικαίως τὰς χρηματικῶς ἀλυσιτελεῖς ἐργασίας τοῦ φυσιοδίφου.

Παρὰ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἐνῷ τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας ἢ μᾶλλον τὸ ὑπὲρ τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν πόλιν ἀγάπης ἦτο λίαν σφοδρόν, τὸ ὑπὲρ τῆς γενικῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος οὐδόλως ὑπῆρχεν.

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ χριστιανισμοῦ μόνον ἀνέθορεν ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς μιᾶς μεγάλης οἰκογενείας, ἧς ἕκαστον μέλος ὤφειλε νὰ ἐργάζηται ὑπὲρ τῶν λοιπῶν.

Ἡ ἰδία αὕτη εἶναι ἡ τροφὸς οὐ μόνον τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. «Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ λέξις βάρβαρος, »λέγει ὁ Max Muller, ἐξωβελίσθη ἀπὸ τοῦ λε»ξικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀνεγνωρίσθη τὸ »δικαίωμα πάντων τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου νὰ »ταξινομῶνται ὡς μέλη ἑνὸς γένους, ἐμπορεῖ »τις ἀληθῶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἤρξατο νὰ προοδεύῃ »ἡ ἐπιστήμη, ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη ἐτελέσθη »ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Ἡ μεγάλη ἰδέα ἡ συνοδεύουσα τοῦτο τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ἀδελφότητος, ἡ παριστῶσα τὸν ἕτερον πόλον τῆς Ἐκκλησίας, τουτέστιν ἡ εἰς ἕνα Θεὸν καὶ Πατέρα πίστις, προσέφερεν οὐχ ἧττον τὴν ἀπαιτουμένην διανοητικὴν ἄρουραν διὰ τὴν ἀμιλλαφῆ βλάστησιν τῆς ἐπιστήμης. Ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐπιτοπίων θεῶν, τῶν φυλετικῶν πρὸς τούτοις καὶ τῶν ἰδιοτίων θεοτήτων, αἵτινες ἦσαν σεβασταὶ ἐν τῷ κλασικῷ κόσμῳ, ἡ ἀνθρώπινος διάνοια ἀεί ποτε παρεξετρέπετο ἀπὸ τῆς ἑνότητος, ἥτις ὤφειλε νὰ συνδέῃ τὰ τέκνα τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἡ μονοθεΐα ἀναγνωρίσασα τὴν ἑνότητα τῆς θείας ἐξουσίας ἀπέδωκε τὴν ἑνότητα καὶ εἰς τὴν τάξιν τῆς φύσεως. Ἐνῷ οἱ περίοικοι λαοὶ ἐπτοοῦντο ἀπὸ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως καὶ μετὰ δεισιδαίμονος τυφλώσεως ἔθυον τὰ τέκνα των εἰς μετέωρον ἢ ἐρίστειον πῦρ, οἱ Ἑβραῖοι ἀνατιθέμενοι πάντα εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Ἰεχωβά, τοῦ Αἰωνίου, ἐκτὸς τοῦ ὁποίου ἕτερος θεὸς δὲν ὑπάρχει, εὗρισκον εἰς πάσας τὰς δυνάμεις καὶ θαυμάσιον τῆς φύσεως πηγὴν θάρρους καὶ εὐλογίας. *Ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἀνῆκον εἰς τὸν Κύριον, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι, πῦρ, χάλαζα, χιών, κρύσταλλος, πνεῦμα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ, πάντα ταῦτα ὤφειλον νὰ αἰνῶσι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὅτι αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν, ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος πρόσταγμα ἔθετο καὶ οὐ παρελεύσεται.*

Ὁ χριστιανισμὸς ἐνεδείξατο καὶ διέδωκε τὴν

μεγαλοπρεπῆ ταύτην θεωρίαν τῆς σχέσεως τῆς φύσεως πρός τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Καίτοι ἡ ἐκτίμησις τῆς καλλονῆς, τῆς τάξεως καὶ μεγαλοπρεπείας τῆς φύσεως ἐν τῇ ἑνότητι κατεκλύσθη ἐπί τινα καιρὸν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀσιατικοῦ ἀσκητισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς μεταφυσικῆς καί τινος μεταμορφωμένης πολυθείας, βαθμηδὸν ὅμως ἀνέκυψε πάλιν καὶ κατέσχε τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἡ ἀναπαισθείσα περιέργεια πρὸς πάσας τὰς ἀπόψεις, μεταβολὰς καὶ νόμους τοῦ ὀρυκτοῦ, φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ βασιλείου ἀρ'ἑνός, καὶ ἐξ ἄλλου ἡ ἐπακτικὴ μέθοδος τοῦ Βάκωνος ἐπλούτισαν τὰς φυσικὰς ἡμῶν γνώσεις κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους. Ἀλλ' ἐὰν ἐξετάσωμεν τί ἔδωκε τὸ νέον τοῦτο θέλγητρον εἰς τὴν φύσιν καὶ διέχει τρόπον τινὰ θεῖον φῶς ἐπ' αὐτῆς, δὲν εὑρίσκομεν ἄλλον παράγοντα τόσον περιφανῆ καὶ συντελεστικόν, ὡς τὰ δύω θρησκευτικὰ δόγματα, τὰ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀλώβητα διατηρούμενα ἐν τῇ Παλαιᾷ καὶ Νέᾳ Διαθήκῃ. Ὁ Humboldt, οὗτινος τὸ ὄνομα εἶναι γεγραμμένον μεταξὺ τῶν πρωτίστων ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιστημόνων, περιγράφει τὴν κατάστασιν τοῦ ἑβραϊκοῦ νοὸς ἐφ' ὅσον διακρίνεται ἀπὸ ἐκείνου τῶν λοιπῶν ἐθνῶν ὡς ἑξῆς.

«Χαρακτηριστικὸν ἰδιαίτερον τῆς ἑβραϊκῆς ποιήσεως εἶναι τὸ ὅτι ὡς ἀπαραγράπτῳ μονοθείᾳ ἀεὶποτε ἐγκολποῦται τὸ σύμπαν ἐν τῇ ἑνότητι αὐτοῦ, περιλαμβάνουσα σὺν τῷ ἐπιγείῳ βίῳ καὶ τὴν φωτοβόλον βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ Ἑβραῖος ποιητὴς δὲν εἰκονογραφεῖ τὴν φύσιν, ὡς αὐθύπαρκτον ἀντικείμενον, ἔνδοξον ἐν τῇ ἀτομικῇ αὐτῆς ὡραιότητι, ἀλλ' ὡς σχετιζομένην καὶ ὑποτεταγμένην εἰς ἀνωτέραν νοερὰν δύναμιν. Ἡ φύσις κατ' αὐτὸν εἶναι ἔργον δημιουργίας καὶ τάξεως, ζῶσα ἔκφρασις πανταχοῦ παρούσης θεότητος ἐν τῷ ὁρατῷ κόσμῳ.

Τούτου ἕνεκα ἡ λυρικὴ ποίησις τῶν Ἑβραίων εἶναι μεγαλοπρεπὴς καὶ σεμνή, καὶ παρουσιάζει πλουσίαν καὶ ζωηρὰν ἰδέαν τοῦ βίου τῆς φύσεως.

Ἐμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ, ὅτι εἷς μόνος ψαλμὸς ἐκπροσωπεῖ τὴν καθόλου εἰκόνα τοῦ κόσμου. Ἐκπληξιν αἰσθανόμεθα εὑρίσκοντες εἰς λυρικὸν ποίημα τόσον περιωρισμένον, ὁλόκληρον τὸ σύμπαν. Παρόμοιαι ἀπόψεις τοῦ κόσμου ἀπαντῶσι συχνάκις εἰς τοὺς ψαλμοὺς καὶ ἔτι πληρέστεραι εἰς τὸ ἀρχαιότατον καὶ πρὸ τοῦ Μωϋσέως ἴσως συνταχθὲν βιβλίον τοῦ Ἰώβ».

Ἡ θρησκευτικὴ λοιπὸν εὐλάβεια παρ' Ἑβραίοις ὡδήγησε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ἔρευναν καὶ γνῶσιν τῆς φύσεως. Περὶ δὲ τῆς ἐπιρροῆς της ἐπὶ τῆς καλλιεργείας τῆς φυσιολογίας ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἰδοὺ πάλιν πῶς ἀποφαίνεται ὁ μέγας φιλόσοφος τοῦ Βερολίνου. «Ὅταν ἀπεσβέσθησαν τὰ αἰσθήματα, ἐξακολουθεῖ οὗτος, ἅτινα ἐζωογόνουν τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα καὶ διεύθυνον τῶν ἀνθρώπων τὰ πνεύματα εἰς τὴν ὁρατὴν ἐκδήλωσιν ἀνθρωπίνης ἀρχαιότητος μᾶλλον ἢ εἰς τὴν παθητικὴν μελέτην τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, νέον πνεῦμα ἀνέτειλεν. Ὁ χριστιανισμὸς ἐξαπλούμενος βαθμηδὸν, ὁπουδήποτε ἐνιδρύθη, ὡς θρησκεία τῆς πολιτείας, οὐ μόνον ἐξήσκησεν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν κατωτέρων τάξεων, διδάσκουσαν τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων, ἀλλ' ἐξέτεινε πρὸς τούτοις τὰς ἰδέας ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῶν πρὸς τὴν φύσιν. Ὁ ὀρθαλμὸς δὲν ἐπανεπαύετο πλέον εἰς τὰς μορφὰς τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου. Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ῥητορικῶς ὀρθῇ καὶ πρακτικῶς εἰκονικῇ αὐτῶν διαλέκτῳ ἐδίδασκον ὅτι ὁ Δημιουργὸς ἐμεγάλυνεν ἑαυτὸν ἐν τῇ ἀψύχῳ, οὐχ ἧττον ἢ ἐν τῇ ἐμψύχῳ φύσει, διὰ τῆς ἀγρίας τῶν στοιχείων διαμάχης ἐπίσης, ὡς καὶ διὰ τῆς σκληρᾶς ἐνεργείας τῆς ὀργανικῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων. Ὅθεν ἡ τάσις τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἦτο ν' ἀποδείξῃ ἐκ τῆς διακοσμήσεως τοῦ Παντὸς, καὶ τῆς ὡραιότητος τῆς φύσεως, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Δημιουργοῦ· ἡ δὲ τάσις αὕτη τοῦ δοξάζειν τὴν θεότητα ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῆς ἐγένετο ἀφορμὴ πρὸς τὰς φυσικὰς ἐρεύνας».

Ἐκτὸς τῆς γενικῆς ταύτης συνδρομῆς εἰς τὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος ὀφείλομεν νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι εἰς τὴν ἐπὶ τῆς πτώσεως τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐπελθοῦσαν σύγχυσιν, αἱ αὐτοκρατορικαὶ σχολαί, αἱ προϋπάρχουσαι ἐφ' ὅλην τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἐξηφανίσθησαν. Εἰς τὰς μονὰς μόνον καὶ εἰς τὰ ἐν τοῖς μοναστηρίοις διατηρούμενα σχολεῖα, ἱδρυθέντα τὸ πρῶτον διὰ τὴν σπουδὴν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν καὶ διευθυνόμενα ὑπὸ τῶν μοναστῶν, διεσώθησαν ὀλίγαι γνώσεις ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κληρικοὶ ἦσαν οἱ διασώσαντες ἡμῖν θρησκείαν καὶ γλῶσσαν, καὶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ὑπαρξιν. Οὗτοι περισυναγαγόντες λείψανα τῆς ἀρχαίας σοφίας ἐν ταῖς μοναῖς καὶ σκήταις διετήρουν ζώπυρα τῆς παιδείας καὶ διετίλουν ταμίαι αὐτῆς καὶ διδάσκαλοι τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ.

Ἐπιστήμη λοιπὸν καὶ θρησκεία παρέσχον

πρὸς ἀλλήλας σημαντικὴν βοήθειαν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδετέρα δύναται νὰ ἰδιοποιῆται ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἐν τῷ σταδίῳ τῶν μαθήσεων καὶ ἐπειδὴ τὸ κτῆμα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μερισθῇ μεταξύ των ἀνάγκη εἶναι νὰ τὸ καλλιεργῶσιν ὁμοῦ. Ἀντὶ τοῦ νὰ ὦσι δυσμενεῖς, ἀντίζηλοι ἢ ἀδιάφοροι πρὸς ἀλλήλας, ἑκάστη ὀφείλει νὰ συντελῇ εἰς ἐναρμόνιον συμφωνίαν, ὥστε ἡ μάθησις μετὰ τῆς εὐσεβείας, ἡ διάνοια μετὰ τῆς ψυχῆς, νὰ παράξωσι μίαν καὶ μόνην ἀλλὰ καλλικέλαδον καὶ τερπνὴν συναυλίαν.

Δ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

SISMANOGLIO MEGALE

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΙΖ'.

(Τακτική).

Τῇς 19 Μαΐου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγινώσκονται ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, βιβλιοφύλακος, τὰ πρακτικὰ τῶν τριῶν ἡγουμένων τακτικῶν συνεδριάσεων. Ἐπ' αὐτῶν ὁ κ. **Ὀδ. Ἰάλεμος** παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ΦΠΖ' συνεδριάσεως παρελείφθη νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ πρότασις αὐτοῦ, ἡ περὶ ἀναβολῆς τῆς εἰς τὴν ἀγγελτήριον ἐπιστολὴν τῆς ἀρτισυστάτου Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς ἀδελφότητος ἀπαντήσεως τοῦ Συλλόγου εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν, ἰσοψηφίας γενομένης ἀπερρίφθη διὰ μόνης τῆς διπλῆς ψήφου τοῦ κ. προέδρου, ἀντιπροέδρου τοῦ συμβουλίου τῆς ἀδελφότητος, καὶ παρακαλεῖ νὰ σημειωθῇ τοῦτο ἐν τοῖς πρακτικοῖς· ἡ παράκλησις αὕτη τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλέμου γίγνεται ὁμοφώνως δεκτή. Ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν ὁ κ. *Πρόεδρος* ποιεῖται τὴν δε τὴν προσλαλιάν·

Ἀξιότιμοι συνάδελφοι,

Χαλεποὶ οἱ χρόνοι καθ' οὓς ἀναλαμβάνω τὸ τέταρτον τὴν προεδρείαν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἀλλ' οὐδαμῶς διστάζω ἀναλαβεῖν τὰ προεδρικὰ καθήκοντα, ἐκφράζω μάλιστα ὑμῖν τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀπονεμηθείσῃ μοι τιμῇ· διότι ἡ πεῖρα ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅτι, ὅτε οἱ χρόνοι χαλεποί εἰσι καὶ μεγάλαι παρίστανται δυσχέρειαι, τότε ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ποιεῖται καὶ τὰ μείζω ἅλματα πρὸς τὰ πρόσω, τότε ἀναφαίνονται οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Συλλόγου, τότε οἱ ἀκραιφνῶς αὐτὸν ἀγαπῶντες ὡς ἐθνικὸν ἵδρυμα, οἱ μὴ συμμεταβαλλόμενοι ταῖς περιστάσεσι, μηδὲ ἄλλο μὲν ἐν γλώσσῃ, ἄλλο δὲ ἐν φρεσὶν ἔχοντες, ἀλλὰ μετ' ἀφιλοκερδοῦς ζήλου παρίχοντες ἑαυτοὺς φρονίμους συνεργάτας καὶ συναντιλήπτορας τῶν συλλογικῶν ἔργων. Τίς ἐπελάθετο τῶν γενομένων μετὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην πυρκαϊὰν τοῦ 1870; Πόθεν τότε ὁ Σύλλογος οὐκ ἔλαβεν ἐνδείξεις ἀδελφικῆς συμπαθείας καὶ εὐνοίας; Τίς οὐ φυλάττει μετ' εὐλαβείας ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τὰς εἰλικρινεῖς ἐνδείξεις τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν Συλλόγου, τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου, τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τοσούτων ἄλλων; Ὅτι δὲ καὶ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος ἔσται τοιοῦτον, ἔτος ἐνδείξεων συμπαθείας καὶ εὐνοίας καὶ ἀντιλήψεως, χρηστὰς παρεχέτω ἡμῖν ἐλπίδας ἡ τοσαύτη κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας ἐκδηλωθεῖσα ὁμοφωνία. Διὸ θαρροῦντες ἐπὶ τὰ πρόσω χωρῶμεν, καλῶς εἰδότες ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἄνευ ἀγώνων τελεῖται· οἱ ἀγῶνες ἀναγκαῖοί εἰσιν, ὅπως οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος πολλὰ μὲν κατὰ τὸ εἰκοσαετὲς αὐτοῦ στάδιον ἔπραξε, πολλὰ δέ, καίπερ ἀναγεγραμμένα ἐν τῷ κανονισμῷ ὡς ἔργα αὐτοῦ, λείπονται ἔτι αὐτῷ πρὸς ἐκτέλεσιν, οἷον αἱ κοινοποιήσεις τῶν φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ προόδων· οἷαι καὶ ὅσαι ἀνακαλύψεις καὶ πρόοδοι! καὶ ὅμως οὐδεμία περὶ αὐτῶν ἐγίνετο κοινοποίησις τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, καίπερ τοῦ κανονισμοῦ διακελευομένου, ἵνα τακτικῶς περὶ αὐτῶν γίγνηται ἀνακοίνωσίς τις ὅπως διαδοθῇ ἡ γνῶσις καὶ φωτισθῶσι πολλοί. Ὅτε ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μετὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1870, νέας ἀρυόμενος δυνάμεις ἐκ τῆς καταστροφῆς, ἵδρυε τὰς διαρκεῖς αὐτοῦ ἐπιτροπάς, εἰς τὴν γόνιμον καὶ τελεσφόρον ἀπέβλεπε καταμέρισιν τῆς ἐργασίας καὶ εἰς τὴν ταχυτέραν διάδοσιν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος τῶν γνώσεων ἐκείνων, αἵτινες τὰ πεπολιτισμένα κοσμοῦσιν ἔθνη. Ὁ Σύλλογος κατ' ἀρχὰς διενοήθη, ἵνα ἀντὶ τῶν ἐπιτροπῶν πέντε καταρτίσῃ διαρκῆ τμήματα· α') Φιλολογικὸν καὶ Ἀρχαιολογικόν, β') Ἐπιστημονικὸν ἤτοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, γ') Ἐκπαιδευτικόν, δ') Ἠθικοκοινωνικὸν καὶ ε') Καλλιτεχνικόν,

ἔχοντα ἕκαστον ἴδιον προεδρεῖον, συγκροτοῦντα τακτικῶς ἰδίας συνεδριάσεις καθ' ἑβδομάδα ἢ δὶς τοῦ μηνός, δημοσιεύοντα ἐν ἰδίῳ τεύχει μετὰ τῶν πρακτικῶν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἑνότης τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Συλλόγου ἦν νεύτευκτος ἔτι, ὅπως μὴ χαλαρωθῇ, προὐτιμήθη ἡ σύστασις τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν. Ἐπέστη ἆρά γε ἡ ὥρα, ἵνα αὗται εἰς διαρκῆ μετασχηματισθῶσι τμήματα, μεταρρυθμιζομένου τοῦ κανονισμοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ 86 ἄρθρου; τούτου δὲ ἐπιτελουμένου γενήσεται ἆρά γε τακτικωτέρα ἡ καταμέρισις τῆς ἐργασίας καὶ αὐξήσουσιν αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου ἐπ' ἀγαθῷ, καὶ πρόοδος συντελεσθήσεται πραγματική; ὑποβάλλω τὰς σκέψεις ταύτας ὑπὸ τὴν ὑμετέραν μελέτην, ὁ δὲ χρόνος δείξει, εἰ ἐπέστη ὁ καιρός, ἵνα αἱ ἐπιτροπαὶ εἰς διηνεκῆ καὶ αὐτοτελῆ μετασχηματισθῶσι τμήματα στενῶς πρὸς ἄλληλα συνδεδεμένα καὶ πάντα ὁμοῦ τὸν Σύλλογον ἀποτελοῦντα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄλλαι εἰσὶν αἱ προὐργιαίτεραι καὶ μᾶλλον κατεπείγουσαι ἀσχολίαι. Πρῶτον ἡ βελτίωσις τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἡ αὔξησις τῶν πόρων τοῦ Συλλόγου. Διατί γενναιοφρόνων καὶ μεγαλοδώρων ὁμογενῶν πενταετεῖς συνδρομαὶ καθυστεροῦσιν ἐκ τῶν κατ' ἔτος χορηγουμένων τῷ Συλλόγῳ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν; διατί περιῆλθον εἰς λήθην ἔγγραφοι καὶ ἐπίσημοι ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς ὁ Σύλλογος τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ φιλομουσίᾳ διασήμων τούτων ἀνδρῶν ἐπὶ πίνακος ἀναγράψας ὡς εὐεργετῶν τῶν σχολείων καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἀνηρτήσατο αὐτὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων, ὅπως ἡ μνήμη αὐτῶν ἀθάνατος μένῃ καὶ εὐλογῆται ἐν γενεαῖς γενεῶν; διατί ὁ Σύλλογος ὁ τοσοῦτον δημοφιλὴς οὐκ ἀπεταθη μέχρι τοῦδε πρὸς τὸν λαὸν αἰτῶν τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ; οὐκ ἔχει ἀφορμὰς καὶ ἐνδείξεις, ὅτι εὑρήσει αὐτὸν λίαν πρόθυμον; Τὸ προεδρεῖον φροντίσει περὶ τούτων μετὰ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἔρχονται αἱ ἀσχολίαι περὶ τὰ ἐκπαιδευτικά. Εἰς ταῦτα μετὰ καρτερίας καὶ ἐνδελεχοῦς μελέτης ἐπιδοθῶμεν, διότι αἱ ἐκπαιδευτικαὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀνάγκαι καὶ ἐλλείψεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἰσί, πτερυγίζουσαι περὶ ἡμᾶς καὶ τιτυρίζουσαι, ὥσπερ χελιδόνες· ἂν θέλωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ὄντως ἐπὶ τὰ κρείττω μεταρρυθμίσαι καὶ προβιβάσαι εἰς ἣν τελειότητα ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν προελήλυθε καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς βαθμούς, δεόμεθα πολλῶν, χρόνου, παιδαγωγικῶν γνώσεων, φιλεκπαιδευτικῶν συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων σκοπίμως ἐργαζομένων, σχολείων καλῶς κατηρτισμένων καὶ οἰκοδομῶν καταλλήλων, διδασκάλων ἀξίων, διδασκαλείων πρὸς καταρτισμὸν διδασκάλων, γυμναστηρίων πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ σώματος καὶ συντήρησιν τῆς ὑγείας τῶν ἐκπαιδευομένων, γενικῶν ἐποπτῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, σχολικῶν καὶ παιδαγωγικῶν βιβλιοθηκῶν καὶ μουσείων, ἐφημερίδων ἐκπαιδευτικῶν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις χρημάτων, καὶ χρημάτων πολλῶν, πεντήκοντα τοὐλάχιστον ἑκατομμυρίων φράγκων. Τοιαύτη ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια· οἱ δὲ ἄλλως κρίνοντες ἀπατῶνται, οὐδέποτε ἴσως ἀναλογισάμενοι, ὅτι οἱ λαοὶ τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης καὶ οἱ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, ὅπως τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν παίδευσιν προαγάγωσιν ὅσον νῦν προήχθη, ἀμύθητα ἐδαπάνησαν χρήματα καὶ δαπανῶσιν ἔτι. Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς δαπανῶσι κατ' ἔτος περὶ τὰ 500 ἑκατομμύρια φράγκων; Ἠγωνίσαντο δὲ καὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας ἀτρύτους καταβάλλοντες μόχθους ὑπὲρ τῆς διαδόσεως καὶ προαγωγῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὡς τοῦτο ἀποδείξομεν ἐξιστοροῦντες ἔν τισιν ἀναγνώσμασι τὴν κατάστασιν τῆς δημοτικῆς τῶν γερμανῶν ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὴν ις', ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα. Ἡμεῖς ἓν μόνον ἔχομεν εὐτύχημα, ὅτι τὰ εὑρήματα τῆς πολυχρονίου πείρας ἐκείνων καὶ ἐπινοήματα καλῶς καὶ προσηκόντως μεταχειριζόμενοι, μηδ' εἰς ἐμπαθεῖς καὶ ἀνεμωλίους καταπτοούμενοι μικροφιλοτιμίας, δυνάμεθα πολὺ τὸν πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως χρόνον συντομεῦσαι καὶ ἀπὸ πολλῶν περιττῶν δαπανῶν αὐτὴν ἀπαλλάξαι. Ἀλλὰ καὶ οὕτω, βοηθούσης μάλιστα καὶ τῆς φιλομαθείας καὶ ὀξυμαθείας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, ἔχομεν χρείαν πολλῶν ἐτῶν καὶ πολλῶν ἑκατομμυρίων, ὡς εἴπομεν· πρὸ αὐτῶν δὲ δεόμεθα ἑτέρου τινός, οὗ ἄνευ οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων, ὁ δὲ ἀοίδιμος Κοραῆς συνεβούλευεν αὐτὸ ὡς μεγαλουργόν· τί δ' ἔστι τοῦτο; Ἡ *Γνῶσις* «δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ τὸ κοινὸν τῆς Κων»σταντινουπόλεως χρήματα, ἔγραφεν ὁ ἀοίδι»μος ἀνὴρ πρὸ 72 ἐτῶν, χρειάζεται καὶ γνῶσις, »διὰ νὰ κάμνῃ μὲ μικρὰν δαπάνην μεγάλα »πράγματα»· χρειάζεται καὶ γνῶσις, ἵνα ἀσφαλῶς προβαίνωμεν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικά, μήτε τὸν χρόνον, μήτε τὰ χρήματα κατασπαταλῶντες εἰς μάταια.

Ὁ Σύλλογος ἡμῶν μεγάλως ἐσεβάσθη τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀνδρός· διὸ ὀλίγα δαπανῶν οὐ μικρὰ κατώρθωσε, καλλίστην ποιησάμενος χρῆσιν τοῦ χρόνου, τῶν χρημάτων, τῶν νεωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἐφευρέσεων καὶ μεθόδων, ὅσον ἦν αὐτῷ δυνατόν· τοῦτ' αὐτὸ ἐπεύχομαι τῷ Συλλόγῳ καὶ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἀσχοληθησομένῳ περί τε ἄλλα καὶ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς γυμναστικῆς εἰς τὰ ἡμέτερα δημοτικὰ καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ περὶ τὴν σύστασιν σχολικῶν καὶ παιδαγωγικῶν Βιβλιοθηκῶν καὶ Μουσείων, καὶ περὶ τὴν σύνταξιν νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ χρηστομαθείας ἑλληνικῆς τῶν νεωτέρων ποιητῶν καὶ πεζογράφων πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἑλληνικῶν σχολείων. Περὶ τούτων ὅσον οὔπω ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ καθυποβαλεῖ τῇ κρίσει ἡμῶν τὰς καταλλήλους ἐκθέσεις· περὶ δὲ χρημάτων ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν, ὁ Σύλλογος ἔξει χρήματα, καὶ ἴσως πλείω ἢ ὅσα ἄλλοτε εἶχεν ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἀλλ' ὁ Σύλλογος πρὸ πάντων ἔστω ἀνώτερος τῶν μικροφιλοτιμιῶν, τηρῶν μὲν τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἄθικτον ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, χάριν δὲ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως τείνων τὴν χεῖρα ἀδελφικῶς καὶ προθύμως πρὸς τοὺς ἐθέλοντας συνεργάζεσθαι μετ' αὐτοῦ καὶ συμπράττειν. Ἡ πολιτεία τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐξ ἀρχῆς ἦν τοιαύτη πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Συλλόγους καὶ Φιλεκπαιδευτικὰς Ἀδελφότητας. «Αἱ σχέσεις τοῦ Συλλόγου πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔλεγον τῷ 1874 ὑπέχων λόγον καὶ εὐθύνας τῶν πεπραγμένων, πολλαὶ καὶ ποικίλαι εἰσί, διότι καὶ οἱ Σύλλογοι πολλοί, δέκα μὲν καὶ ἓξ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἑξήκοντα δὲ περίπου ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, πολλὰ μὲν καὶ διάφορα φέροντες ὀνόματα, φιλολογικοί, φιλεκπαιδευτικοί, φιλόμουσοι, σύλλογοι, ἀδελφότητες, ἀναγνωστήρια κτλ., ἑνὸς δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ στοχαζόμενοι σκοποῦ, τῆς καλλιεργείας δηλονότι καὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας. Πρὸς πάντας δὴ τούτους ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἀεὶ φιλικὴν τείνει χεῖρα καὶ ἀδελφικῶς δεξιοῦται καὶ ὑποστηρίζει ὅλαις δυνάμεσι, καλῶς γινώσκων, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις Σύλλογοι, ὡς κέντρα διανοητικὰ καὶ ἑστίαι φωτοβόλοι, ὅσῳ πληθύνονται καὶ συνενοῦσι τὰς ἑαυτῶν ἀκτῖνας, τοσούτῳ καὶ τὸ φῶς ἐκπέμπουσι λαμπρότερον καὶ τελεσιουργότερον. Διὸ περί τε τῆς συστάσεως αὐτῶν ὅσον οἷόν τε προνοεῖ καὶ κήδεται, καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν δὲ αὐτῶν καὶ προαγωγὴν οὐ μικρὸν συντελεῖ, πᾶσαν αὐτοῖς παρεχόμενος προθύμως ἀρωγὴν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ. Τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι τῷ Ἠπειρωτικῷ, τῷ Θρᾳκικῷ, τῷ Ἱερατικῷ, τῷ Θεσσαλικῷ καὶ δωμάτια παρεχώρησεν ἐν τῷ νεοδμήτῳ αὐτοῦ καθιδρύματι, ὅπως συνοικῶσι μετ' αὐτοῦ καὶ εὐκολώτερον συνεργάζωνται;

»Ἀλλὰ καὶ οἱ Σύλλογοι, οἵ τε ἐνταῦθα καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἄσμενοι πᾶσαν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ παρέχουσι πληροφορίαν καὶ συνεργασίαν, τιμῶντες αὐτὸν καὶ γεραίροντες ὡς πρεσβύτερον ἀδελφὸν ἢ πατέρα καὶ ὡς πρόθυμον ἐν πᾶσι συνεργάτην αὐτοῖς καὶ συναντιλήπτορα. Εἰ δὲ αἱ κινήσεις τῶν Συλλόγων ἔστιν ὅτε καὶ αἱ ἐνέργειαι ἀκανόνιστοί εἰσι, τοῦτο φυσικόν ἐστι τῆς θερμουργοῦ νεότητος καὶ τῆς ἀπειρίας αὐτῶν ἀποτέλεσμα. Οἱ Σύλλογοι, καὶ αὐτοὶ οἱ τελειότατοι, οὔτε Ἀκαδημίαι εἰσὶν ἐξακριβοῦσαι καὶ ἐξονυχίζουσαι τὰ φιλολογικά, τὰ γλωσσικά, τὰ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ζητήματα, οὔτε Πανεπιστήμια ὑψηλότερον καὶ ἐπιστημονικώτερον διδάσκοντα, ἀλλ', ὡς πολλάκις εἴρηται, ἁπλᾶ εἰσι φιλομαθείας καὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐργαστήρια· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φιλομάθεια ἕλκει τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν κατὰ Πλάτωνα, «Τὸν ἄρα τῷ »ὄντι φιλομαθῆ πάσης ἀληθείας δεῖ εὐθὺς ἐκ »νέου ὅτι μάλιστα ὀρέγεσθαι». (Πλάτ. Πολ. ς'. 485), καὶ πρὸς τὴν ἐπιστήμην οἱ σύλλογοι ἐξ ἅπαντος, τοῦ χρόνου προϊόντος, τελειότεροι καταρτισθήσονται καὶ ἐπιστημονικώτεροι. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θαυμασίως τὸν σκοπὸν δι' ὃν συνίστησαν ἐκτελοῦσι, περὶ ἐξαπλώσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως εἰς τὰς ἐπαρχίας μεριμνῶντες, ἐπόπτας ἀποστέλλοντες πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, περιοδικὰς συντελοῦντες συνόδους τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀνάγκας ἐξετάζοντες τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως καὶ τὴν δέουσαν ἐπάγοντες θεραπείαν, φροντίζοντες δὲ καὶ περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ μνημείων καὶ περὶ διασώσεως τῶν ἀρχαίων, συνεννοούμενοι περὶ τούτων καὶ συνεργαζόμενοι καὶ βοηθούμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνθαμιλλώμενοι «καλὸν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχοι ἔμμεναι ἄλλων».

»Ταῦτα φρονεῖ ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος καὶ κατὰ ταῦτα ἀεὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς συλλόγους ἐπολιτεύσατο, ἐπιθυμῶν, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν ἐλευθέρως μὲν καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῶν ἄλλων ὡς ἐν ὁμοσπονδιακῇ πολιτείᾳ ἐργάζηται, ἀλλ' οἱ πάντες ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ὑπὸ τῶν αὐτῶν φρονημάτων καὶ ἀρχῶν ἐμφορῶν-

ται καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν τείνωσι σκοπόν, τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας».

Τοιαῦτα τὰ φρονήματα καὶ ἡ πολιτεία τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Τούτου ἕνεκα, ὅτε τινὲς τῶν ἐπαρχιακῶν συλλόγων ἐξητοῦντο τὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ, οὗτος ἀπεποιήσατο λογιζόμενος ἐπιβλαβεστάτην τὴν ἐξάρτησιν καὶ συγχώνευσιν τῶν ἐπαρχιακῶν συλλόγων καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς αὐτοβουλίας καὶ αὐτενεργείας τῶν ἐπαρχιῶν· οὐδέποτε ὅμως ἐπαύσατο ἀνακοινούμενος αὐτοῖς ὅ,τι ἐνόμιζε καλὸν καὶ λυσιτελές· ὥστε οὐδαμῶς καινοτομεῖ καὶ νῦν τὴν αὐτὴν βαδίζων πορείαν.

Ὅ,τι λοιπὸν κατὰ τὸ 1874 ἀνεκοινοῦτο τοῖς ἐπαρχιακοῖς συλλόγοις, ἵνα περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ φροντίζωσι καὶ περὶ διασώσεως τῶν ἀρχαίων, τοῦτο ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἔχει καθῆκον ἵνα συστήσῃ αὐτοῖς καὶ αὖθις δι' ἐγκυκλίου, προσκαλῶν αὐτούς, ἵνα ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀναγράψωσι καὶ τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων καὶ διάσωσιν τῶν ἀρχαίων, συνδέοντες διὰ τούτων καὶ διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν στενῇ συναφείᾳ τὸ παρελθὸν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους μετὰ τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τοῦ μέλλοντος· διότι τὸν μὲν ἐκπαιδευτικὸν αὐτῶν σκοπὸν ἐκπληροῦντες καὶ ἐπιδιδόμενοι, ὡς μέχρι τοῦδε πράττουσιν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως, πρὸς μόρφωσιν συντελοῦσι τῆς νέας γενεᾶς καὶ παρασκευάζουσι τὸ μέλλον, περὶ δὲ τὴν συλλογὴν ἀσχολούμενοι τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἀρίδηλον καταστήσουσιν, ὅτι τὰ ἤθη, τὰ ἔθη, αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις, καὶ καθόλου εἰπεῖν ὁ ἑλληνισμὸς τῶν προγενεστέρων γενεῶν, ζῶσιν ἄνευ διακοπῆς ἀθάνατα ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας ὡς ἐθνικώτατον γνώρισμα. Εἰς δὲ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων καταγινόμενοι, διατηρήσουσι μαρτύρια ἀνεξάλειπτα, ὅτι αἱ χῶραι, ἐν αἷς μορφοῦται ἡ νέα γενεὰ καὶ παρασκευάζεται τὸ μέλλον αὐτῆς, διασώζονται δὲ ζῶσαι αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις τῶν προτέρων γενεῶν, ἀνέκαθεν ἦσαν ἑλληνικώταται, ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν φρουροῦσαι ἔτι μνημεῖα ἑλληνικῆς τέχνης, θεῖον καὶ ἀπαράμιλλον ἀπαστράπτοντα κάλλος.

Ἐπίστη καιρός, ἵνα πάντες καὶ οἱ ἐνταῦθα καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συντονώτερον τῆς συλλογῆς καὶ διασώσεως αὐτῶν ἐπιληφθῶμεν· διότι ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἔτη παρῆλθον, ἐξ οὗ ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς συνεβούλευσε τὴν συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης· καίτοι δὲ πολλοὶ ταῖς σοφαῖς τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς συμβουλαῖς ἑπόμενοι, εἰς συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἐπεδόθησαν, ὀλίγη ὅμως συνηθροίσθη, ἡ δὲ πλείστη, πολυτιμοτέρα τῶν πολυθρυλήτων ἀργυροφύρων σκωριῶν καὶ ἐκβολάδων, κεῖται κατακεχωσμένη καὶ ἀνεκμετάλλευτος, διότι οἱ σύλλογοι τῶν ἐπαρχιῶν ὅλως ὠλιγώρησαν τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων, οὐδὲ παρέσχον χεῖρα βοηθείας τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, καὶ περ ἔχοντες πολλὰς εὐκολίας, οἷαι ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Κοραῆ οὐχ ὑπῆρχον.

Τί συμβουλεύει ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ πρὸς συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης; «Διὰ νὰ συναχθῇ, »λέγει, τοιαύτη ὕλη, ἀνάγκη εἶναι νὰ περιέλ»θωσι τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ Ἀσιανὴν Ἑλλάδα »καὶ τὰς νήσους αὐτῶν δύο νέοι λόγιοι, εἷς τοῦ »ἄλλου χωριστά, ἔχοντες δύο λεξικὰ τῆς κοι»νῆς γλώσσης μὲ προσκολλημένον φύλλον ἓν »ἄγραφον εἰς ἕκαστον φύλλον τυπογραφημένον· »καὶ νὰ συνάξωσι μὲ τὴν ἰσχάτην ἀκρίβειαν »ὄχι μόνον τὰς λέξεις, ὅσαι λείπουσιν ἀκόμη »ἀπὸ τὰ κοινὰ λεξικά, ἀλλὰ καὶ τὰς φράσεις »τῆς γλώσσης καὶ αὐτὰς τὰς παροιμίας, ὅσας »ἔχει καθ' ἡμέραν εἰς τὸ στόμα ὁ κοινὸς λαός».

Ἀλλ' ἀντὶ δύο λογίων ξένων καὶ ὅλως ἀγνοούντων τὰς τοπικὰς διαλέκτους τῶν ἐπαρχιῶν, ἃς διέρχονται, ἡμεῖς ἔχομεν νῦν ἑκατὸν περίπου συλλόγους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δυναμένους εὐκολώτατα συλλέξαι μὴ μόνον τὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ παροιμίας, ἀλλὰ καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ εἴ τι ἄλλο περιβεβλημένον ἐστὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, οἷον παραμύθια, αἰνίγματα, λογοπαίγνια, εὐχαί, ἐπῳδαί.

Καθῆκον ἔχει λοιπὸν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, ἵνα ἀποταθῇ πρὸς τοὺς ἐπαρχιακοὺς συλλόγους καὶ προτρέψῃ αὐτοὺς πρὸς συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης· διότι καὶ μικρὰν ἀμοιβὴν παρέχει τοῖς συλλογεῦσι, δέκα λίρας ἑκάστῳ, ὅταν ἡ συλλογὴ αὐτοῦ ἀξία κριθῇ, τὰς δὲ συλλογὰς αὐτῶν δημοσιεύει ἐν τῷ Περιοδικῷ αὐτοῦ. Ἠκούσατε δὲ κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπισχνουμένης ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς ἀποτεθησαυρισμένης γλωσσικῆς ὕλης ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου δημοσιεύει τοῦτο τὸ ἔτος ἐν τῷ Περιοδικῷ. Ἐγὼ δὲ πέποιθα, ὅτι οὐ μόνον ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι μετὰ συντόνου προθυμίας ἐργασθήσονται καὶ παρασκευάσουσι πολλὰ ἀναγνώσματα ἀρχαιολογικά, ἐκπαιδευτικά,

ἐπιστημονικὰ καὶ λοιπά· καλὸν δὲ ἵνα ἀπὸ ταύτης τῆς ἑβδομάδος ἄρξωνται συνερχόμεναι καὶ μελετῶσαι τὰ μέχρι τοῦδε πρακτικὰ αὐτῶν, ὅπως ἴδωσι τίνα ἐκ τῶν προταθέντων ἐτελέσθησαν καὶ τίνα μένουσιν ἀνεκτέλεστα, οἷον ἡ ἔκδοσις λατινικῆς Βιβλιοθήκης· ἀλλ' ἴσως πρὸς τῇ Ζωγραφείῳ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ Λατινικὴ βιβλιοθήκη τοῦτο τὸ ἔτος προκηρυχθήσεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, φιλομούσου ἀνδρὸς ἀναδεχθησομένου τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως. Πέποιθα δὲ ὡσαύτως, ὅτι καὶ πάντα τὰ μέλη μετὰ ζήλου τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἐκπληρώσουσιν, ὅπως ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μένῃ, ὡς καὶ πρότερον, γενικὸς ἐπόπτης καὶ ἰθύντωρ τῆς διανοητικῆς τοῦ ἡμετέρου γένους κατὰ τὴν Ἀνατολὴν κινήσεως πρὸς τὰ πρόσω καὶ προκοπῆς καὶ δυνηθῇ συγκροτῆσαι τοῦτο τὸ ἔτος τὸ συνέδριον τῶν Συλλόγων, ἂν αἱ περιστάσεις ἐπιτρέψωσι. Τελευτῶ τὸν λόγον ἐπαναλαμβάνων ὅ,τι κατὰ τὸ 1873 ἔλεγον ἀναλαμβάνων τὴν προεδρείαν· «Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, »ἅτε γενικὸς ἐπόπτης καὶ ἰθύντωρ τῆς πνευ»ματικῆς τοῦ ἡμετέρου γένους κατὰ τὴν Ἀνα»τολὴν κινήσεως, καθῆκον ἔχει μέγα πρὸς ἀ»σφαλεστέραν ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ, »δι' ὃν οἱ Σύλλογοι καθιδρύονται, στενωτέρας »μετ' αὐτῶν ἐκάστοτε συνάπτειν σχέσεις, καὶ »ἀρίστην τῶν ἑαυτοῦ ἐργασιῶν ἐπιτιθέμενος κο»ρωνίδα, εἰς περιοδικὰς αὐτοὺς συγκαλεῖν συνό»δους, προσκαλῶν ἅμα καὶ ἄλλους λογίους, »ὅπως ἐν αὐταῖς φιλολογικά τε καὶ ἀρχαιολο»γικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ζη»τήματα εἰς τὰς ἡμετέρας χώρας ἀναφερόμενα »συζητῶνται καὶ διαλευκαίνωνται».

Εἶτα ἀναγινώσκεται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σάθα ἀπὸ 18)30 Ἀπριλίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀπὸ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παραλαβὴν τῆς ἀπευθυνθείσης αὐτῷ ἐπιστολῆς καὶ παραπονεῖται δι' ὅσα ὁ Σύλλογος περὶ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἔγραφεν αὐτῷ· θεωρεῖ δὲ πᾶσαν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου *χαριστικήν*, ἄδικον οὐ μόνον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ διαθέτου μακαρίτου Σουλήνη, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὑπόληψιν αὐτὴν τοῦ Συλλόγου, τοῦ ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης.

Τῆς ἐν Ἐρζιγκιάνῃ τοῦ Πόντου ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπὸ 19 Ἀπριλίου, εὐγνωμονούσης τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ψηφισθείσῃ συνδρομῇ ὑπὲρ τῆς ἰδίας σχολῆς, καὶ συνιστάσης τὸν κ. Δημήτριον Σιμωνίδην πρὸς παραλαβὴν αὐτῆς.

Τῆς ἐν Μοναστηρίῳ (Βιτωλίοις) Φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος *Καρτερίας*, ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἀγγελλούσης τὴν παραλαβὴν τῆς συγχαρητηρίου ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ ἐκφραζούσης τὴν ἑαυτῆς εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου συγγράμματος καὶ τῇ δεκαλίρῳ συνδρομῇ, πρὸς ἧς τὴν παραλαβὴν συνίστησι τοὺς ἐνταῦθα καπνοπώλας ἀδελφοὺς Σωσσίδας.

Τοῦ κ. Γ. Π. Καλενδέρη Καισαρέως, ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἐξαιτουμένου, ὅπως συσταθῇ παρὰ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας ἐν Ἀθήναις πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του.

Τοῦ κ. Σ. Στογιαννοπούλου, παραιτουμένου τῆς εἰδικῆς γραμματείας ἕνεκα ἰδίων ἐργασιῶν.

Τοῦ κ. Ι. Α. Πανᾶ, αἰτουμένου τὴν διαγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μητρῴου τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου, παραιτουμένου ἀπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Ἀπ. Βαφειάδου παραιτουμένου ὡσαύτως ἀπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τῶν ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ κ.κ. Κοττάδου, Πίστη καὶ Σ$^{\beta\iota}$, ἀπὸ 11 τρέχοντος δι' ἧς ἀγγέλλοντες τὴν ἐκεῖ σύστασιν μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν ἐν Μοναστηρίῳ σχολείων καὶ τινας ἐγκυκλίους ἀποστέλλοντες, ἐξαιτοῦνται τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου ἀρωγήν.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀρωγοῦ Ἀδελφότητος *Ἑστία Μουσῶν*, ἀπὸ 15 ἐνεστῶτος, ἀγγελλούσης τὴν πρὸ πολλοῦ σύστασιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς καὶ ἐξαιτουμένης οὐ μόνον πρὸς ἑαυτὴν τοῦ Συλλόγου σχέσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν αὐτοῦ συνδρομήν.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ Ἀδελφότητος *Ἰωνίας*, ἀπὸ 18 παρόντος, αἰτουμένης τὴν ἠθικὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν καὶ τὴν χορηγίαν τοῦ Περιοδικοῦ αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Θ. Ἥλεμος,** ἐκ τῆς ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σάθα ἀφορμὴν λαβών, ἐρωτᾷ τὸ προεδρεῖον, ἂν ἀληθῶς ὁ πρώην Πρόεδρος, ταῖς προτροπαῖς τῆς Α. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πειθόμενος, ἀνήγγειλε τῷ κ. Σάθᾳ, ὡς αὐτός ἐν τισι τῶν προηγουμένων συνεδριάσεων ἅπαντων εἰς ἐπερώτησιν τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου εἶπεν, ὅτι ἀφαιρεῖται αὐτὸν τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Σουλήνη ἐν τῇ διαθήκῃ δοθὲν δικαίωμα τῆς εἰς Ἄθω μεταβάσεως πρὸς

ἔρευναν, μελέτην καὶ καταγραφὴν τῶν ἀρχαίων χειρογράφων τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν ἐκεῖ Μονῶν.

Ὁ κ. **Γ. Δημητριάδης** ὑποστηρίζων τὴν ἐρώτησιν τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλέμου λέγει ὅτι ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς συνεδριάσεως τῆς 28 Ἀπριλίου τοῖς ἄρτι ἀναγνωσθεῖσι μετὰ λύπης παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶναι σεσημειωμένη ἡ πρότασις αὐτοῦ, ἣν τότε ὁ Σύλλογος ἐδέξατο, νὰ ἐρωτηθῇ δηλ. ὁ κ. Σάθας, ἂν δέχηται τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ διαθέτου, ἐὰν δὲ ὁ κ. Σάθας ἀρνηθῇ, τότε ὁ Σύλλογος νὰ ἀναζητήσῃ τὸν πρὸς τοῦτο ἁρμόδιον ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσιν ἢ ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ τέλος ἐν ἀποτυχίᾳ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου περὶ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου Ταῦτα ὁ κ. Δημητριάδης παρακαλεῖ, ὅπως σημειωθῶσιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

Κατόπιν τοῦ κ. **Θ. Σαλτέλη** εἰπόντος ὅτι πρὸ παντὸς ἀνάγκη ν' ἀναγνωσθῇ ἡ τοῦ Συλλόγου περὶ τούτου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Σάθαν, ἀναγινώσκεται αὕτη, καθ' ἣν ὁ κ. Σάθας παρακαλεῖται νὰ δηλώσῃ ἂν δύνηται προσκαλούμενος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον, ἅμα δ' ἀγγέλλεται αὐτῷ, ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἕτερος λόγιος διακεκριμένος ἐπὶ ἀρχαιολογικαῖς καὶ παλαιογραφικαῖς γνώσεσι καὶ μελέταις πρόθυμός ἐστι ν' ἀναπληρώσῃ αὐτόν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Προέδρου εἰπόντος ὅτι ὁ Σύλλογος ὀφείλει καὶ θέλει διαφυλάξει καὶ πιστῶς ἐκτελέσει τὴν ῥητῶς ἐκφρασθεῖσαν τελευταίαν τοῦ διαθέτου ἐντολήν, ὡς ἱεράν, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον ὑπὸ τοιοῦτο πνεῦμα θέλει ἀπαντήσει τῷ κ. Σάθᾳ, ὁ Σύλλογος ὁμοφώνως ἀποδέχεται τὰ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ῥηθέντα.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον, προτεινόμενος, ἐπίτιμον μέλος, ὑπὸ τοῦ προεδρείου ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος, ὡσαύτως δὲ ὡς τακτικὰ μέλη προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Βασιάδου, Σαλτέλη καὶ Παπαρρούση ὁ κ. Ἀθ. Ἀργυρός, δημοδιδάσκαλος, καὶ ὁ κ. Εὐάγ. Ἀμαξόπουλος, καθηγητής

Ἀκολούθως ὁ κ. Πρόεδρος αἰτεῖται πίστωσιν τεσσάρων λιρῶν πρὸς ἀγορὰν γραφικῆς ὕλης. Ἡ πίστωσις παραχωρεῖται.

Μετὰ ταῦτα, τῇ προτάσει τοῦ κ. *Προέδρου*, ἀποφασίζεται ἡ δημοσίευσις διὰ τῶν ἐνταῦθα ἐφημερίδων τῶν ἐκθέσεων τῆς ἐπετείου τοῦ Συλλόγου ἑορτῆς.

Λόγου δὲ γενομένου περὶ τῆς ὀργανοθήκης καὶ πάντων μὲν διεκτραγῳδησάντων τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν, εἰς ἣν τὰ ὄργανα τῆς φυσικῆς εὑρίσκονται, ἄλλων δ' ἄλλοις τὴν εὐθύνην ἀποδιδόντων, ἄλλων δὲ τοὺς ὄντας ὑπευθύνους δικαιολογούντων καὶ ὑπερασπιζόντων,

Ὁ κ. **Ὀδ. Ἰάλεμος** ἀναγινώσκων τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ λέγει ὅτι κατὰ τὸν κανονισμὸν ὁ μόνος ὑπεύθυνος εἶναι ὁ βιβλιοφύλαξ, καὶ οὗτος ὀφείλει νὰ δώσῃ λόγον τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῆς ὀργανοθήκης.

Ὁ **Βιβλιοφύλαξ** ἁπάντων συνομολογεῖ μέν, ὅτι ὁ κανονισμὸς αὐτὸν καθίστησιν ὑπεύθυνον, ὡς αὐτῷ ἀνατιθεὶς τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ τῆς ὀργανοθήκης, ἀλλὰ παρακαλεῖ ἅμα τὸν Σύλλογον νὰ συνομολογήσῃ ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ ἐλάχιστον μετέχει τῆς εὐθύνης, διότι παρὰ τὰς ῥητὰς τοῦ κανονισμοῦ διατάξεις ἀφῆρεσε σιωπηρῶς τὸν Βιβλιοφύλακα τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπομένως καὶ τὴν εὐθύνην, ἀνατιθεὶς κατ' ἔτος εἰς εἰδικὸν ἔφορον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ὀργανοθήκης· προστίθησι δέ, ὅτι πολλάκις ἐπισκεψάμενος τὴν ὀργανοθήκην καὶ οἰκτείρας τὴν κατάστασιν τῶν ὀργάνων, σχεδὸν ἀχρήστων καταστάντων, ἐποιήσατο τὰς προσηκούσας παρατηρήσεις τῷ πρώην Προέδρῳ παραστήσας αὐτῷ ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ ληφθῶσι μέτρα πρὸς προλῆψιν τῆς παντελοῦς αὐτῆς καταστροφῆς, καὶ νὰ παρακληθῇ ὁ ἔφορος τῆς ὀργανοθήκης, ὅστις ἐπὶ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη οὐδ' ἅπαξ ἐπεσκέψατο αὐτήν, νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς διορθώσεως τῶν οὔπω ἐντελῶς κατεστραμμένων ὀργάνων, ἢ τοὐλάχιστον νὰ παραιτηθῇ, ἂν δὲν εὑκαιρῇ πρὸς τοῦτο, ὅπως ἀναπληρωθῇ ὑφ' ἑτέρου καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν θέλησιν ἔχοντος νὰ ἐπιμελῆται τῆς ὀργανοθήκης.

Ὁ κ. **Τηλ. Καραθεοδωρῆ** προτείνει νὰ ἐκλεχθῇ ἕτερος ἔφορος ἀντὶ τοῦ κ. Α. Σπαθάρη, ὅστις μεθ' ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἀγάπην αὐτοῦ, ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν, δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἔρχηται συχνὰ εἰς τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐπιμελῆται τῶν ὀργάνων. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. Καραθεοδωρῆ ὑποστηρίζει ὁ κ. Στ. Σατραζάμης καὶ ὁ κ. Γ. Δημητριάδης. Πολλῶν δ' ἄλλων προτάσεων γενομένων, ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται νὰ παρακληθῇ ὁ ἔφορος τῆς ὀργανοθήκης κ. Α. Σπαθάρης, ὅπως εἴτε μόνος εἴτε μετὰ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τῶν κ. κ. Τηλ. Καραθεοδωρῆ, Γ. Δημητριάδου καὶ Θ. Σαλτέλη ἐξετάσῃ καλῶς τὰ τῆς ὀργανοθήκης καὶ ὑπο-

βάλῃ τῷ Συλλόγῳ τὴν γνώμην περὶ τῶν λη-πτέων μέτρων.

Μετὰ ταῦτα ἅτε προκεχωρηκυίας λίαν τῆς ὥρας (11 μ.μ.) ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλων ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ Ι.Καρολίδου ἀνάγνωσις τῆς «Περὶ τῶν παροιμιῶν τοῦ Καλίρου Ἀλῆ» πραγματείας ἀναβάλλεται εἴς τινα τῶν ἑπομένων συνεδριάσεων διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΛΗ'.

(Τακτική).

Τῆς 26 Μαΐου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀνακοινοῖ τὴν προσφορὰν διαφόρων βιβλίων[1]. Τοῖς δωρηταῖς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι. Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ μὲν πρῶτον, ἐπίτιμα μέλη ὑπὸ τοῦ προεδρείου προτεινόμενοι, ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Ch. Tissot πρεσβευτὴς ἐνταῦθα τῆς Γαλλίας καὶ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ὁμογενὴς ἰατρὸς κ. Στ. Μεταξᾶς. Τὸ δεύτερον δὲ καὶ γίγνονται δεκτά, ἐπίτιμον μὲν μέλος, ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος, τακτικὰ δὲ οἱ κ κ. Ἀθ. Ἀργυρὸς δημοδιδάσκαλος καὶ Εὐαγ. Ἀμαξόπουλος καθηγητής.

Μετὰ ταῦτα ἐκλέγονται ἀντὶ τῶν παραιτηθέντων ἀντιπρόεδροι μὲν ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἐλύτης καὶ ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Σαλτέλης· εἰδικὸς δὲ γραμματεὺς ὁ κ. Ἀθανάσιος Ἀργυρός.

Εἶτα ὁ κ. Κ. Κοντόπουλος ἀναγινώσκει τὴν «Περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης» πραγματείαν αὐτοῦ. (Ἴδε σελ. 9).

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως ὁ κ. *Πρόεδρος* συστήσας τὸ ἔργον θερμῶς, ὅπερ ἐπεχείρησεν ὁ κ. Κοντόπουλος, καὶ προσθεὶς ὅτι καὶ ἐν Ἠπείρῳ πολλαὶ ὁμηρικαὶ λέξεις σώζονται ἔτι ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, οἷα π. χ. *μάσταξ*=ἀκρὶς καὶ ἄλλαι, εὐχαριστεῖ τῷ κ. Κ. Κοντοπούλῳ καὶ διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΦΛΘ'.

(Τακτική).

Τῆς 2 Ἰουνίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Συλλόγου τῶν Φιλομαθῶν *Ξενοφῶντος* ἀπὸ 29 Ἀπριλίου, δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν περιζ σῆς Τραπεζοῦντος Σχολείων, καί, περιγράφων οἰκτρὰν τὴν κατάστασιν τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐφίστησι τὴν σύντονον προσοχὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Δ. Σταματιάδου, παραιτουμένου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγιείας αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Κ. Ἡρακλείδου ἀπὸ 19 Μαΐου, δι'ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ἵνα γνωστοποιήσῃ αὐτῷ εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκεται τὸ πρὸ πολλοῦ σταλὲν εἰς τὸν Σύλλογον δρᾶμα αὐτοῦ *Τὸ πυρποληθὲν Μοναστήριον*.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἡρακλείδου παρατηρεῖ ὅτι ἐνεκρίθη ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ δράματος αὐτοῦ, ὡς μὴ ὑπάρχοντος ποιητικοῦ ἀγῶνος.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς παρακαλεῖ αὕτη τὸ προεδρεῖον, ὅπως φροντίσῃ περὶ ἐξευρέσεως πόρων ὑπὲρ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τοῦ Συλλόγου σκοποῦ.

Ἀνωνύμου περὶ παροιμιῶν τοῦ Πόντου.

Εἶτα ἀγγέλλεται προσφορὰ βιβλίου, ἧς πρὸς τὸν δωρητὴν ἐκφράζονται αἱ εὐχαριστίαι τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον, καὶ ψηφισθέντες γίγνονται δεκτοὶ ἐπίτιμα μέλη ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Tissot πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐνταῦθα, καὶ ὁ κ. Στ. Μεταξᾶς ἰατρὸς ἐν Μασσαλίᾳ. Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Γ. Ἀγγελίδης, ἔμπορος, καὶ Γ.Καραπαναγιώτης ἐμποροϋπάλληλος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Θ. Σαλτέλη, Θ. Τάγη καὶ Δ. Κυμπρίτη.

Εἶτα τῇ τοῦ κ. **Ν. Παρανίκα** προτάσει ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου Φιλίππου Ἰωάννου

Ὁ Σύλλογος ψηφίζει

α') ὅπως ὁ μὲν κ. Ι. Καρολίδης ἀναγνῷ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός, β') ὅπως ἀπευθυνθῇ τῇ τεθλιμμένῃ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ συλλυπητήριος ἐπιστολή.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἀ. Μαλιάκας,** εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὸ α' Μέρος τῆς ἐκθέσεως, *Περὶ συντάξεως νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων*

---

1) Κατάλογος ἰδιαίτερος τῶν προσφορῶν βιβλίων εὑρηται ἐν τῷ τέλει τοῦ τεύχους. Σημ. Συν. Ἐπ.

τῶν φύλλων. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐξάρας τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐκθέσεως, ἐξέφρασε τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ λύπην ἐπὶ τῇ ὀλιγωρίᾳ, ἣν ἐκδηλοῦσι διὰ τῆς ἀπουσίας αὐτῶν τὰ μέλη προκειμένου περὶ ἔργων τῶν ἐπιτροπῶν τοιούτων, οἷον καὶ ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἔκθεσις, καὶ οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Χ'.

(Τακτική).

Τῇς 9 Ἰουνίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ **Πρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 6/18 Ἰουνίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς τῆς 30ης Μαΐου ἐξελέχθη πρόεδρος μὲν αὐτῆς ὁ Ἄρχων Μέγας Λογοθέτης κ. Σ. Ἀριστάρχης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Κ. Περδικίδης, καὶ ὑποβάλλει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου α') νὰ ἐκλεχθῶσιν ὡς μέλη αὐτῆς οἱ κ. κ. C. G. Curtis, Ἀρχιπρεσβύτερος τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, W. H. Cullen καὶ ὁ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου ἔφορος Dr P. Déthier, καὶ β') ἵνα προπαρασκευάζηται ὑπὸ τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ἡ καταχωριστέα ὕλη ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ δελτίῳ, καὶ τῇ συνεννοήσει μετὰ τοῦ προέδρου τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπιστατῇ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ.

Τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐπὶ τῶν ἔξω σχολείων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 21 Μαΐου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν σύστασιν αὐτῆς καὶ τὸ κατεπείγον τῶν περιστάσεων, ἐξ ὧν ὡρμήθη πρὸς τοῦτο, ἐφίστησι τὴν ἰδιάζουσαν προσοχὴν τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐξαιτεῖται τὴν σύντονον αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν σωματείων ὑλικὴν ἀρωγήν.

Τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Τραπεζοῦντος, ἀπὸ 24 Μαΐου δι' ἧς ἡ Α. Π. οὐ μόνον συνίστησι τῷ Συλλόγῳ τὴν ἄνω ἐφορευτικὴν ἐπιτροπήν, ἀλλὰ καὶ ἐξαιτεῖται τὴν σύντονον ἐνέργειαν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου προέδρου τῆς Ἐπις. Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 8 Ἰουνίου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην αὐτοῦ πρὸς τὸν παραιτηθέντα κ. Δ. Σταματιάδην, καὶ εἰ δυνατὸν παροτρύνῃ αὐτὸν ν' ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 5 Ἰουνίου ἐξελέγη πρόεδρος μὲν αὐτῆς ὁ Μέγας Λογοθέτης Σ. Ἀριστάρχης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τούτων ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται τὰ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ Σ. Ἀριστάρχου προταθέντα, ἀπεφάσισε δὲ ὅπως δι' ἐπιστολῆς παρακαλέσῃ τὸν κ. Δ. Σταματιάδην ἵνα μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς παραίτησιν αὐτοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται προσφοραὶ βιβλίων καὶ δύω εἰκόνων ἀρχαίων ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Νεγροπόντη.

Τοῖς δωρηταῖς τῶν βιβλίων καὶ τῷ τῶν εἰκόνων κ. Μ. Νεγρεπόντῃ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Περὶ δὲ τῶν εἰκόνων ὁ κ. *Πρόεδρος* προτείνει νὰ ζητηθῶσι πληροφορίαι περὶ τῆς σχολῆς, εἰς ἣν ἀνήκουσιν αὗται. Ὁ δὲ κ. **Γ. Δημητριάδης** νὰ ἐπισκευασθῶσιν αἱ εἰκόνες. Τῇ τοῦ *Προέδρου* ὅμως προτάσει ἀποφασίζεται ὅπως αὗται βερνικωθῶσι μετὰ τῆς εἰκόνος «τῆς ἀποθεώσεως τοῦ Ὁμήρου» καὶ εἰ ἀνάγκη ἐπισκευῆς, γίνηται αὕτη.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορούνται τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Ἀγγελίδης, ἔμπορος, καὶ Γ. Καραπαναγιώτης. Τὸ πρῶτον δὲ ὁ Dr. Cullen, ἰατρός, ὑπὸ τοῦ προεδρείου προτείνεται ὡς μέλος ἀντεπιστέλλον.

Εἶτα ἀποφασίζεται ὅπως οἱ λαμβάνοντες καθίσματα τοῦ Συλλόγου δίδωσιν ἀπόδειξιν τοῖς ὑπαλλήλοις αὐτοῦ, δι' ἧς νὰ ὑποχρεῶνται νὰ ἐπιστρέφωσιν αὐτὰ ἄνευ βλάβης, ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν ἤθελε συμβῇ θραῦσις ν' ἀντικαθίσταται τὸ θραυσθέν. Ἀκολούθως ὁ κ. **Γ. Δημητριάδης** ζητεῖ πληροφορίας περὶ τῶν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Παρισίων ἐπισταλέντων συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἅτινα, ὡς μανθάνει, ἐβραβεύθησαν, ὁ δὲ κ. *Πρόεδρος* ὑπισχνεῖται μεριμνῆσαι περὶ τοῦ πράγματος.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΑ'.

(Τακτική).

Τῆς 16 Ἰουνίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ.**

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ὅτι μετέβη μετὰ τοῦ κ. Γενικοῦ Γραμματέως παρὰ τῇ Α. Ἐξ. τῷ κ. Tissot πρεσβευτῇ ἐνταῦθα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ ἐπέδωκεν αὐτῷ τὸ δίπλωμα τοῦ ἐπιτίμου μέλους. Εἰς τὴν γενομένην δ'αὐτῷ προσφώνησιν, προσετίθησιν ὁ κ. Πρόεδρος, ἡ Α. Ἐξοχότης ἀπήντησεν ἐκφράσας τὰ φιλελληνικώτατα αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ τὴν μεγίστην χαρὰν ἣν αἰσθάνεται ἐπὶ τῇ προόδῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν γένει καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν μέρει. Πρὸς δὲ ἤγγειλεν ὅτι προθύμως παρευρεθήσεται, ἐν εὐκαιρίᾳ, εἰς τακτικὰς συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, καὶ ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς κυρίας Ἐλπίδος Μελαΐνης, ἐκ Κρήτης, ἀπὸ 16/28 παρελθόντος, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ἀποστολὴν ἐννέα τευχῶν διαφόρων βιβλίων ὑπ' αὐτῆς συγγραφέντων.

Τοῦ ἐν Παρισίοις βιβλιοπώλου κ. Louis Drapeyron ἀπὸ 14 Ἰουνίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ ταμίου ἀποσταλέντα 50 φράγκα, συνδρομὴν τοῦ 1879 διὰ τὸ περιοδικὸν Revue de Géographie, ὅπερ ἀπέστελλε τακτικῶς, δὲν ἐλήφθησαν καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ν' ἀποστείλῃ αὐτῷ ταῦτα καὶ ἅμα δηλώσῃ αὐτῷ ἂν ἐπιθυμῇ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ περιοδικοῦ.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, διευθυντοῦ τῆς ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας ἀπὸ 14 ἐνεστῶτος, δι' ἧς αἰτεῖται 50 καθίσματα διὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ Νηπιαγωγείου τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου.

Τοῦ αἰδ. κ. C. G. Curtis ἀπὸ 14/26 παρόντος, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Δ Γ. Δανασῆ ἀπὸ 14 Ἰουνίου, δι' ἧς ὑποβάλλει τὴν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφεῖσαν Ἀριθμητικήν, μεταρρυθμισθεῖσαν κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. Πρόεδρον ν' ἀναθέσῃ τὴν κρίσιν τοῦ πονήματος εἰς τὸν Σύλλογον διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται προσφοραὶ βιβλίων, πρὸς δὲ τοὺς δωρητὰς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίγνεται δεκτός, μέλος ἀντεπιστέλλον, ὁ Dr κ. Cullen.

Ἀκολούθως ὁ κ. Α. Μαλιάκας, εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τοῦ α' Μέρους τῆς ἐκθέσεως «Περὶ συντάξεως νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΒ'.

(Ἔκτακτος).

Τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀρωγοῦ ἀδελφότητος *Ἑννέα Μουσῶν*, εὐχαριστούσης τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματα, καὶ ἐξαιτουμένης τὴν ἀποστολὴν τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος διὰ τὸ ἀναγνωστήριν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς προτείνοντος μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τὸν σεβασμιώτατον ἅγιον Ἰμβρου κ. Νικηφόρον Γλυκᾶν καὶ τὸν κ. Γ. Α. Δημητριάδην, καθηγητὴν τῶν Μαθηματικῶν.

Τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου ὡς προέδρου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς προτείνοντος ὡς νέα μέλη αὐτῆς τοὺς κ.κ. Σπ. Μαυρογένην ἀρχίατρον τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, τὸν κ. Ι. Γεωργαντόπουλον καὶ Γ. Ἀποστολίδην ἐκ τῶν νομικῶν, καὶ τὸν κ. Ι. Καρολίδην καθηγητήν.

Τοῦ κ. Γ. Σεϊτανίδου, ἀπὸ 24 Ἰουνίου, διαβεβαιοῦντος τὸν Σύλλογον ὅτι ἀναδέχεται τὴν ἔκδοσιν τῆς βραβευθείσης ἐν τῷ Καραπανείῳ ἀγῶνι *Κλειδὸς τῆς ἀναγνώσεως*.

Γρηγορίου Ἀριστάρχου πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας ἐν Βασιγκτῶνι, ἀπὸ 8/20 Ἰουλίου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς, ἀπὸ 13 Ἀπριλίου, ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου.

Τῆς ἐφορίας τῆς κοινότητος Λιαριγκόβης τῆς Χαλκιδικῆς ἀπὸ 23 Μαΐου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως μὴ παυσῃ παρέχων τὴν δεκάλιρον αὐτοῦ συνδρομὴν αὐτῇ.

Τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Νικοπόλεως, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν διαφόρων βιβλίων καὶ παρακαλεῖ αὐτῷ ὅπως ἑκάστοτε μὴ παύσῃ ἀποστέλλων τὴν τοιαύτην συνδρομήν.

Τοῦ κ. Κ. Καραπάνου ἀπὸ 16 Ἰουνίου ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς ἀπὸ 3/15 Ἰουνίου ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαριστοῦντος αὐτῷ ἐπί τε τῇ ἐκδόσει τοῦ προγράμματος τοῦ Β' ἔτους καὶ ἐπὶ τῇ συντάξει καὶ δημοσιεύσει τοῦ προγράμματος τοῦ Γ' ἔτους.

Τῆς ἐν Κ/πόλει Φαρμακευτικῆς ἑταιρίας, δι' ἧς προσκαλεῖ τὸν Πρόεδρον, ὅπως παραστῇ εἰς τὸ δοθησόμενον ὑπ' αὐτῆς συμπόσιον.

Τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Συλλόγου τῶν φιλομαθῶν *Ξενοφῶντος* ἀπὸ 26 Ἰουνίου δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἐκεῖθεν εἰς Ρωσσίαν ἀθρόαν μετανάστευσιν, τὸν κίνδυνον, ὃν διατρέχει εἰς τὰ ἐκεῖ ὁ ἑλληνισμός, καὶ τὰ μέτρα, ἅπινα ἐθεώρησε πρόσφορα πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ, ἐξαιτεῖται δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν λοιπῶν σωματείων.

Τοῦ κ. Ἰω. Λαγοπούλου ὑποβάλλοντος τῷ Συλλόγῳ ἔμμετρον χειρόγραφον.

Τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 29 Ἰουνίου, αἰτουμένης παρὰ τοῦ Συλλόγου, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὴν συνδρομὴν τῆς Revue de Géographie.

Τοῦ ἐν Καβάλλᾳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἀριστοτέλους*, ἀπὸ 15 Ἰουνίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀδελφικῇ ἐνθαρρύνσει καὶ διαβεβαιώσει περὶ τῆς προσεχῶς αὐτῷ χορηγηθησομένης ἀρωγῆς. Ἀγγέλλει δὲ σύναμα καὶ τὴν παραλαβὴν τῶν ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ Συλλόγου 103 τόμ. διαφόρων συγγραμμάτων καὶ συναποστέλλει τῇ παρούσῃ ἔντυπον ἐγκύκλιον.

Τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Θρᾳκικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 2 Ἰουλίου, δι' ἧς ἐπισυνάπτουσα ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὴν ἐνταῦθα Ἐκπαιδευτικὴν καὶ Φιλανθρωπικὴν Ἀδελφότητα προαποστολείσης ἐπιστολῆς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως διεξελθὼν αὐτὴν ἀπαντήσῃ ταχέως περὶ τῶν ἐνδιαλαμβανομένων.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Γαλατᾷ ἑλληνικῆς σχολῆς προσκλητήριος διὰ τὰς ἐξετάσεις.

Τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Λυκείου τοῦ Γαλατᾶ Σεραίου προσκλητήριος διὰ τὰς ἐξετάσεις.

Τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου, ἀπὸ 16 Ἰουλίου, ἀποστέλλοντος κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἔκθεσιν τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Καρπάθου, καὶ παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον, ὅπως λάβῃ πρόνοιάν τινα περὶ τῶν ἐκεῖ κακῶς ἐχόντων.

Τοῦ ἐν Ξάνθῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἕνωσις τῆς Ῥοδόπης*, ἀπὸ 14 Ἰουλίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἵδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποστέλλει καὶ τὸν Κανονισμὸν αὐτοῦ μετ' ἐγκυκλίου.

Τῆς κοινότητος Σαρμασικίου, ἀπὸ 15/27 Ἰουλίου, ἐξαιτουμένης τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἀποστέλλοντος ἓν ἀντίτυπον Γεωγραφικοῦ Πίνακος τῶν κατὰ τὸν Ε' πρὸ Χρ. αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἰκουμένων χωρῶν.

Τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Ἰουλίου ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

«*Κύριε Πρόεδρε,*

»Ἐπιφορτισθείς, καθ' ὑμετέραν ἐντολήν, τὰ περὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Τοπογραφικοῦ Χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ καταρτισθέντος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῷ 1871—1872 καθυποβάλλω Ὑμῖν τὸν προϋπολογισμὸν τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ταύτην, καθ' ἃς ἔλαβον πληροφορίας, ὡς ἑξῆς· Δέκα λίρας διὰ τὴν ἀναγωγὴν εἰς ἑνὸς μέτρου μῆκος, τοῦ ἐκδοθησομένου χάρτου μῆκος ἔχοντος 6,5 μέτρων, διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ἀντιγράφου τούτου ἐπὶ λιθογραφικοῦ λίθου, διὰ χάραξιν, διὰ χάρτην καὶ ἐκτύπωσιν, δώδεκα λίρας, πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ λιθογραφικοῦ λίθου δύο λίρας, καὶ δι' ἀπρόοπτα ἔξοδα μίαν λίραν· τὸ ὅλον τῆς δαπάνης προϋπολογίζεται εἰς 25 λίρας Τουρκίας.

Ἐκτελῶν τὴν ὑμετέραν ἐντολήν, κύριε Πρόεδρε, διατελῶ ὅλως πρόθυμος θεράπων

(Ὑπογρ.) **Γ. Α. Δημητριάδης**».

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Τοπογραφικοῦ Χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι ἐπεφόρτισε τὸν κ. Γ. Δημητριάδην νὰ κάμῃ προϋπολογισμὸν τῆς δαπάνης.

Τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς ἐξαιτουμένης παρὰ τοῦ Συλλόγου διὰ διαφόρους ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας πίστωσιν 10 λιρῶν τουρκικῶν.

Τοῦ κυρίου Π. Πορτοκάλη, ἀπὸ 23 Ἰουλίου,

δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ μακαρίτου Κ. Ἀλεξικδου προσφέρει 30 λίρας.

Τοῦ κ. Γ. Δ. Ζηκίδου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι καθίστησι πληρεξούσιον αὐτοῦ τὸν κ. Ν. Παρανίκαν πρὸς παραλαβὴν τῆς 10λίρου ἀμοιβῆς ἐκ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ Φιλοπτώχου καὶ Φιλομούσου Ἀδελφότητος *Ἰωνίας*, ἀπὸ 24 Ἰουλ., δι' ἧς ἐκφράζει τῷ Συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ πατρικῇ στοργῇ καὶ μερίμνῃ καὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Τοῦ κ. Ἰω. Μιχαὴλ Δ. Φ. ἐκ Καστορίας, ἀπὸ 24 Ἰουλίου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως φροντίσῃ περὶ ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ ἔν τινι τῶν ἐνταῦθα Γυμνασίων.

Τοῦ κ. Σ. Βρισιμιτσάκη Κρητὸς, ἀπὸ 28 Ἰουλίου δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἀποστέλλει τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης Διπλογραφίας.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου, ἀπὸ 9 Αὐγούστου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἀνεγράψατο Μέγαν Εὐεργέτην τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Ἰδομενέα Βιττώρην προσενεγκόντα ἐφ' ἅπαξ μὲν 75,000 φράγκα, ἐτησίως δὲ 5,000.

Τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Κρητικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 10 Αὐγούστου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν παγίωσιν αὐτοῦ καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως συνῳδὰ τῷ κατὰ τὸ 1872, 11 Ὀκτωβρίου ψηφίσματι πέμψῃ ὅσα εὐκαίρως εἶται βιβλία· ἀποστέλλει δὲ καὶ τὸν κανονισμὸν αὐτοῦ.

Τοῦ προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς ἀγγέλλουσα τὴν ἀποπεράτωσιν καὶ ἀποστολὴν τῆς ἐπὶ τῆς Στοιχειώδους Ἀριθμητικῆς τοῦ κ. Δανασῆ κρίσεως αὐτῆς αἰτεῖται ὅπως αὕτη ὡς τάχιον ἀποσταλῇ τῷ συγγραφεῖ.

Ἡ ἐπισυναφθεῖσα ἔκθεσις ἔχει ὡς ἕπεται:

«Διελθόντες κατ' ἐντολὴν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπῆς ἐπισταμένως τὴν ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου κ. Δ. Δανασῆ φιλοπονηθεῖσαν δευτέραν ἔκδοσιν τῆς Ἀριθμητικῆς εὕρομεν αὐτὴν καλῶς καὶ ἁρμοδίως συντεταγμένην πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς Δημοτικοῖς Σχολείοις. Διὰ τοῦτο συγχαίροντες τῷ φερεπόνῳ συγγραφεῖ συνιστῶμεν τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῖς ἐλλογιμωτάτοις κυρίοις δημοδιδασκάλοις ὡς εὔληπτον καὶ συντελεστικὸν εἰς διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἀριθμητικῆς.

Τῇ α'. Ἰουλίου 1880.

Οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς

(Ὑπογ.) **Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ.**
Λ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ».

Τῆς ἐν Κων/πόλει Μακεδονικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος, δι' ἧς ἀγγέλλει τοὺς κοσμήτορας αὐτῆς, ἀποστέλλει τὸν ἀναθεωρηθέντα Κανονισμὸν καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐξακολουθήσῃ ὡς καὶ πρότερον τὰς εὐμενεῖς καὶ ἀδελφικὰς πρὸς αὐτὴν σχέσεις.

Τοῦ κ. Θ. Χ. Μοσχοπούλου, ἀπὸ 27 Αὐγούστου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι προσφέρει δύο ἀντίτυπα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ποιημάτων *Σπουδαὶ ἐν νυκτὶ* καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως πρὸς ἐνθάρρυνσιν ἐξενέγκῃ τὴν ἑαυτοῦ ἐπ' αὐτῶν κρίσιν.

Ἀκολούθως ἐκλέγονται κατὰ τὴν πρότασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς μέλη αὐτῆς ὁ Σεβασμιώτατος ἅγιος Ἴμβρου κ. Γλυκᾶς καὶ ὁ κ. Γ. Α. Δημητριάδης. Κατὰ δὲ τὴν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς πρότασιν ἐκλέγονται μέλη αὐτῆς οἱ κ. κ. Σ. Μαυρογένης, Ἰ. Γεωργαντόπουλος, Γ. Ἀποστολίδης καὶ Ἰ. Καρολίδης.

Εἶτα ὁ Σύλλογος ἐψηφίσατο ἵνα ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τῇ Α. Ἐξ. τῷ κ. Γρ. Ἀριστάρχῃ, πρεσβευτῇ τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, δι' ἣν ἐπιδείκνυσιν ἀεὶ προθυμίαν πρὸς συλλογὴν χρηματικῶν βοηθειῶν διὰ τὸν Σύλλογον, ἀποστολὴν βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην καὶ ἐν γένει μέριμναν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Περὶ τῶν ἐν Τραπεζοῦντι ἀπερασίσθη ὅπως ληρθῶσι τὰ δέοντα μέτρα.

Ν' ἀποσταλῶσι δὲ τῷ ἐκδότῃ τῆς Revue de Géographie 100 φράγκα διὰ συνδρομὴν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ τρέχοντος ἔτους.

Περὶ δὲ τῆς ἀνωτέρω αἰτήσεως τοῦ Π. Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου, ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ ὡς καὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Καρπάθου, ὁ Σύλλογος ἐξέφρασε τὴν λύπην αὐτοῦ ὅτι δι' ἔλλειψιν χρημάτων ἀδυνατεῖ νὰ συνδράμῃ χρηματικῶς.

Περὶ δὲ τοῦ χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποφασίζεται ἡ ταχίστη ἔκδοσις αὐτοῦ τὰ ἔξοδα προκαταβάλλοντος τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου.

Διὰ τὴν διάστασιν δὲ τῶν μελῶν τῆς Μακεδονικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος ἐνετάλη τὸ προεδρεῖον ἵνα μεριμνήσῃ περὶ τῆς συνδιαλλαγῆς αὐτῶν, εἰ δυνατόν.

Ἀγγέλλονται δ' εἶτα αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί.

Κατόπιν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς βιβλία προσενεγκόντας. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ κ. κ. Apleton καὶ Belimont ἀπο-

φασίζεται ὅπως παρακληθῇ ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Γρ. Ἀριστάρχης ἵνα ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου αὐτοῖς, δι' ἃ προσήνεγκον αὐτῷ βιβλία.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον τακτικὸν μὲν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Θεόδωρος Χ. Μοσχόπουλος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ῥουμουνικῆς Πρεσβείας, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Δ. Κιμπρίτου καὶ Λ. Ἀργυροῦ, ἐπίτιμα δὲ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ φιλομουσότατος κ. Στ. Ζαφειρόπουλος καὶ ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Ι. Βιττώρης ὑπὸ τοῦ προεδρείου προτεινόμενοι

Ἀκολούθως ἐκλέγεται ὁ κ. Κ Ξανθόπουλος μέλος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιτροπῶν προταθείς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀνέγνω τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ προσεχοῦς ἔτους, ἔχοντα οὕτως.

Προϋπολογισμὸς

τοῦ ἔτους 1880—1881.

Εἰσπράξεις.		Δαπάναι.	
Ἀπὸ περίσσευμα τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους διαχειρίσεως.	Α.Τ. 140—	Εἰς μισθοδοσίας	Α.Τ. 300—
» τακτικὰς συνδρομὰς	» 150—	» ἔξοδα τακτικὰ	» 50—
» καθυστερούσας	» 50—	» » ἔκτακτα	» 30—
» δικαίωμα διπλωμάτων	» 30—	» πυρασφάλιστρα	» 24—
» τόκους χρεωγράφων	» 25—	» περιοδικὸν	» 70—
» ἐκτάκτους συνδρομὰς	» 35— 430	» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν	» 10—
Ἔλλειμμα	» 60	» γραφικὴν ὕλην	» 6— 490
	Α.Τ. 490		Α.Τ. 490

Ὁ Ταμίας
Ν. Βαμβακης.

Ὁ κ. **Τιμολέων Πάπης** ζητεῖ ἐξηγήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν μισθοδοσίαν τῶν ὑπαλλήλων.

Εἶτα ὁ κ. **Σ. Ἀριστάρχης** παρετήρησεν ὅτι ἀπαιτοῦνται καὶ δύο ἔτι τυπογραφικὰ φύλλα πρὸς τοῖς ψηφισθεῖσι δέκα διὰ τὸ ἀρχαιολογικὸν δελτίον. Τούτου δεκτοῦ ὡς καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ γενομένου, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΑ'.

(Τακτική).

Τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιαδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, Ἑταιρίας ἐν Παρισίοις, ἀπὸ 10 Ἰουνίου, πρὸς ἀνέγερσιν προτομῆς δι' ἔξοχον ἑλληνιστὴν τὸν κ. J. J. Courtaud-Diverneresse.

Τῆς ἐν Ἀρμουτλὶ Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας εὐχαριστήριος διὰ τὴν ἀποστολὴν διαφόρων διδακτικῶν βιβλίων.

Τοῦ ἐν Πανόρμῳ δημοδιδασκάλου κ. Πέτρου Γ. Φιλανδίδου ἐκτιθέντος τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐξετάσεων.

Τοῦ κ. Δ. Μαλλιάδου ἐπιστολαὶ δύο, ἀπὸ 30 Αὐγούστου, ἐξ ὧν διὰ τῆς μιᾶς ὑποβάλλει τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ συνοπτικήν τινα χωρογραφίαν τῆς Πωγωνιανῆς ὑπὸ Χ. Ε. Δ. Ἠπειρώτου.

Τῆς ἐν Ἀλιστράτῃ Συντηρητικῆς Ἀδελφότητος *Ἀμφιπόλεως*, ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἀνασύστασιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Στερ. Καραθεοδωρῆ ἐκ Βρυξελλῶν δύο, ἀπὸ 3/15 Σεπτεμβρίου, δι' ὧν ἀγγέλλει ἐν μὲν τῇ μιᾷ τὴν ἀποστολὴν ἐντὸς δύο κιβωτίων 133 τόμων διαφόρων βιβλίων, ὧν ἐπισυνάπτει καὶ κατάλογον, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τὴν ἀποστολὴν

τῆς εἰκόνος τοῦ μακαρίτου πατρὸς αὐτοῦ Κ. Καραθεοδωρῆ, ὅπως ἀναρτηθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα Ἑλλ. Συλλόγου *Ἑρμοῦ*, ἀπὸ 3 Σεπτεμβρίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἐκλογὴν τῶν νέων Κοσμητόρων τοῦ παρόντος συλλογ. ἔτους.

Τοῦ ἐν Σκοπίοις Ἑλληνικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Προόδου*, ἀπὸ 5 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἵδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξαιτεῖται τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου, ὅπως δοθῶσι τῷ κ. Γ. Α. Δημητριάδῃ 11 λίραι πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τῶν Χάρτων τῶν Χερσαίων τειχῶν Κ/πόλεως.

Τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἀπὸ 10 Σεπτεμβρίου, ἀποστέλλοντος τὸν Ε'. Τόμον ἀρχαίων νομισμάτων τῆς Ἀνατολῆς.

Τοῦ ἐν Σέρραις Μακεδονικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 12 Σεπτεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἐργασθήσεται ἐν μέτρῳ εὐρυτέρῳ, ἅτε λαβὼν γενναίαν ὑποστήριξιν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς Ἀδελφότητος.

Τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας, ἀποστέλλοντος ἓν ἀντίτυπον ἐκθέσεως περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Περγάμου, ὅπερ τῷ ἀπεστάλη παρὰ τῶν ἐν Βερολίνῳ αὐτοκρατορικῶν Μουσείων.

Τοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ 23/5 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἀποστέλλει τὴν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσφορὰν διαφόρων συγγραμμάτων, ὧν 90 τόμους καὶ 4 πίνακας διαφόρου ἀρχαιολογικῆς ὕλης, οὓς ἔλαβε, καὶ ὅτι ἅμα τῇ παραλαβῇ καὶ τῶν ἄλλων θέλει φροντίσει περὶ τῆς ἐγκαίρου ἀποστολῆς.

Τοῦ ἀρχιάτρου κ. Σ. Μαυρογένους, ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν ἀδυνατεῖ νὰ ᾖ μέλος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως πληρωθῶσι τῷ κ. Γ. Α. Δημητριάδῃ ἕτεραι 8 λίραι ἐπίσης δι' ἀρχαιολογικὸν σκοπόν.

Τοῦ κ. Α. Γ. Πασπάτη, ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἐρίτος ἀγνοεῖ τί δύναται νὰ πράξῃ καθόσον ἀφορᾷ τὰ ἀναγνώσματα, πιθανὸν ὅμως ἀκολούθως νὰ ἑτοιμάσῃ τι διὰ τὸν Σύλλογον.

Τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτσίδου, ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ποιήσεται διαλέξεις περὶ Ἀθανασίας ψυχῆς κατὰ τὸν Σωκράτην καὶ Πλάτωνα.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ ὧν πρὸς τοὺς ποιήσαντας ἐκφράζονται θερμαὶ εὐχαριστίαι.

Εἶτα ὁ κ. *Πρόεδρος* συνίστησι τοῖς μέλεσιν ὅπως ἕκαστον συνδράμῃ διὰ τὴν προτομὴν τοῦ ἄνω ῥηθέντος φιλέλληνος ἀνδρός.

Ἀκολούθως ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον τακτικὸν μὲν μέλος ὁ κ. Θεόδωρος Χ. Μοσχόπουλος, ἐπίτιμα δὲ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ φιλογενέστατος κ. Στέφανος Ζαφειρόπουλος καὶ ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ι. Βιττώρης. Ἅπαντες δεκτοί.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Προεδρείου ἐπίτιμα μέλη ὁ Κόμης V. Hatzfeldt, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐνταῦθα, ὡς καὶ ὁ Γεν. πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Κωνσταντῖνος Κριεζῆς, γραμματεὺς τῆς ἑλληνικῆς Πρεσβείας, Γρηγόριος Μάνος, γραμματεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ Προξενείου καὶ Σθενέλαος Ἀμπάτης, ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ κ Π. Ταμβακοπούλου, Ἡρ. Βασιάδου καὶ Ὀδ. Ἰαλέμου.

Μετὰ ταῦτα ὁ *Πρόεδρος* κ. **Ἡρ. Βασιάδης**, τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ὀδ. Ἰαλέμου ἀναπληροῦντος αὐτὸν εἰς τὴν προεδρίαν, ἀνέγνω μέρος πραγματείας περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Ἀναγνώσματος βραχέα παρατηρήσαντος τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλέμου διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΔ'.

(Τακτική).

Τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἡρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐλλογίμου διευθυντρίας τῆς *Παλλάδος* κ. Σαπφοῦς Λεοντιάδου, ἀπὸ 9 τρέχοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἕνεκα τῶν πολλῶν ἀσχολιῶν αὐτῆς ἀδυνατεῖ νὰ ὁρίσῃ ἀνάγνωσμα ἐπὶ τοῦ παρόντος· ἂν ὅμως

δυνηθῇ καὶ ἑτοιμάσῃ φιλολογικόν τι ἢ παιδαγωγικὸν ἀνάγνωσμα ἀγγελεῖ τοῦτο ἐγκαίρως τῷ προεδρείῳ.

Τοῦ ἐν Πριγκήπῳ κ. Ν. Μ. Τριανταφυλλίδου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ὑποβάλλει ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου Στοιχειώδη Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης συγκριτικῶς διὰ τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα.

Τῆς ἐν Ἐρζιγκιάνῃ ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπὸ 15 σεπτεμβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ ὁρισθεῖσα διὰ τὴν σχολὴν αὐτῆς πρὸ πολλοῦ συνδρομὴ καὶ διὰ τοῦ *Νεολόγου* δημοσιευθεῖσα δὲν ἐλήφθη εἰσέτι, καὶ ἐξαιτεῖται πληροφορίας περὶ τούτου παρ' αὐτοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί, πρὸς ὧν τοὺς δωρητὰς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίγνονται δεκτοί, ἐπίτιμα μέλη ὁ κύριος V. Hatzfeldt, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐνταῦθα καὶ ὁ ἐνταῦθα Γεν. πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς G. H. Heap. Ὡς ταχτικὰ δὲ οἱ κ.κ. Κωνσταντῖνος Κριεζῆς, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας, Γρηγόριος Μάνος γραμματεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου καὶ Σθενέλαος Ἀμπάτης ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Εἶτα ὁ *Πρόεδρος* κ. **Ἠρ. Βασιάδης,** τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων ἀναπληροῦντος ἐν τῇ προεδρείᾳ αὐτόν, ἀνέγνω συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου», τουτέστι περὶ τῆς ἀνωτέρας καὶ κατωτέρας παιδεύσεως ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, παρενείρας σοφὰς περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης κρίσεις.

Τοῦ κ. Ἠρ. Βασιάδου τὸν λόγον καταστρέψαντος, ὁ κ. **Ὀδ. Ἰάλεμος** προέτεινε τὴν διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσίευσιν τῆς πραγματείας. Τῶν δὲ κ.κ. Γ.Α. Δημητριάδου καὶ Ἠρ. Βασιάδου ὑπὲρ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλέμου ἀποφηναμένων καὶ ταύτην δι' ἰσχυρῶν ὑποστηριξάντων λόγων καὶ ἀντικρουσάντων τὸν κ. Ν. Παρανίκαν, κατὰ τῆς προτάσεως ἀποφηναμένου, ἐψηφίσθη ἡ δημοσίευσις τῆς πραγματείας.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΕ'.

(Τακτική).

Τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἠρ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ γραφείου τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας, ἀπὸ 15/27 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἀποστέλλεται δῶρον τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐντὸς τριῶν κιβωτίων τὸ ἐκ γύψου σύμπλεγμα τοῦ Λαοκόοντος.

Τῆς κοινότητος Νικοπόλεως μετ' ἐκθέσεως ἀπὸ 17/29 Ὀκτωβρίου, ἐν ᾗ ἐκτίθεται ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐκζητεῖται ἡ τοῦ Συλλόγου ὑλικὴ ἀρωγή.

Τοῦ ἐν Αἴνῳ δημοδιδασκάλου κ. Α. Μανασσίδου, ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου, δι' ἧς συνιστᾷ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου τὴν δεκατετραετῆ καὶ ὀρφανὴν πατρὸς καὶ πενεστάτην ἀνεψιάν αὐτοῦ, παρακαλεῖ αὐτόν, ὅπως εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἴς τι τῶν ἐνταῦθα κεντρικῶν Παρθεναγωγείων καὶ ὑπισχνεῖται οὐ μόνον 10 λίρας ἐκ τοῦ γλίσχρου μισθοῦ αὐτοῦ ἐτησίως νὰ δίδῃ εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν αὐτῆς νὰ διδάξῃ ἡ νεᾶνις ὅπου ἤθελε τὴν διορίσει ὁ Σύλλογος, ἅμα δὲ ἐξαιτεῖται πληροφορίας περὶ τοῦ ὑποβληθέντος Ἀλφαβηταρίου αὐτοῦ διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἤγγειλεν ὅτι μὲν γερμανικὴ πρεσβεία θέλουσιν ἐκφρασθῇ εὐχαριστίαι, ὑπὲρ τῆς ἀνεψιᾶς δὲ τοῦ κ. Α. Μανασσίδου θέλει ληφθῇ φροντίς· ἤγγειλε δὲ πρὸς τούτοις ὅτι πρὸ μικροῦ λαβὼν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλέμου, θέλει ἀναγνώσει αὐτὴν ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει.

Εἶτα ὁ *Πρόεδρος* κ. **Ἠρ. Βασιάδης·** ἀνῆλθε τὸ βῆμα καὶ εἰπὼν ὅτι τὴν περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου πραγματείαν αὐτοῦ ἀναγκάζεται νὰ διακόψῃ, ἅτε μὴ κομισάμενος ἔτι τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου, ἀνέγνω μέρος ἑτέρας πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ τῆς Δημοτικῆς Παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ις', ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα», ἤτοι περὶ Λουθήρου, πολλὰ καὶ καλὰ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου τῆς Γερμανίας ἀναμορφωτοῦ εἰπών.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ὁ κ. **Σπ. Μαυρογένης** ἐξέφρασεν ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ κ. Βασιάδῃ ἐπὶ τῇ δαψιλεῖ πνευματικῇ τραπέζῃ ἣν πάνυ φιλοτίμως εὐαρεστεῖται νὰ προσφέρῃ τοῖς φοιτηταῖς τοῦ Συλλόγου.

Κατόπιν ὁ κ. **Θ. Σαλτέλης** εὐχαριστεῖ τῷ κ. Ἡρ. Βασιάδῃ ἐφ' οἷς πράττει καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως ἐν τῇ προθύμῳ αὐτοῦ φιλοπονίᾳ ἐκθέσῃ καὶ τὴν πορείαν τῆς καθ' ἡμᾶς δημοτικῆς παιδεύσεως.

Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. **Σπ. Μαυρογένους** παρατηρήσαντος ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιβαρύνηται ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης, τοῦ δὲ κ. **Θ. Σαλτέλη** ὅτι δὲν ἐπιβαρύνεται ἀλλὰ παρακαλεῖται ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης, οὗτος πολλὰ κατὰ τῆς μονῳδίας εἰπὼν παρώτρυνε καὶ τοὺς λοιποὺς λογίους ὅπως προετοιμάσωσι καὶ αὐτοὶ ἀναγνώσματα, μεθ' ὃ ὁ προεδρεύων διέλυσε τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΣΤ'.

(Τακτική).

Τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιαδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ G. H. Heap, γενικοῦ προξένου ἐνταῦθα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν παραλαβὴν διπλώματος ἐπιτίμου μέλους καὶ εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ.

Τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Σ. Ζαφειροπούλου, τῆς 18/30 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀγγέλλων τῷ Συλλόγῳ τὴν παραλαβὴν διπλώματος ἐπιτίμου μέλους, εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Δημ. Κιμπρίτου καὶ Χρ. Χατζηχρήστου προτεινόμενοι οἱ κ.κ. Ἰωάννης Τσαμπούλας, Ἀνδρίας Ζάρας καὶ Δημ. Πανουργιᾶς.

Μετὰ ταῦτα ὁ *Πρόεδρος κ.* **Ἡρ. Βασιάδης,** τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Σαλτέλη ἀναπληρώσαντος αὐτόν, ἀνέγνω συνέχειαν τῆς «Περὶ τῆς Δημοτικῆς Παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ις', ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα» πραγματείας αὐτοῦ, ἀφοῦ πρῶτον διὰ βραχέων τὰ ἐν τῇ ἡγουμένῃ συνεδριάσει εἰρημένα αὐτῷ ἀνεκεφαλαίωσεν. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ ταύτῃ συμπληρώσας τὰ περὶ τῆς σχολῆς τοῦ ις' αἰῶνος, ἐπραγματεύσατο μεταβὰς εἰς τὴν ιζ' περὶ τῶν μεγάλων φιλοσόφων Βάκωνος, Καρτεσίου καὶ Τατιχίου, ἐκθεὶς τὰς φιλοσοφικὰς αὐτῶν ἀρχάς, ἐπηγγείλατο δὲ τὴν ἐν τῇ προσεχεῖ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ ἔκθεσιν τῶν κατὰ Κομμένιον.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΖ'.

(Τακτική).

Τῇ 3 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιαδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Στ. Ζαφειροπούλου δι' ἧς ἀποστέλλει τῷ Συλλόγῳ τὸν Γεωγραφικὸν Χάρτην τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίγνονται δεκτοὶ τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Ἰωάννης Τσαμπούλας, Ἀνδρίας Ζάρας καὶ Δημήτριος Πανουργιᾶς.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Ὀδ. Ἰαλίμου καὶ Θ. Σαλτέλη προτεινόμενος τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ν. Σεβαστόπουλος, ἰατρός.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης,** τοῦ κ. Ἰαλίμου ἀναπληρώσαντος αὐτὸν ἐν τῇ προεδρείᾳ, ἀνέγνω συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ις', ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα». Ἐπραγματεύσατο δὲ κατὰ τὰ ἐπηγγελμένα αὐτῷ περὶ τοῦ Ἀμὼ Κομμενίου, ἐκθεὶς σύντομον αὐτοῦ βιογραφίαν, περίληψιν τῶν ἐκδεδομένων αὐτῷ συγγραμμάτων, τὰς θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς αὐτοῦ ἀρχάς, τὴν κατ' αὐτὸν διαίρεσιν τῆς παιδεύσεως καὶ παραλληλισμὸν συνοπτικὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν Βάκωνα καὶ Καρτέσιον. Ἐπαγγειλάμενος δὲ ἐν προσεχεῖ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ κρίσεις ἐπὶ τῆς μικρᾶς ῥοπῆς, ἣν ἔσχον αἱ ὀρθαὶ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Κομμενίου εἰς τὴν σχολὴν τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ καταστρέφει τὸν λόγον καὶ οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΗ'.

(Τακτική).

Τῆς 10 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως

Ὁ κ. **Στ. Ἀριστάρχης** παρετήρησε πρῶτον ὅτι ὁ κ. εἰδικὸς γραμματεὺς μνημονεύων τῶν προσφερομένων βιβλίων πρέπει νὰ σημειοῖ ἀκριβῶς α'. τὸ ὄνομα τοῦ βιβλίου, β'. τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, γ'. τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐξετυπώθη, δ'. τὴν πόλιν ἐν ᾗ ἐξετυπώθη, ε'. τίς ἀριθμὸς καὶ ἔκδοσίς ἐστι, ς'. πόσα ἀντίτυπα προσφέρονται καὶ ζ' ὅ,τι ἄλλο, δεύτερον δὲ ὅτι πρέπει διεξοδικωτέραν νὰ ποιῆται τὴν περίληψιν τῶν ἀναγνωσμάτων.

Εἰς ταῦτα ὁ κ. **Ὀδ. Ἰάλεμος** ἀντιπαρετήρησεν ὅτι πολλὰ ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀσυμφωνεῖ πρὸς αὐτόν.

Εἶτα ὁ κ. **Ν. Παρανίκας** προτείνει ὅπως οἱ ἀγορηταὶ παρέχωσι περίληψιν τῶν ἀνακοινώσεων ὅπερ καὶ ἄλλοτε ἐγίγνετο.

Ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης** ὁμιλεῖ κατὰ τῆς λεπτομεροῦς περιγραφῆς τῶν προσφερομένων βιβλίων, διότι πολλάκις στέλλονται βιβλία εἰς ἱκανὸν ἀριθμόν, ὥστε ἐὰν πάντα ἀκριβῶς καὶ ἐν λεπτομερείᾳ περιεγράφοντο θὰ ἀφήρουν τὸ πλεῖστον τῆς συνεδριάσεως.

Μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ κ. **Κ. Μακρῆ** ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ κ. Ν. Παρανίκα ἀποφηναμένου καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν ταύτην ὑποστηριξάντων ἀπεφασίσθη νὰ δίδωται τῷ εἰδικῷ γραμματεῖ περίληψις τοῦ ἀναγνώσματος ὑπὸ τοῦ ἀγορητοῦ.

Εἶτα ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου, ἀπὸ 2/14 τρέχοντος, ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς διδάκτωρ κ. A. Mordtmann ἐπιθυμεῖ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς στήλης τοῦ Ἡνιόχου Πορφυρίου.

Τῆς ἐν Χρυσοπόλει Φιλομούσου Ἀδελφότητος *Ἀνατολῆς*, ἀπὸ 3/15 ἱσταμένου, δι' ἧς ἀγγέλλουσα τῷ Συλλόγῳ τὴν ἵδρυσιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς καὶ συναποστέλλουσα τὸν κανονισμὸν ἐξαιτεῖται τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τοῦ Συλλόγου.

Τῆς ἐν Καβάρνῃ ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου, ἐξαιτουμένης τὴν ὑλικὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀνασύστασιν τοῦ παρθεναγωγείου αὐτῆς.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. Ch. Tissot, ἀπὸ 7/19 τρέχοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὁ κ. Βάδδιγκτων λαβὼν τὰ περιοδικὰ τοῦ Συλλόγου ἀπὸ τοῦ Δ' μέχρι καὶ τοῦ Γ' τόμου τῷ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως λάβῃ καὶ τοὺς Α' Β' καὶ Γ' τόμους, ἂν εὑρίσκωνται, ὡς καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ Ι' καὶ μετὰ ταῦτα δηλ. ΙΑ' ΙΒ' καὶ ΙΓ'.

Τοῦ ἐν Βερολίνῳ βιβλιοπωλείου Κάλβερι καὶ Σ^ας^ δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον ὅπως τῷ ἀνακοινοῖ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ τακτικῶς πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν διὰ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι δέον νὰ καταβληθῇ πᾶσα φροντὶς πρὸς ἀποστολὴν τῷ φιλελληνικωτάτῳ ἐκείνῳ ἀνδρί, τῷ Βάδδιγκτων, τῶν περιοδικῶν ἃ ζητεῖ· ἐπειδὴ δὲ τὰ πρῶτα τεύχη τοῦ Συλλόγου οὐχ ὑπάρχουσι, παρακαλεῖ τὰ μέλη ὅπως ὅσα ἐξ αὐτῶν ἔχουσι τεύχη τῶν πρώτων παραδώσωσιν αὐτὰ τῷ προεδρείῳ πρὸς ἀποστολήν.

Ὁ κ. Ν. Σουλίδης καὶ ὁ κ. Παπάδης ἀγγελλουσιν ὅτι ἔχουσιν ἀνὰ ἕνα ἐκ τῶν ζητουμένων τόμων, ἀγνοοῦσιν ὅμως τίνα ἀκριβῶς, καὶ ὅτι εὐχαρίστως προσφέρουσιν αὐτούς.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐκφράζει αὐτοῖς εὐχαριστίας.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ ἰατρὸς κ. Ν. Σεβαστόπουλος.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Κ. Καστομύρης, ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ν. Σουλίδου, Ὀδ. Ἰαλέμου καὶ Ἡρ Βασιάδου.

Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. A. Mordtmann κωλυθέντος ἵνα (κατὰ τὰ προηγγελμένα) ποιήσηται ἀνακοίνωσιν, ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης ἀνέγνω συνέχειαν περὶ δημοτικῆς σχολῆς ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν ιζ' ἑκατονταετηρίδα. Αἱ παιδαγωγικαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ Κομμενίου, εἶπε, δὲν εἰσεχώρησαν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἕνεκα τῶν καταστροφῶν τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου καὶ δι' ἔλλειψιν ἀξίων διδασκάλων δυναμένων κατανοῆσαι τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολήν. Διδάσκαλοι ἐξηκολούθουν εἶναι οἱ πολυτεχνῖται σκευοφύλακες τῶν ἐκκλησιῶν, ὧν τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν ζωηρῶς περιγράφει βιβλίον τι, ἐξ οὗ ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης ἀγέγνω τινὰ μέρη. Μετὰ ταῦτα μεταβὰς εἰς τὸν ιη' αἰῶνα ἀνέγνω περὶ τῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν τοῦ ἄλλου Ἄγγλου

φιλοσόφου Λωκκίου εἰπὼν τοὺς λόγους, δι' οὓς καὶ κατὰ τὸν ιη' αἰῶνα προτάσσει δύο φιλοσόφους μὴ Γερμανούς, τὸν Λώκκιον καὶ Ρουσσώ, διότι αἱ παιδαγωγικαὶ αὐτῶν ἀρχαὶ μεγάλην ἐξήσκησαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν Γερμανίαν.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΘ'.

(Τακτική).

Τῇ 17 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. Βασιλειου.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως

Ὁ κ. **Θ. Ἰάλεμος** ἐζήτησε νὰ τεθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὁ λόγος, δι' ὃν μόνος παρὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ Συλλόγου περὶ τῶν περιλήψεων, ἃς ὀφείλουσι νὰ δίδωσιν οἱ ἀγορηταὶ τῷ εἰδικῷ γραμματεῖ, ὡμίλησε κατ' αὐτῶν, ὅτι δηλ. νομίζει ὅτι εἶναι ἀδύνατον αἱ περιλήψεις νὰ ἔχωσι τὰς καλλονὰς ἐκείνας, ἃς αὐτὸ τὸ ἀνάγνωσμα ἔχει, καὶ ἑπομένως ἐλαττοῦσι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

Εἶτα ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς *Παλλάδος* προσκλητήριος διὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς ἑταιρίας.

Τῆς ἐν Πανόρμῳ ἑλληνικῆς κοινότητος, ἀπὸ 3/15. Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου, εἰς χρήματα ἢ βιβλία, ὧν κατάλογον ἐπισυνάπτει, ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων.

Τοῦ ἐν Λειψίᾳ βιβλιοπώλου Ernest Eilemann, ἀγγέλλοντος ὅτι ἀποστέλλει διὰ δείγμα 7 πίνακας ζωολογικοὺς διὰ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς σχολείοις, καὶ ἂν ὁ Σύλλογος ἐπιθυμῇ τὴν ἀγορὰν τῆς ὅλης σειρᾶς ἀφίησιν αὐτὴν τῷ Συλλόγῳ μὲ ἔκπτωσιν $^1/_3$ ἐπὶ τῆς ὅλης ἀξίας.

Ὁ κ. **Πρ. Βασιάδης** ἐπαινέσας τοὺς μνησθέντας ζωολογικοὺς πίνακας κατέδειξεν ὅτι ὠφέλιμον λίαν ἐστὶ ν' ἀγορασθῶσιν οἱ πίνακες οὗτοι ὡς συντελέσοντες εἰς τὴν εὐτυχεστέραν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Γεώργιος Α. Κοστομύρης ἰατρός. Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλονται τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Ἰωάννης καὶ Γεώργιος Π. Ζαρίφη, ἐμποροϋπάλληλοι, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ.κ. Δ. Πασπαλλῆ, Τιμολέοντος Πάπη καὶ Θ. Σαλτέλη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἔδωκε τὸν λόγον τῷ κ. Τηλεμάχῳ Καραθεοδωρῇ, μέλει τῆς πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὀργανοθήκης ἐπιτροπῆς, ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Γ. Δημητριάδου, ὅστις ἀναβὰς τὸ βῆμα ἀνέγνω ἔκθεσιν, δι' ἧς κατέδειξεν ὅτι, γενομένης ἐξετάσεως εἰς τὴν ὀργανοθήκην τοῦ Συλλόγου παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνέθηκε τοῦτο ὁ Σύλλογος, δὲν εὑρέθη αὕτη εἰς εὐάρεστον κατάστασιν, προέτεινε δὲ τὰ κατάλληλα μέσα, ἅτινα ἔγνω πρὸς διευθέτησιν αὐτῆς, καὶ ἐζήτησε νὰ παραχωρηθῇ αὐτῇ δεκάλιρος πίστωσις παρὰ τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* εὐχαριστεῖ τῇ ἐπιτροπῇ ἐφ' οἷς κατέβαλον κόπους πρὸς διευθέτησιν τῆς ὀργανοθήκης, ὁ δὲ Σύλλογος ἐδέξατο νὰ παραχωρηθῇ ἡ αἰτηθεῖσα 10λιρος πίστωσις.

Εἶτα ὁ κ. **A. Mordtmann** ἀναγινώσκει τὴν «Περὶ τῆς Στήλης τοῦ Ἡνιόχου Πορφυρίου τῆς περισωθείσης ἐν τῷ προαυλείῳ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης» πραγματείαν αὐτοῦ.

Μετὰ σύντομον προοίμιον ἐν ᾧ πρὸς τοὺς ἄλλοις εἰς τὰς φατρίας τοῦ Ἱπποδρόμου ἀποδίδει ἐν μέρει τὴν γενναίαν ἄμυναν τῆς πόλεως κατὰ τῶν ἀπανταχόθεν προσβαλλόντων πολεμίων, κωλυσάσας τὴν Εὐρώπην νὰ καταστῇ μογγολικὴ κατὰ τὴν ἀμάθειαν, ὁ κ. Mordtmann περιγράφει ἀκριβῶς καὶ λεπτομερέστατα τὴν ἀναθηματικὴν στήλην Πορφυρίου τοῦ Ἡνιόχου τὴν σωζομένην ἐν τῇ ἰσωτερικῇ αὐλῇ τῆς πάλαι μὲν ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Εἰρήνης νῦν δὲ ὁπλοθήκης (Djebchané), ἀφηγεῖται τὴν τύχην τῶν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ πολυαρίθμων ἀνδριάντων καὶ στηλῶν νικητηρίων, ἀναγινώσκει καὶ ἑρμηνεύει τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφὰς καὶ ἐξηγεῖ τὰς ἐγγεγλυμμένας εἰκόνας μετὰ πολλῆς σαφηνείας, ἀκριβείας καὶ χάριτος, καὶ ἐπὶ τέλους σκιαγραφεῖ τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ Πορφυρίου ἀρυόμενος τὰ κατ' αὐτὸν ἐκ τοῦ 33 ἐπιγράμματος τῆς Πλανουδείου Ἀνθολογίας. Κατ' αὐτό, λέγει, ἐξ Ἀφρικῆς τὸ γένος ἕλκων ἐνίκα ἀεὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῦ ἱπποδρομίου, ἀνῆκεν εἰς τὴν φατρίαν τῶν Πρασίνων, λίαν νέος ἐτιμήθη στήλῃ νικηφόρῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν δήμων, ὅτι ὁ Πορφύριος ἔφερε καὶ τὸ ὄνομα Καλλιόπας, ὅτι περὶ τὰ 507 καταλιπὼν τὴν Κ/πολιν κατῆλθεν εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην, ἐπὶ Ἀναστασίου αὐτοκράτορος τοῦ Δικόρου, ἔνθα ἐξεγείρας τὸν λαὸν κατὰ τῶν

Ἰσραηλιτῶν κατέσφαξε μέγαν ἀριθμὸν αὐτῶν, κατηδάφισε τὴν συναγωγήν, μὴ δυνηθέντων τοῦ Ἀναστασίου καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀντιοχείας ν' ἀποκαταστήσωσι τὴν τάξιν· τοιαύτη ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ περιφήμου δημαγωγοῦ Πορφυρίου διοργανωθεῖσα ἀντίστασις· ὅτι δ' ἔκτοτε οὐδὲν πλέον γνωστὸν ἡμῖν περὶ τοῦ Πορφυρίου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακοινώσεως ὁ κ. **Ὀδ. Ἰάλεμος** ἐξάρας τὴν ἀξίαν τοῦ προοιμίου τοῦ κ. Mordtmann παρετήρησεν εἰς τὰ περὶ φατριῶν εἰρημένα ὅτι αὗται δὲν ἀντεπροσώπευον τὸν δῆμον, ὅτι πολλάκις ἔβλαψαν τὸ ἔθνος καὶ ἦτο δυστύχημα ὅτι ὑφίστατο ὁ θεσμὸς οὗτος τῶν φατριῶν.

Ὁ κ. **Mordtmann** ἀπαντῶν παρετήρησεν ὅτι δις ταῖς φατρίαις ἀνετέθη ἡ διατήρησις τῆς τάξεως τοῦ κράτους.

Ὁ κ. **Ὀδ. Ἰάλεμος** λέγει ὅτι δὲν ἀρνεῖται τὸ τοιοῦτο· ἀλλ' ὅτι ἐν γένει αἱ φατρίαι δὲν ὑπῆρξαν ὠφέλιμοι εἰς τὸ κράτος. Καὶ οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙ'.

(Τακτική).

Τῆς 14 Νοεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου προέδρου τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 20 φθίνοντος, δι' ἧς ἀναγνωρίζει τὴν ὀρθότητα τοῦ μέτρου ὅτι πᾶν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς κατέχον περιοδικὰ τοῦ ἀναγνωστηρίου δέον μετὰ δύο μῆνας νὰ ἐπιστρέφῃ αὐτά, ὑποδεικνύει καὶ μέλη τινὰ παρ' ὧν νὰ ζητηθῶσιν αὐτά, ἅτε μὴ μετεχόντων τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐξαιτεῖται ὅπως ἀποσταλῶσι τὰ ὑποδεικνύμενα περιοδικὰ τοῖς κ. κ. Σ. Μαυρογένει, Ἰ. Γεωργαντοπούλῳ, Γ. Ἀποστολίδῃ καὶ Φ. Φωτιάδῃ ἰατρῷ.

Τοῦ αὐτοῦ τῆς αὐτῆς ἡμερομηρίας, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι οἱ κ.κ. Μιλτ. Ἰακώβου καὶ Δ. Μαλλιάδης παρῃτήθησαν ὡς μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Τηλεμάχου Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Α. Δημητριάδου ἐπιμελητῶν τῆς Ὀργανοθήκης ἀπὸ 21 φθίνοντος, δι' ἧς ἐξαιτοῦνται παρὰ τοῦ Προέδρου τὴν ἔκδοσιν ἐντάλματος 7 (ἑπτὰ) λιρῶν ἐκ τῶν ψηφισθεισῶν δέκα διὰ τὴν τακτοποίησιν καὶ ἐκκαθάρισιν τῶν ὀργάνων.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. Ch. Tissot ἀπὸ 18/30 φθίνοντος, δι' ἧς ἐκφράζει τῷ Συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστολῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ ἀπὸ τοῦ Δ'—ΙΒ' τόμου, ὡς καὶ τῶν αἰτηθέντων διὰ τὸν κ. Βάδδιγκτων.

Τῆς ἐν Ἰκονίῳ ἑλληνικῆς κοινότητος Περμάτων ἀπὸ 24 Ὀκτωβ., δι' ἧς ἐξαιτεῖται οὐ μόνον τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1874 ψηφισθεῖσαν εἰκοσάλιρον συνδρομήν, ἀλλὰ καὶ γενναιοτέραν τὴν ἀρωγὴν ὡς ἐκ τῶν ἀνεγειρομένων ἐκπαιδευτηρίων των· συνιστῶσι δὲ ἐπίτροπον τὸν κ. Γαβριὴλ Μ. Παπάζογλουν.

Τοῦ κ. Ἰ. Γ. Βαλαβάνη ἐκ Κερασοῦντος ἀπὸ 3 Νοεμβρίου, δι' ἧς καθίστησι πληρεξούσιον αὐτοῦ πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι ἀπονεμηθέντος αὐτῷ δεκαλίρου βραβείου τὸν ἐνταῦθα κ. Δημ. Πιπερίδην.

Τοῦ ἐν Βασιγκτῶνι πρεσβευτοῦ τῆς Ὑψ. Πύλης κ. Γρ. Ἀριστάρχου ἀπὸ 17/29 Νοεμβρίου, δι' ἧς ζητεῖ πληροφορίας περὶ τῶν ἐλλειπόντων τόμων ἔκ τινων τῶν παρ' αὐτοῦ ἀποσταλέντων βιβλίων πρὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1880, καὶ ἀγγέλλει ὅτι καταγίνεται ὅπως συλλέξας καὶ ἄλλα βιβλία ἀποστείλῃ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας κ. Hatzfeldt εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐπὶ τῆς περὶ εἰκοσαλίρου συνδρομῆς ἐπιστολῆς παρετήρησεν ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα προέρχονται ἐκ κληροδοτήματος τῆς μακαρίτιδος Θεοφιλίδου. Τὰ χρήματα κατετέθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν Τράπεζαν, ἀλλ' ὄντα εἰς χαρτονόμισμα ὑπετιμήθησαν· ἑπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν ἐξ ἐκείνων νὰ ληφθῇ ἤδη ἡ αἰτουμένη συνδρομή. Ὁ Σύλλογος ἐπιθυμῶν λίαν νὰ προσέρχηται πάντοτε ἀρωγὸς εἰς τοιαύτας ἐθνικὰς ἀνάγκας, ἤθελε βεβαίως συνδράμει τῇ πασχούσῃ κοινότητι, ἀλλ' ἡ οἰκονομικὴ αὐτοῦ κατάστασις δὲν ἐπιτρέπει αὐτῷ τοῦτο.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ προσφοραὶ βιβλίων πρὸς ὧν τοὺς δωρητὰς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνονται δεκτοὶ τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Ἰωάννης καὶ Γεώργιος Π. Ζαρίφη.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἡρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κυμπρίτου ὁ κ. Ι. Οἰκονομίδης, ἰατρός· ὑπὸ δὲ τῶν κ.κ. Ἡρ. Βασιάδου, Ἀβρ. Μαλιάκα καὶ Θ. Σαλτέλη ὁ κ. Νίκολσων βʹ γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας.

Εἶτα ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης,** παραχωρήσας τὴν ἕδραν τῆς προεδρείας τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. Θ. Σαλτέλῃ, ἐξηκολούθησε τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος τοῦ Λωκκίου, ὁμιλήσας περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ τοῦ πειθαρχικοῦ συστήματος κατὰ Λώκκιον. Τοῦτο, λέγει ὁ κ. Βασιάδης, χρήζει πλείονος προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας· ὁ Λώκκιος ἀπαγορεύει τοῖς διδασκάλοις τὴν ὀργήν, τὰς ἀπειλάς, τὰς ὕβρεις οὐδὲ τοὺς ῥαβδισμοὺς ἐπιδοκιμάζει πλὴν κατὰ τῶν ἐπανειλημμένως ψευδομένων παίδων ἢ ἐπιμενόντων ἐν τῇ ἀπειθείᾳ· ἀλλὰ καὶ τότε κελεύει κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, ἵνα οἱ ῥαβδισμοὶ γίνωνται διά τινος τῶν ὑπηρετῶν. Ὁ Λώκκιος ἐν τῇ πειθαρχικῇ παιδαγωγίᾳ ἀκολουθεῖ τοῖς Ἰησουίταις. Τούτου ἕνεκα ὁ κ. Ἡρ Βασιάδης μεταβαίνει εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν Ἰησουϊτῶν εἰπὼν ὀλίγα τινὰ πρότερον περὶ Λοϋόλα τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ ἰησουϊτικοῦ τάγματος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ· ὁ σκοπὸς ἦν ἡ στερέωσις τοῦ παπισμοῦ δι' ἄλλων τε μέσων καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν παίδων τῆς μεσαίας καὶ ἀνωτέρας τάξεως. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τῶν Ἰησουϊτῶν ταχέως ἐξηπλώθη, σχολεῖα ἰησουϊτῶν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἠγέρθησαν· ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης τὴν αἰτίαν τῆς ταχείας εὐδοκιμήσεως ἐρευνῶν ἐξιστορεῖ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς θεσμούς, τὴν διοργάνωσιν τῶν σχολείων, τῶν τάξεων, τὸ γενικὸν πνεῦμα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τὰς διδακτικὰς μεθόδους, καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκομένων μαθημάτων.

Τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ληξάσης, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΑ'.

(Τακτική).

Τῇ 1 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιαδου.**

Ἀναγινώσκονται τὰ ἀναβληθέντα πρακτικὰ τῆς τακτικῆς συνεδριάσεως τῆς 17 Νοεμβρίου.

Μεθ' ἃ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ κ. **Θ. Ἰάλεμος** παρετήρησεν ὅτι δέον νὰ ἀναφέρηται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τὸ ὅτι ἀνεβλήθη ἡ συζήτησις τῆς ἐκθέσεως τῆς εἰδικῆς πρὸς διευθέτησιν τῆς ὀργανοθήκης ἐπιτροπῆς.

Μεθ' ὃν κ. *Πρόεδρος* παρετήρησε καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συζητηθῇ ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἅτε ἀπόντων τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς· οὕτω τὰ πρακτικὰ ἐγένοντο δεκτά.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνονται δεκτοὶ τακτικὰ μέλη ὁ κ. Ι. Οἰκονομίδης ἰατρὸς καὶ ὁ κ. Α. Νικολσων β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον οἱ κ.κ. Περικλῆς Πορτοκάλης, Ἀλέξανδρος Ἀλεξιάδης καὶ Ν. Ναΐδης, ἔμποροι ἐνταῦθα, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Ὀδ. Ἰαλέμου καὶ Μ. Καραβοκυροῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης,** τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Σαλτέλη ἀναπληρώσαντος αὐτὸν ἐν τῇ προεδρείᾳ, ἐκτίθησι τὰ αἴτια, δι' ἃ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν Ἰησουϊτῶν ταχέως ηὐδοκίμησαν καὶ ἐξηπλώθησαν πανταχοῦ τῆς καθολικῆς Εὐρώπης, εἰσὶ δὲ ταῦτα ἡ αὐστηρὰ πειθαρχία τοῦ τάγματος μετενεχθεῖσα καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν Σχολείων, ἡ ἐπιδεξία πειθαρχικὴ παιδαγωγία τῶν Ἰησουϊτῶν ἀποκλειόντων μὲν πᾶσαν κοινωνίαν τῶν μαθητῶν μετὰ τῶν ἔξωθεν, παρεχόντων δὲ αὐτοῖς πολλὰ μέσα διασκεδάσεως, περιπάτους, ἐκδρομάς, ἱππασίας, ξιφασκίας, χορούς, δραματικὰς παραστάσεις, ἡ ἀγωγὴ τῶν ἐξωτερικῶν τρόπων, εἰς ἣν μεγάλως προσείχον οἱ Ἰησουῖται, αἱ φροντίδες πρὸς διατήρησιν τῶν τροφίμων, διότι τὴν ὑγιείαν οἱ Ἰησουῖται ἐθεώρουν ἀπαραίτητον πρὸς εὐδοκίμησιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ· καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινῶν καὶ μάλιστα τῆς διανομῆς τῶν βραβείων τοῖς ἀριστεύουσι τῶν μαθητῶν οὐ μικρὸν συνετέλει εἰς τὴν φήμην τῶν ἰησουϊτικῶν σχολείων· ἀλλ' ἰδίαν λάμψιν ἐπέχεον εἰς τὰ σχολεῖα αἱ δραματικαὶ παραστάσεις τραγῳδιῶν, κωμῳδιῶν, μιμικῶν ὀρχημάτων, ὧν οἱ Ἰησουῖται φημίζονται πατέρες καὶ δημιουργοί, καὶ περὶ ὧν ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης δίδωσι περιέργους πληροφορίας, μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 8 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιαδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐν Μεγάλῳ Ῥεύματι Ἀδελφότητος *Προόδου*, προσκλητήριος διὰ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Τοῦ κ. Δ. Χαβιαρᾶ ἐκ Σύμης, ἀπὸ 7 παρελθόντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ὁρίζει πληρεξούσιόν του τὸν κ. Μ. Β. Μαράσογλου, ἵνα λάβῃ τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον ἐν τῷ Ζωγραφείῳ ἀγῶνι.

Τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλλ. Γραμμάτων Συλλόγου, ἀπὸ 25 παρελθόντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἀποστέλλει διὰ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς Πρεσβείας κιβώτιον περιέχον τὰς ἐπετηρίδας του διὰ τὰ ὄντα ἐνταῦθα μέλη τῆς Ἑταιρίας ταύτης, ὡς καὶ βιβλία διὰ τὸν Σύλλογον.

Τῆς Α. Π. τοῦ Ἁγίου Ἰμβρου κ Ν. Γλυκᾶ, ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 4 Νοεμβρίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, συναποστέλλει δὲ καὶ λιξιλόγιον Ἰμβρου.

Τοῦ ἐν Καβάλλᾳ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἀριστοτέλους*, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου, δι' ἧς παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον νὰ τῷ ἀναγγείλῃ πόσα ἐκ τῶν ἀποσταλέντων γραμματίων τοῦ λαχείου ἐξεποιήθησαν.

Ἀγγελία τῶν ἐν Ἀθήναις καθηγητῶν κ. κ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου καὶ Δ. Η. Κυριακοπούλου περὶ *Ἐγχειριδίου τῆς κλασικῆς Φιλολογίας* ἐξαιτουμένων τὴν συνδρομὴν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ παντὸς φιλομούσου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι ἡ ἐνταῦθα γαλλικὴ Πρεσβεία ἐδήλωσεν ὅτι πέμψει τὰ ἀποστελλόμενα αὐτῇ ἅμα τῇ παραλαβῇ.

Ἀκολούθως ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τῇ Α. Π. τῷ ἁγίῳ Ἰμβρου.

Περὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἐν Καβάλλᾳ Συλλόγου ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι ἄλλοτε μὲν ὁ Σύλλογος εἶχεν ἀποφασίσει πολλάκις νὰ μὴ ἀναδέχηται τὴν ἐκποίησιν γραμματίων λαχείου, ἀλλ' ὅμως ὁ κ. Πασπάτης, πρόεδρος ὤν, ἐδέχθη τοιαῦτα καὶ ὡρίσθη ἐπιτροπὴ περὶ τῶν γραμματίων Καβάλλας. Ὁ Σύλλογος φροντίσει περὶ τούτων καὶ ἀπαντήσει τὰ δέοντα τῷ Συλλόγῳ *Ἀριστοτέλει*.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιήσασι ταύτας.

Κατόπιν ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Περικλῆς Πορτοκάλης, Ἀλέξανδρος Ἀλιξιάδης καὶ Ν. Ναϊδὴς ἔμποροι ἐνταῦθα. Τὸ πρῶτον δὲ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ H. Kutschera, γραμματεὺς καὶ διερμηνεὺς τῆς αὐστρ. πρεσβείας.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** παραχωρήσας τὴν ἕδραν τῆς προεδρείας τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. **Θ. Σαλτέλῃ** ἀνέγνω συνέχειαν περὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τῶν Ἰησουϊτῶν, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν δραματικῶν παραστάσεων, καὶ περὶ τῶν θεωριῶν, ἃς οἱ Ἰησουῖται ἐξέθηκαν, περὶ τῆς τραγῳδίας, κωμῳδίας καὶ μάλιστα τῶν μιμικῶν ὀρχημάτων, ὧν ἀνομολογοῦνται οἱ πρῶποι δημιουργοί. Ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης μνημονεύει καὶ τῶν πολλῶν καὶ ὀρθῶν ἐπικρίσεων κατὰ τῆς καταχρήσεως τῶν δραματικῶν παραστάσεων καὶ τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων αὐτῆς· ἀλλ' οἱ Ἰησουῖται, λέγει, κατέπνιγον αὐτὰς μέγα δυνάμενοι παρά τε τῇ αὐλῇ καὶ παρὰ τοῖς μεγιστᾶσιν. Ὁ κ. Βασιάδης τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῶν δραματικῶν παραστάσεων ἀνευρίσκει καὶ ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ Saint-Cyr ἱδρυθέντι παρὰ τῆς Μαιντενὸν ἐπὶ σκοπῷ ἵνα ἀνατραφῶσι δικκόσιαι πεντήκοντα νεάνιδες ἐκ πτωχῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν, ὅπως γίνωνται καλαὶ μητέρες ἐξερχόμεναι τοῦ Παρθεναγωγείου· ἀλλ' αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις εἰσαχθεῖσαι ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον διέστρεψαν τὸ πνεῦμα καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν νεανίδων, ὥστε ἐξηκολούθουν τὰ ὀλέθρια αὐτῶν ἀποτελέσματα καὶ ἀφοῦ αἱ παραστάσεις ἐπαυσαν διδόμεναι.

Τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ληξάσης ὁ κ. **Θ. Σαλτέλης** προὔτεινεν, χάριν πολλῶν μελῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν κατοικούντων εἰς τὴν ἀντίπεραν παραλίαν ἐκφρασάντων τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ὑπὲρ δημοσιεύσεως, τὴν διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσίευσιν τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ κ. Ἠρ. Βασιάδου.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** παρετήρησεν ὅτι ἄλλοι μὲν ἐκ φιλοτιμίας λίαν ἐπιθυμοῦσι νὰ δημοσιεύωνται τὰ ἀναγνώσματα αὐτῶν, αὐτὸς δὲ τοὐναντίον λυπεῖται μᾶλλον διὰ τὰ δημοσιευόμενα αὐτοῦ ἀναγνώσματα ἢ διὰ τὰ μὴ δημοσιευόμενα, διότι τὰ ἀναγνώσματα αὐτοῦ εὑρίσκει πάντοτε μικροῦ λόγου ἄξια παραβάλλων αὐτὰ ὡς πρὸς τὸ ἰδανικὸν τέλειον τῶν συγγραφῶν, ὅπερ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν δοκίμων ἐσχημάτισεν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα δυσκόλως ἤθελε δώσει τὴν ψῆφον αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς δημοσιεύσεως διὰ τῶν ἐφημερίδων εἰ μὴ ἐθεώρει ἀναγκαίαν καὶ λυσιτελῆ αὐτήν.

Ὁ κ. **Τηλ. Καραθεοδωρῆ** ἀποδίδωσι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Βασιάδου ῥηθέντα μετριοφρο-

σύνῃ, παρατηρεῖ δὲ ὅτι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ἡ ἀξία ὑποβιβάζεται διὰ τῆς προδημοσιεύσεως τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ θεωρεῖ τὴν δι' ἰδίου φυλλαδίου δημοσίευσιν αἱρετωτέραν.

Ὁ κ. **Κ. Μακρῆς** ἀποδεχόμενος τὴν πρότασιν τοῦ κ. Τηλ. Καραθεοδωρῆ προστίθησιν ὅτι τὰ φυλλάδια ταῦτα καλὸν ἵνα ἔχωσι καὶ τὸν τύπον τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Μετά τινα δ' ἔτι συζήτησιν ἀποφασίζεται ἡ διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσίευσις τῶν τελευταίων ἀναγνωσμάτων τοῦ κ. Βασιάδου. Ἀκολούθως λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 15 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιήσασιν.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ διὰ ψηφοφορίας γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ ἐνταῦθα κ. Hugo Kutschera, γραμματεὺς τῆς αὐστροουγγρικῆς πρεσβείας.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὑπὸ τῶν κ.κ. Θ. Σαλτέλη, Καραβασίλη καὶ Α. Ἀργυροῦ προτεινόμενος ὁ κ. Νικόλαος Πισάνης ἔμπορος ἐνταῦθα.

Κατόπιν ὁ ἰατρὸς κ. **Δ. Σταματιάδης** ἀνέγνω τὴν πραγματείαν αὐτοῦ *Ἐπιστήμη καὶ θρησκεία ὡς σύμμαχοι*. (Ἴδε ἔμπροσθεν σ. 16).

Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΔ'.

(Τακτική).

Τῇ 22 Ὀκτωβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις κ. Γ. Ζηκίδου, ἀπὸ 12/24 ῥθίνοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἀποστέλλει διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα τὸ ἕκτον τεῦχος τῶν Ἠπειρωτικῶν νεοελληνικῶν ἀναλέκτων, πρὸς δὲ ὅτι ἔλαβε τὸ δεκάλιρον γέρας διὰ τὸ ε' τεῦχος διὰ τοῦ κ. Ν. Παρανίκα.

Τῆς ἐν Χρυσοπόλει Φιλομούσου Ἀδελφότητος *Ἀνατολῆς*, ἀπὸ 16 ῥθίνοντος, δι' ἧς ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ ἀναγνωστήριον αὐτῆς τὴν ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ ἐνταῦθα ἔμπορος κ. Νικολ. Πισάνης.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Κωνστ. Ξανθόπουλος**, εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνέγνω τὸ περὶ συντάξεως Χρηστομαθείας διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρόγραμμα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος. (Ἴδε κατωτέρω).

Τὸ πρόγραμμα γίγνεται δεκτόν.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης**, τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Θ. Σαλτέλη ἀναπληρώσαντος αὐτόν, ἀνέγνω περὶ Φράγκη (Franke) καὶ τῶν ἐν Ἄλλῃ ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ. Ὁ Φράγκης, λέγει, ἀνήκει τῇ τάξει τῶν ἐκλεκτῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, ὧν ἡ διάβασις βαθεῖα ἴχνη καταλείπει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ παρασκευάσας τὴν ὁδὸν τῇ νέᾳ μεθόδῳ. Πρῶτος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Σημλέρου βοηθούμενος εἰσήγαγεν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτοῦ τὰ πραγματικὰ λεγόμενα μαθήματα, καὶ ταῦτα ἐξ αὐτῶν ἀνὰ πᾶσαν ἐξηπλώθησαν τὴν Γερμανίαν.

Ὅτε ἱδρύειν ἤρξατο τὰ καθιδρύματα αὐτοῦ ἑπτὰ μόνον εἶχε φλωρίνια, ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς ἀνὴρ εἶχε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον καὶ ὁ Κύριος οὐκ ἐγκατέλιπεν αὐτόν, ἀλλ' ηὐλόγησε τὸ ἔργον καὶ ηὔξησε τὰ ἱδρύματα, ἃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀκμάζουσι καὶ κινοῦσι τὸν θαυμασμόν. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης μεταβαίνει εἰς τὸν Αἰμίλιον τοῦ Ρουσσὼ καὶ πρῶτον σύντομόν τινα σκιαγραφεῖ βιογραφίαν αὐτοῦ, διότι ὁ βίος τοῦ Ρουσσὼ ἀναγκαῖος πρὸς κατανόησιν τῶν παιδαγωγικῶν θεωριῶν καὶ τῶν χασμάτων καὶ ἐλλείψεων αὐτῶν.

Ὁ Ρουσσὼ ἐγκαταλειφθεὶς ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἀπροστάτευτος, οὐδὲν ἄλλο εὗρεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ διαφθορὰν ἠθῶν καὶ ταπεινώσεις· τούτου ἕνεκα τὴν μὲν κοινωνίαν ἐκήρυξε μητρυιὰν καὶ Πανδώραν τῶν κακιῶν καὶ δυστυχιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν δὲ φύσιν φιλόστοργον μητέρα καὶ τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἡ φύσις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου ἐστί, κατὰ Ρουσσώ, ἡ ἀγρία κατάστασις, ἀφ' ἧς ἐξελθὼν ὁ ἄνθρωπος ὑπέπεσεν εἰς τὰ κακὰ τῆς κοινωνίας. Ἐκ ταύ-

της τῆς ἀρχῆς σαθρᾶς οὔσης ἀπέρρευσαν πολλὰ συμπεράσματα παράδοξα καὶ ἡμαρτημένα. Ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης διὰ πολλῶν μαρτυριῶν τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ἐπιστήμης ἀπέδειξεν ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ προοδευτικὴ καὶ τελειοποιήσιμος, ὃ καὶ αὐτὸς ὁ Ρουσσὼ ἀναγνωρίζει, καὶ ὅτι ἡ φυσικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἧς ἄνευ οὐδεμία αὐτοῦ ἀνάπτυξις καὶ τελειοποίησις δυνατὴ ἐστιν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΕ'.

(Τακτική).

Τῇ 29 Δεκεμβρίου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Α. Γονίου ἐκ Κάτω Σουδενῶν, ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ δεκαλίρῳ γέρατι τῷ δοθέντι αὐτῷ κατὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα καὶ ἀγγέλλοντος ὅτι καθίζησι πρὸς παραλαβὴν τούτου ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν κ. Δ. Μαλλιάδην.

Τοῦ ἐν Σκοπείοις Ἑλλην. Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Προόδου*, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου, εὐχαριστήριος ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθεῖσιν αὐτῷ ἀδελφικοῖς αἰσθήμασι.

Τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Α. Ῥαγκαβῆ, ἀπὸ 15/27 Δεκεμβρίου, ἀγγέλλοντος τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ ἐν Καρλσρούῃ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰωσὴφ Τούνας πέμπει διάφορα συγγράμματα 34 τὸν ἀριθμόν, ὧν κατάλογον ἐπισυνάπτει.

Τοῦ ἰατροῦ κ. A. Mordtmann, παραιτουμένου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ἀπάλειψιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ ἐκδοθείσης πραγματείας, ἅτε παραμορφωθείσης.

Τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου, ἀπὸ 29 λήγοντος, δι' ἧς διαπυνθάνεται ὁποίαν τύχην ἔλαβε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθὲν σχέδιον λιθογραφήματος συγκειμένου ἐκ τοῦ τοπογραφ. Χάρτου τῶν Χερσαίων Τειχῶν Κων/πόλεως καὶ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων, δοκίμιον, ὅπερ ὑπέβαλε κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων ἐπιστολῶν παρετήρησεν ὅτι τὸ προεδρεῖον συνεδριάσει καὶ προσκαλέσει καὶ τὸν πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχην, ἵνα λυθῶσιν αἱ ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ ἀναφυεῖσαι διενέξεις, ἐξ ὧν εἰκάζεται ὅτι προέρχονται αἱ δύο τελευταῖαι τῶν μελῶν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς ἐπιστολαί.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὁ κ. H. G. Bramwell, τελειόφοιτος τοῦ Πανεπιστημείου τῆς Ὀξφόρδης, Ἄγγος περιηγητής, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ὅτι ἡ Σχολαρχία τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς ἀποστέλλει ἓν ἀντίτυπον τῆς κατὰ τὸ 1879—1880 ἐκθέσεως περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ὑλικῆς καταστάσεως τῆς Σχολῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης** παραχωρήσας τὴν ἕδραν τῆς προεδρείας τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. Θ. Σαλτέλῃ ἀνέγνω συνέχειαν τῆς περὶ τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσὼ (ἢ περὶ τῶν παιδαγωγικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν) πραγματείας αὐτοῦ, ἐξετάζων τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ψυχολογίαν. Ὁ Ρουσσὼ δύο τινὰ σαφῶς κατενόησε· α') ὅτι ἀπαραίτητός ἐστιν ἀνάγκη ἵνα ἀκριβῶς γνωσθῇ τοῦ παιδὸς ἡ φύσις καὶ β') ἵνα παντὶ παιδαγωγικῷ συστήματι θεμέλιον τεθῇ εἴδός τι παιδικῆς ψυχολογίας. Ἑκάστη ἡλικία ἔχει τὴν προσήκουσαν αὐτῇ τελειότητα καὶ ἰδιοφυᾶ τινα ὡριμότητα· αἱ πρῶται ἀναπτύξεις τῆς νηπιακῆς ἡλικίας σχεδὸν πᾶσαι ὁμοῦ γίνονται· τὸ νήπιον κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μανθάνει ὁμιλεῖν, τρώγειν, βαδίζειν· ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας ἡλικίας, τῆς παιδικῆς, ἄρχεται κυρίως ὁ βίος τοῦ ἀτόμου. Ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ κατὰ Ρουσσὼ μόνη ἡ αἰσθητικὴ μνήμη ἐνεργὸς ὑπάρχει· ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἡλικίᾳ τῇ τῶν μειρακίων ἀναπτύσσονται αἱ νοεραὶ δυνάμεις καὶ μορφοῦται τὸ πνεῦμα.

Ἀκολούθως λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΣΤ'.

(Τακτική).

Τῇ 5 Ἰανουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Ξάνθῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ

Συλλόγου *Ἠοῦς τῆς Ῥοδόπης*, ἀπὸ 15 παρελθόντος, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθεῖσιν αὐτῷ ἀδελφικοῖς αἰσθήμασι καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ὑλικὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν μέτρων, ἅτινα ἔλαβε διὰ τὰ σχολεῖα Ξάνθης καὶ τῶν πέριξ μερῶν, καὶ ἅτινα περιγράφει ἐν αὐτῇ.

Τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης καὶ ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ἐπιθυμοῦσιν ἵν' ἀναγνώσωσιν ἐν τῷ Συλλόγῳ τὰς αὐτῶν πραγματείας τὰς ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ἀναγνωσθείσας.

Τοῦ κ. **A. Mordtmann** ἰατροῦ ἀποσύροντος τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ὅτι ἐκομίσατο πρὸ μικροῦ ἐπιστολὴν τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἧς τὴν ἀναγνωσιν κρίνει καλὸν ν' ἀναβάλῃ. Ἐδήλωσε δὲ καὶ ὅτι ἔχει χρηστὰς περὶ συνδιαλλαγῆς τῶν διενεχθέντων μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐλπίδας.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ κ. H. F. Bramwell.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον ἐπίτιμα μέλη ὁ Σεβασμιώτατος Ἅγιος Ἐφέσου Κὺρ Ἀγαθάγγελος καὶ οἱ κ. κ. Α. Βουτσινᾶς, ἔμπορος καὶ Ι. Βουτσινᾶς, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦπροεδρείου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὴν περὶ τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ῥουσσὼ πραγματείαν αὐτοῦ· ἀπὸ τῆς τρίτης ἡλικίας μεταβαίνων εἰς τὴν τετάρτην, λέγει ὅτι κατὰ Ῥουσσὼ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τὸ θυμικὸν ἀναφαίνεται, τὸ αἴσθημα, ὁ ἔρως, ἡ φιλία. Εἶτα ποιεῖται παρατηρήσεις τινὰς περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ χασμάτων τῆς παιδικῆς ψυχολογίας τοῦ Ῥουσσώ, μεταβὰς δὲ εἰς τὴν ἀγωγήν, ἣν ὁ Ῥουσσὼ ὁρίζει ἑκάστῃ ἡλικίᾳ,ὡμίλησε περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς νηπιακῆς ἡλικίας.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΖ'.

(Τακτική)

Τῇ 19 Ἰανουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 4/16 τρέχοντος, δι' ἧς παραπονεῖται κατὰ τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου, μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς,ὡς περιφρονήσαντος τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐνεργήσαντος ἐναντίον αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν πρὸς ἐκτύπωσιν ἀνατεθέντα αὐτῷ χάρτην τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Κ/πόλεως· ἐξαιτεῖται δὲ α') ἀπόδοσιν τῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χάρτου· β') ὑποταγὴν τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς καὶ γ') ἀπονομὴν τῇ Ἐπιτροπῇ παρὰ τοῦ κ. Δημητριάδου τῆς ἐγκριθησομένης παρὰ τοῦ Συλλόγου ἱκανοποιήσεως.

Τῆς ἐν Καβακλῇ ἐφορίας τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἀπὸ 24 παρελθόντος μηνός τε καὶ ἔτους, δι' ἧς ἐξαιτεῖται τὴν ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου ἀρωγήν.

Τοῦ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Α. Ῥαγκαβῆ, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 Δεκεμβρίου, δι' ἧς αἰτεῖται ὅπως ὁ Σύλλογος ἐπιφορτίσῃ τινὶ τῶν ἐνταῦθα βιβλιοπωλῶν νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἐν Λειψίᾳ κ. Brockhaus διὰ τὴν παραλαβὴν καὶ ἀποστολὴν τῶν δωρηθέντων ἐν Καρλσρούῃ βιβλίων τῷ Συλλόγῳ, φροντίδι τοῦ ἐκεῖ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Τούνα.

Τῆς ἐνταῦθα Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν ἐπιστολαὶ δύω, ἀπὸ 9 καὶ 10 τρέχοντος, ἡ μὲν μία προσκλητήριος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἀδελφότητος, ἡ δέ, δι' ἧς ἐξαιτεῖται νὰ δοθῶσιν 60 καθίκλαι.

Τοῦ κ. Ὀδ. Ἰαλέμου, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἕνεκεν αἰτιῶν ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως αὐτοῦ ἀναγκάζεται νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀντιπροεδρείας.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἐκφέρει γνώμην περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ διενέξεως, καθ' ἣν δέον τὸ προεδρεῖον νὰ ζητήσῃ πρὸς ἀποφυγὴν συζητήσεων παρὰ τοῦ κ. προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τὴν συγκλησιν συνεδριάσεως περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν καὶ τὸ ἀποφασισθὲν κατὰ παμψηφίαν ἢ πλειονοψηφίαν νὰ ἐκτελέσῃ· ἐὰν δὲ ὑπάρχωσι δυσχέρειαι ν' ἀναγγείλῃ ὁ πρόεδρος τὸ πρᾶγμα τῷ Συλλόγῳ, ὁ δὲ Σύλλογος εἰδὼς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς ἀμερολήπτως νὰ προβῇ διὰ τοῦ προεδρείου εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Ἡ πρότασις τοῦ κ. προέδρου ἐγένετο δεκτή.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* περὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ

κ. Ὀδ. Ἰαλέμου παρετήρησεν ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προβῇ ὁ Σύλλογος εἰς ἀναπλήρωσιν, διότι μικρὸν ὑπολείπεται ἔτι μέχρι τῶν ἀρχαιρεσιῶν.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ἐπίτιμα μέλη ὁ σεβασμιώτατος ἅγιος Ἐφέσου κ. Ἀγαθάγγελος, ὁ ἐν Ὀδησσῷ γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Ι. Βουτσινᾶς καὶ ὁ κ. Α. Βουτσινᾶς. Τὸ δὲ πρῶτον ἀγγέλλονται μέλη τακτικὰ οἱ κ.κ. Ι. Βασματζίδης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέραν Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, Βασίλειος Λούσης, ἰατρός, Ὄθων Ἀνδρεάδης ἐν Σηλυβρίᾳ κτηματίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἠρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κυμπρίτου καὶ ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρεάδης, λόγιος ἐνταῦθα, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ὀδ. Ἰαλέμου, Θ. Τάγη καὶ Ν. Παρανίκα, ἐπίτιμον δὲ μέλος ὁ ἐν Τάντᾳ Πανταζῆς Βησάνης προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὰς πρὸς ἀγωγὴν τῆς νηπιακῆς ἡλικίας μερίμνας. Κατὰ Ρουσσώ, οἱ γονεῖς ὀφείλουσιν εἶναι οἱ παιδαγωγοὶ τῆς ἡλικίας ταύτης· ἐξανίσταται δὲ σφόδρα ὁ συγγραφεὺς τοῦ Αἰμιλίου κατὰ τῶν παραμελούντων γονέων τοῦ καθήκοντος τούτου, καταστρεφόντων τὸν οἰκογενειακὸν σύνδεσμον. Ὁ Ρουσσὼ ἐπιδαψιλεύει πολλὰς καὶ καλὰς συμβουλὰς πρὸς ἀνατροφὴν τῆς νηπιακῆς ἡλικίας καὶ πολλὰς προτείνει μεταρρυθμίσεις, ἐξ ὧν αἱ πλεῖσται ἐγίνοντο ἤδη δεκταί. Τῆς δὲ δευτέρας ἡλικίας, τῆς παιδικῆς, προτείνει ὁ Ρουσσὼ ἀγωγὴν ὅλως ἀρνητικὴν ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ Αἰμίλιος τρώγει, παίζει, πηδᾷ, τρέχει, παντοίοις τρόποις ἀσκεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὰς σωματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἀργεῖ, ὁ δὲ παιδαγωγὸς αὐτοῦ ἐπιτηρεῖ μόνον ἵνα μὴ παρεισδύσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ψευδής τις ἰδέα. Ὁ Ρουσσὼ ἀπὸ ταύτης τῆς ἡλικίας ἀποκλείει πάντα τὰ μαθήματα, τὴν Γεωγραφίαν, τὴν Ἱστορίαν, τὴν διδασκαλίαν τῶν γλωσσῶν, τὴν ἀπὸ βιβλίων διδασκαλίαν καὶ αὐτὴν τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν τοῦ παιδαγωγοῦ, συνιστᾷ ἐκθύμως τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων διδασκαλίαν, ἣν αὐτὸς ὁ μαθητὴς κατ' εὐθεῖαν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων λαμβάνει· ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης παραδεχόμενος ὅ,τι ἐν τούτοις καλὸν καὶ ὀρθὸν δοκεῖ αὐτῷ, ἀνασκευάζει τὰ ἄλλα ὡς ἀπέχοντα τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων καὶ ἡμαρτημένα.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΗ'.

(Τακτική).

Τῆς 26 Ἰανουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ἠρ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Μ. Φιλεκπ. Συλλόγου ἀποστέλλοντος τὴν λογοδοσίαν τοῦ Η' συλλογικοῦ ἔτους καὶ εὐχαριστοῦντος τῷ Ἑλλ. Φιλολογικῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ συμπράξει αὐτοῦ, ἣν πολλαχῶς ἄχρι τοῦδε παρέσχεν αὐτῷ.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλικοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 20 φθίνοντος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως συστηθέντος «Διδασκαλικοῦ Μετοχικοῦ Ταμείου» ἀποστέλλει 100 ἀντίτυπα τοῦ ἐγκεκριμένου Καταστατικοῦ μετὰ ἐγκυκλίου τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπείας, ὅπως διανεμηθῶσι πρὸς τοὺς ἐνταῦθα διδασκάλους, μεθ' ὧν ὁ Σύλλογος διατελεῖ εἰς σχέσεις, ἵνα ἐγγραφῶσιν ἑταῖροι τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου καὶ μέτοχοι τοῦ Ταμείου αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 25 ἐνεστῶτος, δι' ἧς ἅπαντῶν εἰς τὴν ἀπὸ 20 τρέχοντος ἐπιστολὴν τοῦ Συλλόγου ἀναφορικῶς τοῦ ζητήματος τοῦ Χάρτου τῶν Χερσαίων Τειχῶν, ἀγγέλλει ὅτι ἐν αὐτῇ οὐδεμία γίνεται μνεία τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον προαποσταλείσης ἐπιστολῆς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 4/16 φθίνοντος, καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐπιτροπὴ ὑποπτεύει μὴ τυχὸν καὶ παρέπεσεν αὕτη ἀποστέλλει ἀντίγραφον, ὅπερ παρακαλεῖ ν' ἀναγνωσθῇ ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* δίδει ἐξηγήσεις τινὰς περὶ τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ μετοχικοῦ ταμείου τῶν διδασκάλων συστάντος καὶ διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου ἐν Ἀθήναις, προτρέπει τοὺς βουλομένους ἐκ τῶν διδασκάλων ὅπως γένωνται μέτοχοι τοῦ ἐν λόγῳ Μετοχικοῦ Ταμείου.

Περὶ δὲ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχου λέγει ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐπιτροπῆς, περὶ ἧς ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ποιεῖται λόγον ὅτι δὴθεν ἀποπλανηθεῖσα δὲν περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Συλλόγου καὶ διὰ τοῦτο πέμπει ἀντίγραφον, οὐ μόνον ἐλήφθη ἀλλὰ καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῇ

παρελθούσῃ συνεδριάσει καὶ ἐνετάλη ὁ πρόεδρος ν' ἀπαντήσῃ εἰς αὐτήν.

Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἀπαντήσεως ὁ κ. **Στ. Ἀριστάρχης** αἰτεῖ ν' ἀναγνωσθῇ τὸ ἀντίγραφον τῆς πεμφθείσης ἐπιστολῆς, διότι ἐν αὐτῇ γίνεται λόγος ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνῆλθε καὶ ἀπεφάσισεν.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι πρὸς παῦσιν τῶν συζητήσεων, ἐπειδὴ ἦλθεν ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ, ὅστις ἔλαβε μετὰ τοῦ Γ. Α. Δημητριάδου ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ χάρτου ὁ Σύλλογος ἐνόμισε καλὸν νὰ αἰτήσηται ὅπως ὁ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς συγκαλέσῃ συνεδρίασιν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀποφασίσωσιν. Ἀπορεῖ δὲ διατί δὲν ἐγένετο ἡ συνεδρίασις, ἥτις ἔμελλε νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὰς περὶ ἐκδόσεως τοῦ χάρτου συζητήσεις.

Μετά τινα δὲ συζήτησιν καθ' ἣν ἔλαβον τὸν λόγον οἱ κ.κ. Σπ. Μαυρογένης καὶ Κ. Καλλιάδης καὶ ὁ μὲν τελευταῖος ὑποστηρίζει τὸν κ. Ἀριστάρχην καὶ προτείνει τὴν σύγκλησιν ἐκτάκτου συνεδριάσεως διὰ τὸ ζήτημα, ὁ δὲ πρῶτος τὰ ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου λεχθέντα ὁ Σύλλογος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἡγουμένην αὐτοῦ ἀπόφασιν.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί, μεθ' ὃ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιήσασι.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. Ἰ. Βασιατζίδης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέρᾳ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου, Βασίλειος Λούσης, ἰατρός, Ὄθων Ἀνδρεάδης, κτηματίας ἐκ Σηλυβρίας καὶ ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρεάδης, λόγιος ἐνταῦθα, ἐπίτιμον δὲ μέλος ὁ ἐν Τάντᾳ Πανταζῆς Βησάνης.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Λεόντιος Ἐλευθεριάδης, καθηγητὴς καὶ Μιχαὴλ Ἡσαΐας, γραμματεὺς τοῦ ἁγίου Ἐφέσου, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Ν. Παρανίκα.

Εἶτα ὁ κ. **Σπ. Μαυρογένης** ἀνέγνω περὶ τοῦ φωτοφώνου Bell καὶ περὶ τοῦ φωτομέτρου Liveng.

Ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ταύτῃ, ἧς βάσις ὑπῆρξε ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐν τῇ Revue Scientifique δημοσιευθεῖσα ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης πρῶτον ἐξηγεῖ τίνος ἕνεκα λόγου τὸ ὄργανον τοῦ G. Bell φωτόφωνον ἐκλήθη. Ἐκλήθη δ' οὕτω, διότι ἡ φωνὴ οὐδόλως διὰ τηλεγραφικοῦ μεταδίδοται σύρματος, ὡς ἐν τῷ τηλεφώνῳ, ἀλλὰ δι' ἀκτίνων φωτεινῶν. Βασίζεται δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ σεληνίου ἰδιότητος, τοῦ παρουσιάζειν ἀσθενεστέραν ἀντίστασιν τῇ διαβάσει τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος. Ὁ κ Σ. Μαυρογένης ἐξακολουθεῖ μετὰ ταῦτα ἀναπτύσσων τὰς διαφόρους ἰδιότητας τοῦ σεληνίου Παρετηρήθη δέ, λέγει, ὅτι τοῦτο ἐν τῷ φωτὶ μᾶλλον ἢ ἐν τῷ σκότει ἀγωγὸν ἐστιν. Ἀκολούθως ἀναφέρει διαφόρους διαφόρων δοκιμὰς ὅπως ἐπιτευχθῇ διὰ τὴν ὅρασιν ὅ,τι διὰ τοῦ τηλεφώνου διὰ τὴν ἀκοὴν γίγνεται καὶ μετὰ ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ φωτοφώνου τοῦ G. Bell. Ὁ σκοπὸς τοῦ φωτοφώνου τούτου ἐστὶν ὁ αὐτὸς τῷ τοῦ τηλεφώνου, ἀλλὰ τοῦτο μὲν δεῖται μεταλλικοῦ ἀγωγοῦ ὅπως τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα δι' αὐτοῦ διερχόμενον καὶ ἀλληλοδιαδόχως διακοπτόμενον παράγῃ τ' ἀπαιτούμενα τηλεφωνικὰ ἀποτελέσματα, ἐνῷ ἐκεῖνο, δηλαδὴ τὸ φωτόφωνον, ἀπ' ἐναντίας στερεῖται αὐτοῦ καὶ οὐδόλως δεῖται τοιούτου ἀγωγοῦ. Διακοπαὶ ἀλληλοδιάδοχοι φωτεινῆς ἀκτῖνος, διευθυνομένης ἀπό ἑνὸς σταθμοῦ καὶ ἐπιπιπτούσης ἐπὶ τεμαχίου σεληνίου ἐν ἑτέρῳ παράγουσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ἃ καὶ τὸ τηλέφωνον. Πᾶν ὅμως τεμάχιον σεληνίου οὐδόλως ἐστὶ κατάλληλον. Διὸ ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης ὁμιλεῖ ἀκολούθως περὶ τῶν διαφόρων πρὸς τοῦτο γενομένων πειραμάτων, ὧν ἡ περίοδος εἰσέτι ἐξακολουθεῖ. Κατόπιν τῶν περὶ φωτοφώνου τοῦ Bell τούτων ὁ κ. Μαυρογένης ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ Photomètre à grisou τοῦ Liveng ἤτοι φωτομέτρου κατὰ τὴν τῶν ἀνθρακωρυχείων εὐρλέκτων ἀερίων Ἡ σωτήριος αὕτη ἐφεύρεσις τοῦ Liveng ἐδράζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι σῶμα ἐκ πλατίνης ζωηρῶς πυρακτωθὲν δι' ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος παράγει φωτισμὸν ζωηρότερον ἐν τοῖς ἀερίοις τῶν ἀνθρακωρυχείων (grisou) ἢ ἐν τῷ καθαρῷ ἀέρι, ἡ δὲ ζωηρότης αὕτη ἔσται ἀνάλογος τῇ τῶν εὐρλέκτων ἀερίων τῶν ἀνθρακωρυχείων ποσότητι.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΙΘ'.

(Τακτική).

Τῇ 2 Φεβρουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐν Ἀθήναις δεσποινίδος

Ἰουλίας Γ. Πολίτου, ἀγγελλούσης τὴν ἀποστολὴν συλλογῆς δημωδῶν παροιμιῶν διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τῶν ἐν Βάρνῃ ἐκτελεστῶν τῆς Σουληνείου διαθήκης, ἀπὸ 17 παρελθόντος μηνός, δι' ἧς ἀγγέλλουσι τὴν διὰ τῶν Πατριαρχείων ἀποστολὴν τῷ Συλλόγῳ τριάκοντα ὀθωμανικῶν λιρῶν κατὰ τὰ σχετικὰ τῆς διαθήκης ἄρθρα, ἅμα δὲ δίδουσι καὶ ἐξηγήσεις τινὰς περὶ τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὑρίσκεται ἡ περιουσία τοῦ μακαρίτου Σουλήνη.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 2 τρέχοντος ἀγγελλούσης ὅτι ἡ διαβιβασθεῖα αὐτῇ ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου ἐξετελίσθη, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ παρακαλεῖ τὸν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου ἵνα παραλάβῃ παρὰ τοῦ κ. Γ. Δημητριάδου καὶ ἐγχειρίσῃ αὐτῇ τὸ πρωτότυπον τοῦ χάρτου τοῦ Συλλόγου, ἐφ' οὗ εἰργάσθη ἡ ἐπιτροπὴ καὶ οὗτινος ἀνάγκην ἔχει.

Τοῦ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ, ἀπὸ 2 ἱσταμένου, ἀγγέλλοντος ὅτι παραστὰς ἐν συνεδριάσει τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν ᾗ μετὰ λύπης παρετήρησε τὴν ἔλλειψιν τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου μὴ προσκληθέντος, προέτεινε τὴν ἐπὶ ὀκτάημερον ἀναβολὴν ἀποφάσεως ὁριστικῆς, πρὸς ἄρσιν πάσης διαφωνίας, ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ ἀπέρριψε τὴν πρότασιν αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Γ. Σακελλαρίου ἐξ Ὀδησσοῦ, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα *Ὁδηγοῦ* καὶ *Συλλογῆς ἀριθμητικῶν προβλημάτων*.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι παραπεμφθήσονται ταῖς ἁρμοδίαις ἐπιτροπαῖς τὰ ἀποσταλέντα πονήματα. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπιστολὴν τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου Σουλήνη παρατηρεῖ ὅτι τὰ διατεθέντα *χρήματα* οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν ἀσφαλείᾳ. Ὁ Σύλλογος ἔλαβεν ἐκ τῶν διατεθέντων ὑπὲρ αὐτοῦ μόνον *διακοσίας ἑβδομήκοντα* λίρ. καὶ τὰς ἤδη ἀγγελλομένας τριάκοντα.

Εἶτα ὁ κ. **Γ. Α. Δημητριάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἀπουσιάζει τῆς συνεδριάσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, οἱ δὲ λόγοι, δι' οὓς προέβη ἡ ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς στεροῦνται ὑποστάσεως, ὅτι αὐτὸς ἀπειλεῖται ὑπὸ τοῦ λιθογράφου εἰς ἀποζημιώσεις, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν πρὸ 2 1/2 μηνῶν ἦν τετελειωμένον, καὶ ὅτι ἡ διακοπὴ τοῦ ἔργου προέρχεται ἐκ τοῦ προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. **Τηλ. Καραθεοδωρῆ** παρατηρεῖ ὅτι λυπηρά ἐστιν ἡ διένεξις, ὅτι ἄτοπος ἡ μὴ πρόσκλησις τοῦ κ. Γ. Α. Δημητριάδου ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει νομιμότης ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν αὐτῆς, προτρέπει δὲ τὰ διαφερόμενα μέρη ὅπως καὶ ἐπὶ θυσίᾳ συμβιβασθῶσιν.

Ὁ κ. **Στ. Σατραζάμης** ὑποστηρίζει τὸν κ. Γ. Α. Δημητριάδην.

Ὁ δὲ κ. **Θ. Σαλτέλης** παρατηρεῖ ὡς μέλος μὲν τοῦ προεδρείου ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἐξεπλήρωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, ὡς μέλος δὲ τοῦ Συλλόγου ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς οὐχὶ καλῶς ἔπραξε μὴ προσκαλέσας τὸν κ. Γ. Α. Δημητριάδην.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* προτρέπει τὸν κ. Δημητριάδην ὅπως ἀποδῷ τὸν χάρτην τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. **Γ. Δημητριάδης** ὅμως λέγει ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ θυσιάσῃ τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ καὶ ὅτι προβήσεται αὐτὸς εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ χάρτου τῶν Χερσαίων τειχῶν.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀπαντᾷ ὅτι δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο ὑπ' εὐθύνην αὐτοῦ, ἀλλὰ βεβαίως ὁ χάρτης ἀποκηρυχθήσεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνονται δεκτοὶ τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. Λεόντιος Ἐλευθεριάδης καὶ Μιχαὴλ Ἡσαΐας. Ἀγγέλλεται δὲ τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὁ ἐν Χάλκῃ κτηματίας κ. Γ. Βασιλειάδης προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἡρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Α. Ἀργυροῦ.

Εἶτα ὁ κ. **Ι. Καρολίδης** ἀναγινώσκει τὸ 6' μέρος τῶν ἑκατὸν παροιμιῶν τοῦ Καλίφου Ἀλῆ[1]). Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚ'.

(Τακτική).

Τῇ 9 Φεβρουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Ἰδ. Βιττώρη, ἀπὸ 10 ἐνεστῶτος, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ

---

1) Τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς «περὶ τῶν ἑκατὸν παροιμιῶν τοῦ Καλίφου Ἀλῆ» μελέτης τοῦ κ. Ἰορδ. Καρολίδου ἐδημοσιεύθη σὺν τῷ πρώτῳ μέρει διὰ τοῦ ἠγουμένου ΙΔ' τεύχους. (Σημ. Συντ. Ἐπ.).

Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἐπιτίμου μέλους.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ Λέσχης *Μνημοσύνης* ἀπὸ 4 ἐνεστῶτος, αἰτουμένης ἐπὶ ἀβλαβεῖ ἐπιστροφῇ δέκα δωδεκάδας καθισμάτων.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης, γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ ἐν Χάλκῃ κ. Γ. Βασιλειάδης.

Εἶτα ἀγγέλλεται ἡ τῶν βιβλίων προσφορὰ παρὰ τοῦ ἐν Καρλσρούῃ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Τούνη, πρὸς ὃν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ, πραγματευσάμενος τὰ περὶ ἀγωγῆς καὶ ἀσκήσεως τῶν πέντε αἰσθήσεων, ἅτινά εἰσιν οὐ μόνον τοῦ σώματος ὄργανα ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, δι'ὧν συγκοινωνεῖ τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ· τούτου ἕνεκα ὁ Ρουσώ, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, συνίστησι τὴν γυμναστικὴν τῶν αἰσθήσεων, διότι καὶ αἱ αἰσθήσεις, ὡς πᾶσαι αἱ ἄλλαι δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀναπτύσσονται, ἰσχυροποιοῦνται καὶ τελειοποιοῦνται.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΑ'.

(Τακτική).

Τῇ 16 Φεβρουαρίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, ἀπὸ 11 μεσοῦντος ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ κ. Γ. Ἀθ. Γεράκη, ἀποστέλλοντος πέντε φυλλάδια χειρογράφων περιεχόντων ὅλην πραγματείαν Ἀριθμητικῆς διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ χειρόγραφα σταλήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἐμ. Μανωλόπουλος, ὑπάλληλος τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς Πρεσβείας, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἡρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κυμπρίτου.

Κατόπιν ἀγγέλλεται προσφορὰ βιβλίων ὑπὸ τοῦ κ. A. Mordtmann, πρὸς ὃν ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης,** συνεχίζων τὴν πραγματείαν αὐτοῦ περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσὼ ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς τρίτης ἡλικίας ἀπὸ τοῦ 13 — 15 ἔτους, ἣν ὁ Ρουσσὼ καλεῖ ἡλικίαν τῶν σπουδῶν, θεωρῶν αὐτὴν ἁρμοδιωτάτην, ὀλιγοχρόνιον ὅμως καί πως μὴ ἀρκοῦσαν· διότι πολλὰ τὰ ἀντικείμενα, ἃ ὁ παῖς ὀφείλει νὰ μάθῃ. Ἡ ἀγωγὴ κατὰ ταύτην μάλιστα τὴν ἡλικίαν πρέπει νὰ μείνῃ ἐλευθέρα. Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ μάθῃ πάντα ἐφ' ἑαυτοῦ, τιθεμένης ἐν χρήσει τῆς εὑρετικῆς μεθόδου, τῆς ἄλλως σωκρατικῆς λεγομένης ἢ μαιευτικῆς.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 2 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ σεβασμιωτάτου ἁγίου Ἐφέσου κ. Ἀγαθαγγέλου, ἀπὸ 25 παρελθόντος μηνός, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ἐπιτίμου μέλους.

Ἀνωνύμου, ἀπὸ 28 παρελθόντος, ἀποστέλλοντος διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα πέντε χειρόγραφα φυλλάδια ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Ἁγιογραφικαὶ Ἱστορίαι* εἰλημμέναι ἐκ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης καὶ φέροντα τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς κτλ.»

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ φυλλάδια σταλήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίγνεται δεκτός, τακτικὸν μέλος, ὁ κ. Ἐμμαν. Μανωλόπουλος.

Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, γραμματεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενείου, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἡρ. Βασιάδου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Κυμπρίτου.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιήσασιν αὐτάς.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ἡρ. Βασιάδης** ἀνέγνω συνέχειαν καὶ τέλος περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς τετάρτης ἡλικίας κατὰ Ρουσσώ. Μεταβὰς δὲ εἰς τὸ περὶ γυναικείας παιδεύσεως ποιεῖται περι-

γραφὴν τῆς γυναικὸς κατὰ Ρουσσὼ ὑπισχνούμενος συνέχειαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΓ'.

(Τακτική).

Τῇ 9 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς Ἀδελφότητος *Ξηροκρήνης*, ἀπὸ 6 ἀρξαμένου δι' ἧς εὐχαριστοῦσα τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ ὅτι ἐπέτρεψεν αὐτῇ νὰ συνεδριάζῃ τακτικῶς τε καὶ ἐκτάκτως ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ, παρακαλεῖ ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῇ ἡ αἴθουσα ἵνα δῷ εὐεργετικὴν μουσικὴν ἐφεσπερίδα πρὸς ἀνακούρισιν τῆς ἀναξιοπαθούσης Μ τοῦ Γένους Σχολῆς.

Ἀνωνύμου, ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου, ἀποστέλλοντος διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα χειρόγραφα ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐξ ἑπτὰ τευχῶν.

Τοῦ κ. Ἠλ. Ἀλεξανδρίδου, ἀπὸ 5 ἐνεστῶτος, ἀποστέλλοντος ἐσωκλείστως ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου Βελεγράδων καὶ ἀντίγραφα ἀρχαίων καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν σπουδαίων ἐγγράφων.

Τοῦ ἐν Ξάνθῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Ἠοῆς τῆς Ῥοδόπης*, ἀπὸ 23 Φεβρουαρίου, δι' ἧς εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς ἑκάστοτε ἐκδηλουμένοις αὐτῷ αἰσθήμασι καὶ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ αἰτηθέντος διδασκάλου τῆς γαλλικῆς καὶ τουρκικῆς γλώσσης.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει ὅτι τὰ διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα χειρόγραφα ἀποσταλήσονται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, τὰ δὲ ἀντίγραφα τοῦ Ἁγίου Βελεγράδων τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφορορίας γενομένης γίγνεται δεκτὸς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλέξ. Σοῦτσος.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Ν. Παρανίκας** ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς κ. Ματθαίου Παρανίκα *Περὶ τῶν Ὀρίθων τοῦ Ἀριστοφάνους*. (Ἴδε ἔμπροσθεν σελ. 1).

Κατόπιν μετὰ τινα παρατήρησιν τοῦ κ. προέδρου λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΔ'.

(Τακτική).

Τῇ 16 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλειου.**

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ **Θ. Τάγη**, ἐπαινέσας δὲ τοῦ ἀνδρὸς τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου κόπους ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ λύπην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ χρησίμου καὶ ἀγαθοῦ ἀνδρός.

Ὁ κ. **Χρ. Χατζηχρήστου** προτείνει τὴν ἀποστολὴν συλλυπητηρίου ἐπιστολῆς πρὸς τὴν τεθλιμμένην οἰκογένειαν τοῦ μακαρίτου Θειοχάρους.

Τούτου δεκτοῦ γενομένου καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀναγνωσθέντων τε καὶ ἐπικυρωθέντων ἀνακοινοῦται ὡς ἐξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Β. Λούση ἀπὸ 10 Μαρτίου προσφέροντος τῷ Συλλόγῳ πέντε ἀντίτυπα τῆς ἐναισίμου αὐτοῦ διατριβῆς.

Τῆς ἐνταῦθα Ἀδελφότητος *Ξηροκρήνης*, ἀπὸ 12μισοῦντος, προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Εἶτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἐξακολουθεῖ τὴν συνέχειαν τοῦ ἀναγνώσματος «Περὶ γυναικείας παιδεύσεως κατὰ τὸν Αἰμίλιον τοῦ Ρουσσώ». Ὡς ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς πρέπει νὰ κανονίζηται πρὸς τὴν γυναικείαν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῆς, οὕτω καὶ τὰ μέσα τῆς ἀγωγῆς. Ὁ Ρουσσὼ συμβουλεύει ὡς πρῶτον μέσον ἀγωγῆς τὴν κλίσιν τῶν κορασίων πρὸς τὸν στολισμόν, δι' ἧς θέλουσι μάθει νὰ ῥάπτωσι, νὰ πλέκωσι τρίχαπτα καὶ λοιπὰ ποικίλματα. Διὰ τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας καὶ τῆς καλλιεργείας τῶν φυσικῶν χαρισμάτων μορφοῦται ἡ φιλοκαλία· διὰ δὲ τῆς φιλοκαλίας ἀνοίγεται ὁδὸς τῷ πνεύματι, φέρουσα εἰς τὰς ἰδέας τοῦ καλοῦ παντὸς εἴδους. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τῶν κορασίων πρέπει νὰ ἄρχηται πρωϊαίτερον ἢ ἡ τῶν ἀρρένων, διότι καθ' ἡμῶν τῆς διαγωγῆς τῆς γυναικὸς ἡ αὐθεντία τῆς θρησκείας καὶ ἡ κοινὴ γνώμη εἰσίν. Εἶτα ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τινων διαλέξεων τοῦ γάλλου Λεγουβὲ περὶ γυναικὸς ὡμίλει ἐν ὀλίγοις περὶ τοῦ γυναικείου ζητήματος ὡς ἐξετάζει αὐτὸ ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς καὶ οὕτως ἐπέρανε τὴν πραγματείαν περὶ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΕ'.

(Τακτική).

Τῆς 23 Μαρτίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως,

Ὁ κύριος **Ἡρ. Βασιάδης** ὁμιλεῖ [περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα. Καὶ πρῶτον λέγει τινὰ περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, ἣν ἐξήσκησεν ὁ Ρουσσὼ εἰς τὴν Γερμανίαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ φιλοσόφου Καντίου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλανθρωπικῶν Βασεδοβίου, ὅστις καὶ τὴν κόρην αὐτοῦ ὠνόμασεν Αἰμιλίαν ἀπὸ τοῦ Αἰμιλίου τοῦ Ρουσσώ. Ἀλλ' ἡ ἐπιρροὴ αὕτη δὲν εἰσεχώρησε καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα· διὰ τοῦτο καίτοι ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου καὶ αὐτὸς οὗτος ἐν τῇ προτεσταντικῇ Γερμανίᾳ ἠγωνίσθησαν λίαν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐν δὲ τῇ καθολικῇ Γερμανίᾳ ἡ αὐτοκράτειρα Μαρία Θηρεσία καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἰωσὴφ ὁ Β' βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν κληρικῶν Felliger καὶ Kindermann, ἡ δημοτικὴ σχολὴ ἔμενεν ἐν ᾗ καταστάσει ἦν καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἐξήσκουν πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων καὶ ἄλλο τι ἐπάγγελμα οἷον τὸ τοῦ ῥάπτου, ὑποδηματοποιοῦ καὶ λοιπῶν. Ὁ Ροχόβιος ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ρουσσὼ καὶ Βασεδοβίου ἐποίησε πολλὰ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς χώρας, ἧς ἦν κύριος, ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων τῶν χωρικῶν, ἰδίᾳ δαπάνῃ ἱδρύσας σχολεῖα, συγγράψας διδακτικὰ βιβλία καὶ μορφώσας δημοδιδασκάλους. Τὸ παράδειγμα αὐτοῦ συνετέλεσε πολὺ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν πανταχοῦ ἔλλειψιν ἀξίων διδασκάλων, διότι δὲν ὑπῆρχον τὰ πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν κατάλληλα διδασκαλεῖα. Τούτων ἡ ἵδρυσις καὶ ἀνάπτυξις ἔμελλε νὰ γείνῃ ἔργον καὶ μέλημα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚς'.

(Τακτική).

Τῇ 6 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐφορίας τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν Βάρνης, ἀπὸ 21 παρελθόντος, δι' ἧς ἐκθέτουσα αὕτη τῷ Συλλόγῳ τὴν κατάστασιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ κρίσιμον τῆς θέσεως τοῦ ἐκεῖ ἑλληνισμοῦ ἀποφασίσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκπαίδευσιν ἐν διδασκαλείῳ ἑνὸς νέου καὶ μιᾶς νεάνιδος ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις Βάρνης φοιτώντων, οἵτινες διδαχθέντες τὴν νέαν διδασκαλικὴν μέθοδον νὰ διδάξωσιν ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον εἰς τὰ σχολεῖα Βάρνης καὶ τῶν πέριξ ὑπὸ ὁμοεθνῶν κατοικουμένων κωμοπόλεων.

Τοῦ κ. Ι. Α. Παρχαρίδου ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν ἀποστέλλοντος ἐξ Ἀθηνῶν ἐν χειρογράφῳ *Γραμματικὴν τῆς διαλέκτου Τραπεζοῦντος, περὶ ῥημάτων καὶ ἀκλίτων μερῶν τοῦ λόγου*, διὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα.

Ἀνωνύμου ἀπὸ 30 Μαρτίου ἀποστέλλοντος ἐν χειρογράφῳ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα.

Τοῦ ἐν Ὀδησσῷ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ι. Βουτσινᾶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 ἐνεστῶτος οὕτως ἔχουσα:

Ἀξιότιμε κύριε,

Ἀσμένως ἔλαβον τὸ ὑμέτερον ἔγγραφον μετὰ τοῦ συνημμένου διπλώματος, ἀνακοινοῦντός μοι τὴν ἐκλογήν μου ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, εὐχαριστῶ δὲ καὶ ὑμᾶς καὶ τὰ ἀξιότιμα τοῦ Συλλόγου μέλη ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ, ἡ ἀξία τῆς ὁποίας εἶναι δι' ἐμὲ τοσούτῳ μᾶλλον πολύτιμος, ὅσῳ προέρχεται αὕτη παρὰ σοροῦ σωματείου, πρὸ πολλοῦ κερδίσαντος τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ὑπόληψιν πάσης ἑλληνικῆς καρδίας καὶ διὰ τοὺς ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀκαταβλήτους ἀγῶνάς του, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν γενναίαν ὥθησιν, ἣν ἔδωκεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἡ εὐεργετικὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπίδρασις μαρτυρεῖται ἤδη πανταχοῦ ἔνθα ἡ φιλόμουσος καὶ πατριωτικὴ αὐτοῦ πρωτοβουλία ἔθηκε τὴν σφραγῖδα τῆς προοδευτικῆς ἐνεργείας αὐτοῦ διὰ τῆς ἱδρύσεως σχολῶν τῆς ἐκδόσεως καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων, τῆς συστάσεως διαγωνισμάτων καὶ διαφόρων ἄλλων ἔργων δικαίως ἐπισπώντων τὸν ἔπαινον καὶ προκαλούντων τὴν ὑποστήριξιν παντὸς φίλου τῆς ἐθνικῆς προόδου.

Καλούμενος ἤδη, κ. Πρόεδρε, νὰ παράσχω τὴν σύμπραξίν μου ἐπὶ τοιούτου ἔργου, συμφωνοῦντος πληρέστατα πρὸς τοὺς μυχιαιτέρους πόθους μου, εὐτυχῆ θεωρῶ ἐμαυτόν, διότι μοὶ παρέχεται οὕτως ἡ εὐκαιρία νὰ παρακαλέσω τὸν Σύλλογον ν' ἀναδεχθῇ τὴν πραγματοποίησιν σκέψεώς μου, ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἔχων ὑπ' ὄψιν, ἀνέμενον τὴν κατάλληλον περίστασιν νὰ θέσω εἰς πρᾶξιν.

Τὴν ἀνίδρυσιν διαγωνισμάτων, πρακτικὸν ἐχόντων σκοπόν, θεωρῶ, κ. Πρόεδρε, τό γε νῦν ἔχον, ὡς τὸ σκοπιμώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον μέσον, δι' οὗ δύναται νὰ παρορμηθῇ ἡ πνευματικὴ ἅμιλλα τῶν δυναμένων, εἰς τὴν ἀνεύρεσιν πάσης ἐλλειψεως ἐπιπροσθούσης εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν πρόοδον καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν προσφορωτέρων μέσων, δι' ὧν αὕτη ἀπρόσκοπτος δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ. Ἓν δὲ τῶν σπουδαιοτέρων κεφαλαίων αὐτῆς, τῶν χρηζόντων, πρώτιστα πάντων, τῆς ἰδιαζούσης μερίμνης τῶν ἀρμοδίων, εἶναι ἀναντιῤῥήτως ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἀγωγὴ καὶ ἐκπαίδευσις, πολλῶν ἔτι δεομένη ὅπως ἀποφέρῃ οἵους καὶ ὅσους πάντες εὐχόμεθα καιρούς. Ἐκ τῆς σκέψεως ταύτης ὁρμώμενος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ συντελέσω τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἔργον, ὑποβάλλω εἰς τὴν κρίσιν καὶ μελέτην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τὴν γνώμην μου περὶ ἱδρύσεως σειρᾶς διαγωνισμάτων, σκοπὸν ἐχόντων νὰ μορφωθῇ ἡ ὀρθοτέρα περὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως πρακτικὴ μέθοδος συμφώνως πρὸς τὰς σημερινὰς τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους περιστάσεις καὶ καθορισθῶσιν ἑδραῖαι καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ ἔθνους μορφώσεως ἐν τῷ σταδίῳ τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως.

Καὶ πρῶτον νὰ συνταχθῇ Ὁδηγὸς τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐν ᾧ νὰ περιέχωνται πρακτικαὶ ὁδηγίαι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας πάντων τῶν μαθημάτων τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως, ἤτοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, ἐποπτικῆς διδασκαλίας (πραγματογνωσίας), τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἰχνογραφίας, γεωγραφίας, ἱστορίας, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, μουσικῆς φωνητικῆς, γυμναστικῆς, χειροτεχνημάτων κτλ. κτλ. Τοιοῦτος Ὁδηγὸς καλῶς συντεταγμένος δύναται νὰ καταστῇ ὁ κώδηξ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Δεύτερον ἀγωνοθέτημα καὶ οἱονεὶ συνέχεια τοῦ πρώτου ἔσται νὰ συνταχθῇ ὁμοίως Ὁδηγὸς ἀφορῶν τὴν μέσην ἐθνικὴν ἐκπαίδευσιν (Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ Γυμνασίων).

Τρίτον ἀγωνοθέτημα ἔσται ἡ Ἱστορία, ἐν περιλήψει, τῆς συστάσεως, ἀναπτύξεως καὶ σημερινῆς καταστάσεως τῶν λεγομένων πρακτικῶν ἢ πραγματικῶν Σχολῶν (écoles réales) ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ (Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ρωσσίᾳ, Ἰταλίᾳ) καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ κατ' ἔκτασιν περὶ τοῦ προσφορωτέρου τρόπου, καθ' ὃν εἶναι δυνατὸν νὰ συσταθῶσι τοιαῦται πραγματικαὶ Σχολαὶ καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἡ χρονικὴ περίοδος ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἀγωνοθετημάτων ἔσται διετής, δι' ἕκαστον δὲ ἐκ τῶν βραβευθησομένων ἔργων ἀναλαμβάνω νὰ χορηγῶ διὰ τοῦ ὑμετέρου Συλλόγου φράγκα δισχίλια καὶ περιπλέον φράγκα πεντακόσια διὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ, ὑποχρεουμένου ὅμως τοῦ συγγραφέως νὰ διανέμῃ δι' ἰδίου δωρεὰν εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ Ἑλληνικὰ Ἐκπαιδευτήρια διακόσια πεντήκοντα ἀντίτυπα.

Ἡμέρα τοῦ πρώτου διαγωνίσματος ὁρίζεται ἡ 25 Μαρτίου 1883, ἡ αὐτὴ δὲ ἡμέρα διὰ τὰ ἑπόμενα δύο, ἤτοι ἡ 25 Μαρτίου τοῦ 1885 καὶ ἡ 25 Μαρτίου τοῦ 1887.

Οὐδὲν ἔργον, δημοσιευθὲν ἤδη διὰ τοῦ τύπου, γενήσεται δεκτὸν πρὸς διαγωνισμόν.

Ἡ ἔκτασις τῶν διαγωνισθησομένων ἔργων δὲν δύναται νὰ ἦναι μακροτέρα τῶν εἴκοσι τυπογραφικῶν φύλλων, οὔτε μικροτέρα τῶν δέκα πέντε.

Τὴν ἀνωτέρω γνώμην μου ὑποβάλλων Ὑμῖν, κ. Πρόεδρε, παρακαλῶ, ἂν ὁ ὑμέτερος Σύλλογος ἐγκρίνῃ αὐτήν, νὰ προβῆτε εἰς τὴν δέουσαν ἐνέργειαν καὶ νὰ μοὶ ἀνακοινώσητε τὰ περὶ τούτου πρὸς γνῶσίν μου. Ἂν ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν ἀνωτέρω βάσεων ὑπάρχῃ τι ἐπιδεκτικὸν βελτίονος διαρρυθμίσεως, παρακαλῶ νὰ ληφθῇ τοῦτο ὑπ' ὄψιν παρ' Ὑμῶν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προσήκοντος προγράμματος.

Ἐπὶ τούτοις δέξασθε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς Ὑμᾶς ἰδιαιτέρας ὑπολήψεώς μου·

μεθ' ἧς διατελῶ

(Ὑπογ.) Ἰωαννης Βουτσινας.

Ἐπιστολή, τοῦ κ. Ὄθωνος Ἀνδρεάδου ἀπὸ 3 Ἀπριλίου ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν διπλώματος τακτικοῦ μέλους καὶ εὐχαρστοῦντος ἐπὶ τούτῳ τῷ Συλλόγῳ.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* προτείνει ν' ἀποσταλῇ εἰς τὸν Θρᾳκικὸν Σύλλογον ἀντίγραφον τῆς ἐκ Βάρνης ἐπιστολῆς τῆς Ἐφορίας τῶν ἐκεῖ ἑλληνικῶν σχολῶν μετὰ τῆς παρακλήσεως ὅπως αὐτὸς ἀναλάβῃ τὴν δαπάνην ταύτην, καθόσον ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ὡς γνωστόν, οὐδόλως εὑρίσκεται εἰς θέσιν νὰ πράξῃ τοῦτο.

Ὁ κ. **Δ. Κυμπρίτης** προστίθησιν ὅτι καλὸν νὰ παρακληθῇ καὶ ὁ παρὼν ἐν τῇ συνεδριάσει γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Θρᾳκικοῦ Συλλόγου κ. Μ. Καραβοκυρὸς ὅπως ὑποστηρίξῃ τὴν αἴτησιν παρὰ τῷ Θρᾳκικῷ Συλλόγῳ.

Αἱ προτάσεις δεκταί.

Ἀκολούθως ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀφηγεῖται συντόμως τὰ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ.

Ὁ Σύλλογος μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀφηγήσεως τοῦ κ. Προέδρου μετὰ χειροκροτημάτων ἀπεδέξατο τὰς ἐν τῇ ἐπιστολῇ προτάσεις καὶ προσφοράς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Πρόεδρος* θεωρεῖ καταλλήλα καὶ ὀρθῶς μεμελετημένα τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναφερόμενα ἀγωνοθετήματα, καίπερ ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἀσυμφωνεῖ, οἷον εἰς τὸ περὶ τῆς δωρεὰν χορηγίας 250 ἀντιτύπων εἰς τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἑλληνικὰ σχολεῖα, τὸ περὶ ὁρισμοῦ τοῦ ποσοῦ τῶν τυπογραφικῶν φύλλων κλπ. Προστίθησι δὲ τὰς ἑξῆς διασαφήσεις· ὅτι ὁ Σύλλογος πρὸ ἱκανοῦ χρόνου θεωρῶν ἀναγκαίαν τὴν ἔκδοσιν Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων εἶχεν ἀποφασίσει νὰ περιλάβῃ αὐτὸν ἐν τῷ Καραπανείῳ ἀγῶνι, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος ἐξοικονομηθέντα χίλια φράγκα ἦσαν οὐχὶ ἀρκετὰ διὰ τὸ ἔργον, ἐνόμισε καλὸν ν' ἀποταθῇ πρὸς τὸν κ. Καραπάνον περὶ χορηγήσεως καὶ ἄλλων χρημάτων. Ὁ κ. Καραπάνος ὅμως ἐδήλωσεν ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ χορηγήσῃ περιπλέον ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων.

Τούτου ἕνεκα ἡ ἀπροσδόκητος πρότασις τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ, ἀπαλλάξασα τὸν Σύλλογον δυσχερῶν θέσεως, μετ' εὐγνωμοσύνης ἐγένετο ἀποδεκτή.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραὶ καὶ ἀκολούθως ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς ποιήσασιν αὐτάς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἀνέγνω τὸ τέλος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα». Οἱ ἐν Βερολίνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ αἰῶνος, λαβόντες γνῶσιν τοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος τοῦ Πεσταλότση, ἐνήργουν τὴν σύστασιν σχολείων κατ' αὐτὸ τὸ σύστημα· ἰδίᾳ μετὰ τὴν τρομερὰν ἧτταν, ἣν ἡ Πρωσσία ὑπέστη ἐν Ἰένᾳ κατὰ τὸ 1807 καὶ βασιλεῖς καὶ ὑπουργοὶ καὶ φιλόσοφοι τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνάρρωσιν τῆς χώρας ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπεζήτησαν ἢ ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ διαδόσει τῆς παιδεύσεως τοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῇ μορφώσει ἀξίων διδασκάλων. Τοῖς μύθοις πάντων οἱ λόγοι ἐγένοντο ἔργα. Ἐκ τῶν ἀνδρῶν ὅσοι τῶν νέων ἰδεῶν ἐμφορούμενοι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῆς δημοτικῆς σχολῆς, οἱ μὲν ἦσαν παιδαγωγοὶ διάσημοι, πολλῆς κάτοχοι ἐμπειρίας καὶ μεγάλης παιδαγωγικῆς θεωρίας, οἱ δὲ φιλόσοφοι, οἱ δὲ κληρικοὶ θρησκευτικῶν ἀπηλλαγμένοι προλήψεων. Τὸ παράδειγμα τῆς Πρωσσίας μιμησάμενα καὶ τὰ μικρὰ τῆς Γερμανίας κράτη ἐφιλοτιμήθησαν ν' ἀναπτύξωσι τὴν δημοτικὴν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν. Τοιαύτη ἦν ἡ πορεία τῆς ἐκπαιδεύσεως μέχρι τοῦ 1840 ὅτε ὁ βασιλεὺς Φρειδερικος Οὐίλλιέμος ὁ Γ' ἐτελεύτησεν. Ἐκτοτε μέχρι σήμερον τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς δημοτικῆς πολλὰς ὑπέστησαν παλιρροίας, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡ πρόοδος ἐγίνετο καὶ τὰ σχολεῖα ἀνεπτύσσοντο τῇ συνεργείᾳ διασήμων παιδαγωγῶν. Τὰ σχολεῖα τῆς πρώτης παιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἔρθασαν βεβαίως εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος, ἀλλὰ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ τελειότερα τῶν ὑπαρχόντων, διότι ἔχουσι τὴν ἀνεκτίμητον εὐτυχίαν νὰ διευθύνωνται ὑπὸ ἀξίων διδασκάλων.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΖ'.

(Τακτική).

Τῆς 13 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιαδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν

πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐξ Αἴνου δημοδιδασκάλου κ. Συμεών Μανασσίδου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν Ἱερᾶς Ἱστορίας διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα, καὶ ζητοῦντος πληροφορίας περὶ τῶν προαποσταλέντων τῷ Συλλόγῳ μουσικῶν βιβλίων αὐτοῦ καὶ γλωσσικῆς ὕλης.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* δηλοῖ ὅτι ἡ Ἱερὰ Ἱστορία ἀποσταλήσεται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ἥτις ἂν μὴ ἐκπρόθεσμον εὕρῃ τὸ ἀποστελλόμενον, θέλει λάβει αὐτὸ ὑπ' ὄψιν.

Εἶτα ἀγγέλλονται αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί, πρὸς τοὺς ποιήσαντας δ' αὐτὰς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἀνέγνω τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις διεθνοῦς παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου». διελθὼν τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως ὅσα συνεζητήθησαν ἐν ταῖς γενικαῖς συνεδριάσεσι τοῦ συνεδρίου καὶ ἐν ταῖς μερικαῖς τῶν τμημάτων τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως, μνημονεύσας τῶν γνωμῶν, ἃς οἱ διασημότεροι τῶν λαβόντων μέρος ἐν ταῖς συζητήσισιν ἐξήνεγκον, ἐπέρανε τὸν λόγον ὑποδείξας ὅτι αἱ συζητήσεις αὗται δύνανται χρησιμεῦσαι καὶ ἡμῖν πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς καὶ ἐλλιπῶς ἐχόντων.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 20 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τοῦ ἐνταῦθα Θρᾳκικοῦ Φιλεκπ. Συλλόγου, ἀπὸ 10 ἐνεστῶτος, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον λαβὸν ὑπ' ὄψει τὴν αἴτησιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ τὴν τῆς ἐφορίας τῶν Σχολῶν Βάρνης, ἐνέκρινε νὰ ληφθῶσι τὸν προσεχῆ Αὔγουστον δύο ὑπότροφοι ἐκ τῶν τελειοφοίτων τῶν Σχολῶν Βάρνης.

Τοῦ κ. Μ. Δέρνερ, ἀπὸ 14 παρόντος, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Α' Τεύχους τοῦ ἐκδοθέντος Ἀρχείου τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καὶ ἐξαιτεῖται τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐξακολούθησιν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἰδιαιτέραν σύστασιν πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν κ. Χρηστάκην ἐφένδην Ζωγράφον.

Ἐπὶ τούτων ὁ κ. *Πρόεδρος* παρατηρεῖ ὅτι ἀγγελθήσεται ἡ ἀπόφασις τοῦ Θρᾳκικοῦ Συλλόγου τῇ ἐφορίᾳ τῶν ἐκπαιδευτηρίων Βάρνης, τῷ δὲ κ. Δέρνερ, ὅτι ὁ Σύλλογος στερούμενος χρημάτων ἀδυνατεῖ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν χρήμασι, γράψει ὅμως τῷ κ. Χρ. Ζωγράφῳ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Εἶτα ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἀνέγνω ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἔκθεσιν περὶ τοῦ προγράμματος πρὸς σύνταξιν νέου Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων διὰ τὴν Α' περίοδον τοῦ Βουτσιναίου διαγωνίσματος (ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τῶν διαγωνισμάτων μέρει).

Εἶτα λόγου γενομένου περὶ δημοσιεύσεως τοῦ προγράμματος διὰ τῶν ἐφημερίδων ὁ κ. **Κ. Γεωργαντᾶς** φρονεῖ ὅτι οὐχὶ καλὸν ἡ δημοσίευσις πρὸ τῆς ἐμβριθοῦς συζητήσεως, καθότι ἀνάρμοστον νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Συλλόγου πρόγραμμα ἔχον τι ἐπιλήψιμον.

Ὁ κ. **Χρ. Χατζηχρήστου** ἀπαντῶν φρονεῖ, εἶπεν, ὅτι ἀδύνατος ἡ ἀναβολὴ τῆς δημοσιεύσεως ἄλλως τε καὶ διότι τῇ εἰδικῇ ἐπὶ τοῦ προγράμματος ἐπιτροπῇ ἔχει ὁ Σύλλογος ἐμπιστοσύνην.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** κατὰ τῆς ἀναβολῆς ἐπίσης ὢν λέγει ὅτι ὁ Σύλλογος οὐδόλως ἐπιβάλλει ἀλλ' ὑποδείκνυσι πρόγραμμα· ὁ δὲ συγγραφεὺς ἔχει τὴν ἄδειαν κατὰ τὰ ἐν τῷ γενικῷ προγράμματι τοῦ ἀγῶνος ὁριζόμενα νὰ ἐκτραπῇ τῶν ὁδηγιῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ νὰ βαδίσῃ ἄλλην ὁδόν, ἐὰν ἔχῃ νὰ ὑποδείξῃ ἀποχρώντας περὶ τούτου λόγους.

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαλᾶς** ἀνακαλεῖ τὴν περὶ ἀναβολῆς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ προγράμματος πρότασιν. Φρονεῖ δὲ ὅτι ἔλλειψις τοῦ προγράμματός ἐστι ὁ μὴ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν ὁρίων τῆς δημοτικῆς σχολῆς. Ἀναγκαιοτάτην δ' ἡγεῖται εἰς τὸν μέλλοντα ν' ἀποδυθῇ εἰς τὸν ἀγῶνα τὴν γνῶσιν τῆς βάσεως καὶ τῆς στέγης τοῦ σχολικοῦ οἰκοδομήματος, διότι οὕτω δύναται ἐν ἐπιγνώσει κάλλιον νὰ ὁρίσῃ καὶ διαρρυθμίσῃ καταλλήλως τὸ προσῆκον ὑλικόν.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἔκθεσις, ὡς εἰδική, ἐξηγεῖται ἐν ἐκτάσει περὶ τοῦ ζητήματος ὡς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον μέρος τοῦ προγράμματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς τὸ τίμημα

τῆς δημοτικῆς σχολῆς ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαφόρων ἀναγκῶν τῶν διαφόρων κοινοτήτων τοῦ ἔθνους, διὸ οὐδὲ ἐν Εὐρώπῃ ὡρίσθησαν ταῦτα ἀκριβῶς.

Ὁ κ. **Χρ. Χατζηχρήστου** προστίθησιν ὅτι μέγα συμβάλλεται καὶ ἡ διδασκαλία εἰς τὸ νὰ διδαχθῇ ἡ ἀναγκαία ὕλη θᾶσσον ἢ βράδιον.

Ὁ προεδρεύων κ. Θ. Σαλτέλης ἐπισφραγίζων τὸ ζήτημα τοῦτο λέγει ὅτι διάφορα τέρματα δύνανται νὰ ὑπάρχωσι κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κοινοτήτων κατὰ τοὺς συγκεντρικοὺς κύκλους· νὰ διδάσκωνται δηλ. κατὰ τὸ δυνατὸν πλείονες ἢ ἐλάσσονες κύκλοι.

Ὁ κ. **Α. Ἀργυρὸς** παρατηρεῖ ὅτι καὶ ἐν τοῖς περὶ ἐποπτικῆς διδασκαλίας ὑπάρχει ἀσάφεια ὡς πρὸς τὴν θέσιν, ἣν αὕτη κατέχει ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** θεωρεῖ ὅτι πάνυ καλῶς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐκτίθεται ἐν τῷ προγράμματι.

Ἐπιψηφισθέντος μετὰ ταῦτα τοῦ προγράμματος λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΚΘ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 26 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου,**

Καὶ παρόντων 19 μελῶν γίγνονται αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ προσεχοῦς συλλογικοῦ ἔτους καὶ ἐκλέγονται ὁ κ. Σπ. Μαυρογένης διὰ ψήφων 15 πρόεδρος, ἀντιπρόεδροι δὲ ὁ μὲν κ. Θ. Σαλτέλης διὰ ψήφων 15, ὁ δὲ κ. Κ. Ξανθόπουλος διὰ ψήφων 13, γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Τηλ. Καραθεοδωρῆ διὰ ψήφων 10, εἰδικὸς δὲ γραμματεὺς ὁ κ. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρεάδης διὰ ψήφων 14, βιβλιοφύλαξ δ' ὁ αὐτὸς κ. Θ. Σαλτέλης διὰ ψήφων 10 καὶ ταμίας ὁ αὐτὸς κ. Ν. Βαμβάκης διὰ ψήφων 16.

Μέλη δὲ τῶν ἐπιτροπῶν κατὰ πρότασιν τοῦ προεδρείου ἐκλέγονται·

Τῆς Φιλολογικῆς.

Ἀμαξόπουλος Εὐαγγ., Βασιάδης Ἠρ., Βασματζίδης Ι., Μαλιάκας Ἀβρ., Ξανθόπουλος Κωνστ., Σαλτέλης Θεμ., Χατζηχρήστου Χρ.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς.

Βασιάδης Ἠρ., Θεοδωρίδης Ἀθ., Ἰάλεμος Ὀδυσσεύς, Ξανθόπουλος Κωνστ., Μαλιάκας Ἀβρ., Παραρρούσης Πέτρος, Παρανίκας Νικόλ., Σαλτέλης Θεμ., Χατζηχρήστου Χρ.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς.

Ἀριστάρχης Στ., Δημητριάδης Γ., Curtis G., Καραθεοδωρῆ Κωνστ., Mordtmann A., Mordtmann J., Πασπάτης Ἀλ., Περδικίδης Κυριακός, Schroeder P.

Τῆς Ἐπιστημονικῆς.

Ἀποστολίδης Γ.; Ἀριστάρχης Στ., Βαρούτσης Ἰω., Γεωργαντόπουλος Ἰωάνν., Δημητριάδης Γεώργ., Ζίφος Ἰω., Ἰάλεμος Ὀδ., Καλλιάδης Κωνστ., Καραθεοδωρῆ Κωνστ., Καραθεοδωρῆ Τηλέμ., Κυμπρίτης Δ., Κωστομύρης Γ., Λούσης Βασ., Μακρῆς Κωνστ., Σταματιάδης Δ., Φωτιάδης Φώτιος.

Τῆς Οἰκονομικῆς.

Ἀγγελίδης Γ., Βαμβάκης Ν., Βλαστάρης Κ., Βελλογιάννης Μ., Γιάνναρος Θρ., Γκιών Ἰωάνν., Μαυροκορδάτος Φρ., Τσιτσόπουλος Κ.

Τῆς Συντακτικῆς.

Βασιάδης Ἠρ., Μαλιάκας Ἀβρ., Περδικίδης Κυρ., Σαλτέλης Θεμ., Χατζηχρήστου Χρ. καὶ οἱ δύω γραμματεῖς Τ. Καραθεοδωρῆ καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδης.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΛ'.

(Τακτική).

Τῇ 27 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως,

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** ἀναγινώσκει τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ προγράμματος πρὸς σύνταξιν νέου Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων. (Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τῶν προγραμμάτων μέρει).

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαλᾶς** παρατηρεῖ ἀνακολουθίαν τινὰ ἐν τῷ περὶ σχεδίου σχολείου, καθότι λόγου γιγνομένου περὶ σχολῶν πόλεων, κωμοπόλεων καὶ κωμῶν δὲν ἀκολουθεῖ τὸ δι'ἑκαστον τῶν μνημονευομένων μερῶν σχέδιον ἀλλὰ σχέδιον πρῶτον σχολείου ἐν ᾧ φοιτῶσι 300 καὶ πλείονες μαθηταί, ἔπειτα δὲ σχέδια σχολείων ἐν οἷς φοιτῶσιν ἀναμιξ ἄρρενα καὶ θήλεα.

Ὁ κ. **Ἠρ. Βασιάδης** δίδωσι τὰς δεούσας ἐξηγήσεις, ὁ κ. Κ. Γεωργαλᾶς ὅμως ἐξακολουθῶν νὰ νομίζῃ τὴν ἀνακολουθίαν ὑπάρ-

χουσαν ἐκδηλοῖ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ νὰ ἐκφράσῃ ὁ Σύλλογος εὐχὴν κατὰ τῆς μίγδην ἀρρένων καὶ θηλέων φοιτήσεως.

Ὁ κ. **Ἠλ. Βασιάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐν τοῖς περιοδικοῖς τοῦ Συλλόγου εὑρίσκεται τοιαύτη εὐχὴ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλ' οὐδόλως τοιαύτη ὥστε νὰ ἀρέσῃ τῷ κ. Κ. Γεωργαλᾷ.

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαλᾶς** ἐρωτᾷ ἂν ἐν Ἑλλάδι περιορίζεται ἡ δημοτικὴ παίδευσις ἐν τῇ Ἀλληλοδιδακτικῇ λεγομένῃ Σχολῇ.

Ὁ κ. **Ἠλ. Βασιάδης** ἁπάντων λέγει ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως νόμων, τῇ ἐκδοθείσῃ ὑπὸ τοῦ κ. Κλάδου, δείκνυνται τὰ ὅρια τῆς δημοτικῆς σχολῆς.

Ὁ κ. **Κ. Γεωργαλᾶς** νομίζει δυστύχημα ἂν οἱ δημόται τῆς Ἑλλάδος ἐξέρχωνται εἰς τὴν κοινωνίαν φέροντες τὰς γνώσεις τὰς ἐν τῇ Ἀλληλοδιδακτικῇ Σχολῇ παρεχομένας. Ἀκολούθως ὁ κ. Κ. Γεωργαλᾶς λέγει ὅτι θεωρεῖ πολὺ τὸ ποσὸν τῶν μετὰ μεσημβρίαν ὁριζομένων ὡρῶν διδασκαλίας, τουτέστι ἀπὸ 1 ἢ 1/2 μέχρι 4 1/2 ἢ 5, θεωρεῖ δὲ ὡς ἱκανὸν χρόνον διδασκαλίας 2 1/2—3 ὥρας κατὰ τὸν ἀνώτερον ὅρον.

Ταῦτα τὰ περὶ ὡρῶν ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. **Χρ. Χατζηχρήστου**.

Ὁ κ. **Ἠλ. Βασιάδης** ὅμως λέγει ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὁριζόμενον ποσὸν οὐδόλως τίθεται ὡς νόμος, θεωρεῖ δὲ καλῶς κείμενον τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν ὡρῶν διὰ τὰς κώμας.

Τὸ πρόγραμμα γίγνεται δεκτόν.

Εἶτα ὁ κ. **Ἀθ. Μαλιάκας**, εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν οὕτω·

Κύριοι,

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κυρίων Ἠρ. Βασιάδου, Κ. Ξανθοπούλου, Χρ. Χατζηχρήστου, Ἀθ. Θεοδωρίδου, Ν. Παρανίκα, Θ. Σαλτέλη, καὶ Ἀθ. Μαλιάκα, κατήρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ὀδ. Ἰαλέμου· ἀλλὰ τούτου μετὰ τὴν ἑβδόμην συνεδρίασιν παραιτηθέντος, ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας αὐτῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου, τελέσασα Κ' συνεδριάσεις, ἐν αἷς συνεζητήθησαν καὶ ἀπεφασίσθησαν πολλά, ὧν τὰ κυριώτερα ἄνευ προοιμίων εἰσὶ τ' ἀκόλουθα.

Πρῶτον μέλημα τῆς ἐπιτροπῆς, ἅμα συνελθούσης, κατὰ Μάϊον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐγένετο ἡ σκέψις περὶ ἐξευρέσεως πόρων πρὸς τελεσφορωτέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἑτέρου τῶν σκοπῶν αὐτῆς, ὅς ἐστιν ἡ ὑποστήριξις τῶν βοηθείας δεομένων ἑλληνικῶν κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν σχολείων. Καὶ πολλὰ μὲν σχέδια προὐτέθησαν καὶ συνεζητήθησαν, οὐδὲν ὅμως ἐγένετο πρᾶγμα ἅτε τῆς πρὸς τοῦτο ἐνεργείας κειμένης ἔξω τοῦ κύκλου τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπιδιώκουσα τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἤδη κυριωτέρου καταστάντος σκοποῦ αὐτῆς, τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ δηλαδή, ἠσχολήθη καὶ ἐν πολλαῖς συνεδριάσεσι μελετήσασα συνέταξε τὰ πρὸς σύνταξιν Νεοελληνικῆς Χρηστομαθείας, Γραμματικῆς καὶ Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων προγράμματα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος. Καὶ τὰς μὲν περὶ τούτων ἐκθέσεις καὶ ἠκούσατε ἤδη ἀναγινωσκομένας ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ δημοσιευομένας θέλετε ἴδει. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ κρίνασα ὅτι πρὸς τὴν δυσχέρειαν τῆς συντάξεως Ὁδηγοῦ καὶ ὁ ὁριζόμενος χρόνος ἦν ὀλίγος καὶ τὸ χρηματικὸν βραβεῖον μικρόν, ἀπεράσισε καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Συλλόγου ὅπως ἡ μὲν βράβευσις τοῦ Ὁδηγοῦ ἀναβληθῇ κατὰ τὸ 1883, μεταβιβασθῇ δὲ ὡς διαγώνισμα ἑτέρου ἀγῶνος, ὃν ὁ ἐν Ὀδησσῷ φιλόπατρις κ. Βουτσινᾶς ἔθετο, καθ' ὅσον μάλιστα τὸ ἀγωνοθέτημα τοῦτο δὲν περιελαμβάνετο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ προεκδοθέντι προγράμματι τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Συλλόγου ἀναγινωσκομένης ἐκθέσεως τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνεκα τῆς τε ἐλλείψεως ἐγγράφων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς μὴ δικνομῆς χρηματικῶν συνδρομῶν εἰς τὰ ἄπορα σχολεῖα, πολλῆς πρὸς σύνταξιν δυσχερείας ὑπαρχούσης, ἀπεφασίσθη ὅπως συγχωνευθῇ μετὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο Καραπανείου ἀγῶνος.

Τελευτῶσα ἡ ἐπιτροπὴ ἐπελάβετο τῆς ἐξετάσεως τριῶν πονημάτων, δύο μὲν ἀριθμητικῶν καὶ μιᾶς ἱστορίας, ἀνατεθέντων εἰς ἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν κ.κ. Θεοδωρίδου καὶ Παρανίκα, οἵτινες ἀκριβῶς ἐκπληρώσαντες τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν, ὑπέβαλον ἐγκαίρως τῇ Ἐπιτροπῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μελετῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὴν περὶ τούτου κρίσιν, ἅτε εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα ἀναφερομένου, ἀκούσεσθε παρὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένου εἰσηγητοῦ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλτέλη.

Τοιαύτη, Κύριοι, ἡ πεζὴ μὲν ἀλλὰ πιστὴ ἀφήγησις τῶν κατὰ τὸ ἤδη λῆγον συλλογικὸν ἔτος ἐργασιῶν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Περαίνοντες δὲ εὐχόμεθα τῇ διαδόχῳ ἐπιτροπῇ καὶ μέσα καὶ περιστάσεις βελτίονας.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ

Ηρ. Βασιάδης, Πρόεδρος
Κ. Ξανθόπουλος
Χρ. Χατζηχρήστου
Ν. Παρανίκας
Αθ. Θεοδωρίδης
Αβρ. Μαλιάκας, Εἰσηγητής.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκθέσεως ὁ προεδρεύων κ. **Θ. Σαλτέλης** ἐκφράζει τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΛΑ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇς 29 Ἀπριλίου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιάδου.**

Ὁ κ. **Χρ. Χατζηχρήστου**, πρόεδρος τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν οὕτω·

Κύριοι,

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου, συνισταμένη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν κ. κ. Ἡροκλέους Βασιάδου, Θεμιστοκλέους Σαλτέλη, Ἀβραὰμ Μαλιάκα, Θεοχάρους Τάγη, Κ. Ντούλα, Ἀθανασίου Δημητριάδου, Βράνου Βωζάνη καὶ Χρήστου Χατζηχρήστου, δὲν ηὐτύχησε μὲν νὰ ἔχῃ συνεργάτας καὶ συναντιλήπτορας τῶν πολλῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἅπαντα τὰ ἀξιότιμα μέλη, ὡς τοῦ μὲν κυρίου Ντούλα ἀναχωρήσαντος ἐντεῦθεν, τῶν δὲ κυρίων Ἀθ. Δημητριάδου καὶ Βράνου Βωζάνη κωλυομένων ἐκ τῶν πολλῶν ἀσχολιῶν αὐτῶν, ηὐμοίρησεν ὅμως νὰ προσκτήσηται ἀπὸ τῶν πρώτων συνεδριάσεων αὐτῆς ἕτερον ὀτρηρὸν καὶ φερέπονον μέλος, τὸν σεβάσμιον φιλολόγον ἄνδρα, κύριον Κωνσταντῖνον Ξανθόπουλον, ὅσπερ διὰ τῆς συντόνου συνεργασίας αὐτοῦ ἠκέσατο καὶ ἐμετρίασε τὴν ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν ἀνωτέρω ῥηθέντων μελῶν λύπην τῆς ἐπιτροπῆς· ὥστε ἡ μέχρι τέλους λειτουργήσασα Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνίστατο ἐκ τῶν κυρίων Ἡρ. Βασιάδου, Κ. Ξανθοπούλου, Θ. Σαλτέλη, Ἀβρ. Μαλιάκα, Θ. Τάγη καὶ Χρ. Χατζηχρήστου. Ποιησαμένη δὲ εἴκοσι καὶ δύο συνεδριάσεις ἡ Ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη α') περὶ τὴν κρίσιν τῶν ἀποσταλεισῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος τοῦτο συλλογῶν εἰς τὸ περὶ ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ Ζωγράφειον διαγώνισμα· β') περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς προαποσταλείσης καὶ κριθείσης ἤδη τοιαύτης γλωσσικῆς ὕλης ὅπως συνεκδοθῇ ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου· γ') περὶ τὸ ἕτερον τῶν μελημάτων αὐτῆς, τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην καὶ δ') εἰς μικρά τινα, ἀφορῶντα εἰς τὸν ἐν γένει φιλολογικὸν αὐτῆς σκοπόν.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου οὐ σμικροὺς κατεβάλετο πόνους, καθότι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐκ ὀλίγαι ἐστάλησαν γλωσσικῆς ὕλης πραγματεῖαι πρὸς κρίσιν, περὶ ὧν ὁ φερέπονος εἰσηγητὴς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς κύριος Κ. Ξανθόπουλος λεπτομεριστέραν ἀναγνώσεται ἔκθεσιν κατὰ τὴν προσεχῆ ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτήν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἡ Ἐπιτροπὴ εἰργάσθη συντόνως, ἑτοιμάσασα οὐκ ὀλίγην γλωσσικὴν ὕλην, ὅπως δημοσιευθῇ ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ περὶ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης διαγωνίσματος δὲν ἐπίστη εἰσέτι ὁ καιρὸς ὁπότε αὕτη πλείους ἔξει ἐργασίας περὶ τὴν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν προπαρασκευαζομένων σπουδαίων ἔργων ὑπὸ τῶν ἑλλήνων φιλολόγων καὶ λοιπῶν ἑλληνιστῶν· ἐκεῖνο δ' ὅπερ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἔχει νὰ ἀναγγείλῃ ἐστὶν ὅτι ἀπεδέξατο τὴν αἴτησιν τοῦ κυρίου Γ. Κωνσταντινίδου, ὅπως ὁ Σύλλογος ἀναθῇ αὐτῷ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλάτωνος.

Εὐάριθμα δ' εἰσὶ τὰ ἀπασχολήσαντα τὴν Ἐπιτροπὴν ἐν τῷ φιλολογικῷ ἐν γένει σκοπῷ αὐτῆς· καὶ πρῶτοι μὲν ἀπεστάλησαν πρὸς κρίσιν αὐτῆς τὰ ὑπὸ τοῦ εὐπαιδεύτου ὁμογενοῦς καὶ νεαροῦ ποιητοῦ κυρίου Θ. Μοσχοπούλου ποιήματα, ἐπιγραφόμενα *Σπουδαὶ ἐν νυκτί*, ἅτινα ἐξετίμησε μὲν ἱκανῶς ἡ Ἐπιτροπή, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ ἐξενέγκῃ τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ δημοσίαν κρίσιν τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ἅτε δὴ τοῦ πράγματος διαφεύγοντος τὴν ἁρμοδιότητα τῆς φιλολογικῆς τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπῆς. Δεύτερον δ' ἐστὶ χωρογραφική τις περιγραφὴ τῆς ἐν Ἠπείρῳ Πωγωνιανῆς ἀποσταλεῖσα εἰς τὸν Σύλλογον διὰ τοῦ κυρίου Δ. Μαλλιάδου ὑπὸ ἀνωνύμου τινὸς ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Χ. Ε. Δ. ἥτις ἀπεφασίσθη νὰ ληφθῇ ὑπ'ὄ-

ψιν εἰς τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα. Τρίτον δὲ καὶ τελευταῖόν εἰσι τέσσαρα ἔγγραφα τοῦ ἐκ Καστορίας Γ. Καστριώτου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀκμάσαντος, ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βελεγράδων κυρίου Ἀνθίμου, ἅτινα θὰ ἐδημοσιεύοντο ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου, εἰ μὴ προεδημοσιεύοντο ἐν τῷ πατριαρχικῷ περιοδικῷ, *Ἀληθείᾳ*.

Αὗται εἰσι, κύριοι, αἱ ἐργασίαι τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς· κατερχόμενος δὲ καὶ τὴν φίλην χορείαν τῶν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ συναδέλφων *φρεσὶ ὀσσόμενος* ἀδυνατῶ ἀδακρύτους νὰ τηρήσω τοὺς ὀφθαλμούς, ἀναμνησθεὶς τοῦ *πότμου ἐπισπόντος* προσφιλοῦς συναδέλφου καὶ ὑπηροῦ μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ ἀειμνήστου Θεοχάρους Τάγη, οὗ μνημονεύουσα ἡ Ἐπιτροπὴ πικρὸν λείβει δάκρυ «τοῦτό νυ καὶ γέρας οἷον ὀΐζυροῖσι βροτοῖσι, κείρασθαί τε κόμην βάλλειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν».

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή.

Χρ. Χατζηχρήστου, πρόεδρος
Ηρ. Βασιλάης
Θ. Σαλτέλης
Θ. Ταγης
Αβρ. Μαλιακας
Κ. Ντογλας
Βρανος Βωζανης
Αθ. Δημητριάδης

Ἀκολούθως ὁ κ. **Δ. Κυμπρέτης**, γεν. γραμματεύς, ποιεῖται ἔκθεσιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου ὡς ἑξῆς·

Κύριοι,

Συμφώνως τῷ κανονισμῷ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὑποβάλλω ὑμῖν, κατὰ τὰ εἰθισμένα, σύντομον ἔκθεσιν τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ κατὰ τὸ λῆγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος, περιοριζόμενος νὰ αἰτήσω παρὰ τῶν ἀξιοτίμων μελῶν (ἀφοῦ προηγουμένως ἐκφράσω πρὸς αὐτὰ τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ τιμῇ ἣν περιέβαλόν μοι ἐκλέξαντές με γενικὸν γραμματέα μεταξὺ τόσων ἄλλων λογίων), ὅπως φανῶσιν ἐπιεικῆ εἰς τὴν περὶ ἐμοῦ κρίσιν των ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων μου καὶ νὰ διαβεβαιώσω αὐτὰ εἰλικρινῶς ὅτι συναισθάνομαι ὅτι δὲν ἀνταπεκρίθην πληρέστατα ὡς ἔδει εἰς τὰς προσδοκίας τοῦ Συλλόγου. Τοῦτο ὅμως ἀποδοτέον ἐν μέρει μὲν εἰς τὴν τρίμηνον ἀσθένειάν μου πρὸ πάντων δὲ εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἀσχολίας μου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, κύριοι, παραβαλλομένη πρὸς τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους φαίνεται ἀνωτέρα κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιὸν κατὰ τὸ λῆγον τοῦτο συλλογικὸν ἔτος. Ὡς εἴθισται ἡ ἀλληλογραφία αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο οὕτως εἰπεῖν μέρη· εἰς ἐπιστολὰς δηλ. εἰσελθούσας εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου καὶ εἰς ἐξελθούσας τοιαύτας. Τούτων αἱ μὲν εἰσελθοῦσαι ἀνέρχονται εἰς 201, αἱ δὲ ἐξελθοῦσαι εἰς 193, ἐν συνόλῳ εἰς 394.

Διαιροῦντες καθ' ὕλην τὰς εἰσελθούσας ἐξάγομεν ὅτι·

113 τούτων ἀφορῶσιν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν ἐν γένει τοῦ Συλλόγου σκοπόν, ζητεῖται δηλονότι δι' αὐτῶν ἡ ὑλικὴ τοῦ Συλλόγου συνδρομὴ ὑπὲρ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἐθνικῆς παιδεύσεως, ἀγγέλλεται ἡ σύστασις διαφόρων σωματείων κλπ.

13 ὅμοιαι ἀφορῶσαι εἰς τὸν φιλολογικὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

12 τοιαῦται εἰς τὸν ἐπιστημονικόν.

16 περιστρέφονται περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἐν γένει.

29 τούτων εἰσὶ διάφοροι ἀφορῶσαι εἰς τὰς σχέσεις καὶ τὰς πολλαπλᾶς ἐν γένει ἐργασίας τοῦ Συλλόγου· καὶ τέλος

18 εἰσὶν εὐχαριστήριοι ἐκ μέρους διαφόρων ἐπιτίμων μελῶν κλπ.

Καὶ αὗται μὲν ἐν περιλήψει αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσελθοῦσαι ἐπιστολαί, πρὸς ἃς ἐγένοντο ταχίως αἱ δέουσαι ἀπαντήσεις, χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ ἀκαμάτου καὶ σεβαστοῦ ἡμῶν Προέδρου. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀξίας μνείας θεωροῦμεν 1) τὴν τοῦ φιλογενεστάτου Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ κ. Ἰω. Βουτσινᾶ, προσφέροντος τῷ Συλλόγῳ κατὰ διετίαν δύο καὶ ἥμισυ χιλιάδας φράγκων πρὸς ἵδρυσιν διαγωνισμάτων πρακτικὸν ἐχόντων σκοπόν. Εἰς τὴν ἀνωτέραν παντὸς ἐπαίνου ταύτην πρᾶξιν τοῦ φιλομούσου τούτου ἀνδρὸς ὁ Σύλλογος ἐξέφρασε καὶ ἐκφράζει ἔτι καὶ νῦν τὰς εὐχαριστίας του. Εὐχῆς δ' ἔργον ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα αὐτοῦ καὶ 2) τὰς ὑπὸ τῶν ἐξοχωτάτων κ. κ. Στερ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Ἀριστάρχου, Πρεσβευτῶν τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βρυξέλλαις καὶ Οὐασιγκτῶνι, δι' ὧν οἱ φιλόμουσοι οὗτοι κύριοι προσέφερον τῷ Συλλόγῳ 180 περίπου τόμους διαφόρων ξένων σπουδαίων συγγραμμάτων, ἅτινα κοσμοῦσι νῦν τὴν Βιβλιοθήκην αὐτοῦ, ὡς θέλετε βεβαιωθῆ παρὰ τοῦ βιβλιοφύλακος κυρίου Θεμ. Σαλτέλη. Ἡ πολύτιμος αὕτη συλλογὴ ὀφείλεται εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ πατρικὴν μέριμναν ἣν δει-

κνύουσι πάντοτε ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου οἱ ἀξιότιμοι οὗτοι κύριοι, πρὸς οὓς ὁ Σύλλογος ἐκφράζει ἀπείρους εὐχαριστίας.

Αἱ δὲ ἐξελθοῦσαι ἐπιστολαὶ ἀνέρχονται, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, εἰς 193. Ἐκ τούτων

21 ἀφορῶσιν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικόν, ὡς ἀνωτέρω, σκοπὸν τοῦ Συλλόγου·

28 εἰς τὸν φιλολογικόν·

14 εἰς τὸν ἐπιστημονικόν·

12 εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν·

56 εἰσὶν εὐχαριστήριοι πρὸς διαφόρους ἐνταῦθα καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, ἐφ' αἷς προσέφερον τῷ Συλλόγῳ ἐκδουλεύσεσιν.

60 δὲ διάφοροι ἀναφερόμεναι εἰς τὰς μετὰ διαφόρων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ σχέσεις τοῦ Συλλόγου καὶ τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς ἐπιστολάς, ἃς προύκάλεσαν ὅμοιαι τοιαῦται πεμφθεῖσαι τῷ Συλλόγῳ καὶ εἰς ἐπιστολάς, ἃς ὁ Σύλλογος αὐτεπαγγέλτως ἐξέδωκε πρὸς διαφόρους· καὶ τέλος δύο τούτων εἰσὶ δυστυχῶς συλλυπητήριοι πρὸς τὰς οἰκογενείας τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπελθόντων τῆς κοιλάδος ταύτης τοῦ κλαυθμῶνος Δρος Dethier καὶ Θ. Τάγη.

Εἶναι πεπρωμένον, φαίνεται, κύριοι, ὁ ἡμέτερος Σύλλογος νὰ πληρώνῃ κατ' ἔτος τῷ Πλούτωνι τὸν ὀφειλόμενον αὐτῷ φόρον, πρὶν ἢ οὗτος καταστῇ ἀπαιτητός. Οὕτω καὶ κατὰ τὸ λῆγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἀπώλυσι δύω ἐκ τῶν ἐπιλέκτων αὐτοῦ μελῶν τὸν Dr Dethier, δεινὸν περὶ τὴν Βυζαντινὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ ἔφορον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου καὶ τὸν Θεοχ. Τάγην, καθηγητὴν παρὰ τοῖς ἐνταῦθα Λυκείοις, οἵτινες μετ' ἀπαραμίλλου ἀληθῶς ζήλου εἰργάσθησαν πολυειδῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ ὧν τὴν ἔλλειψιν μεγάλως αἰσθάνεται οὗτος. Ἐν τούτοις εὐχηθῶμεν ὅπως εἰς τὸ μέλλον μὴ τηρηθῇ ἡ αὐτὴ ἀκρίβεια περὶ τὴν πληρωμὴν τοῦ τοιούτου φόρου ἐκ μέρους τοῦ ἡμετέρου σωματείου.

Τοιαύτη, Κύριοι, ἐν ὀλίγοις ἡ ἔκθεσις τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆγον συλλογικὸν ἔτος. Ὅ,τι ὅμως εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι ἐνῷ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Συλλόγου, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν διαρρόων ἐτησίων ἐκθέσεων, ἀπετελεῖτο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἐξ ἐγγράφων τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας πεμπομένων καὶ ἀφορώντων εἰς τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐν αὐταῖς παιδείας, τὸ ἔτος τοῦτο ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς. Ἡ ἐλάττωσις δ' αὕτη προέρχεται διότι ὁ Σύλλογος δὲν ἠδυνήθη κατὰ τὰ τελευταῖα δύο ἔτη νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, τὸ μὲν διότι πλεῖστοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, οἵτινες ἄλλοτε πρόθυμως προσέφερον τὴν ὑλικὴν αὐτῶν συνδρομὴν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἀπουσιάζουσιν ἐντεῦθεν ἐπομένως δὲν συνεισφέρουσι πλέον τὸν ὀβολόν των, τὸ δὲ διότι ἡ καταμαστίζουσα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὴν Κωνσταντινούπολιν μεγάλη ἀχρηματία ὡς καὶ ὁ ἄρτι ἀναφανεὶς ἀντίπαλος οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἡμετέρου σωματείου ἠλάττωσε σπουδαίως καὶ τοὺς ὀλίγους αὐτοῦ τακτικοὺς πόρους. Βαθεῖαν δὲ αἰσθάνεται τὴν λύπην αὐτοῦ ὁ Σύλλογος μὴ δυνηθεὶς νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὰς ὀλίγας αἰτήσεις αἵτινες ἀπηυθύνθησαν αὐτῷ ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Τουρκίας καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Εἴθε, κύριοι, κατὰ τὸ ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς ἀρχόμενον ἤδη συλλογικὸν ἔτος, ὅτε καὶ ὁ ἐν Ἀνατολῇ πρὸ πολλοῦ τεθολωμένος ὁρίζων ἤρχισεν ἤδη νὰ καθαρίζῃ, εἴθε, λέγω, ὁ Σύλλογος ἡμῶν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν διακαεστάτην τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Δ. Κυμπριτης.

Μετὰ δὲ τοῦτον ὁ βιβλιοφύλαξ κύριος Θ. Σαλτέλης ἐκτίθησιν, ὡς ἑπομένως τὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην, Κύριοι, τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀπεστάλησαν* κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος βιβλία καὶ φυλλάδια τὸν ἀριθμὸν 547, ὧν οὐκ ὀλίγα τὰ σπουδαῖα καὶ πολύτιμα, ὑπὸ φίλα τῷ Συλλόγῳ φρονούντων ἀλλογενῶν τε καὶ ὁμογενῶν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ προσενεχθέντα.

Ἐκ τῶν προσφορῶν τούτων ἐξαίρομεν τὰς ἑπομένας διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν:

α') τὴν ἐκ τῶν Ἡνωμένων τῆς βορείου Ἀμερικῆς Πολιτειῶν ὑπὸ τῶν φιλελλήνων πολιτῶν Appleton καὶ Belmont ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσβευτοῦ τῆς Ὑ. Πύλης Ἐξοχωτάτου κ. Γρηγ. Ἀριστάρχου ἀποσταλεῖσαν, συγκειμένην ἐξ 74 συγγραμμάτων πολυτίμων, ἀναφερομένων τῶν πλείστων εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ δεδεμένων.

β') τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, διὰ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας, συνεχῆ χαρὰν τοῦ ἐτησίου περιοδικοῦ τῆς ἐν Ρώμῃ γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, συνισταμένην εἰς τόμους 65, ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1879, καὶ ἄλλα 25 σπου-

δαια ἀρχαιολογικὰ συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ τὰ Monuments inédits ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1878 δεδημοσιευμένα.

γ') τὴν ὑπὸ τῶν ἐν Βρυξέλλαις βιβλιοπωλῶν κ.κ. Märzbach καὶ Falk δωρηθεῖσαν συλλογὴν 96 συγγραμμάτων διαφόρου ὕλης, τῶν πλείστων πολιτικῆς καὶ ἱστορικῆς.

δ') τὴν ὑπὸ τῶν ἐν Παρισίοις βιβλιοπωλῶν κ.κ. Arnaud καὶ Labat συλλογὴν συγκειμένην ἐκ 37 βιβλίων διαφόρου ὕλης.

ε') τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Καλαρούῃ γενικοῦ τῆς Ἑλλάδος προξένου κ. Ἰωσὴφ Τούνα, συνισταμένην εἰς 35 διάφορα συγγράμματα.

Πᾶσι τοῖς γενναίοις δωρηταῖς καὶ τοῖς προθύμως συνδραμοῦσιν εἰς πλουτισμὸν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης πλείστας καὶ θερμοτάτας ἀπονέμομεν τὰς χάριτας, πάντων δὲ μάλιστα τῷ Ἐξ. κ. Γρ. Ἀριστάρχῃ, ὃς οὐ παύεται ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐνεργῶν καὶ μοχθῶν μετὰ ζήλου ἀξιεπαίνου ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου, ἧς μέγας κατέστη εὐεργέτης.

Ἐβαπτίσατο δὲ ἡ βιβλιοθήκη διὰ τοῦ ἔτους εἴκοσι μέλεσι τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ νενομισμένῃ ἰδιοχείρῳ ἀποδείξει βιβλία 68, ὧν τὰ πλείστα ἀπεδόθησαν, ὀλίγα δὲ μένουσιν ἔτι παρὰ τοῖς δανεισαμένοις.

Τὴν βιβλιοθήκην ὀλίγιστοι, ἵνα μὴ εἴπω οὐδείς, ἐπεσκέψαντο πρὸς ἰδίαν ἐν αὐτῷ μελέτην· ὀλίγῳ δὲ πλείονες ἐκείνων ἐφοίτων εἰς τὸ ἀναγνωστήριον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν.

Ἡ δὲ τῶν ἀρχαιοτήτων συλλογὴ ἐκτήσατο γύψινον ἐκμαγεῖον τοῦ καλοῦ συμπλέγματος τοῦ Λαοκόοντος ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἀντίδωρον πεμφθὲν ἐτέρου γυψίου ἀρχαίου κειμηλίου· τὸ ἐκμαγεῖον τοῦτο ἵδρυται ἐκεῖ ἔνθα ποτὲ ἵστατο δίκην φρουροῦ τοῦ Συλλόγου ὁ ἐκ Περγάμου ἐκεῖνος λέων δεξιᾷ παρὰ τὴν εἴσοδον, ἐπιφανὲς μνημεῖον τῆς ἁπλότητος καὶ παιδικῆς ἡμῶν εὐπιστίας.

Ὁ ὑπάλληλος τῆς βιβλιοθήκης καὶ ὁ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἐξεπλήρωσαν τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς καλῶς τὰ ἀνατεθειμένα αὐτοῖς ἔργα. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τοῦτο μὲν αἵ τε καθόλου γραφικαὶ τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι διά τε τοὺς καιροὺς καὶ δι' ἄλλους λόγους ἠλαττώθησαν οὐκ ὀλίγον καὶ αἱ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τῷ ἀναγνωστηρίῳ ἐμοίως, τοῦτο δὲ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Συλλόγου δὲν ἔχουσιν ἀνθηρῶς καὶ ἀκμαίως, νομίζομεν, ὅτι σωστὸν ἔργον ἤθελε πράξει ὁ Σύλλογος, ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ συντηρήσεως μεριμνῶν, ἂν συνεχώνευε τὰς τρεῖς ταύτας θέσεις εἰς ἕνα καὶ μόνον ὑπάλληλον ἀνατιθεὶς τὰ ἔργα ταῦτα, ἄνευ φόβου μὴ ἡ ὑπηρεσία ὑστερῇ· καθ' ἡμᾶς κριτὰς εἷς ὑπάλληλος ἱκανός, ἐπιμελὴς καὶ φιλόπονος δύναται νὰ ἀρκέσῃ καὶ ὑπαρκέσῃ εἰς τὰ ἔργα ταῦτα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡμεῖς κατὰ καθῆκον λέγομεν, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ συνέσει καὶ τῇ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου μερίμνῃ πράξετε ὅ,τι ἂν ὑμῖν δόξῃ βέλτιστον.

Ὁ βιβλιοφύλαξ
Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τούτων ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου, τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, τῷ Γ. γραμματεῖ καὶ τῷ βιβλιοφύλακι καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΑΒ'.

(Τακτική).

Τῇ 4 Μαΐου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλειου.**

Ὁ κ. **Θ. Σαλτέλης** ἀναγινώσκει, ὡς εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, πρόγραμμα πρὸς σύνταξιν γραμματικῆς διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα. Ἡ συζήτησις ὅμως καὶ ἐπικύρωσις τοῦ προγράμματος τούτου ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐπιοῦσαν συνεδρίασιν, ἕνεκα τῆς τοῦ ἔργου σπουδαιότητος, ὃ ἀπαιτεῖ προμελέτην.

Εἶτα ὁ κ. **Δ. Ἀργυρὶς**, εἰδικὸς γραμματεύς, ποιεῖται σύντομον ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πεπραγμένων τῷ Συλλόγῳ οὕτω·

Κύριοι,

Παρὼν ἐκθέτω καὶ κατὰ τὰ κεκανονισμένα τὰ κατὰ τὸ λῆγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος ἐν ταῖς ἐκτάκτοις τε καὶ τακτικαῖς τοῦ Προεδρείου καὶ τοῦ ὅλου Σωματείου Συνεδριάσεσι πεπραγμένα, τοῦτο μὲν ἐκφράζω τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἧς ἠξίωσέ με ἐκλέξας εἰδικὸν γραμματέα, τοῦτο δὲ ἐξαιτοῦμαι τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ πρῶτον μὲν ἐπὶ ταῖς τυχὸν καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς λειτουργίας ἐλλείψεσιν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἀνατεθέντων μοι καθηκόντων, τὸ πρῶτον ἤδη ἀναλαβόντι τοιαῦτα, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ τῷ ἐλλείπει ἴσως καὶ ἀκόμψῳ τῆς κατατιθεμένης ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων.

Συνῆλθε τὸ προεδρεῖον εἰς πέντε ἐν ὅλῳ τακτικὰς Συνεδριάσεις, ἐν αἷς κύριον μέλημα

ἔχον τὴν εὐημερίαν τοῦ Συλλόγου ἐβουλεύσατο μετ' ἄκρου ζήλου περὶ τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ ἐπενόησεν, ἅτινα ὅμως ἔμειναν ἐπινοήματα παρὰ τοὺς πόθους καὶ μερίμνας αὐτοῦ, ὡς ἐκ διαφόρων αἰτίων, περὶ ἐγγραφῆς νέων τακτικῶν μελῶν, καὶ ἀνεγράψατο ἱκανὰ τοιαῦτα, περὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτῶν περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων, περὶ ἀναγνωσμάτων, καὶ παρεκελεύσατο κοινῇ πάντας τοὺς λογίους διὰ τῶν ἐφημερίδων ἰδίᾳ δέ τινας δι' ἐπιστολῆς εἰς παρασκευὴν τοιούτων καὶ καθόλου ὅση αὐτῷ δύναμις ἐμερίμνησε περὶ τοῦ Συλλόγου.

Τὸ δὲ ὅλον Σωματεῖον συνῆλθεν εἰς τρεῖς μὲν ἐκτάκτους Συνεδριάσεις τὴν μὲν μίαν συγκληθεῖσαν ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῶν εἰσελθουσῶν ἐπιστολῶν κατὰ τὰς παύσεις τοῦ θέρους καὶ τοῦ μεγάλου ποσοῦ τῶν προσενεχθεισῶν δωρεῶν τὰς δὲ ἑτέρας δύο πρὸς ἀνάγνωσιν ἐκθέσεων καὶ ἐκλογὴν τῶν κοσμητόρων τοῦ νέου ἔτους, εἰς δὲ τριάκοντα τακτικὰς ἐν αἷς ἐπληροφορεῖτο περὶ τῶν ἑκάστοτε εἰσερχομένων ἐπιστολῶν, ἐγγράφων, προσφερομένων βιβλίων καὶ λοιπῶν δωρεῶν, ἔκρινε καὶ ἀπεφαίνετο γνώμην περὶ τῶν ἑκάστοτε προκειμένων ζητημάτων, ἀπεδέχετο τὰ προτεινόμενα ἐπίτιμα, ἀντεπιστέλλοντα, τακτικὰ καὶ τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν ἀναγκαῖα καὶ κατάλληλα μέλη, ἠκροάζετο τῶν προγραμμάτων τοῦ Καραπανείου καὶ Βουτσιναίου ἀγῶνος ἀποδεχόμενος αὐτὰ μετὰ τὴν προσήκουσαν συζήτησιν καὶ τῶν ἀναγινωσκομένων κατὰ πᾶσαν περίπου συνεδρίασιν ἀναγνωσμάτων· ῥητέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν τρίτην τακτικὴν αὐτοῦ συνεδρίασιν ἐξελέξατο νέους ἀντιπροέδρους καὶ εἰδικὸν γραμματέα ἀντὶ τῶν παραιτηθέντων, ἔσχε δὲ τὸ δυστύχημα ἀκοῦσαι μετὰ λύπης ἔν τινι τῶν συνεδριάσεων τὴν παραίτησιν τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ὀδ. Ἰαλέμου.

Περὶ ἀναγνωσμάτων.

Προκειμένου δηλῶσαί με τὰ ἀναγνώσματα καὶ τοὺς ἀγορητάς, παρακαλῶ ὑμᾶς ὅπως, ἐπειδὴ τὰ ἀναγνώσματά εἰσιν ἓν τῶν κυριωτέρων μέσων, δι' ὧν ἐπιδιώκει ὁ Σύλλογος τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἐπιτρέψητέ μοι μικρὸν ἐξελθεῖν τῆς ψυχρᾶς ἀφηγήσεως τοῦ ἀγορητοῦ καὶ τοῦ τίτλου αὐτοῦ, ἅτε παρὸ σιαζόντων ἔκτακτόν τι ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Συλλόγου. Βεβαίως οὔτε τοῦ παρόντος οὔτε ἐμόν ἐστι καταδείξαι τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀναγνωσμάτων, ἀλλ' οὐδ' ὑμεῖς χρῄζετε τούτου. Παντὶ γνωστὸν ὅτι τὰ ἀναγνώσματα συμβάλλονται μεγάλως εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ κλήσεως τοῦ Συλλόγου. Ἐν δὲ τῇ περὶ τὴν παροχὴν αὐτῶν προθυμίᾳ ἀντανακλᾶται οὕτως εἰπεῖν ἡ ζωτικὴ δύναμις τοῦ σωματείου. Ἀλλὰ τίς ἡ ἐκδηλωθεῖσα περὶ τὴν παροχὴν ἀναγνωσμάτων προθυμία; Πόσοι παρέσχον ἀναγνώσματα; Οἱ παρακολουθήσαντες τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου λυπηρὰν ἔχουσι τὴν ἀπάντησιν. Ναί· ἓξ μόνοι εἰσὶν οἱ τοῦ λήξαντος ἔτους ἀγορηταί. Οἱ κληθέντες, ὡς εἴρηται, λόγιοι ἠθέλησαν στερῆσαι τὸν Σύλλογον τῆς συνδρομῆς, ἣν ἠδύναντο παρασχεῖν αὐτῷ. Λυπηρὸν ὅτι ἡ αἴθουσα αὕτη οὐκ ἔστιν, ὡς μὴ ὤφειλε, τὸ συνεντευκτήριον τῶν καθ' ἡμᾶς λογίων, ἀντικαθιστῶσα τὴν ἀγοράν, τὰς στοὰς καὶ τὰ γυμνάσια τῶν ἀρχαίων. Λυπηρὸν ὅτι ἡ Κ/πολις καίτοι δυναμένη ὡς ἐκ πολλῶν πλεονεκτημάτων περιλαμπὴς πνευματικὸς φανὸς τῆς Ἀνατολῆς εἶναι ἐλάχιστα ἐκπληροῖ τὴν κλῆσιν αὐτῆς. Ἀλλ' ὅμως οἱ μὲν τὴν ὑπερβάλλουσαν ταύτην ὀλιγωρίαν περὶ τὸν Σύλλογον ἀποδεικνύμενοι οὐδὲν ἕτερον πράττουσιν, ὅτι μὴ τρανῶς διαβεβαιοῦσιν ὅτι μέγα μέρος τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἀγνοοῦσιν, ὁ δὲ Σύλλογος τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐξεπλήρωσεν εἴπερ ποτὲ τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον. Ἐξεπλήρωσε δὲ τοῦτο διότι ἀποσχόντων τῶν πολλῶν ἐστερήθη ὁ Σύλλογος μόνον ποικιλίας ἀναγνωσμάτων καὶ ἀγορητῶν· ἠμοίρησεν ὅμως, μὴ αἱρομένης μήτε τῆς τῶν ἀναγνωσμάτων ποικιλίας μήτε τῆς τῶν ἀγορητῶν πολλότητος, καὶ ποσότητος πολλῆς καὶ ποιότητος ἀναγνωσμάτων ἐκλεκτῆς. Ἓξ εἰσιν οἱ ἀγορηταὶ ἐν τριάκοντα συνεδριάσεσιν· οὔτε ποικιλία ἄρα ἀναγνωσμάτων, οὔτε πολλότης ἀγορητῶν ὅλως ἐλλείπει. Οὐδεμία συνεδρίασις παρῆλθεν ἄνευ ἀναγνώσματος· οὐκ ἐστερήθη ἄρα ποσότητος. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ποιότητα τί συνέβη; Μέγα εὐτύχημα καὶ μεγάλη δόξα διὰ τὸν Σύλλογον, κύριοι. Ὁ Σύλλογος ἔσχε τὸ εὐτύχημα, ἵνα παραλίπω τὰ λοιπά, ἀκροάσασθαι ἀναγνωσμάτων παιδαγωγικῶν, ὅσων κατ' οὐδὲν προηγούμενον ἔτος τοῦ μακροῦ αὐτοῦ βίου. Πολλοὶ ἴσως καὶ σήμερον μονονοὺ ναυτιῶντες ἀκούουσι βομβούσας περὶ τὰ ὦτα αὐτῶν τὰς λέξεις *Παιδαγωγική, Διδακτική, Μεθοδική, Δημοτικὴ Σχολὴ* καὶ ὅσα τούτοις συγγενῆ. Πολλοὶ ἴσως καὶ οἰκτείρουσι τὴν μερίδα τῶν λογίων τῶν νοησάντων τὴν ἀνάγκην καὶ παρακελευομένων τὴν ἵδρυσιν Διδασκαλείων καὶ αὐτόχρημα μάτην πονεῖν ἡγοῦνται τοὺς

περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ παιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος μελετῶντας καὶ μεριμνῶντας. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐκφράζοντες ἀφ' ἑνὸς τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐκδηλωθείσῃ ἐσχάτως ὑπὸ ἱκανῆς μερίδος τῶν λογίων μερίμνῃ περὶ τῶν σχολικῶν, ἀφ' ἑτέρου τὴν λύπην μόνον ἡμῶν, διότι οὐ τοῦ παρόντος ἐπιχειρῆσαι καταπεῖσαι τοὺς τἀναντία φρονοῦντας, ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἐπιδεικνυμένῃ ὀλιγωρίᾳ, τοῦτο μόνον λέγοντες αὐτοῖς ὅτι δεινὴν πλάνην πλανῶνται περιγιγνώσκοντες τὴν ἀξίαν τῆς νέας ταύτης ἐπιστήμης τε καὶ τέχνης ἅμα τῆς Παιδαγωγικῆς σκοπούσης τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ἐξεύρεσιν τῶν ὅσον οἷόν τε βελτίστων μέσων πρὸς παιδαγώγησιν τοῦ ἀνθρώπου, διότι οὐ τοῦ τυχόντος καὶ διὰ τοῦ τυχόντος μέσου ἐστὶ διαπαιδαγωγῆσαι, ὡς οὐδὲ κἂν πωλοδαμνεῖν τοῦ τυχόντος, ὑπεραγαλλόμεθα ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ Συλλόγου ἀκροασαμένου παιδαγωγικῶν ἀναγνωσμάτων. Οὐδ' ἀγνοοῦμεν ὅτι ἐλαχίστων πάντοτε τῶν ἀκροατῶν ὄντων ἐλάχιστα ὠφέλησαν τὰ ἀναγνώσματα ἐντὸς τῶν τεσσάρων τῆς στενῆς ταύτης αἰθούσης τοίχων, ἔχομεν ὅμως δι' ἐλπίδος ὅτι τὸ τοῦ λήγοντος ἔτους Περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου ἔσται βιβλίον τῶν διδασκάλων, εἷς τῶν συνεκτικῶν αὐτῶν δεσμῶν, καὶ μία τῶν σαλπίγγων τῶν σημηνασῶν τὸν λαμπρὸν ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ παιδευτικοῦ συστήματος ἀγῶνα.

Ἀνέγνωσαν ὁ μὲν κ. Κοντόπουλος περὶ ὁμηρικῶν λέξεων σωζομένων ἐν ταῖς διαλέκτοις τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς.

Ὁ δὲ κ. Α. Μόρτμαν, ἰατρός, περὶ τῆς στήλης τοῦ Ἡνιόχου Πορφυρίου, τῆς περισωθείσης ἐν τῷ προαυλείῳ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης.

Ὁ δὲ κ. Δ. Σταματιάδης περὶ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης ὡς συμμάχων.

Ὁ δὲ κ. Σ. Μαυρογένης περὶ τοῦ φωτοφώνου τοῦ Bell καὶ τοῦ φωτομέτρου Lieveng.

Τίς ἀγνοεῖ τὸν ἀγορητὴν τῶν παιδαγωγικῶν Ἀναγνωσμάτων τὸν καλὸν τοῦ Συλλόγου Πρόεδρον κ. Ἠρ. Βασιάδην; Οὗτος ἀνέγνω ἐν ἱκαναῖς συνεδριάσεσι περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου, ἐν πλείσταις δὲ περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ις', ιζ', ιη' καὶ ιθ' ἑκατονταετηρίδα. Ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου, ἀνάγκη μνημονεῦσαι καὶ τῶν προγραμμάτων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν βιβλίων μεθοδικῶν διὰ τὴν δημοτικὴν παίδευσιν τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος καὶ Ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τοῦ νέου Βουτσιναίου ἀγῶνος, μεγάλην περιποιούντων τῷ Συλλόγῳ παιδαγωγικὴν ἀξίαν.

Περὶ Μελῶν.

Ἀνεγράψατο ὁ Σύλλογος ἐν τοῖς ἐπιτίμοις μέλεσιν αὐτοῦ τὰς Αὐτῶν Ἐξοχότητας τοὺς κυρίους Tissot ἐνταῦθα πρεσβευτὴν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, Goschen τῆς Ἀγγλίας, Hatzfeld τῆς Γερμανίας καὶ τὸν κ. Heap ἐνταῦθα γενικὸν πρόξενον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, πρὸς τούτοις τὴν Α. Σεβασμιότητα τὸν ἅγιον Ἐφέσου κὺρ Ἀγαθάγγελον, τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν κ. Ἀχιλλέα Παράσχον, τὸν ἐν Ὀδησσῷ γενικὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Ι. Βουτσινᾶν καὶ τοὺς ὁμογενεῖς Στέφανον Ζαφειρόπουλον ἐν Μασσαλίᾳ, Ι. Βιττώρην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Α. Βουτσινᾶν ἐν Ὀδησσῷ, Ἁνταζῆν Βησάνην ἐν Τάντᾳ καὶ τὸν κ. Μιταξᾶν ἰατρὸν ἐν Μασσαλίᾳ. Ἀντεπιστέλλον μέλος ἀνεγράψατο τὸν ἀρχιπρεσβύτερον κύριον Cullen, τακτικὰ μέλη ἀνεγράψατο τριάκοντα, ἱκανὰ δὲ προσέθηκε μέλη καὶ εἰς τὰς ἐπιτροπὰς προταθέντα ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν. Ἀλλὰ περὶ ἐπιτροπῶν λόγου γενομένου ἀδυνατεῖ τις ἀδακρυτὶ ἀναμνησθῆναι τῆς στερήσεως δύο μελῶν τοῦ Συλλόγου τοῦ μὲν τῇ Ἀρχαιολογικῇ τοῦ δὲ τῇ Φιλολογικῇ ἅμα καὶ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ ἀνήκοντος τῶν μακαριτῶν δόκτορος Dethier καὶ Θεοχάρους Τάγη.

Ταῦτά εἰσιν ἐν συντόμῳ τὰ πεπραγμένα τοῦ Συλλόγου.

Ὁ σύλλογος καίτοι παρορώμενος ὡς δῆλον, καίτοι πολεμούμενος ζέοντι ζήλῳ ἔδραμε καὶ δαφνοστερὴς ἵσταται εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου. Εὔελπις δὲ πάντοτε σταδιοδρομείτω καὶ ἐν τῷ μέλλοντι βέβαιος ὢν ὅτι τὸ ἔθνος, ὑπὲρ οὗ αὐτὸς κοπιᾷ, περιχαρὴς ἄχρι τοῦτε ἐπικροτῆσαν ταῖς ἐργασίαις αὐτοῦ πλῆρες διαφέροντος περιμένει τὸ μέλλον.

Ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς
Α. Αργυρος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης, πρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἔχει δ' αὕτη οὕτω·

Κύριοι,

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὴν ἤδη λήγουσαν περίοδον ἀσχολουμένη περὶ τὸ διφυὲς πρόγραμμα, ὅπερ ἀπ' ἀρχῆς ὑπέβαλεν ὑμῖν, ἤτοι περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς

ἐπιστημονικῆς κινήσεως παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ τῆς Ἁλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ περὶ τὴν μελέτην τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων παρὰ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι.

Κατὰ τὰς τεσσαρεσκαίδεκα συνεδριάσεις αὐτῆς,—ὧν τὰ πρακτικὰ μετ' ἀκριβείας ὄντως ἐπιστημονικῆς ἐτηροῦντο παρὰ τοῦ τῆς ἐπιτροπῆς γραμματέως κ. Τηλεμάχου Καραθεοδωρῆ—ἀνεκοινώθησαν ἰσάριθμοι πραγματεῖαι, ὧν ἀμυδράν τινα ἰδέαν προβάλλομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν προσαρμόζοντες αὐτὰς εἰς ἃς ἀνήκουσιν ἐπιστήμας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Νεώτεραι ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις.

Ἀρχόμεθα ἐκ τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων· διότι αὗται ἀπησχόλησαν μᾶλλον τελεσφόρως τοὺς ἡμετέρους συναδέλφους.

Γνωρίζετε, κύριοι, ὅτι ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἐστὶν εὐρύς, εὐρύτατος, ὡς περιλαμβάνων τὰς φυσικὰς καὶ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἰατρικήν, τὴν νομικὴν καὶ τὴν γεωγραφίαν. Ἐξ ἁπασῶν δὲ τούτων ἡ κυρίως φυσικὴ προσείλκυσε μᾶλλον ἐφ' ἑαυτὴν τὸ τῶν ἡμετέρων φυσιοδιφῶν ἐνδιαφέρον.

Α'. ΦΥΣΙΚΗ.

α'. Ὀπτική.

Ὁ κ. Τηλ. Καραθεοδωρῆ ἀνέγνω σπουδαίαν πραγματείαν, ἐπιγραφομένην *Τινὰ περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως προερχομένης βλάβης*, ἀφορμῆς δραξάμενος τῶν ἐν μὲν τῇ Σορβόννῃ γενομένων, ἐν δὲ τῇ *Revue scientifique* δημοσιευθεισῶν κοινοποιήσεων τοῦ Dr Javal, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις ὀφθαλμοσκοπείου. Μετὰ γενικὴν περιγραφὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς ὀπτικοῦ ὀργάνου, ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ ἐνδιατρίβει περὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ προσαρμόζεσθαι καὶ εἰς μικρὰς καὶ εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Ἀναλίσκων δὲ τὰς δοξασίας πολλῶν ἐπιστημόνων ἀνδρῶν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἰδιότητος ταύτης, καταλήγει εἰς τὴν γενομένην παρατήρησιν τῆς συνεχοῦς μεταβολῆς τῆς κυρτώσεως τοῦ φακοῦ καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ βλεφαρικοῦ λεγομένου μυός, τοῦ ἀνακαλυφθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ Brücke, κληθέντος δὲ παρ' αὐτοῦ «ἕλκτῆρος τοῦ χοροειδοῦς ὑμένος». Ὁ μῦς οὗτος περιέχει ἴνας κυκλοτερεῖς, αἵτινες διὰ τῶν νεύρων τοῦ ζηνίου ζωστῆρος ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τοῦ φακοῦ, καὶ συστελλόμεναι αὐξάνουσι τὴν κύρτωσιν αὐτοῦ καὶ ἐπομένως τὴν ὑλαστικὴν δύναμιν τοῦ διοπτρικοῦ τούτου ὀργάνου τοῦ ὀφθαλμοῦ. Διὰ δὲ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καταδείκνυσιν ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ τὴν ὁρισταμένην σχέσιν μεταξὺ τῆς κυρτότητος τῶν σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν τοῦ φακοῦ, τῆς ἀποστάσεως τῶν ἀντικειμένων καὶ τῆς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ θέσεως τῆς εἰκόνος αὐτῶν. Ὁπόθεν πάλιν καταφαίνεται, ὅτι ὅσῳ ἐλάσσονές εἰσιν αἱ ἀποστάσεις, τόσῳ μείζων ἀπαιτεῖται κύρτωσις τοῦ φακοῦ. Τῆς δὲ κυρτώσεως ταύτης παραγομένης διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ βλεφαρικοῦ μυός, ἕπεται ὅτι ὅσῳ κοπωδεστέρα ἡ ἐργασία αὐτοῦ, τοσοῦτον ἐπασθητότεραι εἰσιν αἱ ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ συνέπειαι αὐτῆς. Τούτου ἕνεκα ὁ ὀφθαλμός, ἐν ᾧ ἐν ὁρίζοντι ἐκτεταμένῳ, ἔνθα στιγμιαίως προσαρμόζεται εἰς ἀποστάσεις πολλῶν χιλιομέτρων, οὐδεμίαν κόπωσιν αἰσθάνεται, ἀπ' ἐναντίας ἐν τῇ ἀναγνώσει, τῇ γραφῇ ἢ καὶ ἄλλῃ τοιαύτῃ ἐργασίᾳ, ἔνθα αἱ ἀποστάσεις εἰσὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐλάσσονες, ταχέως ἀπαυδᾷ, καὶ παρατεινομένης τῆς ἐργασίας ἐκείνης, προβαίνει καὶ μέχρι τῆς μυωπίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ σημερινὸς κοινωνικὸς βίος ἀπαιτεῖ μεγάλην δαπάνην χρόνου εἰς λεπτεπιλήπτους ἐργασίας, οἷαι αἱ προειρημέναι, καὶ ἐπειδὴ ἡ μυωπία ἐπιτείνεται ὀσημέραι μεταξὺ τῶν περὶ τὰ διανοητικὰ ἔργα καταγινομένων, τὸ προκείμενον ζήτημα ἐκρίθη ἱκανῶς σπουδαῖον πρὸς μελέτην καὶ ἔρευναν. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τοῦ ἐπαπειλοῦντος τούς τε ἀναγινώσκοντας καὶ τοὺς γράφοντας κινδύνου πολλὰ παρὰ πολλῶν προὐτάθησαν μέσα· ἐκ πάντων δὲ τούτων προτιμητέον ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶν ἀπόρροια τῆς ἄνω ἐκτεθείσης περὶ ὀφθαλμοῦ θεωρίας. Ποῖον δὲ τὸ σωστικὸν τοῦτο μέσον; τὸ ἀναγινώσκειν βιβλία, ὧν αἱ γραμμαὶ μὴ ὦσι λίαν ἐπιμήκεις· ἐπειδὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ διατρίχοντος αὐτὰς ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας εἰς τὴν ἑτέραν, ἀκαριαίως, οὕτως εἰπεῖν, μεταβάλλονται αἱ διαχωρίζουσαι τὸν ὀφθαλμὸν ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἀποστάσεις. Τοῦτο δ' εὐχερῶς κατανοεῖ τις ἅμα λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον, τὸ σχηματιζόμενον πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸ μέσον τῆς γραμμῆς τοῦ βιβλίου ἀγομένης καθέτου, δεύτερον δὲ ἐκ τῆς ἡμισείας τοῦ βιβλίου γραμμῆς, τρίτον δὲ ἐξ εὐθείας ἀγομένης ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὸ ἄκρον τῆς ἐν λόγῳ γραμμῆς. Ὅσῳ μείζων ἐστὶν ἡ γραμμὴ τοῦ βιβλίου,

τόσον αὐξάνουσιν αἱ διαφοραὶ τῶν ἀποστάσεων ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔνθεν μὲν πρὸς τὸ μέσον, ἔνθεν δὲ πρὸς τὰ ἄκρα αὐτῆς. Ἡ δὲ συνεχὴς αὕτη μεταβολὴ τῶν ἀποστάσεων γίνεται αἰτία τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ. Προφυλάττεται δὲ ταύτης ὁ ἀναγινώσκων, ἐὰν παρακολουθῶν τὴν γραμμὴν κινῇ εἴτε τὴν κεφαλὴν εἴτε τὸ βιβλίον, μιμούμενος τοὺς μύωπας, οἵτινες διὰ τοῦ τρόπου τούτου διατηροῦσιν ἐπὶ τέλους τὴν μυωπίαν αὐτῶν στάσιμον. Ἕτερον δ' οὐχ ἧττον συντελεστικὸν μέσον ἐστὶν ἡ χρῆσις χαρακτήρων, ἀναλόγων κατὰ τὸ μέγεθος πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀναγινώσκοντος.

Τὴν χρησιμωτάτην ταύτην πραγματείαν συμπληρώσας ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ, ἤρξατο σειρᾶς ἀναγνωσμάτων, μήπω περατωθέντων, *Περὶ πρισματικῶν εἰκόνων καὶ πρισματοσκοπικῆς ἀναλύσεως*. Ἐν ἱστορικῇ προθεωρίᾳ ὁ ἡμέτερος φυσιοδίφης ἀναφέρει, ὅτι ἤδη ὁ πολὺς Newton πολὺ πρὸ ἡμῶν παρετήρησε τὴν πρισματικὴν εἰκόνα, ἤτοι τὸ φάσμα τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ὅμως αἱ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμεναι γραμμαὶ μόνον ἐν ἀρχῇ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος κατὰ πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Wollastone, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Frauenhofer διεκρίθησαν. Ἡ δὲ γενομένη ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἐπιστήμονος ἀνακάλυψις, ὅτι φλὸξ περιέχουσα νάδιον προβάλλει εἰς τὸ φάσμα αὐτῆς γραμμὴν φωτεινὴν κιτρίνην, συμπίπτουσαν πρὸς τὴν Δ τοῦ Frauenhofer, καθωδήγησε τὸν Kirchhoff εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ φαινομένου τῶν γραμμῶν ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι. Αἱ γραμμαὶ αὗται ἐμφαίνουσι κατὰ τὸν Kirchhoff τὰ χυμικὰ στοιχεῖα, τὰ ἐν τῷ ἡλίῳ εὑρισκόμενα· διότι αἱ οὐσίαι ἀπορροφῶσι τὰς ἀκτῖνας ἐκείνας, ἃς δύνανται ἵνα ἐκπέμπωσιν· οὕτω λ.χ. τὸ νάδιον, ὅπερ ἐν ἀτμώδει πεπυρακτωμένῃ καταστάσει ἐκπέμπει κιτρίνας ἀκτῖνας, προβαλλούσας εἰς τὸ φάσμα γραμμὴν κιτρίνην φωτεινήν, ἀπορροφᾷ τὰς ἰδίας αὐτὰς ἀκτῖνας, καὶ προβάλλει τὴν ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι μελανὴν γραμμὴν Δ τοῦ Frauenhofer, ὁσάκις ἐξ ἄλλης πηγῆς τὸ φῶς ἀρύεται. Ἑπομένως τὰ φάσματα διακρίνονται εἰς φάσματα ἐκπομπῆς καὶ εἰς φάσματα ἀπορροφήσεως, τὰ μὲν διὰ τῶν φωτεινῶν αὐτῶν ἀκτίνων ἐμφαίνοντα οὐσίας ἐν ἀτμώδει πεπυρακτωμένῃ καταστάσει εὑρισκομένας, τὰ δὲ διὰ τῶν μελανῶν αὐτῶν γραμμῶν ὑποδεικνύοντα οὐσίας ἐν ἀτμώδει μὲν καταστάσει ἀλλὰ παρ' ἑτέρας φωτεινῆς πηγῆς φωτιζομένας. Ἐν τέλει δὲ τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ παρουσίασεν, ἐλλείψει τῶν πρὸς πειράματα ἀναγκαίων ὀργάνων, εἰκόνας χρωματιστὰς τῶν φασμάτων οὐσιῶν τινων καὶ ἄλλων καὶ μάλιστα τῶν διὰ τῆς πρισματοσκοπικῆς ἀναλύσεως νεωστὶ ἀνακαλυφθέντων σωμάτων, ἤτοι τοῦ θαλλίου, ῥουβιδίου, ἰνδίου κλπ. Προτίθεται δὲ ἐν τῇ συνεχίσει τοῦ ἔργου ἵνα ἀναπτύξῃ τὰ περὶ δοκιμῶν ποσοτικῆς διὰ τοῦ πρισματοσκοπείου ἀναλύσεως, περὶ χυμικῆς καὶ φυσικῆς συστάσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, περὶ ὑπολογισμοῦ τῶν κινήσεων τῶν ἀστέρων διὰ τῶν πρισματοσκοπικῶν παρατηρήσεων καὶ περὶ τῆς δοξασίας τοῦ Lockyer ὡς πρὸς τὴν τῆς ὕλης σύστασιν.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ κοινοποιήσεις αὗται τοῦ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ προύκάλεσαν σπουδαίας συζητήσεις ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ εὐγενὴς ἡμῶν συνάδελφος ἔστερξεν ἵνα σαφηνίσῃ τὰ περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν κυμάτων τῶν αἰθερίων ἀτόμων, ἀναλύσας τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν καὶ καταδείξας, πῶς δύω ἀκτῖνες φωτειναὶ ἀναιροῦσαι ἀλλήλας παράγουσι σκότος· τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἤδη παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Grimaldi, ἀλλ' ἔμενεν ἀνεξήγητον. Ἐξηγήσας δὲ ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ τόν τε κατὰ Fresnel ὑπολογισμὸν τοῦ μήκους τῶν κυμάτων διὰ τῆς χρήσεως δύω ἐπιπέδων κατόπτρων, παραγόντων ἀμβλεῖαν γωνίαν πρὸς ἄλληλα, καὶ τὸν κατὰ Frauenhofer ὑπολογισμὸν διὰ τῶν διὰ στενοῦ ῥήγματος διερχομένων ἀκτίνων, κατέδειξεν ὅτι, ἐπειδὴ ἑκάτερος τῶν ὑπολογισμῶν τούτων, ἀνεξαρτήτου τοῦ ἑτέρου, καταλήγει εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, ἄρα ἡ θεωρία πρὸς καταμέτρησιν τῶν αἰθερίων κυμάτων ἐστὶν ἀκριβὴς καὶ ἀναμφισβήτητος.

β'. Ἠλεκτρική.

Οὐ μόνον δὲ τὰ πολυπλοκώτερα τῆς ὀπτικῆς ζητήματα μετὰ σαφηνείας οὐ τῆς τυχούσης διερώτισεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἠλέκτρισε τὰς τῶν ἀκροωμένων καρδίας ὁ ἡμέτερος συνάδελφος διὰ πραγματείας, ἧς ἡ ἐπιγραφὴ *Περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὸν δημόσιον φωτισμόν*. Ἀναπτύσσων τὰ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ διά τῶν στηλῶν φαινόμενα διερευνᾷ, τίνος ἕνεκεν ὁ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ φωτισμὸς τοσοῦτον ἐβράδυνεν ἵνα ἐφαρμοσθῇ. Ἀποφαίνεται δέ, ὅτι ὁ κυριώτερος τούτου λόγος ἐστὶ τὸ τοῦ ψευδαργύρου πολυδάπανον. Τὸ μέταλλον τοῦτο φθειρόμενον ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν ἠλεκτρικῶν ῥευμάτων ἐστὶν ἄλλος ἄνθραξ, ἡ καυστικὴ οὕτως εἰπεῖν ὕλη τῶν ἠλεκτρικῶν

στηλῶν. Καὶ ἀληθῶς διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Faraday ἀνακαλύψεως τῶν ἐπαγωγικῶν ῥευμάτων ἀντικαθίστανται ὁ μὲν ψευδάργυρος διὰ τοῦ ἄνθρακος, αἱ δὲ στῆλαι διὰ τῆς ἀτμομηχανῆς. Τὴν μεγάλην ταύτην ἀνακάλυψιν τοῦ Faraday ἐχρησιμοποίησαν καὶ ἐφήρμοσαν οἱ Nollet, Holmes, Wilde, Siemens, Wheatstone, Gramme, Edison κλ. κατασκευάσαντες μηχανὰς βασιζομένας ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως μαγνητῶν καὶ ἡλεκτρικῶν ἀγωγῶν· ἐν ᾧ ἄλλοι πάλιν ἀνιχνευταὶ τῶν μυχίων τῆς φύσεως ἠσχολοῦντο ἀνενδότως περὶ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων, δι' ὧν τὰ ἐν ταῖς μνημονευθείσαις μηχαναῖς παραγόμενα ἡλεκτρικὰ ῥεύματα μετατρέπονται εἰς φῶς, ὅσον οἷόν τε λαμπρὸν καὶ κανονικόν.

Ἐκ δὲ τῶν ποικιλομόρφων μηχανῶν, τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ περιγραφομένων, ἀρκούμεθα μνημονεύοντες τῆς μαγνητικῆς ἅμα καὶ ἡλεκτρικῆς μηχανῆς τοῦ Gramme. Αὕτη δ' ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν μαγνητικὴ ῥάβδος, τιθεμένη πλησίον ῥάβδου σιδηρᾶς περιελισσομένης διὰ χαλκίνου σύρματος μεμονωμένου, παράγει ῥεύματα ἐπαγωγικά, μεταβάλλοντα διεύθυνσιν καθ' ἑκάστην κίνησιν εἴτε τῆς μιᾶς εἴτε τῆς ἑτέρας ῥάβδου. Τὴν δὲ μαγνητικὴν ταύτην ῥάβδον ἀντικατέστησεν ὁ Gramme διὰ πεταλοειδοῦς μαγνήτου ἱσταμένου μὲν καθέτως, ἔχοντος δὲ τοὺς πόλους αὐτοῦ πρὸς τὰ κάτω τείνοντας. Περὶ δὲ τοὺς πόλους τούτους περιστρέφεται δακτύλιον σιδηροῦν, τετυλιγμένον διὰ χαλκίνων μεμονωμένων ἀγωγῶν παραγόντων διὰ τῆς διὰ τῶν πόλων διαβάσεως τοῦ δακτυλίου ἡλεκτρικὰ ῥεύματα. Ἡ δὲ περιστροφὴ αὕτη ἐνεργεῖται δι' ἀτμομηχανῆς.

Παρεκβατικώτερον δὲ μνείαν ποιεῖται ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ καὶ τῶν ἡλεκτρικῶν λύχνων καὶ μάλιστα τοῦ λεγομένου κηροῦ τοῦ Jablochkoff. Ἀπαρτίζουσι δὲ τοῦτον δύο ῥάβδοι ἐξ ἄνθρακος πεπιεσμένου, ἱστάμεναι καθέτως καὶ πρὸς ἀλλήλας παράλληλοι, παρεντιθεμένης ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀπομονωτικῆς τινος οὐσίας, ὡς λ. χ. γύψου. Τὸ δὲ ἡλεκτρικὸν φῶς παράγεται μεταξὺ τῶν ἄκρων τῶν δύω τούτων ῥάβδων τῶν ἐξ ἄνθρακος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὡς ἀρνητικὸς πόλος χρησιμεύων ἄνθραξ ἔλαττον τοῦ ἑτέρου φθείρεται, τούτου ἕνεκα τὰ ῥεύματα ἀλλάσσουσι συνεχῶς διεύθυνσιν, καὶ ἡ ὅλη συσκευὴ ἀληθῶς ὡς κηρὸς καίεται. Ἡ δὲ μεσολαβοῦσα γύψος, ὡς ἐκ τῆς ὑπερμέτρου θερμότητος τοῦ ἡλεκτρικοῦ τόξου, βαθμηδὸν ἐξατμίζεται.

Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὰς προμνημονευθείσας μηχανὰς ὁ κ. Τ. Καραθεοδωρῆ παρατηρεῖ, ὅτι αὗται δι' ἀτμοῦ κινούμεναι εἰσὶ σχετικῶς ὀλιγοδάπανοι τοσοῦτον, ὥστε καὶ πρὸς τὸ φωταέριον ἐπιτυχῶς συνηγωνίσθησαν, ὡς ἐξάγεται ἐκ συγκριτικοῦ πίνακος. Ἐπομένως ἐν πολλαῖς χώραις οὐ μόνον φάροι δι' ἠλεκτρισμοῦ φωτίζονται, ἀλλὰ καὶ ὁδοὶ καὶ πλατεῖαι καὶ δημόσια καθιδρύματα, μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρεισδύσει καὶ εἰς τὰς τῶν ἰδιωτῶν οἰκίας, φωτίζον τοὺς πάντας διὰ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ἀκτίνων.

Ἐν ᾧ δὲ θάμβος κατεῖχε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἐκ τηλικαύτης ἠλεκτρικῆς λάμψεως, ἐπέρχεται δεινὸς καὶ σοφὸς ἀγορητὴς ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Σ. Μαυρογένης, ὅστις τὰς ἀκοὰς ἡμῶν κατεκήλησε δι' ἀνακοινώσεως *Περὶ τοῦ φωτοφώνου Bell*, ἣν ἐκ σειρᾶς ἄρθρων τῆς *Revue des Savants* ἀπήνθισεν. Ἐξεπλάγημεν μαθόντες, ὅτι διὰ τοῦ φωτοφώνου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Graham Bell ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ, τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τῶν τεραστίων ἐπιχειρήσεων, ἀνακαλυφθέντος, ἡ φωνὴ διαδίδοται οὐχὶ πλέον διὰ τηλεγραφικοῦ σύρματος, ὡς ἐν τῷ τηλεφώνῳ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἐποχουμένη. Τὸ δὲ φωτόφωνον Bell βασίζεται ἐπὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ σεληνίου τοῦ παρέχειν εὐχερεστέραν τὴν δίοδον εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ὁσάκις τὸ σελήνιον εἰς τὸ φῶς ἐκτίθεται, ἢ ὁσάκις ἐν τῷ σκότει διατελεῖ. Ἀνακαλυφθὲν δὲ τὸ ἐν λόγῳ μεταλλοειδὲς τῷ 1817 ὑπὸ τοῦ Βερζελίου παρουσιάζεται διπρόσωπον, ὑελῶδες μὲν χρώματος φαιοῦ ἢ ἐρυθροῦ, ὅταν ἀπὸ τοῦ ὄρου τῆς τήξεως ἐξαίφνης καὶ διὰ μιᾶς ψυχρανθῇ, καὶ τότε ἀπομονωτικόν ἐστι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, κρυσταλλῶδες δὲ χρώματος μολυβδίνου, ὅταν μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ψυχρανθῇ, καὶ τότε ἀπ' ἐναντίας ἀγωγόν ἐστι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες κατά τινας περιπτώσεις μεταβάλλουσι τὸ σελήνιον ἀπὸ τῆς μὲν εἰς τὴν δὲ τῶν δύο ἀλλοτροπικῶν αὐτοῦ μορφῶν. Ἐν πρώτοις ὁ κ. May, βοηθὸς τοῦ κ. Willoughby Smith, ἐν τοῖς πειράμασι περὶ τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντιστάσεως τοῦ σεληνίου ἀνεῦρεν, ὅτι τὸ μεταλλοειδὲς τοῦτο ἐστὶ μᾶλλον ἐν τῷ φωτὶ ἀγωγὸν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ ἐν τῷ σκότει. Τότε δ' ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν πολλῶν ἡ ἰδέα τοῦ ἐπιτυχεῖν ὡς πρὸς τὴν ὅρασιν, ὅπερ διὰ τοῦ τηλεφώνου ὡς πρὸς τὴν ἀκοὴν γίγνεται. Τί δὲ τὸ ποθούμενον; τὸ διακρίνειν δηλονότι ἐκ τοῦ μέρους, ἔνθα εὑρισκόμεθα, τὰ μακρὰν ἡμῶν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιπόδων συμβαίνοντα. Τὸ μεγαλεπήβολον τοῦτο σχέδιον μέχρι τῆς πα-

ρούσης ὥρας ἀπραγματοποίητον ἔμεινεν. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος Graham Bell διὰ τοῦ ἀνακαλυφθέντος παρ' αὐτοῦ φωτοφώνου τείνει εἰς τὸν αὐτὸν σκοπόν, εἰς ὃν καὶ διὰ τοῦ τηλεφώνου, μόνῃ τῇ διαφορᾷ ὅτι τὸ φωτόφωνόν ἐστι τηλέφωνον ἐνεργοῦν ἄνευ τηλεγραφικῶν ἀγωγῶν. Δι' αὐτοῦ φωτεινή τις ἀκτὶς ἐκτοξευομένη ἀπὸ τοῦ πρώτου σταθμοῦ εἰς τὸν ἕτερον καὶ ἐπιπίπτουσα ἐπὶ τεμαχίου σεληνίου ἁρμοδίως παρεσκευασμένου, διακοπτομένη δὲ συνεχῶς καὶ σχηματίζουσα οὕτω τὴν ὑπὸ τοῦ Bell κληθεῖσαν κυμαινομένην ἀκτῖνα παράγει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, οἷα καὶ ὁ μεταλλικὸς τοῦ τηλεφώνου ἀγωγός. Πλήρης ἐπιτυχία ἔστεψε τὰ τοῦ κ. Bell πειράματα, ἅπερ ὅμως διῆλθον διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων βασάνων, ἐκτιθεμένων λίαν περιστατωμένως ἐν τῇ ἀνακοινώσει τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Σ. Μαυρογένους, διότι ἔνθεν μὲν προέκυπτεν ἡ φυσικὴ ἀντίστασις τοῦ σεληνίου, ἔνθεν δὲ ἡ ἐκ τῆς συναρείας αὐτοῦ μετ' ἄλλων μετάλλων πηγάζουσα· ἐδίησε δὲ ἵνα ἐφευρεθῶσι καὶ διάφοροι τρόποι πρὸς παραγωγὴν τῆς κυμαινομένης, ὡς εἴρηται, ἀκτῖνος. Ἀλλ ὅπερ ἀπίστευτον φαίνεται, ἄνευ τῶν ἀναπτύξεων, ἃς εὕρομεν ἐν τῇ ἐν λόγῳ ἀνακοινώσει, πολλάκις καὶ ἀδιαφανῆ σώματα διακόπτοντα τὴν κυμαινομένην ἀκτῖνα οὐδόλως παρακωλύουσι τὴν τοῦ φωτοφώνου ἐνέργειαν. Ἐν ᾧ δὲ μέχρι τῆς σήμερον ἀξίωμα τῆς φυσικῆς κοινῶς παραδεδεγμένον ἐθεωρεῖτο, ὅτι ὁ ἦχος ἀδυνατεῖ ἵνα διέλθῃ διὰ τοῦ κενοῦ, καὶ ὅμως διὰ τοῦ φωτοφώνου Bell καὶ τοῦτο κατορθοῦται.

Ἐπειγόμενος δὲ ὁ τῆς ἐπιστήμης διαπρύσιος θιασώτης Ἐξ. κ. Σ. Μαυρογένης ἵνα δώσῃ διασαφήσεις τινὰς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ περὶ τῶν συναδέλφων τοῦ φωτοφώνου ὀργάνων ἤρξατο τῆς μεταφράσεως μελέτης τινὸς τοῦ κ. Niaudet, ἐπιγραφομένης μὲν *Περὶ τὰ τηλέφωνα καὶ τὰ φωτόγραφα*, ἐκδοθείσης δὲ ἐν τῇ προμνησθείσῃ *Revue des Savants*.

Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης μανθάνομεν, ὅτι πρῶτος ὁ Φίλιππος Reiss ἔδωκε τ' ὄνομα τηλέφωνον κατὰ τὸ 1861 εἰς συσκευήν τινα, συγκειμένην ἐκ μεταδοτῆρος καὶ ἐκ δεκτῆρος συγκοινωνούντων ἠλεκτρικῶς πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ὁ μὲν μεταδοτὴρ περιλαμβάνει ὑμένα τινά, ὅστις δονούμενος ὡς ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ προσκρούοντος ἤχου καταλείπει ἐλευθέραν τὴν δίοδον εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ἢ καὶ κλείει αὐτὴν μετὰ ταχύτητος ἀναλόγου πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἤχου τούτου. Ὁ δὲ δεκτὴρ δέχεται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἐν ἀτράκτῳ μακρῷ, φέροντι ἐν τῷ μέσῳ βελόνην χαλυβδίνην, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῶν ῥευμάτων συστέλλεται καὶ διαστέλλεται ἀλληλοδιαδόχως. Ἡ τοιαύτη δὲ συστολὴ καὶ διαστολὴ τῆς βελόνης παράγει ἦχον ὅμοιον τῷ μεταδιδομένῳ ὡς πρὸς τὸ ὕψος, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔντασιν. Τὸ τηλέφωνον Reiss μουσικοὺς ἤχους μόνον μεταδίδωσιν, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς ἐνάρθρους τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Οὗτοι δὲ μεταδίδονται διὰ τοῦ τηλεφώνου Bell, ὅπερ ἑπομένως ἐστὶ τελειότερον τοῦ προηγουμένου, καίτοι ἁπλουστέρας κατασκευῆς. Ἐν τῷ τηλεφώνῳ Bell ὅ τε μεταδοτὴρ καὶ ὁ δεκτήρ εἰσιν ὅλως ὅμοιοι ἀλλήλοις, σύγκεινται ἐξ ὑμένος λεπτοῦ σιδηροῦ, φέροντος ἐν τῷ μέσῳ κυλινδρίσκον χαλύβδινον μεμαγνητισμένον. Ὁ κυλινδρίσκος τοῦ μεταδοτῆρος τιθέμενος εἰς κίνησιν διὰ τῶν παλμῶν τοῦ ἤχου ἔρχεται εἰς συνάφειαν πρὸς ἠλεκτρικὸν ἀτράκτιον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κείμενον, καὶ γεννᾷ οὕτω ῥεύματα ἐπαγωγικά, ἅπερ μεταδιδόμενα εἰς τὸν δεκτῆρα ἕλκουσι καὶ ὠθοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως τὸν ὑμένα αὐτοῦ, καὶ παράγουσιν οὕτω τοὺς αὐτοὺς ἤχους, οἵτινες καὶ τὸν ὑμένα τοῦ μεταδοτῆρος ἔκρουσαν. Τοιαῦτα μὲν τὰ περὶ τηλεφώνων ἀνακοινωθέντα, τὰ δὲ περὶ τῶν φωτογράφων ἀνακοινωθήσονται προσεχῶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σοφοῦ ἡμῶν συνεταίρου πρὸς τὴν ἐπιτροπήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἀνέγνω ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Σ. Μαυρογένης πραγματείαν περὶ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Liveng ἐφευρέσεως φωτομέτρου τινὸς προφυλακτικοῦ κατὰ τῶν εὐφλέκτων ἀτμίδων τῶν ἐν τοῖς ἀνθρακωρυχείοις ἀναδιδομένων. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἀρετηρίαν ἔχει τὴν γενομένην παρατήρησιν, ὅτι σύρμα πλατίνης πυρακτωθὲν φλογωδῶς δι' ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἐκπέμπει ζωηροτέραν μὲν λάμψιν ἐντὸς τῶν εὐφλέκτων ἀτμίδων τῶν ἀνθρακωρυχείων, ἢ ἐν τῷ καθαρῷ ἀέρι, ἀνάλογον δὲ πρὸς τὴν ποσότητα τῶν ἀτμίδων ἐκείνων· καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ φωτόμετρον Liveng εἰδοποιεῖ ἐγκαίρως τοὺς ἐν τοῖς ἀνθρακωρυχείοις περὶ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτοὺς κινδύνου, καὶ προλαμβάνει οὕτως ἀπροόπτους καταστροφὰς καὶ ἀνυπολογίστους ζημίας.

Β'. ΧΥΜΙΑ.

Εἰ δὲ ἐκ τῶν τῆς φυσικῆς ἡ ἠλεκτρικὴ μετὰ τῆς ὀπτικῆς ἀπησχόλησαν τὴν ἐπιτροπήν, ἀλλὰ καὶ τις πραγματεία τὴν χυμίαν θίγουσα καὶ τὴν δημόσιον ὑγιεινὴν θεραπεύουσα διεκοινώθη ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῆς· διότι ὁ Ἐξ. κ.

Σ. Μαυρογένης διελέξατο *Περὶ τῶν ἐν Παρισίοις ὀσμῶν* ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ κ. H. Sainte-Claire Deville δημοσιευθέντων. Τὸ μέλος τοῦτο τοῦ πανακαδημείου τῆς Γαλλίας ἀνέλυσε ποσότητά τινα χοός, ληφθέντος ἐκ τοῦ ὑποστρώματος ὁδοῦ τῶν Παρισίων. Ἐκ δὲ τῆς ἀναλύσεως ταύτης ἐξάγεται, ὅτι ὁ χοῦς οὗτος, παριστῶν ἐν γένει τὸ τῶν Παρισίων ὑπόστρωμα, ἐστὶ μελανὸς τὴν ὄψιν, ἀποφέρει ὀσμὴν καὶ περιέχει συντρίμματα γυψώδη, χαλικίδια τιτανώδη, ἄργιλλον ἀμμώδη, κόνιν προερχομένην ἐκ δερμάτων, χάρτου καὶ ἄλλων οὐσιῶν τῶν ἐν χρήσει ἐν Παρισίοις, ἅλατα διαλελυμένα, ὡς καὶ πίσσαν νεφθαλίνην καὶ κοαλτάριον. Καὶ ἡ μὲν ὀσμὴ ἐκπηγάζει ἐκ τῶν ἀποδράσεων τοῦ φωταερίου τῶν παρεχουσῶν εἰς τὴν ἰλὺν θεῖον, ἀνθρακοῦχον ὑδρογόνον καὶ κοαλτάριον· ἡ δὲ πίσσα αὕτη τοῦ φωταερίου ὡς ἀντισηπτικὴ ὕλη καθαρίζουσα τὴν ἰλὺν ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν βλαπτικὴν οὐσίαν. Τὸ δὲ μελανὸν χρῶμα τοῦ ὑποστρώματος ἀποδοτέον εἰς τὴν ἐπήρειαν τοῦ θειϊκοῦ σιδήρου ἢ τοῦ ὑποζειδίου τοῦ σιδήρου προερχομένου ἐκ τῆς τριβῆς τῶν πετάλων τῶν ζώων καὶ τῶν τροχῶν τῶν ἁμαξῶν. Συμπεραίνων δὲ λέγει ὁ κ. H. Sainte-Claire Deville, ὅτι οὐδεμίαν βλάβην προξενεῖ ἡ ἐκ τοῦ ὑποστρώματος τῶν παρισιανῶν ὁδῶν ἀναδιδομένη ὀσμὴ ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν ἐγκατοίκων.

Γ'. ΒΟΤΑΝΙΚΗ.

Ὡς βλέπετε, κύριοι, ὀλίγιστα περὶ χυμίας ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ἐρρέθησαν· ἔτι δὲ σπανιώτερος λόγος περὶ βοτανικῆς ἐγένετο· διότι ἐκ τῆς ἑκατοστύος χιλιάδων γνωστῶν τὴν σήμερον φυτῶν μόλις ἓν ἔτυχεν ἰδίας μνείας παρ' ἡμῖν· ὁ τὴν στιγμὴν ταύτην ἔχων τὴν τιμὴν ἵνα λαλῇ ἐνώπιον ὑμῶν εἶπε λέξεις τινὰς πρὸς ἀπόδειξιν «Ὅτι ἑλίχρυσός ἐστι τὸ παρ' ἡμῖν ἀμάραντον ἤτοι ἡ immortelle jaune (helichrysum orientale)». Ἀναδιφῶν μὲν τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς ἀναφέροντας τὸ φυτὸν τοῦτο, ἤτοι τὸν Θεόφραστον, τὸν Διοσκορίδην, τὸν σχολιαστὴν τοῦ Θεοκρίτου, τὸν Πλίνιον, τὸν Γαληνὸν κλπ., παραβάλλων δὲ τὰ σχετικὰ χωρία τῶν συγγραφέων τούτων, τὰ χαρακτηρίζοντα τὸν ἑλίχρυσον, πρὸς τὴν ὑπὸ Jussieu γενομένην περιγραφὴν τοῦ ἐκ τῶν γναφαλοειδῶν helichrysum orientale, ἐξετάζων δὲ τὴν χρῆσιν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σκευασιῶν ἰατρικῶν τοῦ ἑλιχρύσου κατὰ τῶν ἰοβόλων δηγμάτων ἑρπετῶν, ἕλκους ἐκ καυσίματος, δυσουρίας κλπ. καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ τῶν ἀρχαίων ἑλίχρυσός ἐστι τὸ κατὰ τὸν Jussieu helichrysum orientale, μετονομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ καὶ ἀμάραντον. Ἐὰν δὲ παρὰ Θεοφράστῳ ἀντίφασίς τις παρατηρεῖται, ἀποκαλοῦντι τὸν ἑλειόχρυσον ἀλλαχοῦ μὲν φυτὸν τοῦ ἕλους, ἀλλαχοῦ δὲ τοῦ φθινοπώρου, ἡ ἀντίφασις αὕτη ἐξομαλύνεται, ἂν παραδεχθῶμεν, ὅτι περὶ δύο ἀλλοίων φυτῶν (εἰ καὶ ὁμωνύμων) ὁ Θεόφραστος πραγματεύεται, ἐκεῖ μὲν περὶ τῆς ἑαρινῆς caltha palustris ἑλειόχρυσος (ἴσως ἐκ τοῦ ἕλος, marais), ἐνταῦθα δὲ περὶ τοῦ φθινοπωρινοῦ helichrysum orientale, ἑλίχρυσος (ἴσως ἐκ τοῦ ἕλη, αἴγλη).

Δ'. ΖΩΟΛΟΓΙΑ.

Ἡ δὲ ζωολογία ἔλαχεν ἐρευνητοῦ γεραροῦ καὶ ἐπιστήμονος, τοῦ ἰατροῦ κ. Δ. Σταματιάδου, ὅστις ἐλάλησε *Περὶ νέου τρόπου πολλαπλασιασμοῦ τῶν ὀστρέων ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῆς Ἀμερικῆς*. Συνίσταται δὲ ὁ τρόπος οὗτος εἰς τὸ κατακερματίζειν τὸ θῆλυ καὶ ἄρσεν ὄστρεον σύναμα· ἐκ δὲ τοῦ μίγματος τούτου γονιμοποιοῦνται τὰ ᾠὰ τοῦ θήλεος, καὶ ἀμέσως ἄρχεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θορυβοῦ. Κατὰ δὲ τὸν ἐφευρέτην τῆς ἐν λόγῳ μεθόδου κ. W. J. Brook, τὰ ὄστρεα ἐμπεριέχουσιν ἀπὸ ἓξ μέχρι πεντήκοντα ἑκατομμυρίων ὠῶν ἕκαστον, ἡ δὲ γονιμοποίησις αὐτῶν γίνεται συνήθως ἐκτὸς τοῦ ὀστράκου· ὅθεν καὶ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀμερικανικῆς ταύτης μεθόδου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ κοινοποίησις τοῦ ἰατροῦ κ. Δ. Σταματιάδου ἐκρίθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς λίαν ἐνδιαφέρουσα εἰς τοὺς κατὰ τὰ ἡμέτερα παράλια ἁλιεῖς ὀστρέων, παρεκλήθη ὁ ἀναγνούς ὅπως δῷ μείζονα ἔκτασιν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ παραλληλίζων τὴν ἐν Ἀμερικῇ πρὸς τὴν ἐν Γαλλίᾳ ὀστρεοφυτείαν.

Συνεπείᾳ δὲ τῆς ἀξιώσεως ταύτης τῆς ἐπιτροπῆς ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ἀνέγνω διατριβήν, ἧς ἡ ἐπιγραφὴ *Biographia τῶν ὀστρέων*. Ἐν ἱστορικῇ προεισαγωγῇ γίνεται μνεία τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις καλλιεργείας τῶν ὀστρέων. Ἀφικόμενος δὲ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ἐξέθηκε τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔτι καὶ νῦν ἡ καλλιέργεια αὕτη γίνεται ἐν τῇ λίμνῃ Φύσαρον οὐ μακρὰν τῆς Ναπόλεως. Ἐκεῖ ἐναποτίθενται κιννηταὶ συσκευαί, ἐφ' ὧν προσκολλῶνται τὰ νεογνά, καὶ μετέπειτα ἀνασύρονται ἐγκαίρως πρὸς παραι-

τέρω ἀνάπτυξιν. Μετὰ πολλῆς δὲ λεπτομερείας διηγεῖται ὁ κ. Δ. Σταματιάδης, πῶς ὁ Conte ἐν Γαλλίᾳ εἰσήγαγεν ὄντως ἐπιστημονικὴν καλλιέργειαν τῶν ὀστρέων, καὶ πῶς ἐντεῦθεν ἥ τε ἐγχώριος κατανάλωσις καὶ ἡ ἐξαγωγὴ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀπέβησαν σημαντικώταται. Καταλιπὼν δὲ τὰ ὀστρεοφόρα παράλια τῆς Γαλλίας διέπλευσεν ὁ κ. Δ. Σταματιάδης τοὺς ὠκεανούς, καὶ ἔφθασε μέχρις αὐτῆς τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἔνθα κατέδειξε, πῶς ἀνάλογος καλλιέργεια παρήγαγε παρόμοια πρὸς τὰ τῆς Γαλλίας εἰ καὶ μὴ μείζονα ἀποτελέσματα. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις ταύταις γυμνάζονται τὰ ὄστρεα ὅπως διατηρῶσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ θαλάσσιον ὕδωρ· ἐν μὲν Ἀμερικῇ τιθέμενα εἰς μέρη, ἔνθα περιοδικῶς ὡς ἐκ τῆς παλιρροίας καὶ ἀμπώτιδος εὑρίσκονται ἐκτὸς τοῦ ὕδατος ἐπί τινα χρόνον, συνειθίζουσιν ἵνα συγκρατῶσι σφιγκτῶς κεκλεισμένα τὰ ὄστρακα αὐτῶν, ὁσάκις ἐκτὸς τῆς θαλάσσης μένουσιν· ἐν δὲ Γαλλίᾳ πάλιν τυπτόμενα ἐλαφρῶς διὰ ῥάβδου σιδηρᾶς καὶ πτοούμενα κλείουσι τὰ ὄστρακα αὐτῶν, ἅπερ οὐδέποτε πλέον ἀνοίγουσι φόβῳ τῶν τῆς σιδηρᾶς ῥάβδου κτυπημάτων. Μετὰ δὲ τὴν ἀνατροφὴν τῶν ὀστρέων περιγράφει ὁ κ. Δ. Σταματιάδης καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ὑπόκειται ἡ βιομηχανία αὕτη· διότι πολλάκις θύελλά τις ἢ ψῦχος δριμὺ ἀρκοῦσι πρὸς καταστροφὴν ὁλοκλήρου ὀστρεοφυτείας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τοῦδε.

Καίτοι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἤδη ἔτους τινὲς μὲν τῶν ἡμετέρων συναδέλφων ἀνέλαβον τὴν ἱστορίαν τῶν φυσικῶν καὶ φυσικοϊστορικῶν ἐπιστημῶν, τινὲς δὲ τὴν τῆς ἰατρικῆς, ἄλλοι δὲ τὴν τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἄλλοι τὴν τῆς νομικῆς, οὐδεὶς ὅμως δυστυχῶς ἕως τῆς ὥρας ταύτης ἐξεπλήρωσε μικρὸν ἢ μέγα μέρος τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς.

Ἵνα μὴ παραγκωνισθῇ δὲ λεληθότως τὸ μεγαλεπήβολον τοῦτο σχέδιον, ἐπὶ πολὺν χρόνον μένον ὅλως ἀμνημόνευτον, ὑπέβαλεν ὁ λαλῶν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς ἄμουσόν τι *Ἱστορικὸν δοκίμιον τῶν παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι γεωγραφικῶν συγγραφῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τοῦδε.* Τὸ δοκίμιον τοῦτο διαιρεῖται εἰς τρία μέρη ἤτοι α') μὲν μαθηματικὴν γεωγραφίαν, β') δὲ πολιτικὴν γεωγραφίαν, γ') δὲ ὁδοιπορικά. Ἐν μὲν τῷ στερεώματι τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας διαλάμπει ὡς φαεινὸς πλανήτης Χρύσανθος ὁ Ἱεροσολύμων, ὁ συγγραψάμενος μὲν περὶ τὸ 1700 *Εἰσαγωγὴν εἰς τὰ γεωγραφικὰ καὶ σφαιρικὰ μετὰ πινάκων*, ἀνεγείρας δ' ἀστεροσκοπεῖον ἐν τῇ κατὰ Μολδαβίαν μονῇ Γαλατᾷ· ἐν ᾧ ἐν τῷ πελάγει τῶν θαλασσῶν ἄγκυραν σωτηρίας εἶχον οἱ ναυτιλλόμενοι ἤδη ἀπὸ τοῦ ις' αἰῶνος τὸν Πορτολάνον τοῦ Δημητρίου Τάγια.

Ἐν δὲ ταῖς ἀχανέσιν ἐκτάσεσι τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας διακρίνεται ἕτερος οὐχ ἧττον σοφὸς ποιμενάρχης Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν συντάξας περὶ τὸ 1690 τὴν Γεωγραφίαν αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκ τῶν φαναριωτῶν Ἰάκωβος ὁ Ἀργυρόπουλος ἐξέδιδε τουρκιστὶ λήγοντος τοῦ ιη' αἰῶνος ὀγκώδη γεωγραφικὸν ἄτλαντα, ὁ δὲ κ. Πολυζωΐδης ἐδημοσίευε τῷ 1862 τὰ Γεωγραφικά.

Εἰς δὲ τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν καὶ ἡ χωρογραφία ὑπαγομένη διαιρεῖται κατὰ χώρας περιέχουσα ὡς πρώτην μεγάλην διαίρεσιν τὴν Ἀνατολήν, ἔνθα διακεκριμένην θέσιν κατέχει τὸ τοῦ Γ. Μάνου σύγγραμμα *Résumé géographique de la Grèce et de la Turquie*, ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1826. Περιοριζόμενοι δ' εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔχομεν ἐφόδιον τὰ πονήματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α', ἐπισκεπτόμενοι δὲ τὸ ὄρος Σινᾶ ὑπὸ μέλιτος φέρομεν τὸ Προσκυνητάριον, ὅπερ τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1710 ἐξεδόθη ἐν Τεργοβίστῳ τῆς Βλαχίας, διατρέχομεν δὲ τὴν Ἀραβίαν μετὰ τῆς ὑπὸ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου ἀραβοελληνικῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἀμπουλφεδᾶ. Προσκυνοῦντες δὲ τὴν Ἁγίαν Γῆν ἀκολουθοῦμεν βῆμα πρὸς βῆμα Χρύσανθον τὸν Νοταρᾶν. Εἰς δὲ τὴν κυρίως Μικρὰν Ἀσίαν εἰσερχόμενοι ἔχομεν ὁδηγοὺς κατὰ μὲν τὸ Ἰκόνιον Κύριλλον τὸν ς', κατὰ δὲ τὴν Καππαδοκίαν τὸν κ. Π. Καρολίδην, κατὰ δὲ τὴν Σμύρνην τὸν ἀοίδιμον Οἰκονόμον, κατὰ δὲ τὸν Πόντον τὸν κ. Σάββαν Ἰωαννίδην.

Ἀκολούθως δὲ εἰς πλοῖον ἐμβάντες καὶ εἰς τὰς νήσους προσορμιζόμενοι ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς Κύπρου συνοδοιπόρον ἔχοντες τὸν κ. Ἀθ. Σακελλάριον, ἐκεῖθεν δὲ τὴν μὲν Κρήτην παραπλέομεν μετὰ τοῦ εὐφυοῦς κ. Μ. Χουρμούζη, τὴν δὲ Πάτμον μετὰ τοῦ μητροπολίτου Σάμου Ἰωσὴφ τοῦ Γεωργηρένη, τὴν δὲ Σάμον μετὰ τοῦ κ. Ε. Σταματιάδου, τὴν δὲ πολυπαθῆ Χίον μετὰ τοῦ Α. Βλαστοῦ, τὴν δὲ Λέσβον μετὰ τοῦ Ε. Γεωργιάδου, τὴν δὲ Ἴμβρον μετὰ τοῦ Βαρθο-

λομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, τὴν δὲ Σύμην μετὰ τοῦ κ. Μ. Γρηγοροπούλου, τὴν δὲ εὐκέρων Χάλκην μετὰ τοῦ αὐτοῦ Β. Κουτλουμουσιανοῦ, τὴν δ' εὔυδρον Ἀντιγόνην μετὰ τοῦ κ. Μ. Χουρμούζη.

Ἀλλ' ἐάσαντες τὰς ἡδυπνόους αὔρας τῆς Προποντίδος διαβῶμεν εἰς τὴν ἀπέναντι Θρᾴκην, προπορευομένου τοῦ κ. Ἱρ. Βασιάδου μετὰ χορείας φιλοπόνων ἀνδρῶν, ἤτοι τοῦ μὲν Μ. Παρανίκα περιγράφοντος τὴν Θρᾳκικὴν Χερσόνησον, τοῦ δὲ κ. Γ. Τσουκαλᾶ τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως. Ἐκεῖθεν δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσελάσαντες θαυμάσωμεν τὰ θαυμάσια αὐτῆς ὑπὸ τὴν γραφίδα Κωνσταντίου τοῦ πατριάρχου, Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου, Ἀλεξάνδρου τοῦ Πασπάτη καὶ δὴ καὶ τῆς συναδέλφου ἡμῶν ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἀναπαυόμενοι δ' ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ μελετήσωμεν τὰ κατὰ τὰς ἀπωτέρω χώρας, καὶ πρῶτον μὲν τὰς παραδουναβίους Ἡγεμονίας ἐπὶ τοῦ Χάρτου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ κατὰ τὸ 1718 ἐκδοθέντος, εἶτα δὲ τὴν Μακεδονίαν ἐν ταῖς πολλῶν ἐπαίνων ἀξίαις συγγραφαῖς τοῦ κ. Μαργαρίτου Δήμιτσα, καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπισκοπήσαντες κατὰ μονὰς μὲν ἐν τῷ *Πρωτκυνηταρίῳ* τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, κατὰ βιβλιοθήκας δὲ ἐν τῇ *Ἐκθέσει* τοῦ κ. Σπυρίδωνος Λάμπρου, κλείσωμεν τό γε νῦν ἔχον τὴν καλειδοσκοπικὴν ταύτην ἔποψιν.

Ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γινόμενοι ἀναγκαζόμεθα καὶ ἄκοντες ἵνα ῥίψωμεν βλέμμα ἐπαστικὸν ὄπισθεν ἡμῶν καὶ ἀνιχνεύσωμεν, διατί οἱ συνάδελφοι ἡμῶν ἰατροὶ καὶ νομομαθεῖς, φυσιοδίφαι καὶ μαθηματικοὶ ἐγκατέλειψαν ἡμᾶς μόνους ἐπί τινος χωλοῦ κέλητος σταδιοδρομοῦντας ἐν οὐτωσὶν εὐρεῖ σταδίῳ, οἷόν ἐστι τὸ τῆς ἱστορίας ἑκάστης τῶν οἰκείων αὐτῶν ἐπιστημῶν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ ἁλώσεως μέχρι τοῦδε. Ἆρά γε ἐξ ὑπερμέτρου ἐθνικῆς φιλαυτίας ἐμφορούμενοι ἐροβήθησαν, μήπως ἡ μελέτη καὶ ἔρευνα τῆς παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικῆς κινήσεως ἤθελεν ἀποδείξει μετὰ προηγουμένην βάσανον, ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ὑπερηκόντισαν ἡμᾶς ἐν ἅπασιν; ἀλλὰ τὸ προδικάζειν ἀνεξετάστως ἄδικον, ἐν τῷ προκειμένῳ δὲ θέματι καὶ ἐθνικῶς ἀσύμφορον καὶ ἐπιζήμιον, ἐν ᾧ, ἂν ποτε, ὡς εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν, ἀποδειχθῇ τὸ ἐναντίον, ὅτι δηλονότι οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἐν οὐδεμιᾷ γωνίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς χωρῶν ἡ ἐπιστήμη παρημελήθη ἀπὸ ἁλώσεως μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ὅτι οἱ κατὰ ἑκατοντάδας τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης φοιτῶντες Ἕλληνες σπουδασταὶ καὶ ἐκεῖ μὲν ἀπεμύζων ἐξ ἁπάντων τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν προβαλλομένων ἀνθέων ὅ,τι γλυκὺ καὶ χρήσιμον, καὶ εἰς τὴν πάτριον ἕκαστος χώραν ἐπανακάμπτοντες προσεπάθουν ὅπως σχηματίζωσι κυψέλας κατὰ τὴν ἐπιχώριον μέθοδον ἐναποτιθέντες ἐν αὐταῖς ὅ,τι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ προεμηθεύθησαν, ὅ,τι ἐν ταῖς μελέταις ἀνεῦρον, ὅ,τι ἐν τῇ εὐφυΐᾳ αὐτῶν ἀνεκάλυψαν καλὸν καὶ χρήσιμον. Οὐδόλως δὲ ἀπίθανον, εἰ αἱ κυψέλαι αὗται ἐνιαχοῦ λησμονηθεῖσαι, ἀλλαχοῦ δὲ κεκρυμμέναι ἐν κορμοῖς δένδρων γεγηρακότων, ἐν δυσπροσίτοις μέρεσι, παρέξουσιν ἔτι καὶ σήμερον μετὰ στοργῆς περιεργαζόμεναι, μετὰ πόθου ἀνοιγόμεναι ὑπὸ τῶν ἡμετέρων συναδέλφων, ὡραῖον μὲν τὴν ὄψιν γλυκὺ δὲ τὴν γεῦσιν μέλι, ὅπερ ἐπίσης περιζήτητον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην αὐτὴν ἤθελεν ἀποβῆ, ὅπως τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ· διότι μέλισσαι μὲν πανταχοῦ ἀπεργάζονται τὸ μέλι, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλων μὲν φυτῶν ἐπικάθηνται ἐν Εὐρώπῃ, περὶ ἄλλα δὲ ἄνθη περιβομβοῦσιν ἐν Ἀνατολῇ ἀγαλλόμεναι αἱ χαρίεσσαι ἡμῶν μέλισσαι.

Ἐκ τῆς ταχυπτέρου ταύτης ἀπόψεως καθορᾶτε, κύριοι, ὅτι ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, ὧν λάτρις καυχᾶται οὖσα ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπή, τινὲς μέν, ὡς ἡ φυσική, ἡ χυμία, ἡ βοτανική, ἡ ζωολογία, ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν ἐν μέρει, ἐκαλλιεργήθησαν παρ' αὐτῆς, ἄλλαι δὲ πάλιν, ὡς ἡ γεωλογία μετὰ τῆς ὀρυκτολογίας, τὰ μαθηματικὰ μετὰ τῆς ἀστρονομίας, ἡ ἰατρικὴ μετὰ τῆς ἀνθρωπολογίας, ἡ νομικὴ μετὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας οὐδεμίαν εὗρον ἀπήχησιν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ ἡμῶν μικροκόσμῳ, οὐχὶ διότι ἡ τῶν γεωλόγων σκαπάνη ἀνωφελὲς παρ' ἡμῖν θεωρεῖται ἐργαλεῖον, ἢ ταράττουσι τυχὸν τὴν παρ' ἡμῖν ἐπιπολάζουσαν ἐπιστημονικὴν γαλήνην οἱ τῶν μαθηματικῶν ὑπολογισμοί, ἢ ἀπαγορεύεται ἡ τῶν ἰατρῶν εἴσοδος, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἢ ὁ τῶν νομομαθῶν θίασος ἀποδιοπομπεῖται ἐκ τοῦ περιβόλου τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον διότι οἱ τῶν ἐπιστημῶν τούτων θεράποντες, ἡμέτεροι δὲ φίλοι ἑταῖροι, ἀνθαμιλλῶνται πρὸς τοὺς ἐρέτας λαλήσαντας φυσιοδίφας, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι κατὰ τὴν προσεχῆ περίοδον ἐδέσματα εὔχυμα καὶ ἄρθονα προσκομίσωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ὑμῶν τραπέζης, τὴν ὑμετέραν ἐπιδοκιμασίαν ἐρελκυόμενοι.

Ὁ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς πρόεδρος

Σ. Ἀριστάρχης.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ ἰδίᾳ τῷ προέδρῳ αὐτῆς.

Ἀκολούθως, κατὰ πρότασιν τοῦ προεδρείου, ἀναγράφεται ὁ κ. Ι. Βουτσινᾶς, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, εὐεργέτης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΛΓ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 8 Μαΐου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ηρ. Βασιλειου.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν τριῶν ἡγουμένων συνεδριάσεων ἀνακοινοῦται ὡς ἑξῆς ἡ

ἀλληλογραφία·

Ἐπιστολή, τῆς ἐν Τεκφοὺρ-Σεραίῳ Ἀδελφότητος *Ὁμονοίας* ἀπὸ 25 παρελθόντος ἐξαιτουμένης τὴν διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς αὐτόθι ἑλληνικῆς κοινότητος δωρεὰν ἀποστολὴν τῶν Γεωγραφικῶν Χαρτῶν τῶν δαπάνῃ Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων.

Τῆς ἐφορίας τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων Βέρνης, ἀπὸ 29 Ἀπριλίου, δι' ἧς εὐχαριστοῦσι τῷ Συλλόγῳ, ἐνεργήσαντι ὅπως ἱκανοποιηθῇ ἡ περὶ ὑποτρόφων αἴτησις αὐτῶν. Ἀποστέλλουσι δὲ καὶ εὐχαριστήριον τῷ ἐνταῦθα Θρᾳκικῷ Συλλόγῳ.

Τῶν ἐν Ἀθήναις καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, ἀπὸ 1 ἐνεστῶτος, ἀποστελλόντων 20 τεύχη καταλόγων τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρισκομένων βιβλίων ὅπως διανεμηθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς διδασκάλους.

Τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, ἀπὸ 2 ἐνεστῶτος, οὕτως ἔχουσα·

Ἀξιότιμε κύριε,

Βραδέως περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου τὸ ἀπὸ 8 Ἀπριλίου ὑμέτερον ἔγγραφον*), δι' οὗ ἀνακοινοῦταί μοι ἡ συγκατάθεσις τοῦ Ὑμετέρου Συλλόγου ἐπὶ τῶν ἀγωνοθετημάτων, ἅτινα ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ προτείνω αὐτῷ. Ἀποδεχόμενος δὲ καὶ τὰς τροποποιήσεις, ἃς ἐπάγετε ἐπὶ τῶν ὅρων, οὓς διὰ τῆς προλαβούσης ἐπιστολῆς μου ἐξέθηκα ὑμῖν ὅσον ἀφορᾷ τὴν δωρεὰν διανομὴν τῶν ἀντιτύπων καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν διαγωνισθησομένων ἔργων, παρακαλῶ ὑμᾶς καὶ πάλιν ὅπως, συνῳδὰ τοῖς λοιποῖς ὅροις καὶ ταῖς ἀνακοινωθείσαις μοι δύο μεταβολαῖς, προβῆτε, εὐαρεστούμενοι, εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ προσήκοντος προγράμματος.

Δέξασθε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἰδιαζούσης ὑπολήψεώς μου, μεθ' ἧς διατελῶ

πρόθυμος

(Ὑπογρ.) **Ιωαννης Βουτσινας.**

---

*) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Συλλόγου εἰς ἣν ἀπαντᾷ ὁ κ. Ι. Βουτσινᾶς ἔχει ὡς ἕπεται.

Φιλογενέστατε κ. Ἰ. Βουτσινᾶ,

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μετὰ πλείστης ὅσης εὐχαριστήσεως ἠκροάσατο ἐν τῇ ΧΚΣ' τακτικῇ συνεδριάσει αὐτοῦ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ὑμετέρας ἐπιστολῆς καὶ ἐπεκρότησεν εἰς τὴν γενναίαν Ὑμῶν καὶ πατριωτικὴν προσφοράν, δι' ἧς εὐαρεστεῖσθε νὰ καταστήσητε αὐτὸν ὄργανον τῶν εὐγενῶν ὑμῶν προθέσεων. Ὁ Σύλλογος ἀποδεξάμενος τὴν περὶ ἀγωνοθεσίας πρότασιν ὑμῶν ἐνετείλατο ἡμῖν νὰ διαβιβάσωμεν πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῆς βαθείας αὐτοῦ εὐγνωμοσύνης τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ εἰς τοιαύτην γενναίαν πρᾶξιν.

Ἡμεῖς δὲ ἄσμενοι τοῦτο ποιοῦντες καὶ ἀπονέμοντες καὶ παρ' ἡμῶν τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον καὶ θαυμασμὸν ἐξαιτούμεθα τὴν ἄδειαν νὰ ποιήσωμεν μόνον μίαν παράκλησιν, νὰ μὴ ἀπαιτηθῇ παρὰ τῶν συγγραφέων ἡ διανομὴ 250 ἀντιτύπων, διότι ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἐνδεχόμενον νὰ φέρῃ προσκόμματά τινα εἰς τὴν πώλησιν τῶν λοιπῶν ἀντιτύπων, ἅτινα μένουσιν εἰς τὸν συγγραφέα· ἀντὶ δὲ τούτου ἴσως καλὸν εἶναι νὰ ἀπαιτήσωμεν τὰ ἀποστελλόμενα συγγράμματα νὰ μὴ περιέχωσιν ὀλιγώτερα τῶν 20 τυπογραφικῶν φύλλων, ἀφήνοντες τὸν συγγραφέα ἐλεύθερον, ἂν κρίνῃ καλόν, νὰ περιέχῃ καὶ περισσότερα, διότι τὰ ζητήματα, ἅτινα μέλλουσι νὰ τεθῶσιν ὡς ἀγωνοθετήματα, εἶναι περιεκτικά, πολλοὺς περιέχοντα κλάδους.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπελάβετο ἤδη τῆς συντάξεως τοῦ προγράμματος τῆς Α' περιόδου, μέλλει δὲ νὰ ἀναγνῷ τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς τῇ μετὰ τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδι· διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν νὰ ἔχωμεν ἐν καιρῷ τὴν ἀπάντησιν ὑμῶν, ἂν ἐγκρίνητε τὴν προτεινομένην μεταβολήν.

Ἐκφράζοντες καὶ αὖθις τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν ἡμῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὸν φιλογενέστατον ἀδελφὸν διὰ τὴν 15λιρον αὐτοῦ προσφορὰν διατελοῦμεν

Τῆς ὑμετέρας φιλομούσου εὐγενείας προθυμότατοι

Τῇ 8(20 Ἀπριλίου 1881.

Ὁ Πρόεδρος

Ηρ. Βασιλειδης.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Δ. Κυμπριτης.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν αἴτησιν τῆς Ἀδελφότητος *Ὁμοιοίας* ὅτι, εἰ ὑπολείπονται χάρται, σταλήσονται.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀγγέλλει ἀκολούθως τὴν θλιβερὰν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ Συλλόγου, τοῦ ἐν Σέρραις Ἰωάννου Θεοδωρίδου, ἰατροῦ, ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ αὐτόθι Μακεδονικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη προεδρεύσαντος αὐτοῦ, καὶ τὰς συμπαθείας πλείστης μερίδος τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπισπασαμένου. Προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ Σύλλογος θέλει ἐκφράσει τὴν λύπην αὐτοῦ καὶ τοῖς συγγενέσι τοῦ μακαρίτου διὰ συλλυπητηρίου ἐπιστολῆς.

Εἶτα ὁ κ. **Σ. Ἀριστάρχης,** πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τήνδε.

Φιλάρχαιοι ὁμήγυρις,

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ συνεκρότησε, κατὰ τὴν ἤδη λήγουσαν περίοδον, 21 συνεδριάσεις, ἐν αἷς ἠσχολήθη περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν καὶ τὴν παλαιογραφίαν, περὶ τὴν γλυπτικὴν καὶ μάλιστα περὶ τὰ ἀγάλματα, δακτυλιολίθους, νομίσματα, μολυβδόβουλλα καὶ σταθμά, περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν τοπογραφίαν, καὶ περὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων, ἐξέδωκε τὸ τοῦ συλλόγου ἀρχαιολογικὸν δελτίον, προπαρεσκεύασε τὰ κατὰ τὴν λιθογράφησιν τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τῶν χερσαίων τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων καὶ τοῦ συνεκδοθησομένου ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου δι' ἀριθμῶν σημειουμένων τοποθεσιῶν, συνεπλήρωσε τὸν κώδηκα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ συλλόγου, καὶ τέλος πάντων ἔχυσε πύρινα δάκρυα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γεραροῦ καὶ σοφοῦ αὐτῆς συνεταίρου κ. Dr A. Déthier.

Ἐδαπάνησε δὲ εἰς μὲν τὴν λιθογράφησιν τοῦ διαληφθέντος τοπογραφικοῦ χάρτου 17 λ. τ. ὀφείλουσα ἔτι 8 πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐξ 25 λ.τ. χορηγηθείσης αὐτῇ πρὸς τοῦτο πιστώσεως ὑπὸ τοῦ συλλόγου, εἰς δὲ τὴν ἐν τῷ κώδηκι τῶν ἐπιγραφῶν ἀντιγραφὴν πανομοιοτύπως 145 ἐπιγραφῶν καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν πραγματειῶν τῶν ἑλληνιστὶ ἐν τῷ δελτίῳ ἐκδοθεισῶν λ. τ. 12, 20 ὧν αἱ μὲν 8 ἐπληρώθησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. ταμίου, αἱ δὲ λ. τ. 4, 20 ὀφείλονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῷ ἐπιμελεῖ μεταφραστῇ καὶ ἀντιγραφεῖ κ. Α. Πανοπούλῳ, εἰς δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ χάρτου τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μέσα, βασιλέως τῆς Μωάβ, λ.τ. 4 1/2, ὧν αἱ μὲν 3 ἐχορηγήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. J. R. van Millingen, αἱ δὲ 1 1/2 ὀφείλονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῷ λιθογράφῳ κ. Ξανθοπούλῳ.

Ι. ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ.

Ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ τῆς ἀρχαιομαθείας ἡ καθ' ἡμᾶς ἐπιτροπὴ εἰργάσθη ἀόκνως καὶ τελεσφόρως. Φοβούμενοι, μήπως μακρηγορήσωμεν, ἀρκούμεθα εἰς ἀπαρίθμησιν τῶν κοινοποιηθεισῶν ἢ καὶ διαλευκανθεισῶν ἐπιγραφῶν, ὧν αἱ πλεῖσται καὶ κατεχωρίσθησαν ἤδη ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας ὑμῶν δελτίῳ. Προτιμῶμεν δὲ τὴν κατὰ Bœckh γεωγραφικὴν διαίρεσιν, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἀπὸ κέντρου.

Α'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΡΑΚΗΣ.

α'. *Ἑλληνικαί.*

1. Κωνσταντινουπόλεως.

Πλίνθος ἐνεπίγραφος Διομήδους, ἐπάρχου τῆς Πόλεως, φέρουσα χρονολογίαν συμπίπτουσαν πρὸς τὸν ὀκτώβριον ἢ τὸν νοέμβριον τοῦ 566, ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. A. Mordtmann.

Ἑτέρα πλίνθος ἐπάρχου τῆς Πόλεως, ἴσως τοῦ αὐτοῦ Διομήδους, ὑπεβλήθη τῇ ἐρεύνῃ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἀντίγραφον τῆς ις' ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου, τανῦν Κιουτσοὺκ Ἁγιὰ Σόφια τζαμιῆ, ἐπιγραφῆς ἑστάλη ἐκ Πάτμου ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σακκελίωνος, περιέχον ἀλλοίας τινὰς γραφάς, καὶ ἀνεκοινώθη ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς Παναγίας τῆς Σούδας σωζομένη ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. A. Mordtmann.

Πέντε δ' ἐπιγραφαὶ ἐγνώσθησαν ἡμῖν διὰ τοῦ ἰατροῦ κ. Α. Πασπάτη.

Ψηφίσματα 3 Σιπτιμίου Σεβήρου, Αὐρηλίας Εὐρημίας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Σεκουνδείνου, Διογένους καὶ Ταναρίου(;), 8 ἐπιγραφαὶ ναῶν, 18 δὲ ἐπὶ πύργων, πυλῶν καὶ τειχῶν τῆς Πόλεως, 7 δὲ κιόνων, 1 θεάτρου, 1 ἀγορᾶς καὶ 1 σταδίου δῶρική, 2 δὲ ἱπποδρόμου Πρασίνων καὶ Βενέτων, 5 ἐπιτύμβιοι Ἀρτεμιδώρου, Ἀπολλωνίου Μίκκου, Λεωδάμαντος, Θεοφίλου Διογένους, καὶ Αὐρηλίας, ἔτι δὲ 7 ἐπιτύμβιοι Φουδεράτων καὶ 2 Γότθων, 3 κεραμεικαὶ ἐπὶ πλίνθων, 9 χριστιανικαὶ Τιμοθέου σκευοφύλακος, Διονυσίου ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἀκοιμήτων, Θεοδώρας πατρικίας κλ. ἅπασαι προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ Rev. Can. Curtis.

2. Ἑλλησπόντου.

Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἑλλησπόντου σταλεῖσα παρουσιάσθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ἀ. Πασπάτη.

3. Καλλιουπόλεως.

Τρεῖς ἐπιγραφαὶ ἀντεγράφησαν καὶ ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

4. Σηλυμβρίας.

Δύω ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἀναγινωσκόμεναι ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

5. Τόμεως.

Ἐπιγραφαὶ 14 ἀποσταλεῖσαι ὑπὸ τῶν κ.κ. Κοντογεώργη καὶ Dr Cullen διελευκάνθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann· εἰσὶ δ' ἡ μὲν τιμητικὴ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ, ἡ δὲ δωρικὴ τιμητικὴ τοῦ ἀντιστρατήγου τῆς ἐπαρχίας Μυσίας Τίτου Φλαουίου Κοίντου Μαρκίου Τούρβωνος, ἡ δ' ἀφιερωτήριος εἰς Σάραπιν, ἡ δ' ἔμμετρος, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπιτύμβιοι.

Δύω ψηφίσματα Αὐρ. Πρεισκίου Ἀννιανοῦ κλπ., 4 τιμητικαὶ Ἰουλίας Δόμνας κλπ. καὶ 5 ἐπιτύμβια προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

β'. Λατινικαί.

1. Κωνσταντινοπόλεως.

Δύω μὲν ἐπὶ κιόνων κεχαραγμέναι, 1 δ' ἐπὶ ἡμερολογίου, 1 δ' ἐπὶ πύλης τῆς πόλεως, 1 δ' ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ Βυζαντίου, 1 δὲ φέρουσα τὰς λέξεις Henricus Dandolo, 13 δ' ἐπὶ πύργων τοῦ Γαλατᾶ ἐγγεγλυμμέναι, ἀνήκουσαι δ' εἰς γενουησίους ποτεστάτους, ἐτῶν 1323, 1404, 1440, 1442, 1443, 1445, 1447, 1452, 1497 κλπ., 3 δὲ δεσμωτῶν, ἤτοι Ant. Esterhazy, Steph. Alberti καὶ Georgwii Venedigenior, ἔτους 1699, μία δὲ πρέσβεως Ἐνετίας 1715, ἅπασαι προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Ἐπιτύμβιον ἰατροῦ γενουησίου, ὀνόματι Βαρθολομαίου, ἀποθανόντος τῷ 1249, ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ἀ. Πασπάτη.

2. Τόμεως.

Δίπλωμα στρατιωτικὸν καὶ 3 ἐπιτύμβια διαβιβασθέντα ὑπὸ τῶν κ.κ. Κοντογεώργη καὶ Dr Cullen ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

Ἐπιτύμβια 3 προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

γ'. ἑλληνο-λατινικαὶ ΚΠ.

Τιμητικὴ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ἑτέρα ἐπὶ πύργου τοῦ Γαλατᾶ ἀνήκουσα εἰς γενουήνσιον ποτεστάτον, καὶ τρίτη ἔτους 1727, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

δ'. γαλλικαὶ ΚΠ.

Τρεῖς, ἡ μὲν ἐγγεγλυμμένη ἐπὶ κίονος, αἱ δὲ δύω δεσμωτῶν ἔτους 1801 κλπ., ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Β'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

α'. ἑλληνικαί.

1. Ἀΐβατίου.

Ἀντίγραφον πληρέστερον τοῦ ψηφίσματος τῶν Ληναίων, τοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ Μάρκου Ἀννίου Ποπλίου τῷ 117 μ. Χ. ἐκδοθέντος, ἀποσταλὲν ὑπὸ τοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου Θεσσαλονίκης ἀντιπαρεβλήθη ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου πρὸς τὸ παρὰ τοῖς κ.κ. Duchesne et Bayet.

2. Ἀπολλωνίας.

Ψήφισμα καὶ ἐπιγραφὴ τιμητικὴ Σεπτιμίου Σεβήρου καὶ 5 ἐπιτύμβια, ὧν τὸ ἓν ἔμμετρον, ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Βιλεγράδων κ. Ἀνθίμου ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

3. Ἀχρίδος.

Ἀναθηματικὴ Ἡρακλεῖ μεγίστῳ προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

4. Βοδενῶν.

Ἐφηβικὴ πλάξ ἔτους 182 μ.Χ., ἐπιτύμβια 4 Κουριατίου Τροφίμου καὶ Λύκου ἔτους 130 μ.Χ. καὶ 4 χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ Γ. Πεδουκαίου, Ἰουλίου Νικηφόρου ἔτους 170 μ. Χ., αἱ μὲν δύω ἐπιτύμβιοι (memorium), ἡ δὲ μετὰ χρονολογίας 195 μ. Χ. καὶ ἡ τετάρτη μνείαν ποιουμένη λειτουργῶν μονῆς ἢ ἐκκλησίας, ἤτοι «πρεσβυτέρου, ψάλτου, ἰατροῦ καὶ παρθένου», δηλαδὴ διακονίσσης, προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

5. Σερρῶν.

Ψηφίσματα δύο ἀντιγραφέντα ἐν Σέρραις ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Σερρῶν κ. Γρηγορίου ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

6. Θεσσαλονίκης.

Ἐπιγραφαὶ 19, ὧν αἱ πλεῖσται ἐπιτύμβιοι,

ἀποσταλεῖσαι παρὰ τοῦ αὐτόθι φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου καὶ παρὰ τοῦ κ. Μιχαὴλ Χατζῆ Ἰωάννου διελευκάνθησαν ὑπὸ τῶν κ. κ. Dr A. Mordtmann πατρὸς καὶ Dr J. Mordtmann.

Ἐπιτύμβιον Κασσάνδρου Τόρκου ἔτους 112 μ. Χ. μετακομισθὲν εἰς τὸ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Dr J. Mordtmann.

Ψήφισμα Ζωΐλου πολιτάρχου προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

7. Κολινδροῦ.

Ἐπιτύμβιον Γελλίου Ἀντιόχου ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Χατζῆ Ἰωάννου ἀποσταλὲν ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

8. Παλαιοκάστρου.

Ἐπιτύμβιον Πολέμωνος Παραμόνου ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντινίδου ἀποσταλὲν ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

9. Τσιπικόβου.

Ἐπιτύμβιον Ζωΐλου πολιτάρχου προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

δ'. Λατινικαί.

1. Βοδενῶν.

Ἐπιτύμβιον Epicteti Nutricii, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

2. Θεσσαλονίκης.

Ἐπιτύμβιον Μ. Γεμινίου Πρίσκου ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου Θεσσαλονίκης ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

3. Καβάλλας.

Ἐπιτύμβια δύο, τὸ μὲν ἱερέως (flamen) τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, τὸ δὲ ἱερείας (sacerdos) τῆς συζύγου αὐτοῦ αὐτοκρατορίσσης, προσηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

4. Πελαγωνίας.

Ἐπιτύμβιον προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

5. Σκοπείων.

Ἐπιτύμβια τρία, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Γ'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΚΡΙΜΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ.

1. Ἀγουρζόφκας.

Ἀναθηματικὴ εἰς Ἄρτεμιν ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Βαλαβάνη πεμφθεῖσα ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann.

2. Κερτσίου.

Ψήφισμα βασιλέως Τιβερίου Ἰουλίου Ῥησκουπόριος, ὡσαύτως.

3. Παντικαπαίου.

Ἐπιτύμβιον ἔμμετρον, ὡσαύτως.

Δ'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ.

α'. Ἑλληνικαὶ Βιθυνίας.

1. Κυζίκου.

Δύο ἔμμετροι, ἡ μὲν τιμητικὴ Μητροδώρου διαβιβασθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Κούζου, ἡ δ' ἐπιτύμβιος Ποσειδωνίου τοῦ Μενάνδρου ἀνακοινωθεῖσα ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου, ἀμφότεραι ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου.

2. Κίου.

Ἐπιτύμβιον Κοντοστεφάνου κομνηνοφυοῦς ἀνεπληρώθη ἀκριβέστερον ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Σακκελίωνος καὶ ἀνεκοινώθη ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

3. Χαϊδὰρ πασσᾶ.

Ἐπιτύμβιον χριστιανικὸν Μάρα, ὑποβολέως τῆς ἐκκλησίας, προσηνέχθη ὑπὸ τοῦ rev. can. Curtis.

δ'. Μωαβιτικαὶ Παλαιστίνης.

Ἀηβῶνος.

Ἐπιγραφὴ τοῦ Μέσα, βασιλέως τῆς Μωάβ, Θ' αἰῶνος π. Χ. ἑρμηνευθεῖσα ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συναδέλφου κ. Dr Schroeder ἐσχολιάσθη τανῦν ἐπὶ τὸ γραφικώτερον παρὰ τῶν κ. κ. Dr J. Millingen καὶ rev. can. Curtis.

Βιβλιογραφία πληρεστάτη τῶν περὶ τῆς μωαβιτικῆς ταύτης ἐπιγραφῆς συγγραφέντων συνετάχθη ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ κ. Dr Schroeder, ἑτοίμη πρὸς ἔκδοσιν ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ δελτίῳ.

Ε'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΝΗΣΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ.

1. Ἴμβρου.

Ἀναθηματικαὶ 6, αἱ μὲν 4 εἰς ναὸν Θεῶν μεγάλων, 1 δὲ εἰς ναὸν Ἑρμοῦ, 1 δὲ εἰς ναὸν Νεμέσεως, ἐπιτύμβια 11, ὧν τὰ 2 ἔμμετρα, 6 ψηφίσματα Λυσανίου Ἀριστοκράτους, Χαιρεκράτους Ἀθηνοδώρου, Καλλιάδου, Ἱερωνύμου κλ., 3 βυζαντιναὶ Γεωργίου Δρομοκάτου Παλαιολόγου ἔτους 1450 μ.Χ., Μανουὴλ Ἀσάνη τοῦ Λασκάρεως κλ. ἅπασαι ἀνακαλυφθεῖσαι ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολί-

του Ἴμβρου κ. Νικηφόρου, πέμψαντος τελευταῖον ἐκεῖθεν καὶ ἄλλας 15 ἀνεκδότους ἐπιγραφάς.

2. Σύμης.

Ψήφισμα Νίνει Κόνωνος, 1 ἀφιερωτικὴ εἰς Σάραπιν καὶ Ἶσιν, 2 ἐπὶ τερροδόχων καλπῶν, 3 ἐπιτύμβια, ὧν τὸ ἓν ἔμμετρον, ἀνεκοινώθησαν καὶ ἡρμηνεύθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Β'. ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης (Ἰωάννην ΙΑ'), πιθανῶς περὶ τὸ 933 γεγραμμένη, περὶ τῆς χειροτονίας τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου Θεοφυλάκτου ὡς πατριάρχου Κωνσταντινοπόλεως, ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐν Πάτμῳ κ. Ἰ. Σακκελίωνος ἀνεκοινώθη ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ἐπιστολὴ ἀπευθυνθεῖσα ἐξ ὀνόματος τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ὑπὸ Θεοδώρου, πατρικίου καὶ ἐπάρχου τοῦ Δαφνοπάτου, πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας Ἀναστάσιον, πιθανῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, περὶ τῆς αὐτῆς χειροτονίας· ἀπεστάλη καὶ ἀνεκοινώθη παρὰ τῶν ἰδίων.

Γ'. ΚΩΔΙΚΕΣ.

Ἐπιστολὴ συνδιαλλακτικὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ πρὸς τὸν ἀμηρᾶν τῆς Αἰγύπτου (Τογόγ ;) περὶ τὸ 934 γραφεῖσα, ἐπίσης παρὰ τῶν ἰδίων.

Προσφώνησις τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Δαφνοπάτου, ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως, πρὸς τοὺς μητροπολίτας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς προχειρίσεως τοῦ Θεοφυλάκτου, ἑπομένως τὴν 2 φεβρουαρίου 933, εὑρεθεῖσα ἐν κώδηκι Πάτμου ἀπεστάλη καὶ ἀνεκοινώθη παρὰ τῶν ἰδίων.

Παρατηρήσεις τινὲς γενόμεναι ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Σακκελίωνος περὶ τοῦ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου (Τόμ. Γ'. σ. 111) δημοσιευθέντος σταυροειδοῦς διαγράμματος, ὅτι τοῦτό ἐστι κίβδηλον πλάσμα τοῦ τῶν παλαιῶν χειρογράφων παραχαράκτου Κωνστ. Σιμωνίδου, ἀνεκοινώθησαν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Γ'. ΓΛΥΠΤΙΚΗ.

Α'. ΑΓΑΛΜΑΤΑ.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ γερμανικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τῷ συλλόγῳ ἔκτυπον γύψινον τοῦ συμπλέγματος τοῦ Λαοκόοντος, τοῦθ'ὅπερ καὶ ἠρευνήθη ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Β'. ΔΑΚΤΥΛΙΟΛΙΘΟΙ.

Ὁ μακαρίτης ἰατρὸς Julius Millingen ἀφῆκεν ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτοῦ πλείστου λόγου ἀξίας περιγραφὰς δακτυλιολίθων ἀπεικονιζόντων α'. τὸν Ἀκταίωνα σπαραττόμενον ὑπὸ κυνῶν, β'. τὸν Μαρσύαν ἐκδερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, γ'. τὸν Ἀσκληπιὸν θεραπεύοντα τὸν Φιλοκτήτην, ἐκ πρωτοτύπου ἀνήκοντος τῷ ἐν Σμύρνῃ κ. A. Barker, δ'. τὸν Γανυμήδην ἀπαγόμενον ὑπὸ τοῦ Διός, ἐξ ἀρχαίου πρωτοτύπου ἀνήκοντος τῷ Γρηγορίῳ Ἀριστάρχῃ βέῃ, ε'. τὸν κολοσσὸν τῆς Ῥόδου καὶ ς'. τὸν Πρίαπον· αἱ περιγραφαὶ αὗται ἀνεκοινώθησαν, ἀδείᾳ τοῦ υἱοῦ κ. J. R. van Millingen, ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Γ'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ.

α'. *Πόλεων.*

1. Ἀντιοχείας Πισιδίας.

Ὁ Dr Déthier, εἰς τὰ πρόθυρα ἤδη τοῦ θανάτου εὑρισκόμενος, καὶ ὅμως ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ἔκτυπα, συνοδεύσας αὐτὰ δι' ἑρμηνείας, νομισμάτων χαλκίνων Ἀντιοχείας Φιλίππου Α' Γάλλου, Βολουσιανοῦ, Σαλονίνου, υἱοῦ τοῦ Γαλλιηνοῦ, Φιλίππου Α', ἔτι δὲ δύο ἀνέκδοτα, τὸ μὲν Αἰμιλιανοῦ, τὸ δὲ Λικινιανοῦ, ἀντικαίσαρος ὑπὸ τὸν Γάλλον.

2. Ἀπολλωνίας καὶ Δυρραχίου.

Ὁ δὲ Σ. Ἀριστάρχης ἀνέγνω παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἀπολλωνίας καὶ τοῦ Δυρραχίου, συμπεράνας ὅτι τὰ ἐπ' αὐτῶν κεχαραγμένα ὀνόματα παριστῶσι τὸ μὲν κατ' ὀνομαστικὴν τὸν ἐπιστάτην τοῦ νομισματοκοπείου, τὸ δὲ κατὰ γενικὴν τὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα, καὶ ὅτι τῶν κυρίων τούτων ὀνομάτων ἡ μὲν ὀνομαστικὴ λήγει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς *ην* βαρύτονον, ἡ δὲ γενικὴ εἰς *ηνος* προπερισπώμενον.

3. Σελευκείας (τῆς παρὰ τὸν ποταμὸν Καλύκαδνον).

Ὁ αὐτὸς Dr Déthier ἡρμήνευσεν ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς νομίσματα χάλκινα τῆς πόλεως ταύτης Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, Γορδιανοῦ Γ' τῷ 242, Οὐαλεριανοῦ Α' πατρὸς τῷ 253, Οὐαλεριανοῦ Β' τῷ 261, ἔτι δὲ δύο ἀνέκδοτα Σαβινιανοῦ ἀντικαίσαρος τῷ 239 μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ (ἴσ. Οὐβιανῆς).

β'. Βασιλέων.

Γορδιανοῦ.

Ὁ αὐτὸς Dr Déthier ἀνεκοίνωσε καὶ πραγματείαν βρίθουσαν νομισματικῶν γνώσεων καὶ ἐπιγραφομένην *Σφαγὴ τῶν νομισματοκόπων ἐπὶ τοῦ Γορδιανοῦ*.

Δ'. ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ.

α'. Κομνηνῶν.

Ὁ ἰατρὸς κ. A. Mordtmann ἐκοινοποίησε μετὰ σοφῶν σχολίων 16 μολυβδόβουλλα τῶν Κομνηνῶν, τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν τῆς ἰδίας αὐτοῦ συλλογῆς, ἤτοι Ἄννης τῆς Δαλασσηνῆς, Ἀλεξίου τοῦ σεβαστοῦ, Εἰρήνης τῆς δουκαίνης, Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ Βατάτζη, Μιχαὴλ τοῦ μεγάλου δομεστίκου, ἔτι δὲ Ἀλεξίου, Ἄννης, Κωνσταντίνου, Μανουὴλ, Ἰσαακίου, Θεοδώρου, Γεωργίου, Θεοδώρας, Μαρίας καὶ Εἰρήνης τῶν Κομνηνῶν.

β'. Δύσεως ἡγουν τῆς Εὐρώπης.

Μετὰ τὴν σπουδαίαν αὐτοῦ μονογραφίαν περὶ μολυβδοβούλλων Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου ὁ ἰατρὸς κ. A. Mordtmann ἀνεκοίνωσε καὶ ἐξήγησε, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, τριάκοντα καὶ τρία μολυβδόβουλλα τῆς Δύσεως ἤγουν τῆς Εὐρώπης, ἤτοι Ἰωάννου στρατηγοῦ, καὶ Βασιλείου, δικαστοῦ τῆς Θρᾴκης, Ἰωάννου σπαθαρίου καὶ ἐκπροσώπου τῆς Θρᾴκης· ἔτι δὲ Γρηγορίου, Λυκούργου καὶ Σεργίου στρατηγῶν Μακεδονίας, Στεφάνου πραίτωρος Μακεδονίας καὶ Ἀδριανοπόλεως, Νικήτα πραίτωρος Ἀδριανοπόλεως, Κωνσταντίνου τοῦ Ἀλωποῦ καὶ Νικολάου κριτῶν Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας, Θεοφυλάκτου Χαλκοτούβη καὶ Ἰωάννου Καταφλώρου ἀρχηγετῶν, Κοσμᾶ χαρτουλαρίου τοῦ δρόμου, Μιχαὴλ Καματηροῦ ἐξισωτοῦ καὶ Νικήτα ἐπόπτου τῆς Δύσεως, καὶ τῶν κομερκιαρίων τῆς μὲν Δεβελτοῦ Γρηγορίου καὶ Εὐστρατίου, τῆς δὲ Μεσημβρίας Δαβίδ, Κωνσταντίνου καὶ Κοσμᾶ, καὶ τῶν μητροπολιτῶν τῶν Φιλιππουπόλεως Νῶε καὶ Ἐλαχίστου, τοῦ Αἴνου Ἰωάννου, τοῦ Μαδύτων Νικηφόρου, καὶ τῶν ἐπισκόπων τοῦ Ἀρκαδιουπόλεως ....., τοῦ Ἀθύρα Ὁρέστου, τοῦ Ἑξαμιλίου Στυλιανοῦ, τοῦ Τζουρούλου Νικηφόρου, τῶν Πανίου Μιχαὴλ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ, τοῦ Μάκρης Μιχαὴλ καὶ τοῦ Πρώτου τοῦ Γάνου Θεοδώρου.

Ὁ αὐτὸς ἰατρὸς κ. A. Mordtmann ἐκοινοποίησε μεθ' ἑρμηνείας πεντεκαίδεκα μολυβδόβουλλα Μιχαὴλ τοῦ Σαρονίτου κατεπάνω, Νικήτα καὶ Λέοντος τοῦ Δριμέως τῶν δουκῶν, Κωνσταντίνου τοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ Θεοδούλου Τριακονταφύλλου τοῦ πραίτωρος τῆς Βουλγαρίας, ἔτι δὲ τῶν ἀρχιεπισκόπων Βουλγαρίας Ἰωάννου, Θεοφυλάκτου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Καβάσιλα, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδοῦ Κωνσταντίνου, τῶν ἐπισκόπων τοῦ Καστορίας Ἰωάννου, τοῦ Μελενίκου Θεοδώρου, τοῦ Μαλίσβας ....., τοῦ Πελαγονίας Στεφάνου, ἔτι δὲ τοῦ κατεπάνω τῶν παριστρίων Συμεών.

Ὁ δὲ κ. Ἰ. Σακκελίων ἀπέστειλεν ἐκ Πάτμου διασαφήσεις τινὰς περὶ τοῦ μολυβδοβούλλου «Νικηφόρου διοικητοῦ Θυνίας», ἀνακοινωθείσας ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου.

Ε'. ΣΤΑΘΜΑ.

Ὁ ἰατρὸς κ. A. Mordtmann παρουσίασε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐπιτροπῆς σπανίαν συλλογὴν σταθμῶν ἑλληνικῶν, περσικῶν, κυζικηνῶν καὶ βυζαντινῶν, ἑρμηνεύσας αὐτὰ καὶ ἐπιφυλαττόμενος ἵνα ἐκτενῆ μελέτην συντάξῃ ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος.

IV. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.

Μνημείων περιγραφὴν οὐδεμίαν ἄλλην ἔχομεν, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, εἰμὴ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ἀ. Παπᾶτη γενομένην ὑπογείου τινὸς ἀνακαλυφθέντος πρὸς δυσμὰς τοῦ τε ἀρχαίου τῶν Βυζαντίων πραιτωρίου καὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς φαρμακολυτρίας,

τανῦν Μεχμὲτ πασᾶ τζαμιῆ· τὸ ὑπόγειον τοῦτο, ἔχον ἐν μέσῳ φρέαρ, ἴσως ἦτο ἁγίασμά τι· διότι ἐν αὐτῷ εὑρέθη καὶ σταυρὸς μετ' ἐπιγραφῆς διγλώσσου, ἑλληνικῆς καὶ σερβικῆς.

Παρὰ τὴν νότιον δὲ πλευρὰν τοῦ ὑπογείου τούτου ἀνεκαλύφθη καὶ κινστέρνα βυζαντινή, ὑποκρατουμένη ὑπὸ 6 μαρμαρίνων κιόνων, ὀγκωδεστέρων τῶν κιόνων τοῦ Φιλοξένου καὶ Ἄσπαρος· ἡ δ' ἐν λόγῳ κινστέρνα, κατὰ τὸν περιγράψαντα ταύτην κ. Ἀ. Πασπάτην, ἴσως ἀνήκει εἰς μονήν, ἥτις περιέκλειε πιθανῶς ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς καὶ τὸ προμνημονευθὲν ἁγίασμα.

V. ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ.

Ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ μακαρίτου ἰατροῦ Julius Millingen ἀνευρέθη κοινοποιηθεῖσα, συναινέσει τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κ. J. R. van Millingen, ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου μονογραφία τις περὶ τῶν εἰς τιμὴν τοῦ Βάκχου καθιερωμένων χορῶν, καὶ μάλιστα τῆς *πυρρίχης* ἢ τοῦ πυρριχίου στρατιωτικοῦ χοροῦ, τοῦ *σκοποῦ*, οἷον χορεύει Φαῦνός τις ἐπὶ σαρδίου λίθου, τοῦ *καρυατίζειν*, λακωνικοῦ χοροῦ, καὶ τῆς *σικίννεως*, κρητικοῦ, τῆς *ἐμμελείας*, χοροῦ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐπιδοκιμαζομένου, καὶ τοῦ *κόρδακος*, ὑπὸ τῶν Σατύρων ἐφευρεθέντος.

VI. Κ. Φ. Σ.

ΗΤΟΙ

ΚΩΔΗΞ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1871 ἤρξατο ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐγγράφουσα ἐν ἰδίῳ κώδηκι διαφόρους ἐπιγραφάς, ὅσαι τυχὸν παρεπέμποντο πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ συλλόγου, πρὸ πάντων δὲ ὅσας τὰ μέλη αὐτῆς μετὰ πολλῶν μόχθων περισυνάξαντα παρεχώρουν πρὸς ἀντιγραφὴν καὶ μελέτην· κατεβάλλετο δὲ ἡ δέουσα μέριμνα ὅπως οὐ μόνον πανομοιοτύπως καὶ πιστῶς ἀντιγράφωνται ἀλλὰ καὶ προσεπισημειῶνται τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν ἢ ἀνταποκριτῶν, ὁ χρόνος τῆς ἀντιγραφῆς, ὁ τύπος τῆς διατηρήσεως τοῦ μνημείου, αἱ διαστάσεις αὐτοῦ, πολλάκις δὲ καὶ ἡ διὰ μικρῶν στοιχείων ἀναπλήρωσις. Οὕτω δὲ κατωρθώθη ἡ ἐν τῷ κώδηκι τούτῳ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, ὃν διακρίνομεν διὰ τῶν ἀρχικῶν στοιχείων Κ. Φ. Σ., ἐγγραφὴ 685 ἐπιγραφῶν ἑλληνικῶν, λατινικῶν, παλμυρηνῶν καὶ σλαβικῶν μέχρι τῆς λήξεως τοῦ ΙΘ'. συλλογικοῦ ἔτους. Κατὰ δὲ τὴν περίοδον, ἧς τὰς εὐθύνας ἐνώπιον ὑμῶν δίδομεν, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, ἀπεθησαυρίσθησαν ἐν τῷ κώδηκι τούτῳ ἐπιγραφαὶ Θρᾴκης μὲν 115, Μακεδονίας δὲ 19, Κριμαίας δὲ 3, Ἀσίας δὲ 1, Νήσων δὲ 7, ἤτοι τὸ ὅλον 145· καὶ κατὰ γλώσσας ἑλληνικαὶ μὲν 104, λατινικαὶ δὲ 35, ἑλληνο-λατινικαὶ δὲ 3, γαλλικαὶ δὲ 3. Ἐξ αὐτῶν δὲ τὰς πλείστας παρεχώρησε γενναιοφρόνως ὁ γεραρὸς ἡμῶν συνεταῖρος rev. can. C. G. Curtis ἤτοι τὸν ἀριθμὸν 130, 8 παρέπεμψεν ὁ σύλλογος καταχωρηθείσας μερίμνῃ τοῦ κ. Dr J. Mordtmann καὶ 7 προσήνεγκεν ὁ Σ. Ἀριστάρχης. Ἡ δ' ἐν τῷ κώδηκι πιστὴ τούτων ἀντιγραφὴ ἐγένετο, τῇ ἐποπτείᾳ τῶν ῥηθέντων κυρίων, διὰ τοῦ εὐσυνειδήτου ἀντιγραφέως κ. Ἀ. Πανοπούλου, ἀμείβοντος τοῦ συλλόγου.

VII. ΔΕΛΤΙΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ.

Αἰτησαμένη καὶ τυχοῦσα τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ συλλόγου ἡ ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἰουνίου τῆς ἐκδόσεως ἀρχαιολογικοῦ δελτίου, ἐπιφορτίσασα τῷ προέδρῳ αὐτῆς τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐπακριβοῦς αὐτοῦ τυπογραφικῆς ἐκτελέσεως· οὗτος δέ, εἰ ἐπέτυχεν, ὀφείλεται τοῦτο πρὸ μὲν εἰς τὴν ἀβρόφρονα συνεργασίαν τοῦ κ. Ὀδυσσέως Ἰαλέμου, προέδρου τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, οὐδὲν πρόσκομμα εἰς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου παρεμβαλόντος, τὸ δὲ εἰς τὴν φιλότιμον σύνταξιν τοῦ *Νεολόγου*, προσκομίσασαν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ παντοδαπὰς παλαιογραφικοὺς χαρακτῆρας ἰδίᾳ δαπάνῃ. Οὕτω δὲ περαιωθὲν διενεμήθη ἤδη πρὸς ὑμᾶς, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, τὸ ἀρχαιολογικὸν δελτίον, μέρος ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ συλλόγου τεύχους.

VIII. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ.

Α'. ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ.

Γνωρίζετε, φιλόμουσοι ὁμήγυρις, ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ συνέλαβεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1871 μεγαλεπήβολον σχέδιον, ἄξιον μὲν τοῦ ἐκλέξαντος αὐτὴν συλλόγου, χρήσιμον δὲ τῇ φιλοξενούσῃ αὐτὴν μεγαλοπόλει· ἀπεφάσισε δηλονότι ἵνα σχεδιογραφήσῃ ἐπιτοπίως τοπογραφικὸν χάρτην συγκριτικὸν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Κωνσταντινουπόλεως· διότι παρετήρησεν ὅτι ἐλ-

λειπεῖς ἦσαν οἱ προγενέστεροι χάρται καὶ τούτου ἕνεκα μικρὸν συνέτεινον εἰς διασάφησιν πολλῶν χωρίων τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων, ἅπερ μόνον δι' ἀκριβεστέρου τοπογραφικοῦ χάρτου ἠδύναντο ἀσφαλεστέρας τυχεῖν ἑρμηνείας.

Τὸ σχέδιον τοῦτο ἀμέσως τεθὲν εἰς ἐνέργειαν ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς ὑπεστηρίχθη τὸ κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῦ συλλόγου, καὶ μικροῦ δεῖν ἐπεραιοῦτο, εἰμὴ ἀντίξοοι περιστάσεις παρέλυον τοῦτο μὲν τὸν ζῆλον τῆς ἐπιτροπῆς, τοῦτο δὲ τὴν ἀρωγὴν τοῦ συλλόγου.

Οὐχ ἧττον ὅμως μέγα βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω ἐγένετο· καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1871—1872 κατηρτίσθη μεθ' ὅλης τῆς ἐφικτῆς ἀκριβείας εἰς κλίμακα $^1/_{1000}$ τοπογραφικὸς χάρτης τῶν χερσαίων τειχῶν Κωνσταντινοπόλεως, ἐντολῇ μὲν καὶ ἀνωτάτῃ ἐποπτείᾳ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, δαπάνῃ δὲ τοῦ συλλόγου, ἐπιστημονικῇ δὲ συνεργασίᾳ τῶν ἑταίρων τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. κ. Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Δημητριάδου.

Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τοῦ ἔργου ἡ ἐπιτροπὴ προσέλαβε τὸν ἐπιτήδειον καὶ εὐσυνείδητον καλλιτέχνην κ. Μαναράκην, εἰς ὃν ἀνέθετο τὴν ἰχνογράφησιν τῶν ἀπόψεων τῶν τειχῶν Κωνσταντινοπόλεως οὐ μόνον τῶν χερσαίων ἀλλὰ καὶ τῶν θαλασσίων αὐτῶν. Τὸ ὅλον δὲ τῆς δαπάνης τοῦ τε χάρτου καὶ τῶν ἀπόψεων ἀνῆλθεν εἰς διακοσίας περίπου λίρας ὀθωμανικὰς χρυσᾶς, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῷ ἐφεξῆς ἰσολογισμῷ.

Ἰσολογισμὸς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Πίστωσις 1871—72[α]	Α.Τ. 40.—	Εἰς τοπογρ. χάρτ. ΚΠ. 1871—72[δ]	Α.Τ. 40.—
Πίστωσις 1872—73[β]	» 58.67	Εἰς τοπογρ. χάρτ. ΚΠ. 1872—73[ε]	» 50.—
Πίστωσις 1873—74[γ]	» 101.33	Σύνολον[ς]	» 90.—
		Εἰς ἀντιγραφὴν ἐπιγραφῶν κλ.	» 8.67
			» 98.67
		Εἰς τοπογρ. χάρτ. ΚΠ. 1873—74[ζ]	» 41.33
		Ἐξόφλ. τοπ. χάρτ. ΚΠ. 1873—74[η]	» 7.33
		Μαναράκῃ δι' ἀπόψεις τειχ. ΚΠ.[θ]	» 47.67
		Εἰς ἀντιγραφὴν ἐπιγραφῶν κλ.	» 5.—
	200.—		Α.Τ. 200.—

Οὕτω δὲ καταρτισθεὶς ὁ χάρτης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ συλλόγου εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Ὀλυμπίων τοῦ 1875, ἐβραβεύθη δὲ διὰ τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου. Ἔκτοτε δ' ἐναπέκειτο ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ συλλόγου.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν φθίνουσαν ἤδη περίοδον ἄδικον ἔκρινεν ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἵνα ἐπὶ πλέον ἡ λυχνία ὑπὸ τὸν μόδιον κρύπτηται, ἀνεκδότου μένοντος οὕτω παρεσκευασμένου χάρτου. Καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἰουνίου 1880, ἐρευνήσασα προηγουμένως περὶ τοῦ ἁρμοδιωτέρου καὶ οἰκονομικωτέρου τρόπου τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ καὶ τυχοῦσα τῆς προαπαιτουμένης ἐπιδοκιμασίας καὶ πιστώσεως 25 λ. τ. παρὰ τοῦ συλλόγου, ἐπελήφθη δραστηρίως τοῦ ἔργου. Ἐπεφόρτισε δὲ τὸν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Γ. Δημητριάδην ὅπως, μετὰ τὴν ἀναγωγὴν τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου ἀπὸ τῆς κλίμακος $^1/_{1000}$ εἰς κλίμακα $^1/_{7500}$ ἐποπτεύῃ μὲν τὴν διὰ τοῦ λιθογράφου κ. Βιτάλη ἀκριβῆ λιθογράφησιν τοῦ ῥηθέντος τοπογραφικοῦ χάρτου μετὰ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων, τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Μαναράκη μεριμνῇ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ δαπάνῃ τοῦ συλλόγου ὡς εἴρηται σχεδιασθεισῶν, ὑποβάλλῃ δ' ἐγκαίρως τὰς λιθογραφικὰς διορθώσεις εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς.

Ταυτοχρόνως δ' ἐπεμελεῖτο ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ τῆς συντάξεως ὀνομαστικοῦ καταλό-

---

[α] ἔκθεσις ταμ. συλλ. (Περιοδ. ς' σ. 299).
[β] ἔκθεσις ταμ. συλλ. (Περιοδ. Ζ' σ. 327).
[γ] ἔκθεσις ταμ. συλλ. (Περιοδ. Η' σ. 333).
[δ] ἔκθεσις ἐπιτρ. (Περιοδ. ς' σ. 277) καὶ ἔκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ 15 Ἰουν. 1873.
[ε] ἔκθεσις ἐπιτρ. (Περιοδ. Ζ' σ. 300) καὶ ἔκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ αὐτ.
[ς] ἔκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Δημητριάδου 23 Ἰουν. 1872.
[ζ] ἔκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ 15 Ἰουν. 1873.
[η] ἔκθεσις Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ αὐτ.
[θ] πρακτ. ἐπιτρ. 27 Δεκεμβρίου 1873.

γου, μέλλοντος συνεκδοθῆναι μετὰ τοῦ χάρτου πρὸς ἑρμηνείαν τῶν ἐπ' αὐτοῦ δι' ἀριθμῶν ἀπεικονιζομένων πυλῶν, πύργων, ἐπιπυργίων, ἐκκλησιῶν, τεμενῶν καὶ λοιπῶν τοποθεσιῶν. Ἐνεκρίθη δὲ ἵνα ἐν μὲν τῷ καταλόγῳ τούτῳ συμπεριληφθῶσιν αἵ τε διάφοροι γνῶμαι τῶν τῆς ἐπιτροπῆς μελῶν, ὑπαρχούσης τυχὸν διαφωνίας ἐπί τινων ὀνομάτων, καὶ αἱ παραπομπαὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρονογράφους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους τοπογράφους τῆς Κωνσταντινοπόλεως, ἐπὶ δὲ τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου χαραχθῶσιν οἱ εἰς τὸν συνεκδιδόμενον κατάλογον παραπέμποντες ἀριθμοί, οἷοι ἐγκρινόμενοι κοινῇ ἐσημειοῦντο ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ συλλόγου χάρτου.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐνέκρινεν ἵνα ὁ ἐκδιδόμενος χάρτης μὴ ἐπιβαρυνθῇ δι' ὀνομάτων, ἀποβαίνων οὕτως ἀναρμόδιος εἰς μελέτην, οὐ μόνον διότι ἡ μέθοδος αὕτη ἐστὶν ἡ μᾶλλον παραδεδεγμένη ἐν ταῖς τοιαύταις ἀρχαιολογικαῖς ἐκδόσεσιν, ἀλλὰ καὶ χάριν εἰδικῶν λόγων· διότι ἐπὶ πολλῶν μὲν ὀνομάτων οὐδόλως ἐπετεύχθη ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν τῆς ἐπιτροπῆς μελῶν, ἐν ἄλλοις δὲ ὡδηγήθη ἡ ἐπιτροπὴ ἐκ τινων ἐπιγραφῶν καὶ ἀλλαχοῦ ἐξ ἄλλης αἰτίας. Οὕτω δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ συλλόγου καὶ δαπάναις αὐτοῦ ἐκδιδόμενος χάρτης κέκτηται μὲν ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, διατελεῖ δὲ ἐσκεῖ ἀκριβὴς καὶ ἀναλλοίωτος, οἱανδήποτε ὀνοματολογίαν τῶν ἐπ' αὐτοῦ δι' ἀριθμῶν σημειουμένων τοποθεσιῶν καὶ ἂν προτιμήσῃ ὁ μελετῶν αὐτὸν ἐπιστήμων ἀνήρ.

Ἀλλ' ὅμως, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ταύτης, ἐπάναγκες ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν πρωτότυπον τοῦ συλλόγου χάρτην, ἐφ' οὗ, ὡς ἔρθημεν εἰπόντες, ἐσημείωσεν ἑκάστην τοποθεσίαν δι' ἀριθμῶν, ἀντιπαραβάλῃ τοῦτον πρὸς τὰς λιθογραφικὰς διορθώσεις (épreuves) τοῦ νῦν ἐκδιδομένου χάρτου καὶ ἐπενεγκοῦσα οἱασδήποτε ἂν ἐγκρίνῃ τροποποιήσεις μεριμνήσῃ ὅπως αἱ οὕτω τελικῶς ἐγκριθεῖσαι διορθώσεις πιστῶς ὑπὸ τοῦ λιθογράφου ἐκτελεσθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς 28 νοεμβρίου 1880 ἀφῃρέθη, ὡς γνωστὸν τῷ συλλόγῳ, ἀπὸ τῶν τῆς ἐπιτροπῆς χειρῶν ὁ πρωτότυπος τοῦ συλλόγου χάρτης, οὐδόλως ἠδυνήθη αὕτη, ἕνεκα τοῦ παρεμπεσόντος τούτου κωλύματος, ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν ληφθεῖσαν αὐτῆς ἀπόφασιν καὶ ἐπισυνάψῃ ἐν τέλει τοῦ ἤδη διανεμηθέντος ἀρχαιολογικοῦ δελτίου τὸν λιθογραφούμενον χάρτην μετὰ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων καὶ τὸν συνεκδιδόμενον κατάλογον τῶν ὀνομάτων.

Ἐλπίζει δὲ ὅτι κατὰ τὴν προσεχῆ περίοδον θέλει τεθῆ εἰς θέσιν ἵνα ἐκπληρώσῃ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν αὐτῆς ταύτην, ἣν ἀπέναντι τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀνεδέξατο.

Β'. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ Κ/ΠΟΛΕΩΣ.

Ὁ μὲν κ. Dr J. Mordtmann ἀνέγνω πραγματείαν ἐνδιαφέρουσαν περὶ τῆς τοπογραφίας Κωνσταντινοπόλεως κατὰ τοὺς ἄραβας χρονογράφους, ὁ δὲ ἰατρὸς κ. A. Mordtmann ἐκοινοποίησε τῇ ἐπιτροπῇ σχέδιον περιβόλου τῶν Βλαχερνῶν, ἰχνογραφηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Βοϊτσέτα.

Γ'. ΧΑΡΤΗΣ ΜΩΑΒ.

Ὁ κ. Dr Schroeder συνέταξεν, ὁδηγούμενος ἐκ τῶν νεωτάτων τοπογραφικῶν ἐρευνῶν, χάρτην τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μέσα, βασιλέως τῆς Μωάβ, πληρέστερον μὲν πολλαχοῦ τῶν προγενεστέρων ἔργων, δημοσιευθέντα δ' ἐν τῷ δελτίῳ, δαπάνῃ μάλιστα τοῦ κ. J. R. van Millingen.

ΙΧ. ΝΕΚΡΟΔΟΓΙΑ.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπιτροχάδην ἀφήγησιν τῶν ἀνωτέρω κατὰ τὸ πλεῖστον μᾶλλον εὐαρέστων ἔργων τῆς ἐπιτροπῆς, καθῆκον ἡγοῦμαι ὅπως ἀναπολήσω εἰς τὴν ὑμετέραν μνήμην καὶ λυπηρόν τι γεγονός, τὴν ἀπώλειαν, λέγω, τοῦ ἐμοῦ πολιοῦ φίλου καὶ τῆς ἀρχαιολογίας ὀτρηροῦ θεράποντος, τοῦ Dr A. Déthier. Ἅμα μαθοῦσα ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ τὸν θάνατον τηλικούτου ἀνδρὸς ἔσπευσεν ἵνα συνέλθῃ ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει καὶ ἐπιφορτίσῃ τὸν πρόεδρον αὐτῆς ὅπως προσφωνήσῃ τὸν μακαρίτην τὸ ὕστατον. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς, ὁ πρόεδρος συνοδεύσας μετὰ τῶν πλείστων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τὸν νεκρὸν τοῦ συναδέλφου αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἀπήγγειλεν ἐκ τοῦ προχείρου τάδε.

Permettez moi, messieurs, de verser quelques larmes sur cette tombe, au nom du comité archéologique de la société littéraire grecque de Constantinople, dont feu le Dr Déthier fesait partie depuis plusieurs années.

Présent à nos séances, il se distinguait par l'urbanité de ses manières, par une vaste et solide érudition, par une imagination heureuse qui jetait une vive lumière sur les points les plus obscurs de la science. Absent, il mettait généreusement à notre

disposition ses ouvrages, publiés ou inédits, sur la topographie de Constantinople, sur l'épigraphie, sur la numismatique ainsi que sur d'autres branches de l'archéologie.

La carte de Constantinople qu'il a dressée sur les lieux de ses propres mains est un fruit de longues et laborieuses recherches et renferme des indications de la plus grande valeur; c'est lui qui a fixé le premier la position des portes militaires qui s'ouvraient tout le long des murs terrestres, construits sous Théodose II. Le nom de cet empereur nous transporte jusqu'à la colline du séraskérat, où Théodose II avait érigé autrefois un monument, dont le Dr Déthier a eu le mérite de retrouver l'emplacement, d'en donner la forme et les dimensions, d'en compléter les vers du frontispice, guidé qu'il a été par un morceau de marbre blanc portant quatre lettres. D'ailleurs plus d'une question topographique est élucidée dans les précieux commentaires que feu notre honorable collègue a joints à son édition de Critoboulos, qu'il avait traduit, annoté et *imprimé* bien avant que Mr Muller n'en ait *publié* le texte.

Messieurs, nous ne saurions ici passer sous silence les regrets que les amis des lettres éprouvent en ne voyant pas encore *livrés à la publicité* les quatre volumes de cette édition de Critoboulos, historiographe de Mahomet II, bien qu'ils soient déjà *imprimés* en compagnie d'opuscules grecs, latins, italiens, polonais, turcs, arméniens et géorgiens, relatifs à la prise de Constantinople, que notre savant ami a recueillis avec une louable persévérance et commentés dans leurs langues respectives. Ajoutons-y le voeu de voir bientôt paraitre la description de Constantinople par Michel Aichmalote, dont le manuscrit avait été découvert et copié par le Dr Déthier dans la bibliothèque du sérail.

Mais cessons pour le moment les regrets et les voeux. Revenons aux faits qui sont plus éloquents et qui se pressent autour de nous.

Dans le domaine épigraphique, des investigations prolongées et fécondes ont été eintreprises, messieurs, par l'archéologue nfatigable, enseveli sous cette tombe. Citons de mémoire l'ouvrage capital sur l'épigraphie de Byzance, qu'il avait publié à Vienne en collaboration avec notre savant collègue feu le Dr A. Mordtmann: il contient toutes les inscriptions, antérieures à Constantin le grand, trouvées à Byzance ou relatives à cette belle et célèbre cité. On y remarque entr'autres une étude complète sur la colonne serpentine, dont la partie intacte attire encore aujourd'hui au milieu de la place de l'At-Méïdan les regards des touristes, tout en inspirant des méditations aux penseurs. D'ailleurs vous savez, messieurs, que le Dr Déthier n'a pas circonscrit ses études épigraphiques dans l'enceinte de Byzance, mais qu'il les a étendues aussi loin que les limites de ce vaste empire. Son mémoire sur l'inscription crétoise de Dréros a produit —Vous Vous en souvenez— une impression profonde sur la république des archéologues; et nous sommes à même de vous assurer que les trésors épigraphiques qu'il a amassés durant sa longue carrière pourraient fournir à eux seuls ample matière à des ouvrages de longue haleine.

C'est avec une égale ardeur qu'il cultivait la numismatique: ses monographies sur les monnaies d'Aurélien, sur le massacre des monétaires sous Gordien etc. seront hautement appréciées par les connaisseurs, dés qu'elles auront vu le jour. Les idées neuves qu'il a émises sur la numismatique parthe et romaine, les pièces uniques qu'il a découvertes et illustrées,—telle que la médaille du dernier des Constantins — sont autant de titres à la postérité.

Toutefois si la plupart des écrits de notre savant collègue restent encore inédits, si son projet grandiose de fonder une école archéologique à Constantinople ne s'est point réalisé, il y a une belle œuvre, à laquelle il a voué une sollicitude constante et qu'il a eu le bonheur de voir arriver à bonne fin: nous voulons parler de la fondation du musée impérial, de son organisation sérieuse et de son ouverture au public. Ceux parmi Vous, messieurs, qui ont encore présent à l'esprit l'état dans lequel les antiquités étaient autrefois entassées à sainte Irène et comparent cet état à l'ordre scientifique qu'elles occupent aujourd'hui au Tchinili kiosk, se plairont à reconnaitre avec nous

aussi bien les efforts couronnés d'un plein succès du directeur du musée que la libéralité éclairée du gouvernement impérial.

Arrêtons-nous, messieurs, sur le seuil du musée impérial; laissons aux biographes des hommes illustres de notre siècle le soin d'écrire en détail la vie si bien remplie du Dr Philippe Antoine Déthier; confions aux gens d'église la mission délicate de consoler une veuve inconsolable, des fils marchant à l'unisson de leur père dans la voie du devoir et de la droiture. Qu'il nous suffise de vous rappeler, messieurs, que la vie qui vient de s'éteindre était entièrement consacrée au culte de la science, à la recherche de la vérité. Aussi fesons-nous des vœux pour le repos de l'âme du défunt dans les bras du Seigneur, foyer de toute science, source de toute vérité.

Συγχωρήσατέ μοι, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, ἐάν, ὑπὸ βαθείας κατεχόμενος συγκινήσεως, ἀναγκάζωμαι ἵνα διακόψω ἐνταῦθα τὴν ἐτησίαν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔκθεσιν.

Ὁ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς πρόεδρος

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ὁ κ. *Πρόεδρος* λέγει περὶ τῆς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς αἰτουμένης πιστώσεως ὅτι ὁ Σύλλογος μεριμνήσει περὶ αὐτῆς.

Εἶτα ὁ κ. **Ἀθ. Μαλιάκας** ἀναγινώσκει, ἀντὶ τοῦ ταμίου κ. Νικ. Βαμβάκη, τὴν ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου ὡς ἑξῆς.

Κύριοι,

Ἐμφανιζόμενος ἐνώπιον ὑμῶν ὅπως ποιήσωμαι τὴν ἔκθεσιν τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, καὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν χρημάτων αὐτοῦ, δὲν ἔχω καὶ ἐγὼ τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν τῶν ἐκθεσάντων τὰς λοιπὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, οἵτινες ὁμολογουμένως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρουσιάζουσι περίσσευμα, οὕτως εἰπεῖν, πνευματικῶν ἐργασιῶν, ἐνῷ ἡμεῖς ἐλλείμματα, τοὐναντίον, εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Συλλόγου θέλομεν παρουσιάσει, χωρὶς βεβαίως ν' ἀποθαρρύνωμεν ἐν τούτῳ τὸν Σύλλογον, διότι ὅταν ἀτύχημά τι προέρχηται ἐκ δεδικαιολογημένων αἰτίων, ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος, καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι αἱρομένων τῶν αἰτίων, συναίρεται καὶ τὸ ἀτύχημα, τὴν δὲ δυσχέρειαν τῶν οἰκονομικῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρήγαγεν, ὡς γνωστόν, ἡ γενικὴ οἰκονομικὴ δυσχέρεια τῆς πρωτευούσης, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι τὸ σκότος τοῦτο θέλει παρέλθει ταχέως, καὶ θὰ ἐμφανισθῇ πάλιν ἀνθηρότης εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ταῦτα προοιμιασάμενοι, ἐρχόμεθα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀναγινώσκοντες τὴν ἐν γένει κατάστασιν τοῦ ταμείου.

Κίνησις ταμείου

Τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1880—81.

Εἰσέπραξιν			Ἐξεπένησιν		
Ἀπὸ ὑπόλ. ταμ. παρελθ. συλλογικοῦ ἔτους.	Α.Τ.	482.78.50	Εἰς μισθοδοσίας . .	Α.Τ.	291.50
» τακτικὰς συνδρομάς.	»	162.—	» διάφορα ἔξοδα. . .	»	18.33
» καθυστερούσας » .	»	26.—	» ἐκτάκτους ἐξαπάνας .	»	44.52
» τοκομέρ. πιστωτικῶν	»	28.47	» ἀρχαιολογ. δελτίον .	»	31.20
» δικαίωμα διπλωμάτ.	»	29.—	» Περιοδικόν. . . .	»	117.93
» κληροδότ. Β. Σουλήνη	»	30.—	» διαγωνίσματα. . .	»	101.74
» Δ. Ταμβάκον διὰ χάρτην Περιοδικοῦ .	»	9.—	» φωτισ. καὶ θέρμανσιν	»	11.13
» Γ. Ν Πασπάτην .	»	4.40	» πυρασφάλιστρα . .	»	24.06
» Στεφ. Π. Σκυλίτζη.	»	11.—		Α.Τ.	640.41
» οἰκογ. Κ. Ἀλεξιάδου.	»	30.—	Μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	»	309.97.50
» Ἀλέξ. Βουτσινᾶν. .	»	15.—			950.38.50
» Χρ. Ζωγράφου ὑπὲρ διαγωνίσματος. .	»	100.—		Α.Τ.	950.38.50
» Κ. Καραπάνου ὁμ.	»	21.93			
» πωλήσεις βιβλίων. .	»	80 950.38.50			
	Α.Τ.	950.38.50			

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 30 Ἀπριλίου 1881

Ὁ ταμίας Ν. ΒΑΜΒΑΚΗΣ.

Ἐξαγόμενον

Τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1880—81.

Εἰσπράξεις.			Δαπάναι.		
Συνδρομαὶ τακτικαί . .	Λ.Τ. 162.—		Μισθοδοσίαι.	Λ.Τ. 291.50	
» καθυστεροῦσαι .	» 26.—		Διάφορα ἔξοδα	» 18.33	
Δικαιώματα διπλωμάτων .	» 29.—		Ἔκτακτοι δαπάναι. . .	» 44.52	
Τοκομέρισμα πιστωτικῶν .	» 28.47		Ἀρχαιολογικὸν δελτίον .	» 31.20	
Δ. Ταμβάκον διὰ χάρτην Περιοδικοῦ	» 9.—		Περιοδικὸν	» 117.93	
Γ. Ν. Πασπάτην . . .	» 4.40		Φωτισμὸς καὶ θέρμανσις .	» 11.13	
Στεφ. Π. Σκυλίτζη. . .	» 11.—		Πυρασφαλιστρα . . .	» 24.06	538.67
Οἰκογένεια Κ. Ἀλεξιάδου .	» 30.—				
Ἀλέξ. Βουτσινᾶν . . .	» 15.—				
Πωλήσεις βιβλίων . . .	» 80				
	Λ.Τ. 315.67				
Ἔλλειμ. παρούσης διαχειρ.	» 223.—	538.67			
	Λ. Τ. 538.67			Λ.Τ. 538.67	

Ἐν Κωνστ/πόλει, τῇ 30 Ἀπριλίου 1881.

Ὁ ταμίας Ν. ΒΑΜΒΑΚΗΣ.

Τοιαύτη εἶναι, κύριοι, ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, εὐχόμεθα δὲ ὅπως ἡ προηγουμένως ἐκφρασθεῖσα πεποίθησις ἡμῶν, περὶ μελλούσης οἰκονομικῆς ἀνθηρότητος αὐτοῦ, σὺν Θεῷ πραγματοποιηθῇ.

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 7/19 Μαΐου 1881.

Ὁ ταμίας
(Ὑπογ.) **Ν. ΒΑΜΒΑΚΗΣ.**

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ ταμίου ὁ κ. *Πρόεδρος* προτείνει καὶ ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται ὅπως ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Θ. Κοσοῦδη καὶ Μ. Βιλλογιάννη ἐξελέγξῃ τὰ τοῦ ταμείου.

Κατόπιν λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΧΛΔ'.

(Ἔκτακτος).

Τῇ 10 Μαΐου 1881.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Πρ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ.**

Ἐπέτειος ἑορτή.

Ἡ μεγάλη τοῦ Συλλόγου αἴθουσα ἦν πλήρης φιλομούσων ἐξ ἑκατέρων τῶν φύλων, ἐν οἷς διεκρίνοντο ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀνδ. Κουντουριώτης, ὁ γενικὸς πρόξενος κ. Ἀλ. Μαθιουδάκης, ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος Φιλαδελφείας κ. Γεράσιμος, ἀντιπρόσωπος ἐνταῦθα τοῦ Ἱεροσολυμητικοῦ θρόνου, καὶ πλεῖστοι τῶν ἔν τε τοῖς γράμμασι, ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῷ ἐμπορίῳ διαπρεπῆ κατεχόντων θέσιν.

Τῇ 2 ὥρᾳ, κηρυχθείσης τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑορτῆς, ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. **Πρ. Βασιάδης** ἀναγινώσκει τήνδε τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου.

Α'.

Σεβαστὴ καὶ φιλόμουσος ὁμήγυρις,

Εἰκοστὸν τοῦτο ἔτος, ἐξ οὗ ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἵδρυται· ὡς δὲ ἄλλα τινὰ τῶν εἰκοσιν ἐτῶν, οὕτω καὶ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος οὐκ ἦν φαιδρὸν οὐδὲ χαρᾶς πρόξενον, ἀλλὰ λύπης καὶ πικρῶν δοκιμασιῶν. Πόθεν αὗται; αἱ πλεῖσται οὐκ ἐκ τῶν τυχαίων περιστάσεων, καὶ τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν προῆλθον, ἀλλ' ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ἐξ οἰκείων ἐλλείψεων, ἃς συνήθως οἱ ξένοι ὀνειδίζουσιν ἡμῖν· τοιοῦται δὲ μάλιστα τὸ ἀψίκορον καὶ τὸ ἄγαν φιλότιμον εἰς κακὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξοκέλλον φιλοδοξίαν.. Διὸ τοῦ λόγου ἀρχόμενος τὴν ὑμετέραν ἐπικαλοῦμαι εὐμένειαν, ὅπως μετὰ παῤῥησίας εἴπω πικράς τινας ἀληθείας, διότι συνήθως οἱ κατὰ τὰς ἐπετείους ἑορτὰς τῶν Συλλόγων τὰς λογοδοσίας τῶν πεπραγμένων ποιούμενοι μιμοῦνται τὸν ἐπιτήδειον ἐκεῖνον ζωγράφον, ὃς ἀποκρύπτων τὴν ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ ἀσχημίαν τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου, ἐζωγράφει αὐτὸν ἐκ τοῦ πλαγίου, δεικνύων οὕτω μόνον τὴν καλὴν ὄψιν· ἀλλ' ἐμοὶ ἐπιτρέψατε ἵνα μὴ τὸν τρόπον τοῦτον μεταχειρίσωμαι, διότι ῥρονῶ, ὅτι πᾶσαι αἱ ὄψεις τῆς ἀληθείας διδακτικαί εἰσι καὶ ὠφέλιμοι.

Χθὲς ἔτι καὶ πρώην ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος μέγας ἦν καὶ πολὺς καὶ δημοφιλὴς καὶ τῆς εὐνοίας πάντων ἀπολαύων καὶ παρὰ πάντων ἐπαίνων καὶ εὐλογιῶν ἀξιούμενος· ἀλλ' ὁ Σύλλογος εἰς μέγα καὶ ἀσυγχώρητον ὑπέπεσεν ἁμάρτημα, ἔζησεν εἴκοσιν ἔτη, τοῦτο ἦν πολύ· τὸ ἀψίκορον μεταβολῶν δεόμενον καὶ νέων πραγμάτων, τὰ ἔτη ὡς αἰῶνας ὑπολογίζεται· μεταβολῶν ἄρα ἦν χρεία καὶ νέου τινὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει καθιδρύματος τὸν αὐτὸν μὲν προτιθεμένου σκοπὸν ἄλλο δὲ φέροντος ὄνομα· διότι, καὶ τὸ ὄνομα *Σύλλογος* ἀπηρχαίωται καὶ *ἐσκωρίασε*. Διὰ τοῦτο ἔν τισιν ἐπαρχίαις φιλοτιμοῦνται μιμεῖσθαι τοὺς ἐν τῇ πρωτευούσῃ φίλους τῶν νεοφωτίστων ἀδελφοτήτων, ἐναβρυνόμενοι μὲν ὅτι τὰς τῶν συλλόγων παραλύουσιν ἐνεργείας, ἐπιλανθανόμενοι δὲ ὅτι διχοτομοῦσι τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἐργασίας καὶ προκαλοῦσιν οὐλομένας ἔριδας καὶ διχοστασίας· παράδειγμα ἔστω ἡ ἐν Ραιδεστῷ ἀδελφότης, ἥτις ἦν ὅλως περιττή, συλλόγου ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ὑπάρχοντος καὶ καλῶς ἐνεργοῦντος.

Πρώτους δὲ τὸ ἀψίκορον κατέλαβε τοὺς ἐπὶ φιλογενείᾳ καὶ φιλομουσίᾳ διακρινομένους, οἵτινες πρό τινων μὲν ἐτῶν προθύμως ἀνήγγελλον τῷ Συλλόγῳ ὅτι κατ' ἔτος αὐτῷ χορηγοῦσιν ἀνὰ διακοσίας λίρας, ὅπως αὐτὰς τοῖς ἀπόροις τῶν ἐπαρχιῶν σχολείοις διανέμῃ, καθὰ ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ ὁρίζει κανονισμῷ· ὁ δὲ Σύλλογος ἄσμενος ἀποδεχόμενος τὴν ἐτησίαν ταύτην τῶν φιλομούσων ἀνδρῶν προσφοράν, εὐεργέτας τῶν ἀπόρων σχολείων συμφώνως τῷ νέῳ αὐτοῦ κανονισμῷ ἀνέγραφεν αὐτούς, καὶ τὸν πίνακα τουτονὶ μνημεῖον ἀίδιον τῆς εὐεργεσίας αὐτῶν ἀνηρτᾶτο. Τὸ περὶ εὐεργετῶν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ ἔχει οὕτως. «Εὐεργέται τοῦ Συλλόγου ἢ τῶν γραμμάτων ἢ τῶν ἀπόρων σχολείων, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς προσφορᾶς, ἀναγράφονται καὶ ἀνακηρύσσονται ὅσοι ἢ πρὸς προαγωγὴν τοῦ Συλλόγου, ἢ πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἢ καὶ ἄλλων διδακτικῶν καὶ ὠφελίμων βιβλίων, ἢ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, προσφέρουσι κατ' ἔτος ἑκατὸν ὀθωμανικὰς λίρας καὶ ἐπέκεινα, ἢ ἑφάπαξ ὡς κεφάλαιον χιλίας καὶ πλέον».

Τὰ δὲ πράγματα ἔτη τινὰ καλῶς ἔβαινον· οἱ φιλόμουσοι ἄνδρες ἐχορήγουν κατ' ἔτος τακτικῶς τὰ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων ὑπεσχημένα χρήματα, ὁ δὲ Σύλλογος καθήκον ἐκπληρῶν, ἐξ ὀνόματος τῶν ἀπόρων σχολείων, τὸν δίκαιον αὐτοῖς ἀπένεμεν ἔπαινον κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν· ἀλλὰ τὸ ἐπάρατον ἀψίκορον, ὁ βάσκανος οὗτος δαίμων, ἀπὸ πέντε ἐτῶν τὴν καλὴν ἁρμονίαν τῆς παιδείας καὶ τοῦ πλούτου ἐτάραξεν· αἴρνης καὶ ἄνευ αἰτίας, ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσι προφασιζόμενοι, διότι ἔκτοτε τὰ πλούτη αὐτῶν εὐτυχῶς ἐδιπλασιάσθησαν καὶ ἐτριπλασιάσθησαν, αἴρνης, λέγω, καὶ ἄνευ ἄλλης αἰτίας ἢ τῆς ἀψικορίας οἱ χορηγοῦντες τὰς ἐτησίους ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων προσφοράς, ἔπαυσαν προσφέροντες αὐτάς, καὶ οὐ μόνον τὸν Σύλλογον ἀπεστέρησαν τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ ἀπονέμειν αὐτοῖς κατ' ἔτος τὸν δίκαιον ἔπαινον, ἀλλὰ καὶ τὸ σκληρὸν καθῆκον ἐπέβαλον αὐτῷ λέγειν αὐτοῖς δημοσίᾳ κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν, «ἄνδρες φιλόμουσοι, μέμνησθε, ὅτι καὶ ὑμεῖς καταληφθέντες ὑπὸ τῆς κοινῆς νόσου, τοῦ ἀψικόρου, ἐπελάθεσθε τῶν λόγων καὶ τῶν ὑποσχέσεων ὑμῶν, μέμνησθε ὅτι ὀφείλετε τοῖς ἀπόροις σχολείοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀνὰ χιλίας λίρας».

Τί ἄλλο ἔδει ποιῆσαι τὸν Σύλλογον; Εἰπατέ μοι. Ἔδει ἀπὸ τοῦ πίνακος τούτου ἀπαλεῖψαι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς ἀθετησάντων τὰς ἑαυτῶν ὑποσχέσεις; Οὐχί. Τοῦτο οὐδεὶς ἡμῶν ἐπιθυμεῖ οὐδὲ συμβουλεύει τῷ Συλλόγῳ· ἀλλ' οὐδ' ὁ Σύλλογος πράξει ποτὲ τοιοῦτόν τι· ὃ γέγραπται γέγραπται· ὁ Σύλλογος ἀναγράψας ἐπὶ πίνακι τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ φιλομουσίᾳ διαπρεψάντων τούτων ἀνδρῶν ὡς εὐεργετῶν ἀνηρτήσατο αὐτὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων, ὅπως ἡ μνήμη αὐτῶν ἀθάνατος μένῃ καὶ εὐλογῆται ἐν γενεαῖς γενεῶν. Οἱ βαπτισθέντες λοιπὸν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ Συλλόγου *εὐεργέται τῶν ἀπόρων σχολείων*, ἐπὶ ἔσονται ἀναγεγραμμένοι ὡς τοιοῦτοι· ἂν δὲ νῦν μὴ χορηγῶσι τὰ ὑπεσχημένα, ὁ Σύλλογος ἐγγράφει κατ' ἔτος αὐτοὺς ὀφειλέτας τοῖς ἀπόροις σχολείοις, εὐχόμενος ἵνα καὶ τὴν ἀψικορίαν αὐτῶν κύριος καταλάβῃ (τὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις πολλάκις θεραπεύονται) καὶ ἐπανέλθῃ ἡ προτέρα φιλία πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ ἡ εὔνοια αὐτῶν καὶ γενναιοδωρία πρὸς τὰ ἄπορα σχολεῖα· διότι ἐκ τῆς ἀψικορίας αὐτῶν μεγάλη ἐπῆλθε βλάβη. Τὸ παράδειγμα ἂν τε καλὸν ἂν τε κακὸν τυγχάνῃ ὄν, μεταδοτικόν ἐστι καί, ὡς ἡ συνήθεια λέγει, κολλητικόν. Τούτους ἐμιμήσαντο καὶ ἄλλοι, παύσαντες προσφέρειν ὅσα ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων προσέφερον, καὶ οὕτως εἰς κλάδος, οὐχ ὁ ἐλάχιστος, τοῦ εὐκάρπου συλλογικοῦ δένδρου, ὁ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων, ἐμαράνθη πρὸς ὥραν.

Εἰς δὲ τὸν μαρασμὸν αὐτοῦ οὐ μικρὰν ροπὴν ἔσχε καὶ ἑτέρα τῶν ἡμετέρων ἐλλείψεων, τὸ ἄγαν *φιλότιμον*. Ἐξ οὗ ὁ Σύλλογος ἱδρυται, ἀνεφάνησαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἄνδρες ζήλου θερμοῦ καὶ φιλογενείας καὶ φιλομουσίας μεστοὶ καὶ φιλότιμοι λίαν, ἀσχάλλοντες ἐπὶ τούτῳ μάλιστα, ὅτι οὔτε τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου οὔτε ἄλλου τινὸς ἐγένοντο ἱδρυταί. Τούτου ἕνεκα, καίτοι ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καὶ οἱ ἄλλοι οὐδὲν ἔσχον ἀποκλειστικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ τὴν κοινὴν συνεργασίαν τῶν ὀπαδῶν τοῦ λογίου καὶ τοῦ ἐμπολαίου Ἑρμοῦ, καὶ καθόλου τὴν σύμπραξιν πάντων, θεμελιώδη αὐτῶν ἀνεκήρυξαν ἀρχήν, οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος φιλότιμοι, πρωταγωνιστεῖν ὀρεγόμενοι, οὔτε αὐτοὶ οὐδενὶ τρόπῳ ἤθελον συμμετέχειν τῶν ἔργων τῶν συλλόγων, νομίζοντες ὅτι τὰ δευτερεῖα ἀεὶ ἕξουσιν, ὅ,τι καὶ ἂν πράξωσιν, ἅτε τὴν πρώτην θέσιν προκαταλαβόντων τῶν συλλογιτῶν (οὕτως ἐκάλουν τοὺς ἐν τοῖς συλλόγοις ἐργαζομένους), οὔτε τοὺς χορηγοῦντας τοῖς συλλόγοις χρήματα εἶων χορηγεῖν, λέγοντες αὐτοῖς ὅτι· «ὑμεῖς μὲν εἰσφέρετε χρήματα, τὰς δὲ τιμὰς καὶ τὴν δόξαν λαμβάνουσιν οἱ συλλογῖται», τοὺς δὲ συλλόγους ἐκάκιζον ὡς παρακμάσαντας, ὡς νεκρὰ σωματεῖα, ὡς οὐδὲν πράξαντας· τινὲς δὲ ἐμέμφοντο τοῖς συλλόγοις καὶ διότι οὐ κατώρθωσαν ἀναστεῖλαι τὴν τῶν ῥωσσικῶν στρατιῶν ἐπὶ τὴν Θρᾴκην ἐπιδρομήν, οὐδὲ κωλῦσαι τὴν συνθήκην τοῦ ἁγίου Στεφάνου! Λέγοντες δὲ ὅτι αὐτοὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἔχουσι σχέδια πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους, ἀπέδειξαν ἔργῳ, ὅτι τὸ κάλλιστον ἐξ ὧν ἔπραξάν ἐστιν ὅτι τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἔλαβον τοὺς συλλόγους οὓς ἐκάκιζον, τούτους μιμούμενοι καὶ τὰς ἐγκυκλίους αὐτῶν ἀντιγράφοντες.

Τοιοῦτον τὸ πάθος τῶν ἄγαν φιλοτίμων· τὰ δὲ ὀλέθρια αὐτοῦ ἀποτελίσματα οὐ διέλαθον τὴν προσοχὴν τοῦ Πλουτάρχου λέγοντος· «φιλότιμαι φύσεις ἄλλως μὲν οὐ κακαί εἰσι, τὸ δὲ φθονεῖν τοῖς ὁμοίοις διὰ δόξαν οὐ μικρὸν ἐμπόδιον τῶν καλῶν πράξεων ἔχουσι· ποιοῦνται γὰρ ἀνταγωνιστὰς τῆς ἀρετῆς, οἷς πάρεστι χρῆσθαι συνεργοῖς».

Τοσοῦτον δὲ πέρυσι καὶ προπέρυσι τὸ πάθος τῶν φιλοτίμων ἐτάραττε τὰ πνεύματά τινων τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὥστε πρὸς καιρὸν ἔθυσαν αὐτῷ καὶ αὐτοί, οἵτινες, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, συνήθως ἐξ ὑψηλοτέρας περιωπῆς κρίνουσι τὰ πράγματα, καί, ὡς πρόσκοποι, τὴν κοινὴν ποδηγετοῦσι γνώμην, λίθους κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν συλλογιτῶν ἐκσφενδονίσαντες· ἀλλ' οὗτοι ὀλίγῳ ὕστερον συνιδόντες, ὅτι οἱ ἐκ φιλοτιμίας ἀνταγωνισμοὶ καὶ ἡ κατὰ τῶν συλλόγων καταφορὰ ὀλέθρια ἔχουσιν ἀποτελέσματα, διχοστασίας μέλλοντες προκαλεῖν καὶ ἀντενεργείας, οὐκ ἐδίστασαν ὑπὲρ τῶν συλλόγων ὑπερμαχῆσαι· ἀλλὰ τί ἂν εἴπωμεν περὶ τῶν ἀξιωθέντων μὲν τῶν ὑπάτων τιμῶν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, οὐκ ἀπαξιωσάντων δὲ αὐτομολῆσαι πρὸς τὴν ἀνταγωνιζομένην τοῖς συλλόγοις μερίδα; καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πέρυσι τοῦ Συλλόγου προεδρεύων ὑποκύψας τῇ φορᾷ τῶν πραγμάτων, *ἥτις δικαιοῖ τὸ βαιότατον ὀπερτάτᾳ χερί*, τὴν μὲν πρωΐαν συνεργάζετο μετὰ τῶν ἀνταγωνιζομένων τοῖς συλλόγοις, τὴν δὲ ἑσπέραν μετὰ τῶν προεδρείων τῶν συλλόγων, παίζων ἐν οὐ παικτοῖς τὸ δίπορτον τοῦ λεγομένου τριοδίου.

Ταῦτα δὲ λέγω οὐχ ὅπως μήπω ἐπουλωθείσας πληγὰς ἀναξέσω, οὐδ' ὅπως συνδαυλίσω τὰ πάθη, ἀλλ' ὅπως ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ ἐπικινδυνότατος τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν οὐκ ἐνδρεύει ἔξωθεν, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἐμφωλεύει καὶ ταύτην ἔχει ὁρμητήριον. Τοῦτον φυλαξώμεθα, τοῦτον ἐκδιώξωμεν, ἂν θέλωμεν σταθερόν τι καὶ ἀσφαλὲς οἰκοδομῆσαι· ἄλλως, ἂν κατὰ μὲν τῶν ξένων ἐχθρῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ δυσανασχετῶμεν καὶ κραυγάζωμεν, ὅτι τὰ ἡμέτερα συνταράσσουσι, τὸν δ' ἔσω ἐχθρὸν μηδ' ὑπ' ὄψει λαμβάνωμεν, ἐπὶ ψάμμου οἰκοδομοῦμεν, οὐδὲ κατορθώσομέν τι, οὐδ' ἂν ἡ ψάμμος χρυσῖτις τυγχάνῃ οὖσα. *Ἡ ἔνωσις ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν.*

Ὁ δὲ Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὡς εἴπομεν, πρὸς οὐδένα τὴν ἑαυτοῦ σύμπραξιν ἀπηρνήσατο, ἥττων γινόμενος φθόνου καὶ ἀντιζηλιῶν, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀδελφικὴν ἔτεινε χεῖρα προσκαλῶν ἵνα πάντες ἐν ἑνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ὑπὲρ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου ἀγωνίζωνται σκοποῦ, τῆς ἐνισχύσεως τῆς παιδείας καὶ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος.

Τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων εὕρομεν πέρυσιν ἐγκαταλελειμμένην ἡμῖν ὡς κληρονομίαν, ὅτε τὴν προεδρείαν ἀνελάβομεν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνομίσαμεν, ὅτι ἦν δυνατὸν τῷ σκάφει τοῦ Συλλόγου πλεῦσαι πλησίστιον, μηδὲν ὑποστέλλοντι τῶν ἱστίων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐ πολὺς παρῆλθε χρόνος, καὶ κατενοήσαμεν, ὅτι τὸ μὲν ἕνεκα τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, τὸ δὲ ἕνεκα τῶν λύγων, οὓς ἀνωτέρω ἐξεθέμεθα, ὠφείλομεν πρᾶξαι, ὅ,τι ὁ κυβερνήτης πράττει, ὅταν τὸ μὲν πλοῖον πλέῃ ἔτι πλησίστιον, μακρόθεν

ὅμως βλέπῃ τρικυμίαν ἐπερχομένην, οὐ διστάζων εὐθὺς τὰ ἱστία ὑποστεῖλαι, εἰς ἓν μόνον προσέχων τὸν νοῦν, ἀποφυγεῖν τὸν κίνδυνον. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπράξαμεν· εἰ δὲ καλῶς πέπρακται, ὁ ἑξῆς λόγος δηλώσει ἀφηγούμενος τὰ πεπραγμένα τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ ἤδη λῆξαν συλλογικὸν ἔτος.

Β'.

Μέλη τοῦ Συλλόγου.

Νέα μέλη τοῦ Συλλόγου τακτικὰ μὲν ἐξελέχθησαν 32, ἐπίτιμα δὲ 12, ἐν οἷς οἱ ἐνταῦθα πρέσβεις τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας, ὁ κόμης von Haztfeldt καὶ ὁ κ. Ch. Tissot, καὶ οἱ καλὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου ποιούμενοι Στ. Ζαφειρόπουλος ἐν Μασσαλίᾳ, Ι. Βιττώρης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ οἱ ἀδελφοὶ Βουτσινᾶ, Ἀλέξανδρος καὶ Ἰωάννης, γενικὸς ἐν Ὀδησσῷ τῆς Ἑλλάδος πρόξενος· ἀπωλέσαμεν δὲ δύο σπουδαίους ἑταίρους, τὸν διδάκτορα Φίλιππον Dèthier διευθυντὴν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου, γνωστὸν δὲ διὰ τὰς βυζαντινὰς αὐτοῦ μελέτας, καὶ τὸν χρηστὸν καὶ φιλόπονον Θεοχάρην Τάγην, προώρως ὑπὸ τοῦ σκληροῦ θανάτου ἁρπασθέντα ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Συλλόγου. Ὁ μακαρίτης, καίπερ πολυάσχολος, οὐδαμῶς ὠλιγώρει τῶν ἀνατιθεμένων αὐτῷ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔργων· ὁ δὲ διδάκτωρ Dèthier καὶ ἀναγνώσματα ἐποίησεν οὐκ ὀλίγα, ἐν οἷς πολλάκις τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ἐξέπληττε διὰ τὰς τολμηρὰς αὐτοῦ εἰκασίας καὶ συμπεράσματα, καὶ μέλος ἦν φιλόπονον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τούτων ἕνεκεν ὁ Σύλλογος τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ ἐκφράζει λύπην ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτῶν, τὴν δὲ μνήμην αὐτῶν οὐ παύσεται τιμῶν ὡς ἑταίρων ἀγαθῶν, διότι τοιοῦτον τὸ γέρας τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν· ὁ δὲ πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχης καὶ λόγον ἐπικήδειον γαλλιστὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἐξεφώνησεν ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς, ἐξυμνήσας τὰς ἀρχαιολογικὰς γνώσεις καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ μακαρίτου Dèthier· ὁ λόγος τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου δημοσιευθήσεται ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Πρὸς δὲ ὁ Σύλλογος καὶ ἀντεπιστέλλον αὐτοῦ μέλος ἀπώλεσε τὸν ἐν Σέρραις ἰατρὸν Θεοδωρίδην, ὃς ἀκμάτως ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐμόχθησεν ἐν Μακεδονίᾳ, ἱδρύσας τὸν ἐν Σέρραις Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον καὶ πολλὰ ἔτη αὐτοῦ προεδρεύσας.

Γ'.

Συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου.

Συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου τακτικαὶ μὲν ἐγένοντο 30, ἔκτακτοι δὲ 4, μία μὲν κατὰ τὰς παύσεις τοῦ θέρους πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν πολλῶν ἐπιστολῶν, ἃς ὁ Σύλλογος ἐκομίσατο, τρεῖς δὲ τελευταῖον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἑνδεκάτου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ ὁριζομένων ἐκθέσεων καὶ πρὸς ἐκλογὴν τῶν κοσμητόρων τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους. Ἐν δὲ ταῖς τακτικαῖς συνεδριάσεσιν ἀνεγνώσθησαν αἱ ἑξῆς πραγματεῖαι, 1) περὶ τῶν Ὁμηρικῶν λέξεων τῶν σωζομένων ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ὑπὸ Κ. Κοντοπούλου· 2) περὶ τῆς στήλης τοῦ ἡνιόχου Πορφυρίου τῆς περισωθείσης ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ὑπὸ τοῦ διδάκτορος τῆς ἰατρικῆς κ. Α. Mordtmann· 3) περὶ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης ὡς συμμάχων ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Δ. Σταματιάδου· 4) περὶ τοῦ φωτοφώνου τοῦ Bell ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου κ. Σ. Μαυρογένους· 5) περὶ τῶν ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους ὑπὸ Μ. Παρανίκα διευθυντοῦ τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Αἱ δὲ ἄλλαι ἦσαν ἐκπαιδευτικαί, ἤτοι 6) περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις διεθνοῦς παιδαγωγικοῦ συνεδρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ συζητηθέντων ζητημάτων τῆς πρώτης καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως· 7) περὶ τῆς πρώτης ἢ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν δεκάτην ἕκτην ἑκατονταετηρίδα· 8) περὶ Βάκωνος καὶ περὶ ἐπαγωγικῆς καὶ ἐποπτικῆς μεθόδου· 9) περὶ Κομενίου καὶ τῶν παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων· 10) περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν δεκάτην ἑβδόμην ἑκατονταετηρίδα· 11) περὶ Λωκκίου καὶ τῆς παιδαγωγικῆς αὐτοῦ συγγραφῆς, *Σκέψεις περὶ ἀγωγῆς*· 12) περὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος τῶν Ἰησουϊτῶν· 13) περὶ Φραγκίου καὶ τῶν ἐν Ἅλλῃ ἐκπαιδευτικῶν αὐτοῦ καθιδρυμάτων· 14) περὶ Ρουσσὼ καὶ τῶν ἐν τῷ Αἰμιλίῳ παιδαγωγικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν· 15) περὶ Βασεδοβίου καὶ τοῦ φιλανθρωπικοῦ αὐτοῦ καθιδρύματος· 16) περὶ Ῥοχοβίου καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτοῦ εὐεργετημάτων πρὸς τοὺς χωρικούς· 17) περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν δεκάτην ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα· 18) περὶ Πεσταλότζη καὶ τῶν παιδαγωγικῶν αὐτοῦ μεταρρυθμίσεων καὶ τῆς μεταφυτεύσεως αὐτῶν ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ παίδων αὐτοῦ, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ Διστερβέγος· 19) περὶ τῶν παιδικῶν κήπων Φροι-

βίλου· 20) περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν ιθ' ἑκατονταετηρίδα καὶ περὶ τῆς νῦν καταστάσεως αὐτῆς. Ἀνεγνώσθησαν πρὸς τούτοις· 1) τὸ περὶ συντάξεως Νεοελληνικῆς Χρηστομαθείας πρόγραμμα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος· 2) ἔκθεσις περὶ συντάξεως νέου Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων· 3) τὸ περὶ συντάξεως νέου Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως πρόγραμμα τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος. Ἡ ἔκθεσις καὶ τὰ προγράμματά εἰσιν ἔργον τῆς συντόνου μελέτης καὶ τῶν μόχθων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο τὸ ἔτος ὁ Σύλλογος τοσοῦτον περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἠσχολήθη; Εἰς ταῦτα ὁρμεμφύτως, οὕτως εἰπεῖν, ἤχθη ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ἐπειδὴ τὸ ἀψίκορον καὶ τὸ ἄγαν φιλότιμόν τινων παρεκώλυσαν πρὸς ὥραν τὰς ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων ἐνεργείας αὐτοῦ, δι' ὧν στενῶς μετὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀδελφῶν συλλόγων συνεδέετο, ὤφειλε καταδείξαι, ὅτι ἐν χερσὶν ἔχει ἄλλα μέσα τελεσιουργότερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα ἢ τὰ κερμάτια ἃ κατ' ἔτος διένεμε. Τὰ χρήματα βεβαίως ἀναγκαῖά εἰσι, διότι ἄνευ τούτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων· ἀλλὰ μόνον πάλιν τὰ χρήματα οὐδὲν ἢ μικρὸν ὠφελοῦσιν, ἂν ἡ μὲν πρώτη καὶ μέση ἐκπαίδευσις χωλαίνωσιν, αἱ δὲ σχολαὶ κακῶς ὥσι διωργανωμέναι, αἱ δὲ διδακτικαὶ μέθοδοι ἐλλιπεῖς, οἱ δὲ διδάσκαλοι ἄμοιροι παιδαγωγικῶν γνώσεων καὶ κακῶς κατηρτισμένοι. Διὰ τοῦτο τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα ἐμελέτησεν ὁ Σύλλογος ὅπως ὑποδείξῃ τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τίνων μὲν μεταρρυθμίσεων χρῄζει ἡ πρώτη καὶ μέση ἐκπαίδευσις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τίνων δὲ ἡ διοργάνωσις τῶν σχολείων, τίνων δὲ αἱ διδακτικαὶ μέθοδοι, καὶ τίνων παιδαγωγικῶν γνώσεων οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουσιν εἶναι κάτοχοι ὅπως ἄξιοι κατασταθῶσι τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν. Ταῦτα δὲ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα βλέπει ὁ Σύλλογος καταστάντα νῦν τὸ κυριώτατον μέλημα τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, διότι πάντες τὴν μεγάλην ἀλήθειαν κατενόησαν τοῦ Βακωνείου ἀξιώματος, *ἡ ἐπιστήμη ἐστὶ δύναμις*, ὅτι ὁ ἔχων λαὸς πλείους γνώσεις, ὁ μᾶλλον πεπαιδευμένος καὶ περιωτισμένος, οὗτος κέκτηται καὶ πλείονας ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις. Τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦ Βάκωνος ἔχει ὀρθῶς λεγόμενον οὐ μόνον περὶ τῶν μεγάλων ἐθνῶν ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μικρῶν· τούτου παράδειγμα πρόκειται ἡμῖν τὸ βελγικὸν ἔθνος, ὃ μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμελείας καλλιεργῆσαν τὸ ἀξίωμα τοῦ Βάκωνος, οὐ μικρὰς ἐκτήσατο ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις. Διὸ πανηγυρίζον πέρυσι κατὰ Αὔγουστον τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς αὐτονομίας καὶ ἐλευθερίας αὐτοῦ, καθήκον ἐνόμισεν, ἵνα σὺν ταῖς ἄλλαις ἑορταῖς τελέσῃ καὶ ἑορτὴν τῆς ἐπιστήμης, συγκαλοῦν ἐν Βρυξέλλαις διεθνὲς παιδαγωγικὸν συνέδριον, ὅπως οἱ λόγιοι αὐτοῦ τοῖς ἀπεσταλμένοις τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν συλλόγων ἐπιδείξωνται τά τε ἄλλα ἐκπαιδευτήρια καὶ τὸ πρότυπον σχολεῖον τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως, συζητήσωσι δὲ μετ' αὐτῶν καί τινα τῶν σπουδαιοτάτων ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἑξῆς εἰς τὴν πρώτην ἐκπαίδευσιν ἀναφερόμενα.

1.) Τίς ὁ σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπει ὁ νομοθέτης παρασκευάζων τὸ πρόγραμμα τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως; Ὁ σκοπὸς ἐστὶν ἡ κτῆσις ὡρισμένων γνώσεων ἢ ἡ ὁλοσχερὴς καλλιέργεια τῶν φυσικῶν νοερῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων;

2.) Πῶς διοργανωτέον τὰ σχολικὰ μουσεῖα;

3.) Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν κοράσιων ἀπαιτεῖ ἀγωγὴν εἰδικὴν καὶ εἰδικὸν πρόγραμμα;

4.) Ποῖόν ἐστι τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῶν διδασκαλείων;

5.) Ἡ πεῖρα ἀπεκάλυψε σκοπέλους, οὓς ἀποφυγεῖν ἀνάγκη, ἐν τῇ χρήσει τῶν ἐποπτικῶν μεθόδων;—αἱ ἐποπτικαὶ μέθοδοι εἰσίν, ὡς γνωστόν, ἡ κρηπὶς πάσης διδασκαλίας ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ, οἵα νῦν συγκεκρότηται ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ.

6.) Τίς ἡ σπουδαιότης τῆς γεωμετρίας καὶ τῆς ἰχνογραφίας ἐν τῇ πρώτῃ ἐκπαιδεύσει;

7.) Τίνες αἱ ἀτκήσεις, αἱ εἰς χρῆσιν τιθέμεναι ἐν τῇ πρώτῃ Σχολῇ; Ἱκαναί εἰσιν ἀναπτύξαι τὴν αὐτενέργειαν, τὸ αὐτόβουλον, τὴν κρίσιν καὶ τὸν λογισμὸν τῶν μαθητῶν;

8.) Ἐν τίνι μέτρῳ ἡ πρωτη ἐκπαίδευσις ὀφείλει τὰς γραμματικὰς περιλαμβάνειν θεωρίας;

9.) Ἐν τίνι μέτρῳ καὶ διὰ τίνων μεθόδων διδακτέον τὴν ἱστορίαν ἐν τῇ πρώτῃ σχολῇ; κτλ. κτλ.

Ἕκαστος καταλαμβάνει νῦν διὰ τί περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ συνεδρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ συζητηθέντων ζητημάτων πολὺς ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου· διότι ἂν μὴ καὶ παρ' ἡμῶν λυθῶσι πρότερον τὰ ζητήματα ταῦτα, οὐδεμία μεταρρύθμισις τῆς πρώτης παιδεύσεως καὶ τῶν σχολείων αὐτῆς κατορθωτὴ ἐστι· τὰ αὐτὰ δὲ ῥητέον καὶ περὶ τῶν μεταρρυθμίσεων τῆς μέ-

σης παιδεύσεως καὶ τῶν σχολῶν αὐτῆς. Ἡ πεῖρα τῶν ἄλλων διδάσκει καὶ ἡμᾶς τί πρακτέον· διότι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἱ ἔχοντες λαοὶ πλείονας γνώσεις, οἱ μᾶλλον πεπαιδευμένοι καὶ περωτισμένοι, οὗτοι καὶ πλείονας κτήσονται ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις. Καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὰ πρωτεῖα, ἡ ὑπεροχὴ πρόκεινται ἆθλα τῆς παιδείας, τῆς ἀγωγῆς, τῆς γνώσεως, παρὰ πάντων δὲ τῶν ξένων ὁμολογεῖται, ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος πρωτεύει κατὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ τὰ γράμματα· οὐδ' ἦν ἄλλως γενέσθαι· ἡ φιλομάθεια ἀρχαία ἐστὶ τοῦ Ἕλληνος ἀρετὴ καὶ πατροπαράδοτος κληρονομία, οἱονεὶ δευτέρα αὐτοῦ ἀποβᾶσα φύσις· ὁ Πλάτων ἤδη παραβάλλων τοὺς Ἕλληνας πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Φοίνικας λέγει, ὅτι ἐπὶ φιλομαθείᾳ διακρίνονται· καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐμπορεύεται, ἀλλ' ὁ θεὸς τοῦ ἐμπορίου, ὁ Ἑρμῆς, ἦν καὶ θεὸς τῶν λόγων· οἱ δὲ διασημότατοι τῶν ἑπτὰ σοφῶν, ὁ Θαλῆς καὶ ὁ Σόλων, μετῆλθον χρόνον τινὰ τὸ ἐμπόριον· καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως χρόνους ὁ Κοραῆς ἔτη τινὰ ἦν ἔμπορος ἐν Ὁλλανδίᾳ· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ἑλληνικὴ φιλομάθεια νικᾷ τὴν ἐμπορικὴν κλίσιν· ὁ Ἕλλην φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται· φύσει ἀγαπᾷ τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα.

Τοῦτο δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἀναγνωρίζουσιν, ἐξ ὧν πράττουσι· διότι τοσοῦτον λυσσωδῶς μαίνονται κατὰ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὥστε οὐ μόνον τὰ ἑλληνικὰ ῥῶτα ἀπέσβεσαν ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, πάντα τὰ πρότερον ὑπάρχοντα ἑλληνικὰ σχολεῖα καταστρέψαντες, ἀλλὰ ταῦτα καὶ ἐν ταῖς χώραις τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου ἐπεχείρησαν σβέσαι, τὰς ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν περιουσίας τῶν ἡμετέρων σχολείων συλήσαντες, νομίζοντες, ὅτι αὐτοὶ εὐκόλως πρωτεύσουσι κατὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα, ἂν τὰ ἡμέτερα σχολεῖα παραλύσαι κατορθώσωσιν ἢ καὶ κλεῖσαι· νήπιοι! πρὸς κέντρα λακτίζουσι. Τὸ φῶς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἀπ' αἰώνων σελαγίζων ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἑσπερίαν Εὐρώπην οὐδέποτε ἐκλείψει ἐν αἷς τὸ πρῶτον ἀνέλαμψε χώραις· τοὐναντίον αἱ ἀγενεῖς προσβολαὶ ἀναζωπυρήσουσιν αὐτὸ λαμπρότερον, διότι ἐξεγεροῦσι τὴν ἀγανάκτησιν πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπεκκαύσουσι τὸν ζῆλον καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποδημούντων καὶ που ὑπονυσταζόντων, ὅπως ἐκπληρώσωσι τὸ καθῆκον αὐτῶν πρὸς ἀναξιοπαθοῦντας ἀδελφοὺς τὴν τῶν πασχόντων σχολείων ἀναλαμβάνοντες προστασίαν.

Ὁ δὲ Σύλλογος καί τι πλέον προσδοκᾷ ἐκ τῶν νέων ἐπιδρομῶν καὶ σταυροφοριῶν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τὴν διόρθωσιν δηλονότι τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις· διότι ἀναγκασθήσονται οἱ ἡμέτεροι ἀνανῆψαι ἀπὸ τοῦ ληθάργου καὶ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα περιῤῥουρῆσαι ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἐνισχύοντες καὶ βελτιοῦντες αὐτά.

Ὁ Σύλλογος οὐκ ἀπέκρυψεν ἀλλὰ πολλάκις εἶπε τοῖς ἐθέλουσιν ἀκούειν, ὅτι ἔχομεν μὲν φιλομάθειαν εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἔθνος, ἀμοιροῦμεν ὅμως ἀληθοῦς καὶ τελείας παιδείας, διότι ἡ ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῶν διδασκομένη ἐπιπόλαιός τίς ἐστιν ἡμιμάθεια καὶ ἀτελὴς διδασκαλία μαθημάτων τινῶν, ἡ δὲ ἀγωγή, σωματικὴ τε καὶ πνευματική, ἡ παναρμόνιος δηλαδὴ ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων, οἵα ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων ὑπῆρχεν, ὅλως ἐλλείπει ἔν τε τοῖς σχολείοις τῆς πρώτης καὶ ἐν τοῖς τῆς μέσης παιδεύσεως. Τοιαύτη ἡ πικρὰ ἀλήθεια.

Ἀλλ' ἡμεῖς καὶ κατά τι ἕτερον διαφέρομεν τῶν ἄλλων περωτισμένων λαῶν, ὅτι μέχρι χθὲς οὐδὲν εἴχομεν διδασκαλεῖον πρὸς παρασκευὴν καὶ κατάρτισμὸν διδασκάλων, ἀλλ' οἱ διδάσκαλοι ὡς μύκητες αὐτόματοι ἐφύοντο· μόλις δὲ ὀλίγος χρόνος ἐξ οὗ ἐνοήσαμεν ὅτι χρείαν ἔχομεν διδασκαλείων· ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι οὔπω κατενοήσαμεν τί δύναται ἄξιος διδάσκαλος· ἀλλαχοῦ ὅμως κατενοήθη καὶ ἐρρήθη, ὅτι οἱ περὶ σχολείων νόμοι τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἓν μόνον ἄρθρον ἔχειν ἄρθρον τὸ ἑξῆς· «Ἕκαστον σχολεῖον ἐχέτω ἄξιον διδάσκαλον»· διότι ἀξίου διδασκάλου ὑπάρχοντος πάντα τὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ νόμου περιττὰ ἀποβαίνουσιν.

Τί λοιπὸν ποιητέον πρὸς κτῆσιν τῆς ἀληθοῦς παιδείας; ὁ Σύλλογος εἴληφεν ὑπ' ὄψει τὴν συμβουλήν, ἣν ἄλλοτε ὁ Σωκράτης ἔδωκε Περικλεῖ υἱῷ Περικλέους τοῦ πάνυ ἐρωτῶντι αὐτὸν «τί ἂν ποιοῦντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν ἀρετήν;—Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι εἶναι, ἀπεκρίνατο ὁ φιλόσοφος· ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπιτηδεύματα, μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύσαιεν, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι, εἰ δὲ μή, τούς γε νῦν πρωτεύοντας μιμούμενοι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι, οὐδὲν ἂν χείρους ἐκείνων εἶεν, εἰ δ' ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους».

Πρὸς κτῆσιν ἄρα τῆς ἀληθοῦς καὶ τελείας παιδείας δύο ἔχομεν μιμήσασθαι παραδείγματα, τὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων καὶ τὸ τῶν

νῦν πρωτευόντων ἐθνῶν. Ἡ τῶν ἡμετέρων προγόνων παιδεία ἦν ἀγωγὴ καὶ διδασκαλία (éducation et instruction). Ἡ δὲ ἀγωγὴ αὐτῶν ἦν πλήρης τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, πνευματικὴ δηλονότι καὶ σωματική, «ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες, λέγει ὁ Πλάτων, ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὔσῃ καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν».

Ἂν ταύτην τὴν τῶν προγόνων παιδείαν ἀναλάβωμεν ὁλοσχερῆ, τὴν ἀληθῆ ἕξομεν παιδείαν, καὶ ἐν αὐτῇ ἀνατρεφόμενοι κατορθώσωμεν τὸ τοῦ Πηλέως πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀχιλλέα παράγγελμα·

αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν, οἳ μέγ' ἄριστοι.

Καὶ περὶ τῆς παιδείας τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐκτενῆ ποιήσομαι λόγον κατὰ τὸ ἐλευσόμενον συλλογικὸν ἔτος.

Ἐκ δὲ τῶν νῦν πρωτευόντων ἐθνῶν διδακτικώτατόν ἐστι τὸ τῶν Γερμανῶν παράδειγμα. Τούτου ἕνεκα τοσοῦτος περὶ τῆς δημοτικῆς αὐτῶν παιδεύσεως ἐγίνετο λόγος ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου, τούτου ἕνεκα ἐπιτρέψατέ μοι σύντομον ἀνακεφαλαίωσιν αὐτῶν ποιήσασθαι καὶ νῦν. Ἐν Γερμανίᾳ τὸ πρῶτον ἡ δημοτικὴ ἱδρυται παίδευσις, ἡ παίδευσις τοῦ λαοῦ, ὑπὸ τοῦ μεγάλου αὐτῆς θρησκευτικοῦ ἀναμορφωτοῦ, τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου. Ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ Λουθήρου ἦν ὁλοσχερὴς τῆς σχολῆς μεταρρύθμισις, διότι αὐτός τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀνεγνώρισαν, ὅτι κανονικὴ ἀγωγὴ τῆς νεότητος ἀπαραίτητός ἐστι βάσις τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ λαοῦ. Ὁ προτεσταντισμὸς ἀπαιτεῖ ἵνα ἕκαστος διανοῆται, ἐρευνᾷ, ἐκλέγῃ, πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀποφασίζῃ τὰς πράξεις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν καὶ βούλησιν· διατηρῶν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν προσωπικὴν ἀξίαν, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διανοεῖσθαι καὶ τοῦ πιστεύειν, ἐπιβάλλει αὐτῷ καὶ τὸ βαρὺ καθῆκον τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ διευθύνσεως ἕκαστος χρῄζει φωτισμοῦ ὅπως ἑαυτὸν ὁδηγῇ.

Ἐκ ταύτης τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ προτεσταντισμοῦ προῆλθεν ἡ πολλαπλασίασις τῶν σχολείων καὶ πᾶσα καθόλου ἡ πνευματικὴ κίνησις τῶν προτεσταντικῶν λαῶν καὶ προκοπή. Ὁποία δὲ ἦν ἡ κατάστασις τῶν σχολείων πρὸ τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως διδάσκει ἡμᾶς ὁ Λούθηρος· αὐπάρχουσιν ἄνθρωποι, λέγει, κατὰ παράδοξον τρόπον λατρεύοντες τῷ Θεῷ· νηστεύουσι, φοροῦσι σκληρὰ ἐνδύματα καὶ πράττουσι πολλὰ τῆς δοκούσης εὐλαβείας ἔργα, ἀλλὰ τυφλώττουσι πρὸς τὴν ἀληθῆ, τὴν θείαν λατρείαν τοῦ οἴκου, ἀγνοοῦσι παιδεῦσαι τὰ ἑαυτῶν τέκνα· πίστευσόν μοι, ὅτι ἀναγκαιότερόν ἐστι λαμβάνειν φροντίδα περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων σου, ἢ λαμβάνειν συγχωροχάρτια. Καθ' ἑκάστην γεννῶνται παιδία ἄτινα αὐξάνουσιν, ἀλλ' οὐδεὶς δυστυχῶς φροντίζει περὶ τῆς πτωχῆς νεότητος, ἐῶσιν αὐτὴν κατατρίβειν τὸν χρόνον ὅπως ἂν ἐθέλῃ· εἴδομεν πολλαχοῦ διδασκάλους ὅλως ἀμαθεῖς, οὐδὲν ἀγαθὸν καὶ πρόσφορον δυναμένους διδάσκειν, ἀγνοοῦντας καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ διδάσκειν καὶ μανθάνειν».

Ταῦτα βλέπων ὁ ἀρχηγὸς τῆς μεταρρυθμίσεως τὴν περίπυστον ἐκείνην ἐπέστειλε τῷ 1525 προτρεπτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν γερμανικῶν πόλεων. «Προσφιλεῖς μοι κύριοι, λέγει μεταξὺ ἄλλων, κατ' ἔτος μεγάλας ποιεῖτε δαπάνας ὑπὲρ πυροβόλων, ὁδῶν, γεφυρῶν, καὶ τοσούτων ἄλλων ὁμοίων πραγμάτων, ὅπως πόλις τις πρόσκαιρον εὕρῃ εἰρήνην καί τινα εὐπορίαν. Διὰ τί οὐ τὰς αὐτὰς ποιήσεσθε δαπάνας ὑπὲρ τῶν ἀπόρων νέων, ὅπως ἐξ αὐτῶν παρασκευάσητέ τινας ἀξίους διδασκάλους; Ἡ εὐδαιμονία πόλεώς τινος οὐ μόνον ἐκ τῆς ἐπισωρεύσεως θησαυρῶν ἐξήρτηται, οὐδ' ἐκ τῆς κατασκευῆς στερεῶν τειχῶν καὶ εὐπρεπῶν οἰκιῶν, οὐδ' ἐκ τῆς μεγάλης πληθύος πυροβόλων καὶ ἀνωφελῶν ὁπλισμῶν· τοὐναντίον ἡ πόλις, ἐν ᾗ ταῦτα ἄφθονα ὑπάρχουσιν, ἂν ὁ κυβερνῶν αὐτὴν τύχῃ παράφρων, κινδυνεύσει μείζους καὶ ὀλεθριωτέρας καταστροφὰς ὑποστῆναι. Ἡ ἀρίστη καὶ εὐπορωτάτη εὐδαιμονία, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις πόλεώς τινος ἱδρύουσιν ἐν τῇ κτήσει πολιτῶν πεπαιδευμένων, καλῶς ἀνατεθραμμένων, λογικῶν, τιμίων· διότι οὗτοι δύνανται συλλέξαι, φυλάξαι, καὶ καλὴν ποιήσασθαι χρῆσιν τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν πᾶσα πόλις ἔχει χρείαν ἀνδρῶν, ἡ δὲ λειψανδρία παντὸς μέγιστον τῶν κακῶν, χρὴ εἰδέναι, ὅτι οἱ ἄνδρες οὐκ αὐτομάτως γεννῶνται, ἀλλ' ὀφείλομεν μετὰ μόχθων ἐκπαιδεῦσαι καὶ παρασκευάσαι αὐτούς· ὀφείλομεν παντὸς καλὰ ἱδρῦσαι σχολεῖα τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων. Ἡ πολιτεία δεῖται ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὅπως οἱ μὲν ἄνδρες δύνωνται καλῶς κυβερνᾶν τὴν χώραν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, αἱ δὲ γυναῖκες καλῶς τὰ ἑαυτῶν τέκνα ἀνατρέφειν καὶ διευθύνειν τὸν οἶκον· ἀλλ' ὅπως τοιούτους ἔχωμεν ἄνδρας καὶ τοιαύτας γυναῖκας, ὀφείλο-

μεν πρὸς παρασκευὴν αὐτῶν ἀρχὴν ποιήσασθαι ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας τῶν παίδων καὶ τῶν κορασίων.

«Οἱ δὲ λέγοντες ὅτι ἡ παιδεία καλὴ μὲν καὶ ἀγαθή ἐστι τῷ κλήρῳ, οὐδαμῶς δὲ ἀναγκαία τοῖς λαϊκοῖς, δικαιολογοῦσιν ἔργῳ ὅ,τι οἱ ἄλλοι λαοὶ καθ' ἡμῶν τῶν γερμανῶν λέγουσιν, *ὅτι ἐσμὲν ἠλίθιοι καὶ κτήκη*».

Τούτων ἕνεκα ὁ Λούθηρος μεγάλην ἀξίαν ἀπένεμε τοῖς διδασκάλοις· «Οὐδέποτε, λέγει, δύνανται οἱ ἄνθρωποι ἐπαξίως ἀνταμείβειν, ὡς φησιν ὁ Ἕλλην Ἀριστοτέλης, τὸν διδάσκαλον, τὸν νοήμονα καὶ εὐσεβῆ τοῦτον ἄνδρα, ὃς διδάσκει πιστῶς καὶ ἐπιβάλλει τὴν πειθαρχίαν· ἀλλὰ παρ' ἡμῖν αἰσχρῶς περιφρονεῖται, ὡς εἰ ἦν οὐτιδανόν τι ὄν· καὶ ὅμως λεγόμεθα χριστιανοί. Ἀλλ' ἐγώ, εἰ ἦν μοι δυνατὸν καταλιπεῖν τὸν ἄμβωνα καὶ τὰς ἄλλας ἀσχολίας, οὐδενὸς ἄλλου ἐπεθύμουν μᾶλλον ἢ γενέσθαι διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς τῶν νέων, φρονῶν ὅτι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα παρὰ τῷ τοῦ ἱεροκήρυκος τὸ ὠφελιμώτατόν ἐστι, τὸ μέγιστον, τὸ ἄριστον· οὐκ οἶδα μάλιστα, ὁπότερον αὐτῶν κρεῖττόν ἐστιν».

Ὁ δὲ Λούθηρος πρὸ τοῦ Βάκωνος καὶ Κομενίου καὶ τὴν ἐποπτικὴν μέθοδον συνεβούλευσε. «Διττή ἐστιν ἡ γνῶσις, λέγει, ἡ μὲν τῶν λέξεων, ἡ δὲ τῶν πραγμάτων· ἀλλὰ πρὸ τῶν λέξεων ὀφείλομεν μανθάνειν καὶ γινώσκειν τί ἐστι πρᾶγμά τι». Ταῦτα μὲν ὁ Λούθηρος.

Πρὸς ἀναχαίτισιν δὲ τῶν προόδων τοῦ προτεσταντισμοῦ ὁ καθολικὸς ἱσπανὸς Ἰγνάτιος Λοϋόλας ἵδρυσε τῷ 1540 τὴν διαβόητον ἑταιρίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἧς αἱ ἀρχαὶ ὅλως ἀντίθετοι τῇ θρησκευτικῇ ἀναμορφώσει· διότι οἱ μὲν περὶ τὸν Λούθηρον, ὡς εἴδομεν, ἤθελον τὸν φωτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ εἰργάζοντο πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, νομίζοντες ὅτι διὰ μὲν τῆς ἀναπτύξεως τῆς διανοίας τοῦ λαοῦ μορφοῦται ἡ συνείδησις αὐτοῦ, διὰ δὲ τῆς ἀναπτύξεως τῆς προσωπικῆς ἑκάστου συνειδήσεως ἀνυψοῦται ἡ ἀνθρωπότης, οἱ δὲ περὶ τὸν Λοϋόλαν οὐδέποτε περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ ἐρρύντισαν, φρονοῦντες, ὅτι πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ἡ παιδεία οὐκ ἔστιν ἀναγκαία· τὰ σχολεῖα αὐτῶν ἱδρύσαντο πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν παίδων τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας τάξεως, ὅπως οἱ ἐξ αὐτῶν ἐκπαιδευόμενοι καὶ διέποντες ὕστερον τὰ τῆς πολιτείας ὦσιν ὑποχείριοι αὐτοῖς. Κατὰ Λοϋόλαν, «πάντα ὑποτάσσονται τῇ πίστει· ἡ δὲ πίστις τοῦ λαοῦ οὐδένα ἄλλον ἔχει σωτηριωδέστερον φύλακα ἢ τὴν ἀμάθειαν αὐτοῦ»· οἱ δὲ θεσμοὶ τῆς ἑταιρίας αὐστηρῶς ἀπηγόρευον τοῖς ὑπηρέταις αὐτῆς μανθάνειν γράμματα· εἰ δὲ τυχὸν ἐγίνωσκον, οὐκ ἐπετρέπετο αὐτοῖς μανθάνειν πλείω ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ στρατηγοῦ τῆς ἑταιρίας· διότι «ἀρκεῖ αὐτοῖς, λέγουσιν οἱ θεσμοί, ἐν πάσῃ ἁπλότητι καὶ ταπεινοφροσύνῃ ὑπηρετεῖν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν».

Ἐκ τούτων γίνεται κατάδηλον, διατί, ἐν αἷς χώραις ἐπεκράτησεν ὁ προτεσταντισμός, ἡ γενικὴ καλλιέργεια τοῦ λαοῦ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη ἐστὶν ἢ ἐν αἷς ἐδέσποσεν ὁ καθολικισμός, καί τοι οἱ καθολικοὶ λαοὶ πρὸ τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως ἦσαν ὑπέρτεροι τῶν Γερμανῶν, οὓς σκώπτοντες ἀπεκάλουν, ὡς λέγει ὁ Λούθηρος, *γερμανικὰ κτήνη*· ὅπως δὲ ὁ γερμανικὸς λαὸς ἀποτρίψηται τὴν κτηνώδη ταύτην σκαιότητα καὶ ἐξανθρωπισθῇ, ἡρωϊκῶν ἐδέησε μόχθων καὶ ἀγώνων τῶν περφωτισμένων αὐτοῦ ἡγεμόνων, διότι ὁ λαὸς καὶ μάλιστα οἱ χωρικοὶ οὐδεμίαν εἶχον φιλομάθειαν, οὐδεμίαν κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα, τὴν δὲ σχολὴν ἐθεώρουν ὀχληρὸν βάρος· ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες ἐπέμενον ἀγωνιζόμενοι τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας, διατάσσοντες τὴν πρώτην παίδευσιν ὑποχρεωτικὴν πᾶσι τοῖς παισί, καὶ ἐπιβάλλοντες ποινὰς τοῖς ἀπειθοῦσι γονεῦσιν, ὧν ἔνιοι προύτιμων ἵνα τὰ τέκνα αὐτῶν ἐγκαταλίπωσι τὴν προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν, γιγνόμενα καθολικά, ὅπως μὴ εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶσιν. Ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἄξιοι ἰδίας μνείας εἰσὶ κατὰ μὲν τὴν 17ην ἑκατονταετηρίδα ὁ δοὺξ τῆς Γόθας Ἐρνέστος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβής, πολλὰ μοχθήσας ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ἀνάγκην συστάσεως διδασκαλείων πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων πρῶτος συνιδών, κατὰ δὲ τὴν 18ην ἑκατονταετηρίδα, ἐν Πρωσσίᾳ ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Φριδερίκου καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Φριδερῖκος, μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς Ἄλλης τὸν Ἕκκερον πρὸς ἵδρυσιν ἐν Βερολίνῳ τῆς πρώτης πραγματικῆς σχολῆς καὶ τοῦ πρώτου διδασκαλείου.

Οὐκ ἔλειπον δὲ καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐνέργειαι πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, οἷοι ὁ Φράγκιος, ὁ Βασεδόβιος, ὁ Ῥοχόβιος καὶ λοιποί. Οὕτω τὸ μὲν βαθὺ τῆς ἀμαθείας σκότος κατὰ μικρὸν διελύετο, τὸ δὲ φῶς τῆς παιδείας ἀνέλαμπε καὶ διεφώτιζε τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ· αἱ πρόοδοι ὅμως ἦσαν βραδεῖαι δι' ἔλλειψιν ἀξίων διδασκάλων, διδασκαλείων μὴ ὑπαρχόντων πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν. Ὁ Ῥοχόβιος ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ἰδὼν ὅτι ἡ ἀληθὴς

αἰτία τῆς δυστυχίας τῶν χωρικῶν, ἡ πηγὴ τῆς παραφροσύνης αὐτῶν καὶ τῆς ἰσχυρογνώμονος ἀντιπαθείας πρὸς πᾶσαν συνετὴν πρόοδον ἦν ἡ ἀμάθεια αὐτῶν, λέγει ὅτι, «ὁ χωρικός, ἡ ἀληθὴς δύναμις τῆς κοινωνίας, ζῇ ἐν τοῖς ζώοις, ὡς ζῶον· ἡ ἐκπαίδευσις αὐτοῦ οὐδὲν ἀγαθὸν παράγει· διότι ὁ χονδροειδέστατος μηχανισμὸς ἐπικρατεῖ ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν, οὐδεὶς δὲ λαμβάνει τὸν κόπον ἵνα τὰς ψυχὰς ἐξευγενίσῃ τῆς νεότητος αὐτῶν· *οἱ διδάσκαλοί εἰσι τυφλοὶ ὁδηγοί*, ὡς ὀνομάζει αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς»· οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς χωρίοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πόλεσιν ὑπῆρχον διδάσκαλοι, οἷος ὁ πρὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ζήσας, φιλοδωρήσας δὲ τοῖς μαθηταῖς, καθ' ἃ ἔτη διήρκεσεν ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, 911,527 ῥαβδισμούς, 124,010 μαστιγώσεις, 10,235 ῥαπίσματα, 7,905 ἀνατάσεις τῶν ὤτων, 1,115,800 κολαφισμοὺς καὶ 22,663 τύμματα κατὰ κεφαλῆς διὰ τῆς βίβλου, τοῦ ᾄσματηρίου, τῆς γραμματικῆς· πρὸς δὲ τούτοις ἠνάγκασε τοὺς παῖδας κλίναι γόνυ ἐπὶ τοῦ τριγώνου 777, τὸν δὲ πίλον τοῦ ὄνου φορῆσαι 5001, τὴν δὲ ῥάβδον κρατῆσαι μετέωρον 1,707· ἐποίησε δὲ καὶ χρῆσιν τρισχιλίων ὑβριστικῶν λέξεων· ὅπως δὲ τὰ μεγάλα ταῦτα καὶ ἡρωϊκὰ κατορθώματα αὐτοῦ μένωσιν ἀνεξίτηλα ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων μνήμῃ ἐφρόντισεν αὐτὰ ἐν τοῖς τοῦ σχολείου ἀναγράψαι ἀρχείοις.

Τούτων ἐμνημόνευσα ὅπως δείξω ὅτι τὰ *καλὰ κόπῳ προσγίνονται*· διακόσια καὶ πεντήκοντα περίπου παρελήλυθότα ἦσαν ἔτη, ἐξ οὗ ὁ μέγας ἀναμορφωτὴς τῆς Γερμανίας συνεβούλευε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ, τὴν σύστασιν σχολείων, τὴν μόρφωσιν διδασκάλων· καὶ ὅμως μετὰ τοσαῦτα ἔτη, μετὰ τοσούτους μόχθους ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως, ὑπῆρχον ἔτι τοιοῦτοι διδάσκαλοι, οἷος ὁ μαστιγοφόρος οὗτος, καὶ διηύθυνον σχολάς! ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος, ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου, τὰ πράγματα ὅλως ἤλλαξαν. Τί λοιπὸν συνέβη; πόθεν ἡ ταχεῖα αὕτη ἀλλοίωσις; Μήτοι εὑρέθη μέγα μεταλλεῖον χρυσοῦ ἢ ἀπροσδόκητός τις ἐπῆλθε τῇ Πρωσσίᾳ εὐτυχία; Οὐχί, οὐδὲν τούτων, ἀλλὰ τοὐναντίον μεγάλη δυστυχία, μεγάλη καταστροφή, πρὸς ἣν μόνη ἡ τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1870 καταστροφὴ δύναται παραβληθῆναι. Ἡ Πρωσσία τῷ 1807 ἡττήθη κατὰ κράτος ἐν Ἰένῃ ὑπὸ Ναπολέοντος τοῦ Α' καὶ πολλὰς ἀπώλεσεν ἐπαρχίας· οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτῆς, οἱ ὑπουργοί, οἱ φιλόσοφοι καὶ πάντες οἱ κηδόμενοι περὶ πατρίδος εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ ἀπέβλεψαν πρὸς ἀναγέννησιν τῆς Γερμανίας καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος· ὁ πολυπαθὴς βασιλεὺς Φριδερικος Οὐιλιέλμος ὁ Γ', πατὴρ τοῦ νῦν αὐτοκράτορος, ἔγραφεν «ἀπωλέσαμεν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμετέρας ἐπικρατείας, ἡ πολιτεία ἀπώλεσε τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ἰσχὺν καὶ τὴν λαμπηδόνα, τοῦτο ὅμως ἔστω ἀφορμὴ καὶ παρόρμησις ἵνα τὴν διανοητικὴν ἡμῶν δύναμιν καὶ λάμψιν ἀναπτύξωμεν. Τούτου ἕνεκα ἐθέλω ἵνα πᾶν γένηται πρὸς ἐπέκτασιν καὶ τελειοποίησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ». Συμφώνως δὲ τούτοις καὶ ὁ μέγας ὑπουργὸς von Stein ἔλεγε· «Τὰ μέγιστα προσδοκῶμεν ἐκ τῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος. Ἐὰν διὰ μεθόδου, στηριζομένης ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, πᾶσα πνευματικὴ δύναμις ἀναπτυχθῇ καὶ πᾶσα εὐγενὴς ἀρχὴ τοῦ βίου διεγερθῇ καὶ προκύψῃ, πᾶσα δὲ μονομερὴς μόρφωσις ἀποφευχθῇ, ἐὰν σπουδαίᾳ ληφθῇ φροντὶς περὶ τῶν ὅλως μέχρι τοῦδε παραμελουμένων ὁρμῶν, ἐφ' ὧν ἡ δύναμις καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐρείδονται, δυνάμεθα ἐλπίζειν ὅτι νέα γενεὰ ἀναβλαστήσει φυσικῶς καὶ ἠθικῶς ἰσχυρά, καὶ βέλτιον ἑαυτῇ παρασκευάσει μέλλον».

Ὁ δὲ φιλόσοφος Φίχθιος κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1807—1808 ἐτόλμησεν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ξενικῶν στρατευμάτων ἐν τοῖς περιωνύμοις αὐτοῦ πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔθνος λόγοις, οὓς ἐν τῷ τοῦ Βερολίνου πανεπιστημίῳ ἀπήγγειλεν, ἀνυψῶσαι τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Ἀπὸ τοῦ πρώτου λόγου λέγει, ὅτι τὸ μόνον μέσον σωτηρίας καὶ συντηρήσεως τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους κεῖται ἐν τῇ παντελεῖ τοῦ τότ' ἐπικρατοῦντος ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἀναδιοργανώσει· ἡ ἐπικρατοῦσα ἀγωγὴ ἐπιπόλαιός ἐστι, λέγει, οὐκ ἀριθνουμένη μέχρι τῶν ῥιζῶν τοῦ πραγματικοῦ βίου, μερικὴ ἐστιν· ἡ δὲ νέα ἀγωγὴ ὀφείλει ὅλον τὸν ἄνθρωπον μορφῶσαι, ὀφείλει γενέσθαι ἀγωγὴ πάντων τῶν Γερμανῶν, ἐνὶ λόγῳ ἐθνικὴ ἀγωγή. Τοιαύτη δὲ ἀγωγὴ εὑρημένη ἐστὶν ἤδη ὑπὸ τοῦ Πεσταλότση. Διὸ ἐκ τῆς σχολῆς αὐτοῦ προσδοκῶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους». Οἱ λόγοι τοῦ Φιχθίου βαθυτάτην ἐνεποίουν ἐντύπωσιν τῷ γερμανικῷ ἔθνει καὶ συνετάρασσον τὰς καρδίας πάντων.

Καὶ ἡ μεγαλοπράγμων δὲ ἄνασσα Λουΐζα ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Πεσταλότση καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὴν τῆς Γερμανίας ἀναγέννησιν προσεδόκα· ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτῆς κατὰ τὴν ἐν Kœnigsberg διαμονὴν(1809), γεγραμμένα εἰσὶ τὰ ἑξῆς· «ἀναγινώσκω νῦν τὸν Λινάρδον καὶ

Γερτρούδην τοῦ Πεσταλότση, βιβλίον διὰ τὸν λαόν· εὐτυχής εἰμι ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῆς Ἑλβετίας (ἐν ᾧ ὑποτίθενται ζῶντες ὁ Λινάρδος καὶ ἡ Γερτρούδη). Εἰ δὲ κυρία ἐμαυτὴς ἦμην, εὐθὺς ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἁμάξης ἐπέβαινον καὶ κατηυθυνόμην πρὸς τὸν Πεσταλότσην εἰς Ἑλβετίαν, ὅπως τῷ εὐγενεῖ ἀνδρὶ μετὰ δακρύων καὶ μετὰ δεξιώσεων εὐχαριστήσω· ὅσον καλῶς φρονεῖ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος! ναί, ἐξ ὀνόματος τῆς ἀνθρωπότητος εὐχαριστήσω αὐτῷ». Λίαν δὲ ἀνυπομόνως τὴν ἔλευσιν ἐκ Βυρτεμβέργης περιέμενε τοῦ διευθυντοῦ Zeller, μαθητοῦ καὶ θερμοῦ ὀπαδοῦ τοῦ Πεσταλότση, ὅπως τὰ ἐν Πρωσσίᾳ δημοτικὰ σχολεῖα κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Πεσταλότση σχολεῖον ἀναδιοργανώσῃ.

Τηλικοῦτος δὲ ὀργασμὸς πρὸς ἀναγέννησιν τῆς Γερμανίας καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῶν βελτιώσεων τῆς δημοτικῆς σχολῆς, καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν διδακτικῶν μεθόδων, οὐκ ἔμεινεν ἄγονος. Ἡ πρωσσικὴ κυβέρνησις ἔπεμψε πρὸς τὸν Πεσταλότσην πολλοὺς νέους, ὅπως, ὡς λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἐπιστέλλων ὑπουργός, «τὸ πνεῦμα τῆς ὅλης μεθόδου τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας ὑμῶν κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς καθαρωτάτης πηγῆς ἀντλήσωσι, μηδὲ μέρη τινὰ μόνον αὐτῆς μάθωσιν, ἀλλὰ πᾶσαν ἐν τῷ συνόλῳ συμπεριλάβωσι, καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀξιοσεβάστου θεμελιωτοῦ καὶ τῆς πολυτίμου αὐτοῦ βοηθείας μάθωσι τὴν πρᾶξιν αὐτῆς· ἵνα λόγῳ ὅπως μὴ μόνον τὸ ἑαυτῶν πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν διαμορφώσωσιν εἰς τελείαν παιδαγωγικὴν κλῆσιν, καὶ τοῦ αὐτοῦ ζωοποιοῦ αἰσθήματος τῆς ἱερότητος τῆς κλήσεως ταύτης, καὶ τοῦ αὐτοῦ θερμοῦ ζήλου πληρώσωσι τὴν καρδίαν αὐτῶν, ὑφ' ὧν ἐμφορεῖσθε ὑμεῖς, πάντα τὸν ὑμέτερον βίον ὁλοκαύτωμα αὐτῇ προσενεγκόντες».

Οἱ νέοι ἐπανελθόντες ἀνέλαβον διδάσκειν κατὰ τὴν Πεσταλότσειον μέθοδον· διὰ δὲ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τῆς συστάσεως διδασκαλείων ὑπὸ Zeller πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων ἐν Κενιγσβέργῃ καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ παιδαγωγικὸν τοῦ Πεσταλότση σύστημα βαθείας κατέβαλε ῥίζας, γενόμενον ἡ πρώτη καὶ κυρία ἀφορμὴ τῆς ἀναπτύξεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἐν Πρωσσίᾳ. Σκοπὸς τῆς νέας δημοτικῆς σχολῆς ἦν ἡ παναρμόνιος ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις πασῶν τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου· ἡ ἐκπαίδευσις ἀνεγνωρίσθη μέγα τῆς Πολιτείας καθῆκον καὶ μέλημα· τὰ προγράμματα τῆς διδασκαλίας ἀνεπτύχθησαν περιλαβόντα γραφήν, καλλιγραφίαν, ἰχνογραφίαν, γεωγραφίαν, ἱστορίαν, ὑγιεινήν, στοιχειώδεις γνώσεις φυσικῆς καὶ φυσικῆς ἱστορίας, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῆς διανοίας· οἱ διδάσκαλοι ἐτιμήθησαν, τὰ δὲ πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν ὑπάρχοντα διδασκαλεῖα ἐπὶ τὸ βέλτιον μετερρυθμίσθησαν, ἄλλα δὲ νέα ἱδρύθησαν, ὧν καθηγηταὶ διωρίζοντο ἄνδρες σπουδαῖοι, ἀξίαν ἔχοντες καὶ κλῆσιν πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, καὶ γνώσεις ἐπιστημονικὰς καὶ θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν μόρφωσιν οὐ μικράν, καὶ δυνάμενοι μορφῶσαι μαθητὰς ἀξίους ἑαυτῶν· τὰ δ' ἐν Πρωσσίᾳ διδασκαλεῖα πρότυπον πάσῃ τῇ ἄλλῃ Γερμανίᾳ ἐγένοντο.

Οὕτω δὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατώρθωται ὅ,τι ἐν τρισὶν αἰῶσιν οὐκ ἐγένετο, ἡ ταχεῖα βελτίωσις τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως καὶ τῶν διδασκάλων αὐτῆς· ἡ δὲ νέα δημοτικὴ σχολὴ τοὺς ἀγλαοὺς ἐκείνους παρήγαγε καρπούς, οὓς προεμάντευεν ὁ ὑπουργὸς von Stein λέγων, «ὅτι νέα γενεὰ ἀναβλαστήσει ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς ἰσχυρά, βέλτιον ἑαυτῇ παρασκευάζουσα τὸ μέλλον». Ἀπεδείχθη δὲ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἀληθὲς καὶ τὸ Βακώνειον ἄξίωμα ὅτι *ἡ ἐπιστήμη δύναμις*· διότι οἱ λόγοι τοῦ στρατάρχου Μόλτκε, ὅτι *αἱ νίκαι τῆς Σαδόβας ὀφείλονται τοῖς δημοδιδασκάλοις*, οὐκ ἦσαν ἁπλῆ φιλοφρόνησις, ἀλλὰ ἀλήθεια πραγματική. Τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι καὶ αὐτὰ τὰ γενόμενα ἐν Αὐστρίᾳ ὅτε κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ φιλελεύθερον καὶ φιλανθρωπικὸν πνεῦμα τῆς φιλοσοφίας εἰσέδυε καὶ εἰς τὰς αὐλὰς τῶν καθολικῶν βασιλέων καὶ οἱ Ἰησουῖται ἐξεδιώκοντο, ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας Μαρία Θηρεσία (1740—1780) ἰσχυρὰν παρέσχε προστασίαν τῇ πνευματικῇ ἀναπτύξει καὶ κατ' ἐξοχὴν τῇ ἐκπαιδεύσει τοῦ λαοῦ, συνεργῶν τυχοῦσα προθυμοτάτων, καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μοχθησάντων, τοῦ Felbiger καὶ Kindermann. Τοσοῦτον δὲ τὸ ῥοῦνημα ἀνυψώθη, ὥστε ἐν ἐκθέσει ἐπιδοθείσῃ τῇ αὐτοκρατείρᾳ τῷ 1772 ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου λέγονται τὰ ἑξῆς· «Ὅτι ἕνεκα τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας, ἡ μὲν βιομηχανία ἀναπτυχθήσεται, τὸ δὲ ἐμπόριον ἀνθήσει, ἡ δὲ πολιτεία αὐξήσει τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς δυνάμεις, τὰ δὲ νοσοκομεῖα ἐλάσσους δεχθήσονται δυστυχεῖς, αἱ δὲ ὁδοὶ οὐχ ἑξουσιν ἐπαίτας, ἡ δὲ κοινωνία καθόλου εἰπεῖν οὐ τοσούτους ἀργούς. Ἡ Αὐστρία πρὸς ἑαυτὴν ἐπεσπάσατο σύμπαντος τοῦ κό-

σμου τοὺς ὀφθαλμούς· σύμπας ὁ κύσμος ἄσμενος τὰ βλέμματα αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν στρέφει αὐλήν, πᾶσα δὲ ἡ ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις τῆς Γερμανίας σεμνύνεται ἐπ' αὐτῇ, ἐξ αὐτῆς λαμβάνουσα τὴν ἑαυτῆς λάμψιν. Ἡ Αὐστρία ἕξει τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τῶν γειτόνων αὐτῆς, ἐπὶ πάσης τῆς Γερμανίας, τηλικαύτην ὑπεροχήν, ἡλίκην ἄλλοι λαοὶ ἐπὶ τῶν γειτόνων αὐτῶν· ἀλλὰ τὸ κράτος αὐτῆς ἐκτενεῖ καὶ ἐπὶ τῶν λαῶν, οἵτινες οὐκ εἰσὶ τῷ σκήπτρῳ αὐτῆς συνδεδεμένοι, ἀλλὰ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν φόρου ὑποτελῆ ἔσονται, προσφερόμενα τῇ καρδίᾳ (τῇ αὐτοκρατείρᾳ δηλονότι) ἣν ἀξίαν σεβασμοῦ κρίνουσι, θαυμάζουσι καὶ θεωροῦσι πηγὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους αὐτῆς». Ἡ ἔκθεσις βεβαίως οὐκ ἀμέτοχός ἐστι κολακειῶν, ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ὑπεροχῆς σαφῶς τίθησιν· ἡ Αὐστρία οὐ μόνον τῶν ἄλλων κρατῶν τῆς Γερμανίας ἔσται ὑπερτέρα, ἀλλὰ καὶ καρδία τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ὑπερέχουσα κατὰ τὴν παιδείαν.

Διὰ τί ὅμως τὰ χρυσᾶ ταῦτα ὄνειρα ταχέως διελύθησαν; διότι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἑνεστώσης ἑκατονταετηρίδος ἡ ἐπικρατήσασα Μεττερνίχειος πολιτικὴ τὴν μὲν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος περιώρισε, τὰς δὲ ἀγαθὰς ὁρμὰς καὶ πάντα ὀργασμὸν πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν περιέκοψε, τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ εἰς χεῖρας παραδοῦσα τοῦ κλήρου καὶ τῶν Ἰησουϊτῶν, ὥστε ἐπόμενον ἦν ἵνα ἐν Σαδόβᾳ ἡ ἐπιστήμη νικήσῃ καὶ θριαμβεύσῃ.

Τοιοῦτον διδακτικὸν μάθημα παρέχει ἡμῖν ἡ παίδευσις τοῦ λαοῦ ἐν Πρωσσίᾳ· ἡ Πρωσσία κατέστη ὑπερτάτη δύναμις, νικήσασα Αὐστριακοὺς καὶ Γάλλους, διότι ἐπὶ τῆς παιδεύσεως καὶ προκοπῆς τοῦ λαοῦ ἐστηρίχθη, ἐπὶ τῆς παναρμονίου δηλαδὴ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν αὐτοῦ δυνάμεων· παίδευσις τῆς ψυχῆς ἄνευ τῆς ἀγωγῆς τοῦ σώματος καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν δυνάμεων αὐτοῦ μονομερής ἐστι καὶ ἀτελής, καὶ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ ἕτερον λαμβάνομεν δίδαγμα ὅτι καὶ αὗται αἱ μέγισται δυστυχίαι καὶ καταστροφαὶ τὰ ἔχοντα ζωτικὰς δυνάμεις ἔθνη ταπεινοῦσι μὲν πρὸς ὥραν, ἀλλ' οὐκ ἐκμηδενίζουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον χρησιμεύουσιν ὑπέκκαυμα πρὸς ἀναγέννησιν καὶ ἀνύψωσιν αὐτῶν· ἴσως ἡ Γερμανία οὐκ ἀνυψοῦτο νῦν τοσοῦτον, εἰμὴ ὑπὸ τοῦ πρώτου Ναπολέοντος ἐταπεινοῦτο· χάριν τούτων τῶν πρακτικῶν διδαγμάτων καὶ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου καὶ νῦν πολὺν ἐποιησάμην λόγον περὶ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως τῶν Γερμανῶν· διότι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς εἶπον καὶ ἀνωτέρω, τὰ πρωτεῖα, ἡ ὑπεροχὴ πρόκεινται ἄθλον τῷ ἀρίστῳ, τῷ ἀρίστην δηλονότι χορηγοῦντι ἐκπαίδευσιν ἐν ταῖς σχολαῖς αὐτοῦ.

Καὶ ἐσχάτως μὲν ἔν τινι περιωνύμῳ ἐφημερίδι τοῦ Λονδίνου διεσκώπτετο τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ὅτι εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀγαθόν ἐστιν ἢ παράγειν διδασκάλους, δικηγόρους καὶ ἰατρούς· περὶ δικηγόρων καὶ ἰατρῶν οὐδὲν λέγω· ἀλλ' εἰ ὄντως τὸ ἔθνος ἡμῶν παρῆγεν ἀξίους διδασκάλους, εὐδαίμονες ἂν ἦμεν, διότι μετὰ τῶν ἀγαθῶν διδασκάλων εἴχομεν καὶ ἀληθῆ παιδείαν, μετὰ δὲ τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθά, ὅσα συμπαρομαρτοῦσιν αὐτῇ, καὶ δὴ βεβαίαν τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν δύναμιν τὴν φυλάξουσαν τὴν κεκτημένην περιουσίαν ἱκανήν τε ἰσομένην καὶ ἄλλην προσκτήσασθαι· διότι ἡ ἀληθὴς παιδεία παράγει καὶ στιβαροὺς βραχίονας, ἀγωγὴ οὖσα, ὡς πολλάκις εἴπομεν, οὐ μόνον τῶν ψυχικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν σωματικῶν δυνάμεων.

Δ'.

Συνεδριάσεις καὶ ἔργα τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν, ἐκπαιδευτικῆς, φιλολογικῆς, ἀρχαιολογικῆς, ἐπιστημονικῆς, συντακτικῆς καὶ οἰκονομικῆς.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. Ὀδ. Ἰωλέμου προέδρου, Κ. Ξανθοπούλου, Χρ. Χατζηχρήστου, Θ. Σαλτέλη, Α. Μαλιάκα, Ἀθ. Θεοδωρίδου, Ν. Παρανίκα καὶ Ἡρ. Βασιάδου, ἐποιήσατο εἴκοσι καὶ δύο συνεδριάσεις, ὅσας οὐδέποτε ἄλλοτε, διότι ἐφιλοτιμήσατο ἵνα λόγῳ καὶ ἔργῳ γένηται ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Συλλόγου ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς.

Τὸ ἔργον τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς πολλαπλοῦν ἐστι, διότι αὐτῇ ἀνατεθειμένα εἰσί, α') ἵνα μελετᾷ τὰς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκθέσεις περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξάγει τὰ γενικὰ συμπεράσματα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς πρώτης καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· β') ἵνα κανονίζῃ καὶ ὁρίζῃ τὰ πρὸς συντήρησιν τῶν ἀπόρων σχολείων χορηγούμενα ἐτησίως χρηματικὰ βοηθήματα· γ') ἵνα ἐξετάζῃ τὴν κατάστασιν ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ τῆς πρώτης καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, καὶ τὰς συζητήσεις περὶ τῶν λαμβανομένων μέτρων πρὸς μεταρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν τῶν διδακτικῶν μεθόδων καὶ ταῦτα ἀνακοινῇ τῷ

Συλλόγῳ· δ') ἵνα συντάττῃ τὰ προγράμματα, οἷα ἦσαν τοῦτο τὸ ἔτος· ἐκ μὲν τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος τὸ περὶ συντάξεως Χρηστομαθείας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκ δὲ τοῦ Βουτσιναίου τὸ περὶ συντάξεως νέου ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων· ε') ἵνα κρίνῃ βιβλία διδακτικὰ ὑποβαλλόμενα ὑπὸ τῶν συγγραφέων εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου· ς') καὶ τελευταῖον ἵνα κρίνῃ καὶ ἀπονέμῃ τὸ βραβεῖον τοῖς ἀξίοις τῶν πεμπομένων συγγραμμάτων εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα, τοῦ λοιποῦ δὲ καὶ εἰς τὸν Βουτσινάλειον.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὀλίγον ἠσχολήθη εἰς μελέτην τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκθέσεων, διότι ἐξ οὗ χρόνου ἔπαυσαν χορηγούμενα τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων χρήματα, ἔπαυσαν καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκθέσεις πεμπόμεναι. Ἡ ἐπιτροπὴ ἔπραξεν ὅ,τι ἠδύνατο ὅπως τὸν σύνδεσμον συγκρατήσῃ, ὃς τὸν Σύλλογον μετὰ τῶν ἀπόρων σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν συνδέει, συνενώσασα πάσας τὰς ἑαυτῆς δυνάμεις εἰς μελέτην τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως, ὧν ἡ ὀρθὴ λύσις γενομένη ὑπὸ σπουδαίων παιδαγωγῶν τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης καὶ δοκιμασθεῖσα, ἐφαρμοζομένη περισκεμμένως καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς τοῖς ἡμετέροις σχολείοις, λυσιτελεστάτη ἔσται καὶ νέαν δώσει ζωήν. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τὸ ὄργανόν ἐστι δι' οὗ ὁ Σύλλογος τὰς παιδαγωγικὰς θεωρίας εἰς πρᾶξιν ἐπιχειρεῖ μεταβαλεῖν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεθύμει τοῦτο τὸ ἔτος προτεῖναι τῷ Συλλόγῳ, ἵνα ἐν τῷ καθιδρύματι αὐτοῦ διδασκαλεῖον μετὰ πρωτύπου σχολείου συστήσῃ, διότι αἱ αἴθουσαι αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐλεύθεραι οὖσαι δύνανται πρὸς τοῦτο χρησιμεῦσαι καὶ ἀποδεῖξαι, ὅτι ὁ Σύλλογος καὶ ἔργῳ ἱκανός ἐστι ἐφαρμόσαι ἃς προτείνει ἐν τοῖς προγράμμασι μεταρρυθμίσεις περὶ τῆς πρώτης παιδεύσεως, ἵνα μὴ τὰ λεγόμενα καὶ γραφόμενα φαίνωνται ἁπλαῖ θεωρίαι. Ἡ ἐπιτροπὴ συνίστησι π. χ. τὴν διὰ ζώσης φωνῆς διδασκαλίαν μᾶλλον ἐν ταῖς παραδόσεσιν ἢ τὴν ἀπὸ τῶν βιβλίων, ἃ χρήσιμα μόνον θεωρεῖ ἐν ταῖς ἰδίαις μελέταις διδασκάλων καὶ μαθητῶν, πλὴν τῶν λεγομένων ἀναγνωστικῶν· ἀλλὰ τοῦτο πῶς ἄλλως γενήσεται ὁρατὸν καὶ ἀναντίρρητον, εἰμὴ τῇ διὰ ζώσης φωνῆς διδασκαλίᾳ, ὅτι ὁ Σύλλογος δύναται λέγειν, *εἰ δὲ λίθε, πεῖραν λάβε;* Ἡ ἐπιτροπὴ παραδέχεται ὡσαύτως ὅτι ἡ ἐποπτεία, ἡ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καὶ μερικῶν ἀρχομένη διδασκαλία, ὀφείλει εἶναι ἀρχὴ καὶ κρηπὶς παντὸς μαθήματος τῆς πρώτης παιδεύσεως, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κυριώτατον στοιχεῖον, οἱονεὶ ψυχή, τῶν νέων μεθόδων· ἀλλὰ τοῦτο πῶς καταστήσεται ψηλαφητόν, ἂν μὴ ὁ Σύλλογος ἴδιον ἔχῃ πρότυπον σχολεῖον καὶ ἐφαρμόσῃ τὴν ἐποπτικὴν μέθοδον ἐπὶ παντὶ μαθήματι; Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπονέμει μεγίστην ἀξίαν τοῖς διδασκάλοις καὶ φρονεῖ ὅτι ἄνευ ἀξίων διδασκάλων οὐδέποτε ἀληθῆ καὶ τελείαν ἐθνικὴν παιδείαν ἕξομεν· ἀλλὰ τοῦτο πῶς δύναται ὁ Σύλλογος ὁρατὸν καὶ ψηλαφητὸν καταστῆσαι, ἂν μὴ τοιούτους παρασκευάσῃ διδασκάλους; Ἠδυνάμην πολλῶν ἄλλων μνημονεῦσαι παραδειγμάτων· ἀλλὰ ταῦτα ἀρκοῦσι. Διὰ ταῦτα ἐθνικώτατον καὶ ὠφελιμώτατον ἔργον ἔσται ἡ σύστασις διδασκαλείου καὶ πρωτύπου σχολείου ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου. Ἀλλ' ἡ ἐπιτροπὴ τὴν περὶ τούτου πρότασιν αὐτῆς ἀνέβαλεν ἕως ἂν ὁ Σύλλογος εὐπορήσῃ χρημάτων, καὶ τοι οὐ πολλῶν χρεία ἐστὶ πρὸς ἵδρυσιν αὐτῶν.

Περὶ δὲ τῆς κρίσεως τῶν πεμφθέντων εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα βιβλίων ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐπιτροπῆς κ. Θεμιστοκλῆς Σαλτέλης ἀναγνώσεται τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς.

Ε'.

Φιλολογικὴ ἐπιτροπή.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπήν· αὕτη συγκειμένη ἐκ τῶν κ.κ. Χρ. Χατζηγρήστου, προέδρου, Κ. Ξανθοπούλου, Θ. Σαλτέλη, Λ. Μαλιάκα, Ἡρ. Βασιάδου, καὶ τοῦ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος Θ. Τάγη, ἄλλων τινῶν παραιτηθέντων, εἴκοσι καὶ δύο ἐποιήσατο συνεδριάσεις, ἐν αἷς περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν ἠσχολήθη καὶ παρασκευὴν πρὸς ἔκδοσιν ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἀποτεθησαυρισμένης γλωσσικῆς ὕλης ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου, καὶ περὶ τὴν κρίσιν τῶν ἀποσταλεισῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος συλλογῶν εἰς τὸ περὶ ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ Ζωγράφειον διαγώνισμα. Καὶ περὶ μὲν τῆς κρίσεως, τίσιν ἐκ τῶν ἐνδεκα ἀποσταλεισῶν συλλογῶν ἀπένειμεν ἡ ἐπιτροπὴ τὴν δεκάλιτρον ἀμοιβήν, ἀναγνώσεται ἔκθεσιν ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς κ. Κ. Ξανθόπουλος, ὃν ὁ Σύλλογος τοῦτο τὸ ἔτος μετ' ἀγαλλιάσεως ἐδέξατο ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ ὡς ἐνεργὸν μέλος μεγάλως τὴν συνεργασίαν αὐτοῦ ἐκτιμῶν.

Ἡ δὲ παρασκευασθεῖσα γλωσσικὴ ὕλη ἐκδοθήσεται ἐν τῷ ΙΔ'. καὶ ΙΕ'. τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ, οὓς ἐλπίζομεν ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ συλλο-

γικὸν ἔτος ἐκδώσει ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ συνεργαζομένη μετὰ τῆς φιλολογικῆς. Ἡ ἀποτεθησαυρισμένη γλωσσικὴ ὕλη τοσοῦτον πολλὴ καὶ πολύτιμος ἐφάνη τῷ κ. Κ. Ξανθοπούλῳ, νῦν τὸ πρῶτον ἰδόντι αὐτήν, ὥστε φρονεῖ ὅτι καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο ἔπραττεν ὁ Σύλλογος, ἀλλ' ἢ μόνον τοῦτο, ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἦν ἄξιος· διότι ἡ συλλεγεῖσα γλωσσικὴ ὕλη ἀρίδηλον καθίστησιν, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς βίος τῶν προγενεστέρων γενεῶν, τὰ ἤθη καὶ ἔθη καὶ αἱ παραδόσεις ζῶσιν ἄνευ διακοπῆς ἀθάνατα ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας, ὡς ἐθνικώτατον γνώρισμα, στερρῶς συνδέον τὸ παρελθὸν μετὰ τοῦ ἐνεστῶτος· ἀλλ' ἡ συλλεγεῖσα ὕλη οὐδὲ τὸ πολλοστημόριόν ἐστι τῆς κατακεχωσμένης καὶ ἀνεκμεταλλεύτου ἔτι μενούσης, διότι δυστυχῶς οἱ πλεῖστοι τῶν συλλόγων τῶν ἐπαρχιῶν ὅλως ὠλιγώρησαν τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων, οὐδὲ παρέσχον χεῖρα βοηθείας τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ καίπερ ἔχοντες πολλὰς εὐκολίας, οἷαι οὐχ ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Κοραῆ, ὃς πρῶτος τὴν συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης συνεβούλευσεν· οἱ σύλλογοι ὅμως τῶν ἐπαρχιῶν μέγα ἐθνικὸν ἀνεγείρουσι μνημεῖον, ἂν, ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀναγράφοντες καὶ τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἀσχοληθῶσι μὴ μόνον τὰς ἰδιωτικὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ παροιμίας ἑκάστης χώρας συλλέγειν, ἀλλὰ καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ εἴ τι ἄλλο περιβεβλημένον ἐστὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ.

Περὶ δὲ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης τῶν ἑλλήνων συγγραφέων οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ὁ γενναῖος χορηγὸς κατατιθεὶς ἐτησίως τὰς ὡρισμένας τετρακοσίας καὶ πεντήκοντα ὀθ. λίρας ἀσχάλλει καὶ παραπονεῖται, ὅτι τὸ ἔργον βραδέως βαίνει, διότι οὔπω οὐδεὶς συγγραφεὺς εἶδε τὸ φῶς· ἀλλ' ἡ ἔκδοσις τῶν ἑλλήνων συγγραφέων ἐξ ἐκείνων ἐστὶ τῶν ἔργων, ἃ βραδύτητος χρῄζουσι καὶ φροντίδων οὐ μικρῶν· καὶ οἱ ἀναδεξάμενοι δὲ τὰς ἐκδόσεις τῶν συγγραφέων λόγιοι ἐπιθυμοῦσιν, ἵνα ὁ δαπανώμενος χρόνος εἰς τὴν κριτικὴν καὶ ἑρμηνευτικὴν ἐπεξεργασίαν συντελέσῃ εἰς τὴν τοῦ ἔργου τελειότητα. Ὁ Σύλλογος ἠδύνατο ταχέως συντελέσαι τὸ ἔργον, εἰ τὴν τῶν ἐκδόσεων ἐπεξεργασίαν τοῖς εὐχερῶς καὶ ταχέως ἐργαζομένοις ἀνετίθετο· ἀλλὰ τοιαῦται εὐχερεῖς ἐκδόσεις οὔτε κριτικὴν οὔτε ἑρμηνευτικὴν ἔχουσιν ἀξίαν, ὡς εἴρηται καὶ ἄλλοτε, *καί τε κἰων σπερχθεῖσα τυφλὴν προέηκε γενέθλην*.

ς'.

Ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπή.

Ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπή, ἧς μέλη οἱ κ. Στ. Ἀριστάρχης πρόεδρος, Γ. Ἀποστολίδης, Ἰ. Βαρότσης, Ἰ. Γεωργαντόπουλος, Γ. Α. Δημητριάδης, Ὀδ. Ἰάλεμος, Κ. Στ. Καραθεοδωρῆ, Σπ. Μαυρογένης, Δ. Σταματιάδης, Τηλέμαχος Καραθεοδωρῆ καὶ Φ. Φωτιάδης ἰατρός, δέκα καὶ τέσσαρας ἐποιήσατο συνεδριάσεις, ἐν αἷς ἀνεγνώσθησαν ἰσάριθμοι πραγματεῖαι. Τούτων αἱ μὲν θέμα εἶχον τὴν ἱστορίαν τῆς καλλιεργείας τῶν ἐπιστημῶν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, αἱ δὲ πλεῖσται τὴν μελέτην τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης καὶ βορείου Ἀμερικῆς.

Ὁ κ. Τηλέμαχος Καραθεοδωρῆ ὁτρηρὸς τῆς ἐπιστήμης θεράπων καὶ φιλόπονος γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς ἀνέγνω τὰς ἐξῆς πραγματείας· 1) περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως προερχομένης βλάβης· 2) περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὸν φωτισμόν· 3) περὶ πρισματικῶν εἰκόνων καὶ πρισματοσκοπικῆς ἀναλύσεως. Ὁ δὲ κ. Μαυρογένης περὶ φωτοφώνου τοῦ Bell.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἀπό τινων ἐτῶν τεράστιαι γίνονται ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ διάνοια τοῦ ἡμετέρου ἔθνους οὐδὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος λαμβάνει μέρος, οὐδ' ἐνεργὸς παρίσταται, εἰ μὴ ἐπὶ σμικροῖς· μόνη δὲ ἡ ἀπαράμιλλος ἡμῶν γλῶσσα συμβαδίζει τῇ ἐπιστήμῃ ἀχώριστος αὐτῆς βοηθός, παρέχουσα ἀεὶ λέξεις εὐφώνους καὶ καλάς, ὡς λαμπρὰς στολάς, ὅπως ἡ ἐπιστήμη ἀξιοπρεπῶς περιβάλλῃ καὶ κοσμῇ τὰ νεογνὰ αὐτῆς τεκνία, οἷον *τηλέφωνον, μικρόφωνον, φωνόγραφον, φωτόφωνον, φωτόμετρον*, καὶ λοιπά.

Τί λοιπόν; γλῶσσα τοιαύτη, εἰς οὕτως ὑψηλοὺς τῆς ἐπιστήμης σκοποὺς χρησιμεύουσα, εἰσχωροῦσα πανταχοῦ ὅπου αἱ ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις τῆς ἐπιστήμης διαδίδονται, πέπρωται ἵνα ἐκλίπῃ ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Ὀρφέως, ἀπὸ τοῦ γηραιοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς πατρίδος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀριστοτέλους, ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Πύρρου καὶ τῆς γηραιᾶς καὶ κοιτίδος τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος Δωδώνης; πέπρωται ἵνα ὑποχωρήσῃ καὶ παραχωρήσῃ τὰς ἕδρας τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἄλλοις ἰδιώμασιν; ἀλλὰ τοῦτο οὔτε πεπρωμένον οὔτε δυνατόν ἐστι· διότι τίνα ἐκ τῶν ἰδιωμάτων τούτων ἔχουσιν ἐπιδείξαι μίαν τοὐλάχιστον λέξιν

αὐτῶν χρησιμεύσασάν ποτε τῇ ἐπιστήμῃ; οὐδὲ ἓν οὐδεμίαν. Διὸ ὅτε οἱ ἀπόστολοι τῶν ἰδιωμάτων τούτων προσέρχονται τοῖς ἡμετέροις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου καὶ ἀγωνίζονται πεῖσαι αὐτοὺς ἀπεκδυθῆναι ἔθνος καὶ φωνὴν ἑλληνικήν, λεγέτωσαν αὐτοῖς οὗτοι, δεῖξατε ἡμῖν πρότερόν τις λέξις τῶν ὑμετέρων ἰδιωμάτων ἐγίνετό ποτε ὄργανον τῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἱκανὴ ἐπιστομίσαι αὐτοὺς καὶ ἐκδιῶξαι ἀπὸ τῶν ἡμετέρων σχολείων.

Τί δὲ καὶ τὸ ἔθνος, οὗ ἡ μὲν γλῶσσα τοιοῦτον ὄργανον παγκόσμιον τῆς ἐπιστήμης, οἱ δὲ πρόγονοι μεγάλοι αὐτῆς ἱεροφάνται; Τοῦτο προωρισμένον ἐστὶν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, ἵνα καὶ αὖθις ἐν Ἀνατολῇ καλλιεργήσῃ τὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς βαθεῖαν αὐτῶν ἐπιδοθῇ μελέτην, ὡς ἄλλοτε· τούτων ἕνεκα ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου σπουδαίαν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει παρέχει ἐπικουρίαν, ἀνακοινοῦσα τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα καὶ ἱστῶσα τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων δι' ἃς ἄλλοτε τοσοῦτον ἐδοξάσθη.

Τὸ φωτόφωνον Bell ἐστὶ τὸ ὄργανον, δι' οὗ τὸ φῶς, οὐχ ὁ ἀήρ, ὡς συνήθως, διαβιβάζει τὴν φωνήν, τὸν ἦχον· εἰ δ' ὁ ἦχος διὰ τοῦ φωτὸς διαβιβάζεται, ἐπόμενόν ἐστι, λέγει ὁ Bell, ἵνα καὶ αἱ ἐκ τοῦ ἡλίου ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες ῥήσωσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς κρότους καὶ τοὺς ἤχους τοὺς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ γεννωμένους· ἀλλ' ἔστι δυνατὸν ἵνα ἦχοι ἀπὸ τηλικαύτης ἀποστάσεως, οἷα ἡ ἀφ' ἡλίου μέχρι γῆς, γίνωνται ἡμῖν αἰσθητοὶ καὶ ἀκουστοί; Τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀδύνατον, λέγει ὁ Bell, καὶ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τούτου ἀσχολεῖται νῦν ὁ τολμηρὸς οὗτος Προμηθεύς, πειράματά τινα ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ Meudon ποιησάμενος. Εὐχηθῶμεν αὐτῷ καλὴν ἐπιτυχίαν.

Ὁ δὲ ἰατρὸς κ. Δ. Σταματιάδης ἀνέγνω πραγματείαν περὶ νέου τρόπου πολλαπλασιάσεως τῶν ὀστρέων. Ἡ τεχνητὴ γονιμοποίησις τῶν ὀστρέων καὶ ἰχθύων ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἐνετώσης ἑκατονταετηρίδος ὑποβληθεῖσα εἰς ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις καὶ πειράματα γιγαντιαίας ἐποιήσατο προόδους· πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν ἐν τῷ ἐν Παρισίοις Collège de France ἠκροασάμεθα τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἐμβρυολογίας Coste καὶ εἴδομεν τὰ πρῶτα πειράματα τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως, δι' ἧς, ὡς διαβιβαίου ὁ σοφὸς καθηγητής, πολλαπλασιαζομένων τῶν ἰχθύων ἐν τοῖς εἴκοσι μεγάλοις τῆς Γαλλίας ποταμοῖς, ἔστι δυνατὸν ἵνα καὶ ἄλλοις δέκα ἑκατομμυρίοις ἀνθρώπων, ἐκτὸς τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἐν Γαλλίᾳ, πορίζηται τροφή.

Ὁ δὲ νέος τρόπος τῆς πολλαπλασιάσεως τῶν ὀστρέων τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῆς Ἀμερικῆς W. J. Brook, περὶ οὗ ὡμίλησεν ὁ κ. Δ. Σταματιάδης, ἁπλούστατός ἐστι, διότι ἀρκεῖ ἡ κατακερμάτισις τῶν ὀστρέων καὶ ἡ ἀνάμιξις αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστον ὄστρεον περιέχει ἀπὸ ἓξ μέχρι πεντήκοντα ἑκατομμυρίων ᾠῶν, ταῦτα δὲ πάντα σχεδὸν διὰ τῆς νέας τεχνητῆς μεθόδου γονιμοποιοῦνται, ὅτε διὰ τοῦ φυσικοῦ τρόπου πάνυ ὀλίγα ζωογονοῦνται, τὰ δὲ ἄλλα ἀπόλλυνται, ἕκαστος κατανοεῖ, ὅσον ἡ τεχνητὴ καλλιέργεια τῶν ὀστρέων ἀποβήσεται πλουτοδοτειρα· διότι καὶ ἐν τούτοις ἡ ἐπιστήμη δέναμις, καὶ δύναμις λίαν γόνιμος καὶ παραγωγός. Τίς δὲ οὐχ ὁρᾷ ὅτι καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ τεχνητὴ καλλιέργεια τῶν ὀστρέων ἀναγκαία ἐστί, διότι ἀπό τινος χρόνου ἡ παραγωγὴ αὐτῶν ἤρξατο μεγάλως ἐλαττουμένη;

Καὶ ἡμεῖς μὲν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Συλλόγου, καθ' ἃ εἰς τὰ ἀναγνώσματα καὶ εἰς τὰς ἐν τῷ Συλλόγῳ γιγνομένας διαλέξεις ἐροίτων καὶ ἐκ τῶν πλουσίων πολλοί, λόγον ἐποιησάμεθα περὶ τῆς πολλαπλασιάσεως τῶν ἰχθύων καὶ ὀστρέων κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Coste, ὑποδείξαντες ὅτι ὁ παρὰ τῷ μεγάλῳ Τζεκμετζὶ θαλάσσιος κόλπος πρὸς τὴν γῆν χωρῶν καὶ λίμνην σχηματίζων δύναται χρησιμεῦσαι ὡς βεβαμένη τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως· ἀλλὰ τὰ μειδιάματα πολλῶν κατέδειξάν μοι, ὅτι ἡ ἡμετέρα χώρα οὔπω ἦν ὥριμος εἰς ἐπιστημονικὰς ἀποκαρπώσεις. Ἐκ δὲ τῶν φίλων πλησιάσας τις μετὰ τὴν διάλεξιν εἶπέ μοι· οὐχ ὁρᾷς ὅτι ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν προφυλάξαι τοὺς ὑπάρχοντας ἰχθῦς ἀπὸ τῆς καταστρεπτικῆς φιλοκερδείας τῶν ξένων ἁλιέων, καὶ θέλεις ἵνα γονιμοποιήσωμεν τὰ ὠάρια; Ἀλλ' ἐκτοτε δέκα καὶ ἓξ παρῆλθον ἔτη, ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ γνῶσις ἐξηπλώθη ὁπωσοῦν· ὥστε καλῶς ποιοῦσα ἡ ἐπιτροπὴ προέτρεψε τὸν κ. Δ. Σταματιάδην ἵνα τοῖς ἁλιεῦσι τῶν ὀστρέων καταστήσῃ γνωστὸν τὸν νέον τρόπον τῆς γονιμοποιήσεως καὶ πολλαπλασιάσεως. Ὁ κ. Δ. Σταματιάδης ἴσως ἔσται εὐτυχέστερος ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἁλιεῖς, ἢ ἐγὼ ἀποταθεὶς ἄλλοτε πρὸς τοὺς πλουσίους, διότι τὸ τῶν ἁλιέων ἐπιτήδευμα ἐπιτηδειόν ἐστιν εἰς θαύματα καὶ τεράστια πράγματα· οὐκ ἦσαν ἁλιεῖς οἱ κηρύξαντες τὸ Εὐαγγέλιον καὶ φωτίσαντες τὴν οἰκουμένην;

ὀλίγοι αὐτῶν ἰχθῦς οὐκ ἤρκεσαν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἵνα πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων πεινώντων χορτάσῃ; τί δὴ παράδοξον, ἂν καὶ οἱ νέοι ἁλιεῖς, ἐφαρμόζοντες τὴν θαυματουργὸν τῆς ἐπιστήμης δύναμιν, δυνηθῶσι δι' ὀλίγων ὀστρέων πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων τρέφειν, ἂν τὰ πεντήκοντα ἑκατομμύρια τῶν ὠῶν ἑκάστου τῶν ὀστρέων κατορθώσωσι γονιμοποιεῖν;

Ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀνέγνω α') πραγματείαν περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἐλίχρυσος τὸ παρ' ἡμῖν ἐστιν ἀμάραντον· καὶ β') ἱστορίαν τῆς ἐπιστημονικῆς κινήσεως παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Τὸ ἔργον τοῦτο σπουδαῖον ἔσται συμπλήρωμα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναγνωσθέντων ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς ἐπιτροπῆς μόνον τὸ περὶ φωτοφώνου τοῦ Bell ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ Σ. Μαυρογένους, τὰ δὲ ἄλλα ἀναγνωσθήσονται κατὰ τὸ ἐπιὸν συλλογικὸν ἔτος καὶ δώσουσιν ἱκανὴν καὶ ποικίλην πνευματικὴν πανδαισίαν ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου· διότι εἷς τῶν σκοπῶν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ οὗτός ἐστι, τὸ παρασκευάζειν ἀναγνώσματα. Διὸ ὁ Σύλλογος καὶ δημοσίᾳ ἐπαινεῖ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐργαζομένων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς μελῶν καὶ φιλοτιμουμένων, ἵνα καὶ παρ' ἡμῖν διεγερθῇ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ πρακτικῆς ἐφαρμογῆς· τὸ πνεῦμα ἀργοῦν καὶ ἀκίνητον μένον σήπεται, ὡς τὰ ἑλώδη καὶ λιμναῖα ὕδατα.

Ζ'.

Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπή.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ.κ. Σ. Ἀριστάρχου, προέδρου, Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ, τοῦ σεβασμίου C. G. Curtis, Ἀ. Πασπάτη, τοῦ ἰατροῦ A. Mordtmann, τοῦ διδάκτορος Jean Mordtmann, τοῦ διδάκτορος P. Schroeder, Γ. Α. Δημητριάδου, Κ. Περδικίδου καὶ τοῦ ἀρ' ἡμῶν μεταστάντος διδάκτορος Déthier συνεδριάσεις ἐποιήσατο εἴκοσι καὶ μίαν, ἐν αἷς περὶ τὴν ἐπιγραφικὴν καὶ παλαιογραφίαν ἠσχολήθη καὶ μάλιστα περὶ τὰ νομίσματα, μολυβδόβουλλα, σταθμά, δακτυλιολίθους, τοπογραφίαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Βλαχερνῶν, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ σπουδαῖαι ἀρχαιολογικαὶ πραγματεῖαι, ὧν πολλαί εἰσι δεδημοσιευμέναι ἐν τῷ ἤδη ἐκδοθέντι ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι τοῦ δεκάτου τρίτου τόμου τοῦ Περιοδικοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ἔχουσιν αὐτὸ ἀνὰ χεῖρας καὶ βεβαίως διῆλθον αὐτὸ μετ' εὐχαριστήσεως κρίνω περιττὸν πλείονα χρόνον κατατρίψαι περὶ τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν· τοῦτο δὲ μόνον λέγω ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ προέδρου τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ *Νεολόγου* ἐφιλοτιμήσατο ἰδίᾳ δαπάνῃ πλείστους ὅσους παλαιογραφικοὺς χαρακτῆρας ἐξ Ἀθηνῶν προσκομίσασθαι, ὅπως τὸ ἀρχαιολογικὸν Δελτίον ὅσον οἷόν τε τελειότερον ἐκδοθῇ· ἐφ' ᾧ ὁ Σύλλογος ἐκφράζει αὐτῇ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ. Ἕτερον δὲ μέλημα τῆς ἐπιτροπῆς ὑπῆρξεν ἡ συλλογὴ καὶ καταγραφὴ ἐν τῷ κώδικι τοῦ Συλλόγου 145 νέων ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν αὐξήσασα οὕτω τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῷ ἐπιγραφῶν εἰς 829· ἀλλὰ τὸ ἔργον εἰς ὃ ἐμόχθησε πλεῖστον ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐν πολλαῖς συνεδριάσεσιν ἐστὶν ἡ ἐπεξεργασία καὶ λιθογράφησις τῇ φροντίδι καὶ ἐπιστασίᾳ τῶν κ. κ. Κ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Δημητριάδου τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου τῶν χερσαίων τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν πρὸς αὐτὰ ἀναφορὰν ἐχουσῶν ἀπόψεων καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου δι' ἀριθμῶν σημειουμένων τοποθεσιῶν· ἀλλὰ διατί ὁ χάρτης οὗτος, πολλῷ τῶν προεκδεδομένων ἀκριβέστερος καὶ τελειότερος καὶ ἕτοιμος ἤδη, οὐ συνεξεδόθη τῷ ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ; διὰ μικροφιλοτιμίαν ἑνὸς μέλους τῆς ἐπιτροπῆς, ὃ κάλλιον σκεπτόμενον ὤφειλε λαβεῖν ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ Σύλλογος διὰ τὸν μίγαν χάρτην καὶ διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ μικρογραφηθέντα τοῦτον καὶ λιθογραφηθέντα ὑπὲρ τὰς διακοσίας καὶ πεντήκοντα ἐδαπάνησε λίρας· ἀλλὰ πέποιθα ὅτι ὁ χάρτης ὅσον οὔπω ἐκδοθήσεται καὶ ἐπανελεύσεται ἡ εἰρήνη καθ' ἣν σύμπνοια, ἧς ἄνευ πᾶσα συνεργασία ματαιοῦται καὶ διαλύεται· τελευτῶν δὲ τὸν λόγον οὔτε ζῆλον εὔχομαι τῇ ἐπιτροπῇ οὔτε ἐπιμέλειαν, διότι κέκτηνται ταῦτα, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ εἴκοσι καὶ μία συνεδριάσεις αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον τῷ Συλλόγῳ εὔχομαι ἔχειν χρήματα, ὅπως ἐπαρκῇ ταῖς ἀπαιτουμέναις δαπάναις τῶν τε ἄλλων ἐπιτροπῶν καὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς.

Η'.

Συντακτικὴ Ἐπιτροπή.

Συγκειμένη ἐκ τῶν κυρίων Ὀδ. Ἰκλέμου προέδρου, Κ. Περδικίδου, Α. Μαλιάκα, Ι. Καραβασίλη καὶ Α. Θεοδωρίδου ἠσχολήθη εἰς

τὴν ἔκδοσιν τοῦ δεκάτου τρίτου τόμου τοῦ Περιοδικοῦ. Ἡ ἐργασία τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης λίαν ἐπίμοχθός ἐστι καὶ οὐδὲν ἔχει τὸ ἐπαγωγόν· διὰ τοῦτο οἱ προσκαρτεροῦντες καὶ ῥθείροντες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν εἰς διορθώσεις, πολλῶν ἐπαίνων εἰσὶν ἄξιοι. Ὁ Σύλλογος βούλόμενος ἀνακουφίσαι τὰ μέλη τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἀνέθηκε τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ παρασκευὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἐλπίζει δὲ ὅτι τῇ συνεργασίᾳ ἀμφοτέρων τῶν ἐπιτροπῶν ἡ ἐκτύπωσις τοῦ δεκάτου τετάρτου καὶ δεκάτου πέμπτου τόμου ταχεῖα ἔσται.

Τοιαῦτα τὰ ἔργα τῶν διαρκῶν τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῶν, οὐ μόνον δ' ἐγώ, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ παρακολουθοῦντες ταῖς ἐργασίαις τοῦ Συλλόγου βλέπουσιν, ὅτι αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦτο τὸ ἔτος ἐφιλοτιμήσαντο ὑπερβαλεῖν ἑαυτάς, διπλασιάσασαι καὶ τριπλασιάσασαι τὰς ἑαυτῶν συνεδριάσεις καὶ ἀσχολίας· δυστυχῶς οὐ δυνάμεθα τὸ αὐτὸ εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις, ἐξ οὗ συνέστησαν αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Συλλόγου, ἀπὸ τοῦ 1871, οὐδέποτε οὔτε συνῆλθε τακτικῶς, οὔτε περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Συλλόγου, σῦτε περὶ εὑρέσεως πόρων ἐσκέψατο. Τούτου ἕνεκα τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Συλλόγου οὐκ ἀνθοῦσι μονίμως, ἀλλὰ κυμαίνονται ἄλλοτε μὲν καλῶς, ἄλλοτε δὲ ἐλλιπῶς ἔχοντα κατὰ τὰς περιστάσεις. Διὸ ἀνάγκη ἵνα ὁ Σύλλογος φροντίσῃ περὶ εὑρέσεως πόρων ἀσφαλῶν, ὅπως μὴ σαλεύῃ κυμαινόμενος ὡς πλοῖον ἀνερμάτιστον, ἀλλ' ἔχων ἥσυχον τὸν νοῦν ἀσχολῆται περὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ· εὐχῆς δὲ ἔργον ἵνα εὐεργετική τις χεὶρ ἔλθῃ αὐτῷ ἀρωγὸς καταπιθεῖσα ἀσφαλῶς ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ κεφάλαιόν τι, ὅπως οἱ τόκοι αὐτοῦ χρησιμεύωσι ταῖς ἀνάγκαις τοῦ Συλλόγου.

Θ'.

Ταμεῖον.

Ἐξ ὧν εἴπομεν γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ ταμείου οὐδόλως ἀνθηρά ἐστιν, ἀλλ' αὐτὴ οὔτε ἐκ κακῆς προϐλθε διαχειρίσεως οὔτε ἐκ μεγάλων καὶ ἀτάκτων δαπανῶν, ἀλλὰ διότι ἐστείρευσαν αἱ πηγαί. Τίς πιστεύσει, ὅτι αἱ προσφοραὶ πρὸς τὸν Σύλλογον τοῦτο τὸ ἔτος ἦσαν μόνον 45 λίραι, 30 τῆς φιλομούσου οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου Ἀλεξιάδου, καὶ 15 τοῦ ἐν Ὀδησσῷ φιλογενοῦς ἀνδρὸς κ. Α. Βουτσινᾶ; Ἐξαιρῶ τὴν γενναίαν προσφορὰν τοῦ ἑτέρου ἀδελφοῦ Ι. Βουτσινᾶ γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ, διότι αὕτη ὡρισμένον ἔχει σκοπόν, περὶ οὗ κατωτέρω ἔσται λόγος. Πόθεν λοιπὸν ἡ στείρωσις αὕτη τῶν προσφορῶν; ὁ μὲν ταμίας τοῦ Συλλόγου κ. Ν. Βαμβάκης φρονεῖ, ὅτι ἡ δυσχέρεια τῶν οἰκονομικῶν παρήχθη ἐκ τῆς οἰκονομικῆς δυσχερείας τῆς πρωτευούσης, πέποιθε δὲ ὅτι αἱρομένων τῶν αἰτίων, συναρθήσεται καὶ τὸ προσωρινὸν ἀτύχημα τοῦ Συλλόγου· ἀλλ', ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἡ στείρωσις τῶν προσφορῶν ἔχει βαθυτέραν αἰτίαν, *αἰτὴν τὴν ἀφικορίαν* περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐποιησάμην λόγον. Ἡ ἐπικατάρατος αὕτη Μέγαιρα οὐ κατέλαϐεν ἀπό τινων ἐτῶν καὶ τὰ πλεῖστα μέλη τοῦ Συλλόγου, ἅτινα ἔπαυσαν φοιτῶντα εἰς τὰς συνεδριάσεις καὶ ἐγένοντο αἴτια τῆς διακοπῆς τῶν δημοσίων διαλέξεων; Κατὰ ταύτης τῆς ἐχθρᾶς τοῦ Συλλόγου εὑρετέον ἀντίδοτον, ἂν θέλωμεν ἵνα μὴ ἡ Κωνσταντινούπολις περιέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν νάρκην, ὑφ' ἧς πρὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Συλλόγου κατείχετο, ἂν θέλωμεν, ἵνα μὴ γένωνται ἀλήθειαι οἱ λόγοι τῶν τότε πρὸς τοὺς ἱδρυτὰς τοῦ Συλλόγου εἰπόντων, «μάτην ἀγωνίζεσθε· ἡ Κωνσταντινούπολις οὐκ ἔστι πόλις γραμμάτων, ἀλλὰ πόλις τοῦ ἐμπορίου, τῆς ὕλης, καὶ τῆς ἀπολαύσεως»· οἷον ὄνειδος τοῖς ἕλλησι Κωνσταντινουπόλεως, ἂν ταῦτα ἀληθεύσωσιν! «Ἀλλά με τεθνηῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτοι πρὶν ταῦτα ἰδεῖν».

Ι'.

Βιϐλιοθήκη.

Εἰς τὴν Βιϐλιοθήκην τοῦ Συλλόγου ἀπεστάλησαν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος βιϐλία καὶ φυλλάδια περὶ τὰ 550 ὑπὸ φίλα τῷ Συλλόγῳ φρονούντων ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν ἀνδρῶν· ἐκ τῶν προσφορῶν τούτων ἰδίας μνήμης ἄξιαί εἰσι διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν αἱ ἑπόμεναι:

α') Ἡ ἐκ τῶν Ἡνωμένων τῆς βορείου Ἀμερικῆς Πολιτειῶν ὑπὸ τῶν φιλελλήνων πολιτῶν Appleton καὶ Belmont ἀποσταλεῖσα τῇ ἀόκνῳ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσϐευτοῦ τῆς Γ. Πύλης κ. Γρηγ. Ἀριστάρχου, συγκειμένη δὲ ἐξ 74 πολυτίμων συγγραμμάτων, ὧν τὰ πλεῖστα εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀναφέρονται.

ϐ') Τὰ ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου διὰ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσϐείας πεμφθέντα· 1) συνεχῆς σειρὰ τῶν ἐτησίων περιοδικῶν τῆς ἐν Ῥώμῃ γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, συγκειμένη δὲ ἐξ 65

τόμων ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1879· 2) ἄλλα σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ συγγράμματα ἐν 25 τόμοις, ἐν οἷς καὶ τὰ *ἀνέκδοτα Μνημεῖα* τῆς ἐν Ῥώμῃ γερμανικῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1829—1878.

γ') Ἡ ὑπὸ τῶν ἐν Βρυξέλλαις βιβλιοπωλῶν Marzbach καὶ Galk ἀποσταλεῖσα συλλογὴ 96 συγγραμμάτων διαφόρου ὕλης, τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις πρεσβευτοῦ τῆς Υ. Πύλης κ. Στ. Καραθεοδωρῆ.

δ') Ἡ συλλογὴ τῶν ἐν Παρισίοις βιβλιοπωλῶν Arnold καὶ Labat, συγκειμένη ἐκ 37 τόμων διαφόρου ὕλης.

ε') Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐν Καρλσρούῃ γεν. προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰωσὴφ Τούνα, συγκειμένη ἐκ 34 διαφόρων συγγραμμάτων τῇ φροντίδι τοῦ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Α. Ῥαγκαβῆ.

Πᾶσι τοῖς γενναίοις τούτοις δωρηταῖς καὶ τοῖς προθύμως συντελοῦσιν εἰς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης ὁ Σύλλογος ἀπονέμει τὰς θερμὰς αὐτοῦ εὐχαριστίας, πάντων δὲ μάλιστα τῷ ἐν Οὐασιγκτῶνι κ. Γρ. Ἀριστάρχῃ, ὃς ἀπὸ πολλοῦ οὐ παύεται ἐνεργῶν καὶ μοχθῶν ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν· παρακαλεῖ δὲ ὁ Σύλλογος τοὺς λογίους τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ βιβλιοπώλας καὶ πάντας τοὺς φιλέλληνας, ὅπως ἀποστέλλωσιν αὐτὰ τὰ συγγράμματα αὐτῶν ἢ τὰ παρ' αὐτῶν ἐκδιδόμενα.

Τὸ δὲ ἀναγνωστήριον τοῦ Συλλόγου πλουσίαν παρέχει πανδαισίαν· διότι καὶ ἐφημερίδας λαμβάνει οὐκ ὀλίγας τὰς πλείστας τῶν ἐνταῦθα ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ ἐκδιδομένων, τὴν τεργεσταίαν *Κλειώ*, καὶ τινας τῶν ἐν Ἀθήναις, πάσας δωρεὰν προσφερομένας, καὶ περιοδικὰ ἡμέτερά τε καὶ ξένα φιλολογικά, ἀρχαιολογικά, ἐκπαιδευτικά, ἐπιστημονικά· ἀλλ' οἱ προσερχόμενοι πάνυ ὀλίγοι, ὅπερ προμηνύει, ὡς φοβοῦμαι, τὴν ἐπάνοδον τῆς ἐπικρατούσης ἐκείνης ἀμουσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ τῆς τοῦ Συλλόγου συστάσεως.

Τί δ' ἂν εἴποιμεν καὶ περὶ τῆς ὀργανοθήκης, ἥτις, ἐξ οὗ ἔπαυσαν γινόμενα τὰ μαθήματα τῆς φυσικῆς καὶ χημείας, ἔκειτο παρημελημένη, εὐρωτιῶσα καὶ καταστρεφομένη; ἐδέησεν ἵνα δαπανηθῶσι δέκα λίραι καὶ διορισθῇ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. Τηλεμάχου Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Α. Δημητριάδου, οἵτ' ἐπὶ πολλοὺς μῆνας μετ' ἀξιεπαίνου ζήλου ἐμόχθησαν ὅπως καθάρωσι καὶ διορθώσωσι τὰ ὄργανα.

ΙΑ'.

Σχέσεις τοῦ Συλλόγου.

Καί τοι, ἐξ οὗ ὁ Σύλλογος στερηθεὶς τῶν ἐτησίων προσφορῶν τῶν ὁμογενῶν ἔπαυσε κατ' ἀνάγκην χορηγῶν χρήματα τοῖς ἀπόροις σχολείοις τῶν ἐπαρχιῶν, αἱ ἐπιστολιμαῖαι αὐτοῦ σχέσεις ἠλαττώθησαν, ἀλλ' ὅμως εἰσῆλθον τοῦτο τὸ ἔτος 211 ἐπιστολαί, ἐξ ὧν 113 ἀφορῶσιν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν σκοπόν, αἰτεῖται δηλαδὴ δι' αὐτῶν ἡ χρηματικὴ τοῦ Συλλόγου συνδρομὴ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπαιδεύσεως, ἢ ἀγγέλλεται ἡ σύστασις φιλεκπαιδευτικῶν συλλόγων ἢ ἀδελφοτήτων· 13 δὲ ἀφορῶσιν εἰς τὸν φιλολογικὸν σκοπόν, 12 εἰς τὸν ἐπιστημονικόν, 16 περιστρέφονται περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ 30 περὶ ἄλλα ἀφορῶντα εἰς τὰς πολλαπλᾶς τοῦ Συλλόγου ἐργασίας· δέκα ὀκτὼ δέ εἰσιν εὐχαριστήριοι μελῶν ἐπιτίμων.

Ἐκ τῶν εἰσελθουσῶν ἐπιστολῶν ἰδίας μνήμης ἀξία ἐστὶν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ φιλογενεστάτου γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ κ. Ἰωάννου Βουτσινᾶ, δι' ἧς ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι προσφέρει κατὰ διετίαν ἀνὰ δισχίλια καὶ πεντακόσια φράγκα πρὸς ἵδρυσιν διαγωνισμάτων πρακτικὸν ἐχόντων σκοπόν· ὁ Σύλλογος εὐγνωμόνων τῷ ἀνδρὶ ἀνέγραψεν αὐτὸν ἐν τοῖς εὐεργέταις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ σήμερον ἀνακηρύττει αὐτὸν καὶ δημοσίᾳ, εὐχόμενος ἵνα καὶ ἄλλοι μιμηθῶσι τὸ γενναῖον αὐτοῦ παράδειγμα, ὅπως ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις ἐνισχυθῇ, διδαχθῶσι πολλοὶ καὶ πληθυνθῇ ἡ γνῶσις, ἥτις ἐστὶ δύναμις.

Ὁ Σύλλογος ἅσμενος καὶ μετὰ χειροκροτήσεων ἀποδεξάμενος τὴν γενναίαν προσφορὰν τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ μικρὰς μόνον προὔτεινε τροποποιήσεις, ἃς ὁ ὁμογενὴς ἀγωνοθέτης ἐνέκρινε καὶ περὶ ὧν λόγος γίνεται ἐν τῷ ὅσον οὔπω ἐκδοθησομένῳ προγράμματι.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος διατηρεῖ σχέσεις στενὰς καὶ πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις ὑπὲρ ἐνισχύσεως τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ Σύλλογον, ἀναλαβὼν τὸ καθῆκον τοῦ συλλέγειν καὶ ἀποστέλλειν αὐτῷ τὰς ἐντεῦθεν συνδρομάς· ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο χαλεπώτατον ἐν Κωνσταντινουπόλει καθίσταται διὰ τὴν ἀεικίνητον παλίρροιαν τῶν ἐρχομένων καὶ ἀπερχομένων, δι' ἣν συμβαίνει πολλάκις, ἵνα ὁ ἐγγραφεὶς μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου μετὰ ἕνα ἢ δύο μῆνας ἀπέλθῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὅπως δήποτε ὀφείλουσιν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντες μὴ αὐξάνειν τὰς δυσχερείας τοῦ

ήμετέρου Συλλόγου πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, τακτικῶς τὰς συνδρομὰς αὐτῶν ἀποτίνοντες.

Αἱ δὲ ἐξελθοῦσαι ἐπιστολαὶ ἀνέρχονται εἰς 195, ἐξ ὧν 75 ἀφορῶσιν εἰς τοὺς διαφόρους τοῦ Συλλόγου σκοπούς, εἰς τὸν ἐκπαιδευτικόν, φιλολογικόν, ἀρχαιολογικόν καὶ ἐπιστημονικόν· 56 εἰσὶν εὐχαριστήριοι καὶ 60 ἀπαντήσεις ἢ ἐπιστολαὶ αὐτεπαγγέλτως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκδοθεῖσαι περὶ διαφόρων ζητημάτων. Ὁ Σύλλογος λυπεῖται σφόδρα, ὅτι ἕνεκα τῶν περιστάσεων ἐκωλύθη ἐπιστεῖλαι ἐγκύκλιον, ὡς ἐρρήθη ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει τούτου τοῦ ἔτους, πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φιλεκπαιδευτικοὺς Συλλόγους καὶ προτρέψαι αὐτοὺς ἵνα σὺν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς αὐτῶν ἔργοις προσαναγράψωσιν ἐν τοῖς κανονισμοῖς αὐτῶν σκοπὸν καὶ μέλημα τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων καὶ τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων· διότι τοιοῦτος ὀφείλει εἶναι ὁ ὁλοσχερὴς σκοπὸς παντὸς ἑλληνικοῦ Συλλόγου, ὅπως διὰ μὲν τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτοῦ ἔργων ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως συντελῇ πρὸς μόρφωσιν τῆς νέας γενεᾶς καὶ παρασκευάζῃ τὸ μέλλον, διὰ δὲ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ καθιστᾷ ἀρίδηλον ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς τῶν προτέρων γενεῶν ζῇ συνεχὴς καὶ ἄνευ διακοπῆς ἀθάνατος ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, διὰ δὲ τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων διατηρῇ μαρτύρια ἀνεξάλειπτα ὅτι αἱ χῶραι, ἐν αἷς μορφοῦται ἡ νέα γενεὰ καὶ παρασκευάζεται τὸ μέλλον, αἱ δὲ ἐθνικαὶ παραδόσεις διατηροῦνται ζῶσαι, ἦσαν ἀνέκαθεν ἑλληνικαί, ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν φρουροῦσαι ἔτι μνημεῖα ἑλληνικῆς τέχνης, ἀπαστράπτοντα θεῖον καὶ ἀπαράμιλλον κάλλος. Εἴθε τὸ θεῖον τοῦτο καὶ ἀπαράμιλλον ἀρχαῖον κάλλος διαθερμαίνοι τὴν καρδίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ ὑπομιμνήσκοι αὐτὸ ὅτι ὀφείλει

αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν, οἱ μέγ' ἄριστοι.

Ταῦτα εἶπον ἀναλαμβάνων πάλιν τὴν προεδρείαν, ταῦτα λέγω καὶ νῦν παραδίδους αὐτὴν εἰς χεῖρας στιβαρὰς καὶ δεξιάς.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Θ. Σαλτέλης,** εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῆς Κυζίκου καὶ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἀποσταλέντων διὰ τὸν *Καραπάνειον* ἀγῶνα χειρογράφων, Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ Ἀριθμητικῆς· (ἰδὲ κατωτέρω).

Μετὰ τοῦτον ὁ κ. **Κ. Ξανθόπουλος,** εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἐπὶ τῶν πονημάτων, τῶν διὰ τὸ *Ζωγράφειον διαγώνισμα* τῆς συλλογῆς ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἀποσταλέντων, κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς· (ἰδὲ κατωτ.)

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ ἑορτή.

ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΠΕΡΙ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΜΕΘΟΔΙΚΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Πρὸς χρῆσιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κυρίου Θ. Σαλτέλη

Ἐν τῇ κατὰ τὴν 10 Μαΐου 1881

ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΟΡΤΗ.

Μετ' ὄκνου καὶ δειλίας ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπὴ παρερχομένη σήμερον εἰς ὑμᾶς τὴν συγγνώμην καὶ ἐπιείκειαν ἐξαιτεῖται, ὅτι ἀποτόμως καινοτομήσασα ἀντὶ τῆς συνήθους κατὰ τὴν ἐπέτειον ταύτην ἑορτὴν ἐκθέσεως περὶ τοῦ ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς τοῦ κράτους ἐπαρχίας καθόλου παιδευτικοῦ βίου, βραχέα τινὰ μόνον περὶ τούτου προεἰποῦσα τὸν πλεῖστον τοῦ λόγου περὶ τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα, τὸν περὶ συντάξεως μεθοδικῶν διδακτικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, κατὰ τὸ πέρυσιν ἐκδοθὲν πρόγραμμα, πεμφθέντων εἰς τὸν Σύλλογον ἔργων μέλλει νὰ διατρ ψῃ.

Εἰς τὴν καινοτομίαν ταύτην ἠναγκάσθη ἡ ἐπιτροπή, κατανεύσει καὶ τοῦ Συλλόγου, νὰ προβῇ ἐκ τούτου, ὅτι τοῦ Συλλόγου ἐν τοῖς ἰσχάτοις τούτοις χρόνοις διὰ λόγους, οὓς περιττὸν πρὸς εἰδότας ὑμᾶς νὰ εἴπωμεν, ἀδυνατοῦντος νὰ βοηθῇ χρηματικῶς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόροις σχολείοις, οἱ ἐπαρχιακοὶ σύλλογοι καὶ αἱ ἐφορίαι καὶ αἱ κοινότητες, ἀνθρώπειον πάσχουσαι πάθημα, ἀλλαχόσε τὰ βλέμματα στρέψασαι καὶ τὰς ἐλπίδας στηρίξασαι, ἐκεῖσε καὶ τὰς ἐκθέσεις περὶ τῶν καθ' ἑαυτὰς σχολειακῶν πραγμάτων πέμπουσι, παντελῶς τοῦ ἀρχαίου φίλου καὶ προστάτου καὶ εὐεργέτου αἱ ἀγνώμονες ἐπιλαθόμεναι, καὶ οὕτως εἰπεῖν τὴν γαλουχήσασαν ἀπολακτίσασαι μητέρα.

Ἀλλ' ὁ Σύλλογος δυσφορῶν μὲν δικαίως καὶ ἀλγῶν ἐπὶ τῇ ἀστόργῳ ταύτῃ ἐγκαταλείψει, θαρρῶν δ' ἔτι καὶ ἐξ ἑαυτοῦ τὴν τροφὴν καὶ τὰ δυνάμεις ἀρυόμενος οὐδαμῶς ἀπελπίζει, ἀλλὰ καρτερῶν, ἕως ἂν παρέλθωσιν αἱ πονηραὶ αὐτῷ ἡμέραι, καὶ ἐκ τῶν ἐκτὸς εἰς ἑαυτὸν περισυλλεγόμενος διετέλεσε καὶ διατελέσει ῥᾴμα καὶ ἀθορύβως ἀλλ' ἀδιαλείπτως καὶ ἀόκνως τὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ αὐτοῦ ἐργαζόμενος ἔργα, τὴν πρὸς τὰ ἔξω ἐνέργειαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐπί γε τοῦ παρόντος ἑτέροις καταλείπων, πεποιθώς, ὅτι ἐκεῖνοι ἅτε νεώτεροι καὶ τὰς δυνάμεις μὲν ἀκμαιοτέρας ἔχοντες ἀρθονωτέρους δὲ τοὺς πόρους ἀποτελεσματικώτερον ἴσως θέλουσιν ἐπιτελέσει τὸ ἔργον, ἐάν, ὡς ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, μετὰ τῆς προσηκούσης βαίνωσι συνέσεως καὶ φειδοῦς, πρὸς τὰ καίρια βάλλοντες μηδὲ πρὸς ἃ μὴ δεῖ ἀσκόπως δαπανῶντες. Καὶ τὸ μὲν ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, ὅταν ἐπιστῇ ποτε ὁ πρὸς τοῦτο καιρός, θέλομεν οἱ πάντες ἰδεῖ καὶ κρίνει, ἂν καὶ κατὰ πόσον συνετή, λυσιτελὴς καὶ ἀναγκαία ἦν ἡ ἀπὸ τοῦ Συλλόγου ἀλλαχόσε μετάθεσις τοῦ παιδευτικοῦ κέντρου καὶ ὁ διχασμὸς τῶν πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν τοῦ ἔθνους δυνάμεων, καὶ τί εἰς τὸ μέλλον δέον γενέσθαι.

Ἡμεῖς δὲ νῦν τοὺς λόγους δηλώσαντες, ἐξ ὧν ὁ Σύλλογος προήχθη ἐν τῇ ἐπετείῳ ταύτῃ ἑορτῇ νὰ νεωτερίσῃ, τὴν συνήθη ἔκθεσιν ἅτε λιτοτάτην οὖσαν συγχωνεύσας τῇ περὶ τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος κρίσει, προβαίνομεν ἐπὶ τὸ ἔργον.

Κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος, Κύριοι, εἰς

μόνος, ἀληθὴς Ἰσραηλίτης, οὐχὶ σύλλογος, οὐδ' ἐφορία, οὐδὲ κοινότης ἔξωθεν, ἀλλ' ἰδιώτης ἀνήρ, ὁ ἐν Διπλοκιονίῳ τῆς ἡμετέρας πόλεως διδάσκαλος, Γεώργιος Κοῦζος ὁ ἐκ Κυζίκου, εὐσεβῶν πρὸς τὴν τεκοῦσαν καὶ θρέψασαν πατρίδα, πάνυ φιλοτίμως ἔπεμψεν ἡμῖν βραχεῖαν ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐν τῇ Κυζικηνῇ χερσονήσῳ παιδευτικῆς καταστάσεως, ἐξ ἧς ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν τὰς ἑπομένας εἰδήσεις.

Ἡ τῆς ὅλης ἐπαρχίας Κυζίκου μητρόπολις, Ἀρτάκη, μέχρι μὲν πρὸ τριῶν ἐτῶν δύο μόνας ἐκέκτητο σχολάς· οἰκίσκος μὲν χθαμαλὸς καὶ ἰσόγαιος, ἐν ᾧ 300 παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀναμὶξ συνηγελάζοντο ὑφ' ἑνὸς διδασκάλου τὰ πρῶτα στοιχεῖα διδασκόμενος βοηθουμένου καὶ ὑπὸ τοῦ ψάλτου τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, ἐχρησίμευεν ὡς δημοτικὴ σχολή· ὡς ἑλληνικὴ δὲ ἐχρησίμευεν οἴκημα πολλῷ τοῦ πρώτου χεῖρον, σαθρὸν καὶ ἑτοιμόρροπον ἐν μέσῃ συνοικίᾳ ὑπὸ δυσωδῶν καὶ νοσηρῶν περιπνεομένη ἀναθυμιάσεων, ἐν ᾗ εἷς μόνος διδάσκαλος ἄνευ βοηθοῦ ἐδίδασκε τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα 30 παῖδας εἰς 3 διῃρημένους τάξεις. Τὰ διδακτήρια τῆς Ἀρτάκης ἀλγεινὴν ἐνεποίουν ἐντύπωσιν παντὶ τῷ ἐπισκεπτομένῳ αὐτά, ἀναλογιζομένῳ, ὅτι ἡ Ἀρτάκη μητρόπολίς ἐστιν, ἐξ ἧς ὡς ἀπὸ φωτοβόλου ἑστίας ἔδει νὰ προχέωνται τὰ φῶτα καὶ εἰς αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας τὰς ἐσχατιάς· διότι πόλις ὑπὸ 1000 μὲν οἰκουμένη ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, πλουσία δὲ ἀμπελώνων καὶ ἀγρῶν καταφύτων παντοδαποῖς ὀπωροφόροις δένδροις, ἐμπορικὴν δ' ἔχουσα ἐπιμιξίαν πρὸς πολλὰ ἐμπορικὰ κέντρα καὶ εὐπορεῖσά πως, κεκοσμημένη δὲ περιβλέπτῳ μητροπολιτικῷ ναῷ, οὗ ἐρᾴμιλλον τὴν καλλονὴν καὶ διακόσμησιν ἐλάχιστα ἴσως ἐπαρχιῶν μητροπόλεις κέκτηνται, ἠδύνατο βεβαίως καὶ ὤφειλε καὶ διδακτήρια νὰ ἔχῃ ἀξιοπρεπέστερα, ἂν ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἡ προσήκουσα πρόνοια. Εὐτυχῶς οἱ Ἀρτακηνοὶ συνιδόντες τέλος καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα, ἅπερ ἀναγκαίως ἐπιβάλλει τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἡ ἀπὸ τῶν προγόνων εὔκλεια, καὶ τὴν ἐκ τῆς περὶ τὰ γράμματα ὀλιγωρίας προσγιγνομένην μεγάλην ζημίαν τοῖς ἑαυτῶν τέκνοις, ἐφ' ὧν στηρίζει τὰς περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδας ἡ δυστυχὴς πατρίς, μετὰ ζήλου ἐπαινετοῦ καὶ δραστηριότητος ἤρξαντο ἤδη ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸν καλὸν τῶν γραμμάτων ἀγῶνα· εἰς δὲ τὸν ἀπὸ ἑπτέτιας ἀρξάμενον ἀξιάγαστον τοῦτον ζῆλον ὀφείλεται ἡ τε σύστασις δύο ἄλλων σχολείων, νηπιαγωγείου καὶ παρθεναγωγείου, καὶ ἡ ἐπιδιωκομένη ἐπὶ τὰ βελτίω διαρρύθμισις καὶ προαγωγὴ τῶν ὑπαρχουσῶν σχολῶν διὰ τῆς προσλήψεως ἱκανοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Πρὸς συντήρησιν δὲ τῶν 4 τούτων σχολείων δαπανῶνται ἐτησίως ὑπὲρ τὰς 400 τουρκικὰς λίρας· τὰ δὲ ἐν τῷ σχετικῶς μικρῷ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματά εἰσιν ἱκανῶς εὐχάριστα· ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν θέλομεν εὑρεθῆ εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν μείζονας ν' ἀναγράψωμεν προόδους, καθότι ἡ Ἀρτάκη κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους ηὐτύχησεν εὐτυχίαν οὐ σμικράν, ηὐτύχησε δῆλον ὅτι ν' ἀποκτήσῃ οὐκ ὀλίγους υἱοὺς λογίους καὶ ἐπιστήμονας, οἵτινες πεποιθαμεν ὅτι μετὰ μείζονος ζήλου θέλουσιν ἐξακολουθήσει τὸ ἐπ' αἰσίοις ἀρξάμενον ἔργον τῆς διὰ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας παλιγγενεσίας τῆς γενετείρας αὐτῶν γῆς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἀρτάκης. Ἐν δὲ τῇ βορειοδυτικῶς τῆς Ἀρτάκης καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπ' αὐτῆς κειμένῃ κωμοπόλει Γωνιᾷ, 150 ἐχούσῃ οἰκογενείας ἁπάσας ἑλληνικάς, ὑπάρχει γραμματοδιδασκαλεῖον, εἰς ὃ ἐλάχιστος ἀριθμὸς παίδων ἀτάκτως φοιτᾷ, τὸ μὲν διότι ὑποβοηθοῦσι τοὺς γονεῖς ἐν τοῖς γεωργικοῖς ἔργοις, τὸ δὲ καὶ ἕνεκα τῶν κομματικῶν παθῶν. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Γωνιᾶς ἀπαντῶμεν ἑτέραν κώμην μικροτέραν, ὥρας ὁδὸν ἐκείνης ἀπέχουσαν, τὰ Ῥόδα, περιέχουσαν 80 οἰκογενείας, πλὴν ἐξ τουρκικῶν ἁπάσας ἑλληνικάς. Τῶν κατοίκων τῆς κώμης ταύτης ἡ τύχη οἰκτρῶς ἀντιφάσκουσα πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν πόρρω ἀπέχει τοῦ εἶναι ῥοδίνη· διότι ὑπὸ τῆς ἰσχάτης πιέζονται πενίας· καὶ ἐντεῦθεν ὑφίστανται γραμματοδιδασκαλεῖον, πρὸς οὗ τὴν συντήρησιν ὡς καὶ πρὸς τὴν τοῦ τῆς Γωνιᾶς περὶ τὰ δισχίλια δαπανῶνται γρόσια ἐτησίως. Πρὸς βορρᾶν τῶν Ῥόδων ὥρας ὁδὸν διανύσαντες ἀπαντῶμεν τὴν ὡραίαν κωμόπολιν Χαράκην ὑπὲρ τὰς 200 περιέχουσαν οἰκογενείας ἁπάσας ἑλληνικάς. Τὴν κωμόπολιν ταύτην κοσμεῖ σχολὴ νεόδμητος ἐπὶ λοφίσκου ἱστηκυῖα· ἀλλὰ δυστυχῶς ἐπὶ ἑξάμηνον ὅλον κατὰ τὸ 1878 ἡ σχολὴ αὕτη ἔμενε κεκλεισμένη οὐχὶ ἐλλείψει τῶν πρὸς συντήρησιν ἀναγκαίων πόρων, διότι πρὸς ταύτῃ καὶ παρθεναγωγεῖον δύνανται νὰ διατηρῶσιν οἱ Χαρακηνοί, ἀλλὰ διὰ τὴν διχόνοιαν τῶν κατοίκων, ἥτις πολλαχοῦ τῆς κατὰ πολλὰ ἀτυχοῦς ταύτης ἐπαρχίας παρουσιάζει κακῇ μοίρᾳ τὴν εἰδεχθῆ αὐτῆς μορφήν· ἀλλὰ τὸ πονηρῶν ἡμερῶν ἀπαίσιον τοῦτο κληροδότημα δὲν κατώρθωσε τέλεον ν' ἀποσβέσῃ

ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ ἔθνους τὸ τῆς φιλομαθείας αἴσθημα, καὶ οἱ ἄλλως ἀξιόλογοι Χαρακηνοὶ ἀπὸ τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1878 ἠνέῳξαν τὴν σχολήν, ἥτις ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ τακτικῶς ἐργαζομένη παρέχουσα 70 μαθηταῖς τὰς βάσεις τῆς πρώτης παιδεύσεως δι' ἑνὸς διδασκάλου, καὶ δαπανῶσα ἐτησίως ὑπὲρ τὰ πεντακισχίλια γρόσια. Πρὸς βορρᾶν τῆς Χαράκης ἡμιόλιον ὥρας ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι κεῖνται τέσσαρες ἑλληνικαὶ κωμοπόλεις, ἡ Δρακοῦς ἔχουσα 600 κατοίκους, τὸ Βαθὺ 700, ἡ Λογκὰς καὶ τὸ Κατάτοπον. Ἐν πάσαις ταύταις ὑπάρχουσι μὲν σχολαὶ νεοδμητοι, ἀλλ' ἀτελέστατα λειτουργοῦσιν.

Ἐκ τῆς Λογκάδος τὴν πρὸς ἀνατολὰς τρεπόμενοι καὶ διὰ τῆς γνωστῆς μονῆς Παναγίας τῆς Φανερωμενης διελθόντες ἀφικνούμεθα εἰς τὴν μεσόγειον κωμόπολιν Καπὶρ-Βαξὲ οἰκουμένην ὑπὸ 600 κατοίκων ἁπάντων ἑλλήνων. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἔσχε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ αὐτῆς ὄνομα Καπίρ, ὅστις πρὸ ἑνὸς καὶ ἐπέκεινα αἰῶνος ἐξαναστὰς μετ' ὀλίγων οἰκείων ἐκ Ρωμυλίας ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ συνῴκισε τὸ χωρίον. Εἰς τὴν νεοδμητον αὐτῆς σχολὴν φοιτῶσι περὶ τοὺς 30 παῖδας ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Λογκάδος χωροῦντες δίωρον ὁδόν, παραμείψαντες τὴν Διαβατήν, μικρὸν χωρίον τουρκικόν, ἐν ᾧ 15 μόλις οἰκογένειαι ἑλληνικαὶ οἰκοῦσι πενίσταται, καταντῶμεν εἰς τὸ παράλιον χωρίον Καστέλλι. Ἐνταῦθα μέχρι μὲν τοῦ 1878 οὐδ' ἴχνος σχολείου ἐφαίνετο· χάρις ὅμως εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ προτροπὰς τῆς φιλεκπαιδευτικῆς τῆς Κυζίκου ἀδελφότητος *Προόδου* καὶ τὴν μικρὰν ὑλικὴν ὑποστήριξιν τῶν γειτόνων Διαβατῶν συστᾶσα λειτουργεῖ ἔκτοτε τακτικῶς μικρά τις σχολή. Κάμπτοντες δὲ τὸ μικρὸν ἀκρωτήριον Καψάλα εἰσπλέομεν εἰς κολπίσκον στενὸν εἰς τὸν ἰσθμὸν καταλήγοντα καὶ ὑπὸ βραχωδῶν ἐπὶ τὸ πολὺ ἑκατέρωθεν περιβαλλόμενον ἀκτῶν, ἔνθα ἀπαντῶμεν δεξιᾷ μὲν μικρὰν κωμόπολιν ἑλληνικήν, τὴν Μηχανιώναν, οἰκουμένην ὑπὸ 200 οἰκογενειῶν ἁπασῶν ἑλληνικῶν. Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ἑλληνικῇ γωνίᾳ χαίροντες εὑρίσκομεν ἀκμαιότερον θέλοντα τὸν τὴν ἑλληνικὴν στολὴν χαρακτηρίζοντα ἔρωτα τῶν γραμμάτων. Σχολὴ τῶν ἀρρένων καλῶς κατηρτισμένη ἀπὸ τοῦ 1866 τακτικώτατα λειτουργεῖ καὶ παρθεναγωγεῖον ὁμοίως ἀπὸ τοῦ 1873· ἀμφότερα τὰ σχολεῖα συντηροῦνται ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος *Προόδου*, ἥτις ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἐγεννήθη καὶ ἀπὸ τοῦ 1866 ἐργάζεται ἐνταῦθα, ἀγωνιζομένη τὸ κατὰ δύναμιν νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν προτέραν κατοικίαν τὰς φυγαδευθείσας Μούσας. Ἀλλὰ περὶ τῶν σχολείων τῆς Μηχανιώνας τοῦ λόγου ὄντος ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν, ὅτι ὁ μεγάτιμος τοῦ ἔθνους καὶ τῶν γραμμάτων εὐεργέτης Γ. Ζαρίφης προσφέρει γενναίως τῇ ἀδελφότητι *Προόδῳ* πέντε καὶ εἴκοσι λίρας ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν ὑπὲρ τοῦ ἐν Μηχανιώνῃ παρθεναγωγείου. Πρὸς νότον δὲ τῆς Μηχανιώνης τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας ὁδὸν ἀπέχει μεγάλη ἀλλ' ἀτυχὴς κωμόπολις, ἡ Πέραμος, ὑπὲρ τὰς 500 ἀριθμοῦσα οἰκογενείας ἁπάσας ἑλληνικάς. Τὴν ὡραίαν καὶ πλουσίαν ποτὲ ταύτην κωμόπολιν πυρκαϊὰ καταστρεπτικωτάτη κατὰ ἰούλιον τοῦ 1873 ἀποτεφρώσασα τὴν πλείστην, κατέστησε γυμνητευούσας καὶ ἀστέγους ὑπὲρ τὰς 300 οἰκογενείας, καὶ αἰτία ἐγένετο τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῆς ἐν αὐτῇ σχολῆς, ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καλῶς ἐλειτούργει, καὶ ὑπὲρ ἧς εἶχεν ἱδρυθῇ ἐν ἔτει 1872 ἡ ἐνταῦθα φιλεκπαιδευτικὴ ἀδελφότης τῶν Περαμίων *Ἐλπίς*.

Τοιαύτη, κύριοι, ἡ κατὰ τὴν Κυζικηνὴν χερσόνησον παιδευτικὴ κατάστασις. Εὐχαριστοῦντες ἀπὸ καρδίας τὸν ἐκ Κυζίκου φιλότιμον διδάσκαλον ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἔσπευσε νὰ ἐπιστείλῃ ἡμῖν τὰς εἰδήσεις ταύτας, αὐτὸν μὲν παροτρύνομεν καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως συμπληρῶν τὸ ἔργον ἐπιχειρήσῃ τῇ συλλογῇ ὁμοίων εἰδήσεων καὶ περὶ τῆς παιδευτικῆς καταστάσεως τῆς ὅλης ἐπαρχίας Κυζίκου, παράδειγμα δὲ ζηλωτὸν προβάλλομεν καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν ἐπαρχιῶν διδασκάλοις καὶ λογίοις, διότι οὕτω καὶ μόνον δυνατόν ἐστι νὰ συντελεσθῇ ποτε τελεία καὶ ἀκριβὴς εἰκὼν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου τοῦ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ἑλληνισμοῦ.

Ταῦτα διὰ βραχέων προδηλώσαντες μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὸ κύριον τῆς ἐκθέσεως ἡμῶν ἀντικείμενον, τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὸν *Καραπάνειον ἀγῶνα* ἀποσταλέντων διδακτικῶν βιβλίων.

Καὶ περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς χρησιμότητος τῆς ἀγωνοθεσίας ταύτης πέρυσιν ἡ ἐπιτροπὴ ἱκανὰ εἰποῦσα περιττὸν νομίζει νὰ ἐπανέλθῃ τὸ δεύτερον ἐπὶ τὰ αὐτά, φειδομένη τοῦ πολυτίμου ὑμῶν χρόνου οὐδὲ θέλουσα νὰ καταχρασθῇ τῇ ὑμετέρᾳ ὑπομονῇ. Διὸ ἀρχόμεθα ἀμέσως τοῦ ἔργου.

Κατὰ τὸ προκηρυχθὲν πρόγραμμα τοῦ παρελθόντος ἔτους τριττὸς πρόκειται ὁ ἐρετινὸς ἀγών, δῆλον ὅτι α') ὁ περὶ τὴν ἱερὰν ἱστορίαν,

β') ὁ περὶ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ γ') ὁ περὶ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

Ἐξητάσθησαν δὲ καὶ ἐκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἀνὰ δύο μὲν χειρόγραφα ἱερᾶς ἱστορίας καὶ ἀριθμητικῆς, ἓν δὲ ἑλληνικῆς ἱστορίας ὑπὸ πέντε ἀποσταλέντα ἀγωνιστῶν, δύο μὲν ἀνωνύμων, τῶν δὲ λοιπῶν φανερῶς ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων.

Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τοῦ βιβλίου, ὅπερ ἐπιγράφεται μὲν *Ἑλληνικὴ ἱστορία βιογραφικῶς συντεταγμένη πρὸς χρῆσιν τῶν παίδων, ὑπὸ Ἠπειρώτου*, σύμβολον δὲ φέρει τὸ Κικερώνειον Historia vero testis temporum, vita memoriae, lux veritatis, magistra vitæ (de Orat. II, 2). Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ σελίδων 313 εἰς 8ον κοινοῦ γραφικοῦ χάρτου συγκείμενον, εἰς τρία διῄρηται τμήματα, ὧν τὸ μὲν α' ἐκ σελίδων 65 περιέχει βίους μεγάλων ἀνδρῶν, ἐκ μὲν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος χρόνων 16, ἐκ δὲ τῶν μέσων 2 (τὸν Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου), ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων 4· τὸ δὲ β' ἐκ σελ. 189, 28 μὲν ἐκ τῶν ἀρχαίων, 8 δ' ἐκ τῶν μέσων, 6 δ' ἐκ τῶν νεωτέρων· τὸ δὲ γ' ἐκ σελίδων 59 περιέχει ἱστορίαν συνεχῆ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, τῶν μυθικῶν, μέχρι τοῦ ἔτους 1830 μ. Χ. μετὰ προτεταγμένης συνοπτικῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνικῶν νήσων.

Δυστυχῶς τὸ ἔργον τοῦτο τοσαύταις καὶ τηλικαύταις κατακοσμεῖται καταδήλοις κακίαις, ὥστε ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ πολὺ ἐδίστασεν, ἂν ἔπρεπε καθόλου νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸ εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ εἰς ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν νὰ ὑποβάλῃ, ἢ ἑπομένη τῷ καλῷ ἐκείνῳ νόμῳ, ᾧ ἐχρῶντο οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγωνοδίκαι, εὐθὺς ἐκ τῶν προτέρων ν' ἀποκηρύξῃ αὐτὸ ὡς ἀδόκιμον καὶ ἀνάξιον ἀγωνισμοῦ καὶ κρίσεως. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἐνόμισε καλόν, τοῦτο μὲν ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον τῆς αὐτῆς ὕλης ἔργον ἀπεστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα, τοῦτο δὲ ἵνα μὴ παραπόνων καὶ μομφῆς πρόφασιν παράσχῃ τῷ συγγραφεῖ, ἅμα δὲ καὶ ἀποτρέψῃ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ νὰ ἐκθρασύνωνται εἰς τοσοῦτον, νὰ ὑποβάλῃ εἰς βάσανον τὸ ἔργον, ὅπως καταδείξῃ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς στερεῖται πάντων τῶν ἐφοδίων, ὅσα ὀφείλει νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὁ μέλλων ν' ἀποδυθῇ εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα.

Καὶ πρῶτον ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας ταύτης ἀνὰ πᾶν βῆμα κατελέγχεται ἀμαθέστατος καὶ ἀδαέστατος τῆς γλώσσης, ἣν διαφθείρει καὶ δεινῶς στρεβλοῖ τοὺς τύπους καὶ τὸν τονισμὸν καὶ τὸν πνευματισμὸν καὶ τὴν ἄλλην ὀρθογραφίαν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν λέξεων καὶ τὴν σύνταξιν καὶ πάντα καθόλου. Μαρτύρια δὲ τούτου ἔστωσαν ἐκ τῶν ἀπείρων ἐν τῷ βιβλίῳ ὑπαρχόντων τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα, ἱκανὰ καὶ ταῦτα τὸν λέοντα νὰ γνωρίσωσιν.

Ἐν τῷ α' κύκλῳ πλὴν ἄλλων ἀπαντῶσι καὶ αἱ ἑπόμεναι ἀνορθόγραφοι λέξεις: μεγαλεπίβολος, εὔρρωστος, μαχιτής, εὑρίσκω, ἀπορία, ἄσμα, ὡδηγῶ, γαῖας, δημωφελὴς (κατ' ἀναλογίαν, φαίνεται, πρὸς τὸ ἐπωφελὴς καὶ ἀνωφελὴς σχηματίσας τὴν λέξιν)· τὸν βραχὺν δωρικὸν χιτῶνα, ὃν ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς ἐφόρει Δώρικις εἰς ἰωνικὸν κατατείνας Δώρκην τὸν ἄνδρα χλευάζει, τὸν δὲ Πελίαν εἰς Πέλιον μεταπλάττει, καὶ εἰς δημοκράτας καὶ ἀριστοκράτας τοὺς ἀριστοκρατικοὺς καὶ δημοκρατικούς, καὶ τοὺς Μάγνητας εἰς Μαγνησίους· τοὺς δὲ στασιάζοντας ὡς ἐπαναστάτας χαρακτηρίζει· τὸν δὲ ἡρωϊκὸν θάνατον τῶν περὶ τὸν Λεωνίδαν ἥτταν ὀνομάζει. Πολλάκις δὲ τὰ κύρια διὰ συμβόλων ἢ ἀλληγοριῶν καὶ τούτων τἀναντία σημαινουσῶν ἑρμηνεύει, οἷον τὸ ὑποτάσσομαι διὰ τοῦ ζητῶ γῆν καὶ ὕδωρ, ἐν σελ. 15 τοῦ α' κύκλου λέγων· «ὁ Ξέρξης ἔστειλε κήρυκας καὶ ἐπροσκάλεσε τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποταχθοῦν, δηλ. νὰ ζητήσουν γῆν καὶ ὕδωρ».

Δεύτερον δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῆς γεωγραφίας τοσοῦτον ἀσεβεῖ, ὥστε ἤθελέ τις ὑπολάβει ἐν πιθανότητι πρὸ μέγιστα τῇ βεβαιότητι προσεγγιζούσῃ, ὅτι ὁ ἱστορικὸς ἡμῶν παντελῶς αὐτὸς ἀδαὴς ὢν τῆς ἱστορίας ἀγνοῶν καὶ αὐτὰ τὰ στοιχειωδέστατα αὐτῆς, ἅπερ καὶ αὐτὰ τὰ παιδία τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὑπὲρ ὧν τὸ βιβλίον συνέγραψε, γινώσκουσι, προέβη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ βιβλίου πηγὰς ἔχων βιβλία ἱστορικὰ κλεψίτυπα, ὑπὸ αἰσχροκερδῶν καὶ ἀγραμμάτων ἐκδοτῶν ἐνταῦθα μετατυπούμενα, ἅπερ, ὡς γνωστόν, βρίθουσι παντοειδῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἐκ τῶν θολερῶν αὐτῶν πηγῶν τυφλῶς καὶ ἀβασανίστως ἀρυσάμενος καὶ ἀντιγράψας συνέγραψε τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ ἐξάμβλωμα. Ἐλάχιστα καὶ ἐκ τούτων παρατίθεμεν παραδείγματα τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων ἐλέγχοντα. Τὸ μὲν Ἄκτιον εἰς τὴν Πελοπόννησον μετατίθησι, τὴν δ' ἐπὶ Θρᾴκῃ Ἡράκλειαν εἰς τὴν ἀσιατικὴν τῆς Προποντίδος παραλίαν παρὰ τὴν Χαλκηδόνα, τοὺς δ' ἐν Ἑλλησπόντῳ Αἰγὸς-ποταμοὺς παρὰ τὴν Αἶνον, τὴν δ' Ἄβυδον εἰς τὸ πρὸς τὸ Αἰγαῖον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, τὸ δὲ Σούνιον εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Εὐβοίας· τὴν δὲ Θεσσαλικὴν Μαγνησίαν συγχέει τῇ ἐν τῇ Καρίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὁμωνύμῳ πόλει· καὶ ἄλλα

τοιαῦτα πλεῖστα ἀπαντῶσι καταμαρτυροῦντα τὸ παντελῶς ἀγεωγράφητον τοῦ ἀνθρώπου.

Μεγίστας δὲ χάριτας ἠθέλομεν ὀφείλει τῷ ἡμετέρῳ πολυμαθεῖ ἱστορικῷ καὶ δεινῷ γεωγράφῳ, ἂν ἐγνώριζεν ἡμῖν τὴν ἀπόκρυφον πηγήν, ἐξ ἧς ἠρύσατο τὴν σπουδαιοτάτην τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ πολέμου καὶ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε εἴδησιν, ὅτι ἐπὶ τῶν Μηδικῶν ἦσαν ἤδη γνωστὰ τὰ τηλεβόλα καὶ δὴ πολλῷ τηλεβολώτερα τῶν νῦν Κρουπίων καὶ Ἀρμστρογγίων, εἰς ἑκατοντάδων μιλίων βάλλοντα ἀπόστασιν, ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς ΝΑ. τῆς Εὐβοίας (κατὰ τὸν ἡμέτερον ἱστορικὸν) Ἀρτεμισίου εἰς τὴν Ἀσιανὴν Μαγνησίαν, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενα τὸ ἐπιπρόσθοῦν τῆς γηίνης σφαίρας κύρτωμα στοχαζόμενα τοῦ σκοποῦ· διότι ἀδύνατον ἄλλως νὰ ἐξηγηθῇ τὸ ἐν τῇ πολυτίμῳ αὐτοῦ ἱστορίᾳ σελ. 19 ἱστορούμενον τό δε: «ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων ἦτο παρατεταγμένος εἰς τὸ ἀκρωτήριον (δηλ. τὸ Ἀρτεμίσιον), ὁ δὲ στόλος τῶν Περσῶν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Μαγνησίας Ἀφέται· καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχισεν ἡ μάχη κλπ.»

Ἱστορικῶν δὲ ψευδῶν καὶ ἀσυγγνώστων ἀνακριβειῶν καὶ παραλογισμῶν τεκμήρια ἀρκείτωσαν τάδε· Τοὺς μὲν Λεσβίους μελικοὺς ποιητὰς καλεῖ Ἴωνας, Ξενοφάνην δὲ τὸν ἱδρυτὴν τῆς ἐλεατικῆς φιλοσοφικῆς αἱρέσεως καὶ ἐλεγειακὸν ποιητὴν μετονομάζει Ξενοκράτην, συγχέων αὐτὸν πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Πλάτωνος καὶ ἱδρυτὴν τῆς ἀρχαιοτέρας Ἀκαδημίας, τὸν δ' Ἀχαιὸν λέγει υἱὸν τοῦ Ἕλληνος, τοῦτον δὲ ἀρχηγὸν τῶν Ἑλλήνων· τοὺς δ' εἰς Πελοπόννησον κατελθόντας Ἡρακλείδας νῦν μὲν ἐγγόνους τοῦ Ἡρακλέους καλεῖ νῦν δὲ δισεγγόνους Ὕλου τοῦ Ἡρακλέους. Περὶ δὲ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν τὸν λόγον ποιούμενος ἐπάγεται «τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ἔψαλλον ῥαψῳδοί... διὰ τοῦτο καὶ ἕκαστον τῶν ποιημάτων εἶναι διῃρημένον εἰς 24 μέρη ἀναλόγως τῆς διαιρέσεως τῶν στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου» (Ῥάβδος ἐν γωνίᾳ, ἄρα βρέχει). Ἐν σελ. 6 «ὁ Ὀδυσσεύς, λέγει, ἐφόνευσε τὸν κύκλωπα Πολύφημον· ἐνῷ δὲ εὑρίσκετο τοιουτοτρόπως ἐνώπιον τῆς πατρίδος του, αἴφνης οἱ ἄνεμοι τὸν ἐπανέφερον εἰς τὴν Σικελίαν»· ἐν σελ. 31 ὅτι «ἡ εἰς ἀρχοντίαν μεταβολὴ τῆς βασιλείας ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου δυσηρέστησε πολλούς, διότι οἱ ἀριστοκράται, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς των, κατεπίζοντο ἀπὸ τὸν λαόν»· ἐν σελ. 33 ὅτι ὁ Ἱππίας ἐφόνευσε τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἁρμοδίου· ἀλλαχοῦ δὲ ὅτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Παρθενῶνος ἵστατο ἡ πρόμαχος Ἀθηνᾶ· ὅτι ἡ Ἀρτεμισία ἐν τῇ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίᾳ «διωκομένη κατώρθωσε νὰ πηδήσῃ εἰς ἓν φιλικὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον κατεβύθισεν αὐτανδρον καὶ κατώρθωσε νὰ σωθῇ»· ἀλλὰ πῶς κατώρθωσε νὰ πηδήσῃ εἰς βεβυθισμένον ἤδη πλοῖον, καὶ πῶς ἐν βεβυθισμένῳ πλοίῳ κατώρθωσε νὰ σωθῇ, μόνος ὁ ἀφηγούμενος δεινὸς ἡμῶν ἱστορικὸς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ, ἡμεῖς γε, ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς, ἀδυνατοῦμεν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸ θαῦμα· τοῦτο ὅτι «ὁ Ἀριστείδης ἀκούσας τὴν (περὶ ἐμπρήσεως τοῦ συμμαχικοῦ στόλου) πρότασιν τοῦ Θεμιστοκλέους εἶπεν, ὅτι δὲν εἶναι οὔτε ὠφελιμωτάτη οὔτε ἀδικωτάτη», ἐνῷ κατὰ Πλούταρχον ὁ Ἀριστείδης εἶπε τοῖς Ἀθηναίοις «τῆς πράξεως, ἣν διανοεῖται πράττειν ὁ Θεμιστοκλῆς, μηδεμίαν εἶναι μήτε λυσιτελεστέραν μήτε ἀδικωτέραν». Καὶ περὶ τὰ στρατηγικὰ καὶ τὰς παρατάξεις φαίνεται δεινὸς ὁ ἀνήρ· ἀκούσατε πῶς παρατάσσει εἰς μάχην τοὺς ἐν Πλαταιαῖς ἀντιπάλους στρατούς· «οἱ Μῆδοι, λέγει, καὶ Πέρσαι ἐτάχθησαν εἰς τὰ δεξιά, ὡσαύτως καὶ οἱ Σπαρτιᾶται εἰς τὰ δεξιά· ὁ δὲ Παυσανίας ἐθεώρησε καλὸν ν' ἀλλάξῃ θέσιν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον συνειθίσει νὰ πολεμοῦν μὲ τοὺς Πέρσας»· ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοῦ τρίποδος ὃν ἐν Δελφοῖς ἀνέθηκαν ἔγραψαν τὴν ἐπιγραφὴν

Ἑλλήνων στρατηγός, ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Παυσανίας, Φοίβῳ μνᾶμ' ἀνέθηκε τόδε.

ἐνῷ, ὡς γνωστόν, ἐπιγράψαντος τοῦτο τοῦ Παυσανίου, οἱ Σπαρτιᾶται ἐξαλείψαντες ἐπέγραψαν τὸ ἐλεγεῖον ἐκεῖνο

Ἑλλάδος εὐρυχώρου σωτῆρες τόνδ' ἀνέθηκαν
δουλοσύνης στυγερῆς ῥυσάμενοι πόλιας.

ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἀνύψωσε τὸν Κίμωνα εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα, ὡς εἰ ὁ Ἀριστείδης ἐτυράννει καὶ ἐβασίλευεν ἐν Ἀθήναις.

Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν λέγει υἱὸν τοῦ Κώνσταντος ἀντὶ Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ· τὸν στρατηγὸν τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου Παρμενίωνα ὀνομάζει Παρμενίδην, συγχέων αὐτὸν πρὸς τὸν ἐξ Ἐλέας φιλόσοφον· τὴν Θεοδώραν λέγει μητέρα τοῦ Θεοφίλου καὶ ἄπειρα ἄλλα ὅμοια καὶ ἔτι χείρονα τῶν εἰρημένων. Καὶ περὶ τῆς χρονολογίας δὲ σπουδαιοτάτων γεγονότων καὶ προσώπων οὐκ ὀλίγα ἁμαρτάνει· π. χ. λέγων ὅτι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἤρξατο τῷ 432, ὅτι ἡ Ποτίδαια, ἥτις τελευτῶντος τοῦ β' ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου παρεδόθη

τοὶς Ἀθηναίοις, κατὰ τὸν ἡμέτερον ἱστορικόν, παρεδόθη πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, ὅτι ὁ Κίμων ἀπέθανε τῷ 499, ὅτι ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη ἐγένετο τῷ 489, ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἀπέθανε τριακοντούτης, ὅτι Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐγεννήθη τῷ 247, ὅτι Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐβασίλευσε τρεῖς αἰῶνας μετὰ Βασίλειον τὸν Μακεδόνα καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Καὶ περὶ τὴν διανομὴν δὲ τῆς ὕλης ἠστόχησεν ὁ συγγραφεύς· διότι τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῆς διανοητικῆς τῶν παίδων ἀναπτύξεως ἀπαιτούσης, ὥστε ἕκαστος κύκλος νὰ ἦναι εὐρύτερος τοῦ προηγουμένου περιέχων αὐτόν, ἐν τῷ προκειμένῳ συγγράμματι πάντων εὐρύτατός ἐστιν ὁ μέσος ἢ δεύτερος συνιστάμενος εἰς σελ. 189, δεύτερος δὲ ὁ πρῶτος περιέχων σελ. 65 καὶ τελευταῖος ὡς στενότατος ὁ τρίτος ἐκ σελ. 59 μόνον συγκείμενος. Ἔτι δὲ πολλαχοῦ μὲν τοῦ βιβλίου μεγίστη ἐπικρατεῖ ἀσάφεια περὶ τὴν λέξιν, πολλαχοῦ δὲ αἱ φράσεις καταλείπονται ἡμιτελεῖς, πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ὀλίγαι ἀναφέρονται πράξεις τῶν βιογραφουμένων ἀνδρῶν ἐπουσιώδεις, οὐδαμῶς ἐκδηλοῦσαι τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν, πλεῖσται δὲ ἄλλαι δηλωτικαὶ τῆς φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνησίας παραλείπονται· ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἔκθεσις τῶν γεγονότων εἶναι τοσοῦτον ξηρὰ καὶ ἄχαρις, ὥστε οὐδαμῶς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγινώσκοντος κινεῖ, ἀλλὰ μάλιστα τὴν ἀηδίαν καὶ ναυτίαν προκαλεῖ.

Ἐκ πάντων λοιπὸν τούτων ἡ ἐπιτροπὴ πεισθεῖσα, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἁμαθής ἐστι καὶ ἀνίκανος πρὸς συγγραφὴν παντὸς μὲν βιβλίου μάλιστα δὲ διδακτικοῦ, καὶ δὴ ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἅτε στερούμενος καὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν συγγραφικῶν προσόντων, καὶ τῶν κοινοτάτων μαθήσεως στοιχείων, καὶ ὅτι θρασὺς προβὰς εἰς τὴν σύνταξιν οὐδεμίαν κατέβαλε προσοχὴν πρὸς ἀποφυγὴν τοὐλάχιστον τῶν παχυλοτάτων γλωσσικῶν καὶ πραγματικῶν ἁμαρτημάτων, τὸ μὲν ἔργον αὐτοῦ μετ' ἄκρας ἀποδοκιμασίας ἀποβάλλει ὡς ἀδοκιμώτατον καὶ παντελῶς ἀνάξιον τοῦ προκειμένου ἀγῶνος, αὐτὸν δὲ ῥαπίσασα ὡς προεξαναστάντα νουθετεῖ, εἰς σχολεῖον φοιτήσας νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, μηκέτι δὲ τολμήσῃ νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ δυσχερὲς συγγραφικὸν στάδιον, διότι οὐδέποτε θέλει οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον εὐδοκιμήσει. Χαίρειν ἐῶντες τὸν ἀνώνυμον τοῦτον φυλλαδογράφον μεταβαίνομεν εἰς τὸ δεύτερον διαγώνισμα τὸ περὶ τὴν ἱερὰν ἱστορίαν. Τὰ δύο πρὸς τοῦτο ἀποσταλέντα βιβλία κατὰ πάντα πολλῷ ἀνώτερα τοῦ κατακεκριμένου ὄντα εὐαρμοστοῦσι κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τοὺς ἐν τῷ προγράμματι ὅρους τοῦ ἀγῶνος. Καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, ἐπιγραφόμενον *Ἐπίτομος Ἱερὰ Ἱστορία μετ' εἰκονογραφιῶν καὶ χάρτου γεωγραφικοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων*, συγγραφέα ἔχει τὸν ἐξ Αἴνου δημοδιδάσκαλον καὶ γνωστὸν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ τῷ Συλλόγῳ ἐκ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος πρὸς συλλογὴν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, εἰς ὃν καὶ ἐρέτος ἐπέστειλε σπουδαίαν γλωσσικὴν ὕλην, Συμεὼν Μανασσείδην. Συγκείμενον δ' ἐκ σελ. 640 εἰς δ^νν^ κοινοῦ γραφικοῦ χάρτου διήρηται εἰς τρεῖς συγκεντρικοὺς συμμέτρως πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας, ὧν ἕκαστος ὑποδιήρηται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν α' περιλαμβάνει τὰς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ β' τὰς τῆς Καινῆς, μετ' ἀξιεπαίνου ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας καὶ προσοχῆς συντεταγμένον ἐν γλώσσῃ καθαρᾷ καὶ ἁρμίλει, καὶ εὐαναγνωστότατα γεγραμμένον. Τοῦ α' κύκλου ἐν σελ. 55 περιλαμβανομένου τὸ μὲν α' μέρος περιλαμβάνει 13 διηγήματα κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ δὲ β' 16 ἐκ τῆς Καινῆς, ἑκάστῳ δὲ διηγήματίῳ ἕπεται σημείωσις ἑρμηνευτικὴ τὸ ἐξ αὐτοῦ τοῦ διηγήματος ἠθικὸν περιέχουσα συμπέρασμα. Τοῦ δὲ β' κύκλου ἐν σελ. 147 τὸ μὲν α' μέρος περιλαμβάνει 17 βιογραφίας ἁγίων ἀνδρῶν καὶ διηγήσεις, τὰς αὐτὰς μὲν καὶ ἐν τῷ α' κύκλῳ, ἐκτενεστέρας δὲ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ δὲ β' 9 βίους ἁγίων ἀνδρῶν ἐκ τῆς Καινῆς καὶ τὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν παρ' Ἰουδαίοις διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων καὶ αἱρέσεων, οἷον ἀρχιερέων, γραμματέων, φαρισαίων, σαδδουκαίων, ἐσσαίων, ἡρωδιανῶν καὶ τελωνῶν. Ὁ δὲ εἷς κύκλος περιλαμβάνει ἐν σελ. 436 τὴν ἱερὰν ἱστορίαν ἐν σειρᾷ συνεχεῖ καὶ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἀπὸ τῆς δημιουργίας μέχρι τῆς ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος ἐν κεφαλαίοις 27 καὶ ἐν παραρτήματι ἐκ κεφαλαίων 7 τὴν ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς Ματθίου μέχρι τῆς ἐν Ῥώμῃ διαμονῆς, μεταβάσεως καὶ διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μετὰ βραχείας προεισαγωγῆς γεωγραφικῆς.

Τὰ πάντα πλὴν γλωσσικῶν τινων πλημμελημάτων, προελθόντων ἴσως ἐκ τῆς πληθύος τῆς ὕλης, ἔχουσι καλῶς ἐν τῷ καλῷ τούτῳ βιβλίῳ καὶ ἡ ἐκλογὴ καὶ διεξαγωγὴ τῆς περιεχομένης ὕλης ἐστὶν ἐπιτυχὴς καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ὅρων τοῦ ἀγῶνος πιστή, ἵνα μὴ εἴπω-

μεν πιστοτέρα τοῦ δέοντος· διὸ πολλοὺς ἀποδίδομεν τοὺς ἐπαίνους τῷ φιλοπόνῳ καὶ ἐπιμελεστάτῳ συγγραφεῖ.

Τὸ δ' ἕτερον τῆς καλῆς ταύτης ξυνωρίδος ἔργον, ἐπιγραφόμενον μὲν *Ἁγιογραφικαὶ ἱστορίαι ἔκ τε τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης εἰλημμέναι*, ἔμβλημα δὲ φέρον τὸ γραφικὸν «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ διψήσῃ πώποτε» (Ἰωάνν. ς' 35), σύγκειται ἐκ φυλλαδίων πέντε καὶ σελίδων 268 εἰς 6ον κοινοῦ γραφικοῦ χάρτου, ὧν τὰ μὲν 4 πρῶτα περιέχουσι τὴν διδακτέαν ὕλην, τὸ δὲ πέμπτον ὁδηγητική ἐστι πραγματεία τοῖς διδασκάλοις πρὸς τελεσφόρον διδασκαλίαν αὐτῆς.

Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεύς, ὅστις φαίνεται διδάσκαλος ὢν εὐμαθὴς ἅμα καὶ πεπειραμένος, διαιρεῖ τὴν διδακτικὴν ὕλην κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Συλλόγου εἰς 3 σύγκεντρικοὺς κύκλους συμμετρικοὺς περιεχομένους ἐν τοῖς 4 ὡς εἴρηται πρώτοις φυλλαδίοις. Καὶ ἐν μὲν τῷ α' κύκλῳ, τῷ μικροτέρῳ, ἐκ σελ. 33 συγκειμένῳ, περιέχονται 19 μὲν ἱστορίαι ἐκ τῆς Παλαιᾶς, 15 δ' ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης, πᾶσαι παιδικῶς ἐκτεθειμέναι καὶ ὑπὸ καταλλήλων ῥητῶν συνωδευμέναι, ἐν γλώσσῃ ἁπλῇ καὶ εὐλήπτῳ. Ὁ δὲ β' ὁ μέσος, ἐκ σελ. 55, περιλαμβάνει ἐκ μὲν τῆς Παλαιᾶς 35, ἐκ δὲ τῆς Καινῆς 31 ἱστορίας κατὰ τὸ κείμενον τῶν Γραφῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτιθειμένας καὶ ὑπὸ καταλλήλων μὲν ῥητῶν πάσας, ὑπὸ τροπαρίων δὲ τὰς ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης συνωδευμένας. Ἐν ἀρχῇ δὲ προτάσσονται καὶ βραχεῖαί τινες σημειώσεις γεωγραφικαὶ περὶ Χαναὰν καὶ Αἰγύπτου. Ὁ δὲ γ' κύκλος, ὁ ἀνώτατος, ὑποδιῄρηται εἰς δύο ἡμικύκλια, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐκ σελ. 97 συγκείμενον καὶ εἰς κεφάλαια μὲν 6 παραγράφους δὲ 35 διῃρημένον περιέχει συνεχῆ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς δημιουργίας μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, κατὰ τὸ κείμενον τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκτεθειμένην καὶ ὑπὸ καταλλήλων συνωδευμένην ῥητῶν, μετὰ τῶν ἀκριβεστάτων χρονολογιῶν καί τινων προτεταγμένων γεωγραφικῶν σημειώσεων περὶ Χαναάν, Φοινίκης καὶ γῆς Φιλισταίων. Ἐν τοῖς δυσὶ δὲ τούτοις μέρεσι, τῷ β' κύκλῳ καὶ τῷ α' ἡμικυκλίῳ τοῦ γ', πρόκεινται ἐν ἀρχῇ ἑκάστης ἱστορίας καὶ παραγράφου ἀκριβεῖς παραπομπαὶ εἰς τὰ βιβλία τῶν Γραφῶν, ὁπόθεν τὰ ἱστορούμενά εἰσιν εἰλημμένα.

Τὸ δὲ β' ἡμικύκλιον τοῦ γ' κύκλου *ἱστοριολόγιον* ἐπιγραφόμενον καὶ ἐκ σελ. συγκείμενον 24, συλλογή ἐστιν ἁπλῆ παραπομπῶν μιᾶς καὶ ὀγδοήκοντα ἱστοριῶν εἰς τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, μετὰ τῶν καταλλήλων ῥητῶν καί τινων τροπαρίων (κοντακίων)· ἐν τέλει δὲ ἐπίκειται παράρτημα περιλαμβάνον συντομωτάτην ἱστορίαν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν δυσὶ σελίσι καὶ γεωγραφικὰς σημειώσεις περὶ Παλαιστίνης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας.

Τοῦ δὲ ε' φυλλαδίου, ὅπερ, ὡς εἴρηται, ὁδηγός ἐστι τοῖς διδασκάλοις, πρὸς τελεσφόρον διδασκαλίαν τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις φυλλαδίοις ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν ἐπιτραπήτω ἡμῖν μακροτέραν τινὰ νὰ ποιήσωμεν ἀνάλυσιν διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ.

Ἡ πραγματεία αὕτη ἐν σελ. μιᾷ καὶ πεντήκοντα συντεταγμένη μέν ἐστιν ἐπὶ τῇ βάσει, ὡς αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ, ὁμοίων συγγραμμάτων δοκίμων Γερμανῶν παιδαγωγῶν καὶ ἄλλων μέν, μάλιστα δὲ τοῦ ὑπὸ Kehr, Praxis der Volksschule καὶ τῆς ὑπὸ Schuetze, Evangelische Schulkunde, ἐξ ὧν πολλὰ αὐτολεξεὶ μεταφράσας παρέλαβεν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἠκολούθησεν ἀβασανίστως πᾶσι τοῖς παρ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ὁδηγούμενος διδασκαλικῆς πείρας ἐξέλεξεν ἐξ αὐτῶν τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τείνοντα, παραλιπὼν μὲν τὰ παρ' ἡμῖν μὴ ἁρμόττοντα, προσθεὶς δὲ καί τινα παρ' ἐκείνοις ἐλλείποντα, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν εἰλημμένα πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς μεθαρμόσας καὶ μεταβαλών, οἰκονομήσας δὲ καὶ διατάξας τὴν ὕλην καθ ὃν τρόπον αὐτὸς ἁρμοδιώτερον ἐνόμισεν· ἅπερ ἀριδήλως μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ φερέπονος συγγραφεὺς σπουδαίως μὲν περὶ τὸ θέμα διέτριψε, καλῶς δὲ καὶ ἐπισταμένως τὰς ἁγίας γραφὰς ἐμελέτησεν, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτῷ τὰ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων παρὰ τοῖς Γερμανοῖς πρὸς τὰ ἡμέτερα παρέβαλε, καὶ οὕτω καὶ ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας ἀγόμενος ἐπεχείρησε τῇ συγγραφῇ τῆς τε πραγματείας ταύτης καὶ τῶν ἁγιογραφικῶν αὐτοῦ ἱστοριῶν, ἣν λίαν ἐπιτυχῶς διεξήγαγεν, σύμμετρον καὶ ἄρτιον ἀπαρτίσας ἔργον· ἐφ' ᾧ ἡ ἐπιτροπὴ ἀπὸ καρδίας συγχαίρει αὐτῷ.

Τὴν ὁδηγητικὴν αὐτοῦ πραγματείαν διαιρῶν εἰς δύο μέρη, ἐν τῷ πρώτῳ ἐπιγραφομένῳ *Γενικαὶ ὑπομνήσεις* πραγματεύεται α') περὶ τῆς χριστιανικῆς καθόλου θρησκείας, καταδεικνὺς τὴν ὑπὲρ πάσας τὰς θρησκείας ὑπεροχὴν αὐτῆς καὶ τὴν σωστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τὴν διὰ τούτου ταχυτέραν καὶ εὐρυτέραν ἀνὰ τὴν ἀνθρωπότητα διάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν ἐκείνης· εἶτα

δὲ ἐξετάζων τὸν χρόνον, ἀφ' οὗ πρέπει ν' ἄρχηται ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἀποδέχεται, ἐκ τοῦ λογίου ἐκείνου τοῦ Σωτῆρος ὁρμώμενος *ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*, ὡς ἁρμοδιωτάτην τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἅτε προσφορωτάτην οὖσαν τῇ καλλιεργείᾳ τοῦ ἐμφύτου θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, οὗ ἡ ὕπαρξις ἐκδηλοῦται ἅμ' ἀρξαμένου τοῦ παιδός, συνειδότος τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἑαυτοῦ ὕπαρξιν. Δύο δέ τινα νομίζει τὰ κατορθοῦντα τὴν ἀφύπνισιν καὶ τὴν καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν καὶ τὴν σκόπιμον τοῦ ἀνθρώπου ἐπενέργειαν, δῆλον ὅτι τὴν τῶν γονέων καὶ μάλιστα τῆς μητρὸς καὶ τοῦ διδασκάλου· β') πραγματευόμενος περὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ, τὸ μὲν ς' τῆς ἡλικίας τοῦ παιδός, ἀφ' οὗ ἄρχεται φοιτῶν εἰς τὴν σχολήν, ὀνομάζει τὴν γόνιμον γῆν, ἐν ᾗ καρποφορεῖ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καλλιεργούμενον σκοπίμως ἐν τῇ σχολῇ, στοιχεῖα δὲ ἀπαραίτητα πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς καρποφορήσεως νομίζει τὸ καλὸν τοῦ διδασκάλου παράδειγμα καὶ τὸν ζῶντα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ λόγον, ἄριστον δὲ πρὸς τοῦτο μέσον, τὴν θρησκευτικὴν ὕλην τὴν ὑπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων ἤτοι τροπαρίων καὶ τῶν προσευχῶν παρεχομένην. Ἐν δὲ τῷ β' μέρει τῆς πραγματείας, τῷ καὶ σπουδαιοτέρῳ, δίδωσιν εἰδικὰς ὁδηγίας πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν.

Τὸ μέρος τοῦτο ὑποδιαιρεῖ εἰς δύο ἄνισα τμήματα, ὧν ἐν μὲν τῷ α', τῷ βραχυτέρῳ, λέγει ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς σημασίας τῶν ἱστοριῶν πρὸς τὴν δημοτικὴν σχολήν, τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς συναρμολογήσεως αὐτῶν καὶ τοῦ χρόνου τοῦ ἀναγκαιοῦντος πρὸς διδασκαλίαν αὐτῶν· ἐν δὲ τῷ β', τῷ μείζονι, ὅπερ ἐπιγράφεται *Ἐξαγωγὴ τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν*, πραγματεύεται διὰ πολλῶν μετὰ θαυμαστῆς σαφηνείας, 1) περὶ τῶν διδακτικῶν ἐφοδίων, ἅπερ κατ' αὐτὸν εἰσὶ μὲν τὰ βιβλία, αἱ εἰκόνες, οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἡ πίστις μάλιστα τοῦ διδασκάλου τὸ ἐπιτηδειότατόν ἐστι πάντων τῶν ἐφοδίων, καὶ περὶ τῆς διδακτικῆς ὕλης (ἤτοι τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν), ἀναιρῶν τὴν γνώμην παιδαγωγῶν τινων, ὅτι τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν οὐσῶν δυσλήπτων τοῖς παισίν, ἡ διδασκαλία καθίσταται ἐπίπονος, τὸ δ' ἐξ αὐτῆς κέρδος εὐτελές· 2) πραγματεύεται περὶ τῆς διδακτικῆς πορείας ἐν ἑκάστῳ κύκλῳ. Καὶ πρῶτον περὶ τῆς ἐν τῷ α' κύκλῳ. Ἐνταῦθα ἐκτιθεὶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίγνηται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος, καὶ μέθοδον διδασκαλίας συνιστὰς μάλιστα πασῶν τὴν διηγηματικὴν καὶ τὴν ἐρωτηματικὴν οὐδὲ τὰς ἄλλας ὅμως ἀποκλείων, δίδωσι τοὺς ἑπομένους ὀκτὼ γενικοὺς κανόνας, ὧν ἕκαστον διὰ πολλῶν καὶ σαφῶς ἑρμηνεύει καὶ ἀναπτύσσει· 1) διηγοῦ ἐλευθέρως καὶ μὴ προαναγίγνωσκε· 2) διηγοῦ ἑκάστην ἱστορίαν τὸ μὲν πρῶτον ὅλην, εἶτα δὲ κατὰ τμήματα· 3) διηγοῦ βραδέως, ἐναργῶς, ἀταράχως καὶ ἀπὸ καρδίας· 4) ἑκάστῳ τμήματι ἀκολουθείτω ἁπλῆ παιδικὴ καὶ ἑρμηνευτικὴ καὶ κατὰ τὸ ἐφικτὸν οἰκοδομητικὴ διάλεξις· 5) μετὰ τὴν διάλεξιν ἀναδιηγήσθωσαν τὸ αὐτὸ τμῆμα οἱ ἱκανώτεροι τῶν παίδων καὶ ἐν τέλει ὁ διδάσκαλος· 6) τῇ διαλέξει ἐπισυναπτέσθω ῥητὸν ἢ προσευχὴ ἢ τροπάριον ἁρμόδιον· 7) δεικνυέσθω ἡ κατάλληλος εἰκών· 8) ἐπαναλαμβανέσθω πολλάκις ἅπαν τὸ διδαχθέν. Μετὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν κανόνων τούτων πρὸς ψηλαφητοτέραν κατάδειξιν τῆς διδακτικῆς πορείας παρατίθεται διδακτικὸν δοκίμιον ἐκ τῶν ἱστοριῶν τοῦ α' κύκλου τῆς μονομαχίας τοῦ Δαβὶδ πρὸς τὸν Γολιάθ, ὅπερ ἄριστα διεξάγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, κατὰ τὰ γερμανικὰ πρότυπα. Ἐν δὲ τῷ β' κύκλῳ πρὸς τοῖς εἰρημένοις προστίθησι καὶ ἄλλους τινὰς κανόνας ἀναγκαίους διὰ τὴν μείζονα τῶν παίδων ἀνάπτυξιν, οἷον 9) νὰ δίδωνται τοῖς παισὶ βιβλία, εἰς ἃ νὰ καταφεύγωσιν ἐν τῇ κατ' οἶκον μελέτῃ καὶ ἀναπολῶσιν οὕτω τὰ ἐν τῇ σχολῇ διδαχθέντα· 10) ἐν ταῖς διαλέξεσι νὰ ἐξευρίσκωνται συστηματικώτερον αἱ ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐνυπολανθάνουσαι ἀλήθειαι ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ διδασκάλου καὶ ἐφαρμόζωνται ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ αὐτῶν βίου τοῦ τε ἐν τῇ σχολῇ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς· 11) τὰς ἔν τισιν ἱστορίαις τῆς Παλ. Διαθήκης κηλίδας τὰς ἀμαυρούσας τὸν βίον ἁγίων τινῶν ἀνδρῶν, οἷα ὁ πρὸς τὸν Ἰσαὰκ δόλος τῆς Ῥεβέκκας καὶ τοῦ Ἰακώβ, ἡ ἁμαρτία τοῦ Δαβὶδ κλπ., ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ μὴ περικοσμῇ μηδὲ ἐξωραΐζῃ ἀλλὰ γυμνὰς καὶ βδελυκτάς, οἵας ἀφηγεῖται ἡ Ἁγία Γραφή, νὰ ἐκτιθῇ, ἐλέγχων τοὺς ποιήσαντας καὶ ἐπιδεικνὺς ὅτι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ τιμωρεῖ μὲν αὐτοὺς ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ συγχωρεῖ μεταμεληθεῖσιν· 12) συνδυαζέσθωσαν αἱ συγγενεῖς ἀλλήλαις ἱστορίαι· 13) ὁ διδάσκαλος παρασκευαζόμενος κατ' οἶκον τὸ διδαχθησόμενον μάθημα σημειούτω τὰς κυριωτάτας ἐρωτήσεις, διὰ τῶν

ὁποίων προτίθεται νὰ διεξαγάγῃ τὴν διάλεξιν.

Μετὰ δὲ ταῦτα μεταβαίνων εἰς τὰ περὶ τὸν γ' κύκλον προτάσσει μὲν ὀλίγα περὶ τῶν ἱστοριῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διδαχθῆναι τοὺς παῖδας τὴν χρῆσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐπάγει δὲ ὅτι ἐν τῷ α' ἡμικυκλίῳ, τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἱστοριῶν τούτων ὄντος ἐπιστημονικωτέρου, ἡ διδασκαλία γιγνέσθω διττή, *τυπικὴ* καὶ *οἰκοδομητικὴ*· ἐν δὲ τῷ β' συνίστησι τῷ διδασκάλῳ ν' ἀποφεύγῃ πᾶσαν μὴ ἀναγκαίαν ἑρμηνείαν, ἑρμηνεύων μόνα τὰ ἑρμηνείας δεόμενα. Τῆς δ' ἑρμηνείας διακρίνει πέντε εἴδη, τὴν γραμματικήν, ἱστορικήν, δογματικήν, ἀλληγορικὴν καὶ οἰκοδομητικήν, ὧν ἁπασῶν τὴν χρῆσιν ἀναγκαίαν ἡγεῖται, καθ' ἡμᾶς οὐχὶ ὀρθῶς ποιῶν· διότι ἡ μὲν δογματικὴ οὔτε εὐχερὴς οὔτε εὐπεπτός ἐστι τοῖς παισίν, ἡ δ' ἀλληγορικὴ οὐ μόνον ἀνωφελὴς καὶ περιττὴ ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπισφαλὴς πολλάκις καὶ κινδυνώδης πρὸς παῖδας δημοτικῆς σχολῆς· τοιαύτην δὲ κρίνων καὶ αὐτὸς ὁ Schuetze, παρ' οὗ παρέλαβε ταῦτα ὁ συγγραφεύς, διαρρήδην ἀποδοκιμάζει· διότι παρατιθεὶς *τὴν εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ εὐσπλάγχνου Σαμαρείτου συνήθη ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν, καθ' ἣν Σαμαρείτης μέν ἐστιν ὁ Χριστός, τετραυματισμένος δὲ ὁ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ῥέπων ἄνθρωπος, λησταὶ δὲ τὰ πονηρὰ πνεύματα, τραύματα δὲ αἱ ἁμαρτίαι, ἱερεὺς δὲ καὶ Λευίτης ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, ἔλαιον δὲ καὶ οἶνος ἡ ἐνεργετικὴ καὶ ἀκεραία διδασκαλία, κτῆνος δὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, πανδοχεῖον δὲ ἡ ἐκκλησία καὶ πανδοχεὺς ὁ κῆρυξ τοῦ Θείου λόγου, ἐπάγεται*· καὶ ὅμως ἡ ἑρμηνεία αὕτη λίαν ἐστὶν ἐξεζητημένη μόνῳ ἐπιτρεπομένη τῷ ἱεροκήρυκι· διότι ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ὁ Ἰησοῦς οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸν ἐρωτήσαντα νομικὸν ἠθέλησε νὰ διδάξῃ, τίς ἐστιν ὁ πλησίον· διὰ τοῦτο εἰπὼν τὴν παραβολὴν ἐπηρώτησεν αὐτόν· τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Τοιαῦται, κύριοι, εἰσὶν αἱ ἁγιογραφικαὶ ἱστορίαι καὶ ἡ ὁδηγητικὴ πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν πραγματεία, ἔργον, πολλοῦ ἄξιον λόγου, διδασκάλου εὐπαιδεύτου, σπουδαίου καὶ φιλοπονωτάτου, καὶ ὡς τοιοῦτο μεγίστων ἐπαίνων ἄξιον.

Τοιούτας δ' ἀρετὰς κεκτημένον τὸ προκείμενον ἔργον περὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάθεσιν οὐδ' ἁμαρτημάτων ὅμως στερεῖται, σπανίων μὲν πραγματικῶν καὶ λογικῶν συχνοτέρων δὲ γλωσσικῶν, ὧν τινα παρατιθέμεθα ἐνταῦθα οὐχὶ ἵνα ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, οὐδ' ἵνα τὸν συγγραφέα λυπήσωμεν ὑφαιρούμενοι τῇ ἀριστερᾷ ὅ,τι τῇ δεξιᾷ ἐδώκαμεν, οὐδ' ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν κακῶς διαθῶμεν, ἀλλ' ἁπλῶς ἵνα καταδείξαντες αὐτὰ τῷ συγγραφεῖ ἀφορμὴν αὐτῷ δῶμεν, ὥστε ἐν δευτέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ καὶ ταῦτα καὶ εἴ τινα ἄλλα ἐνυπολανθάνουσιν ἐξιχνεύσας διορθώσῃ.

Τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου ἐπίθετον *ἁγιογραφικαὶ* (ἱστορίαι) οὐκ ὀρθῶς ἐστιν ἐσχηματισμένον οὐδὲ δηλωτικὸν τοῦ πράγματος· διότι ὁ μὲν συγγραφεὺς ἁγιογραφικὰς ἱστορίας λέγων ἐννοεῖ βεβαίως τὰς ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν εἰλημμένας ἢ τὰς ἐν ταῖς ἁγίαις γραφαῖς περιεχομένας, ὅπερ δῆλον γίγνεται καὶ ἐκ τῆς εὐθὺς ἐπιφερομένης ἐπεξηγήσεως «ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης εἰλημμέναι», παράγων τὴν λέξιν διὰ συνθέσεως παρὰ τὸ *ἁγία* καὶ *γραφή*· ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον ἁγιογραφικὸς οὐκ ἔστι σύνθετον παρὰ τὸ ἁγία καὶ γραφή, ἀλλὰ παρασύνθετον παρὰ τὸ *ἁγιογράφος* σημαῖνον τὰς ἱστορίας τοῦ ἁγιογράφου ἢ τὰς ἀνηκούσας τῷ ἁγιογράφῳ ἢ τῇ ἁγιογραφίᾳ· τὸ δὲ ὄνομα ἁγιογράφος σημαίνει πρῶτον καὶ κυρίως ὁ γράφων, δῆλα δὴ ζωγράφων, ἅγια, εἴτε πρόσωπα εἴτε σκηνάς, κατὰ τὸ ζωγράφος, προσωπογράφος, σκηνογράφος, εἰκονογράφος, ῥυπογράφος, ῥυπαρογράφος, κοσμηματογράφος κλπ., καὶ ἐν τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ κεῖται παρ' ἡμῖν ἡ λέξις· δεύτερον ὁ περὶ τῶν ἁγίων ἀνθρώπων γράφων δῆλα δὴ τῇ γραφῇ παραδιδούς, ὥσπερ τὸ γεωγράφος, φυσιογράφος καὶ τὰ ὅμοια· τρίτον ὁ ἅγια γράμματα γράφων κατὰ τὸ ἱερογλύφος, ἢ ὁ ἅγια γεγονότα, ἁγίας ἱστορίας γράφων κατὰ τὸ λογογράφος, μυθογράφος, ἱστοριογράφος, τέταρτον ὁ ἁγίως γράφων κατὰ τὸ καλλιγράφος, ὀρθογράφος, κακογράφος, ταχυγράφος καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἂν ὁ συγγραφεὺς τὴν συντομίαν, ὡς φαίνεται, ἐθήρευεν, ἠδύνατο κάλλιον νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ ἐπιγράφων *βιβλικαὶ ἱστορίαι* ἢ *ἅγιαι ἱστορίαι*, ἢ *γραφικαὶ ἱστορίαι*, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὴν εὐ καὶ καλῶς ἔχουσαν συνήθη καὶ πάτριον ἐπιγραφὴν ἱερὰ ἱστορία εὐσεβῶς φυλάττων μηδ' ἄνευ ἀνάγκης νεωτερίζων. Πλειστάκις δὲ ὁ συγγραφεὺς χρῆται τοῖς συγκριτικοῖς ἐπιθέτοις καὶ ἐπιρρήμασιν ἀντὶ τῶν ὑπερθετικῶν· π. χ. ὁ πολυτιμότερος τῶν λίθων,

ἡ ἀσφαλεστέρα κρηπὶς κλπ. εἴτε ἀγνοῶν τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῆς γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς παραγόμενος γλώσσης. Πολλαχοῦ δὲ συγχέει τὸ ῥῆμα *εἶναι* πρὸς τὸν σύνδεσμον *εἰναι* γράφων ἐπὶ παραδείγματι «ὁ Χριστιανισμὸς ἔστιν ἡ θρησκεία τῶν θρησκειῶν» ἀντὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἡ θρησκεία ἐς· πρὸς δὲ ἡ φράσις· ἡ θρησκεία τῶν θρησκειῶν οὐκ ἔστιν ἑλληνικὴ ἀλλ' ὄζει ἑβραϊσμοῦ, κατὰ τὸ ᾆσμα ᾀσμάτων· ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν τούτῳ χρῆται τῇ φράσει· ἡ ἀρίστη, ὑψίστη τῶν θρησκειῶν. Ἐλέγχεται δὲ ἀγνοῶν τὴν διαφορὰν τοῦ ἐπιθέτου *μόνος* πρὸς τὸ ἐπίρρημα *μόνον* χρώμενος πολλάκις τούτῳ ἀντ' ἐκείνου· οἷον ἐν σελ. 1 λέγων «ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μόνον ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμαρτίας ἀπελευθεροῦσα κλπ», ἐνῷ τὸ ὀρθόν ἐστιν «ἡ χριστιανικὴ θρησκεία μόνη (πασῶν) κλπ.» διότι ἐνταῦθα πρόκειται νὰ διασταλῇ καὶ ἀπομονωθῇ οὐχὶ ἡ ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τῆς ἀπελευθερώσεως ἐνέργεια πρὸς ἄλλας αὐτῆς ἐνεργείας, ἀλλ' αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ, τῇ ἀπελευθερώσει, πρὸς τὰς λοιπὰς θρησκείας.

Συχνοτάτην ποιεῖται σύγχυσιν περί τε τὴν χρῆσιν καὶ θέσιν τῆς *γενικῆς* τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας *αὐτοῦ* καὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς *αὐτοῦ*· π. χ. ἕνεκα τῆς ἰδιορυίας αὐτοῦ, (ἀντὶ τῆς ἑαυτοῦ ἰδιορυίας), ἡ γυνὴ αὐτοῦ (τοῦ Ἀβραὰμ) ἦτο στεῖρα (ἀντὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ), τοὺς δούλους αὐτοῦ, αἱ κάμηλοι αὐτῶν (ἀντὶ αὐτοῦ, αὐτῶν), ὠνειρεύθη ὁ Φαραὼ καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· καὶ ἄλλα πλεῖστα τοιαῦτα.

Κακῶς δὲ χρῆται, ὥσπερ καὶ ἄλλοι παρ' ἡμῖν πολλοί, τῷ τελικῷ *ἵνα* ἀντὶ τοῦ *νὰ* μετὰ τὰ ῥήματα τὰ παρ' ἀρχαίοις τελικῷ καταχρηστικῶς καλουμένῳ ἀπαρεμφάτῳ συντασσόμενα, γράφων δύναμαι ἵνα, θέλω ἵνα, διέταξεν ἵνα κλπ. συγχέων τὸ καθαρῶς ῥηματικὸν ἀντικείμενον πρὸς τὸν τελικὸν διορισμόν.

Ἐνιαχοῦ χρῆται τῇ ξενικῇ καὶ ἀγνώστῳ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ συνθέσει *ἱστορικογεωγραφικός*. Ὁμοίως γερμανίζων γράφει «ἐποίησεν αὐτὴν (τὴν ἐκκοπεῖσαν τοῦ Ἀδὰμ πλευρὰν) εἰς γυναῖκα» (ἀντὶ ἐποίησεν αὐτὴν γυναῖκα). Ὡσαύτως ἁμαρτάνει γράφων, πολεμῶ μετά τινος (ἀντὶ πρός τινα), εἶδον πῶς (ἀντὶ εἶδον ὅτε), εἷς καθ' εἷς (ἀντὶ εἷς ἕκαστος, ἢ εἷς καθ' ἕνα, ἢ εἷς καθείς· διότι οὐδέποτε πρόθεσις ὀνομαστικὴ συντάσσεται), εἶπε διὰ νὰ πορευθῶσι (ἀντὶ εἶπε νὰ πορευθῶσι). Χρῆται τῷ πόλεμος ἀντὶ τοῦ μάχη, τῷ ζηλῶ ἀντὶ τοῦ ζηλεύω καὶ ἄλλα παραπλήσια. Περὶ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ λέγει ὅτι δὲν ἀπέκτησεν υἱόν, διότι ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἦτο στεῖρα· ἀλλ' ἡ στεῖρα γυνή, νομίζομεν, οὐ μόνον υἱοὺς ἀλλ' οὐδὲ θυγατέρας τίκτει· ἔδει λοιπὸν νὰ λέγηται, δὲν ἀπέκτησε *τέκνον* ἀντὶ *υἱόν*· ἀλλαχοῦ δὲ ὅτι, αἱ θάλασσαι τῆς Χαναὰν εἶναι πολὺ μικραὶ καὶ ὁμοιάζουσι μὲ λίμνας (ἀντὶ αἱ λίμναι τῆς Χαναὰν εἶναι μεγάλαι καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς θάλασσαν). Ἐν τῇ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσει τοῦ Ἰησοῦ ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον· ἐνῷ οἱ Εὐαγγελισταὶ ῥητῶς ἀναφέρουσι τοῦτο εἰς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν· ὁ μὲν Ματθ. λέγων «Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδού, ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν». Ὁ δὲ Μάρκος, «Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν». Τὸν δ' Ἐνὼχ ὀνομάζει υἱὸν τοῦ Σήθ, ὄντα τετρακισέγγονον αὐτοῦ, διότι ὁ Ἐνὼχ υἱὸς ἦν Ἰάρεδ τοῦ Μαλελεὴλ τοῦ Καϊνὰν τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σήθ.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια ἁμαρτήματα οὐκ ὀλίγα ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἱστορίαις, ἅπερ ὅμως ὡς ἐκ παραδρομῆς τὰ πολλὰ παρεισρρήσαντα καὶ ἐξωτερικὰ μᾶλλον ὄντα δὲν βλάπτουσι μὲν μεγάλως τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου· οὐχ ἧττον ὅμως ἀσχημίζοντα τὴν καλὴν τοῦ συγγράμματος ὄψιν ἀνάγκη νὰ διορθωθῶσιν, ἂν μέλλῃ τὸ ἔργον νὰ δημοσιευθῇ. Καθόλου δὲ κρίνει ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ δι' ἄλλα καὶ μάλιστα διὰ τὴν σπουδαίαν ὁδηγητικὴν πραγματείαν, ἧς στερεῖται τὸ ἔργον τοῦ κ. Μανασσείδου, ἀνώτερον ἐκείνου.

Νῦν μεταβαίνομεν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου ἀγωνίσματος, τοῦ τῆς ἀριθμητικῆς.

Ἐν τούτῳ δύο κατέρχονται ἀθληταί, ὁ μὲν νεώτερος καὶ ἄπειρος ἔτι τῆς κονίστρας ἀλλὰ φιλότιμος ἄγαν καὶ φερέπονος, Καλύμνιός τις ἐν Ὀδησσῷ δημοδιδάσκαλος, ὄνομα Ἰωάννης Σακελλάριος, ὁ δ' ἕτερος πάλαι τῶν πνευματικῶν ἀγώνων εὖ εἰδὼς καὶ πολλάκις ἤδη ἐν τοιούτοις τοὺς πολιοὺς αὐτοῦ κροτάφους *κυδίμων ἀέθλων πτεροῖσι*, κατὰ Πίνδαρον, στεφανώσας, ὁ ἐν Ἀθήναις γηραιὸς καθηγητὴς καὶ πολλῶν καὶ δοκίμων διδακτικῶν βιβλίων συγγραφεὺς Γ. Γεράκης.

Καὶ τὸ μὲν ἔργον τοῦ κ. Σακελλαρίου ἐπι-

γραφόμενον μέν, *Ὁδηγὸς πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἀριθμητικῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις*, ἔμβλημα δὲ φέρον ἐν τῇ προμετωπίδι τὸ περιλάλητον ἐκεῖνο *Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει*, σύγκειται ἐκ δύο ὀγκωδεστάτων τόμων χειρογράφων, ὧν ὁ μὲν α' ἐκ σελίδων 440 εἰς β' κοινοῦ γραφικοῦ χάρτου ἀποτελεῖ τὸν κυρίως ὁδηγόν, ὁ δὲ β' ἐκ σελ. 568 συλλογή ἐστι 2195 παραδειγμάτων ἀριθμητικῶν καὶ 3529 προβλημάτων, ἀναφερομένων ἀμφοτέρων εἰς τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ α' τόμου.

Ἐν τῷ α' τόμῳ προτέτακται μακρὰ εἰσαγωγὴ ἐκ σελ. 76 εἰς 9 κεφάλαια διῃρημένη. Καὶ ἐν μὲν τῷ α' κεφαλαίῳ ὁ συγγραφεὺς διὰ μακρῶν φιλοσοφεῖ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν πρώτων παραστάσεων καὶ τῶν ἐννοιῶν, περὶ ἐποπτικῆς διδασκαλίας, περὶ προσοχῆς, ἣν διακρίνει δύο εἴδη, τὴν ἐνεργητικὴν ἢ αὐθαίρετον (γράφε μᾶλλον ἑκουσίαν) καὶ τὴν παθητικὴν ἢ αὐτόματον (μᾶλλον ἀκουσίαν), καὶ περὶ αὐτενεργείας ἐξαρτωμένης ἐκ τῆς βουλήσεως, καὶ ταύτης ἐκ τῆς περιεργίας, ὅτι πρὸς ἐξέγερσιν τῆς περιεργίας τοῦ παιδὸς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀριθμητικῆς, μέθοδος μὲν ἀναγκαία ἐστὶν ἡ εὑρετικὴ ἢ μαιευτική, μέσα δὲ χρήσιμα τὰ ἐποπτικὰ ὄργανα καὶ τὰ πρακτικὰ προβλήματα· εἶτα δὲ περὶ μνήμης φιλοσοφῶν καὶ ταύτην διχῇ διακρίνων, εἰς ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν συνίστησι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πρώτης διὰ τῆς κατηχητικῆς μεθόδου, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ἀναμνήσεως· καὶ τελευταῖον ἀναγκαίαν κρίνει τὴν κατὰ βαθμηδὸν εὐρυνομένους κύκλους διάθεσιν τῆς διδακτέας ὕλης.

Ἐν δὲ τῷ β' κεφαλαίῳ πραγματεύεται περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀριθμητικῆς ὡς ἀντικειμένου διδακτοῦ καὶ περὶ τοῦ προσιτοῦ αὐτῆς τῇ τοῦ παιδὸς καταλήψει· ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ἐν ἀγανακτήσει καὶ δηκτικῇ εἰρωνείᾳ ἐξελέγχει τὴν γνώμην τινῶν, ὅτι τὰ μαθηματικὰ προσιτὰ εἰσιν εἰς τινας μόνον λογάδας, ἀναφέρων τὴν ἀποστροφὴν καὶ ἀποτυχίαν τῶν πολλῶν παίδων ἐν αὐτοῖς εἰς τὴν κακὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν· μετὰ δὲ τοῦτο πραγματεύεται περὶ μαθηματικῶν ἀληθειῶν ἢ ἀξιωμάτων, ἅπερ ἔμφυτα λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, περὶ καθολικεύσεως, ἣν θεωρεῖ τὸ καταλληλότατον πρὸς διδασκαλίαν παντὸς μαθήματος μέσον, περὶ μαθηματικοῦ μηχανισμοῦ, περὶ διαιρέσεως τῆς ἀριθμητικῆς εἰς στοιχειώδη ἢ προπαιδευτικὴν καὶ συστηματικήν, εἰς ὧν τὴν διδασκαλίαν, τῆς μὲν α' προτείνει τὴν συνθετικὴν μέθοδον (ἣν ὅμως ἀντιστρέφων τοὺς ὅρους ἀναλυτικὴν ὀνομάζει) διὰ ζώσης φωνῆς ἄνευ βιβλίου, τῆς δὲ β' τὴν ἀναλυτικὴν καὶ ἀπὸ βιβλίου· καὶ τελευταῖον λέγει πολλὰ περὶ τῆς διδασκαλίας καθόλου τῶν παίδων, οἰκτείρων τὴν κακὴν διδασκαλίαν καὶ ὀργάνωσιν τῶν παρ' ἡμῖν σχολείων καὶ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν παιδαγωγικῶν γνώσεων παρὰ τοῖς γονεῦσι καὶ διδασκάλοις καὶ μυκτηρίζων τοὺς ἐν Γερμανίᾳ σπουδάσαντας μὲν τὴν νέαν μέθοδον, ἀπαξιοῦντες δὲ ν' ἀσχοληθῶσι περὶ τοιαῦτα μικρὰ πράγματα.

Ἐν δὲ τῷ γ' κεφαλαίῳ, ἐπανερχόμενος εἰς τὸν διχασμὸν τῆς ἀριθμητικῆς εἰς στοιχειώδη καὶ συστηματικήν, λέγει ὅτι ἡ μὲν στοιχειώδης διδακτέα ἄνευ βιβλίου μέχρι τῶν ἀναλογιῶν ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ, ἡ δὲ συστηματικὴ ἐν τῷ σχολαρχείῳ ἀπὸ βιβλίου ἀναλυτικῶς συντεταγμένου, εὐλήπτου καὶ συντόμως καὶ συνεπτυγμένως συστηματοποιοῦντος πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ στοιχειώδει ἐδιδάχθη.

Ἐν δὲ τῷ δ' λέγει ὅτι ἡ διάταξις τῆς διδακτικῆς ὕλης τῆς στοιχειώδους ἀριθμητικῆς πρέπει νὰ ἦναι συγκεντρική, κέντρον δ' αὐτῆς ἡ ἐκμάθησις τῆς συνθέσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν πράξεων ἐπ' αὐτοῦ, τελουμένη δι' ἓξ κύκλων συγκεντρικῶν, περιεχόντων τοῦ μὲν α' τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ 10, τοῦ δὲ β' τοὺς μέχρι τοῦ 20, τοῦ δὲ γ' τοὺς μέχρι τοῦ 100, τοῦ δὲ δ' τοὺς συμμιγεῖς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ 100, τοῦ δὲ ε' τοὺς ἀκεραίους παντὸς μεγέθους, τοῦ δὲ ς' τοὺς κλασματικοὺς κοινούς τε καὶ δεκαδικούς.

Ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις κεφαλαίοις πρὸς πολλοῖς ἄλλοις λέγει ὅτι ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ ἄρχηται ἀπὸ τῆς προφορικῆς καὶ κατὰ διάνοιαν ἀριθμήσεως, μεθ' ἣν νὰ ἐπέρχηται ἡ γραπτὴ καὶ ὅτι ἀνάγκη νὰ διεξάγηται διὰ πολλῶν πρακτικῶν προβλημάτων.

Μετὰ τὴν μακρὰν ταύτην εἰσαγωγὴν ἕπεται τὸ πρόγραμμα, καθ' ὃ ἡ διδασκαλία τῆς ἀριθμητικῆς γιγνομένη, τὸ μὲν α' ἔτος τρίς, τὰ δὲ λοιπὰ τετράκις τῆς ἑβδομάδος, διαρκεῖ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη.

Καὶ τὸ μὲν α' ἔτος διδάσκονται οἱ ἑπταετεῖς παῖδες τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἀριθμῶν συγκεκριμένως ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ 20 καὶ τῶν τεσσάρων στοιχειωδῶν πράξεων, ἐν τῷ ὁρίῳ τούτῳ, μετ' ἀσκήσεων πολλῶν καὶ λύσεως προβλημάτων ἐκ τῆς ἐν τῷ β' τόμῳ συλλογῆς.

Τὸ β' ἔτος τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἀριθμῶν ἀπὸ 20—101, τὸν πίνακα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ,

ταχεῖαν ἀρίθμησιν ἐντὸς τοῦ ὁρίου τούτου, ἀνάλυσιν συνθέτων ἀριθμῶν εἰς δύο παράγοντας, τοὺς διαιρέτας συνθέτων ἀριθμῶν μέχρις 100, καὶ λύσιν προβλημάτων ἐκ τῶν τῆς συλλογῆς· μετὰ δὲ συγκεφαλαίωσιν τῶν δεδιδαγμένων καὶ πράξεις ἐπὶ συμμιγῶν ἐντὸς τοῦ ὁρίου τούτου μετὰ προβλημάτων ἐκ τῆς συλλογῆς.

Τὸ γ' ἔτος ἀπαγγελίαν καὶ γραφήν, πρῶτον μὲν τῶν ἀριθμῶν ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ 1000, εἶτα δὲ καὶ οἱουδήποτε μεγέθους, λύσιν προβλημάτων προφορικῶν τε καὶ γραπτῶν, βάσανον τῶν τεσσάρων πράξεων, τὰς τέσσαρας πράξεις ἐπὶ τῶν συμμιγῶν μετὰ προβλημάτων καὶ παραδειγμάτων ἐκ τῆς συλλογῆς· μετὰ δὲ ταῦτα τὰ κοινὰ κλάσματα στοιχειωδῶς καὶ τὴν εὕρεσιν ἀγνώστου ἐκ τῶν δεδομένων αὐτοῦ μερῶν μετὰ προβλημάτων ἐκ τῆς συλλογῆς.

Τὸ δ' ἔτος ἐπανάληψιν ἀπαγγελίας καὶ γραφῆς τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων ἐπὶ ἀφηρημένων ἀκεραίων ἀριθμῶν καὶ συμμιγῶν, εἶτα τὰ κυριώτατα θεωρήματα, ἤτοι διαιρετότητα ἀριθμῶν, εὕρεσιν ἐλαχίστου κοινοῦ πολλαπλασίου καὶ μεγίστου κοινοῦ διαιρέτου μετὰ τῶν ἀναλόγων ἐκ τῆς συλλογῆς παραδειγμάτων, κοινὰ κλάσματα πληρέστερον καὶ δεκαδικὰ μετὰ τῶν εἰς αὐτὰ ἀναφερομένων προβλημάτων καὶ παραδειγμάτων ἐκ τῆς συλλογῆς.

Μετὰ δὲ τὸ πρόγραμμα τελευταῖα ἐπέρχεται ἐν σελίσι 367 ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως διδασκαλικὴ ὀνομαζομένη, ἤτοι ὁδηγίαι καὶ κανόνες διδακτικοὶ καὶ διδακτικὰ δοκίμια πλεῖστα, λεπτομερέστατα καὶ ἀκριβέστατα καὶ τέλος προβλήματα, διῃρημένα εἰς 12 κεφάλαια.

Τοιοῦτόν ἐστι, κύριοι, τὸ ὀγκῶδες τοῦτο σύγγραμμα, εἰς οὗ τὴν σύνταξιν μεγάλοι καὶ πολυετεῖς βεβαίως κατεβλήθησαν μόχθοι. Ἔχει δ' ἀρετὰς μὲν κυρίως δύο, καλὴν τὸ πλεῖστον καὶ σκοπιμωτάτην ἐκλογὴν διδακτικῆς ὕλης καὶ ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν αὐτῆς· πλείονας ὅμως κέκτηται τὰς κακίας, τάσδε· γλῶσσαν ἀνώμαλον, ἀκυρολογικήν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σόλοικον, βρίθουσαν βαρβαρισμῶν καὶ χυδαϊσμῶν μάλιστα ἐν τοῖς προβλήμασι, λέξιν πολλαχοῦ ἀσαφῆ καὶ δυσκατάληπτον καὶ Καλυμνίου δεομένην δύτου, ἀπεραντολογίαν δὲ δυσανάσχετον, παλιλογίας δὲ πλεῖστας καὶ σύγχυσιν ἰδεῶν οὐ σμικρὰν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ εἰσαγωγῇ.

Παραδείγματα τῶν εἰρημένων κακῶν ἐκ μυρίων ὀλίγα φέρομεν τάδε· γλωσσικῶν μὲν ἁμαρτημάτων· Τὰ ῥήματα, κτῶμαι, ἐπιλανθάνομαι, οἰκειοποιοῦμαι, ἐπεξεργάζομαι, ἀναμιμνήσκομαι καὶ ἄλλα λαμβάνει ἐπὶ παθητικῆς σημασίας, τὸ κατέχω συντάσσει γενικῇ, τὸ συμμετέχω ἐμπροθέτῳ δοτικῇ (συμμετέχω ἔν τινι), προθέσεις δέ τινας ὀνομαστικῇ (ἀπὸ δύο φωτογραγραφίαι, ἀνὰ δύο ἄνθρωποι κλπ.)· πολλαχοῦ γράφει, οὐδεὶς δὲν δύναται (ἀντὶ οὐδεὶς δύναται ἢ κάνεις δὲν δύναται), καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ἀσκήσεων, καὶ τὴν μὲν καὶ τὴν δέ, ἀπροσεκτικώτερος, ἀσπρόρουχα (ἀντὶ ἀσπρόρρουχα), ἦτον 22 μαθηταί, ἐνοικίασεν ὑπηρέτριαν (ἀντὶ ἐμίσθωσεν), πηγαίνω περίπατον, ἀμέσως (ἀντὶ ἀμέσως)· ἡ πήχη· τὰς σχετικὰς λέξεις (τῆς συγγενείας καὶ ἄλλας) συχνὰ φέρει καθ' ἑαυτὰς ἑνικῶς γράφων, εἷς ἀδελφός, μία ἀδελφή, εἷς πάππος, εἷς συμμαθητὴς κλπ. χυδαίων δὲ καὶ βαρβαρικῶν λέξεων γέμει τὸ βιβλίον μάλιστα ἐν τοῖς προβλήμασιν, οἷον χιλιάρικαις, ματσούκαις, ἀγγουράκια ξυδάτα, (πρὸς ἃ ἰδιάζουσαν ὁ συγγραφεὺς τρέφει συμπάθειαν καὶ ἀγάπην, διότι εἰς σχηματισμὸν πολλῶν προβλημάτων δεκάδων ἀφορμὴν δίδουσιν· ἀλλὰ de gustibus non est disputandum), πιάτα, ταμζάναις, καντάρια, παλτά, σουρτοῦκα, στιβαλέτα, σκαρπίνια, καναπέδες καὶ τὰ ὅμοια· τὸ δὲ σημεῖον τοῦ πολλαπλασιασμοῦ γράφει διὰ τοῦ ἡ. Λογικῶν δὲ ἁμαρτημάτων καὶ ἀσαφείας ἔστωσαν τεκμήρια τὰ ἑπόμενα· τὸ ἐν τῷ προβλήματι 174 ἔχοντι οὕτως· «Ἐδέσαμεν 3 κομμάτια σχοινίου διὰ νὰ ἀντλήσωμεν νερὸν ἀπὸ τὸ πηγάδιον· τὸ α' κομμάτιον ἦτο 8 πῆχεις, τὸ β' 7 πῆχεις καὶ τὸ γ' 6 καὶ ἡμίσεια. Ἐδέσαμεν τὸν κάδον, ἀλλὰ δὲν ἔφθανε τὸ σχοινίον. Πόσον σχοινίον δὲν προσθέτει, ἐὰν εἰς τοὺς κόμβους ἐξωδεύσαμεν ἡμίσειαν πῆχυν, τὸ δὲ πηγάδιον εἶχε βάθος 23 πήχεις. Πρόβλημα 266. Μαθητὴς ἔλαβεν ἄδειαν ἀπουσίας 5 ἑβδομάδας καὶ 4 ἡμέρας· 6 ἡμέρας ἔμεινεν εἰς τοῦ θείου του, 27 ἡμέρας εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας ἐξίσου εἰς τὸν πηγαινομὸν καὶ ἐρχομόν. Πόσας ἡμέρας ἐξώδευσεν εἰς τὸν ἐρχομόν του; Πρόβλημα 300. Ἔμπορός τις ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Λαμίας εἰς Πάτρας, ἐξ Ἀθηνῶν δὲ ἕως εἰς τὴν Λαμίαν ἔκαμεν 15 ἡμέρας, ἐκ Λαμίας μέχρι Πατρῶν ἔκαμε 17 ἡμέρας, εἰς τὰς Πάτρας ἔμεινε 3 ἡμέρας καὶ τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν ἐξώδευσεν εἰς τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ Πατρῶν εἰς Ἀθήνας. Πόσας ἡμέρας ἔκαμεν εἰς τὴν ἐπιστροφήν, ἐὰν ἔλειπε τὸν Ἰούνιον καὶ 4 ἡμέρας; Πρόβλημα 357. Εἰς 2 τάξεις εἶναι 53 μαθηταί. Εἰς τὴν α' τάξιν εἶναι μόνον μαθηταί, εἰς δὲ τὴν β' μόνον μαθήτριαι. Πόσοι μαθηταὶ καὶ πόσαι μαθήτριαι εἶναι εἰς ἑκατέραν τάξιν; Πρόβλημα 763. Παῖς τις παίζων

ἐκτύπησε διὰ ῥάβδου τὴν ἐλαστικήν του σφαῖραν. Πόσον μακρὰν ἐτίναξε τὴν σφαῖραν, ἐὰν τὴν α' φορὰν ἐκτύπησεν εἰς τὴν γῆν εἰς ἀπόστασιν 120 ὀργυιάς, εἰς δὲ τὸ β' κτύπημα τετράκις ὀλιγώτερον, τὸ γ' ἑξάκις ὀλιγώτερον καὶ τὸ τελευταῖον δεκάκις ὀλιγώτερον τοῦ α';

Ἐν ἄλλοις προβλήμασι ζητεῖται ἡ εἰς μίλια ἀπόςασις 2 πόλεων γνωστοῦ ὄντος τοῦ μήκους τοῦ τηλεγραφικοῦ σύρματος τοῦ συννδέοντος αὐτάς, ὁ δρόμος τοῦ ἀτμοπλοίου μετρεῖται κατὰ στάδια, πήχεις, παλάμας, δακτύλους καὶ γραμμάς, ἐν τῇ ἀγορᾷ γαιανθράκων ὑπολογίζεται καὶ τὸ εἰς κόκκους βάρος, ὡς ἐν τῷ τῆς κινίνης, τὰ δὲ μῆλα καὶ τὰ σῦκα ποῦ μὲν μὲ τὸ κοιλόν, ποῦ δὲ κατὰ δεκάδας, ποῦ δὲ μὲ τὸ σακκίον· τοὺς δ' ἵππεῖς τρέφει ὁ συγγραφεὺς μὲ βρώμην. Τοιαῦτα προβλήματα δυστυχῶς εἰσὶ τοσαῦτα, ὥστε δεκάδας πολλὰς σελίδων ἠδυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν.

Ἀλλὰ καιρὸς ἤδη νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ τελευταῖον ἐναπολειφθὲν ἔργον, τὸ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις καθηγητοῦ κ. Γ. Γεράκη ἀποσταλέν.

Ἡ συγγραφὴ αὕτη φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν *Πρακτικὴ Ἀριθμητικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα φοιτώντων*, πολλῷ τῆς προειρημένης ὑπερτέρα, στερεῖται μὲν πασῶν τῶν κακῶν ἐκείνης, διακρίνεται δὲ ἐπὶ καθαρότητι γλώσσης, συντομίᾳ καὶ σαφηνείᾳ ἐκφράσεως, θαυμασίᾳ ἐκλογῇ καὶ διαθέσει τῆς ὕλης, καὶ εὐρυθμίᾳ καὶ συμμετρίᾳ τῶν μερῶν, αὐστηρᾷ ἑνότητι καὶ ὑγιεστάτῃ λογικῇ συναφείᾳ καὶ ἀκολουθίᾳ τῶν ἐννοιῶν, καὶ καθόλου εἰπεῖν κατὰ πάντα ἄμεμπτός ἐστι καὶ εὐαρμοστοῦσα τοῖς κειμένοις τοῦ διαγωνίσματος ὅροις. Ἐν τοῖς πλείστοις δὲ ἀκολουθῶν ὁ συγγραφεὺς πιστῶς τῷ δοκιμωτάτῳ παρὰ Γερμανοῖς διὰ τὴν ἀριθμητικὴν σοφῷ Λοιζέρῳ διαιρεῖ τὸ βιβλίον εἰς 4 κεφάλαια περιεχόμενα ἐν 5 φυλλαδίοις, ὧν ἕκαστον ἀποτελεῖ ὡς εἰπεῖν τομίδιον αὐτοτελές. Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυλλαδίων ὁ συγγραφεύς, ἐν εἴδει προλόγου πρὸς τοὺς διδασκάλους, ὑπομιμνήσκει αὐτοὺς ὅτι «πᾶσα στοιχειώδης διδασκαλία καὶ μάλιστα ἡ τῆς ἀριθμητικῆς ὀφείλει νὰ ἔχῃ βάσιν κυρίως τὴν ἐποπτείαν», καὶ ἐπομένως ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην συντάξας τὴν πρακτικὴν αὐτοῦ ἀριθμητικὴν ἀποβλέπει ἀδιαλείπτως εἰς τὸ ἐγεῖραι πάσας ἐν γένει τὰς ψυχικὰς τῶν παίδων δυνάμεις, προκαλῶν οὕτω δι' ἐποπτικῶν παραδειγμάτων τὴν αὐτενέργειαν αὐτῶν. Πρὸς τῷ γενικῷ δὲ τούτῳ προλόγῳ, ἐν ἑκάστῳ φυλλαδίῳ, προτάσσονται ὁδηγίαι τινὲς τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας ἑνὸς ἑκάστου κεφαλαίου καὶ ἄλλαι ὠφελιμώταται ὑποθῆκαι καὶ παραγγέλματα.

Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἐπεξειργασμένον ἐστὶν ἐν εἴδει ἀλφαβηταρίου, ἵνα ἁρμόδιον ᾖ καὶ εἰς μαθητὰς μήπω δυναμένους ἀναγινώσκειν καὶ οὐχὶ εὐχερῶς ἀναγιγνώσκοντας. Οὕτω δὲ προήκει ἡ διδασκαλία τῶν ἀριθμῶν καὶ ἡ τῶν στοιχειωδῶν πράξεων μέχρι τοῦ 100 ἐν δυσὶ κεφαλαίοις πρῶτον μὲν διὰ κεραιῶν, στιγμῶν, ἀστερίσκων καὶ τοιούτων ἄλλων ἐποπτικῶν μέσων, εἶτα δὲ καὶ διὰ χαρακτήρων.

Ἐν δὲ τῷ δ' φυλλαδίῳ, περιέχοντι τὸ γ' κεφάλαιον, γίγνεται ἡ διδασκαλία τῶν αὐτῶν πράξεων ἐπὶ κύκλου ἀριθμῶν εὐρυτέρου προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως μετὰ τῶν ἀναλόγων πινάκων καὶ ἀφθόνων πράξεων κατεστρωμένων καὶ προβλημάτων ἐν τέλει.

Ἐν δὲ τῷ γ'. φυλλαδίῳ, τὸ δ' ἀποτελοῦντι κεφάλαιον, πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς τὰ περὶ νομισμάτων, μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ ἐν γένει τὰ περὶ συμμιγῶν ἀριθμῶν μετ' ἀναλόγων πινάκων καὶ προβλημάτων.

Ἐν δὲ τῷ δ'. φυλλαδίῳ, περιέχοντι τὰ ἑπόμενα 3 κεφάλαια, ἐκτίθενται πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος ἐν ἐκτάσει μετὰ προβλημάτων ἀναλόγων, δεύτερον δὲ τὰ περὶ τῶν ἁπλῶν καὶ παραγώγων ἀριθμῶν, περὶ διαιρετότητος καὶ εὑρέσεως τοῦ μεγίστου κοινοῦ διαιρέτου καὶ τοῦ ἐλαχίστου κοινοῦ πολλαπλασίου, καὶ τρίτον τὰ περὶ τῶν κοινῶν κλασμάτων, μετὰ μεγίστης σαφηνείας καὶ προβλημάτων ἱκανῶν.

Τὸ δὲ ε'. καὶ τελευταῖον φυλλάδιον περιέχει ἐν τοῖς δυσὶ τελευταίοις κεφαλαίοις τὰ περὶ μεθόδων· ἐν τῷ ἐν ἀρχῇ τοῦ φυλλαδίου τούτου μερικῷ προλόγῳ ἐξαίρει ὁ συγγραφεὺς τὸν τρόπον τῆς λύσεως τῶν προβλημάτων τῆς μεθόδου τῶν τριῶν διὰ τῆς ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν μηχανικῆς ἐργασίας ἐκ τῶν παίδων, καὶ ἵνα γένηται εὐχερὴς ἡ εἰς τὴν συνεζευγμένην μέθοδον, ἤτοι τὴν ἄλυσιν, μετάβασις, ἥτις μεγίστην εὐκολίαν παρέχει τοῖς ἀρχαρίοις εἰς λύσιν πολλῶν προβλημάτων τοῦ πρακτικοῦ βίου. Τοιαῦτα δὲ προβλήματα καὶ παραδείγματα πολλὰ φέρει καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεύς. Μετὰ τῆς αὐτῆς σαφηνείας καὶ ἁπλουστάτου τρόπου ἐκτίθενται καὶ τὰ τῶν ἄλλων μεθόδων. Αἱ ἐν τῷ φυλλαδίῳ τούτῳ ἐπενεχθεῖσαι τροποποιήσεις τῶν ὅρων τοῦ προγράμματος ἐλάχισταί οὖσαι καὶ ἐπουσιώδεις προσηκόντως δικαιολογοῦνται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτά εἰσι, Κύριοι, τὰ εἰς τὸν

προκείμενον ἀγῶνα ἐν τῷ ἔτει τούτῳ πεμφθέντα ἔργα, ἅπερ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ὅσον τὸ ἐφ' ἑαυτῇ συντόνως μελετήσασα καὶ αὐστηρῶς μέν που ἀλλὰ δικαίως κρίνασα, ἐκφέρει ἤδη καὶ τὴν ἑαυτῆς περὶ ἑκάστων τούτων ἀπόφασιν. Καὶ δὴ τὸν κ. Σ. Μανασσείδην καὶ Ι. Σακελλάριον ἐπαινεῖ τῆς φιλοπονίας καὶ φιλοτιμίας καὶ πολλὰς ἀποδίδωσι τὰς χάριτας ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἔσπευσαν ὑπακούσαντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ τοῦ Συλλόγου, τῷ δὲ ἀνωνύμῳ συγγραφεῖ τῶν ἁγιογραφικῶν ἱστοριῶν καὶ τῷ κ. Γ. Γεράκῃ πρὸς τοῖς ἐπαίνοις καὶ χάρισι καὶ τὸ χρηματικὸν ἀπονέμει γέρας, διὰ τὴν εἰς πάντα εὐδοκίμησιν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ὅρων τοῦ ἀγῶνος, συγχαίρουσα ἅμα ἀπὸ καρδίας αὐτοῖς καὶ εὐχομένη νὰ ἴδῃ ὡς τάχιστα ἐκδεδομένα εἰς φῶς τὰ ἔργα αὐτῶν, πρὸς ὠφέλειαν τῶν διδασκομένων καὶ ὁδηγίαν τῶν διδασκάλων. Τὸ δὲ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν διαγώνισμα ἀναβάλλουσα εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος εὔχεται καὶ ἐλπίζει νὰ ἴδῃ προσερχομένους εἰς τὸν ἀγῶνα πολλῷ κρείττους τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προσελθόντων καὶ ἄμεινον παρεσκευασμένους καὶ ἠσκημένους ἀθλητάς.

Ἡμεῖς δὲ τὸ ἀνατεθειμένον ἔργον περάναντες, αἰτούμεθα μὲν τὴν παρ' ὑμῶν συγγνώμην, εἴ τέ τι περὶ τὴν κρίσιν ἢ τι ἄλλο ἡμαρτήκαμεν καὶ ὅτι πέρα τοῦ δέοντος ἴσως μακρολογήσαντες ὀχληρότεροί πως ὑμῖν ἐγενόμεθα· εὐχαριστοῦντες δ' ὑμῖν ἐκ μέσης καρδίας ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ εὐμενεῖ ἀκροάσει, ἀποχωροῦμεν ἐν τῇ συνειδήσει ὅτι ὅσον ἡ δύναμις καὶ ὁ χρόνος καὶ καθήκοντα ἕτερα ἐπέτρεπον ἡμῖν τὸ ἡμέτερον καθῆκον ἐπετελέσαμεν.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ

Πρ. Βασιλάδης
Κ. Ξανθόπουλος
Χρ. Χατζηχρήστου
Ν. Καρανίκας
Αθ. Θεοδωρίδης
Ἀβρ. Μαλιάκας
Θ. Σαλτέλης, *εἰσηγητής*.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος διηνεκὲς αὐτοῦ μέλημα ἔχων τὴν διάδοσιν τῆς ὑγιοῦς μὲν παιδεύσεως ἐν γένει, μάλιστα δὲ τῆς δημοτικῆς, καὶ θεωρῶν ὅτι ἡ ἔκδοσις μεθοδικῶν βιβλίων συντελεῖ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν εἰσαγωγῆς ὁμοιομόρφου διδασκαλίας, ἀγωνοθετοῦντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, ἀγγέλλει:

Α'. Ὅτι ἐπὶ ἐξαετίαν ὁρίζει ἀνὰ τρία ἢ τέσσαρα βραβεῖα κατ' ἔτος εἰς τὰ συντεταγμένα κατὰ τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει εἰρημένα περὶ δημοτικῆς παιδεύσεως δοκιμώτερα συγγράμματα πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Β'. Τὰ βραβεῖα ἀπονεμηθήσονται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. — *Πρῶτον ἔτος.* (Ἐβραβεύθησαν ἤδη τὰ συγγράμματα τοῦ ἔτους τούτου). — *Δεύτερον ἔτος.* (Τοῦ ἔτους τούτου ἐξεδόθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν τὰ προγράμματα).— *Τρίτον ἔτος*, φράγκα 2,250. Πρὸς σύνταξιν Χρηστομαθείας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς δύο τόμους φράγκα 750, Γραμματικῆς 500 φράγκα καὶ Νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων 1000 φράγκα.

Γ'. Πρὸς βράβευσιν ἀποστέλλονται χειρόγραφα καλῶς γεγραμμένα καὶ εὐανάγνωστα, καὶ ἐκδεδομένα συγγράμματα.

Δ'. Εἰς συγγραφὴν καλοῦνται μάλιστα μὲν οἱ διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἐν γένει λόγιος Ἕλλην εἴτε ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένων.

Ε'. Κατ' ἔτος ἐκδιδομένου τοῦ ἀναγκαίου προγράμματος ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐκλέγονται τῇ προτάσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς τρεῖς, εἰδικὰς ἔχοντες σπουδάς, πρὸς κρίσιν τῶν ἀποστελλομένων βιβλίων, οἵτινες καὶ ὑποβάλλουσιν ἔκθεσιν τῷ Συλλόγῳ. Τὰ δὲ βραβεῖα ἀπονέμονται τοῖς βραβευομένοις κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτήν, τὸ δὲ χρηματικὸν ἆθλον δοθήσεται ὅταν ὁ Σύλλογος βεβαιωθῇ ὅτι τὸ βραβευθὲν σύγγραμμα τυπωθήσεται πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγῶνος.

ς'. Ἐκ τῶν βραβευομένων τούτων βιβλίων ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὁ Ἠπειρωτικὸς καὶ ὁ Θρᾳκικὸς θέλουσι κατ' ἔτος ἀγοράζει ἀντίτυπα κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν πρὸς διανομὴν εἰς τὰ ἄπορα σχολεῖα.

Γενικαὶ ὁδηγίαι.

1. Κατὰ τὰς ἐν τῇ ἐκθέσει γενικὰς ἀρχὰς περὶ τῶν διδαχθησομένων μαθημάτων ἐκδίδοται κατ' ἔτος πρόγραμμα ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου περιλαμβάνον εἰδικὰς ὁδηγίας περὶ τῆς συντάξεως τῶν προκηρυττομένων βιβλίων.

2. Ἂν ὅμως ὁ βουλόμενος κατελθεῖν εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸς σύνταξιν οἱουδήποτε βιβλίου νομίζῃ ἄλλην μέθοδον καὶ διάταξιν προσφορω-

τέραν ἢ τὴν ἐν τῇ ἐκθέσει, δύναται νὰ ποιήσῃ τοῦτο, ἀλλ' ὀφείλει νὰ εἴπῃ τοὺς λόγους, δι'οὓς οὕτω συνέταξε τὸ βιβλίον.

3. Ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ ᾖ ὅσον τὸ δυνατὸν ἁπλῆ, καθαρὰ καὶ σαφής, τὸ δὲ ὕφος τοῦ λόγου ἀνάλογον τῇ ἡλικίᾳ, δι'ἣν τὸ βιβλίον γράφεται.

4. Αἱ συγγραφαί, φέρουσαι ἑκάστη τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἀποστέλλονται κατ' ἔτος, μέχρι τέλους δεκεμβρίου, τῷ γενικῷ τοῦ Συλλόγου γραμματεῖ, ἄλλως δὲν γίνονται δεκταί, ὡς ἐκπρόθεσμοι.

4. Τὰ χειρόγραφα τηροῦνται ἐν τῷ τοῦ Συλλόγου γραφείῳ, ὁπόθεν μόνον ὁ συγγραφεὺς δύναται νὰ λάβῃ ἀντίγραφον.

6. Ἂν κατά τι ἔτος μὴ ἀπονεμηθῶσι τὰ βραβεῖα, ἐν ἐλλείψει τῶν ἁρμοδίων καὶ προσφόρων βιβλίων, ὁ Σύλλογος παρατείνει τὸν ἀγῶνα διὰ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἔτος, γνωστοποιῶν τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ Γ' ΕΤΟΥΣ

Πρὸς σύνταξιν Χρηστομαθείας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης

Βραβευθησομένης τῇ α' κυριακῇ Μαΐου 1882 κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ συλλόγου ἑορτήν, ἀναγνωσθεὶσ ἐν τῇ XIΔ συνεδριάσει τῆς 22 ὀκτωβρίου 1880 ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κ. Κ. Ξανθοπούλου.

Βραβεῖον φράγκα 750.

1) Ἀφοῦ μετὰ μακρὰν αἰώνων ἀμφισβήτησιν καὶ ἐργασίαν ἐπικρατήσασα, ἡ καθωμιλημένη κατέστη ἡ γλῶσσα λογία, ἐπιμελῶς ῥυθμιζομένη, μάλιστα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ πλουτιζομένη, βεβαίως ἀναγκαία ἀπέβη καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ὡς πρώτη γλωσσικὴ μάθησις τοῦ παιδὸς κατὰ τὰς ἁπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀνεγνωρισμένας παιδαγωγικὰς ἀρχάς· οὕτω λαμβάνει ὁ παῖς αὐτοσυνείδησιν τῆς τέως ἄνευ συνειδήσεως ἐνεργουμένης καὶ τελουμένης αὐτοῦ μητρικῆς γλώσσης.

2) Ἀλλὰ τιθεμένης τῆς ἀρχῆς ταύτης εἰς πρᾶξιν, ἀνάγκη εὐθὺς Χρηστομαθείας, ἤτοι κειμένου ἁρμοδίου τῆς νεωτέρας ταύτης μορφῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ Γραμματικῆς. Ἀλλὰ τὴν μὲν Γραμματικὴν δύναται αὐτὸς ὁ διδάσκαλος καὶ ἄνευ τοιαύτης ἐν ταῖς χερσὶ τῶν παίδων νὰ διδάσκῃ ἱκανῶς, ὡς ὑπάρχουσαν ἐν τῷ διδασκομένῳ καὶ ἀεὶ ζῶσαν καὶ ἐπαναλαμβανομένην ἐν τῷ ἀναγινωσκομένῳ καὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ, τὸ δὲ προσῆκον κείμενον τῆς ἀναγνώσεως, τὸ δι' οὗ ὁ παῖς βαθμηδὸν οὐ μόνον τὴν γραμματικὴν τοῦ λόγου πλοκὴν καὶ κατασκευὴν καὶ τὴν ὀρθὴν ἀπαγγελίαν θὰ διδάσκηται καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ εἴδη θὰ γνωρίσῃ σταθερῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα σπουδαίως τρεφόμενον θ' αὐξάνῃ καὶ εἰς τὸ κάλλος τοῦ λόγου ἐποπτικῶς θὰ συνειθίσῃ νὰ ὑψωθῇ, τὸ τοιοῦτον κείμενον βεβαίως δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἄνευ ἐπὶ τούτῳ συλλογῆς.

3) Τὴν τοιαύτην Χρηστομάθειαν, τὴν ὁπωσοῦν πλήρη καὶ προσήκουσαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν παίδων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, περιλαμβάνουσαν κατ' ἐκλογὴν πάντα τὰ εἴδη τοῦ τε πεζοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ λόγου, ἐκ τῶν νῦν δοκιμωτέρων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, εἴτε καὶ ἄλλοθεν, ὅπου ἀνάγκη, σκοπίμως δὲ συντεταγμένην, δὲν ἔχομεν ἕως σήμερον, καὶ διὰ τοῦτο μεταχειριζόμεθα διάφορα ἀναγνωστικά, τὰ μὲν ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν μεταπεφρασμένα, ὀλίγα δὲ καὶ πρωτότυπα ἄνευ μεθόδου καὶ ἄνευ μέτρου, ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ.

Τούτου ἕνεκα προεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τὸ παρὸν διαγώνισμα, ἐφ' ᾧ προβάλλονται νῦν αἱ ἑπόμεναι ὁδηγίαι τῷ μέλλοντι νὰ ἀποδυθῇ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ζητουμένης ταύτης Χρηστομαθείας.

Πρῶτον μὲν πρέπον οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου δοκιμώτερον συγγράψαντες καὶ ποιήσαντες νὰ τεθῶσιν ὡς βάσις τῆς Χρηστομαθείας ταύτης, ὁρίζεται δὲ ἡ ἐποχὴ αὕτη ὡς τὸ κύριον χρονικὸν σημεῖον ὅπως ὑποβληθῇ τὸ μᾶλλον συντετελεσμένον καὶ μεμορφωμένον τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἀποκλείεται βεβαίως εἴ τι καὶ ἐξ ἀρχαιοτέρων ἐποχῶν τυγχάνει λόγου ἄξιον καὶ καλῶς γεγραμμένον.

Δεύτερον ἡ συνταχθησομένη ὕλη διαιρετέα εἰς δύο τόμους, ὧν ἑκάτερος αὖθις εἰς δύο βιβλία, κατὰ τὰ ἑξῆς βαθμιαῖα κεφάλαια.

Τρίτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Α'. Διηγήματα βραχέα. Μῦθοι καὶ παραμύθια. Παροιμίαι καὶ αἰνίγματα, προσευχαί, ὕμνοι.

Β'. Περιγραφαὶ μικραὶ τῶν συνήθων τῆς φύσεως φαινομένων, καταιγίδος, βροντῆς, νεφελῶν, βροχῆς, ὡρῶν τοῦ ἔτους, τῶν ἡλικιῶν τοῦ ἀνθρώπου, εἰκόνες φυσικῶν φαινομένων.

Γ'. Τὰ σπουδαιότερα τῆς ἐθνικῆς γεωγρα-

φίας καὶ χωρογραφίας. Τὰ σπουδαιότερα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐν τοῖς βίοις ἀνδρῶν ἐξόχων ἢ ἐν τῷ βίῳ τοῦ λαοῦ, π. χ. ᾄσματα λυρικὰ διάφορα τοῦ κάλλους τῆς φύσεως καὶ τοῦ κάλλους τῆς καρδίας, τῆς αἰσθανομένης εὐγενῆ αἰσθήματα.

Δ'. Ἠθικὰ διηγήματα. Παραβολαὶ καὶ παραδείγματα.

Τέταρτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ὁ αὐτὸς κύκλος εὐρύτερος, παραλειπομένων τῶν μύθων, παραμυθίων καὶ παροιμιῶν, προσλαμβανομένων δὲ περιγραφῶν τοῦ βίου ζώων τινῶν καὶ φυτῶν τινων καὶ ἀνθέων καὶ μάλιστα ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ.

Πέμπτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Α'. **Φυσιογραφικά.** Φυσικῆς ἱστορίας τὰ καλλιλογώτερον γεγραμμένα, Βοτανικῆς, Ζωολογίας, Ὀρυκτολογίας τινά, κρυσταλλώσεων περιγραφαί, σταλακτικῶν κτλ.

Β'. Ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ καὶ ὁδοιπορικὰ καὶ ἐκ τῆς γενικῆς ἱστορίας τὰ σπουδαιότατα.

Γ'. Ἠθικὰ καὶ θρησκευτικά.

Δ'. Δημοτικά, προτρεπτικά, ἀποτρεπτικά, συμβουλευτικά.

Ε'. Λυρικῆς ποιήσεως διάφορα εἴδη ἁρμόδια.

ΣΤ'. Χαρακτῆρες ἠθικοὶ ἐκ τραγῳδιῶν εἰλημμένοι.

Ἕκτον ἔτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ὁ αὐτὸς κύκλος εὐρύτερος καὶ ποιήματα εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, ὧν ποιητὴς αὐτὸς ὁ λαός.

Ἡ οὕτως ἐπιμελῶς συναχθεῖσα ὕλη δέον, ὡς ὑπεδείχθη ἤδη, νὰ καταταχθῇ εἰς τέσσαρα βιβλία ἐν δυσὶ τόμοις, περιέχοντα πλέον τὸν ποιητικὸν λόγον ἢ τὸν πεζόν, καθόσον ὁ ἔρρυθμος λόγος προσφορώτερος τῷ παιδί.

Ἐάν τι τῶν ἄνω δηλωθέντων κεφαλαίων μὴ εὑρεθῇ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ποιηταῖς καὶ λογογράφοις πρωτοτύπως, δέον νὰ ληφθῇ κατὰ παράφρασιν δόκιμον ἐκ τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων συγγραφέων ἢ ἐκ τῶν ξένων ἑσπερίων γλωσσῶν, κατὰ μετάφρασιν ὁμοίως δόκιμον.

Τελευταῖον, τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκλεχθησομένων τεμαχίων πλὴν τῆς καλλιεπείας καὶ ὀρθοεπείας νὰ ἦναι ἁγνόν, εὐγενές, ἠθικόν, νὰ ἔχῃ φυσικότητα καὶ ὀρθότητα λογικήν, νὰ ὑψοῖ τὴν φαντασίαν εἰς τὸ ἰδεῶδες καλόν, νὰ εὐρύνῃ τὴν νόησιν καὶ ἐξευγενίζῃ τὴν καρδίαν, ἔχον ἀντικείμενον τὸν Θεόν, τὴν φύσιν, τὸν ἄνθρωπον, τὴν πατρίδα.

Προσεχῶς κοινοποιηθήσονται τὰ προγράμματα περὶ συντάξεως Γραμματικῆς καὶ Νέου ὁδηγοῦ τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ

Πρ. Βασιλάδης
Θεμ. Σαλτέλης
Νικ. Παρανικας.
Αθαν. Θεοδωριδης
Χρ. Χατζηχριστου
Αβρ. Μαλακας
Κ. Ξανθοπουλος, *εἰσηγητὴς.*

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΠΕΡΙ

ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΓΛΩΣΣΗΣ

ΕΝ ΤΗ ΓΛΩΣΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κυρίου Κ. Ξανθοπούλου

Ἐν τῇ κατὰ τὴν 10 Μαΐου 1881

ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΟΡΤΗ.

Κύριοι,

Τῇ ἐντολῇ τῶν συναδέλφων παρέρχομαι κἀγὼ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐπέτειον ταύτην ἡμέραν τοῦ Συλλόγου, ὅπως εἰσηγήσωμαι ὑμῖν δι' ὀλίγων τὰ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶ εἰς ὃ ἐκλήθην ἔργον, πρέπον νομίζω καὶ δίκαιον ἅμα ν' ἀνομολογήσω εἰλικρινῶς, ὅτι ἡ ἀφανὴς ἴσως αὕτη ὑπηρεσία, ἣν παρέχει ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἀθλοθεσίας περὶ τῶν ζώντων στοιχείων τῆς γλώσσης, εἶναι τηλικαύτη, ὥστε καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων αὐτοῦ ἔργων εἶχεν οὗτος ν' ἀναγράψῃ ἐν τῷ πνευματικῷ ἀγῶνι, οὗτινος ἤδη ἀπὸ δύο δεκαετηρίδων αἰσίως κατήρξατο, αὕτη καὶ μόνη θὰ ἤρκει νὰ ἐφελκύσῃ πλήρη καὶ βαθεῖαν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους καὶ ὅλου τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου. Διότι τῆς γλώσσης τῆς πρὸ τρισχιλίων σχεδὸν ἐτῶν πρώτης χαιρετισάσης τὴν ἀνθρωπότητα τὸν ἀίδιον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ χαιρετισμόν, γλυκύτατον ἐν τοῖς ἀθανάτοις ἐκείνοις ἔπεσι, καὶ ἔπειτα εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον εὐαγγελισαμένης τὸν νόμον τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης, τῆς γλώσσης ταύτης, τῆς διὰ τοσούτων καὶ πολυτρόπων αἰώνων ἰδίαν ἔτι καὶ νῦν βίον ζώσης, περισυνάγει καὶ ἀποθησαυρίζει τὰ ζῶντα στοιχεῖα, κατὰ τόπους λέξεις καὶ γλώσσας, παροιμίας, αἰνίγματα, μύθους, ᾄσματα καὶ ἔθιμα.

Ταῦτα βεβαίως μετὰ καὶ τῶν ἀπὸ Δουκαγκίου καὶ Κοραῆ ἐρεξῆς ὑπὸ πολλῶν συλλεγέντων μέλλουσί ποτε μετὰ τῆς δεούσης μεθόδου κατηρτισμένα νὰ παρασκευάσωσιν ὕλην δεδοκιμασμένην εἰς λεξικογραφίαν καὶ συναπαρτίσωσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἀϊδίου ταύτης γλώσσης καὶ καθόλου εἰπεῖν ἀπασχολήσωσιν εἰς ἐπιστημονικὴν μελέτην τοὺς ἐπὶ τούτῳ κεκλημένους τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

Τίς λοιπὸν ταύτης προύργιαιτέρα καὶ λαμπροτέρα ἄλλη νῦν ὑπηρεσία εἰς τὸ ἔθνος; διότι τὸ ἔθνος εἶναι ἡ γλῶσσα· ἡ δὲ ζωὴ τῆς γλώσσης εἶναι ζωὴ τοῦ ἔθνους, καὶ ἡ ἱστορία τῆς γλώσσης εἶναι ἱστορία τοῦ ἔθνους. Ἤνθησε μέν ποτε ἡ γλῶσσα αὕτη ἀκμαία, ἀκραιφνῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς πᾶσας διατυπώσασα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τὰς ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεις μετὰ κάλλους ἀνεφίκτου, πνεῦμα δὲ ζῶν καὶ ζωοποιὸν ἐν παιδείᾳ καὶ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ σώφρονι ἀθάνατα τῇ ἀνθρωπότητι εἰς πᾶν εἶδος κατέλιπεν ἔργα. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἡ αὐτὴ γλῶσσα διαμείνασα τὰς ῥίζας, τὸν κορμόν, τοὺς στελέχους, τοὺς κλάδους ἕτερον περιβάλλεται φύλλωμα καὶ ὁμοίαν ἀκμὴν καὶ ἀνθοβολὴν ἐπαγγέλλεται, ἅμα συντελεσθείσης τῆς πνευματικῆς παλιγγενεσίας, καὶ ἅμα εἰς βίον ὑψωθέντος ἀνώτερον τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ.

Ὅθεν καθῆκον θεωρεῖ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ νὰ συγχαίρῃ ἐν πρώτοις ἐγκαρδίως τοῖς ἐργασθεῖσι καὶ μοχθήσασι πρὸς τηλικοῦτον καὶ τοσοῦτον σπουδαῖον ἔργον πρὶν ἢ ἀναγράψῃ καὶ χαρακτηρίσῃ ἑκάστην τῶν καὶ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἐπισταλεισῶν συλλογῶν καὶ πραγματειῶν· διότι οὗτοι οὐ μόνον τὸ εὐγενὲς

διανόημα καὶ φρόνημα τοῦ τε ἀγωνοθέτου καὶ τοῦ Συλλόγου τελεσφόρον καὶ ἔνδοξον κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν τοῦ ἔθνους μαρτυροῦσι τὸ καθ' ἑαυτούς, ὅπερ λίαν παρήγορον καὶ ἐνθαρρυντικὸν μάλιστα ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις.

Ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, εὐθὺς τὰ πράγματα αὐτὰ θὰ καταδείξωσι. Δώδεκα τοιαῦτα ἔργα ἐπεστάλησαν ἐφέτος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι. Ἀριθμὸς καὶ δὴ ποσὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον· ἀλλὰ καὶ τὸ ποιὸν αὐτῶν ἐν γένει τυγχάνει λίαν εὐχάριστον, ὡς εὐθὺς ὁ λόγος δι' ὀλίγων σαφὴς θὰ καταστήσῃ.

Καθ' ἣν φέρουσιν ἐπιγραφὴν τὰ ἐπισταλέντα εἶναι τάδε· 1) *Λεξιλόγιον Ἴμβρου* ὑπὸ τοῦ Πανιερωτάτου κ. Ν. Γλυκᾶ· 2) *Ποικίλης γλωσσικῆς ὕλης βιβλίον Γ'*· ὑπὸ τοῦ ἐν Αἴνῳ δημοδιδασκάλου Κ. Μανασσείδου· 3) *Ῥηματολόγιον τσακωνικῆς διαλέκτου*· 4) *Φωνητολογία τσακωνικῆς διαλέκτου*· 5) μετὰ συμπληρώματος ἐν δυσὶ τεύχεσι *Γλωσσαρίου Τραπεζοῦντος*, πάντα ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Δέφνερ· 6) *Μῦθοι καὶ δοξασίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τοῦ σύμπαντος* ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου· 7) *Συλλογὴ παραμυθίων* ὑπὸ Ἰουλίας Γ. Πολίτου· 8) *Ἠπειρωτικά*, ἤτοι θεσελληνικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ Ζηκίδου· 9) *Ἠπειρωτικὰ* ὑπὸ Γονίου· 10) *Γλωσσάριον τραπεζουντίας διαλέκτου* ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Βαλαβάνη· 11) *Γραμματικὴ τῆς τραπεζουντίας διαλέκτου* ὑπὸ Ι. Α. Παρχαρίδου καὶ 12) τελευταῖον *συνοπτικὴ χωρογραφία Ἠπωγωνιαρῆς* ὑπὸ Χ. Σ. Δ.

Τούτων τὸ μὲν *Λεξιλόγιον Ἴμβρου* ἐπιγραφόμενον παρὰ τοῦ νῦν ἁγίου Μηθύμνης κ. Ν. Γλυκᾶ περιέχει 199 λέξεις καὶ φράσεις ἀρχαϊκωτέρας καὶ ἐπιχωριαζούσας τῇ νήσῳ, ἐξηγμένας ἐκ λεξιλογίου πολὺ πληρεστέρου, ὅπερ ἔχει ἀπὸ τριακονταετίας κατηρτισμένον, ὡς αὐτὸς λέγει ὁ φιλόπονος καὶ φιλόλογος ἀρχιερεύς.

Πᾶσαι αἱ ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ λέξεις καλῶς εἶναι ἑρμηνευμέναι καὶ αἱ πολλαὶ καλῶς ἠτυμολογημέναι· ὀλίγαι φέρονται ἀνετυμολόγητοι, οἷα ἡ *σφηνίζει*=σφιήζει, λεγομένη περὶ ἀνέμου σφοδροῦ ξηραίνοντος τὴν πρὸ μικροῦ κάθυγρον γῆν. Ἡ λέξις αὕτη φαίνεται ἡ αὐτὴ τῷ *σιφνὸς* καὶ *σιφνίω* τοῦ Ἡσυχίου, δηλοῦντος κενὸν ποιῶ, ἑπομένως ἐνταῦθα ξηραίνω. Ἡ *νιάμα*=ἀγρὸς καλλιεργούμενος, ἵνα μὴ ἀμέσως σπαρῇ, ἀλλὰ προπαρασκευασθῇ διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος· ἀρχαία ἡ λέξις *νειὸς* καὶ νεός· *νειὸν ἄρουραν σπείρειν*· Ἡσυχ. παρὰ Ξενοφῶντι καὶ Θεοφράστῳ. Ἡ *ἀραγίδα* βεβαίως παρὰ τὸ νηρηΐς, *ἀνεραγίδα* καὶ *ναραγίδα* καὶ ἐπὶ τέλους *ἀραγίδα*· *ἡ Γειλοὺ μυστηριώδης θεύτης βλάπτουσα συνήθως τὰ μικρὰ παιδία*· ἡ Γειλοὺ αὕτη τῆς Ἴμβρου εἶναι ἡ Γελλὼ τῶν ἀρχαίων=νύμφη κακοποιός, οἷα τῷ μειδιάματι ἀπατῶσα καὶ προσελκύουσα τὰ παιδία πρὸς ἑαυτὴν καὶ οὕτω κακοποιοῦσα.

Τινὲς ἄλλαι πάνυ ὀλίγαι ἡμαρτημένως γράφονται ἢ ἀστόχως ἑρμηνεύονται, οἷα ἡ *φτάκοιλον*=εἶδος σταφυλῆς πολλάκις ἀνθούσης· γραπτέα καθ' ἡμᾶς *φτάκηλον* παρὰ τὸ *φτάκηγον* = ἑπτάκαινον, δηλοῦν τὴν ἑπτάκις ἢ πολλάκις τοῦ ἔτους καινουμένην ἢ καινὰ ἄνθη καὶ καρπὸν ἀναδιδοῦσαν. Ἡ *ὕλαμμος*, ἀντὶ ἴλαμμος (ἰλὺς—ἄμμος, οὐχὶ ὕλη-ἄμμος) ἡ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἢ χειμάρρου ἐν τοῖς ἀγροῖς κατατιθεμένη γῆ. *Ἡ δρύμαις* ἣν ἑρμηνεύει ὡς ἀσθένειαν μυστηριώδη ἐν ταῖς πρώταις ἓξ τοῦ Αὐγούστου ἡμέραις, βλάπτουσι τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ τὰ ἐνδύματα φθείρουσι τὰ πλυνόμενα τότε· ἀλλὰ μᾶλλον δρύμαις νομίζονται αὐταὶ αἱ ἓξ ἡμέραι ἢ μᾶλλον οἱ κακοποιοὶ δαίμονες τῶν ἡμερῶν τούτων τοῦ Αὐγούστου. Καθόλου ἐξεταζομένη ἡ λιτὴ αὕτη συλλογὴ εἶναι ἱκανοῦ λόγου ἀξία καὶ ὁ συλλογεὺς πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τάξιν, μεθ' ἧς ἑρμηνεύει καὶ ἀναγράφει τὰς λέξεις. Πλείονας δ' ἐπαίνους καὶ χάριτας δὲ θ' ἀνομολογήσῃ αὐτῷ ὁ Σύλλογος καὶ ἔργῳ ταύτας θ' ἀποδείξῃ, ἐὰν συντελέσας καὶ ἐπεξεργασθεὶς τὸ ὅλον Λεξιλόγιον πέμψῃ αὐτό ποτε τῷ Συλλόγῳ.

Τὸ δεύτερον ἐκ σελίδων 308 εἰς ὄγδοον γραφικοῦ χάρτου, ἐπιγράφεται, *Τρίτον βιβλίον ποικίλης γλωσσικῆς ὕλης*, ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἤδη τῷ Συλλόγῳ ἐκ προγενεστέρων συλλογῶν ἐξ Αἴνου καὶ ἐν Αἴνῳ διδάσκοντος δημοδιδασκάλου κ. Συμ. Μανασσείδου. Εἶναι δὲ τὸ αὐτό, ὅπερ ἐστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1876, ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ. Καὶ τότε μὲν ἀπέτυχε τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς, νῦν δὲ πλουτισθὲν διὰ πλείστης νέας ὕλης, σημειουμένης διὰ σταυροῦ, ὑποβάλλεται τὸ δεύτερον εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἱκανῶς σπουδαία καὶ ποικιλωτάτη αὕτη συλλογὴ περιέχει 1) δημοτικὰ ᾄσματα 111, ὧν 24 ἀστεῖα, 13 σκωπτικὰ καὶ 24 βαυκαλήματα. Τούτων τὰ 99 εἶναι νέα, μὴ περιεχόμενα ἐν τῇ πρώτῃ συλλογῇ. Τινὰ δ' αὐτῶν συνοδεύονται καὶ ὑπὸ τοῦ μέλους αὐτῶν σημείοις ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς· 2) παροιμίας 66, ὧν 39 νέας· 3) φράσεις σημαινούσας ὑπερβολὴν ἢ ἐξομοίωσιν καὶ ἄλλας, ἐν ὅλῳ 50, ὧν 16 νέας· 4) αἰνίγ-

ματα 28, ἅπαντα νέα· 5) Λεξιλόγιον περιέχον 832 λέξεις, τὰς 400 νέας· 6) εὐχὰς 5 νέας· 7) κατάρας 13 ὁμοίως· 8) ὅρκους 10 ὁμοίως· 9) ἔθιμα, δεισιδαιμονίας κλπ. περὶ τὰ 70, ὧν 56 νέα· 10) μυθολογικὰ 5, τὰ ἐν τῇ πρώτῃ συλλογῇ· 11) περὶ ἐνδυμασίας κλπ. τῶν πρὸ 3—4 δεκαετηρίδων Ἰμβρίων· 12) παιδιάς, 5 νέας. Ἐν τέλει ἐπισυνάπτεται καὶ πίναξ τῶν περιεχομένων, οὐ μικρὸν διευκολύνων τὸν βουλόμενον νὰ μελετήσῃ τὴν συλλογήν.

Ἡ ἐπιτροπὴ πλείστοις κοσμοῦσα ἐπαίνοις τὸν ἀκάματον συλλογέα διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τάξιν καὶ τὴν εὐστοχίαν περὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ἐτυμολογίαν καὶ τὸ ἄφθονον καὶ ποικίλον τῆς προσφερομένης ὕλης, κρίνει ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς, παροτρύνουσα ἅμα, ὅπως μηδὲ τοῦ λοιποῦ παύσηται παρεχόμενος τὴν χρήσιμον αὐτοῦ συνδρομὴν περὶ τὴν συναγωγὴν τοῦ ὑλικοῦ πρὸς ἀνοικοδόμησιν μεγαλοπρεποῦς γλωσσικοῦ καὶ πνευματικοῦ μεγάρου τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ.

Τὸ τρίτον καὶ τέταρτον, Ῥηματολόγιον καὶ Φωνηεντολογία τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου ἐπιγραφόμενα, ἐπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ ἀρίστου γνώστου τῆς δωριζούσης ταύτης διαλέκτου, τοῦ λίαν δοκίμως καὶ μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας ὑπὲρ πάντας τοὺς πρότερον ἐπὶ τοῦ ἰδιώματος τούτου γράψαντος, κυρίου Μιχαὴλ Δέφνερ· αὕτη πραγματεύεται περὶ τῆς ποικίλης μεταβολῆς τῶν φωνηέντων τῆς κοινῆς διαλέκτου ἐν τῇ τσακωνικῇ, περὶ τῶν ἐν αὐτῇ παθῶν τῶν φωνηέντων, ἤτοι συναιρέσεως, κράσεως, ἐκθλίψεως, προσθήκης, ἀφαιρέσεως κλπ. καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ τεύχει καταγράφονται ἐπιμελῶς καὶ πιστῶς ῥήματα τῆς τσακωνικῆς πάντων τῶν θεμάτων, τῶν διαθέσεων, τῶν φωνῶν κλπ. μετ' ἐπιστημονικῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ τούτου. Διὰ ταῦτα κρίνεται τὸ ἔργον ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς καὶ πλείστων ἐπαίνων. Τὸ δ' ἕτερον αὐτοῦ ἔργον ἐπιγραφόμενον, *Συμπλήρωμα τοῦ τραπεζουντιακοῦ γλωσσαρίου*, περιέχει ἐν δυσὶ τεύχεσι ὑπὲρ τὰς 1700 λέξεις ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Ε. Τούτων τὸ πρῶτον τεῦχος ἐκ σελίδων 64 εἰς φύλλον περιέχει μόνον τὸ γράμμα Α πλὴν 6 σελίδων. Πλουσιωτάτη μὲν ἡ συλλογὴ καὶ πιστῶς ἀναγεγραμμένη· πλὴν οὐδαμοῦ ἀσχολεῖται ὁ ἔμπειρος συλλογεὺς περὶ ἐτυμολογίαν ἢ ἄλλην ἐπ' αὐτῆς γλωσσολογικὴν ἐπεξεργασίαν· φαίνεται δ' ἐξηγμένη ἐκ τοῦ ἐν τοῖς δελτίοις αὐτοῦ τεταμιευμένου θησαυροῦ τῶν γλωσσῶν δι' ἀντιγραφέως ἁπλοῦ.

Τὸ ἐπιγραφόμενον *Μῦθοι καὶ δοξασίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τοῦ σύμπαντος*, ἐκ σελίδων 40 εἰς τέταρτον, ἐπεστάλη ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, τοῦ πάνυ γνωστοῦ τῷ πανελληνίῳ. Περιέχει δὲ τὰς δοξασίας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ περὶ τοῦ *οὐρανοῦ*, περὶ τῆς *γῆς*, τῆς *σελήνης*, τῶν *ἐκλείψεων*, τῶν *ἀστέρων* καὶ *ἀστερισμῶν*, τῆς Πλειάδος καὶ τοῦ Ὡρίωνος, καλουμένου κοινῶς *Ἁλετροπόδι*, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι λίαν πολύτιμος, μάλα ἐπιμεμελημένη, πλείστην μαρτυροῦσα πολυμάθειαν εἰδικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν, πεπλουτισμένη δὲ μετὰ πλείστων παραπομπῶν καὶ μαρτυριῶν ἀσφαλῶν εἰς ἡμετέρους τε, ἀρχαίους καὶ νεωτέρους καὶ εἰς ξένους πρὸ πάντων γερμανοὺς συγγραφεῖς. Διὰ ταῦτα πλείστοις ἐξαίρουσα ἐπαίνοις ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ εἰδικοῦ περὶ ταῦτα ἀνδρὸς κρίνει αὐτὸ ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Τὸ ἕβδομον ἐπιγράφεται *Συλλογὴ δημωδῶν παραμυθίων*· ἐπεστάλη ὑπὸ τῆς κ. Ἰουλίας Γ. Πολίτου. Περιέχει 10 παραμύθια ἐν σελίσιν 100 εἰς τέταρτον, ἀναγεγραμμένα πιστῶς, σημειουμένων ὀνομαστὶ ἐν τέλει καὶ τῶν πηγῶν. *Τὸ χρυσὸ μῆλο. Ὁ πεθαμένος ἄντρας. Ὁ ἀσημόγενης. Ἡ ἀνοησίαις τῶν ἀνθρώπων. Τὸ βασιλόπουλο καὶ ὁ Ἀράπης. Ὁ μπάκακας. Ἡ Χρυσομαλλοῦσα. Οἱ κλέφταις καὶ ἡ Χρυσομαλλοῦσα.* Τινὰ τῶν παραμυθίων τούτων παραλλάσσουσι μικρὸν ἄλλων προδεδημοσιευμένων· ἡ ἐπιτροπὴ πλείστοις κοσμοῦσα ἐπαίνοις τὴν ἐπιμέλειαν καὶ εὐγενῆ φιλοτιμίαν τῆς ἀναγραψάσης θεωρεῖ τὴν συλλογὴν ἀνεπαρκῆ καὶ παροτρύνει εἰς πληρεστέραν καὶ ἀκραιφνεστέραν συλλογήν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ καθαρώτερον γεγραμμένην. Τὸ ὄγδοον *Ἠπείρου νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα*, ὑπὸ Γ. Δ. Ζηκίδου, διδασκάλου τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῇ ἱερατικῇ σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων, περιέχει ποικίλην γλωσσικὴν ὕλην πολύτιμον· 1) παροιμίας δημώδεις 100· 2) ἤθη καὶ ἔθιμα· 3) διατριβὴν περὶ καταρῶν μὲ 96 τοιαύτας· 4) περὶ εὐχῶν ὁμοίως μὲ 70 τοιαύτας· 5) φράσεις 72· 6) μοιρολόγια 9· 7) ᾄσματα διαφόρου ὕλης καὶ 8) γλωσσάριον 424 λέξεων ἀπὸ τοῦ Ρ—Υ.

Τούτων τῶν παροιμιῶν καὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ λοιπῶν πολλὰ παραλληλίζονται πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, τῶν Λατίνων καὶ Γαλατῶν μεθ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας καὶ ἀκριβείας ἐξαιρέσει τινῶν, οἷα ἡ παροιμία «ἀπὸ τὴν πόλιν ἔρχομαι καὶ 'ς τὴν κορφὴν κανέλλα»· ταύτην λέγει παροιμίαν ἐπὶ τῶν δυσνοήτων· μᾶλλον ὠφειλε

νὰ εἴπῃ ἐπὶ τῶν ἀσυναρτήτων καὶ ἀλόγων. Θεωρεῖ δὲ αὐτὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀρχαίαν «ἄκρον λαβὲ καὶ μέσον ἔξεις», ἥτις καθ' ἡμᾶς δηλοῖ οὐχὶ δυσνόητα καὶ ἀσυνεπῆ, ἀλλ' ἀλήθειαν ὅτι ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Ἐπίσης τὴν παροιμίαν «βυζάνει ἀκόμη γάλα» ταὐτίζει πρὸς τὴν ἐπίσης δημώδη παροιμίαν «ηὗρε στρωμένο τραπέζι», λέγει δὲ κατάλληλον ἐπὶ τῶν ἀταλαιπώρως βιούντων, ἀνάλογον δὲ πρὸς τὸ ἀρχαῖον «ἀληλεσμένον βίον ζῆν», ἐνῷ καθ' ἡμᾶς τὸ βυζάνειν ἀκόμη γάλα σημαίνει βεβαίως ἀπειρίαν τῶν κοινωνικῶν. Ἀλλὰ τὴν παροιμίαν ταύτην φέρει καὶ ὡς φράσιν, ὅπερ ὀρθότερον καὶ ὀρθότερον ἐξηγεῖ διὰ τοῦ *νηπιώδη μενεὸν ἔχει καὶ ἔτι ἐν γάλακτί ἐστιν*. Ἐν τοῖς ἐπομένοις ἐθίμοις καὶ ἤθεσι φαίνεται ὁ συλλογεὺς ἀγαθὸς ἀνιχνευτὴς τῶν τοῦ λαοῦ ἀξιομνημονεύτων, ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν καὶ ἐφ' ἃ ὀλίγοι τοῦτο πράττουσι. Πάντα τὰ περιγραφόμενα ἤθη καὶ ἔθιμα, καθ' ὅσον ἡ ἐπιτροπὴ γνωρίζει, εἶναι ἀνέκδοτα. Ἐπίσης τὰ περὶ καταρῶν καὶ εὐχῶν κεφάλαια ἄξια λόγου τυγχάνουσιν, ἐν οἷς περιγράφει καὶ ἀναγράφει αὐτὰς καθαρῶς καὶ πιστῶς καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων ὀρθῶς παραβάλλει· ὡσαύτως καὶ ἐν ταῖς φράσεσι πολλὴν φαίνεται καταβαλὼν φροντίδα εἰς ἀνεύρεσιν καὶ ἀκριβῆ ἑρμηνείαν καὶ παραλληλισμόν. Τὰ μοιρολόγια εἶναι ἅπαντα σχεδὸν ἀνέκδοτα. Τῶν ᾀσμάτων τινὰ ἐκδεδομένα. Τελευταῖον τὸ γλωσσάριον μετὰ πλείστης ἐπιμελείας ἐξειργασμένον πλουτίζει οὐκ ὀλίγον καὶ διορθοῖ τὸ ὑπάρχον λεξικὸν τῆς καθωμιλημένης· εὐστοχεῖ δὲ καὶ περὶ τὴν ἐτυμολογίαν πολλάκις. Διὰ ταῦτα κρίνει ἡ ἐπιτροπὴ τὸ ἔργον τοῦ Κ. Ζηκίδου ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς καὶ ἄξιον πολλῶν ἐπαίνων.

Ἔννατον ἔρχεται ἡ ἐπιγραφομένη *Συλλογὴ λέξεων καὶ φράσεων* ἀπὸ στόματος τοῦ ἐν Ἠπείρῳ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὑπὸ τοῦ Κ. Γονίου. Ἡ μικρὰ αὕτη Συλλογὴ περιέχει 146 λέξεις καὶ φράσεις ἁπλῶς ἀναγεγραμμένας μετὰ τῆς σημασίας ἑκάστης. Ἐν ὅλῳ τὸ ἔργον λιτὸν καὶ ἔλαττον τοῦ δέοντος, εἰ καὶ προθυμία τοῦ συλλογέως μαρτυρεῖται ἀξία ἐπαίνου.

Τὸ δέκατον ἐπιγραφόμενον *Μνημεῖων τῆς ἀπὸ τὸν Πόντον ἰδιωτικῆς συνέχεια* ὑπὸ τοῦ πάνυ γνωστοῦ τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ κ. Ι. Βαλαβάνη περιέχει 1) Γραμματικῆς τὰ περὶ τονισμοῦ καὶ ἐγκλιτικῶν καὶ προκλητικῶν τῆς Τραπεζουντίας διαλέκτου, πάνυ καλῶς ἐξηκριβωμένα· 2) Λεξιλόγιον ἢ γλώσσας ὑπὲρ τὰς 600, τὰς πολλὰς νῦν τὸ πρῶτον προσαγομένας, τὰς δ' ἄλλας μετὰ δευτέρας φροντίδας ὀρθότερον ἠτυμολογημένας. Τὸ λεξιλόγιον τοῦτο διὰ τὰς εὐστόχους πολλάκις ἑρμηνείας καὶ ἐτυμολογίας κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γλωσσολογίας καὶ διὰ τὰς πολλὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν ἀρχαίων λεξικογράφων καὶ συγγραφέων ἔχει ἐπιστημονικὴν ἀξίαν· π. χ. *Λιβῶρα* καὶ *εὐώρα* ἐν Τραπεζοῦντι λέγεται εὔσκιος καὶ εὐάερος θέσις (καλῶς προφυλαγμένη)· παράγει αὐτὴν ἐκ τοῦ ἀρχαίου *ἀλεωρή*, ὃ εὑρίσκεται καὶ παρ' Ἀριστοτέλει· τούτου ἐκπεσόντος τοῦ α ἐγένετο *λεωρή*, καὶ τῇ προφορᾷ τοῦ διγάμματος *λεϜωρὰ* καὶ *λιϜώρα*, καὶ ἐκλείψει τοῦ λ, τονισμῷ δὲ αἰολικῷ *ἐϜώρα*· 3) παροιμίας 54, ὧν ἔνιαι καὶ πρὸς ἀρχαίας ἐπιτυχῶς παραβάλλοντας, οἷα τὸ *ἓν χέρι κι' δυὸ*=ἡ μία χεὶρ οὐ κροτεῖ, ἀντιστοιχοῦσα βεβαίως ὑπ' ἄλλην ὄψιν πρὸς τὴν «χεὶρ χεῖρα νίπτει»· 4) αἰνίγματα 13, ἐμφαίνοντα τὴν ἀντίληψιν τοῦ λαοῦ ἐκείνου· 5) δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις ἐν συντομίᾳ ἀναγραφομένας 14 καὶ 6) τελευταῖον διηγημάτια καὶ μύθους 9 ἐν τῷ ἰδιώματι τούτῳ. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο διὰ ταῦτα κρίνει ἡ ἐπιτροπὴ ἄξιον ἐπαίνων τε πολλῶν καὶ τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Ἐνδέκατον ἐπιγράφεται *Γραμματικὴ τῆς διαλέκτου Τραπεζοῦντος* εἰς δύο τεύχη καλῶς καὶ καθαρῶς γεγραμμένα, ἱκανῶς περιεκτικὰ ὑπὸ Ι. Α. Παρχαρίδου. Τούτων τὸ πρῶτον ὑπερημέρως πέρυσι σταλὲν κρίνεται νῦν μετὰ τοῦ δευτέρου.

Τὸ ὅλον συγκείμενον ἐκ 231 παραγράφων, πραγματεύεται πάντα τὰ κλιτὰ καὶ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου, ἅπαν τὸ τυπικὸν καὶ φθογγολογικὸν καὶ μορφολογικὸν τῆς διαλέκτου ταύτης. Εἰ καὶ μηδὲν κείμενον ἀπῄτει σύνταξιν Γραμματικῆς τοιαύτης, οὐχ ἧττον διὰ λόγους γλωσσολογικοὺς καὶ τῆς γενικῆς γραμματικῆς θεωρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ σπουδαῖον τὸ ἔργον καὶ εἰς τὸ εἶδός του πρωτότυπον. Ἐπαινεῖ δὲ ἰδίᾳ τὴν τάξιν, σαφήνειαν καὶ ἀκρίβειαν, μεθ' ἧς πιστῶς διαιρεῖ, ὁρίζει καὶ κατατάσσει προσηκόντως ἅπασαν τὴν γραμματικὴν ὕλην τῆς σπουδαίας ταύτης διαλέκτου, ἧς τυγχάνει ἐντελῶς κάτοχος. Δι' ἃ καὶ κρίνεται ἄξιον τῆς δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Τελευταῖον ἡ *Συνοπτικὴ χωρογραφία Πωγωνιανῆς* ὑπὸ Χ. Ε. Δ., εἰ καὶ ἔργον οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον, ὡς μᾶλλον ἐπιστημονικὸν καὶ οὐχὶ ἐκπληροῦν τὸν σκοπὸν τοῦ προκειμένου ἀγῶνος, οὐδὲν ἐνέχον γλωσσικόν, συμπεριελήφθη ὅμως, ὅπως ἐκφρασθῶσι δημοσίᾳ πρὸς τὸν συγγραφέα χάριτες καὶ ἔπαινοι καὶ ἡ παρακί-

λεύσις, ὅπως μὴ παύσηται ἀποστέλλων τῷ Συλλόγῳ καὶ ἄλλας ἄλλων τόπων ὁμοίας περιγραφάς, συμπεριλαμβάνων ἐν αὐταῖς καὶ πᾶν ὅ,τι ὁ Σύλλογος διὰ τοῦ προγράμματος αὐτοῦ περὶ συλλογῆς ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις λογίων.

Ταῦτα, κύριοι, ἐν μικρᾷ σκιαγραφίᾳ τὰ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικὸν τοῦτο ἔτος.

Περαίνοντες ἤδη τὸν λόγον τοῦτον, τοὺς μὲν ἐργασαμένους μέχρι τοῦδε καὶ πεῖραν τῆς ἱκανότητος αὐτῶν παρασχόντας, παρακαλοῦμεν οὐ μόνον νὰ ἐξακολουθῶσι παρέχοντες τὴν πολύτιμον αὐτῶν ὑπηρεσίαν τῷ ἔθνει, ἀλλὰ καὶ νὰ συμπληρώσωσι τὰς συλλογάς αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι μὲ ὀνόματα σκευῶν καὶ ἐργαλείων, ἰχθύων καὶ ὀστρειδίωνκαὶ μὲ ὀνόματα φυτῶν μετά τινος περιγραφῆς αὐτῶν κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δεινοῦ περὶ ταῦτα Σ. Κρίνου ὑποδειχθεῖσαν ἀξιόλογον μέθοδον ἐν τῇ περὶ ἐπιστημονικοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν φυτῶν κτλ. διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ λαοῦ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ, ἐκφωνηθείσῃ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Συλλόγῳ *Παρνασσῷ*, καὶ ἐκδοθείσῃ καὶ ἰδίᾳ καὶ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ περιοδικῷ τοῦ ἔτους τούτου.

Τῶν δὲ ἁπανταχοῦ Συλλόγων καὶ διδασκάλων ἐπικαλεῖται θερμῶς ὁ ἡμέτερος Σύλ. τὴν κοινὴν συνδρομὴν καὶ συνεργασίαν ὑπὲρ τοῦ πανελληνίου τούτου ἔργου. Τελευταῖον δὲ τοῖς πλουσίοις τῶν ὁμογενῶν καὶ ἰδίᾳ τῷ κλεινῷ ἀγωνοθέτῃ δημοσίᾳ ἀπονέμεται καὶ σήμερον κατὰ καθῆκον ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ἱερόν, καὶ ἡ βαθεῖα ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη μετὰ πολλῶν ἐπαίνων, ὅτι ἔργῳ ὑποστηρίζουσι καὶ ἐνθαρρύνουσιν ἱκανῶς τοιαῦτα ἔργα.

Διότι ὅταν τῷ ὄντι ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς τῶν ὀλίγων περιωπῆς στραφῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἁρμοδίων εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν βίον τοῦ λαοῦ, εὑρηται, νομίζομεν, ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς ἐν τῷ ἀγρῷ, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν λόγιον, καὶ ἐν τῷ θησαυρῷ τούτῳ ἡ ζωὴ καὶ ἡ παλιγγενεσία τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἣν θὰ προκαλέσῃ τὸ πνεῦμα ὅπερ καὶ τοὺς λίθους ζωογονεῖ.

Ὁ Βυζαντινὸς κόσμος περιεφρύνησε τὸν λαὸν καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδὲ τὸ πνεῦμα τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος κατενόησεν· ὁ νεώτερος ἑλληνισμὸς βαδίζων τὴν ἐναντίαν, *προορίζεται* βεβαίως κατὰ τὰς βουλὰς τῆς θείας Προνοίας νὰ ἐπιφανῇ καὶ αὖθις ἐν τῷ γλυκεῖ τούτῳ ὁρίζοντι καταχέων φῶς καὶ θερμότητα, παιδείαν καὶ πολιτισμὸν ἐν τῷ ὑπερτάτῳ νόμῳ τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ

Χρ. Χατζηχρήστου, *πρόεδρος*
Ηρ. Βασιλείδης
Βρανος Βωζανης
Θ. Σαλτελης
Θ. Ταγης
Αθ. Δημητριαδης
Κ. Ντουδας
Αβρ. Μαλιακας
Κ. Ξανθοπουλος, *εἰσηγητής*.

ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΣ ΑΓΩΝ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΚΑΙ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ,

Ἀναγνωσθέντα ἐν τῇ ΧΚΗ΄ συνεδριάσει τῆς 20 Ἀπριλίου 1881 ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου κυρίου Ἡρ. Βασιάδου.

Ὁ φιλογενέστατος κ. Ἰωάννης Βουτσινᾶς ἐν Ὀδησσῷ δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ[1] πρὸς τὸν Σύλλογον ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ἱδρυθῇ σειρὰ διαγωνισμάτων σκοπὸν ἐχόντων νὰ μορφωθῇ ἡ ὀρθοτέρα περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως πρακτικὴ μέθοδος, συμφώνως πρὸς τὰς σημερινὰς παιδαγωγικὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους περιστάσεις, καὶ καθορισθῶσιν ἑδραῖαι καὶ ἀσφαλεῖς βάσεις τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ μορφώσεως ἐν τῷ σταδίῳ τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως.

Καὶ πρῶτον μὲν νὰ συνταχθῇ Ὁδηγὸς τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐν ᾧ νὰ περιέχωνται πρακτικαὶ ὁδηγίαι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας πάντων τῶν μαθημάτων τῆς πρώτης παιδεύσεως, ἤτοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας, τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἰχνογραφίας, γεωγραφίας, ἱστορίας, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, φωνητικῆς μουσικῆς, γυμναστικῆς, χειροτεχνημάτων κλπ. Τοιοῦτος Ὁδηγὸς καλῶς συντεταγμένος δύναται νὰ καταστῇ ὁ κώδηξ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Δεύτερον ἀγωνοθέτημα καὶ οἱονεὶ συνέχεια τοῦ πρώτου ἔσται ἡ σύνταξις ὁμοίου Ὁδηγοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, ἤτοι εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια.

Τρίτον ἀγωνοθέτημα ἔσται ἡ Ἱστορία, ἐν περιλήψει, τῆς συστάσεως, ἀναπτύξεως καὶ σημερινῆς καταστάσεως τῶν λεγομένων πρακτικῶν ἢ πραγματικῶν σχολῶν (écoles réales) ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ (Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ῥωσσίᾳ, Ἰταλίᾳ) καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ κατ' ἔκτασιν περὶ τοῦ προσφορωτέρου τρόπου, καθ' ὃν εἶναι δυνατὸν νὰ συσταθῶσι τοιαῦται πραγματικαὶ σχολαὶ καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἑκάστου ἀγωνοθετήματος βραβεῖον ὁρίζεται δισχίλια καὶ πεντακόσια (2,500) φράγκα.

Ὁ Σύλλογος ἀσμένως ἀναδεξάμενος τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φιλογενοῦς ἀγωνοθέτου, τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ, τὰς ἐξῆς ἐπήνεγκε τροποποιήσεις εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ προταθέντας ὅρους, τῶν λοιπῶν ἰσχυόντων ὡς ἐξετέθησαν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ· α') νὰ μὴ ἀπαιτηθῶσι διακόσια πεντήκοντα ἀντίτυπα παρὰ τοῦ συγγραφέως, οὗ τὸ βιβλίον ἤθελε βραβευθῇ, β') νὰ μὴ ὁρισθῇ ἡ ἔκτασις τοῦ βιβλίου εἰς 20 τυπογραφικὰ φύλλα καὶ γ') νὰ ἀφεθῇ πλείων χρόνος τοῖς ἀγωνισομένοις πρὸς σύνταξιν τῶν ἔργων αὐτῶν· ἐφ' ᾧ καὶ ὡρίσθη ἡ μὲν βράβευσις τοῦ Α΄ ἀγωνοθετήματος τῇ 25 Μαρτίου 1885, ἡ δὲ τοῦ Β΄ τῇ 25 Μαρτίου 1887, ἡ δὲ τοῦ Γ΄ τῇ 25 Μαρτίου 1889.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπὴ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ συνέταξε τὸ ἑξῆς πρόγραμμα τοῦ Α΄ Βουτσιναίου ἀγωνοθετήματος.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΩΤΟΥ ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΥ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΜΑΤΟΣ

Περὶ συντάξεως Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Προκηρύσσεται βραβεῖον δισχιλίων καὶ πεντακοσίων (ἀριθ. 2500) φρ. τοῦ Βουτσιναίου

1) Ἴδε Πρακτικ. σελ. 52 καὶ 71.

ἀγῶνος, ἀπονεμηθησόμενον ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῇ 25 Μαρτίου 1885. Ἐπὶ τούτῳ ὑποβάλλονται τοῖς βουλομένοις ν' ἀγωνισθῶσιν αἱ ἑξῆς σκέψεις πρὸς ὁδηγίαν αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν καὶ κατάταξιν τῆς ὕλης.

Τὸ ὅλον διαιρετέον εἰς πέντε βιβλία, ὧν ἕκαστον πραγματευέσθω τὰ ἑξῆς κεφάλαια, ὡς ἕπεται.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ παιδεύσεως καθόλου καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς.

Κεφ. α'. Περὶ παιδεύσεως ἤτοι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας, τοῦ σκοποῦ αὐτῶν καὶ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεως καὶ ἀλληλεπιδράσεως.

Κεφ. β'. Περὶ τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῶν βαθμῶν, τῶν ὁρίων, καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, ὡς κοινῆς παιδεύσεως τοῦ ἔθνους.

Κεφ. γ'. Περὶ νηπιαγωγοῦ καὶ διδασκάλου τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῆς ὑψίστης σπουδαιότητος αὐτῶν καὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ μορφώσεως αὐτῶν.

Κεφ. δ'. Περὶ μαθητοῦ ὡς ἐλευθέρου καὶ ἠθικοῦ ὄντος καὶ αὐτενεργοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ ἀγωγῆς τῶν τε σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας.

Κεφ. α'. Περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπολογίαν, φυσιολογίαν καὶ ψυχολογίαν.

Κεφ. β'. Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς ἔν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ· περὶ ἀγωγῆς τῶν αἰσθητηρίων, περὶ τῶν σωματικῶν διαφορῶν τῶν δύο φύλων ἐν τῇ φυσικῇ ἀναπτύξει, ἐξ ὧν καὶ διάφορος ἐπιβάλλεται ἀγωγὴ σωματική.

Κεφ. γ'. Περὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς, ἤτοι περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἐν ᾗ περὶ βαθμιαίας πορείας τῆς ἀναπτύξεως, περὶ διαφορᾶς τῶν φύλων ἐν τῇ ἀναπτύξει ταύτῃ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Κεφ. δ'. Περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν γνωστικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως καὶ ἀντιλήψεως ἀρχομένης καὶ προϊούσης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῆς προσοχῆς καὶ παρατηρήσεως, τῆς μνήμης καὶ τῆς φαντασίας καὶ πῶς δέον νὰ γίνηται, καὶ ἰδίᾳ τοῦ νοῦ, τοῦ λόγου.

Κεφ. ε'. Περὶ ἀγωγῆς τοῦ θυμικοῦ, τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῶν διαφόρων αἰσθημάτων καὶ συναισθημάτων, κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων, ἤτοι προσωπικῶν, κοινωνικῶν καὶ ὑψηλοτέρων, καὶ τοῦ συμμέτρου τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ.

Κεφ. ς'. Περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς ἢ περὶ ἀναπτύξεως τῆς βουλήσεως καὶ μορφώσεως χαρακτῆρος, ἐν ᾗ περὶ βουλήσεως καὶ ἐλευθερίας καὶ τῶν ἠθικῶν ἀξιωμάτων καὶ τῆς πρώτης πηγῆς αὐτῶν, τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς τοῦ ἀγαθοῦ.

Κεφ. ζ'. Περὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, τοῦ ὕψους καὶ ἁγνότητος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, τῆς προσευχῆς κτλ.

Κεφ. η'. Περὶ τοῦ σκοποῦ, ὡς συμπεράσματος ἀπὸ τῶν εἰρημένων, τῶν μέσων καὶ τῶν ἀληθῶν μεθόδων τῆς ἀγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς δραστηρίου ἐπενεργείας τοῦ παραδείγματος· ἐν τοῖς μέσοις λογιστέα ἡ ἕξις ἡ ἀγαθή, ἡ συναίσθησις τῆς προσωπικῆς ἀξίας ὡς ἀνθρώπου, ἡ ἁμιλλα ἡ εὐγενής, ἐξ ἧς ἀποδοκιμαστέα τὰ βραβεῖα ὡς ἐπιβλαβῆ εἰς τὸ ἠθικὸν τῶν παίδων καὶ κορασίων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ διδασκαλίας καθόλου.

Κεφ. α'. Περὶ σπουδαιότητος τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν λογικήν.

Κεφ. β'. Περὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς διδασκαλίας, γνώσεων καὶ δεξιοτήτων, τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας.

Κεφ. γ'. Περὶ μεθόδων, καὶ εἴ τινα καὶ ὁπόσην ἔχουσι δύναμιν καὶ σημασίαν, καὶ τίνες αἱ ἁπλούστεραι καὶ γενικώτεραι, ἡ ἀναλυτική, συνθετική, μαιευτικὴ κτλ.

Κεφ. δ'. Περὶ γενικοῦ προγράμματος, ὡς ὑποτυπώσεως τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ λελογισμένης ἀκολουθίας συμπάσης τῆς ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ διδακτικῆς ἐνεργείας, περιλαμβάνοντος δὲ τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῆς πρώτης παιδεύσεως.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περὶ τῆς εἰδικῆς διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων τῆς πρώτης παιδεύσεως.

Κεφ. α'. Ἐποπτικὴ διδασκαλία, καὶ σημασία αὐτῆς ἐπὶ πάντων τῶν μαθημάτων.

Κεφ. β'. Περὶ ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, καὶ περὶ προσφορωτέρας μεθόδου τούτων ἐν πάσαις ταῖς τάξεσι καὶ ὅτι αὕτη ἡ βάσις τῆς μαθήσεως.

Κεφ. γ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, προφορικῆς τε καὶ ἀπὸ ἀναγνωστι-

κῶν βιβλίων (ἐν χρηστομαθείᾳ), καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, καὶ διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἐν τοῖς τελευταίοις ἔτεσι, καὶ περὶ πρακτικῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, καθ'ἣν οἱ γραμματικοὶ κανόνες ἐπέρχονται ὡς πορίσματα διαφόρων παραδειγμάτων.

Κεφ. δ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς μεθόδου αὐτῆς.

Κεφ. ε'. Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας ἐν γένει καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ μεθόδου, τῆς ἐποπτικῆς, τῆς ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας (πατρίδος) ἀρχομένης καὶ κατόπιν τῆς διὰ σφαιρῶν καὶ χαρτῶν ἐμμέσου ἐποπτείας.

Κεφ. ς'. Περὶ διδασκαλίας τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἁρμοδίου μεθόδου αὐτῆς.

Κεφ. ζ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωμετρίας ὅση χρησίμη καὶ ἁρμόζουσα τῇ πρώτῃ παιδεύσει ἐν τοῖς δυσὶ τελευταίοις ἔτεσι.

Κεφ. η'. Περὶ διδασκαλίας στοιχειωδῶν γνώσεων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἄνευ ἐγχειριδίου ἐν τῇ παραδόσει, καὶ περὶ καταλλήλων συλλογῶν.

Κεφ. θ'. Περὶ διδασκαλίας τῆς ἰχνογραφίας.

Κεφ. ι'. Περὶ διδασκαλίας ᾠδικῆς, ἢ ᾄσματος, πρακτικῶς ἐν ἁπάσαις ταῖς τάξεσι, καὶ τῆς χρήσεως τῶν μουσικῶν σημείων κατόπιν ὡς ἐπιβοηθητικοῦ μέσου.

Κεφ. ια'. Περὶ διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ τῆς μεθόδου.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περὶ διοργανώσεως τῶν σχολείων.

Κεφ. α'. Περὶ ἐξωτερικῆς διοργανώσεως, ἤτοι κτιρίου, γυμναστηρίου καὶ προαυλείου, καὶ ἐν γένει περὶ σχεδίου οἰκοδομῆς, διαφόρου ἐν πόλεσι καὶ κώμαις καὶ ἐπὶ πλειόνων μαθητῶν, καὶ συμφοιτήσεως ἀρρένων τε καὶ θηλέων, καὶ θέσεως προσφόρου καὶ λοιπῶν ἀναγκῶν, βιβλιοθήκης, μουσείου σχολικοῦ, σκευοθήκης κλπ.

β'. Περὶ σχολικῶν νόμων, κανονισμῶν, γονέων καὶ ἐποπτῶν καὶ ἐφόρων.

Κεφ. γ'. Περὶ διοργανώσεως, ὅ,τι ἀφορᾷ δηλονότι τὰ μαθήματα καὶ τὴν διδασκαλίαν, τὴν εἰς τάξεις τῶν μαθημάτων διαίρεσιν, τὴν στοιχειώδη, τὴν μέσην καὶ τὴν ἀνωτέραν τάξιν, καὶ τὴν τούτων αὖθις ὑποδιαίρεσιν, καὶ τὴν κατὰ τὸν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν τῶν διδασκόντων διευθέτησιν τῆς διδασκαλίας, καὶ τὰ ἔτη τῆς ὅλης σειρᾶς κατὰ τὰ διαφόρων βαθμῶν σχολεῖα, ἐν συνόλῳ τὰ εἰδικὰ προγράμματα τῶν διαφόρων σχολῶν, καὶ τί ἐν ἑκάστῳ προγράμματι ληπτέον ὑπ' ὄψει σταθερῶς πάντοτε, ὡς καὶ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ χρόνου, ἢ περὶ ὡρολογίου, καὶ τῆς ἁρμοδίου καὶ σκοπίμου ἀλληλουχίας ἐν τούτῳ τῶν διαφόρων μαθημάτων, καὶ ἀναπαύλης.

Κεφ. δ'. Περὶ τῶν μέσων τῆς διδασκαλίας· οἷον μαυροπινάκων, χαρτῶν, σφαιρῶν, ἀναγνωστηρίου, ἀριθμητηρίου, θερμομέτρου, βαρομέτρου, διαβήτου, γνώμονος βάρους καὶ μέτρου τοῦ μετρικοῦ συστήματος, βιβλιοθήκης, συλλογῶν· εἶτα βιβλίου ἐγγραφῶν, καταλόγου τῶν μαθητῶν ἑκάστης τάξεως, ἐλέγχων.

Κεφ. ε'. Περὶ διοργανώσεως τῆς πειθαρχικῆς ἀγωγῆς ἐν τῇ σχολῇ, ὡς μικρᾶς πολιτείας, κυρίως περὶ καθαριότητος καὶ τάξεως, καὶ περὶ ἐνασκήσεως βιωτικῶν ἀρετῶν, φιλεργίας καὶ οἰκονομίας καὶ ἑπομένως περὶ ταμιευτηρίου σχολικοῦ.

Ὁδηγίαι γενικαί.

Α'.) Κατὰ τὰ ἐκτεθέντα ἐν τῷ προηγουμένῳ προγράμματι καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου, οἱ ἀποδυθησόμενοι εἰς τὸν Βουτσινάϊον ἀγῶνα ὀφείλουσι νὰ μὴ κατατρίβωντσι εἰς περιττὰς θεωρίας καὶ συζητήσεις.

Β'.) Ἡ γλῶσσα αὐτῶν πρέπει νὰ ᾖ ὅσον τὸ δυνατὸν ἁπλῆ, καθαρὰ καὶ σαφής, τὸ δὲ ὕφος τοῦ λόγου ἀνάλογον τῷ πρακτικῷ σκοπῷ τῶν ἀγωνοθετημάτων.

Γ'.) Αἱ συγγραφαὶ φέρουσαι ἑκάστη ῥῆσίν τινα ἐπίσημον, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐπισυνημμένον ἐν ἐσφραγισμένῳ δελτίῳ, ἀποστέλλονται κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1884 τῷ Συλλόγῳ, ἄλλως δὲν γίνονται δεκταὶ ὡς ἐκπρόθεσμοι.

Δ'.) Ἐκδεδομένα συγγράμματα ἀποκλείονται τοῦ ἀγῶνος.

Ε'.) Τὰ χειρόγραφα τηροῦνται ἐν τῷ τοῦ Συλλόγου γραφείῳ, ὁπόθεν ὁ συγγραφεὺς ἀντίγραφον μόνον δύναται νὰ λάβῃ.

ς'.) Ἂν ὁ βουλόμενος κατελθεῖν νομίζῃ ἄλλην διαίρεσιν καὶ διάταξιν τῆς ὕλης προσφορωτέραν τῆς ἐν τῷ παρόντι προγράμματι, ἐλεύθερός ἐστιν ἵνα ποιήσῃ τοῦτο, ἐκφέρων τοὺς λόγους δι' οὓς οὕτως ἔκρινε νὰ συντάξῃ τὴν βίβλον αὐτοῦ.

Ζ'.) Ἂν κατὰ τὸ ὡρισμένον ἔτος μὴ ἀπονεμηθῇ τὸ βραβεῖον, ὁ Σύλλογος παρατείνει τὸν ἀγῶνα διὰ τὸ ἀμέσως ἐπιὸν ἔτος, γνωστοποιῶν τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ

ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ, — ΚΩΝΣΤ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, — ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, — Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ, — ΑΒ. ΜΑΛΙΑΚΑΣ, — Ν. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ, — ΑΘ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ.

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ.

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΕΝ ΤΗ ΓΛΩΣΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ, ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑΙ

ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

μετὰ παραλληλισμοῦ

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ[1].

ΥΠΟ Ι. Κ. ΠΑΠΟΥΝΗ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

Ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις.

Οὐδὲν ἔθνος ἴσως ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ἄνευ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν· τοῦ γενικοῦ δὲ τούτου κανόνος δὲν ἐξαιρεῖται καὶ τὸ ἡμέτερον. Ἐκ δὲ τῶν μαστιζουσῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν ἄλλαι μέν εἰσι προγονικαί, καὶ διασωθεῖσαι μέχρις ἡμῶν χρησιμεύουσι καὶ αὗται εἰς ἀπόδειξιν τῆς καταγωγῆς ἡμῶν, εἰ ὄντως τὰ τέκνα γνωρίζονται οὐ μόνον ἐκ τῶν προτερημάτων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων, ἅπερ παρὰ τῶν γονέων ἐκληρονόμησαν, ἄλλαι δὲ εἰσήχθησαν εἰς τὸν κοινὸν λαὸν ἐν καιρῷ ἴσως ἀμαθείας καὶ σκότους, ὡς γνωμικὰ καὶ ἀποφθέγματα. Διότι τὸν φόβον, φαίνεται, οἱ τότε ἐμφρονέστεροι εὗρισκον μέσον προσφορώτερον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων τινῶν συμβουλῶν.

Ἡ ἡμετέρα συλλογὴ περιέχει προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, τινὰς μὲν ἰδιαζούσας ἐν Ἠπείρῳ, τὰς δὲ πλείστας κοινὰς καὶ ἐν ἄλλαις χώραις.

1. Ἀπαραίτητον καθῆκον θεωρεῖται, ἵνα φυλάττῃ τις τὴν λεχὼ μέχρι τῆς βαπτίσεως τοῦ νεογνοῦ, διότι ὑπάρχει πρόληψις *κοινή*, ὅτι ὁ διάβολος εὑρίσκων αὐτὴν μόνην καὶ ἀπροστάτευτον πνίγει τὸ νεογνὸν ἢ καὶ αὐτὴν τὴν λεχώ. Εἰς χρόνους προγενεστέρους καὶ σήμερον εἰσέτι μεταξὺ τῶν χωρικῶν, ἐν οἷς λείπει ἡ ἀπαιτουμένη ἐπιλόχιος περιποίησις, βεβαίως δὲν εἶναι καλὸν νὰ μένῃ μόνη ἡ λεχώ· διότι κεκμηκυῖα ἐκ τοῦ τοκετοῦ πιθανὸν νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ τοῦ θηλάζοντος νεογνοῦ ἢ καὶ νὰ λειποθυμήσῃ.

2. Δύσαντος τοῦ ἡλίου δὲν ἐπιτρέπεται τοῖς ἐκτὸς τοῦ οἴκου νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς λεχοῦς· διότι πονηρὰ πνεύματα συνεισερχόμενα [1] ἐπηρεάζουσιν αὐτήν· καὶ ἂν ἐν ἀνάγκῃ

---

1) Ἡ παροῦσα συλλογὴ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς διὰ τοῦ Η' Τεύχους τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ συγγράμματος δημοσιευθείσης τοῦ αὐτοῦ συλλογέως. (Σημ. Συντακτ. Ἐπιτρ.).

1) Κοινὴ καὶ αὕτη ἡ πρόληψις. Πιστεύεται δὲ κοινῶς ὅτι τὰ πονηρὰ πνεύματα, οἱ Διάβολοι, οἱ Καλιγκάντζαροι, αἱ Νηρηΐδες καὶ αἱ Ξωτικιαὶ τῆς Ἠπείρου ἐξασκοῦσι τὸ ἐαυτῶν κράτος μόνον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου (ἐν καιρῷ νυκτὸς δηλ.).

εἰσέλθῃ τις, ὀφείλει νὰ εἰσέλθῃ διὰ πλαγίου τινὸς δωματίου καὶ νὰ καπνισθῇ διὰ λιβανωτοῦ.

3. Πᾶς τις ὀφείλει μὴ κατακλίνεσθαι ὑπὸ γείσωμα οἰκίας, διότι ἐπισκιάζεται ὑπὸ πονηροῦ πνεύματος, καὶ ἢ πάσχει τι ἢ ἐξίσταται τῶν φρενῶν. Ἰδοὺ συμβουλὴ ὑπὸ δεισιδαίμονα ἢ προληπτικὴν μορφήν· διότι ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου, ἔνθα ἐπικρατεῖ ἡ δεισιδαιμονία αὕτη, αἱ οἰκίαι στεγάζονται διὰ μεγάλων πλακῶν· κατὰ δὲ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὅσον τὸ ἔχει ἡ ὥρα δὲν τὸ ἔχει ὁ χρόνος, καὶ πολὺ πιθανὸν ἐπὶ τοῦ ἐν τοιαύτῃ ἐπικινδύνῳ θέσει κοιμωμένου νὰ πέσῃ πλάξ τις, καὶ τότε, κατὰ τὴν ἐν Ἠπείρῳ κατάραν, νὰ τὸ εὕρῃ ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

4. Ὅταν, μεταβαίνων τις εἰς ἐργασίαν ἢ εἰς ταξείδιον, ἐξέρχηται τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καλὸν καὶ αἴσιον θεωρεῖται νὰ συναντήσῃ ἄνθρωπον ἔχοντα ἐκ προηγουμένων περιστατικῶν καλὸν συνάντημα. Ἀπαίσιον δὲ καὶ κακὴν ἔκβασιν τῆς ἐργασίας ἢ τοῦ ταξειδίου προοιωνίζον θεωρεῖται τὸ συνάντημα ἀνθρώπου ἀτυχοῦς ἢ βεβλαμμένου τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας ἢ τοὺς ὀφθαλμούς[1]. Ἐὰν δὲ κατὰ κακὴν τύχην συναντήσῃ τοιοῦτόν τινα, ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἀφαιρέσας ἐκ τῶν ποδῶν του τὰ πέδιλα ν' ἀνατρέψῃ αὐτὰ κατὰ γῆς καὶ νὰ κινήσῃ πάλιν ἐπιζητῶν εὐτυχὲς συνάντημα.

5. Πολὺ παρατηρεῖται ἡ πρώτη συνάντησις τὴν πρώτην ἑκάστου μηνός, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν πρώτην τοῦ ἔτους· διότι ἂν μὲν συναντήσῃ τις καλόν, θὰ διέλθῃ εὐτυχὴς καὶ ὑγιής, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὅλον τὸν μῆνα, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὅλον τὸ ἔτος· τοὐναντίον δὲ[2] συμβήσεται ἐπὶ τῇ συναντήσει δυσφημουμένου τινὸς ἐπὶ κακῷ συναντήματι ἢ βεβλαμμένου, ὡς προείπομεν (4).

Ἡ δὲ κυοφοροῦσα γυνὴ μετὰ πολλῆς προσοχῆς παρατηρεῖ τὴν πρώτην τοῦ τελευταίου συμπίπτοντος ἐν τῇ ἐγκυμοσύνῃ αὐτῆς μηνός· διότι ἂν μὲν συναντήσῃ ἄνδρα ἢ παιδίον, ἐλπίζει νὰ γεννήσῃ ἄρρεν· περίλυπος δέ ἐστι μέχρι θανάτου, ἐὰν συναντήσῃ γυναῖκα ἢ κόρην· διότι διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ διὰ τὸ δύσκολον τῆς ἀποκαταστάσεως, ἀποστρέφονται τὰς θυγατέρας.

6. Κακὸς οἰωνὸς θεωρεῖται ἐν Ἠπείρῳ, ἐὰν λαγωὸς διακόψῃ τὸν δρόμον τοῦ μεταβαίνοντος εἰς ταξείδιον ἢ ἐργασίαν[1].

7. Σημεῖον ζηλοτυπίας καὶ φθόνου θεωρεῖται ἐν πλείστοις μέρεσιν ἡ ἐπὶ τῶν ἐπίπλων ἢ ἐντὸς δωματίου ἀποπάτησις τῆς γαλῆς.

8. Μεγάλη προσπάθεια καταβάλλεται ἐν καιρῷ θανάτου, ὅπως μὴ γαλῆ εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ὁ νεκρός, ἢ ὅπως μὴ πηδήσῃ ἐπ' αὐτοῦ· διότι πιστεύεται, ὅτι ὁ διάβολος εἰσερχόμενος ἐν τῇ γαλῇ ἢ εἰς τοιαύτην μεταμορφούμενος μεταποιεῖ τὸν νεκρὸν εἰς διάβολον ἢ βρυκόλακκα, ὁ δὲ βρυκόλακκας ἀπὸ τῶν οἰκείων ἄρχεται καταστρέφειν[2].

Σημ. Καὶ παρὰ τοῖς προγόνοις ἡ ἐμφάνισις γαλῆς ἐκκλησιαζόντων τῶν Ἀθηναίων κακὸς οἰωνὸς ἐνομίζετο. *(Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 793).*

9. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δοθῇ ἐκ τῆς οἰκίας πρᾶγμα δανεικὸν καθ' ἣν ἡμέραν ἄρχονται τοῦ σπαρμοῦ τῶν γαιῶν, ἢ ἀπέρχεταί τις εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· διότι ὑπάρχει πρόληψις, ὅτι δὲν προοδεύουσι τὰ γεννήματα ἢ δὲν προκόπτει ὁ ξενιτευόμενος.

10. Πανταχοῦ κακὸς οἰωνὸς θεωρεῖται ἡ ἐπὶ οἰκίας τινὸς ἐπιφοίτησις γλαυκός· θεωρεῖται προάγγελος ἐρημώσεως, ἐπειδὴ συνήθως ἡ γλαὺξ φοιτᾷ ἐπὶ ἐρήμων οἰκιῶν. Διὸ καὶ κατάρα, ἐν Ἠπείρῳ τοὐλάχιστον, *νὰ ἐρημώσῃ τὸ σπίτι σου, νὰ κάθωνται αἱ κουκουβάϊαι*[3].

11. Ἐὰν ποντικοὶ ἐν καταστήματι ἢ οἰκίᾳ τινὶ κόψωσιν ἐμπορεύματα ἢ φορέματα ἢ ἔπιπλα, τεκμήριον διαπραχθείσης καὶ μὴ ἐννοηθείσης κλοπῆς.

12. Ἐὰν ὄρνις φανῇ ὡς ἀλέκτωρ λαλοῦσα, προμηνύει θάνατον ἢ ἀτύχημα τῇ οἰκογενείᾳ εἰς ἣν ἀνήκει· διὸ ἡ τοιαύτη σφάζεται καὶ εἰ δὶς τῆς ἡμέρας τίκτει.

Σημ. Ἐν Ζαγορίῳ εἶδον γυναῖκα ἀνακαλύψασαν καὶ θεραπεύσασαν τὸ πάθος τοῦτο. Ἡ περικαλύπτουσα τὴν γλῶσσαν τῶν πολυετῶν ὀρνίθων μεμβράνα ἢ ἐκ τοῦ χρόνου ἢ ἐξ ἀσθενείας τινὸς σκλη-

---

1) Διὸ καὶ εὐχή· «ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ ἀπὸ παρασημειωμένον ἄνθρωπον»· καὶ ἄλλη ῥήτρα· «παρασημειωμένον ἄνθρωπον ἀπήντησας καὶ προκοπὴν περιμένεις;»

2) «Νὰ τὸν ἰδῇς πρωτομηνιὰν καὶ (οὐ μόνον τὸν μῆνα ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ) ἓξ μῆνας νὰ μὴ χέσῃς» περὶ κακοῦ ἀνθρώπου.

1) Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχον τὰ ἐνόδια σύμβολα.

2) Κοινοτάτη δεισιδαιμονία.

3) Τοὐναντίον παρ' Ἀθηναίοις ἡ πτῆσις γλαυκὸς ἦν ἐναίσιμον σημεῖον, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «γλαὺξ ἵπταται» ἐσήμαινε τὸ παρ' ἡμῖν «καλὸς οἰωνός».

ρύνεται, καὶ οὕτω προέρχεται τὸ λάλημα. Ἀφαιρουμένης δὲ διὰ τῶν ὀνύχων τῆς μεμβράνης ταύτης, παύεται πλέον ἡ ὄρνις τοῦ λαλεῖν. Οἱ ἰατροὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πτηνῶν χρινάτωσαν, εἰ τοῦτο ἔχεται ἀληθείας.

13. Κόραξ ἱπτάμενος καὶ κράζων ἐπί τινος οἰκίας, θεωρεῖται προάγγελος θανάτου.

14. Κύων ὠρυόμενος, θεωρεῖται προάγγελος θανάτου· ἐνταῦθα ἴσως ἀνακτέον καὶ τὸ τοῦ Βίωνος.

Κεῖνον μὲν περὶ παῖδα φίλοι κύνες ὠρύσαντο,
(Εἰδύλ. Α. 18).

15. Ὁ κνισμὸς ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ παλάμῃ προμηνύει ἀπότισιν ὀφειλομένου χρέους ἢ ἐν γένει δαπάνην, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ παραλαβὴν χρημάτων ἢ ἐν γένει κέρδος.

16. Αἱ σπασμώδεις κινήσεις τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦ μὲν δεξιοῦ προμηνύουσι ταχεῖαν ἐμφάνισιν φίλου ἢ φίλης ἢ παραλαβὴν ἐπιστολῆς ποθητοῦ τινος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντος, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ἀπαίσιόν τι θέαμα ἢ ἄκουσμα ἢ μέλλον δάκρυ ἐπὶ δυστυχήματι.

Τὴν ταχεῖαν ἐμφάνισιν τῆς φίλης του ἐννοεῖ καὶ ὁ παρὰ Θεοκρίτῳ Αἰπόλος λέγων·

Ἄλλεταί μευ ὀφθαλμὸς ὁ δεξιός· ἦρά γ' ἰδησῶ
Λῦτάν. *(Θεοκρ Εἰδ. Γ' 37).*

17. Ὁ ἐσωτερικὸς ἦχος τῶν ὤτων ὁ βόμβῳ κώδωνος ἢ κώνωπος ὁμοιάζων θεωρεῖται ὡς σημεῖον προδηλωτικὸν ἀγγελίας ἢ μηνύματός τινος, ἢ ὅτι φίλος ἢ φίλη μέμνηται, οὗ τὰ ὦτα βομβοῦσι. Τὸ πάθος τοῦτο κατὰ Κορᾶν συμβαίνει ἀπὸ σωματικὴν ἀσθένειαν ἢ ἀπὸ σφοδρὰς τῆς ψυχῆς κινήσεις, δι' ἃς οἱ χυμοὶ ἀναρρέουσιν εἰς τὴν κεφαλήν.

Καὶ ἡ Σαπφὼ περιγράφουσα τοῦ σφοδροῦ ἔρωτος τὰ ἀποτελέσματα, εἶπε·

Βομβεῦσιν δ' ἀκουαί μοι
(παρὰ Λογγίν. περὶ ὕψ. τμ. 10).

Ὡς σημεῖον προδηλωτικὸν εὑρηται παρ' Αἰσχύλῳ

Βοᾷ δ' ἐν ὠσὶ κέλαδος οὐ παιώνιος. *(Πέρσ. 605).*

Καὶ ἡ παρὰ Λουκιανῷ Δορκὰς πρὸς τὸν Παρμένωνα λέγει·

ἦπου, ὦ Παρμένων, ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν ; ἀεὶ γὰρ ἐμέμνητο ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων καὶ μάλιστα, εἴ τις ἐληλύθει ἐκ τῆς μάχης.
(Λουκ. Ἑταιρ. διάλογ. 9).

18. Ὁ πταρμὸς δηλοῖ, ὅτι ἄλλος τις μέμνηται τοῦ πταρνυμένου. Διηγουμένου δέ τινος ἢ ἐν γένει ὁμιλοῦντος, ἐὰν ἕτερος πταρῇ, ὁ πταρμὸς θεωρεῖται ὡς ἐπιβεβαίωσις τῶν λεγομένων· διὸ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ὁμιλῶν λέγει πρὸς τὸν πταρνύμενον «ὑγιᾶ σου κι' ἀλήθειαν λέγω»[1].

Καὶ παρ' Ὁμήρῳ ἡ Πηνελόπη ἀκούσασα τὸν πταρμὸν τοῦ Τηλεμάχου, ἐνῷ ἐκείνη ηὔχετο περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὀδυσσέως περιχαρὴς ἀναφωνεῖ

Οὐχ δράᾳς ὅμοι υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπεσσιν ;
(Ὀδυσσ. Ρ. 545).

Καὶ παρὰ Θεοκρίτῳ ὁ πταρμὸς ποτὲ μὲν εὑρηται ἐπὶ καλοῦ, ὡς

Ὄλβιε γάμβρ', ἀγαθός τις ἐπέπταρεν ἐρχομένῳ τοι ἐς Σπάρταν, *(Θεοκρ. Εἰδ. ΙΗ. 16).*

ποτὲ δὲ ἐπ' ἀποτυχίας τῶν ἐρετῶν, ὡς

Σιμιχίδᾳ μὲν ἔρωτες ἐπέπταρον.
(Θεοκρ. Εἰδ. Ζ. 96· πρβλ. καὶ Πλουτ. Θεμιστ. 13).

19. Ὁ τετραποδισμὸς παίδων πρὸ πολλοῦ βαδισάντων προμηνύει ἔλευσιν φίλου, ἐπάνοδον οἰκείου ἐκ τοῦ ταξειδίου ἢ παραλαβὴν ἐπιστολῆς[2].

20. Ἡ μήτηρ νὰ μὴ χύνῃ ὕδωρ, ἵνα νίπτηται ἢ πλύνηται ὁ υἱός, διότι τελεσφοροῦσιν αἱ κατ' αὐτοῦ τυχὸν κατάραι τῆς μητρός[3]· καὶ ἡ πρόληψις αὕτη διδακτική· διότι, ἀπὸ σέβας πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, πᾶς υἱὸς δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζηται αὐτὴν δίκην ὑπηρετρίας.

21. Μὴ δίδῃς τὸ σαπώνιον ἀπ' εὐθείας εἰς χεῖρας τοῦ νιψομένου, ἵνα μὴ ἔλθῃς εἰς ἔριδας (κοινή).

22. Ἂν αἴφνης καὶ ἀκουσίως δάκῃ τις τὴν γλῶσσαν ἢ τὸ χεῖλος αὐτοῦ προδηλοῖ, ὅτι ἄλλος δυσμενῶς διακείμενος κατακρίνει αὐτόν.

23. Ἐπίσης σημεῖον καταλαλιᾶς θεωρεῖται καὶ ἂν τρώγων τις ἢ πίνων καταληφθῇ ὑπὸ πνιγηροῦ βηχός· φαινόμενον λίαν εὐεξήγητον· διότι ἐὰν τρώγων τις ἢ πίνων ὁμιλήσῃ ἢ γελάσῃ, συμβαίνουσι κινήσεις τοῦ λάρυγγος ἀντίθετοι τῶν τοῦ φάρυγγος, καὶ εὐκόλως μέρος

---

1) Ἔθος ἐστὶ καὶ καθῆκον θεωρεῖται ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις, ἵνα οἱ παρόντες λέγωσι πρὸς τὸν πταρνύμενον, «ὑγειά σου»· οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐπεφώνουν «Ζεῦ, σῶσον». Τὸ δὲ «ὑγιᾶ σου κι' ἀλήθειαν λέγω» = εἰς ὑγείαν σου ἔστω ὁ πταρμός σου καὶ ἀλήθειαν λέγω· διότι καὶ ὁ πταρμός σου αὐτὸς ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου.

2) Τὸ τετραποδίζειν ἐν Ἠπείρῳ λέγεται μπουσυλᾶν (=βουσυλᾶν ;)· καὶ φράσις «μπουσυλᾷ τὸ παιδί, κάποιος θὰ ἔλθῃ ἢ κάνα γράμμα θὰ λάβωμεν».

3) Φράσις ἐπὶ τούτῳ ἐν Ζαγορίῳ· «μὴ χύνῃς νίψιμον τοῦ παιδιοῦ σου, διότι τὸ πράνουν αἱ κατάραι σου».

τι τῆς διαβαινούσης τροφῆς ἢ τοῦ ποτοῦ πίπτει εἰς τὸν λάρυγγα, ὅπερ ὅμως ἐξωθεῖται πάλιν διὰ τοῦ διεγειρομένου βηχός.

24. Μὴ ἐγκατάλειπε τὸν τελευταῖον βλωμόν σου, ἵνα μὴ καὶ ἡ τύχη σ' ἐγκαταλίπῃ, ἢ ἵνα μὴ ἕτεροι μάθωσι τὰ μυστικά σου[1].

25. Μὴ τρῶγε ἀναγινώσκων ἢ γράφων, ἵνα μὴ φάγῃς (=ἀπομάθῃς) τὰ γράμματα· (καιρὸς παντὶ πράγματι).

26. Μὴ ἐγκαταλείπῃς ἀνεστραμμένα τὰ πέδιλά σου, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς.

27. Ἐὰν τὰ πέδιλα τοῦ ἐξυπολυομένου συμπίσωσι τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, προμηνύουσι ταχεῖαν ἀναχώρησιν.

28. Ἐὰν ἀφαιρέσῃς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐμπυριβήτου (τῆς πυρωστίας) χύτραν, μὴ ἐγκατάλειπε μόνον τὸν ἐμπυριβήτην, διότι βραδύνει νὰ ἐπανέλθῃ ὁ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκεῖος[2].

29. Ἐὰν ἀφίλῃς δοχεῖόν τι ἐκ τῆς ἀνθρακιᾶς, χάλασον εὐθὺς τὰ ἴχνη αὐτοῦ, ἵνα μὴ λῃσταὶ καθ' ὁδὸν συλλάβωσι τὸν ἐκ τοῦ ταξειδίου ἐπανερχόμενον οἰκεῖόν σου.

30. Ἐὰν τὸ ζῶον τοῦ ταξειδεύοντος ἀποπατήσῃ καθ' ἣν στιγμὴν ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς οἰκίας του, σημεῖον ταχείας ἐπανόδου.

31. Ἀρέχνη νήθει ἢ διέρχεται τοῖχον παρακείμενον· προμηνύει ἐπάνοδον τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκείου ἢ παραλαβὴν ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἢ καὶ συγγενοῦς ἢ φίλου ἐπίσκεψιν.

32. Μὴ νίπτου τὸ πρόσωπον εἰς πολὺ παρελθοῦσαν μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, μάλιστα μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, διότι προκαλεῖς τὸν θάνατον τῶν γονέων σου· (τρώγεις τοὺς γονεῖς σου, κοινῶς).

33. Ἐλύθησαν τὰ βρακοπόδιά σου· σημεῖον ὅτι ἡ σύζυγός σου ἢ ἡ ἐρωμένη σου· σ' ἐνθυμεῖται. (Κωνστ/πολις).

34. Μὴ πίνῃς ἐξ ὕδατος ἀσκεποῦς διατελέσαντος καθ' ὅλην τὴν νύκτα, διότι εὗρεν αὐτὸ ὁ διάβολος καὶ ἔπλυνε τοὺς πόδας του.

35. Ἐν πλείσταις χώραις τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει πρόληψις, ὅτι κατὰ τὰς πρώτας ἓξ ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου (τὰ κυνικὰ καύματα) δὲν πρέπει νὰ πλύνῃ τις ἐνδύματα, διότι κόπτονται καὶ ἀφανίζονται ἀπὸ τὰς *Δρίμας*. Οὐδὲ οἱ ἄνθρωποι νὰ λαμβάνωσι λουτρά, διότι σχηματίζονται ἐπὶ τοῦ σώματός των φολίδες.

Ἀνάλογον ἄλλην δεισιδαιμονίαν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι τὴν περὶ τῆς Ἀστροβλησίας ἢ Ἀστροβολίας, πάθους, ὅπερ κατὰ τὰ κυνικὰ λεγόμενα καύματα (μετὰ τὰς 20 Ἰουλίου) τοὺς μὲν ἀνθρώπους καὶ μάλιστα τὰ παιδία ἐθανάτονε, τὰ δὲ φυτὰ ἐμάραινε.

36. Κάθησαι εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας, ἵνα τελεσφορῶσιν αἱ περὶ ἀρραβῶνος θυγατρός ἢ συγγενοῦς διαπραγματεύσεις. (Κων/πολις).

37. Ἡμέραι τινὲς τῆς ἑβδομάδος, ὡς τὸ Σάββατον καὶ μάλιστα ἡ Τρίτη, ἐν πλείστοις μέρεσι θεωροῦνται ἀποφράδες· ἡ δ' ἔν τινι τούτων ἔναρξις ἐπιχειρήσεως ἢ ἡ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀναχώρησις δὲν ἤθελεν ἔχει καλὴν ἔκβασιν.

Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦσαν ἀποφράδες ἡμέραι, καθ' ἃς δὲν ἐνηργοῦντο δημόσιαι ἢ ἰδιωτικαὶ σπουδαῖαι ὑποθέσεις. Τοιαῦται ἐθεωροῦντο αἱ τρεῖς πρὸ τῆς τελευταίας ἡμέρας ἑκάστου μηνὸς καὶ μάλιστα ἡ ἡμέρα (25 Θαργηλιῶνος), καθ' ἣν ἑωρτάζοντο τὰ Πλυντήρια. «Ὅθεν ἐν ταῖς μάλιστα τῶν ἀποφράδων τὴν ἡμέραν ταύτην ἄπρακτον Ἀθηναῖοι νομίζουσιν» (Πλουταρ. Ἀλκιβ. 34). Τοιοῦτόν τι ἐννοεῖ καὶ ὁ ἀστεῖος Λουκιανὸς λέγων ἐν τῷ ἐνυπνίῳ του «ἅμα τε οὖν ἐδόκει ἐπιτήδειος ἡμέρα τέχνης ἐνάρχεσθαι».

38. Καλὸν χερικὸν καὶ καλὸν ποδαρικόν· γενικὴ δεισιδαιμονία ἐπικρατεῖ εἰς πλεῖστα μέρη, ὅτι ὁ πρῶτος καθ' ἑκάστην εἰς ἐμπορικόν τι κατάστημα ἀγοράζων τι πρέπει νὰ ἔχῃ καλὸν χερικὸν ἢ καλὸν ποδαρικόν, ἡ χεὶρ του ἤγουν ἢ ὁ ποῦς του πρέπει νὰ ἦναι τυχηρός, ὥστε νὰ προσέλθωσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀγορασταί· ἡ δεισιδαιμονία αὕτη ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ἄλλα πλεῖστα, διότι καὶ ὁ ὑπηρέτης, τὸν ὁποῖον παραλαμβάνει τις ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ ἡ ὑπηρέτρια, πρέπει νὰ ἔχωσι καλὸν ποδαρικόν. Καὶ ἡ νύμφη αὐτὴ (ἐν Ἠπείρῳ τοὐλάχιστον) ἡ νεωστὶ ἐλθοῦσα εἰς τὴν πενθερικὴν οἰκίαν τρέμει ἀπὸ φόβον μὴ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ γάμου της συμβῇ ἀπευκταίόν τι, καὶ θεωρηθῇ παρὰ τῆς πενθερᾶς ὡς κακὸν ποδαρικὸν ἔχουσα· καὶ ἵππον ἂν ἀγοράσῃ ὁ χωρικὸς καὶ ἡμίονον ἢ ὄνον, ἀξιοῖ, ὅπως οἱ φίλοι τὸν εὐχηθῶσιν, ἵνα τὸ ζῶον ἔχῃ καλὸν ποδαρικὸν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ἡ πλάνη αὕτη ἐκυρίευσε καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ κωμικὸς λέγων.

---

1) Μὴ ἀφίνῃς τὴν χαψιάν σου, νὰ μὴ σ' ἀφήσῃ ἡ τύχη σου, ἢ νὰ μὴ σ' ἀφήσῃ ὁ ἄνδρας σου, λέγουσιν ἐν Ἠπείρῳ. — Μὴ ἀφίνῃς τὴν βοῦκάν σου, νὰ μὴ μάθωσιν ἄλλοι τὰ μυστικά σου, λέγουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἢ ἂς φάγω ἐγὼ τὴν τελευταίαν βοῦκάν σου, λέγει ἡ μήτηρ πρὸς τὴν θυγατέρα, νὰ μὴ τὴν φάγῃ ἄλλος καὶ μάθῃ τὰ μυστικά σου.

2) Διὸ ἂν πρὸς στιγμὴν ἀφελῇ τὴν χύτραν, εὐθὺς δαυλόν τινα τίθησιν ἐπὶ τοῦ ἐμπυριβήτου.

Ἐσμὲν δ' ὑμῖν Ἄμμων, Δελφοί, Δωδώνη, Φοῖβος Ἀπόλλων.
Ἐλθόντες γὰρ πρῶτον ἐπ' ὄρνις, οὕτω πρὸς ἅπαντα τρέπεσθε,
πρὸς τ' ἐμπορίαν, καὶ πρὸς βιότου κτῆσιν, καὶ πρὸς γάμον [ἀνδρός.
Ὄρνιν τε νομίζετε πάνθ' ὅσα περ περὶ μαντείας διακρίνει.
Φήμη γ' ὑμῖν ὄρνις ἐστί, πταρμόν τ' ὄρνιθα καλεῖτε,
Ξύμβολον, ὄρνιν· φωνήν, ὄρνιν· θιγάποντ' ὄρνιν· ἔνον ὄρνιν.
Ἦρ' οὐ φανερῶς ἡμεῖς ὑμῖν ἐσμὲν μαντεῖον Ἀπόλλων;
(Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 715—721).

Ἡ αὐτὴ δεισιδαιμονία ἐκυρίευε καὶ τοὺς Ἑβραίους· πρὶν ἐμβῶ εἰς τὸν οἰκόν σου, λέγει πρὸς τὸν Λάβαν ὁ Ἰακώβ, τὰ ὑπάρχοντά σου ἦσαν ὀλίγα, καὶ τώρα ηὔξησαν καὶ σ' εὐλόγησεν ὁ Θεὸς διὰ τὸ ποδαρικόν μου. «Μικρὰ γὰρ ἦν »ὅσα σοι ἐναντίον ἐμοῦ· καὶ ηὐξήθη εἰς πλῆθος »καὶ εὐλόγησέ σε κύριος ὁ Θεὸς ἐπὶ τῷ ποδί »μου» (Γενεσ. Α. 30).

Ὅτι δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευον καλὸν καὶ κακὸν ποδαρικόν, φαίνεται ἀπὸ τὸν Αἰπούλειον (Μεταμορφ. ς' σελ. 127) «Pessimo pede domum nostram accedit=χειρίστῳ ποδὶ εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον εἰσέρρησε». Τοιοῦτον καὶ τὸ Dextro pede=δεξιῷ ποδὶ τοῦ Πετρωνίου (Σατυρικ. κεφ. Α').

Ἐνταῦθα ἀνακτέον καὶ τὴν πρόληψιν, καθ' ἣν ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου, τὸ πρῶτον εἰσερχομένη εἰς τὴν νέαν κατοικίαν της, ἡ νύμφη ὀφείλει νὰ πατήσῃ ἐπὶ τοῦ βουλοῦ τῆς θύρας διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδός, ὅπως ὁ γάμος αὐτῆς ἔχῃ καλὴν ἔκβασιν· ἐκ τούτου καὶ ἡ παροιμία, *μὴ μὲ τὸ δεξὶ καὶ μὲ τὸ ζερβί, μήπως θὰ κάμω τὸ πολύ*[1] λεγομένη ἐπὶ τῶν προσκαίρως καὶ κατὰ τόπον ποιούντων τι καὶ ἀδιαφορούντων περὶ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ προελθοῦσα ἐκ τούτου· νέος τις μέλλων νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πενθερικὴν οἰκίαν ὡς *ἐσώγαμβρος*, γενομένης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἱεροτελεστίας τοῦ γάμου, ἀπὸ μικροφιλοτιμίαν ἠθέλησε νὰ παραλάβῃ τὴν νύμφην εἰς τὴν πατρικήν του οἰκίαν ἐπί τινας ἡμέρας. Ἀφικομένης δὲ τῆς γαμικῆς συνοδίας πρὸ τῆς αὐλείου θύρας τῆς τοῦ γαμβροῦ οἰκίας, οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ συνεβούλευσαν κατὰ τὴν συνήθειαν τὴν νύμφην ἵνα πρῶτον διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς πατήσῃ ἐπὶ τοῦ βηλοῦ τῆς θύρας[1]. ἡ δὲ νύμφη γιγνώσκουσα ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι δὲν θὰ μείνῃ διαρκῶς ἐν τῇ πενθερικῇ οἰκίᾳ ἀνεβάσε, *μὲ τὸ δεξὶ καὶ μὲ τὸ ζερβί, μήπως θὰ κάμω τὸ πολύ*[1].

39. Ὅταν συμβῇ θάνατος, ἐπὶ ἓν ἔτος δὲν ἐπιτρέπεται, ἵνα ὄρνις ἐπῳάσῃ, ἵνα μὴ καὶ ὁ θάνατος ἐπῳάσας ἐπιφέρῃ καὶ ἄλλους εἰς τὴν οἰκογένειαν.

40. Ὄρνις ἐκτὸς τῆς οἰκίας κυλινδηθεῖσα καὶ πλήρης χοὸς καὶ κονίας γενομένη, ἐὰν ἔλθῃ καὶ τιναχθῇ ἐν τῇ αὐλῇ, εἴσοδον προαγγέλλει πλούτου, ἢ ἐπάνοδον τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκείου μετὰ πολλῶν χρημάτων καὶ πραγμάτων.

41. Ὄρνις ἐν καιρῷ θέρους κατακεκλιμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀσθένειαν προαγγέλλει τῇ οἰκογενείᾳ, εἰς ἣν ἀνήκει.

42. Ἐὰν δοκὸς τῆς στέγης τῆς οἰκίας τρίζῃ, τὸν θάνατον τοῦ οἰκοδεσπότου προμηνύει.

43. Λίθος ἢ κέραμος ἐὰν ἐκ τῆς στέγης τῆς οἰκίας καταπέσῃ ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τῶν δωματίων, προαγγέλλει παραλαβὴν ἐπιστολῆς τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ οἰκείου. (Πρβλ. ἐνταῦθα 16, 19, 31).

44. Ἀπαίσιος θεωρεῖται ἐν Κων/πόλει ὁ 13 ἀριθμὸς τῶν δαιτυμόνων ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ· διὰ τοῦτο πολλάκις παῖς τις ἐσθίει ἰδιαιτέρως. Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη προῆλθεν ἐκ Δύσεως, ἔνθα λίαν παρατηρεῖται, καὶ μάλιστα μεταξὺ τῆς ὑψηλοτέρας κοινωνίας. Ἀνάγουσι δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἐκείνῳ ἐκ τῶν δεκατριῶν δαιτυμόνων εἷς (ὁ Χριστὸς) ἀπέθανε, προλήψις ἐπικρατεῖ ὅτι, ἂν ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ παρακαθήσωσι δέκα καὶ τρεῖς, εἷς αὐτῶν (καὶ μάλιστα ὁ φοβούμενος) ἐντὸς ἑνὸς ἔτους θ' ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωήν.

45. Ἐν Ἠπείρῳ βαπτίζουσι πολλάκις τὰ μὲν θήλεα τέκνα κατὰ σάββατον, ἵνα τελειώσωσι καὶ γεννηθῶσιν ἄρρενα, ἐπειδὴ καὶ τὸ σάββατον τελευταία τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα ἐστί· τὰ δὲ ἄρρενα κατὰ δευτέραν, ἵνα δευτερώσωσιν.

Ἐπίσης ὑπάρχει πρόληψις ἐν Ἠπείρῳ, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν τέκνων ἔχει ἐπιρροήν τινα ἐπ' αὐτῶν. Διὸ αἱ μητέρες αἱ γεννῶσαι δύο, τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρας κατὰ συνέχειαν θυγατέρας, ὀνομάζουσι τὴν τελευταίαν Σταμάτων, ἵνα σταματήσωσιν αἱ θυγατέρες, ἢ Διώχνων ἵν' ἀπο-

---

1) Διὰ τὴν δεισιδαιμονίαν ταύτην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, αἵ φέρουσαι εἰς ναὸν βαθμίδες ἦσαν περιττοῦ ἀριθμοῦ, ἵνα ὁ εἰσερχόμενος θέτων τὸν δεξιὸν πόδα εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα θέσῃ πάλιν ἀναβὰς τὸν δεξιὸν ἐπὶ τοῦ βηλοῦ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ. (Ἴδε Λεξ. Ἀρχαιολ. W. Smith, μεταφρ. Δ. Πανταζῆ, σελ. 417 α').

1) = Ἀδιάφορον ἂν πατήσω διὰ τοῦ δεξιοῦ ἢ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός· διότι δὲν θ' ἀναμείνω τὴν καλὴν ἢ κακὴν ἔκβασιν, ἀλλὰ ταχέως ἐγὼ αὐτὴ θὰ ἐκτελέσω τὰς συνεπείας τῆς προλήψεως, φεύγουσα ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης, οὐχὶ χήρα ἀλλὰ μετὰ τοῦ συζύγου μου.

διώξῃ τὰς μελλούσας καὶ γεννηθῶσιν ἄρρενα· καὶ πάλιν οἱ γονεῖς, τῶν ὁποίων δὲν ζῶσι τὰ τέκνα, καλοῦσιν ἓν τῶν τελευταίων Ζωΐτσαν ἢ Ζωήν, Πολύχρονον, Ζῆσον ἢ Στέριον. Διὸ καὶ τὸ πρὸς τοὺς τοιαῦτα ὀνόματα φέροντας Ἠπειρώτας λογοπαίγνιον·

Δὲν μοῦ τῶβγαλες, τὸ παιδί, Ζῆσον γιὰ νὰ ζήσῃ, καὶ Στέριον νὰ στερεώσῃ, μοῦν τῶβγαλες Μουχάλην καὶ μοῦ χάλασες τὸ παιδὶ καὶ πάει[1].

Καὶ ἐν Κων/πόλει αἱ ἐγκυμονοῦσαι ἑορτάζουσι τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον (15 Δεκεμβρ.), ἵνα αὐτὰς ἐλευθερώσῃ αἰσίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΑΙΔΙΑΙ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Ἡ μελέτη τῶν παιδιῶν τῶν νῦν Ἑλλήνων οὐ μόνον εἰς σπουδαῖα συμπεράσματα φέρει ἡμᾶς περὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἑνότητος, τὴν ὁποίαν τοσοῦτοι αἰῶνες καὶ τοσαῦται χαλεπαὶ πολιτικαὶ λαίλαπες δὲν διέσπασαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικὴν εὐφυΐαν ἀνευρίσκουσα πλούσιον ἀμητὸν συγκομίζει τοῖς πρὸς τὰ πάτρια ἀποβλέπουσιν.

Ἡ ἡμετέρα συλλογὴ περιέχει παιδιὰς τὰς μὲν κοινάς, τὰς δ' ἐν Ἠπείρῳ ἢ ἐν Κων/πόλει ἰδιαζούσας, ὡς ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν γίνεται δῆλον. Ἡ κατάταξις αὐτῶν ἐγένετο κατ' ἀλφάβητον. Ὑποδεικνύεται δὲ καὶ ἡ εἰς εἴδη ἢ γένη διαίρεσις (πρβλ. σημ. σελ. 130 καὶ 131 καὶ ἀλλαχ.). Δυστυχῶς καὶ μετὰ συστολῆς ὁμολογῶ, ὅτι ἐν μέσῃ Κωνστ/πόλει δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω τὸν περὶ παιδιῶν λόγον τοῦ ἤδη ἀτυχοῦς Κ. Γ. Παπασλιώτου. Μὴ θέλων ὅμως, ὅπως ὅλως γυμνὸν παρουσιάσω τὸ ἄλλως πολλῆς ἐπεξεργασίας χρῄζον ταπεινόν μου τοῦτο ἔργον, παρέβαλον αὐτὸ ἐνιαχοῦ πρὸς τὰρχαῖα εὐελπιστῶν, ὅτι εὐμενεῖς ἔσονται οἱ ἑλλανοδίκαι.

1.

Ἀετός.

Κωνσταντινούπολις.

Οἱ παίζοντες[2] καθήμενοι κύκλῳ προβάλλουσιν ἀμφοτέρους τοὺς πόδας· ἀνιστάμενος δέ τις αὐτῶν καὶ ἕκαστον τῶν ποδῶν τῶν παιζόντων ἐγγίζων κατὰ διαδοχήν, λέγει ἀνὰ μίαν λέξιν τοῦ ᾄσματος τούτου ἢ μᾶλλον ἀνὰ ἕνα τροχαῖον.

Τσίμπει, τσίμπει τὸν ἀετό(ν),
τὸν ἀετὸν τὸ(ν) σταυραετό(ν)·
'παίρν' ἡ πάππια τὸ κοντάρι
καὶ κτυπᾷ τὸν καβαλάρη(ν)·
ἔβγα σύ, κουτσὸ ποδάρι,
νὰ 'μπω 'γὼ τὸ παλληκάρι.

Ὁ δὲ πούς, εἰς ὅντινα καταλήξῃ ὁ τελευταῖος τροχαῖος ἀποσύρεται ἐκ τοῦ μέσου· τὸ ᾆσμα ἐπαναλαμβάνεται, ἕως ὅτου ἅπαντες ἀποσύρωσι τοὺς πόδας, ἐπὶ δὲ τοῦ τελευταίου ποδὸς ᾄδεται μεταξὺ τούτου καὶ τῆς ῥινὸς καὶ οὕτω προκαλεῖται γέλως.

2.

Ἄλογον (=Ἵππος).

Κάλαμον ἐπιβαίνει.

Κοινοτάτη παιδιὰ τῶν μικρῶν παιδίων, οἵτινες περιβαίνοντες ῥάβδον ἢ κάλαμον, ὡς ἵππον, τρέχουσι· ταύτην ἔπαιζε καὶ Ἀγησίλαος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἱστορεῖ ὁ Πλούταρχος λέγων περὶ τῆς φιλοτεκνίας αὐτοῦ καὶ τόδε· «ἦν δὲ καὶ φιλότεκνος ὁ Ἀγησίλαος »διαφερόντως, καὶ περὶ ἐκείνου τὸ τῆς παιδιᾶς »λέγουσιν, ὅτι μικροῖς τοῖς παιδίοις οὖσι κά»λαμον περιβεβηκώς, ὥσπερ ἵππον, οἶκοι συνέ»παιζεν. Ὀρθεὶς δὲ ὑπό τινος τῶν φίλων, πα»ρεκάλει μηδενὶ φράσαι, πρὶν ἂν καὶ αὐτὸς πα»τὴρ παίδων γένηται». (Πλουτ. Β. Ἀγησ. 25).

3.

Ἄναψις.

Ἐφετίνδα ἢ Φαινίνδα.

Ἤπειρος.

Ἡ Ἄναψις παίζεται διὰ μιᾶς συνήθως ἢ καὶ πλειόνων σφαιρῶν ὑπὸ πολλῶν παίδων, ὧν ἕκαστος ῥίπτει τὴν σφαῖραν πρός τινα, ἐνῷ προσποιεῖται ὅτι μέλλει νὰ ῥίψῃ αὐτὴν πρὸς ἄλλον· ἐκ δὲ τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς παίζεται, ἐκλήθη *ἄναψις*, ἐπειδή, ὡς νομίζω, οἱ παίζοντες οἱονεὶ ἀνάπτουσιν ἰδρῶτι πολλῷ περιῤῥεόμενοι. Ἡ παιδιὰ αὕτη παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐκαλεῖτο Ἐφετίνδα ἢ Φαινίνδα καὶ ἐπαίζετο, ὡς ἡ ἐν Ἠπείρῳ Ἄναψις. (Πρβλ. Πολυδ. Θ. 105, Ἐτυμολ. μέγ. ἐν λέξ. Φεννίς, Ἀθην. Α.15).

---

1) Πλείω περὶ τούτων ἴδε προδημοσιευθεῖσαν συλλογὴν ἐν τοῖς εἰς Ω κυρίοις ὀνόμασι καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις λογοπαιγνίοις (λογοπ. 7), καὶ τὰς σημειώσεις.

2) Ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδες, παρθένοι ἢ καὶ ἀναμίξ.

4.

Ἀνδρέλα[1].

Ἤπειρος.

Στέλεχος δένδρου ἔχον τρεῖς συνήθως ἢ καὶ τέσσαρας κλώνους κατασκευάζεται ὡς ἀνδρείκελον ἢ τρίπους καὶ καλεῖται *Ἀνδρέλα*, ὡς καὶ ἡ δι' αὐτοῦ παιδιά· ἐκ δὲ τῶν παιζόντων παίδων ἢ ἀνδρῶν ἢ καὶ ἀναμίξ, διὰ κλήρου προσδιορίζεται ὁ φύλαξ τῆς ἐν ὡρισμένῳ κύκλῳ τιθεμένης Ἀνδρέλας· ἀπὸ γραμμῆς δὲ ὡρισμένης, ἢ λίθων εἰς ἀπόστασιν βημάτων τινῶν ἀπὸ τοῦ Ἀνδρεικέλου κειμένων καὶ *σημαδίου* καλουμένων, ἕκαστος τῶν παιζόντων, κατὰ διαδοχήν, σύρει κατ' αὐτοῦ ῥόπαλον ὡσεὶ πηχυαῖον, πειρώμενος, ὅπως ὅσον μακρὰν ἐκσφενδονίσῃ τὸν τρίπουν· συγχρόνως δὲ ὅ τε ἀνατρέψας τὴν Ἀνδρέλαν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀποτυχόντες (ἂν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι) τρέχουσιν, ὅπως ἀναλάβωσι τὰ ῥόπαλα αὐτῶν καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ *σημάδιον*. Ἐν τούτῳ ὁ φύλαξ τῆς Ἀνδρέλας κρατῶν σφαῖραν ἢ ἐντεριώνην ἀραβοσίτου[2] πειρᾶται, ὅπως ταχέως ἐν τῷ ὡρισμένῳ τόπῳ στήσας τὸ ἀνδρείκελον βάλῃ τινὰ τῶν δραμόντων, πρὶν ἢ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ σημάδιον· ὁ δὲ διὰ τῆς σφαίρας ἢ τῆς ἐντεριώνης τοῦ ἀραβοσίτου βληθεὶς ἀντικαθιστᾷ τὸν φύλακα. Ἐὰν δὲ πάντες οἱ παίζοντες ἀποτύχωσιν, ὅπως μακρὰν διὰ τῶν ῥοπάλων ἐκσφενδονίσωσι τὸ Ἀνδρείκελον, τότε ὁρμῶσί τινες τῶν τολμηροτέρων καὶ ἀναλαμβάνουσι τὰ ῥόπαλα προσέχοντες, ὅπως ὁ φύλαξ ἀποτύχῃ.

5.

Γκουβίτσαι (=Κυβίσκαι[3]).

Ἤπειρος.

Ἐντὸς παραλληλογράμμου διὰ καθέτων πλακῶν ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν περιπερραγμένου ἀνορύττονται μικρὰ κοιλώματα τοσαῦτα, ὅσοι οἱ εἰς τὴν παιδιὰν ταύτην λαμβάνοντες μέρος· διὰ κλήρου δὲ προσδιορίζεται τὸ κοίλωμα ἑκάστου· καὶ ἐξ ἀποστάσεως τριῶν ἢ τεσσάρων βημάτων ῥίπτει τις σφαῖραν πρὸς τὰ κοιλώματα· ἐκεῖνος δέ, εἰς οὗ τὸ κοίλωμα ἂν μείνῃ ἡ σφαῖρα, τρέχει καὶ ἁρπάσας αὐτὴν βάλλει τὸν τυχόντα· καὶ ἂν μὲν τύχῃ αὐτοῦ, τίθησιν ἐντὸς τοῦ κοιλώματος τοῦ βληθέντος λιθίδιον· ἂν δ' ἀποτύχῃ ἢ ἂν βάλῃ αὐτὸν κατὰ *ξηρόν*, ὡς κοινῶς λέγεται, οἷον κεφαλήν, χεῖρας κάτω τοῦ ἀγκῶνος ἢ πόδας κάτω τῶν γονάτων, ἢ καὶ ἂν ὁ βληθεὶς δεχθῇ καὶ κρατήσῃ τὴν σφαῖραν, τότε τίθεται λιθίδιον εἰς τοῦ βάλλοντος τὸ κοίλωμα. Οὕτως ἐξακολουθεῖ ἡ παιδιά, μέχρις οὗ συναθροισθῶσι δυοκαίδεκα λιθίδια ἔν τινι τῶν κοιλωμάτων· καὶ ἂν μὲν ἀπ' ἀρχῆς οἱ παίζοντες συνεφώνησαν μεθ' ἱππασίας[1], ὁ ἡττηθεὶς φέρει ἐπ' ὤμων ἕκαστον τῶν συμπαικτόρων εἰς ὡρισμένην ἀπόστασιν· ἂν δ' ἁπλῶς μετὰ σάγματος[2], τότε τίθεται περὶ τὰ ὦτα τοῦ ἡττηθέντος μικρὸς κλάδος δένδρου, τὸν ὁποῖον φέρει ἐπί τινα μόνον λεπτὰ τῆς ὥρας.

6.

Ἐννεάρα (=ἐννεάς).

Κοινὴ παιδιά.

Ἐπὶ πλακὸς ἢ ἐπὶ σανίδος ἐγχαράσσονται τρία συγκεντρικὰ τετράγωνα[1]. Ἐκ τοῦ μέσου δ' ἑκάστης πλευρᾶς ὑψοῦται κάθετος τέμνουσα τὰς πλευρὰς τῶν τετραγώνων εἰς δύο ἴσα μέρη· ἑκάτερος τῶν παιζόντων φέρει ἐννέα λιθίδια τὰ

---

1) Προφέρεται κοινῶς ἐν Ζαγορίῳ Ἀντρέλα· ἔγραψα δὲ Ἀνδρέλα, διότι λέγομεν κοινῶς, ἄντρας ἀντὶ ἄνδρας, ἀντρειωμένος — ἀνδρειωμένος, παντρειὰ—ὑπανδρεία, ἀντραδέρφη — ἀνδραδέλφη, καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ ἐκ τοῦ ἀνὴρ παράγωγα ἢ σύνθετα προφέρομεν διὰ τ καὶ οὐχὶ δ· οὕτω δὲ καὶ δέντρον ἀντὶ δένδρον καὶ ἔντεκα ἀντὶ ἕνδεκα κτλ.

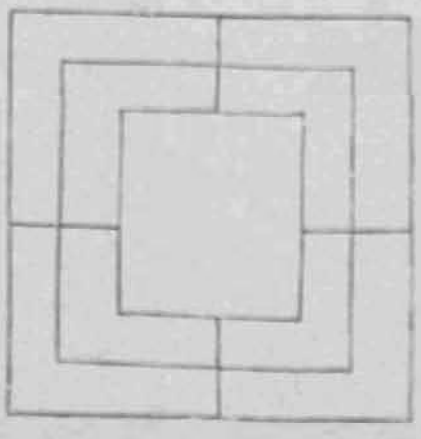
2) Ὁ γεγυμνωμένος ἀπὸ τῶν σπόρων κωνοειδὴς στάχυς τοῦ ἀραβοσίτου λέγεται ἐν Ἠπείρῳ σούγαλον (=ἐσόχαλον).

3) Γκοῦβα ἐν Ἠπείρῳ λέγεται πᾶν κοίλωμα καὶ ὁ τάφος αὐτός· ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἡμῶν Συλλογῇ Ζώντων Μνημείων (λ. Γκοῦβα) εἴπομεν, ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ λέξις Κύβη=κοίλωμα, ὡς καὶ Κοῦπα=κύπη μετὰ τῆς τραχείας προφορᾶς τοῦ Κ· *γκουβίτσα* δὲ πᾶν μικρὸν κοίλωμα, οἷα τὰ ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ ἀναφερόμενα· ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἀπετολμήσαμεν νὰ σχηματίσωμεν ὑποκοριστικὸν *Κυβίσκη*.

1) = Μὲ χαβάλαν κοινῶς.

2) = Μὲ σάμαρον ἢ κοινότερον ἔτι τσάμαρον.

3) Ἰδοὺ τὸ σχῆμα τῆς παιδιᾶς.

τοῦ μὲν διαφέροντα κατὰ τὸ χρῶμα πρὸς τὰ τοῦ ἑτέρου. Ἄρχονται δὲ οἱ παίζοντες ὡς ἑξῆς· θέτουσιν ἀμοιβαίως ἀνὰ μίαν ψῆφον ἑκάτερος, καὶ μετὰ τὴν ὁλοτελῆ κατάθεσιν ἁπασῶν τῶν ψήφων, κινοῦσι πάλιν ἀμοιβαίως τὰς ψήφους ἀπὸ τοῦ ἑνὸς σημείου πρὸς ἕτερον. Ὁ δὲ κατορθώσας κατὰ τὴν κατάθεσιν ἢ τὴν κίνησιν τῶν ψήφων νὰ σχηματίσῃ σειρὰν εὐθεῖαν ἐκ τριῶν συνεχῶν ψήφων αὐτῷ ἀνηκόντων ἁρπάζει ἓν λιθίδιον τοῦ ἀντιπάλου· ἐὰν δὲ σχηματίσῃ δίθυρον[1] (δίπορτον), ὥστε ἀνοιγομένης τῆς μιᾶς σειρᾶς νὰ σχηματίζηται ἑτέρα, τότε πάντως νικᾷ.

Σημ. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἀνάγονται καὶ αἱ παιδιαὶ *Κρόσια* Τριόδι (ἢ ἡ Τριόδα ἢ Τριότα) καὶ ἡ Νταμπα (Ντάμα)· ταύταις ταῖς παιδιαῖς ἔχει ὁμοιότητά τινα ὁ τῶν ἀρχαίων Γραμμισμὸς ἢ Διαγραμμισμός, ἂν καὶ ἐπαίζετο δι' 60 ψήφων, ἴσως δὲ καὶ οἱ Πεσσοί.

7.

Ζυγὰ ἢ μονά.

(= Ἀρτιάζειν, ἀρτιασμός).

Ἡ παιδιὰ αὕτη εἶναι κοινοτάτη, καὶ παίζεται, ὅπως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπαίζετο ὁ Ἀρτιασμός. Λαμβάνει τις λεπτοκάρυα, ἐριβίνθους ἢ ἄλλα πράγματα ἐν τινι τῶν χειρῶν, καὶ κλείων αὐτὴν ἐρωτᾷ ἄλλον *Ζυγὰ ἢ μονὰ (ἔχω 'ς τὸ χέρι μου ;)* καὶ ἂν μὲν ἐπιτύχῃ ὁ ἐρωτώμενος, λαμβάνει αὐτά, ἂν δ' ἀποτύχῃ ἀποτίει ἕτερα τόσα.

8.

Ζύγαρος.

Ἐπί τινος λοφίσκου ἢ ὑψώματος ἐκ πετρῶν ἢ ἐπὶ ἐμπεπηγμένου πασσάλου διχαλωτοῦ ἐπιτίθεται δοκὸς ὡσεὶ ζυγὸς ἐν πλάστιγγι. Δύο δὲ νεάνιδες ἢ παῖδες ἀναβαίνουσιν ἕτερος ἐφ' ἑκατέρας ἄκρας τῆς δοκοῦ καὶ μετεωριζόμενοι ζυγοστατοῦσι καὶ ἰσορροποῦσιν· ὁ δὲ δυνάμενος ὅπως μᾶλλον καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν μετεωρίσῃ τὸν ἀντίπαλον νικᾷ· καὶ δύο δὲ καὶ τρεῖς ἑκατέρωθεν τῆς δοκοῦ πολλάκις ἀναβαίνουσι.

Σημ. Ἡ παιδιὰ αὕτη ἐστὶ κοινοτάτη καὶ ἐν μὲν Ἠπείρῳ λέγεται Ζύγκαρος (ἀντὶ Ζύγαρος = μέγας Ζυγὸς μὲ λατινικὴν προφορὰν τοῦ γ), ἐν δὲ τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καλεῖται *Τράμπα* καὶ *Τραμπάλα*· ἡ παιδιὰ αὕτη ἦτο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν μεγάλῃ χρήσει, ἀλλὰ πῶς ἐκαλεῖτο μένει ἡμῖν ἄγνωστον.

9.

Καβαλαρικόν.

Δύο παιδιαὶ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο.

Α'. *Καβαλαρικὸν μὲ πήδημα.* (Ἱππὰς δι' ἅλματος). Διὰ κλήρου προσδιορίζεται ὁ ὀφείλων, ἵνα κατακάμψας τὸ σῶμα καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων στηρίξας τὰς χεῖρας στῇ ἔν τινι τόπῳ ἐπιπέδῳ· τοῦτον ὑπερπηδᾷ ἕκαστος κατὰ σειρὰν στηρίζων ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ κεκλιμένου καὶ ἀνοίγων ἀμφότερα τὰ σκέλη ἐπίσης, σημειοῦται δὲ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ ἅλματος ἑκάστου, ὁ δὲ μὴ δυνηθείς, ἵνα φθάσῃ τὸν προηγούμενον ἀντικαθιστᾷ τὸν κεκλιμένον.

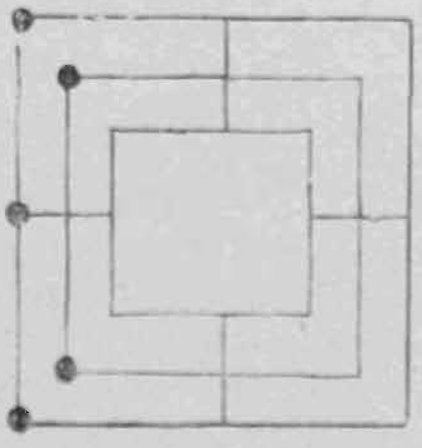
Β'. *Καβαλαρικὸν μὲ τὸ τόπι.* (Ἱππὰς διὰ σφαίρας)· δύο ἀρχηγοὶ λαβόντες ἀνὰ ἕνα ἢ δύο συνεταίρους ἵστανται εἰς ἀπόστασιν 30—40 βημάτων. Ἀφοῦ δὲ τοποθετήσωσιν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὀλίγον πλαγίως τοὺς συνεταίρους των, ἀναρρίπτει τις τῶν ἀρχηγῶν πρὸς τὸν ἀντίπαλον τὴν σφαῖραν, καὶ ἂν οὗτος τὴν δεχθῇ εἰς τὰς χεῖρας, ῥίπτει κατὰ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ συνεταίρου τοῦ ἀντιπάλου· καὶ ἂν μὲν τὸν κτυπήσῃ ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ κτυπηθέντος ὁ σύντροφος τοῦ κτυπήσαντος· ἂν δ' ἀποτύχῃ, γίνεται τοὐναντίον· ὁ δὲ ἱππεύων καταβαίνει εὐθύς, ὁπόκις ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ὑπ' αὐτὸν δέχηται τὴν σφαῖραν, καὶ προσέχει ὅπως ἀποφύγῃ τὴν βολήν.

10.

Καρύδια.

Τέσσαρες παιδιαὶ γίνονται διὰ τῶν καρυδίων[1], κοιναὶ οὖσαι ἅπασαι.

Α'. *Καρύδια στημένα.* Ἕκαστος τῶν παιζόντων παίδων ἵστησι κατὰ γραμμὴν ἀνὰ ἓν ἢ πλείονα καρύδια· εἰς ἀπόστασιν δὲ 15—20 βημάτων ὁρίζεται γραμμή, ἢ τίθεται λίθος τις ὡς σημεῖον, ἐξ οὗ ῥίπτουσι πρὸς τὰ κάρυα, καὶ καλεῖται *σημάδιον*· δι' ἀναρωνήσεως δὲ ὁρίζει ἕκαστος τὴν σειράν του, καθ' ἣν ὀφείλει νὰ ῥίψῃ· ὁ δὲ τελευταῖος *καλαμπόκος* κοινῶς ἐν Ἠπείρῳ καλεῖται, ὡς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας

1) Τὸ δίθυρον ἢ κοινῶς δίπορτον ἔχει οὕτως· αἱ δὲ μέλαιναι στιγμαὶ σημαίνουσι τὴν θέσιν τῶν λιθιδίων τῶν ἀποτελούντων τὸ δίθυρον.

1) Ἐν Ζαγορίῳ τὸ καρύδι λέγεται Κάχτα, ὅταν μένῃ ἄνευ πρασίνου φλοιοῦ.

παιδιάς· ἀφοῦ δὲ πάντες ἐκ τοῦ σημαδίου ῥίψωσι πρὸς τὴν τῶν καρυδίων γραμμήν, καὶ λάβωσι τὰ τυχὸν ἀνατραπέντα, ἂν τοῦτο προσυμφωνηθῇ, ὁ μᾶλλον τῶν ἄλλων παίδων ἀπωτέρω τῶν ἱσταμένων καρυδίων ὢν πρῶτος κτυπᾷ αὐτά, καὶ λαμβάνει τ' ἀνατραπέντα. Τὸ δὲ καρύδιον, δι' οὗ βάλλουσι λέγεται *βόλος*, καὶ πολλὰς προσπαθείας καταβάλλουσιν οἱ παῖδες, ὅπως ἔχωσι μεγάλους βόλους· διὸ καὶ ἐκ τῶν καρυῶν ὑπεξαιρέσεις πολλάκις ἐπισυμβαίνουσι.

Β'. *Καρύδια Τσουτσούλαις* (=κατὰ λοφίσκους). Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς παιδιᾶς ταύτης καὶ τῆς ἀνωτέρω συνίσταται εἰς τοῦτο· ἀντὶ ἑνὸς καρυδίου ἱστησιν ἕκαστος ἀνὰ τέσσαρα ἢ πλείω σχηματίζων μικρὸν λόφον ἢ πύργον δακτύλους τινὰς ἀπέχοντα τοῦ ὁμοίου.

Γ'. *Καρύδια τὸν παρᾶν*[1]. Σχηματίζει τις κύκλον ἔχοντα ἑνὸς περίπου ποδὸς διάμετρον, καὶ ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ ἐμπήγνυσι μικρὸν ξυλάριον, ἐφ' οὗ τίθησι νόμισμά τι μικρόν· ἕτερος δὲ ἐκ συμφωνηθείσης ἀποστάσεως σκοπεύει διὰ καρυδίων· καὶ ἂν διὰ τῆς βολῆς ἐκκρούσῃ τὸ νόμισμα ἐκτὸς τοῦ διαγραφέντος κύκλου, λαμβάνει αὐτὸ καὶ τὸ καρύδιον, δι' οὗ ἐξέκρουσεν αὐτό.

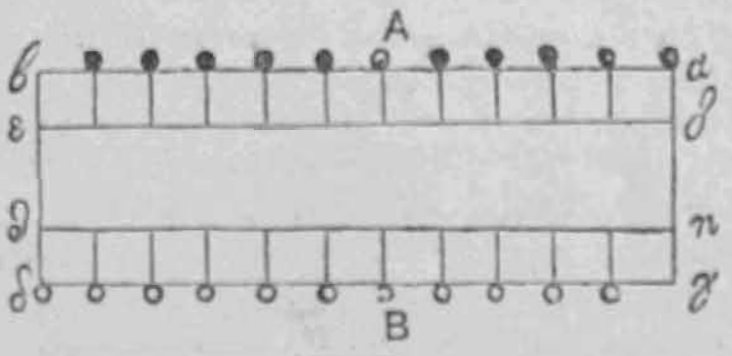
Δ'. *Καρύδια τὴν γκοΐβαν*. Ἀνορύττεται μικρὸν κοίλωμα εἰς τὴν γῆν, καὶ παρ' αὐτῷ ἵστανταί τις· ἕτεροι δὲ παῖδες ἐξ ὡρισμένης ἀποστάσεως ῥίπτουσιν ἀνὰ ἓν ἢ πολλὰ ὁμοῦ καρύδια, καὶ λαμβάνουσι τόσα παρὰ τοῦ φυλάττοντος τὸ κοίλωμα, ὅσα πέσωσιν ἐντὸς τούτου· ἀπολλύασι δὲ τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ πεσόντα· ὁμοία παιδιὰ τῶν ἀρχαίων ἐστὶν ἡ λεγομένη *Τρόπα*.

11.

Κρόσια (τά).

Ἤπειρος.

Ἐπὶ πλακὸς ἢ ἐπὶ σανίδος χαράσσεται τὸ σχῆμα τόδε·

2) Ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ παρᾶ, τοῦ ἐλαχίστου τῶν νῦν ἐν χρήσει ὀθωμανικῶν νομισμάτων· τίθεται δὲ καὶ ἄλλο νόμισμα π. χ. δεκάρα, γρόσιον κτλ.

Δύο δὲ ῥαβδία ξηρὰ 0,15 — 0,20 (γαλλ· μέτρ.) τὸ μῆκος σχίζονται εἰς τέσσαρα, καὶ λεπτυνόμενα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ σχίσματος κάμπτονται ἀρκούντως· καὶ ἔσωθεν μὲν τῆς καμπῆς πρὸς διάκρισιν φυλάττουσι τὸν φλοιὸν τοῦ ξύλου, ἔξωθεν δὲ πελεκηθέντα εἰσὶ λευκά· τὰ ξυλάρια ταῦτα *κρόσια* λεγόμενα κρούονται διὰ τῶν χειρῶν ἀνὰ δύο ἢ τρία καὶ ἕν, καὶ χρησιμεύουσιν ὡς κύβοι· καὶ ἂν μὲν καὶ τὰ τέσσαρα πέσωσιν ἔχοντα τὸ μέρος τοῦ φλοιοῦ δηλοῦσιν *ἓξ* (ἑξάραν), ἂν δὲ τὸ λευκὸν *τέσσαρα* (τεσσάραν)· τρία δὲ λευκὰ δηλοῦσι *τρία*, καὶ ἓν λευκὸν μόνον δηλοῖ *ἕν* ἢ *κρόσι* κοινῶς λεγόμενον ἢ *ἄσσον*. Ἑκάστη μερὶς ἔχει δώδεκα ψήφους ἢ λιθίδια ἑτερόχροα, τιθέμενα ὡς διὰ τῶν ἐν τῷ σχήματι ἑτεροχρόων στιγμῶν γίνεται δῆλον· μόνον διὰ τοῦ ἑνὸς (μὲ τὸ Κρόσι ἢ μὲ τὸν Ἄσσον) μετακινεῖ ἑκάστη μερὶς ἅπαντα τὰ λιθίδια πρὸς τὴν κενὴν θέσιν καὶ ἀντιστρόφως τῆς ἀντιπάλου· π. χ. ἂν ὁ Α μετακινῇ τὰ λιθίδια πρὸς τὸ β, ὁ Β θὰ μετακινήσῃ τὰ ἰδικά του πρὸς τὸ γ· ἀφοῦ μετακινηθῶσι καὶ τὰ 12 λιθίδια, τότε ὁ μὲν Α δι' ἑνὸς λιθιδίου λαμβάνει τὴν διεύθυνσιν ε ζ η θ, ὁ δὲ Β τὴν η θ ε ζ, καὶ ἀμφότεροι καταμετροῦσιν ἐπὶ τῶν γραμμῶν ἅπαντας τοὺς ἀριθμούς (καὶ δύο, καὶ τρία, καὶ τέσσαρα καὶ ἓξ), ἐνῷ πρότερον μόνον τὸ ἓν ὑπελόγιζον· φθάσαντες δὲ ὁ μὲν Α εἰς τὸ θ, ὁ δὲ Β εἰς τὸ ζ ἵστανται μέχρις οὗ φέρῃ τις τῶν παιζόντων *ἕν*· καὶ τότε ὁ μὲν Α διευθύνει τὸ λιθίδιον πρὸς τὸ δ, ὁ δὲ Β πρὸς τὸ α· καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἑνὸς μόνον ἀφαιρεῖ τὰ λιθίδια τοῦ ἀντιπάλου· ὁ δὲ πρῶτος ἀφαιρέσας τὰ τοῦ ἄλλου νικᾷ.

12.

Κότσι (=Ἀστράγαλος).

Ἕνεκεν ἐλλείψεως ἀκριβῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν διαφόρων διὰ τῶν ἀστραγάλων παιδιῶν, παραλείπω ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν περιγραφὴν αὐτῶν.

13.

Κούκκος ἢ δακτυλίδι.

Οἱ παίζοντες ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς *τὸν ἀρχηγὸν* κάθηνται κατὰ σειράν. Ὡσεὶ σκηπτοῦχος δέ τις συστρέφει μανδήλιον καὶ ὡς μάστιγα κρατῶν αὐτὸ φέρει τὸν *κοῦκκον*, κόκκον τινὰ δηλ. ἢ ψῆφον ἢ καὶ δακτυλίδιον, καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου πειρᾶται ὅπως κρύψῃ τὸν κοῦκκον ἐν ταῖς συγκρατουμέναις χερσὶ τῶν παιζόντων· ἀφοῦ δὲ τὸν κρύψῃ ἢ καὶ ὁ

ἴδιος τὸν κρατήσῃ, ἔρχεται πρὸς τὸν καθήμενον καὶ διὰ τοῦ συνεστραμμένου μανδηλίου τύπτων τὴν ἀνοικτὴν αὐτοῦ παλάμην ἐρωτᾷ, ποῦ τὸν κοῦκκον ἔκρυψε· καὶ ἂν μὲν ὁ ἀρχηγὸς μαντεύσῃ, τύπτεται καὶ ἐκ δευτέρου τὴν παλάμην, καὶ λαμβάνει τὸ μανδήλιον καὶ τὸν κοῦκκον· καὶ αὐτὸς μὲν γίνεται σκηπτοῦχος, ὁ δὲ τέως τοιοῦτος γίνεται ἀρχηγὸς ἢ κοινῶς *μάνα*· ἂν ὅμως ὁ ἀρχηγὸς ἀποτύχῃ, τύπτεται ἐπίσης καὶ ἐρωτᾶται ὁ ὑπὸ τῆς *μάνας* ὑποδειχθείς· ὁ δὲ μαντεύσας γίνεται σκηπτοῦχος, καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά.

14.

Κουκουβάστα.

Ἤπειρος.

Ἡ παιδιὰ αὕτη ἐστὶν αἰνιγματώδης καὶ παίζεται κατὰ τὰς μακρὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος, ἵνα δι' αὐτῆς ἐξασκῶσι τὸν νοῦν τῶν μικρῶν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν συμβολικῶς παρισταμένων μελῶν οἰκογενείας τινός· καὶ τοὺς μὲν ἐγγάμους καλοῦσι *ζευγάρια*, τοὺς δὲ ἀγάμους *πετεινάρια* μὲν τοὺς ἄρρενας, *πούλας* δὲ τὰς παρθένους· τοὺς δ' ἐν χηρείᾳ *κουκουβάστους* ἢ *κουκουβάστας*· π. χ. Ἐρωτᾷ τις τὸν μικρόν· ποῦ εἶναι ἕνας κουκουβάστος (ἢ μία κουκουβάστα), 3 ζευγάρια, 6 πετεινάρια καὶ 4 πούλαις;=ποῦ εἶναι 1 ἐν χηρείᾳ (ἀνὴρ ἢ γυνή), 3 ἀνδρόγυνα, 6 ἄρρενα καὶ 4 θήλεα; ὁ παῖς ἀνερευνήσας διὰ τοῦ νοὸς ὅλας τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου του ἀποκρίνεται.

15.

Κοκκορίκος καθιστός.

Κωνσταντινούπολις.

Διὰ κλήρου προσδιορίζεται ἡ *Μάνα*, καὶ, δοθέντος σημείου ἐνάρξεως τῆς παιδιᾶς, τρέχει ὅπως κτυπήσῃ τινὰ τῶν παιζόντων· ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, ἂν ὁ καταδιωκόμενος προλαβὼν κάμψῃ τὸ σῶμα, καὶ δίκην ἀλεκτρυόνος ἀναφωνήσῃ «κοκκορίκος καθιστός»· ὁ μὴ πράξας τοῦτο ἐὰν κτυπηθῇ ὑπὸ τῆς Μάνας, ἀντικαθιστᾷ αὐτήν.

16.

Κούνια (Αἰώρα).

Ἐπὶ σχοινίου ἀπό τινος δένδρου ἢ δοκοῦ τῆς οἰκίας ἀνηρτημένου σχηματίζεται βαθμίς τις, ἐφ' ἧς κάθηται κοράσιον ἢ καὶ παῖς ἐχόμενος τοῦ σχοινίου διὰ τῶν χειρῶν· ἑτερονδὲ κοράσιον ὄπισθεν ἑστάμενον ὠθεῖ τὴν αἰώραν. Ἡ παιδιὰ αὕτη συνοδευομένη πολλάκις καὶ ὑπὸ ᾀσμάτων ἐστὶ τῶν κοινοτάτων, καὶ παίζεται καὶ ὑπὸ ἐγγάμων νέων. Τὴν Αἰώραν (ἢ Ἑώραν) λέγεται, ὅτι ἠγάπων πολὺ αἱ ἀρχαῖαι ἀθῖδες νεάνιδες, καὶ ὅτι καὶ ἑορτὴ ἦτο Αἰώρα καλουμένη πρὸς τιμὴν τῆς Ἠριγόνης, ἥτις ζητοῦσα τὸν πατέρα της καὶ νεκρὸν αὐτὸν εὑροῦσα ἐκρεμάσθη ὑπὸ λύπης. (Ἀπολ. 3. 14. 5. Ἐτυμολ. μέγα λ. Αἰώρα καὶ Εὔδειπνος).

17.

Κουταλάκια (τά).

(Ἐποστρακισμός).

Ἡ παιδιὰ αὕτη ἐν χρήσει οὖσα εἰς χώρας παραλίους ἢ παραλιμνίους ὀνομάζεται ἐν Σμύρνῃ μὲν *Κουταλάκια*, ἐν Ἑλλάδι δὲ *πεταλίδι* καὶ *ψωμάκια*, καὶ παίζεται ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων Ἐποστρακισμός. (Πολυδ. Θ. 119). Οἱ παῖδες ῥίπτουσι πλαγίως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν ἢ λιμνῶν ὄστρακα ἢ μικροὺς πεπλατυσμένους λίθους, ὥστε νὰ πηδήσῃ πολλάκις ὁ λίθος, μέχρις οὗ βυθισθῇ. Ἐκεῖνος δέ, τοῦ ὁποίου ὁ λίθος κάμῃ περισσότερα πηδήματα, νικᾷ ἐπευφημούμενος.

18.

Κρυπτόν.

(Ἀποδιδρασκίνδα ἢ Δραπετίνδα).

Ἡ κοινοτάτη αὕτη παιδιὰ παίζεται ἀπαραλλάκτως, ὡς ἡ τῶν ἀρχαίων Ἀποδιδρασκίνδα ἢ Δραπετίνδα. Κάθηταί τις ἔχων κεκλεισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἢ καὶ ἄλλου τινός· οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέρχονται πειρώμενοι ὅπως κρυφθῶσιν εἰς μᾶλλον ἀσφαλέστερον μέρος· ἐκεῖνος δὲ ἀνίσταται ζητῶν ν' ἀνακαλύψῃ τινὰ τῶν κεκρυμμένων καὶ ἐγγίσῃ αὐτόν· ἀλλ' ἕκαστος φροντίζει νὰ τὸν ἀποφύγῃ καὶ νὰ ῥθάσῃ εἰς τὸν τόπον ἐκείνου καὶ πτύσῃ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τότε ἡ παιδιὰ ἐπαναλαμβάνεται.

19.

Λιθάρι.

Δύο κοινότατα παιδιαὶ παίζονται διὰ τοῦ λίθου.

Α'. *Μεγάλον λιθάρι* (Δίσκος). Ἕκαστος τῶν παιζόντων ἐξ ὡρισμένου σημείου ἀναρίπτει μέγαν σφαιροειδῆ λίθον, ὅσον οἷόν τε μακράν· διὰ γραμμῆς δὲ ἢ ἄλλου τινὸς πράγματος σημειοῦται τὸ μέρος, ὅπου πίπτει ὁ δίσκος. καὶ ὁ μὲν πάντας ὑπερβὰς νικᾷ, τὸ δ' ἆθλον

ἐν Ἠπείρῳ ἐνίοτε συμπόσιον, καταβαλλομένης τῆς δαπάνης παρὰ τοῦ ἐσχάτου ἐν τῇ παιδιᾷ ἀναδειχθέντος.

Ὁ δίσκος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦν τῶν σπουδαιοτέρων γυμναστικῶν ἀσκήσεων ἀποτελῶν μέρος τοῦ πεντάθλου· ἦν δ' ἐν συχνοτάτῃ χρήσει ἀπ' αὐτῶν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὅμηρος (Ἰλιάδ. Β. 274) λέγων·

—Λαοὶ δὲ παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης
δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες κτλ.

καὶ ἀλλαχοῦ (Ὀδυσ. Θ. 129)

δίσκῳ δ' αὖ πάντων πολὺ φέρτατος ἦεν Ἐλατρεύς,

πρβλ. καὶ Ὀδυσ. Θ. 186—188 καὶ Ρ. 168.

Β'. *Μικρὸν λιθάριον* ἐξ ὡρισμένου σημείου παῖδες ἢ ἄνδρες ῥίπτουσιν ἕκαστος κατ' ἐκλογὴν μικρόν τινα λίθον· ἐκεῖνος δέ, τοῦ ὁποίου ὁ λίθος φθάσῃ πέραν τῶν ἄλλων, νικᾷ.

20.

Λουμάδες.

Τρεῖς κοιναὶ παιδιαὶ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο.

Α'. *Λουμάδες τὸ μακρύ*. Ἕκαστος τῶν παιζόντων φέρει στρογγύλον τεμάχιον πλακὸς λείας ἢ ποταμίας, ἤτις ἐν Ἠπείρῳ τοὐλάχιστον καλεῖται λουμάδα[1]. Ἕτερον δὲ κυλινδροειδὲς λίθου τεμάχιον *μοῦτσος* καλούμενον χρησιμεύει, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ θέτωσι τὰ νομίσματα· ἐν ἐλλείψει δὲ νομισμάτων κατασκευάζουσιν οἱ παῖδες τοιαῦτα ἐκ κηροῦ· εἰς ἀπόστασιν δὲ 30—40 βημάτων ἀναλόγως τῆς σωματικῆς δυνάμεως τῶν παιζόντων προσδιορίζεται σημεῖόν τι ἐπὶ τοῦ ἰδάφους σημάδιον κοινῶς λεγόμενον Ἕκαστος, καθ' ἣν σειρὰν ἐκλέξῃ, σύρει ἐκ τοῦ μούτσου τὴν λουμάδα του πρὸς τὸ σημάδιον· ὁ δὲ προσεχέστερος εἰς αὐτὸ ῥίπτει πρῶτος πρὸς τὸν μοῦτσον, καὶ ἂν μὲν ἀνατρέψῃ αὐτόν, καὶ ἡ λουμάς του ἢ πλησιεστέρα πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πεσόντα νομίσματα, παρὰ ὁ μοῦτσος, λαμβάνει αὐτά· ἐὰν δ' ἀποτύχῃ, καθ' ὁλοκληρίαν ἢ κατὰ μέρος, ῥίπτει τὴν λουμάδα του ὁ δεύτερος καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ σειρὰν μέχρις οὗ κερδηθῶσιν ἅπαντα τὰ ἀπ' ἀρχῆς καταβληθέντα. Ἐὰν ὅμως εἴτε ἀπ' ἀρχῆς εἴτε ἐν τῷ μέσῳ τῆς παιδιᾶς συμβῇ, ὥστε ἡ λουμάς τινος νὰ ἐπικαθήσῃ ἢ ἐπακουμβήσῃ ἐπὶ τοῦ μούτσου[1], ὥστε νὰ μὴ διέρχηται θρὶξ μεταξὺ τῶν δύο σωμάτων, τότε ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν προηγουμένων κερδηθέντα κατατίθενται ἐκ νέου, καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά· ἐὰν δὲ ὁ δεύτερος ἢ ὁ τρίτος ἢ ἄλλος τις βλέπων, ὅτι, τῆς λουμάδος ἐπιπροσθούσης τῶν νομισμάτων, δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ καὶ κερδήσῃ αὐτά, δικαιοῦται νὰ σηκώσῃ αὐτά, καὶ ἢ αὐτὰ μόνα τὰ νομίσματα ἢ καὶ ἕτερα καταβαλόντες ἐπαναλαμβάνουσι τὴν παιδιάν.

Β'. *Λουμάδες τὸ κοντόν*· ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται, ὡς ἡ προηγουμένη, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι τὸ μὲν ἀπόστημα εἶναι μόνον 4—5 βημάτων καὶ σημάδιον δὲν μεταχειρίζονται, ἀλλὰ κατὰ σειρὰν παίζουσι δύο ἢ κατὰ ζεύγη συντροφικῶς. Ἕκαστος δὲ φέρει δύο λουμάδας, τὴν μὲν μεγαλειτέραν βῶλι καλουμένην, τὴν δὲ μικροτέραν σουμαειδί, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἅπαντες ῥίπτουσι τὰς μικροτέρας, ἔπειτα δὲ τὰς μεγαλειτέρας προσπαθοῦντες οἱ δεύτεροι νὰ ἐκτοπίσωσι τὰς λουμάδας τῶν πρώτων, καὶ γένωνται κύριοι τῶν νομισμάτων[2].

Γ'. *Μοῦτσος*· τίθεται ὡς καὶ ἐν τῇ Α' παιδιᾷ ὁ μοῦτσος[3] μόνος καὶ τὸ σημάδιον· ὁ δὲ εἰς τοῦτο πλησιέστερος ῥίπτει πρὸς τὸν μοῦτσον, καὶ ἂν μετακινήσῃ αὐτόν, καταμετρεῖ διὰ τῶν ποδῶν τὸ διάστημα τῆς μετατοπίσεως τοῦ μούτσου· ἐκεῖθεν δὲ ὀφείλει νὰ κτυπήσῃ κατὰ σειρὰν ὅλας τὰς τῶν ἄλλων λουμάδας προστιθεὶς ἕνα πόδα δι' ἑκάστην· ἐκ τῆς τελευταίας δὲ ῥίπτει πάλιν πρὸς τὸν μοῦτσον καταμετρῶν μέχρι τῶν 40 ποδῶν ἢ καὶ περισσοτέρους κατὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς συμφωνίαν· ἂν δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀποτύχῃ ἢ λουμάδος τινὸς ἢ τοῦ μούτσου, ῥίπτει ἄλλος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, χωρὶς ὁ προηγούμενος ν' ἀπολέσῃ τοὺς μέχρι τοῦδε λογισθέντας πόδας

---

1) Εἰς πλεῖστα δὲ ἄλλα μέρη καλοῦνται Ἀμμάδες· ὥστε τολμῶ νὰ εἴπω, ὅτι *λουμὰς* καὶ *ἀμμὰς* ἔχουσι τὴν αὐτὴν σημασίαν· ἡ μὲν ἐκ τοῦ λούω ὡς λελουμένη πλάξ, οἵαι αἱ ἐν τοῖς ποταμοῖς ἢ ταῖς παραλίαις, ἡ δὲ ἐκ τοῦ ἄμμος, ἅτε ἐκ τῆς ἄμμου λαμβανομένων τῶν τοιούτων· ὅτι δὲ ἐκ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν παραλίων λαμβάνονται αἱ τοιαῦται λουμάδες ἢ ἀμμάδες, γινώσκει πᾶς, ὅστις εἰς τὰς μικράς του ἡμέρας ἔπαιξε τὰς παιδιὰς ταύτας. Ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς (Ὁμήρ. Ἰλιάδ. Β. 774) παράγει τὴν λέξιν ἀμάδες ἐκ τοῦ ἀποτομάδες κατὰ συγκοπὴν βάρβαρον, οὐχ ὀρθῶς, νομίζω.

1) Τοῦτο λέγεται τόκα· ἔγεινε τόκα, βάλε τοὺς παράδες πίσω στὸν μοῦτσον.

2) Ἐνταῦθα τόκα δὲν ὑπάρχει.

3) Νομίζω, ὅτι ὁ μοῦτσος ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῷ Ἐρεθρισμῷ Δίφρον.

21.

Λύκος.

Κωνσταντινούπολις.

Ἐκ τῶν παιζόντων παίδων ἢ παρθένων ἢ καὶ ἀναμίξ γίνεταί τις Λύκος καὶ ἕτερος Μάνα, ἔχων ὄπισθέν του ἐκ τῆς μασχάλης συγκρατουμένους ὅλους τοὺς ἄλλους, ὡς ποίμνιον ἢ τέκνα θεωρουμένους· ὁ Λύκος ἐξερχόμενος ἔκ τινος κρύπτης ὁρμᾷ, ὅπως ἁρπάσῃ τι τῶν περὶ τὴν μητέρα συστρεφομένων τέκνων· ἡ δὲ μήτηρ ἀμυνομένη ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν τέκνων ἀποκρούει τὸν Λύκον· ἂν δ' οὗτος ἐγγίσῃ τι τῶν τέκνων λαμβάνει αὐτὸ καὶ τὸ μεταφέρει εἰς τὴν κρύπτην του, καὶ πάλιν ἐπανέρχεται μεχρις οὗ ἁρπάσῃ ἅπαντα τὰ τέκνα, καὶ τότε διορίζεται ἄλλος Λύκος καὶ ἄλλη Μάνα.

22.

Λωρὶ (=Ἰμαντελιγμός).

Ἡ κοινοτάτη ἀλλὰ καταστρεπτικὴ καὶ κερδοσκοπικὴ αὕτη παιδιὰ τῶν ἀνδρῶν παίζεται ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ Ἰμαντελιγμὸς τῶν ἀρχαίων· περιστρέφουσι λωρίον τι διπλοῦν κατὰ διαφόρους καὶ ἀντιστρόφους ἑλιγμούς· ὁ δὲ διὰ βελόνης ἐπιτυχὼν τὴν πρώτην διπλόην τοῦ λωρίου νικᾷ καὶ λαμβάνει τὸ χρηματικὸν ἄθλον.

23.

Μέλισσα.

(Ἐλλ. Διελκυστίνδα).

Κωνσταντινούπολις.

Γενόμενοι δύο ἀρχηγοὶ καὶ συγκρατοῦντες τὰς χεῖρας σχηματίζουσι ζυγὸν καὶ ᾄδουσι τὸ ᾆσμα τοῦτο

Μέλι—μέλι—μέλισσα
μὲ τὰ μελισσόπουλα
καὶ μὲ τὰ κλωσσόπουλα
μιὰ τὸν κλέφτη,
δυὸ τὸν κλέφτη,
τρεῖς καὶ τὴν κακή του μέρα.

Οἱ δὲ ἄλλοι ὄπισθεν συνεχόμενοι διέρχονται ὑπὸ τὸν ζυγόν· ὁ δὲ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος διερχόμενος αὐτὸν συλλαμβάνεται, καὶ ἐγκαταλείπεται κατὰ μέρος. Τότε οἱ ἀποτελοῦντες τὸν ζυγὸν προσδιορίζουσιν ἕκαστος λέξιν τινὰ[1] ὡς σύνθημα καὶ ἐπανελθόντες πρὸς τὸν συλληφθέντα προτείνουσιν αὐτῷ ἀμφότερα τὰ συνθήματα· ὁ δὲ ἓν τῶν δύο ἐκλέξας ἵσταται ὄπισθεν τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτινος τὸ σύνθημα ἐξελέξατο. Οὕτως ἐπαναλαμβάνεται τὸ ᾆσμα καὶ ἡ πρότασις τοῦ συνθήματος μέχρις οὗ συλληφθῶσιν ἅπαντες καὶ τεθῶσιν ὄπισθεν τῶν ἀρχηγῶν, ὅτε συγκρατούμενοι ἑκατέρωθεν ἕλκονται ἀντιθέτως καὶ οἱ κατορθώσαντες νὰ σύρωσι πρὸς τὸ μέρος των τοὺς ἀντιπάλους νικῶσι. (Πρβλ. τὴν τῶν ἀρχαίων *Διελκυστίνδα*).

1) Ὡς ὁ μὲν βόδον, ὁ δὲ μῆλον.

24.

Μέσον.

Ἤπειρος.

Ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ ἐχούσῃ ὁμοιότητά τινα μὲ τὴν 10 Β', λαμβάνουσι μέρος τρεῖς μόνον παῖδες, ὧν οἱ μὲν δύο ἵστανται εἰς ἀπόστασιν 20—40 βημάτων, ὁ δὲ τρίτος ἐν τῷ μέσῳ, ἐξ οὗ καὶ ἡ παιδιὰ *Μέσον* καλεῖται. Ἀναρρίπτει δέ τις τῶν δύο τὴν σφαῖραν πρὸς τὸν ἄλλον, ὅστις δεχθεὶς αὐτὴν βάλλει τὸν ἐν τῷ μέσῳ ἱστάμενον, καὶ ἂν τὸν ἐπιτύχῃ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά, ἂν δ' ἀποτύχῃ, ἀντικαθιστᾷ τὸν ἐν τῷ μέσῳ.

25.

Μπίτσω (bitzo).

Ἤπειρος.

Κατασκευάζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κοίλωμά τι· οἱ δὲ παίζοντες παῖδες ἢ ἄνδρες φέρουσι ῥάβδον ἕκαστος καὶ εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τοῦ κοιλώματος τίθεται τεμάχιον πυρῆνος ἀραβοσίτου[1], πρὸς ὃ ἕκαστος διευθύνει τὴν ῥάβδον του, ὁ δὲ τελευταῖος ἀποτυχὼν αὐτοῦ καθίσταται βοσκὸς τοῦ ποιμνίου τούτου (τῆς Μπίτσους), καὶ λαβὼν τὸν πυρῆνα τοῦ ἀραβοσίτου τίθησιν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ κοιλώματος· ἐν τούτῳ δὲ ἐρείδουσι τὰς ῥάβδους των καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν παιζόντων πειρώμενοι, ὅπως λάθρα τοῦ ποιμένος ἀνατινάξωσι τὸν πυρῆνα τοῦ ἀραβοσίτου· τοῦτο δὲ πράττει πολλάκις καί τις τῶν μὴ ἐν τῷ κοιλώματι ἐρειδόντων τὴν ῥάβδον, κρούων τὰς τῶν ἄλλων καὶ οὕτως ἀνατινάσσων τὸν πυρῆνα· τότε ὁ μὲν φύλαξ ὀφείλει ἵνα βόσκῃ τὸ ποίμνιον, οἱ δὲ ἄλλοι κρούουσι καὶ ὅσον οἷόν τε ἀπομακρύνουσιν αὐτό, καὶ ἂν μὲν ὁ φύλαξ, κινουμένου εἰσέτι τοῦ πυρῆνος, ἐγγίσῃ διὰ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ τὸν κρούσαντα, ἀντικαθίσταται ὑπ' αὐτοῦ· ἂν δὲ πάλιν προλαβὼν φέρῃ τὸ ποίμνιόν του ἐντὸς τοῦ κοιλώματος μηδεμιᾶς ῥάβδου τῶν παιζόντων ἐν

1) Ἴδε ἀνωτ. παιδ. 4, Ἀνδρέλα σημ. 2.

αὐτῷ προερειδομένης, τότε ἄρχεται ἐκ νέου ἡ παιδιά, καὶ πρῶτος διευθύνει τὴν ῥάβδον του ὁ τέως φύλαξ· ἂν δὲ προϋπάρχῃ ῥάβδος τις ἐν τῷ κοιλώματι, καὶ ἄλλοι ἐρείδουσι τὰς ἑαυτῶν, καὶ γίνεται ὡς προείπομεν.

26.

Παιστή[1].

Ἐκ πασσάλου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐμπεπηγμένου ἢ ἐκ στύλου οἰκίας, ἢ ἐκ δένδρου κήπου προσδέεται σχοινίον δύο ἢ τριῶν ὀργυιῶν τὸ μῆκος, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως· μανδήλια δέ, ὅσοι οἱ παίζοντες, περιστρεφόμενοι καὶ στρόμβοι ἐν Κωνσταντινουπόλει καλούμενα, τίθενται περὶ τὸν πάσσαλον, τὸ δένδρον ἢ τὸν στύλον, ἐξ οὗ τὸ σχοινίον· διὰ κλήρου δὲ προσδιορίζεται ὁ φύλαξ αὐτῶν, ὅστις κρατῶν τὸ ἄκρον τοῦ σχοινίου περιέρχεται κύκλῳ προσπαθῶν, ὅπως διὰ τῆς χειρὸς ἢ τοῦ ποδὸς ἐγγίσῃ τινὰ τῶν παιζόντων· οὗτοι δὲ μετὰ θορύβου περιερχόμενοι πειρῶνται, ὅπως λάβωσι τοὺς στρόμβους των· καὶ ἂν τοῦτο κατορθώσωσι, κτυποῦσι τὸν φύλακα μέχρις οὗ ἐγγίσῃ τινά, καὶ τότε ἀπαλλάττεται ὑπὸ τούτου ἀντικαθιστάμενος.

27.

Πάλευμα (Πάλη).

Ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ παιδιᾷ ἐλθόντες εἰς τὸ μέσον οἱ ἀντίπαλοι συμπλέκονται μετὰ τινας χειρονομίας, καὶ ἑκάτερος αὐτῶν ποτὲ μὲν συσφίγγων τὸν ἀντίπαλον, ποτὲ δὲ ὠθῶν καὶ ἄλλοτε ἀνυψῶν ἢ ὑποσκελίζων πειρᾶται, ὅπως καταβάλῃ αὐτόν· ὅπως ὅμως νικήσῃ ἀπαιτεῖται, ἵνα τοῦ καταβληθέντος ἀντιπάλου στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς τὸ ἔδαφος καὶ οὕτως ὕπτιον κρατήσῃ αὐτόν, συγχωρεῖται δὲ πολλάκις, ὅπως καὶ ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου ἐπαναληφθῇ ἡ πάλη, καὶ τότε ὁ καταβληθεὶς ὁμολογεῖ τὴν ἧττταν αὐτοῦ· παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ πάλη διεκρίνετο εἰς ὀρθίαν πάλην (ὀρθοστάδην παλαίειν) καὶ εἰς ἀλύνδησιν ἢ κύλισιν. (Ἴδε πλείω περὶ τούτων Ἀρχαιολ. Λεξ. W. Smith μετάφρ. Δ. Πανταζῆ σ. 754-756).

28.

Πεντάβολα[2] (Πεντάλιθα).

Ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δῆλον πέντε βῶλοι, ἢ ποτάμια λιθίδια, συνήθως ἐν Ζαγορίῳ, ἢ διὰ σφύρας τετορνευμένοι, χρησιμεύουσιν εἰς τὴν οἰκειοτάτην ταύτην παιδιὰν μεταξὺ παρθένων συνήθως παιζομένην οὕτως·

α'. Ἓν πρὸς ἕν· ἔχουσα ἐντὸς τῆς παλάμης τῆς δεξιᾶς τὰ τέσσαρα πεντάβολα, κρατεῖ διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ τὸ πέμπτον, βόλος ἰδίως καλούμενον· ἀναρρίπτουσα δὲ τοῦτο ἐγκαταλείπει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ τέσσαρα, καὶ συγχρόνως διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς δέχεται τὸν ἀναρριφθέντα βόλον· ἀναλικμοῦσα δὲ πάλιν αὐτὸν λαμβάνει ἀνὰ ἓν καὶ τὰ τέσσαρα· β'. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναλαμβάνει τὰ πεντάβολα ἀνὰ δύο· γ'. ἀνὰ τρία καὶ ἓν· δ'. καὶ τὰ τέσσαρα ὁμοῦ· ε'. δύο καὶ ἀνὰ ἓν· ς'. παππᾶς. Διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ τοῦ ἀριστεροῦ σχηματίζεται γέφυρα, δι' ἧς εἰσάγει ἕκαστον πεντάβολον ἰδιαιτέρως, καὶ οὕτω λήγει ἡ παιδιὰ ἐν Ἠπείρῳ. Παίζεται δὲ διττῶς μετὰ ἢ ἄνευ ἐπαφῆς· ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ὀφείλει ἡ παίζουσα, ὅταν λαμβάνῃ πεντάβολόν τι, νὰ μὴ ἐγγίσῃ ἕτερον· ἡ δὲ τελευταία μείνασα ἡττᾶται, καὶ τιμωρία αὐτῆς ἐστιν ἡ τοῦ δέρματος τῆς χειρὸς συστροφὴ γινομένη οὕτω· μεταξὺ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς αὐτῆς τιθεῖσιν ἕκαστον πεντάβολον, καὶ δι' ἀναλικμήσεως τοῦ βόλου θωπεύουσαι τὴν χεῖρα καὶ συστρέφουσι τὸ δέρμα λαμβάνουσιν ἕκαστον πεντάβολον.

Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται καὶ μεταξὺ ἀρρένων, ἀλλὰ, μεταξὺ παρθένων παιζομένη, ἐν Ζαγορίῳ τοὐλάχιστον, ἔχει τι τὸ τερπνὸν καὶ ἑλληνοπρεπὲς καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἔαρ, ὅτε, τῆς φύσεως ἁπάσης μειδιώσης, ἐξερχόμεναι τὰς κυριακὰς ἢ ἑορτὰς αἱ παρθένοι πρὸς νομὴν τῶν ἱματίων αὐτῶν κάθωνται ἐπὶ χλόης καὶ ἐξ ἀνθέων στεφάνους πλέκουσαι καὶ φοροῦσαι, παίζωσι τὰ πεντάβολα λιγυρῶς ᾄδουσαι.

Πολὺ ποικιλώτερα παίζεται ἡ παιδιὰ αὕτη ἐν Θεσσαλίᾳ[1] ἀποτελοῦσα 16 τροπάς· καὶ αἱ μὲν τέσσαρες πρῶται πανταχοῦ εἰσιν ὅμοιαι, αἱ δὲ λοιπαὶ ἔχουσιν οὕτως· ε'. καταγῆσα (=κατὰ γῆς) ὡς καὶ ἡ δ'· ς'. σηκουκλάσ' (=σήκου κλάσε)· τὰ πεντάβολα διαιροῦνται εἰς δύο μερίδας, ὧν ἡ μία καλυπτομένη διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ ἀναλικμήσει τοῦ βόλου καὶ ἀναλαμβάνεται, καλυπτομένης συγχρόνως τῆς ἑτέρας· διὸ καὶ διὰ τῆς ἀσχήμονος ταύτης λέξεως ὥρισαν τὴν τροπὴν ταύτην οἱ αἰδήμονες Θεσσαλοί. ζ'. Γρήτσα· στηρίζοντες τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους οἱ

1) Ἐν Κωνσταντινουπόλει λέγεται Παιστή, ἐν δὲ Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου κλῶτσος.

2) Λέγονται καὶ πεντόβολα, ποντόβολα, πετρόβολα, χονδρόβολα.

1) Χωρὶς Βώλου.

παίζοντες συσπῶσι τοὺς τέσσαρας δακτύλους μέχρι τῆς δευτέρας φάλαγγος, ὥστε ῥυτιδοῦται τὸ δέρμα ὡς τὸ τοῦ προσώπου γραίας· ἀναλικμοῦντες δὲ διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν βόλον ἐγκαταλείπουσι τὰ τέσσαρα πεντάβολα ἐπὶ τοῦ ὀπισθέναρος τῆς ἀριστερᾶς, καὶ διὰ δευτέρας ἀναλικμήσεως ἀναλαμβάνουσιν αὐτά. η'. Λύκος ἢ Λυκάκι· διὰ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μεσαίου δακτύλου τῆς ἀριστερᾶς σχηματίζεται δίκρανον, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ῥίπτονται τὰ πεντάβολα, ἑνὸς τούτων Λύκου καλουμένου· οἱ δὲ παίζοντες διὰ μιᾶς ἀναλικμήσεως εἰσάγουσιν ἕκαστον διὰ τοῦ Δικράνου προσέχοντες, ὅπως μὴ ἐγγίσωσι τὸν λύκον, διότι χάνουσι. θ'. Καμάρα· σχηματίζεται ἀψὶς καὶ παίζεται ὡς ὁ ἐν Ἠπείρῳ παππᾶς. (Ἴδε ἀνωτέρω ς'. τροπὴν Ἠπείρου). ι'. Κορινίδα· συνενοῦντες ἅπαντας τοὺς δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐν σχήματι κορινίου στηρίζουσιν αὐτὴν ἀνυψουμένην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ διὰ μιᾶς μὲν ἀναλικμήσεως ῥίπτουσι περὶ αὐτὴν τὰ πεντάβολα, δι' ἑτέρας δὲ ἀναλαμβάνουσιν αὐτά. ια'. Σταυρός· σχηματίζουσι σταυρὸν διὰ τῶν τεσσάρων τῆς ἀριστερᾶς δακτύλων, ἀντίχειρος, λιχανοῦ, μέσου καὶ μικροῦ, καὶ τιθέντες ἕκαστον πεντάβολον εἰς ἕκαστον δάκτυλον ἀναλαμβάνουσιν αὐτὰ διὰ μιᾶς. ιβ'. Δίμερον· τιθεῖσι τὰ πεντάβολα ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν τῆς παλάμης τῆς ἀριστερᾶς, καὶ ἀναλαμβάνουσιν αὐτὰ διὰ μιᾶς. ιγ'. Παλάμη· τιθεῖσιν ἕκαστον πετρόβολον εἰς ἀπόστασιν παλάμης, καὶ διὰ μιᾶς ἀναλικμήσεως τοῦ βόλου ἀναλαμβάνουσιν ἅπαντα. ιδ'. Ἀλλαξογόμαρα· τὰ μὲν τρία τῶν πενταβόλων τιθεῖσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, τὸ δὲ τέταρτον καὶ τὸν βόλον κρατοῦσι διὰ τῆς δεξιᾶς· διὰ μιᾶς δὲ ἀναλικμήσεως τοῦ βόλου ἀλλάσσουσιν ἕκαστον τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀντικαθιστάμενον διὰ τοῦ ἐν τῇ δεξιᾷ· μετὰ δὲ τὴν συναλλαγὴν ἀπάντων ἀναλαμβάνουσιν ἅπαντα διὰ μιᾶς. ιε'. Σκαμνάκι· διὰ μιᾶς ἀναλικμήσεως τοῦ βόλου βάλλουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ τέσσαρα πετρόβολα, καὶ διὰ δευτέρας τιθεῖσι τὸ τέταρτον ἐπὶ τῶν τριῶν, καὶ διὰ τρίτης ἀναλαμβάνουσι καὶ τὰ τέσσαρα. ις'. Δακτυλίδι· οἱ παίζοντες ὀφείλουσι νὰ διαβιβάσωσιν ἕκαστον πεντάβολον διὰ δακτυλιδίου σχηματιζομένου διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων δακτύλων, καὶ τέλος διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ μικροῦ ἀνεστραμμένης οὔσης τῆς ἀριστερᾶς.

29.

Πήδημα (ἀλλὴρ. Ἅλμα).

Ἡ παιδιὰ αὕτη διακρίνεται εἰς δύο.

Α'. *Πήδημα 'ς ταὶς τρεῖς* (=τρία ἅλματα). Διὰ γραμμῆς ἢ ἄλλου τινὸς πράγματος σημειοῦται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ σημεῖον ἐξ οὗ ὁ πρῶτος πηδᾷ (ὁ βατήρ), καὶ τὸ σημεῖον ἔνθα μετὰ τρία ἅλματα φθάνει (σκάμμα). Ἔπειτα πηδῶσιν ἄλλοι προθυμούμενοι νὰ ὑπερβῶσι τοὺς προηγουμένους· συνήθως δὲ σκάπτεται μικρὸς βόθρος εἰς τὸ σημεῖον, ἔνθα ὁ μακρύτερα τῶν ἄλλων ἐπήδησε, καὶ τότε ἄλλοι μὲν φιλοτιμοῦνται νὰ ὑπερβῶσι τὸν βόθρον, ἄλλοι δὲ νὰ τὸν φθάσωσι. Τὸ ἅλμα ἦν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων γνωστὸν τοῖς Ἕλλησι, ὡς δηλοῖ τοῦτο ὁ Ὅμηρος (Ὀδυσ. Θ. 128)

Ἅλμασι δ' Ἀμφίαλος ἀπεκαίνυτο πάντας ἀρίστους.

καὶ ἀπετέλει μέρος τοῦ πεντάθλου.

Β'. *Πήδημα γύφτικον ἢ κουτσαίνοντας*· ἔχων τις τὸν ἕνα πόδα αἰωρημένον ποιεῖ διὰ τοῦ ἑτέρου τρία ἅλματα, ὡς καὶ ἐν τῇ Α'., ἐκλήθη δ' ἐν Ἠπείρῳ γύφτικον ὡς ἄνανδρον ἴσως καὶ ἀρμόζον εἰς γύφτους καὶ οὐχὶ εἰς ἀνδρείους· πολλάκις δὲ καὶ δρόμος τοιοῦτος παίζεται παρὰ τῶν παίδων ἐν Ζαγορίῳ.

Τοιαύτη παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦν ὁ Ἀσκωλιασμός, ὅστις εἶχε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων.

30.

Πινακωτή.

Κωνσταντινούπολις.

Οἱ παίζοντες, παῖδες ἢ παρθένοι ἢ καὶ ἀναμίξ, κάθηνται κατὰ γῆς, ὁ εἷς ὄπισθεν τοῦ ἄλλου, ἐν σχήματι πινακωτῆς πλήρους ἄρτων, ὅθεν νομίζω καὶ τὸ ὄνομα ἐλήφθη. Ὁ δὲ ὄπισθεν πάντων ἀρχηγὸς *πινακωτὴ* ἰδίως καλεῖται. Ἕτερος δέ τις, ὡς διαγγελεὺς βασιλέως χρησιμεύων, προσέρχεται τοῖς καθημένοις καὶ ἀνακράζει·

ΔΙΑΓΓΕΛΕΥΣ. Ἔ, κυρὰ πινακωτή!

ΠΙΝΑΚΩΤΗ. Ἀπὸ τ' ἄλλο μου τ' αὐτί[1].

Ὁ Διαγγελεὺς στρεφόμενος ἀπὸ τὸ ἀντίθετον μέρος λέγει, αὐτῇ· — Μ' εἶπ' ὁ βασιλεὺς νὰ μοῦ δώσῃς ἕν' ἀρνί.

ΠΙΝΑΚ. Ἄπλωσε καὶ πάρε.

Ὁ δὲ Διαγγελεὺς κύπτων, καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρὸ τῆς Πινακωτῆς, ὁσφραίνεται κατὰ σει-

1) Ἐννοεῖται, ἐλθὲ ἀπὸ τ' ἄλλο μου τ' αὐτί, διότι ἀπ' αὐτὸ δὲν ἀκούω.

ρὰν καὶ ποῦ μὲν ἀπεχθανόμενος ἢ πὺφ ἀνακράζων, ποῦ δέ, *βρωμᾷ*, λέγων καταλήγει εἰς τὸ πρῶτον, ὅπερ λίαν εὐῶδες καὶ παχὺ εὑρίσκων, λαμβάνει καὶ ἀπέρχεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπανέρχεται ὁ Διαγγελεὺς καὶ ἀπάγει ὅλους τοὺς πρὸ τῆς Πινακωτῆς παῖδας· δοὺς ἔπειτα εἰς ἕκαστον τῶν ἀπαχθέντων ὄνομά τι, οἷον ἄμαξα, ἐνώτια, ψέλλιον καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπανέρχεται πρὸς τὴν Πινακωτὴν ἀνακράζων

«Ἔ, κυρὰ γουροῦνα (ἢ, Ἔ κυρὰ πινακωτή), γραφὴν σ' ἔστειλ' ἡ μάνα σου.

ΠΙΝΑΚ. Τί γράφει μέσα ἡ γραφή;

ὁ Διαγγελεὺς κρατῶν πλαστὴν ἐπιστολὴν

—«σοῦ στέλλει, λέγει, σκουλαρίκια, βραχιόλι, φορέματα, μίαν ἄμαξαν κτλ. ποῖον ἀπ' αὐτὰ θέλεις νὰ σοῦ φέρω;

Ἡ δὲ Πινακωτὴ ἐκλέγει τι τούτων καὶ ὁ λαβὼν τὸ ὄνομα τοῦτο παῖς ἔρχεται καὶ παραλαμβάνει τὴν κυρὰν Πινακωτήν, καὶ λήγει ἡ παιδιά.

31.

Πιρλίνα.

Κωνσταντινούπολις.

Διὰ κλήρου προσδιοριζόμενός τις ἢ καὶ κατὰ προαίρεσιν καὶ Πιρλίνα καλούμενος, κάθηται ἐπὶ ἕδρας ἐν τῷ μέσῳ· ἕτερος δὲ τῶν λαμβανόντων μέρος ἐν τῇ παιδιᾷ περιέρχεται καὶ ἐρωτᾷ ἕκαστον τῶν παιζόντων ἀνδρῶν, γυναικῶν, παρθένων ἢ παίδων, τί φρονεῖ περὶ τῆς Πιρλίνας· συναθροίσας δ' οὕτω τὰς γνώμας ἁπάντων ἐπανέρχεται πρὸς τὴν Πιρλίναν καὶ λέγει αὐτῇ, «Κάλ' ἐσπέρα σας, Κυρὰ Πιρλίνα»· «Κάλ' ἐσπέρα σας, ἀποκρίνεται ἐκείνη». «Χθὲς π. χ. παρευρέθην εἰς μίαν συναναστροφὴν καὶ πολὺς λόγος ἐγένετο περὶ ὑμῶν· ὡς φίλος σας, βέβαια ἔδωκα πολλὴν προσοχήν[1], καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν ὅτι εἶσθε πολὺ ἀγαθός, ἀλλὰ καὶ ἡ πολλὴ ἀγαθότης καταντᾷ ἐνίοτε εἰς βλακείαν· ὁ δὲ ἔλεγεν, ὅτι πάσχετε ἀπὸ συλλογομανίαν· ἄλλος, ὅτι πολὺ ὑπερηφανεύθητε κατ' αὐτάς· ἄλλος, ὅτι ἀγαπᾶτε τὸ συμφέρον μᾶλλον παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ ἄλλος, ὅτι πολὺ ἐνοχλεῖτε τὰς νεάνιδας. Ποῖον τούτων τέλος πάντων προτιμᾶτε;» Ἡ Πιρλίνα ἐκλέγει τινὰ τούτων, ὅστις τὴν ἀντικαθιστᾷ· ὁ δὲ τίως Πιρλίνα συνάγει παρὰ τῶν παιζόντων τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ (=προτερήματα καὶ ἐλαττώματα) τῆς νέας Πιρλίνας, καὶ οὕτως ἡ παιδιὰ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ βούλησιν.

Σημ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον παίζεται καὶ ἐν Ἰωαννίνοις· νομίζω δὲ ὅτι ἡ λέξις Πιρλίνα ἢ Περλίνα ἐστὶ ξένη.

32.

Σαλάτα.

Κωνσταντινούπολις.

Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται παρ' ἀμφοτέρων τῶν φύλων· ἕκαστος δὲ τῶν παιζόντων λαμβάνει ὄνομά τι τῶν ἀντικειμένων τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὴν *σαλάταν*, οἷον θρίδαξ, ἄνηθον, ἅλας, ἔλαιον, ὄξος, μάχαιρα, πειρούνιον, περίδρομος κτλ., ἔπειτα λαμβάνει χώραν τοιοῦτος μεταξὺ τῶν παιζόντων διάλογος·

ΘΡΙΔΑΞ.—Μαρούλι ἔχω, λάδι δὲν ἔχω.

ΕΛΑΙΟΝ.—Λάδι ἔχω, ἄνηθον δὲν ἔχω.

ΑΝΗΘΟΝ.—Ἄνηθον ἔχω, ἅλας δὲν ἔχω κτλ.

Ἂν ὁ ὑπό τινος ἀναφερόμενος δὲν ἀπαντήσῃ εὐθὺς δίδει σημεῖον καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ παιδιά.

33.

Σβοῦρος.

Ξύλινον κῶνον, σβοῦρον κοινῶς λεγόμενον, πλήττουσιν ἐπιδεξίως οἱ παῖδες διὰ μάστιγος, ὥστε περιστρέφεται ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Ὁμοίως ἐπαίζετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπιφωνοῦσι *τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα*. Ἐλέγετο δὲ βέμβιξ, κῶνος, ῥόμβος, στρόβιλος, στρόμβος· «στρόμβον »τινὲς νοοῦσι τὴν παιζομένην βέμβικα, ἣν καὶ »στρόβαν βούλονται λέγειν οἱ ἰδιωτίζοντες». (Εὐστάθ. Ὁμ. Ἰλ. Ξ. 413).

34.

Σιδηροφᾶς.

Κωνστ/πολις.

Διὰ κλήρου προσδιορίζεται ἡ Μάνα, ἕκαστος δὲ τῶν παιζόντων ὀφείλει νὰ κρατῆται ἀπὸ σιδηροῦ τινος ἐξαρτήματος ἢ σκεύους κειμένου ἐντὸς τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ παίζουσιν. Ἐν δὲ τῇ ταχείᾳ κινήσει τῶν παιζόντων ἐὰν ἡ Μάνα κτυπήσῃ τινὰ μὴ ψαύοντα σίδηρον ἀντικαθίσταται ὑπ' αὐτοῦ.

35.

Σκλαβάκια ἢ] κλέφτικον

(=πλαστὴ μάχη).

Διαιροῦνται οἱ παίζοντες εἰς δύο ἰσαρίθμους μερίδας, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστης μερίδος διο-

1) Πολλάκις ἡ Πιρλίνα διακόπτουσα τὸν λέγοντα, ἀποκρίνεταί τι.

ρίζεται ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἀρχηγός. Εἰς ἀπόστασιν δὲ 50—70 βημάτων τίθενται κατὰ γραμμὴν ἑκατέρωθεν λίθοι ὡς σημεῖα τῆς θέσεως ἑκάστης μερίδος· ἔπειτα ἐξέρχεταί τις τῆς γραμμῆς αὐτοῦ μέχρι τοῦ μέσου τῆς ἀποστάσεως ἢ καὶ πλειόν τι. Εὐθὺς καὶ ἐκ τῆς γραμμῆς τῶν ἀντιπάλων ὁρμᾷ τις πρὸς καταδίωξιν καὶ τότε ἑκατέρωθεν ἔρχονται ἄλλοι πρὸς ἐπικουρίαν καὶ καταδιώκονται· ἀλλ' εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἕκαστος ἀποφεύγει τὸν μετ' αὐτὸν ἐκ τῆς τῶν ἀντιπάλων γραμμῆς ἐξελθόντα καὶ καταδιώκει τὸν πρὸ αὐτοῦ, ὃν περ καὶ αἰχμαλωτίζει, ἐὰν κτυπήσῃ ἢ ἁπλῶς ἐγγίσῃ αὐτόν· ὁ δὲ αἰχμάλωτος ἀπαχθεὶς εἰς τὰς τάξεις τῶν πολεμίων ποιεῖ τρία ἅλματα ἐκ τοῦ τελευταίου σημείου τῆς γραμμῆς αὐτῶν καὶ ἵσταται. Ἐνίοτε δὲ καθυποβάλλεται καὶ εἰς ἐμπαικτικήν τινα ἐργασίαν· οἱ δὲ σύντροφοί του ὀφείλουσιν, ὅπως διὰ νέων συμπλοκῶν καὶ καταδιώξεων ἐλευθερώσωσιν αὐτόν. Πολλάκις δὲ καὶ ἀνταλλαγὴ αἰχμαλώτων λαμβάνει χώραν. Ὅταν τέλος οἱ πλεῖστοι τῶν ἀντιπάλων αἰχμαλωτισθῶσι καὶ οἱ μένοντες ὁμολογήσωσι τὴν ἧτταν αὐτῶν, ἀνταλλάσσουσι θέσιν, καὶ ἡ παιδιὰ ἐπαναλαμβάνεται.

36.

Σφενδόνη.

Ἐν Ἠπείρῳ πλέκεται ἐνίοτε ἐπίτηδες σφενδόνη ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ κοίλωμά τι πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ λίθου· συνήθως δὲ καὶ ἡ καλτσοδέτα καὶ πᾶσα ταινία χρησιμεύει ὡς σφενδόνη· οἱ παίζοντες κρατοῦσι τὰ δύο ἄκρα τῆς σφενδόνης ἐχούσης ἐν τῷ μέσῳ τὸν λίθον· ἐκσφενδονίζοντες δὲ αὐτὸν ἀπολύουσι τὸ ἓν ἄκρον τῆς σφενδόνης, καὶ ὁ μακρύτερον τῶν ἄλλων ἐκσφενδονίσας τὸν λίθον νικᾷ· οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο τὴν σφενδόνην ὡς ὅπλον (πρβλ. Ἡροδοτ. Ζ. 158, Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 1010, Θουκ. Β. 81, καὶ Στράβ. Γ. 1681).

37.

Τάμπα[1].

Ἐπὶ πλακὸς ἢ σανίδος ἐν δημοσίοις μέρεσι συνήθως κειμένης ἐν Ἠπείρῳ ἐγχαράσσεται τὸ γνωστότατον σχῆμα τῆς Τάμπας (ἢ Δάμας), συνιστάμενον ἐξ 64 τετραγωνιδίων, ὀκτὼ ἐφ' ἑκάστης πλευρᾶς ὄντων· παίζεται δὲ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν ἢ παίδων, ὧν ἑκάτερος ἔχει 16 ψήφους ἢ λιθίδια, ἑτερόχροα· τοποθετεῖ δ' αὐτὰ εἰς τὴν β' καὶ γ' σειρὰν τῶν τετραγωνιδίων, ὥστε ὄπισθεν μὲν μένει μία σειρὰ κενή, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ δύο ὡς στάδιον διαμάχης χρησιμεύουσαι· ἑκάτερος κινεῖ λιθίδιόν τι πρὸς τὰ πρόσω κατ' ἀρχάς, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ μετὰ ταῦτα, οὐχὶ δὲ καὶ ὄπισθεν, οὐδὲ διαγωνίως· ὁ δὲ εὑρίσκων τοῦ ἀντιπάλου λιθίδιον πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ, κενὸν ἔχον ὄπισθεν τετράγωνον, κόπτει αὐτὸ καὶ πολλὰ κατὰ σειρὰν, ἐὰν κατορθώσῃ, ὥστε νὰ εὑρεθῶσι θέσεις κεναὶ μεταξὺ τῶν λίθων τοῦ ἀντιπάλου· εἰς τοιαύτην περίστασιν πηδῶν τρόπον τινὰ ἐκ τοῦ πρώτου εἰς τὸ τρίτον τετραγωνίδιον, καὶ ἐκ τούτου εἰς τὸ πέμπτον, ἕβδομον καὶ καθεξῆς ἔρχεται εἰς τὴν ὄπισθεν τῶν ἀπ' ἀρχῆς καταταχθέντων λίθων τοῦ ἀντιπάλου κενὴν σειράν, καὶ τότε ὁ λίθος οὗτος καλεῖται ἰδίως Τάμπα (Δάμα, dama)· οὗτος δὲ πηδῶν καὶ δύο καὶ πλείονα κενὰ τετράγωνα περιέρχεται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, δεξιά, ἀριστερά, πρὸς τὰ πρόσω καὶ ὀπίσω (οὐχὶ δὲ καὶ διαγωνίως) καὶ κόπτει τὸν μεταξὺ δύο κενῶν τετραγώνων λίθον τοῦ ἀντιπάλου.

Παίζεται δὲ καὶ ἂν εἷς μὲν τῶν παιζόντων φέρῃ 16 λιθίδια, ὁ δ' ἕτερος ὀκτώ, τοποθετῶν αὐτὰ εἰς τὴν τετάρτην σειράν, καὶ οὕτω μία μόνη σειρὰ τετραγωνιδίων μένει κενὴ ἐν τῷ μεταξύ· πρῶτος δὲ κινεῖ λιθίδιον ὁ ἔχων τὰ 16, ὥστε ὁ ἔχων τὰ 8 εὐθὺς ἐξέρχεται Δάμα.

(Πρβλ. ἐνταῦθα σελ. 131, 7, ἐννεάρα σημ.)

38.

Τόπι (=σφαῖρα).

Ἡ διὰ σφαίρας παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἦν ἐκ τῶν προσφιλεστάτων ἀσκήσεων καὶ μνημονεύεται ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ (Ζ. 100—110 καὶ Θ. 370—381), ἔνθα μετὰ μουσικῆς παίζεται ὑπὸ τῶν παρθένων τῶν Φαιάκων, καὶ προσέτι ὑπὸ δύο περιφήμων σφαιριστῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλκινόου, συνοδευομένη ὑπ' ὀρχήσεως· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοσοῦτον ἐτίμων τὴν σφαιριστικήν, ὥστε τὸν συσφαιριστὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου Ἀριστόνικον τὸν Καρύστιον ἐπολιτογράφησαν Ἀθηναῖον, καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ ἔστησαν (Ἀθην. Α. 19). Οὔτε σκοπὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος οὔτε καιρός, ὅπως πλείω εἴπωμεν περὶ τῆς παρὰ τοῖς προγόνοις σφαιριστικῆς.

Καὶ παρ' ἡμῖν δὲ ἡ σφαιριστικὴ ἐστι τῶν προσφιλεστάτων παιδιῶν καὶ ταῖς παρθένοις καὶ τοῖς παισί, εἰς οὐκ ὀλίγας παιδιὰς διαιρου-

1) Ἡ Δάμα ἐκ τοῦ ἰταλ. dama.

μένη. Αἱ δὲ σφαῖραι συρράπτονται ἢ ἐκ κανονικῶν τριγώνων ποικιλοχρόων δερμάτων, ὡς κατὰ Πλάτωνα ἦσαν τῶν ἀρχαίων ποικίλοις χρώμασι διειλημμέναι (Φαίδ. σ. 110) ἢ ἐκ πανίων καὶ καλοῦνται πάλλαι (βάλλαι) ἢ τουρκιστὶ τόπια· διὰ τούτων δὲ παίζονται αἱ ἑπόμεναι παιδιαί.

Α'. *Τὸ τόπι τὴν πλάκα*· οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν κοινοτάτην ταύτην παιδιὰν ἄνδρες ἢ παῖδες ἢ παρθένοι διαιροῦνται διὰ κλήρου εἰς δύο στρατόπεδα ὑπὸ ἀρχηγὸν ἕκαστον. Λαβών δέ τις τεμάχιον πλακὸς πτύει ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ προτείνας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους νὰ ἐκλέξωσιν «ἥλιον ἢ βροχήν», ἢ «στέγνην ἢ βρέξιν» ἀναρρίπτει αὐτό[1]· ἡ δὲ λαχοῦσα μερὶς καταλαμβάνει τὸ μέρος τοῦ πεδίου τῆς διαμάχης, ἔνθα ἱστᾶσι τεμάχιον πλακός· καὶ κατὰ σειρὰν ἕκαστος τῆς μερίδος ταύτης ἀναρρίπτει καὶ κτυπεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς παλάμης τὴν σφαῖραν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀριθμῶν ἕκαστον κτύπημα μέχρι τῶν δυοκαίδεκα· καὶ μέχρι μὲν τῶν δέκα μεταχειρίζονται τὰ κοινὰ ὀνόματα τῶν ἀριθμῶν, τὸ δὲ ἑνδέκατον κτύπημα *φακῆν* ἢ *φάκον* ἐν Ζαγορίῳ ἀποκαλοῦσιν οἱονεὶ ἐμπαίζοντες τοὺς ἀντιπάλους καὶ εἰδοποιοῦντες αὐτούς, ὅπως βράσωσι φακῆν καὶ φαγόντες κτήσωνται δυνάμεις· τὸ δὲ τελευταῖον κτύπημα καβάλαν καλοῦσι καὶ σημειοῦσι τὸ μέρος, ἔνθα τότε φθάνει ἡ σφαῖρα, διότι ἐκεῖθεν μέχρι τῆς ἱσταμένης πλακὸς ὀφείλουσιν οἱ ἡττηθέντες νὰ φέρωσιν ἐπ' ὤμων τοὺς νικητάς· οἱ δὲ ἀντίπαλοι, παρατεταγμένοι εἰς διαφόρους ἀποστάσεις ἀπὸ τῆς πλακός, προσπαθοῦσιν ὅπως δεχθῶσιν ἢ ἀποκρούσωσι τὴν ῥιπτομένην σφαῖραν· καὶ ἂν μὲν δεχθῶσιν ἢ ἀποκρούσωσιν αὐτήν, ὥστε νὰ πλησιάσῃ ἢ ὑπερβῇ τὴν ὀρθὴν πλάκα, παύει ὁ παίζων καὶ ἄρχεται ἕτερος· τοὐναντίον δὲ ἐξακολουθεῖ παίζων, ἐὰν αὐτὸς ἢ τις τῶν συντρόφων του, δεχθῇ εἰς χεῖρας τὴν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἀποκρουσθεῖσαν σφαῖραν· ἐὰν δὲ μηδὲν τούτων λάβῃ χώραν, εἰς ἕκαστον κτύπημα τῆς σφαίρας λαμβάνει τις τῶν ἀντιπάλων τὴν ῥιφθεῖσαν σφαῖραν καὶ δι' αὐτῆς σκοπεύει κατὰ τῆς ὀρθίας πλακός, καὶ ἂν ἡ σφαῖρα ἀνατρέψῃ ἢ ἁπλῶς ψαύσῃ τὴν πλάκα, ἀπόλλυσι τὴν σειράν του ὁ παίζων· οὕτω δ' ἐξακολουθεῖ ἡ παιδιά, μέχρις οὗ πάντα τὰ μέλη τῆς μερίδος ταύτης ῥίψωσι τὴν σφαῖραν· μετὰ ταῦτα αἱ δύο μερίδες ἀνταλλάσσουσι θέσιν· ἀλλὰ πρὶν ἐπαναληφθῇ ἡ παιδιά, λαμβάνει χώραν ἡ ἱππασία· δηλαδὴ οἱ ἡττηθέντες φέρουσιν, ὡς προείπομεν τοὺς νικητὰς ἐπ' ὤμων τοσάκις, ὁσάκις συνεπληρώθη ὁ ἀριθμὸς δυοκαίδεκα κτυπήματα τῆς σφαίρας, καὶ τότε κωμικαὶ σκηναὶ λαμβάνουσι χώραν· διότι ἄλλος μὲν τῶν ἱππευόντων ἀνακράζει, ὅτι ὁ ὄνος του ἐστὶ νῆστις καὶ δὲν δύναται νὰ βαδίσῃ, ἄλλοι δὲ τῶν ἀριππευσάντων τρέχουσι πρός τινας τῶν εἰσέτι ἐπ' ὤμων φερόντων, καὶ ὡς εἰς ἵππους ἢ ὄνους προσφέρουσιν αὐτοῖς φορβὴν ἢ τὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς των ὡς σακκία πλήρη κριθῆς. Εἰσὶ δὲ καὶ τῶν ἐπ' ὤμων φερόντων οἱ ὡς θυμοειδεῖς ἵπποι ἀνατρέποντες τοὺς ἀναβάτας.

Β'. *Τάκα—τάκα*· (=ἀπόρραξις)· κρούοντες τὴν σφαῖραν πρὸς τὸν τοῖχον ἢ πρὸς τὸ ἔδαφος ὑποδέχονται τ' ἀναπηδήματα αὐτῆς καὶ ἀνταράσσουσι πάλιν αὐτὴν πρὸς τὸν τοῖχον ἢ πρὸς τὸ ἔδαφος διὰ τῆς παλάμης, ἀριθμοῦντες συγχρόνως τ' ἀναπηδήματα τῆς σφαίρας· ὁ δὲ πλεονάκις κρούσας καὶ ὑποδιχθεὶς τὴν σφαῖραν νικᾷ. Ἡ αὐτὴ παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐλέγετο ἀπόρραξις καὶ ἐπαίζετο οὕτως· «ἡ δὲ »ἀπόρραξις, ἔδει τὴν σφαῖραν πρὸς τοῦδαφος »ἐντόνως ῥήξαντα, ὑποδεξάμενον τὸ πήδημα »τῆς σφαίρας τῇ χειρὶ πάλιν ἀντιπίμψαι, καὶ »τὸ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἠριθμεῖτο» (Πολυδεύκους Θ. 105).

Γ'. *Τσιόρβας* (=ἁρπαστόν). Ἴδε κατωτέρω.

Δ'. *Ἀναΐς* (=Ἐρετίνδα ἢ Φαινίνδα). Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 130, 3 παιδ.

Ε'. *Γκουβέτσαι*. Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 135, 5ⁿ παιδιά.

ΣΤ'. *Καβαλαρικὸν μὲ τὸ τόπι*. Σελ. 135. Β' παιδ.

Ζ'. *Μίσον*. Ἴδε ἀνωτ. σελ. 140, 25ⁿ παιδ.

39.

Τριώδι.

Τὸ Τριώδι ἢ ἡ Τριώδα ἐστὶ κοινοτάτη παιδιά· ἐπὶ σανίδος ἢ πλακὸς ἢ χάρτου γράφεται τετράγωνον διατεμνόμενον ὑπὸ δύο διαγωνίων καὶ δύο καθέτων ἐκ τοῦ μέσου δύο παρακειμένων πλευρῶν ἀγομένων[1]. Παίζεται δὲ ὑπὸ δύο, ἑκατέρου τρία ἑτερόχροα λιθίδια φέροντος·

---

1) Καὶ οἱ ἀρχαῖοι παίζοντες τὴν *Ὀστρακίνδα* ἀνέρριπτον ὄστρακον πεπισσωμένον κατὰ τὸ ἓν μέρος καὶ ἔλεγον «νυξὶ ἢ ἡμέρα» (Πολυδ. Θ. 111).

1) Τὸ σχῆμα εἶναι τοῦτο.

ὁ δὲ πρῶτος σχηματίσας σειρὰν τριῶν παιδίων νικᾷ.

40.

Τσιύρβας (=ἁρπαστόν).

Ἤπειρος.

Οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὴν παιδιὰν ταύτην ἱστάμενοι ὄρθιοι σχηματίζουσι κύκλον· εἷς δὲ τούτων ἀδιαφόρως ἁρπάσει τὴν σφαῖραν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· ὁ δὲ ἀναλαβὼν αὐτὴν ἀναπηδῶσαν ἀναβαίνει ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἁρπάξαντος τὴν σφαῖραν ἢ τοῦ πλησιεστέρου τῶν προσπαθησάντων ν' ἀναρπάσωσιν αὐτήν, ἂν αὐτὸς ὁ ἁρπάξας ἀναλάβῃ αὐτὴν ἀναπηδῶσαν· ὁ δ' ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἄλλου εὑρισκόμενος ἁρπάσει πάλιν τὴν σφαῖραν καὶ ὁ ἀναρπάσας αὐτὴν ἀναπηδῶσαν ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ πράττει τὰ αὐτά· τοὐναντίον δὲ συμβαίνει, ἂν ὁ ὑπὸ τὸν ἁρπάξαντα ἀναλάβῃ τὴν σφαῖραν· ἂν δὲ τέλος οὐδεὶς ἀναλάβῃ αὐτὴν ἀναπηδῶσαν, πάντες οἱ ἄλλοι διασκορπίζονται καὶ προφυλάττονται· ὁ δὲ ὑπὸ τὸν ἁρπάξαντα ἀπαλλαγεὶς αὐτοῦ λαμβάνει τὴν σφαῖραν καὶ σύρει αὐτὴν πρός τινα· καὶ ἂν ἀποτύχῃ αὐτοῦ, ἁρπάζει τις τὴν σφαῖραν καὶ κτυπεῖ ὅν τινα θέλῃ· ἂν ὅμως δὲν κτυπήσῃ αὐτὸν κατὰ ξηρόν, ἢ ὁ βληθεὶς δὲν διχθῇ τὴν σφαῖραν (ὡς προείπομεν ἐν τῇ πέμπτῃ παιδιᾷ), σχηματίζεται παρ' ἁπάντων κύκλος, καὶ ὁ βαλὼν ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ βληθέντος καὶ πράττει ὡς ἀπ' ἀρχῆς τῆς παιδιᾶς.

Σημ. Τοιαύτη τις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ σφαίρας παιδιὰ ἐκαλεῖτο Ἁρπαστόν, ἀλλὰ τὰ καθέκαστα ἀγνοοῦνται· ἴσως ἐστὶν ἡ αὐτὴ ἢ ἔχει πολλήν τινα ὁμοιότητα. Τὸ δὲ ὄνομα Τσιύρβας φαίνεται ξενικόν.

41.

Τυφλομυῖα (=*Μοίρδα ἢ μυῖα χαλκῆ*)[1].

Ἐν τῇ κοινοτάτῃ ταύτῃ παιδιᾷ προσδιορίζεται ἡ τυφλομυῖα ἢ ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἐπιδέουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ μανδηλίου· οὕτω δ' ἔχων περιέρχεται προσπαθῶν ὅπως συλλάβῃ τινὰ τῶν ἄλλων, οἵτινες διὰ πυγμῶν ἢ χειρῶν ἀνοικτῶν κτυποῦσιν αὐτόν· ἂν δὲ συλλαβών τινα ἀναγνωρίσῃ αὐτόν, ἀπαλλάττεται καὶ ὁ συλληφθεὶς γίνεται τυφλομυῖα, καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παιδιά. Ἡ αὐτὴ παιδιὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο *μυῖα χαλκῆ ἢ μοίρδα* (=μυίνδα παίζειν). (Πολυδ. Θ. 122).

1) Ἐν Ζαγορίῳ καλεῖται στρουμπανάκι.

42.

Φῦσα.

Ἤπειρος.

Ἐπὶ σανίδος ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς ἀνορύττεται μικρὸς βόθρος *φῦσα* λεγόμενος, ὡς καὶ ἡ δι' αὐτῆς παιζομένη παιδιά· οἱ δὲ παίζοντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἄνω τῆς φύσης κρατοῦνται ἰσομεγέθη ἐκ κηροῦ σφαιρίδια ἀπολύουσιν αὐτὰ συγχρόνως· οὗτινος δὲ τὸ σφαιρίδιόν ἐστιν ἐγγυτέρω τῆς φύσης, ἄρχεται κινῶν τὰ σφαιρίδια διὰ τοῦ ὄνυχος τοῦ ἀντίχειρος· καὶ ἂν ἐν τρισὶ δι' ἕκαστον σφαιρίδιον εἰσαγάγῃ ἅπαντα ἐντὸς τῆς φύσης, φυσᾷ ἅπαξ ὅλαις δυνάμεσι καὶ λαμβάνει τὰ ἐκ τῆς φύσης ἐξελθόντα· ἂν δὲ τοὐναντίον, πράττει τὰ αὐτὰ ὁ μετὰ τὸν πρῶτον ἐγγυτέρω τῆς φύσης, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῆς ἐν τῇ φύσῃ συσσωρεύσεως καὶ ἐξαγωγῆς ἁπάντων τῶν σφαιριδίων· ἡ παιδιὰ αὕτη ἀπαράλλακτα παίζεται καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀλλ' ἀντὶ ἐκ κηροῦ σφαιριδίων μεταχειρίζονται *κορόμηλα, δαμάσκηνα* καὶ τὰ τοιαῦτα.

43.

Φωτία[1].

Προσδιορίζονται γωνίαι ἢ μέρη δωματίου τινὸς τόσα ὅσοι οἱ παίζοντες μεῖον ἑνός· λέγοντος δέ τινος τὰς λέξεις, *ἕν, δύο, τρία*, τρέχουσιν ἅπαντες, ὅπως ἕκαστος καταλάβῃ γωνίαν τινὰ ἢ μέρος τι τῶν ὁρισθέντων· ὁ δ' ἄνευ θέσεως ἐγκαταλειφθεὶς καλεῖται Μάνα· αὕτη δὲ περιερχομένη καὶ τὸν κόλπον τοῦ ἐνδύματος πρὸς ἕκαστον ἐκτείνουσα ζητεῖ πῦρ, ἀλλ' ἕκαστος πρὸς ἄλλον παραπέμπει αὐτήν, «Σ τὴν παραπάνω γειτονίαν» λέγων· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ ἄλλοι ὀφείλουσι νὰ συναλλάττωσι τὰς θέσεις, καὶ ἐν τῇ ταραχώδει ταύτῃ συναλλαγῇ ἡ Μάνα προσπαθεῖ νὰ καταλάβῃ θέσιν τινά· καὶ ἂν κατορθώσῃ τοῦτο, ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ ἄνευ θέσεως ἐγκαταλειφθέντος. Ἂν δέ, διαρκούσης τῆς παιδιᾶς, θελήσῃ τις τῶν παιζόντων νὰ μεταβῇ πρὸς ἐκπλήρωσιν φυσικῆς ἀνάγκης ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου, κλείει τὴν θέσιν του πτύων ἐπ' αὐτῆς, καὶ ὅσαι ἀλλαγαὶ καὶ ἂν λάβωσι χώραν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, οὐδεὶς δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν του. Ἐπανελθὼν δὲ ἀνοίγει αὐτὴν σπογγίζων τὸ πτύσμα.

1) Οὕτω καλεῖται ἐν Κωνσταντινουπόλει, διότι ἡ Μάνα ζητεῖ πῦρ (=φωτίαν)· ἐν Ἠπείρῳ δὲ καλεῖται γωνίαι ἢ ἀγκωναί.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΗι ΟΡΓΑΝΟΘΗΚΗι

ΤΟΥ

ΕΝ ΚΠ. ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΟΡΓΑΝΩΝ[1].

1 Ἠλεκτρικὴ μηχανὴ Van Marum.
2 Ἠλεκτρικὸν ὠόν.
3 Βολτάμετρον τοῦ Faraday ἤτοι ὄργανον πρὸς ἀποσύνθεσιν τοῦ ὕδατος.
4 α' Ῥάβδος ἐκ ξύλου μελανοῦ.
β' » ἐξ ἐρυθροῦ ἱσπανικοῦ κηροῦ.
γ' » ἐκ ῥητίνης.
δ' » ἐξ ὑέλου.
5 ά καὶ β' Ἠλεκτροφόρον.
6 α' Ἐκκενωτής.
β καὶ γ' Λαβαὶ ἐκκενωτοῦ.
δ' Σφαῖρα μεταλλική.
ε' Δίσκος μεταλλικός.
7 Ἠλεκτρικὴ συστοιχία λαγήνων ἑξ.
8 Τράπεζα μονωτήρ.
9 Λάγηνος μετὰ κινητοῦ ὁπλισμοῦ. (Ἔλλειπής).
10 α' Λουγδουνικὴ λάγηνος.
β' » »
γ' » »
δ' » » σπινθηροβολοῦσα
11 Μαγικὴ πλάξ.
12 Ἠλεκτρικὴ χάλαζα.
13 Συμπυκνωτικὸν ἠλεκτροσκόπιον τοῦ Βόλτα μετὰ τοῦ δίσκου αὐτοῦ.
14 Ἠλεκτρικὸν τύμπανον.
15 Ὑελοτρυπητήρ.
16 Ἁλύσεις δύο.
17 Ἠλεκτρικὸς ὅλμος.
18 Ἠλεκτρικὴ λυχνία οἰνοπνεύματος.
19 Γενικὸς ἐκκενωτὴς τοῦ Henley.
20 Στατὴρ μεμονωμένος φέρων δίσκον.
21 Βάσις ὀργάνου κυλινδρική.
22 Στατὴρ μετὰ δρομέων.
23 Ἠλεκτρομαγνητικὴ μηχανὴ τοῦ Ruhmkorf.
24 Ἠλεκτρομαγνητικὴ μηχανὴ τοῦ Ruhmkorf μικρά.
25 Ἠλεκτρομαγνητικὴ ἅμαξα.
26 Ἠλεκτρομαγνητικὴ κινητήριος μηχανή.
27 Ἠλεκτρομαγνήτης πεταλοειδὴς μετὰ ὁπλισμοῦ.
28 α, β' Σύστημα διὰ τὸν ἄνω ἠλεκτρομαγνήτην.
29 Λύχνος ἠλεκτρικὸς ἐξ ἀνθράκων.
30 Τηλεγραφικὸς χειριστὴς Breguet.
31 » δείκτης τοῦ Breguet.
32 Θερμόμετρον τοῦ Breguet.
33 Ἑπτὰ σωλῆνες τοῦ Geissler.
34 Λύχνος τοῦ Geissler διὰ μεταλλουργεῖα.
35 Τεσσαράκοντα στοιχεῖα τοῦ Bunsen, τὸ ἓν ἐλλειπές.
36 Δύο στοιχεῖα διχρωμικῆς ποτάσσης μετὰ 26 τεμαχίων ψευδαργύρου.
37 Ἀεραντλία ἐπὶ τραπέζης.
38 Συσκευὴ πρὸς παρασκευὴν ἀερίου.
39 Σωλὴν διὰ τὸ ἀέριον τῆς ἄνω συσκευῆς.
40 Βαρόμετρον τοῦ Fortin.
41 Φανὸς δι' ὀπτικὰς προβολάς.
42 Πλεγμάτιον ἐκ πλατίνης.
43 Σωλὴν μετ' ἐρυθροῦ οἰνοπνεύματος.

Ἔτι ὑπάρχουσι σύρματα χάλκινα μεμονωμένα καὶ μή, 3 χάνοι ὑέλινοι, ἄγγεια, φιάλαι κτλ.

1) Ἴδε ἐν τοῖς πρακτικοῖς, σελ. 30.

ΠΙΝΑΚΕΣ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Βοτανικῆς 1—26
Γεωλογίας 1—10 μετὰ $6^{\text{δὶς}}$, $7^{\text{δὶς}}$, $8^{\text{δὶς}}$.
Ζωολογίας 1—54.

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 10/22 νοεμβρίου 1880.

Τ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ.
Γ. Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ.

Σημ. Ἕνεκα ἀπροόπτων κωλυμάτων ἀναβάλλεται ἡ δημοσίευσις τοῦ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1880—81 τῷ Συλλόγῳ προσενεχθέντων βιβλίων. Ὁ κατάλογος οὗτος καταχωρηθήσεται ἐν τῷ ὁσονούπω ἐκτυπωθησομένῳ ις' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἱδρυταί (**1861**)..... Σελ. γ'— δ'
Τακτικὰ Μέλη..... » ε'— ιε'
Ἐπίτιμα Μέλη..... » ις'— ιθ'
Ἀντεπιστέλλοντα Μέλη..... » κ'—κβ'
Μεγάλοι Εὐεργέται..... » κγ'
Εὐεργέται..... » »
Μεγάλοι Δωρηταί..... » »
Δωρηταί..... » »
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου..... » »
Κοσμήτορες (**1880—81**)..... » »

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ.

Α'. Ἐκπαιδευτικῆς..... Σελ. κδ'
Β'. Οἰκονομικῆς..... » »
Γ'. Ἀρχαιολογικῆς..... » »
Δ'. Συντακτικῆς..... » »
Ε'. Φιλολογικῆς..... » »
ς'. Ἐπιστημονικῆς..... » »
— Ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης..... » »
— Ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν..... » »

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ.

Μ. Παρανικα.....Μελέτη τῶν ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους.....Σελ. 1— 9
Κ. Κοντοπουλου..Ἀθανασία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἢ ἀνεύρεσις τῆς ὁμηρικῆς γλώσσης ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέξεσι τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς..... » 9—16
Α. Σταματιαδου..Ἐπιστήμη καὶ θρησκεία ὡς σύμμαχοι..... » 16—23

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

'Από φιζ' συνεδριάσεως μέχρι τῆς χλδ' ..... Σελ. 24— 99

Περιεχόμεναι ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἐκθέσεις καὶ πρρσλαλιαί.

Πρ. Βασιαδου....Προέδρου, ἐναρκτήριος προσλαλιά ..... Σελ. 24 — 28
Πρ. Βασιαδου προέδρου, ἐπέτειος γενικὴ ἔκθεσις ..... » 82 — 99
Εκπ. Επιτροπης..Ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ..... » 57 — 58
Φιλολ. Επιτροπης » » » ..... » 58 — 59
Επιστ. » » » » ..... » 63 — 70
Αρχ. » » » » ..... » 72 — 81
Δ. Κυμπριτη Γεν. γραμματέως. Ἔκθεσις περὶ ἀλληλογραφίας ..... » 59 — 60
Θ. Σακτελη βιβλιοφύλακος » τῆς Βιβλιοθήκης ..... » 60 — 61
Αθ. Αργυρου, Εἰδ. γραμματέως. » τῶν ἐργασ. τοῦ Συλλόγου.. » 61 — 63
Ν. Βαμβακη, Ταμίου » τοῦ Ταμείου ..... » 81 — 82

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ.

Εκθεσις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπης περὶ τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος.... Σελ. 100—113
Προγραμμα Καραπανείου ἀγῶνος διὰ τὸ τρίτον ἔτος..... » 112—115
Εκθεσις Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος..... » 116—120
Εκθεσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος..... » 121—123

ΣΥΛΛΟΓΗ ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

τῆς Ἑλλην. γλώσσης ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ.

Ι. Κ. Παγουνη. Προλήψεις, δεισιδαιμονίαι καὶ παιδιαὶ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μετὰ παραλληλισμοῦ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων..... Σελ. 124—141

Καταλογος τῶν ἐν τῇ ὀργανοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ὑπαρχόντων ὀργάνων φυσικῆς..... » 142
Πινακ τῶν περιεχομένων..... » 143—144

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
Ι. ΑΡΤΕΜΙΑΔΗΣ.